

**UNIVERSITATEA DE STAT
„BOGDAN PETRICEICU HASDEU” DIN CAHUL**

**CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ
A STUDENȚILOR ȘI MASTERANZILOR
„OPORTUNITĂȚI DE IMPLICARE
A TINERILOR ÎN PROCESUL DE CERCETARE”**

Ediția a IV-a

25 aprilie 2024

Cahul

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

UNIVERSITATEA DE STAT
„BOGDAN PETRICEICU HASDEU” DIN CAHUL

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ
A STUDENȚILOR ȘI MASTERANZILOR
„OPORTUNITĂȚI DE IMPLICARE A TINERILOR
ÎN PROCESUL DE CERCETARE”

Ediția a IV-a
25 aprilie 2024

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA
MOLDOVA

"Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare", conferință științifică (4 ; 2024 ; Cahul). Conferința științifică a studenților și masteranzilor "Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare", Ediția a 4-a, 25 aprilie 2024 / comitetul științific: Sergiu Cornea [et al.]. – Cahul : [S. n.], 2024 (Centrografic). – 364 p. : fig., tab.

Antetit.: Universitatea de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul. – Texte : lb. rom., engl. – Rez. paral.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 100 ex. ISBN 978-9975-88-124-1.

082=135.1=161.1

O-62

Materialele incluse în prezenta ediție sunt aprobate spre publicare de Comisia Metodico-Științifică a Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul (proces-verbal nr. 10 din 04.07.2024)

© Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Sergiu CORNEA, dr. hab., conf. univ., rector, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Gina Aurora NECULA, dr., conf. univ., decan, Facultatea Transfrontalieră, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Lily ȚIGANENCO, prorector, Universitatea Umanistă de Stat din Ismail

Liliana CECLU, dr. conf. univ., decan, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Liliana GROSU, dr. conf. univ., decan, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Vitalie JITARIUC, dr. lect. univ., decan, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

COMITETUL ORGANIZATORIC

Ion GHELEȚCHI, dr., lect. univ., prorector pentru activitatea științifică și extracurriculară

Anna NICULIȚA, specialist în activitate de cercetare și politici editoriale, responsabilă de publicarea materialelor Conferinței

Ilie GÎRNEȚ, drd., asist. univ., responsabil de secțiunea Administrație Publică

Veaceslav DANDEȘ, drd., asist. univ., responsabil de secțiunea Drept

Iulia VICOL, drd., asist. univ., responsabilă de secțiunea Economie, Inginerie și Științe Aplicate

Costin CROITORU, dr., conf. univ., director, Muzeul Brăilei „Carol I”, responsabil de secțiunea Istorie

Silvia VRABIE, dr., lect. univ., responsabilă de secțiunea Pedagogie și Psihologie

Valeriana PETCU, dr., conf. univ., responsabilă de secțiunea Limba și literatura română

Irina PUȘNEI, dr., conf. univ., responsabilă de secțiunea Limbi moderne

Iurie RUMEUS, dr., conf. univ., responsabil de Concursul de Postere

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

CUPRINS

SECȚIUNEA I: LIMBI MODERNE

Diana HIORESCU	
CLIL în predarea limbii engleze ca limbă străină	10
Alina MOCANU	
Efectele social media asupra discursului generației actuale.....	11
Miriam MARIAN	
Predarea și învățarea centrată pe elev.....	16
Valeria COJUCARENCO	
Impactul desenelor animate asupra imaginii femeilor.....	18
Elena TARAGAN	
Activități centrate pe elev.....	20

SECȚIUNEA II: PEDAGOGIE ȘI PSIHOLOGIE

Ana OGLINDĂ	
Interdisciplinaritatea în cadrul disciplinei școlare <i>Științe</i> în învățământul primar.....	25
Andreea COROI	
Educația centrată pe copil la vârsta timpurie și preșcolară.....	28
Iana IANACOGLO	
Mijloace didactice implementate în cadrul orelor de <i>Științe</i> în învățământul primar.....	33
Ana OGLINDĂ	
Aspecte privind relația dintre profesor și elev în diferite situații educaționale.....	39
Estera BUGA	
Experimentul – activitate exploratorie de bază în cadrul lecțiilor de științe în învățământul primar.....	42
Iana IANACOGLO	
Exemple de jocuri didactice aplicabile la vârsta preșcolară privind dezvoltarea imaginației copiilor.....	47
Estera BUGA	
Dificultățile de învățare la școlarii mici.....	52
Mihaela GHERASIM	
Rolul învățătorului în organizarea procesului de învățământ.....	55
Loredana GUIGOVA	
Limbajul pedagogic - catalizator al succesului în învățarea limbilor străine.....	60
Ecaterina MANOLI	
Strategii de optimizare a activității de învățare din perspectiva instruirii online...	64
Diana ȘTEFAN	
Facilitator al activității ludice în procesul învățării.....	70

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

SECȚIUNEA III: LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Iulia RAHUBENCO	
Folclorul copiilor – parte componentă a literaturii naționale.....	75
Ion GRĂDINARU	
Instrumente web în predarea limbii și literaturii române.....	78
Ana CRINTEA	
Metode eficiente de predare a textului liric la orele de limbă și literatură română în școală.....	81
Ecaterina MUNTEANU	
Dumitru Matcovschi – pilon al spiritualității basarabene.....	84
Daniela SUSANU	
Dimensiunile particulare ale creației lui Nichita Stănescu.....	88
Daniela NOVIȚCHI	
Caracterizarea structurală și semantică a superlativului.....	93

SECȚIUNEA IV: ISTORIE

Dina MANOLI	
Campania de la Prut a lui Petru cel Mare: concordanța intereselor moldo-ruse.....	95
Ludmila COEV	
Principala realizare a lui Napoleon Bonaparte: codul civil (importanța istorică a acestuia).....	97
Anghelina COROI	
Abolirea șerbiei în Rusia: premise, realizare și urmări.....	99
Diana CURJOS	
Andrei Ciurunga: aspecte ale vieții și creației.....	102
Adriana DELIANĂ	
Romantismul arheologiei românești: fumuri istorice din pipe preistorice.....	105
Marian GHIONU	
Prieteni sau frați: problema Banatului în cadrul negocierilor de recunoaștere a României mari.....	109
Valentina ANTOCI-LISNIC	
Între credință și socialismul ateist: Parohia din s. Țiplești și Biserica sa în anii 1944-1961.....	112
Andrea BUTNARU	
Personalități importante origine din comuna Ciobalaccia, raionul Cantemir.....	115

SECȚIUNEA V: ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ

Dorin CALIN	
Deontologia funcționarului public din administrația publică.....	118
Ilie GÎRNEȚ	
Diplomația parlamentară și consolidarea parlamentarismului. Cazul Republicii Moldova.....	121

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Tatiana DRAGAN	
Metode decizionale în abordarea problemelor locale.....	125
Maria FOCȘA	
Modalități de organizare și funcționare a autorităților publice locale din Republica Moldova.....	128
Ana-Augustina NISTOR	
Cultura organizațională în instituțiile din sectorul public.....	132
Dan STANEV	
Politici publice în domeniul asigurării populației cu apă potabilă.....	135
Cătălin GHINDARU	
Administrarea deșeurilor la nivelul colectivităților locale.....	141
Igor SOROCEANU	
Esența scrutinului major în cadrul alegerilor.....	145
Mariana BÎSTRITȘHI	
Integritatea – fundamentul încrederii în administrația publică.....	149

SECȚIUNEA VI: DREPT

Vasile PATRICHI	
Relațiile personale dintre soți.....	154
Adelina BASARAB	
Capacitatea de exercițiu: provocări și soluții în asigurarea drepturilor subiective.....	158
Aliona EȘAN	
Relațiile dintre părinți și copii.....	160
Marian USTROI	
Contractul de vânzare-cumpărare internațional de mărfuri.....	163
Veronica ANDRONIC	
Organizarea avocaturii în Republica Moldova.....	166
Brîndușa MOGA	
Procedura specială în procesul civil.....	170
Viorel COSTANDACHI	
Natura juridică a avocatului poporului.....	175
Cristina VATAVU	
Aprecierea probelor în procesul penal al Republicii Moldova și al altor state.....	177
Daniela COTEAȚĂ	
Procedura insolvenței.....	179
Ion DOBRI	
Soluționarea litigiilor comerciale internaționale.....	183
Elena ENACHI	
Reguli generale de întocmire a actelor notariale.....	187
Emil GÎRNET	
Instituția de participare penală – între concept și reglementare.....	191
Evelina GHENOV	
Violența în familie.....	194

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Gabriela CIOBANU	
Rolul instituției extrădării în construcția statului de drept.....	198
Grigore BOGOS	
Instituția judecătorului de instrucție în sistemul de drept procesual al Republicii Moldova.....	202
Elena-Gabriela HAHEU	
Raportul juridic de consum. Norma juridică, caractere juridice, funcții.....	206
Ion HÎNCU	
Ordonanța de protecție a victimei violență în familie prin prisma procedurii civile a Republicii Moldova.....	210
Serghei IRIZAN	
Analiza juridico-penală a traficului de ființe umane.....	214
Jorj-Juan MORARU	
Protejarea drepturilor la viață intimă, familială și privată prin prisma dreptului constituțional în epoca digitală.....	219
Liubovi MUSTEAȚĂ	
Cauze care înlătură caracterul contravențional al faptei.....	222
Mihaela COCÎRȚA	
Persoana juridică – ca subiect al infracțiunii.....	225
Mihaela STEFOGLO	
Reglementarea juridica a contractului de asigurare.....	228
Xenia MILEA	
Perspectiva aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.....	231
Alexandru MÎRZA	
Intenția și formele sale.....	235
Nicolae MOCANU	
Tactica efectuării prezentării spre recunoaștere.....	238
Crina MUNTEANU	
Organizarea și funcționarea centrelor de detenție pentru minori și tineri.....	241
Olivia MOCANU	
Delimitarea infracțiunii de jaf de infracțiunea de tâlhărie.....	245
Aurelia ECHIMNENCO	
Răspunderea civilă delictuală.....	249
Dionisie REUȚCHI	
Mijloacele alternative de soluționare a conflictelor de muncă.....	253
Alina GHENCIU	
Elemente metodologice privind investigarea criminalistică a infracțiunilor din domeniul criminalității organizate.....	257
Doinița ȚIMBALIST	
Răspunderea penală pentru infracțiunile ce atentează la inviolabilitatea sexuală a persoanei minore.....	260
Diana INJE	
Regimul juridic al desfășurării activității comerciale.....	264
Sabina MIHĂEȘ	
Metodica cercetării infracțiunilor săvârșite de persoane cu funcție de răspundere.....	269

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Stela SIMCOV	
Aplicarea forței fizice, mijloacelor speciale și armei de foc în instituțiile penitenciare.....	273
Anastasia ȘALGAN	
Drepturi și obligații în cadrul raporturilor juridice de muncă.....	277
Dan ȚEPORDEI	
Politica europeană privind combaterea și prevenirea traficului de persoane.....	281
Valentina BRAGA	
Contractele la distanță.....	284
Vasile CORONEI	
Sistemul și principiile fundamentale ale criminalistici.....	289
Tatiana ZAHU	
Statutul juridic al recipisei.....	294
Ana-Maria BĂLȚATU	
Particularitățile metodologice ale cercetării infracțiunii de viol.....	298
Ștefan SAMOILĂ	
Declararea judecătorească a dispariției și decesului persoanei fizice.....	301
Ion STICI	
Obligativitatea exercitării urmăririi penale de către procuror în unele infracțiuni cu impact social sporit.....	303
 SECȚIUNEA VII: ECONOMIE, INGINERIE ȘI ȘTIINȚE APLICATE	
Olivia CARANFIL	
Sursele energetice alternative utilizate în industria auto.....	307
Andrian MATCAȘ	
Evoluția web design-ului UI/UX.....	309
Dumitru BLAȘCO	
Consecințele comportamentului neetic în afaceri.....	311
Sorina GOROPCEANU	
Guvernanța bugetar-fiscală și eficiența sistemului fiscal.....	313
Ion DOBREA	
Dezvoltarea și utilizarea realității virtuale și augmentate.....	315
Mihai CUBREACOV	
Consecințele economice ale gradului de morbiditate al bolilor profesionale.....	317
Daniel CUCEREANU	
Rolul inteligenței artificiale în educație.....	320
Cristian CUBREACOV	
Formarea prețurilor la medicamente.....	323
Ecaterina CHIRIACOV	
Importanța eticii profesionale în profesia de contabil.....	326
Livia GANCEA	
Managementul timpului în afaceri.....	329
Denise KERCI, Iurie HIOARA	
Determinarea fierului din alimente.....	333

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Maria MALAI Subvenționarea agriculturii–importanța și evidența acestora pentru producătorii din acest sector.....	334
Mihaela RAȘCENCO Managementul carierei pentru o afacere de succes.....	338
Daria STEPANOVA, Adrian ARNĂUTU Studiul conținutului de azotați în produse alimentare vegetale sezoniere comercializate în municipiului Cahul în primele luni ale primăverii.....	341
Alexandra MOCANAȘ, Dana EREMIA Cercetarea metodelor calitative de falsificare a laptelui.....	343
Daniel LUNGU, Daniel CUCEREANU Materia primă vegetală ca sursa de obținere a pigmentilor naturali.....	344
Vladimir VALIC Proiectarea și dezvoltarea unui dispozitiv programabil și modular pentru reciclarea plasticului Pet și producerea filamentului pentru imprimante 3D.....	347
Olivia CARANFIL Conectarea și controlul motorului electric asincron trifazat utilizând un convertor fazic: un studiu de laborator asupra performanței și eficienței.....	348
Victor BODNARI Contribuții privind sporirea productivității în sectorul de asamblare finală în ÎCS DRA Draexlmaier-Automotive SRL.....	351
Gheorghe FILIMON, Ionela-Maria MIRON Abordări moderne inteligente pentru susținerea viitorului oenologiei moldave.....	353
Cristina LOPOTENCO (SADOVEI) Fortificarea iaurtului de capră cu piureu de afine.....	356
David PORCESCU , Eco-inovarea și metode de optimizare sustenabile a proceselor tehnologice în cadrul întreprinderii ÎCS „Draexlmaier-Automotive” SRL Bălți.....	357
Olesea RUSSU (MOSCALU), Livia SICICA (GURĂU) Cercetarea procesului tehnologic de preparare a băuturii Brendy și a rachiului de cidru de mere “BĂLȚI” la SA „BARZA ALBĂ”.....	359
Cezara BULGARU, Sabrina MALAI Studiul gradului de contaminare microbiană a aerului din încăperile blocului de studii al Colegiului “Iulia Hasdeu” din Cahul.....	361

SECȚIUNEA I: LIMBI MODERNE

CLIL ÎN PREDAREA LIMBII ENGLEZE CA LIMBĂ STRĂINĂ

THE EFFECTIVENESS OF CLIL IN EFL TEACHING EFICIENȚA METODEI

Diana HIORESCU

Conducător științific: **Alina PINTILII**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Rezumat: *Diferența dintre nivelurile de cunoaștere a limbii engleze între țări cere o investigație a unori factori de bază ce determină acest fapt. Cercetarea curentă relevă o pondere semnificativă a școlilor de tip CLIL (Învățarea integrată a conținutului și a limbii), indicând impactul mareș al acesteia asupra îmbunătățirii cunoașterii limbii engleze ca limbă străină. Explorarea influenței CLIL asupra dezvoltării creierului arată rezultate promițătoare, inclusiv demonstrând activarea neuronală sporită legată de controlul cognitiv și procesarea limbajului. Studiile arată faptul ca școlile tip CLIL induc modificări structurale ale creierului, îmbunătățind procesarea limbajului și controlul cognitiv în timp. Dincolo de rolul său ca metodă de predare, CLIL reprezintă o paradigmă educațională transformatoare, care promovează competența lingvistică, creșterea cognitivă și relevanța în lumea reală.*

Cuvinte-cheie: *control cognitiv, progres, CLIL, competență lingvistică*

Abstract: *The differences in English proficiency between countries make the learners examine the underlying factors that determine this phenomenon. The study shows a significant presence of schools with the CLIL (Content and Language Integrated Learning) method implemented, indicating its powerful impact on improving English as a foreign language. Moreover, the preponderance of English content of cultural knowledge in German textbooks compared to English ones in Moldova acts as a catalyst for CLIL integration support.*

Research into the effects of CLIL on brain development (add some author's names here) shows promising results, including increased neuronal activation associated with cognitive control and language processing. Long-term studies indicate the potential of CLIL for inducing structural changes in the brain and improving language processing and cognitive control over time. Beyond its role as a teaching method, CLIL represents a transformational educational paradigm that promotes the development of language literacy, intellectual growth, and real-world application.

To answer the question of how CLIL achieves impressive results, the study aims to demonstrate the effectiveness of CLIL in developing language and cultural competence. By delving into the theoretical foundations of CLIL, its practical application, and its impact on language learning outcomes, the study aims to fill some gaps in understanding, especially in the context of the Republic of Moldova. By analyzing teachers' perspectives, the study seeks to distinguish between the benefits and difficulties of CLIL implementation, contributing to the discourse on language education.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

The contrast between Germany and Moldova highlights the potential benefits of CLIL, especially in developing the cognitive skills of young learners. These results suggest that CLIL harnesses brain plasticity to develop improved cognitive functions, paving the way for educational transformation.

Germany's leading role in the discussion comes from its significant progress in proficiency in English, especially as a second language. The decision to focus on Germany is due to its strategic focus on English-medium education in schools, which has resulted in significant progress.

The confirmation in Germany demonstrates its widespread acceptance of CLIL (Content and Language Integrated Learning) in its education system. CLIL programs integrate English language learning with academic content, providing students with engaging language experiences. This approach not only improves language literacy but also promotes a deep understanding of various topics.

Statistics show a significant presence of CLIL schools in Germany, further highlighting its efforts in the field of bilingual education. Analysis of data collected from schools implementing CLIL and the corresponding language proficiency levels provides insight into how Germany has become a leader in promoting English literacy among its population. By leveraging Germany's successful experience with CLIL, Moldova can modernize its education system, improve its English language proficiency, and better prepare its students for success in the 21st-century global economy. Through strategic implementation and investment in qualitative EFL instruction, Moldova will be able to unlock the potential of its future workforce and contribute to the country's socio-economic development.

CLIL can change the way we approach teacher education and training. By integrating subjects, CLIL adheres to the principle that all learning inherently involves language instruction. This implies that teaching methods in all subjects must include language education. One of CLIL's key approaches is content language-sensitive instruction, which focuses on both content and language acquisition. If all teachers implement this methodology, it can improve students' language proficiency in school. Currently, deficiencies in students' language skills are a major factor in academic failure. However, if teachers are trained to incorporate language-sensitive practices into their teaching practices, it can significantly reduce the retention rate in schools.

Keywords: *Germany VS Moldova, CLIL, benefits, brain development*

**EPECTELE SOCIAL MEDIA ASUPRA DISCURSULUI GENERAȚIEI
ACTUALE**

THE EFFECTS OF SOCIAL MEDIA ON CURRENT GENERATION SPEECH

Alina MOCANU

Conducător științific: **Irina PUȘNEI**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Rezumat: *Limbaajul social media a avut un impact semnificativ asupra abilităților de scriere și gramaticale a generației curente. Natura nonformală a comunicării prin social media, caracterizată prin abrevieri, argou și expresii nonformale, a condus la o simplificare a limbajului. Deși fenomenul non formal de evoluție al limbii poate facilita o comunicare mai rapidă și mai eficientă între utilizatori, acesta poate contribui, de asemenea, la o deteriorare a abilităților de scriere și a aderării la gramatica neadecvată. Utilizarea acronimelor, argoului și a expresiilor nonformale poate duce la o lipsă de concentrare asupra structurii adecvate a propozițiilor și a regulilor gramaticale. Forma de comunicare pe rețelele social media a schimbat fundamental modul în care oamenii se exprimă, ceea ce poate duce la o scădere a utilizării structurilor complexe de propoziții și a limbajului formal în comunicarea de zi cu zi.*

Cuvinte-cheie: *limbaj social media, Gen Z, acronime, abrevieri, TikTok, Twitter, trend-uri*

Abstract: *Social media is an internet-based form of communication that allows people, creators, and businesses to share ideas, thoughts, and information through virtual networks and communities. According to the Statistics data of January 2024, 5.04 Billion people globally use many forms of social media, such as blogs, wikis, social network sites, photo-sharing sites, instant messages, video-sharing sites, and podcasts [1]. While social media started as a way for people to interact with friends and families, it soon extended to serve many different purposes, including marketing and brand building.*

The concept “social media language” refers to the unique vocabulary, syntax, and writing style that has emerged on various social media platforms. This language is characterized by its casual tone and inclusion of slang, often with words and phrases being shortened or abbreviated. It is a dynamic and continually evolving form of communication, influenced by the cultural values and trends of the current generation, particularly Gen Z. Social media language is a means for individuals to express their thoughts, feelings, and beliefs in an authentic and relatable manner to their peers, fostering a sense of community and connection through the use of hashtags, memes, and other online tools. As social media continues to play a prominent role in our daily lives, the influence of social media language is expected to expand, shaping the way we interact with one another both online and offline. Younger generations are especially open to these new linguistic trends, integrating them into their everyday conversations. This has resulted in a generational language gap, with older individuals finding it challenging to keep up with the ever-changing social media vocabulary. The impact of social media language on today's generation is substantial, introducing new vocabulary, abbreviations, and emojis that have become usual in modern communication. It remains to be seen how social media language will progress and influence communication methods in the years to come.

This paper aims to examine the multifaceted impact of social media on the language used by the current generation. In informal communication, language tends to be more simplified and abbreviated, leading to the widespread use of acronyms, slang, and informal expressions. While this can facilitate faster and more efficient communication among users, it may also contribute to a deterioration in writing skills and adherence to proper grammar. Social media has given rise to a distinct digital

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

language characterized by shortness and visual elements, fundamentally changing the way people communicate, share information, and express themselves. Furthermore, the integration of hashtags, trends, and user-generated content on platforms such as Twitter and TikTok has played a significant role in shaping public discourse, influencing marketing strategies, and facilitating the dissemination of ideas in the digital era.

Several challenges arose during the process of gathering reference material for this paper. Firstly, there was a need to meticulously sift through an extensive volume of materials sourced from various social media platforms. This process demanded rigorous examination to extract relevant data amidst the vast expanse of user-generated content, needing a considerable investment of time and effort. Secondly, constraints enforced by limited space within the study's framework posed some interference with conducting a thorough and exhaustive analysis of the profound influence of social media language on the speech patterns of the present generation. Lastly, a notable obstacle encountered throughout the research related to the scarcity of printed resources containing up-to-date information related to the topic at hand. The research data utilized in this paper were gathered from various sources, such as including social media posts from Twitter/X, Tumblr, comment sections, TikTok videos, and articles related to the subject matter. The data was categorized based on their effects on vocabulary and grammar. These platforms are popular due to their entertainment value and ability to provide personalized content based on individual preferences. The unique slang terminology adopted by Gen Z is not always essential or relevant but rather often originates from viral videos created by various individuals hoping to create a trend. This analysis will be examining some of the current popular trends on these platforms:

- “Caught in 4k”: to capture someone's reaction to a situation on camera, in clear view. According to Know Your Meme, the phrase has been circulating on social media platforms since August 24, 2020, when Twitter user @zimsimmaa used a short clip from a comedy sketch uploaded the YouTube channel RDCworld1 on August 7, 2019 [2];
- “Delulu”: to be delusional. This term was created by the K-Pop community in 2014 to mock other fans' beliefs. It is a light-hearted way of joking about being delusional, particularly in regards to self-confidence. It is not meant to be self-deprecating, but rather serves as a playful confidence boost.
- “Face card”: a term that means that someone is always attractive. Users post selfies with captions like “my face card is always valid” or “my face card never expires.”;
- “Heather”: a term that originated from the song “Heather” by Conan Gray, released in 2020, where the singer refers to a perfect and popular girl. On social media, “Heather” is used to describe a gorgeous and desirable girl;
- “I am Kenough”: a catchphrase that originated from a scene in the 2023 film by Greta Gerwig “Barbie” where Ken asserts his individuality and self-worth, representing a shift in societal perceptions of masculinity. The phrase appears on a hoodie worn by Ken and went viral after the film's release in July, 2023;
- “It's giving”: to express admiration or positivity towards something. For example, complimenting someone's fashion sense by saying “it's giving style” or praising a delicious meal by saying “it's giving chef”;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- “Karen”: a name used to refer to a middle-class white American woman who is perceived as demanding and aggressive. In most cases, a “Karen” always demands to “speak to the manager” and wears a particular bob cut hairstyle;
- “Living rent-free in my head”: a way of saying something memorable is stuck in your mind, usually referring to a catchy song or video;
- “Rizz”: to have the ability to attract a romantic interest. The term gained popularity on the internet in 2021 thanks to Twitch streamer and YouTuber Kai Cenat;
- “Road work ahead? Uh, yeah, I sure hope it does”: the phrase refers to a popular vine posted by Drew Gooden in 2016. It is commonly used to show a lack of concern or interest in road work in a light-hearted and playful way. It has evolved into a popular internet meme and is often used in a joking or sarcastic manner;
- “Unalive”: a slang term used on social media as a substitute for the verb “kill” or other death-related terms. It is often used to work around social media platform rules that prohibit content explicitly mentioning killing, to avoid removal or censorship;
- “Was like”: it has replaced “said” to indicate that the speaker is conveying a paraphrased quote, focusing on the person’s tone and general point.

Another prevalent trend seen in various social media posts and comments is the frequent use of acronyms and abbreviations. Well-known terms such as “ASAP,” “OMG,” and “LOL” are commonly used. However, Gen Z has begun creating their unique abbreviations for efficiency, to ensure mutual understanding among peers, and due to character limitations. Some of the most used abbreviations and acronyms are the following:

- “Alr” / “alr” => “alright”;
- “Idk” / “idk” => “I don’t know”;
- “Irl” / “irl” => “in real life” indicates discussions related to our everyday offline experiences rather than our digital interactions. The term originated during the early days of the Internet when there was a need to differentiate between online and offline activities;
- “Ngl” / “ngl” => “not going to lie”, commonly read as “not gonna lie”. It is often used when admitting something potentially embarrassing or when attempting to soften a criticism or complaint, such as “That was tough, ngl.”;
- “Oomf” / “oomf” => “one of my friends” or “one of my followers”. This acronym is frequently used in a negative context to gossip about individuals without directly naming them;
- “ppl” => “people”, referring to individuals;
- “Tbh” / “tbh” => “to be honest”. It is commonly employed to convey honesty, express opinions, or make comments;
- “ur” => “your” or “you’re”. It is frequently used to save time and characters when typing;
- “yt” => it is not an acronym for YouTube but a TikTok slang term meaning “white”. It is used to describe a person's skin tone.

Two other emerging trends among Gen Z are the increasing use of lowercase typing and the reduced use of punctuation. These trends are influenced by cultural changes, as well as a preference for simplicity and a desire for a more casual and unique

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

online persona. Gen Z tends to view punctuation, such as periods, as unnecessary and potentially disrupting the flow of communication. For instance, the tone of a message can be perceived differently depending on the presence or absence of punctuation, as seen in examples like “that's funny” versus “That's funny.” It is common for social media posts and comments from Gen Z individuals to be written in lowercase letters and to omit punctuation marks. This practice can be seen in these examples:

- @notsixela: “are you okay” no I’ve been the same height since I was 12 (August 9, 2021 on Twitter/X) [3];
- @notflashlight: the stock market is just astrology for men (September 28, 2020 on Twitter/X) [4];
- @iSopea: life hack: u can’t be sad if ur asleep (September 2, 2020 on Twitter) [5];

Emojis may not be the same as words, but they play a significant role in communication. One benefit of emoticons is that they allow you to convey facial expressions within your text. However, the use of the laughing emoji is not as common among Gen Z as they consider it outdated. Instead, they opted to use various alternatives, such as:

- Crying emoji: among Gen Z, this emoji is typically used to express positive emotions, such as when something is extremely funny, cute, or touching;
- Fairy emoji: fairy comments are clever and witty remarks that begin playfully but culminate in an unexpected twist. This type of commentary has gained popularity among Gen Z users, particularly on platforms like TikTok. The term “fairy comments” is derived from the enchanting emojis often paired with these comments, such as fairies, sparkles, and rainbows, which may initially suggest a positive or heartwarming sentiment;
- Chair emoji: instead of using a laughing face emoji to indicate amusement, some users have adopted the chair emoji as a replacement. This trend originated as an “inside joke” initiated by a TikTok user @blank.antho, who encouraged followers to use the chair emoji instead of the laughing face emoji. The humor caught on, resulting in the chair emoji being used to convey amusement or humor in various online interactions;
- Skull emoji: traditionally associated with Halloween, skulls have taken on a new meaning among Gen Z as a symbol of laughter. Instead of traditional expressions like LOL, Gen Z may use a sequence of skull emojis to convey intense amusement or the sentiment of “dying with laughter” or “dead from laughing”;
- Eyes emoji: it typically signifies that they are paying attention or are interested in hearing more. Originally introduced in Emoji 1.0 in 2015, the eyes emoji was initially associated with suspicion or a sense of something being off. While it can still convey those meanings in certain contexts, it is now more commonly understood as a symbol of curiosity and engagement;
- Fingers touching emoji: symbolizing shyness or nervousness, it is often used to depict a sense of timidity. The gesture mimics the action of nervously twiddling one's fingers together. This emoji is frequently accompanied by the watery eye emoji to emphasize feelings of apprehension.

The influence of social media language is likely to continue growing, shaping the way we communicate both online and offline, especially among the younger generation.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Social media language has given rise to new words, abbreviations, and visual elements that have become a ubiquitous part of modern communication. The impact of social media language on the current generation is significant. It has transformed how people interact, share information, and express themselves, fostering a quicker and more accessible communication among users. Overall, the evolution of social media language will continue to be an interesting phenomenon to observe, as it continues to impact and reshape the way we communicate in the future.

Keywords: *social media language, user-generated content, Gen Z, acronyms, abbreviations, TikTok, Twitter, slang, grammar, vocabulary, memes, social media influence, language evolution*

References:

1. Statista (2024) [online] available from <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>
2. Know Your Meme (2024) [online] available from <https://knowyourmeme.com/memes/caught-in-4k>
3. <https://twitter.com/notsixela/status/1435781258844389378>
4. <https://twitter.com/noflashlight/status/1310404294663905280>
5. <https://twitter.com/iSopea/status/1301162749204938752>

PREDAREA ȘI ÎNVĂȚAREA CENTRATĂ PE ELEV

STUDENT – CENTERED LEARNING AND TEACHING

Miriam MARIAN

Conducător științific: **Irina PUȘNEI**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Rezumat: *Dezvoltarea personală este un proces fundamental în viața oricărui individ. Pornind de la acest deziderat, acest studiu încearcă să determine eficacitatea acestei abordări. Instruirea centrată pe elev reprezintă o metodologie de ghidare care se concentrează pe implicarea activă a elevului în procesul de învățare. În ciuda numeroaselor sale beneficii, abordarea SLTC prezintă, de asemenea, provocări pe care cadrele didactice trebuie să le navigheze. Echilibrarea alegerii elevilor cu obiectivele curriculum-ului, furnizarea de feedback eficient, crearea de medii de învățare flexibile și asigurarea sensibilității și incluziunii culturale sunt considerente vitale. Obiectivul acestui studiu este de a demonstra că învățarea centrată pe elev este utilizată în sistemul educațional al Republicii Moldova în mod eficient.*

Cuvinte-cheie: *dezvoltare, educație, individ, centrată pe elev, metode*

Abstract: *The Education Code of the Republic Of Moldova sets the ground for this study by articulating fundamental principles that include focusing education on its beneficiaries. Personal development is a fundamental process in the life of any individual. In doing so, this study seeks to determine the effectiveness of this approach.*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

It aspires to contribute valuable information and practical methods of implementing this style of teaching and learning. Student-centered instruction is a guiding methodology that focuses on the student's active involvement in the learning process. Despite its many benefits, the SLTC approach also presents challenges that educators must navigate. Balancing student choice with curriculum goals, providing effective feedback, creating flexible learning environments, and ensuring cultural sensitivity and inclusion are vital considerations.

Student-centered instruction represents a guiding methodology that places the student in the centre of the learning process. Unlike traditional teaching methods, where the instructor serves as the primary source of information, student-centered instruction redirects attention to the individual learner's needs, interests, and abilities. The foundation of the concept of a student-centered approach to education was laid by philosophers such as Socrates, Plato, Aristotle, Seneca, Plutarch, Protagoras, and others.

This methodology is based on principles such as active learning, student choice, collaborative learning, problem-based learning, self-directed learning, feedback, and assessment.

Considering the principles listed above, Student-Centered Learning has many advantages. Firstly, it helps to eliminate the student's passive role and increases his engagement, by encouraging independence and responsibility. Secondly, this approach develops self-organization and self-directed learning.

The qualitative analysis of English language textbooks for students in grades 10-12 revealed that the tasks are problem-based and require a reasoned answer. Most of them are work in groups. This is one of the basic methods of applying student-centered teaching, since, unlike general work with a teacher, where there are those who constantly answer and those who do not, group work narrows the circle of responsibilities and allows all participants to actively participate in educational activities.

Another feature revealed during the study is that in each topic, students are asked to complete a project. There are several topics to choose from. This allows students to exercise independence in their choices. It also stimulates critical thinking and originality.

The results of some questionnaires among teachers of different educational institutions, such as public and private schools, universities, and colleges show that all the educators are familiar with the student-centered learning approach, considering that this method is much more effective than the traditional ones – those which are based on the teacher. Some of the most common reasons, why they find it difficult to implement is too extensive educational problem. In other words, the national curriculum includes too many topics and does not allow teachers to modify it according to students' interests and needs. Another problem follows from the previous one - too little time for a lesson. Many teachers do not have enough time to allow students to participate, ask them all, and provide feedback for everyone. As a result of some practical activities, it was discovered that this problem can be solved by introducing Pair Work. This method of completing tasks is very simple and at the same time effective for several reasons. Firstly, it significantly reduces the teacher's speaking time, increasing the student's speaking time, which means that he is even more involved in the learning process. Speaking about learning a foreign language, a certain student may have better-developed speech skills, while another may have better-developed written skills. Knowing these features, you can

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

use your strengths to improve your less developed ones. In addition to good results in educational activities, this will lay the foundation for a friendly and tolerant environment in educational institutions. Likewise, this technique allows the student to feel protected and safe, because he is working with his peers, and not with a more authoritative figure, that is, the teacher. In addition, all children are allowed to express their points of view. Another way to get the students engaged is by setting the lesson objectives in the form of questions. This can raise the interest in the topic studied; hence, it becomes student-centered. Drawing parallels between educational material and real-life helps the student to make sure that a certain topic needs to be studied. It is at this point that learning becomes self-directed or autonomous. The following technique is not as easy to apply as in theory, but it is fundamental - listen to the student and try to understand him as best as possible. This builds the student's self-confidence and self-esteem. Sometimes this factor becomes decisive. The student studies the subject not only out of personal interest but thanks to the respectful and attentive attitude of the teacher. This refers not only to giving feedback but also to receiving it. Traditional approach denied its importance, but practice shows that the modern generation is free to express their attitude. This is an eternal field for the development of teaching skills. Although, receiving negative feedback makes the teacher feel to defend themselves celebrating negative responses may become an essential lesson for the teacher. Referring to negative means respectful objective observations, made by colleagues also, not only from students. Thus, the objectives of this study were achieved. It has been proven that employing learner-based learning is desirable in the Republic of Moldova. However, it requires improvement.

Keywords: *english language textbook, problem-based tasks, group work, projects*

IMPACTUL DESENELOR ANIMATE ASUPRA IMAGINII FEMEILOR

THE IMPACT OF DISNEY MOVIES/CARTOONS ON WOMEN'S IMAGE

Valeria COJUCARENCO

Conducător științific: **Ina PARA**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Rezumat: *Această lucrare de cercetare investighează efectele cunoscutelor și îndrăgitelor desene animate elaborate de Disney, care au devenit idolatrizate în lumea întreagă, și care au de fapt mai multe părți întunecate. Studiul se bazează pe cercetarea aspectelor puse în evidență de către creatorii conținutului Disney, mai exact, cele care par neimportante, dar de fapt sunt cele ce au afectat și afectează milioane de femei și fete. Cercetarea este bazată pe analiza standardelor considerate „ideale” de către Disney, iar femeile ce nu se încadrează în aceste aspecte sunt „excluse” din societate. Mii de fete din întreaga lume visează spre a fi ca Prințesele Disney, însă care e adevărul crud prin care trec femeile pentru a ajunge la acele aspecte perfecte?*

Cuvinte-cheie: *stereotipuri, rolurile de gen, desene animate, imaginea femeii*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Abstract: *The Walt Disney Company is well-known all around the world and its cartoons have traveled and passed from one generation to another. Millions of girls grew up watching Disney cartoons with the wish of becoming like Disney princesses. However, the truth is that they have promoted certain aspects that not every woman possesses, and achieving the goal of “perfection” is not always a wise decision.*

This paper aims to analyze and bring to light the dark truths that Disney, for years, has implemented in our society. Undeniably, the research objectives are: to present the three major eras of the Disney princess cartoons; to investigate the harmful/dangerous/disturbing influences found in cartoons; and to observe the impact of the beauty standards on the audience.

This study conducted a content analysis of some of the most popular cartoons that Disney has produced. Three movies were taken for each era. The research was undertaken to examine the differences between the earliest and most recent Disney princess films. The aspects that were taken to be the main focus of the analysis: masculine characteristics (wants to explore, assertive, unemotional, athletic, brave, physically attractive, leader) and feminine characteristics (physically weak, submissive, shows emotion, affectionate, sensitive, caring, fearful, collapses crying, asks for help, victim).

The research paper is structured into two chapters. The first chapter includes the broad history of the Disney Company, from a mouse to the evolution of the Disney princesses. The Disney princesses cartoons consist of three major eras. The first era includes Snow White and the Seven Dwarfs (1937), Cinderella (1950), and Sleeping Beauty (1959); the second one includes The Little Mermaid (1989), Beauty and the Beast (1991), Aladdin (1992), and Mulan (1998); the third era includes The Princess and the Frog (2009), Tangled (2010), Brave (2012), and Frozen (2013). Each story was created with the social norms that were present at that time, and these cartoons still evolve and change each year. Therefore, considerable attention will be paid to a deeper perspective on developing certain aspects that were encountered and perceived by the audience. Such aspects are divided into: the portrayal of love, body image, beauty standards, behavior, and character. On the portrayal of love aspect, Disney always shows love at first sight, which is idealizing and making society believe that only through this you will get married. Also, the idea of marriage is highly promoted, by implying that a woman is successful only when she marries.

Disney cartoons present only women with certain body characteristics, idealizing and creating “the body standards” that women should meet. Most princesses are designed as being slim, with thin waists, beautiful, big eyes, big breasts, and buttocks. On character and behavior, most are seen as naive, weak, heedless, credulous, and thoughtless. Great examples are Aurora and Snow White, which should not have taken the apple or pricked the fingers on the spindle. On the other hand, the 2nd and the 3rd focus more on women being intelligent, strong, wise, and powerful. They have presented Mulan as a powerful lady who fights in the war, and Bella, from Beauty and the Beast, as an intelligent and caring person. Tiana, from The Princess and the Frog, is a black woman who fights for her dream; Rapunzel, from Tangled, does the same. Here the Brave main character breaks the stereotype of marriage and refuses to have a man.

The second chapter draws all the attention on the effects of these mentioned aspects which are seen in Disney movies. The examination was carried out and the results show how impossible to achieve are the beauty standards that they set. Studies have

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

shown that media/television exposure contributes to the formation of ideas and understanding of social behavior and norms. This suggests that the human eye is a powerful feature and so it is considered to be highly receptive to visual stimuli. It is known that young girls tend to be more affected by what they see in the media due to lower self-esteem and low body dissatisfaction. The Disney princesses are referred to as "perfect" girls who seem to get everything in the end due to their "perfect" bodies. This makes women desire that and push themselves to look like something they are not, leading to many mental or physical problems. The 2018 to 2019 US statistics show that the biggest number of women between the ages of 20 and 29 years struggle with anorexia, binge eating disorder, and bulimia. The Disney cartoons hold the power on the topic of what is considered a woman to be beautiful. The ideal body includes skinniness, a thin waist, a big bust, a curved body shape, and looking healthy and always young. This promotes a false idea of how the woman should look. A study shows that girls/women are pressured to conform themselves to what the media promotes. This leads to many mental health issues, such as depression, eating disorders, and low self-worth or even lacking self-esteem. So this affects women's mental and physical health and well-being.

In conclusion, the research shows how disturbing and damaging are the values promoted by this big company and the power that they possess. It is important to use that power rightly and influence the audience in a positive aspect. The messages that the Disney cartoons send are detrimental to the formation of society's mindset.

Keywords: *stereotypes, gender roles, cartoons, women's image*

ACTIVITĂȚI CENTRATE PE ELEV

STUDENT-CENTERED ACTIVITIES

Elena TARAGAN

Conducător științific: **Ina PARA**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Rezumat: *Definiția de studiu centrat pe elevi a apărut încă din anii 1930 în SUA; în Moldova a început să i se acorde importanță în perioada de și după Covid-19. Această lucrare abordează provocările cu care se confruntă profesorii și elevii în implementarea metodei centrate pe elevi și importanța acesteia în procesul de învățare. Autoarea își propune să scoată în evidență beneficiile activităților centrate pe elevi vizavi de cele care sunt centrate pe profesor. Analiza observațiilor realizate în cadrul stagiilor de practică demonstrează că majoritatea elevilor trăiesc emoții de teamă atunci când sunt implicați în activități centrate pe elevi din cauza mai multor factori, cum ar fi nivelul ridicat de anxietate, lipsa de interes și de încredere în sine și în profesor. Profesorii trebuie să creeze condiții prielnice pentru a spori inițiativa elevilor să participe, să se simtă liberi și să împărtășească ideile fără a fi judecați.*

Cuvinte-cheie: *învățare centrată pe elev, activități centrate pe elev, activități de învățare, automotivate, independente, din viața reală, gândire perechi partajare, nucleul învățării, cerc interior-exterior, predare și divertisment*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Abstract: *Student-centered learning goes back to the 1930's in America. And it started to get more attention in the 1980s when teachers noticed that something was not working in their class, like Martha Kennedy a teacher from MA, said in her article: "I stood in front of the class telling people things "she noticed that her methods were not working for her students. She said: "as new teachers we tend to form our teaching styles based on the teaching examples we had in our life". It was time to find new methods, and new activities to improve her students' attitude towards learning, to keep her students focused and interested and at the same time entertaining.*

In Moldova, there is still much work to do in implementing student-centered learning in our schools. Student-centered activities help students but take a lot more time for teachers to prepare. These are the activities are the ones controlled by the students; they decide what to do, how to do it, and why to do it. Activities centered on students encourage students to be more self-motivated and independent. It is rewarding for students and teachers; still, in these types of activities, the teacher plays the role of a facilitator guiding the students.

The purpose of this research is to raise awareness on the student-centered activities issue, the importance of implementing active learning in the EFL classroom, the outcomes and strong and weak points of this process.

The research is based mostly on the author's practicum experience and on peer observations in terms of teaching style, literature review of Jean Piaget (1974) *The Future of Developmental Child Psychology*, *Journal of Youth & Adolescence*, and John Dewey's (1938) *Experience and Education*. The article highlights the positive impact student-centered activities have on students (learn more, retain information faster for a long time, and apply what they learned in everyday life, and ideas to implement student-centered activities in the classroom.

According to Gonzales (2001: 21-25) characteristics of student-centered activities would be:

- Student-centered activities are student-directed. Learning activities should be oriented toward students' choices and decision-making, what resources to use, and with whom to work.
- Student-centered activities are personally, socially, and domain-relevant. By actively participating and experiencing things rather than just watching, students learn more. Learning will be more relevant if assignments and activities in the classroom relate to students' interests, needs, and personal goals.
- Student-centered activities are long-term and production-oriented. When students are required to do their homework they have to utilize a range of critical, reflective, and creative techniques.
- Student-centered activities are collaborative and interactional. The main idea of this characteristic is that the students learn from each other not only from the teacher; they learn to work in pairs and groups. Also, the students apply new learning to their real-life experiences.
- Student-centered activities increase student's learning capacities. For example, when the teacher presents a new topic they should connect the topic with a news headline, a picture, or a video. Another good point of this characteristic is that the teacher

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

challenges the student through questions and class discussions to help them elaborate on what they have learned.

- Student-centered learning activities facilitate student’s personal awareness, growth, and information. Gonzales stated that: “planned learning activities must be infused to promote students “inner cultivation” of their person”. Activities like journal writing, small group sharing, and individual or personal reflections can be incorporated into teaching strategies that promote self-awareness. Student-centered activities engage students to think, discuss, and create. Consider a few activities that support student-centered learning (Piaget, 1974: 87-93):

1. Class discussion allows students to learn from each other and to increase their confidence in speaking in front of an audience. Class discussions are a way to “Break the mold” which means switching from a class where students were sitting and listening to a class where students are in the center of learning.
2. Think-Pair-Share-the students are given a question they think first to themselves, then they share their answer with a partner and after with the whole class which generates more discussions.
3. Short written exercises for improving creativity help remembering the subject that students have studied.
4. Student debate helps students to develop their leadership skills also team-building and oral speaking in front of the class.
5. Reaction to video can activate prior knowledge and can establish a purpose for learning.
6. Small group discussion- increases student engagement and peer collaboration, develops relationships between teacher and students, and immediate feedback on the topic students learned.
7. Class improves attention and memory, improves critical thinking, and brings out creativity.
8. Jigsaw-in small groups each student gets a piece of the puzzle to investigate, when the puzzle is ready students share what they learned.
9. Inside-outside circle - an activity where students move around and interact with each other (speed dating).
10. Note Check - in pairs students share notes, it is a chance for students to ask questions about the topic covered in class.
11. Ticket to leave - the teacher asks the students a specific question, they write the answer on a sticky note and give it to the professor. Based on the answer the teacher decides if the subject needs to be reteach.
12. Muddiest Point - after explaining a subject at the end of the class, ask students, “What was the “muddiest point” in today’s lecture? What are you unclear about? ”
13. Idea wave - students write on a paper 5 ideas about a topic, one student shares his/her idea and then the student on the right of the student and the next student on the right of the student share the idea, and so on.
14. Working in groups gives students the chance to socialize, and a chance for peer observation. Smaller groups give better results since the talking time in larger groups is limited.
15. Working in pairs gives the student an opportunity and time to speak and working in pairs students have more confidence than when working individually. And most

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

importantly, allows teachers to move around and listen to the language they are producing, takes the attention of the teacher, and concentrates on students' activity.

Using games in a classroom has the purpose of “teaching and entertaining” view, games are a way to learn new things, the way to form and expand knowledge and skills; the way to combine thinking and action, and an important means for children's intellectual development” (Piaget, 2010:176-186).

To make learning as simple and focused as playing a game, a teacher should incorporate learning components like motivation, interest, challenge, and feedback with learning materials.

It was scientifically proven that students learn more when they participate in student-centered activities, build the confidence they need to step beyond their comfort zone and learn to work in a team. In student-centered activities, everyone is participating.

Moldova's education system is dominated by traditional methods of teaching which makes the learning process ineffective. One of the biggest challenges of implementing student-centered learning is “time”, the enemy of today's schools. The activities that turned out the most effective during practicum were pair work, group work, class discussions, class debates, and reaction to videos. Some students were shy to answer being afraid that their answers may be wrong and their peers may make fun of them. Sometimes students were bored of student-centered activities, they preferred just to listen to the teacher talking, playing with their phones, eat a sandwich, or rest their head on the table.

If the teachers have the opportunities to use student-centered activities every day, students will get used to them and this will help them in their future college choices and even professions. These activities foster confidence in students who are shy, and also develop skills to speak in front of the class. Warm-ups are a way to release the tension before the class. It helped to get them motivated to learn to participate and have class debates that released their anxiety and motivated them to learn.

Student-centered activities turned out to be more effective than the traditional ones. After practicum experience, it can be concluded that there is still much to do to make students comfortable during active learning activities and express their thoughts and opinions. Another concern is that students should be taught not to judge or laugh when their peers share their opinions and thoughts, and teachers should inspire confidence and safety.

Keywords: *student-centered learning, student-centered activities, learning activities, self-motivated, independent, real-life experiences, think-pair-share, learning cell, inside-outside circle, teach and entertain*

References:

1. Gonzales T., *Elements of Student Centered Learning*, Loyola School, Ateneo de Manila University, Office of Research and Publications in the 2001, pp.21-25
2. Dewey J., *Experience and Education*, New York: Macmillan, 1938, p.44
3. Piaget J., *Cognitive Development in Children*, Journal of Research in Science Teaching, nr. 2 from 2010, pp.176-186.
4. Piaget J., *The Future of Developmental Child Psychology*. Journal of Youth & Adolescence, nr. 3 from 1974, pp. 87-93

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

5. Center for Teaching & Learning, *Active Learning*, disponibil pe: https://www.bu.edu/ctl/ctl_resource/active-learning-teaching-guide/#:~:text=Active%20learning%20helps%20students%20reflect,instructors%20to%20gauge%20student%20learning, accesat la: 22.04.2024
6. Spencer K., *Cooperative Learning Structures*, Articol disponibil pe: https://www.kaganonline.com/free_articles/dr_spencer_kagan/426/Cooperativ, accesat la: 24.04.2024

SECȚIUNEA II: PEDAGOGIE ȘI PSIHLOGIE

INTERDISCIPLINARITATEA ÎN CADRUL DISCIPLINEI ȘCOLARE ȘTIINȚE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

INTERDISCIPLINARYNESS WITHIN THE SCIENCE SCHOOL DISCIPLINE IN PRIMARY EDUCATION

Ana OGLINDĂ

Conducător științific: **Polina LUNGU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Interdisciplinarity represents an essential pedagogical concept in the context of modern education, being defined as an approach that integrates and connects the contents, methods and perspectives of several disciplines or fields of study. In primary education, interdisciplinarity plays a crucial role in promoting a deeper and more comprehensive understanding of learned content, as well as developing critical thinking, problem solving and collaboration skills.*

In this article, we aim to explore the importance of interdisciplinarity within the school subject "Science" in primary education, highlight concrete examples of its integration with other subjects and offer practical advice for the effective implementation of this concept in teaching practice.

Keywords: *interdisciplinarity, primary education, sciences*

Rezumat: *Interdisciplinarity reprezintă un concept pedagogic esențial în contextul educației moderne, fiind definită ca o abordare care integrează și conectează conținuturile, metodele și perspectivele din mai multe discipline sau domenii de studiu. În cadrul învățământului primar, interdisciplinarity joacă un rol crucial în promovarea unei înțelegeri mai profunde și mai complete a conținuturilor învățate, precum și în dezvoltarea unor abilități de gândire critică, rezolvare de probleme și colaborare.*

În acest articol, ne propunem să explorăm importanța interdisciplinarity în cadrul disciplinei școlare „Științe” în învățământul primar, să evidențiem exemple concrete de integrare a acestora cu alte discipline și să oferim sfaturi practice pentru implementarea eficientă a acestui concept în practica didactică.

Cuvinte-cheie: *interdisciplinarity, învățământ primar, științe*

Conceptul *interdisciplinarity*, potrivit literaturii de specialitate, are mai multe definiții. În continuare vom propune câteva dintre ele, de exemplu „structura morfematică a cuvântului *interdisciplinarity* include rădăcina *disciplină*, cu înțelesul de „ramură a unei științe, știință; obiect, materie de învățământ”; prefixul *inter-*, cu sensul de „element prim de compunere care are semnificația „între”; „interdisciplinar: care aparține la două sau mai multe discipline; care stabilește relații între două sau mai multe discipline; care este bazat, alcătuit, descoperit sau care rezultă din transferul de concepte și (sau) metode dintre două sau mai multe discipline”; „interdisciplinarity: un proces de coordonare,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

unificare și codificare unitară a disciplinelor științifice contemporane, caracteristice actualei etape de dezvoltare a cunoașterii în care disciplina păstrează autonomia, specialitatea și interdependența relativă și în același timp se integrează în sistemul global de cunoștințe”; „interdisciplinaritatea vizează o interacțiune existentă între două sau mai multe discipline, care poate să meargă de la simpla comunicare de idei până la integrarea conceptelor fundamentale privind epistemologia, terminologia, metodologia, procedeele, datele și orientarea cercetării”.¹

De asemenea, *Ghidul de implementare a curriculumului pentru învățământ primar* oferă următoarea explicație a conceptului: „interdisciplinaritatea se realizează prin transferul metodelor de la o disciplină la alta, ca rezultat pot apare oportunități de a crea noi discipline”.²

Ideea de bază a interdisciplinarității constă în faptul că, pe de o parte, aparatul conceptual și metodologic al multor discipline este utilizat în interconexiune pentru a examina o temă, o problemă, dar mai ales pentru a dezvolta competențe integrate/transversale/cheie/crosscurriculare. Pe de altă parte, la nivelul interdisciplinar, apar deja transferurile metodologice și conceptuale dintr-o direcție în alta.³

În contextul învățământului primar, interdisciplinaritatea se manifestă prin conexiuni și integrări între diferitele discipline predate, precum științe, matematică, limba și literatura română, educație morală-spirituală, educație plastică, educație tehnologică, istorie, limba străină și educația fizică.

Această abordare încurajează elevii să își construiască cunoștințele și să își dezvolte competențele într-un mod holistic, înțelegând că lumea nu este împărțită rigid în discipline distincte, ci că fenomenele și problemele din viața reală necesită o abordare interdisciplinară pentru a fi înțelese și soluționate în mod eficient.

În continuare, vom relata despre multiplele beneficii educaționale ale interdisciplinarității în cadrul disciplinei școlare *Științe* în învățământul primar.

În primul rând, ajută la promovarea înțelegerii profunde, integrarea conținuturilor din diferite discipline permite elevilor să creeze legături între concepte și să înțeleagă contextul în care acestea se aplică în viața reală.

În al doilea rând, ajută la dezvoltarea abilităților de gândire critică, gândire divergentă, încurajând elevii să analizeze și să evalueze informațiile din mai multe perspective, identificând, astfel, soluții pentru rezolvarea diverselor probleme.

În al treilea rând, cultivă creativitatea și spiritul critic, prin explorarea conexiunilor dintre diferite domenii de cunoaștere. Elevii sunt stimulați să gândească în mod creativ și să adreseze întrebări relevante și provocatoare, care îi vor ajuta să găsească

¹ Amihălăchioae A., Ursu L. Interdisciplinaritate. Retrospectivă, actualitate și perspectivă. În: Revista de științe socioumane, Nr.1 (44) 2020. Disponibil:

http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2416/RevistaSocioumane-2020_N1_p12-25.pdf?sequence=1&isAllowed=y p. 12-13

² Cutasevici A. (coord.) et al. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău, Editura Lyceum, 2018. Disponibil:

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_curriculum_primare_rom_5.pdf

³ Amihălăchioae A., Ursu L. Interdisciplinaritate. Retrospectivă, actualitate și perspectivă. În: Revista de științe socioumane, Nr.1 (44) 2020. Disponibil:

http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2416/RevistaSocioumane-2020_N1_p12-25.pdf?sequence=1&isAllowed=y p. 13

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

răspunsurile.

Și nu în ultimul rând, interdisciplinaritatea necesită colaborare între elev-elev, elev-profesor, promovând astfel dezvoltarea abilităților de comunicare și lucrul în echipă.

În cadrul disciplinei școlare *Științe* în învățământul primar, există numeroase oportunități pentru abordarea interdisciplinară. În continuare, vom prezenta câteva exemple concrete în acest sens.

În urma analizei manualelor școlare de științe în învățământul primar, identificăm mai multe posibilități de abordarea interdisciplinară. În acest sens, propunem argumente referitor la interdisciplinaritatea între disciplinele școlare științe și limba și literatura română. Acest aspect se reflectă în descrierea imaginilor aferente fiecărei unități de învățare, în îmbogățirea vocabularului cu termeni specifici acestora, în prezentarea fișelor de proiect prin diverse expresii frumoase care descriu anotimpurile, insectele, mediul înconjurător, completarea enunțurilor lacunare, identificarea curiozităților din diverse surse, toate aceste competențe fiind dezvoltate în cadrul lecției de limbă și literatură română și regăsindu-se la lecția de științe.

Referindu-ne la anumite unități de învățare concrete, vom menționa următoarele: la unitatea de învățare *Animale de companie*, clasa a II-a, putem să propunem elevilor ghicitori, proverbe despre animăluțe, la tema *Lacul. Peștele și broasca*, la aceeași clasă, am putea să le captăm atenția cu ajutorul poeziilor despre viețuitoarele acvatice din minieniclopedia, relatarea diverselor istorioare, lectura legendelor potrivit tematicii.¹

Interdisciplinaritatea cu Matematica avem în manualul de clasa a III-a, tema *Apa. Proprietățile apei* și observăm interdisciplinaritatea cu această disciplină chiar în condiția unui exercițiu, care sună în felul următor ”Cum poți afla cantitatea de apă din corpul tău? Împarte greutatea ta la 5 și înmulțește rezultatul cu 4.”, în acest exercițiu-problemă, avem operațiile de înmulțire și împărțire care sunt specifice matematicii. La tema următoare ”Stările de agregare”, avem experimentul ”Aprindeți o lumânare și lăsați-o să ardă 3-5 minute” sau avem iarăși o problemă unde elevii trebuie să-și folosească cunoștințele de la matematică pentru a oferi un răspuns ”În 10 secunde se pierd 10 picături de apă. Din cauză că robinetul picură, se pierd zilnic circa 15 litri de apă. Câtă apă se pierde într-o săptămână?”. Observăm că avem prezentă terminologia specifică disciplinei matematică: minute, secunde, litri, etc., care ne dovedește prezența unei interdisciplinarități, luând în considerare faptul că Matematica și Științe se află în aceeași arie curriculară, fiind ambele discipline fixe și având o legătură între ele.

Interdisciplinaritatea cu Istorie, aceasta se referă la cunoașterea neamului, cunoașterea istoriei localității din care sunt elevii, în acest sens avem și un principiu la disciplina Științe care ne-ar arăta interdisciplinaritatea dintre acestea două și anume principiu etnografiei-regionale. În urma analizei manualelor de științe am constatat că în manualul de clasa a III-a este o unitate de învățare care ne-ar ajuta să realizăm această interdisciplinaritate și anume *Republica Moldova* unde avem, chiar de la început un *PROIECT STRE(A)M* cu genericul *Să învățăm iubirea de patrie!*, pentru realizarea lui elevii trebuie să descopere legende despre Moldova, scurt istoric, harta Moldovei, simbolurile de stat, personalități remarcante, costume naționale și bucatele naționale ale grupurilor etnice din Republica Moldova etc., toate acestea fiind specifice istoriei.

¹ Bărbulescu G., Ioniță D.E., Cănașoiu A.M. Științe: Manual pentru clasa a II-a. Chișinău, Editura: Litera, 2019.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Aceasta ne mai dovedește încă o dată că putem integra istoria la Științe.¹

Interdisciplinaritatea cu educația moral-spirituală, în manualul de clasa a II-a autorii ne propun legenda albinei, în urma lecturii elevii vor putea ajunge la anumite concluzii, vor lua unele învățăminte.

Interdisciplinaritatea cu educația plastică, în învățământul primar, există numeroase modalități prin care aceste două domenii pot interacționa și colabora pentru a oferi o experiență de învățare bogată și integrată, de exemplu elevii pot fi încurajați să observe și să documenteze natura din jurul lor prin desene, picturi sau colaje, pot construi modele tridimensionale ale sistemului solar sau ale diferitelor ecosisteme folosind materiale reciclabile sau din natură, se poate studia impactul poluării asupra mediului înconjurător și apoi elevii pot crea colaje sau instalații artistice care să transmită un mesaj vizual despre importanța protejării mediului înconjurător.

Interdisciplinaritatea cu educația tehnologică, ca să observăm cum ar putea să fie realizată interdisciplinaritatea cu această disciplină școlară, am cercetat cu atenție manualele și am constatat că una dintre temele din manualul de clasa a II-a se numește *Animalele pe timp de iarnă*, analizând tema am înțeles că am putea construi căsuțe pentru păsările sedentare din diverse materiale, pentru ca ele să aibă un adăpost și să-și găsească mai ușor hrană pe vremea rece.²

În concluzie, relevăm faptul că interdisciplinaritatea în cadrul disciplinei școlare *Științe* în învățământul primar, reprezintă un instrument valoros pentru promovarea unei înțelegeri complete și integrate a științei și pentru stimularea interesului și angajamentului elevilor în procesul de învățare. Prin explorarea și aplicarea practică a interdisciplinarității în sălile de clasă, putem contribui la formarea unei generații de elevi cu abilități solide în domeniul științei și cu o înțelegere profundă a lumii înconjurătoare. Implementarea interdisciplinarității necesită o planificare atentă și o colaborare strânsă între cadrele didactice, dar beneficiile aduse sunt pe deplin satisfăcătoare. Prin integrarea cunoștințelor și abilităților din mai multe domenii, putem oferi elevilor posibilitatea de a-și dezvolta gândirea critică, creativă și rezolvarea problemelor, pregătindu-i pentru succesul lor viitor într-o lume în continuă schimbare.

**EDUCAȚIA CENTRATĂ PE COPIL LA VÂRSTA TIMPURIE ȘI
PREȘCOLARĂ**

CHILD-CENTERED EDUCATION AT EARLY AND PRESCHOOL AGE

Andreea COROI

Conducător științific: **Maria BARBĂ**, asist.univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

¹ Galben-Panciu Z., Galben S. Științe: Manual pentru clasa a III-a. Chișinău, Editura: Prut Internațional, 2023

² Bărbulescu G., Ioniță D.E., Cărnăvoiu A.M. Științe: Manual pentru clasa a II-a. Chișinău, Editura: Litera, 2019.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Abstract: *By researching the psychological positions of early education we can emphasize the essential role of education in the integral development of the child, combining knowledge with the development of physical, emotional, social and cultural skills. We also mention that tutoring is presented as a process that must respect and value the child's individual experiences and interests, promoting exploratory and personalized learning. Various approaches are explored, such as the theory of multiple intelligences, which encourages the recognition and use of the different abilities of each child. We emphasize the need to actively involve children in the learning process, which requires innovative and adaptive approaches in early education that meet the individual needs of each child. To highlight the psychological positions of early education that contribute to the integral development of children in these critical stages of their lives. By understanding and analyzing these psychological positionings, we can identify ways in which educational approaches can be adapted to support children's cognitive, socio-emotional and behavioral development effectively. In today's context, where understanding and appropriately addressing children's needs during the early years of life is increasingly recognized as fundamental to building a solid foundation for later development, it is crucial to focus on the psychological theories that underpin education early and preschool.*

Keywords: *education, child-centered, holistic approach, multiple intelligences, attachment, playfulness*

Rezumat: *Cercetând poziționările psihologice ale educației timpurii putem sublinia rolul esențial al educației în dezvoltarea integrală a copilului, combinând cunoștințele cu dezvoltarea competențelor fizice, emoționale, sociale și culturale. Mai menționăm că educația este prezentată ca un proces care trebuie să respecte și să valorifice experiențele și interesele individuale ale copilului, promovând o învățare explorativă și personalizată. Sunt explorate diverse abordări, cum ar fi teoria inteligențelor multiple, care încurajează recunoașterea și valorificarea abilităților diferite ale fiecărui copil. Accentuăm nevoia de a implica copiii activ în procesul de învățare care necesită abordări inovatoare și adaptative în educația timpurie, care să răspundă nevoilor individuale ale fiecărui copil. Să scoate în evidență poziționările psihologice ale educației timpurii care contribuie la dezvoltarea integrală a copiilor în aceste etape critice ale vieții lor. Prin înțelegerea și analiza acestor poziționări psihologice, putem identifica modurile în care abordările educaționale pot fi adaptate pentru a sprijini dezvoltarea cognitivă, socio-emoțională și comportamentală a copiilor în mod eficient. În contextul actual, în care înțelegerea și abordarea adecvată a nevoilor copiilor în timpul primilor ani de viață sunt din ce în ce mai recunoscute ca fundamentale pentru construirea unor baze solide pentru dezvoltarea ulterioară, este crucial să ne axăm pe teoriile psihologice care stau la baza educației timpurii și preșcolare.*

Cuvinte-cheie: *educație centrată pe copil, abordare holistică, inteligențe multiple, atașament, ludic*

Introducere: *Am ales tema de cercetare despre educația centrată pe copil la vârsta timpurie și preșcolară cu scopul de a scoate în evidență poziționările psihologice ale educației timpurii care contribuie la dezvoltarea integrală a copiilor în aceste etape critice ale vieții lor. Prin înțelegerea și analiza acestor poziționări psihologice, putem identifica*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

modurile în care abordările educaționale pot fi adaptate pentru a sprijini dezvoltarea cognitivă, socio-emoțională și comportamentală a copiilor în mod eficient. În contextul actual, în care înțelegerea și abordarea adecvată a nevoilor copiilor în timpul primilor ani de viață sunt din ce în ce mai recunoscute ca fundamentale pentru construirea unor baze solide pentru dezvoltarea ulterioară, este crucial să ne axăm pe teoriile psihologice care stau la baza educației timpurii și preșcolare.

Conținut: Educația are ca finalitate principală formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui sistem de competențe care include cunoștințe, abilități, atitudini și valori, ce permit participarea activă a individului la viața socială. Educația aduce o schimbare naturală și de durată în raționamentul unui copil și în abilitatea sa de a-și atinge țelurile. Aceasta ne facilitează investigarea propriilor considerente și gânduri și ne pregătește pentru exprimarea lor în diferite forme [2, p.9].

Educația timpurie constituie fundamentul pentru dezvoltarea integrală a fiecărui copil încă din primele momente ale vieții. Acesta este un proces complex care implică nu doar acumularea de cunoștințe, ci și dezvoltarea unui întreg set de abilități fizice, emoționale, sociale și culturale esențiale pentru binele și progresul personal [4, p.17].

Centrarea pe copil pune accentul pe nevoile individuale ale fiecărui copil în cadrul procesului educațional, respectând și valorificând experiențele și interesele personale ale acestuia. Este o abordare care încurajează dezvoltarea fiecărui copil ca individ, luând în considerație unicitatea experiențelor sale și punându-le în contextul învățării. Acest mod de a organiza educația presupune o recunoaștere a faptului că fiecare copil are o manieră proprie de a învăța și că acesta trebuie să fie implicat activ în procesul de cunoaștere, nu doar să primească informații. Astfel, educația devine mai relevantă și mai efektivă pentru fiecare copil [1, p.90].

Abordarea holistică a luat amploare în anii '60-70', care a condus la apariția multor sisteme alternative în educație, precum Montessori și este din ce în ce mai actuală și prezentă în abordările educaționale moderne din întreaga lume, care au înlocuit învățarea pasivă, bazată pe memorizare cu metode explorative de învățare și educație.

Montessori de exemplu vorbește despre conceptul de "educație cosmică", subliniind importanța conectării individului cu universul vast și complex din jurul său. Această abordare transformă învățarea într-o experiență captivantă și plină de satisfacții, trezind curiozitatea naturală a copiilor și stimulând dorința lor de a explora și descoperi.

Teoria privind dezvoltarea cognitivă (Jean Piaget – 1896-1980). Ideile dezvoltate de Jean Piaget despre învățarea bazată pe descoperire și investigație sunt fundamentale pentru educația în anii timpurii ai copilăriei. Se consideră că evoluția copilului este strâns legată de impactul mediului și stilul personal de învățare, motiv pentru care educația ar trebui adaptată la specificul proceselor sale intelectuale ; aceasta subliniază importanța implicării active a copilului în procesul de cunoaștere și interacțiune cu oamenii și obiectele, contribuind astfel la progresul cognitiv și moral.

În viziunea lui Piaget, mediul joacă un rol esențial în achiziționarea de cunoștințe, deoarece interacțiunea cu acesta este crucială pentru dezvoltarea intelectuală a copiilor. Teoria sa promovează ideea că toți copiii sunt asemenea unor exploratori sau „mici cercetători” care formează activ propriile înțelegeri despre lume.

Din perspectiva lui Piaget, stadiile esențiale în procesul educațional și dezvoltarea personalității unui copil sunt:

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- Stadiul inteligenței senzomotorii, care este de la naștere până la 2 ani;
- Stadiul gândirii preoperatorii care este de la 2 la 6 sau 7 ani;
- Stadiul operațiunilor concrete care este între 6 sau 7 ani și 10 sau 11 ani;

Piaget considera că pe măsură ce copiii interacționează cu lumea din jurul lor, aceștea continuă să adauge noi cunoștințe, să se bazeze pe cunoștințele existente și să adapteze ideile deținute anterior pentru a înmagazina noi informații [3 p.13].

Teoria învățării socio-culturale și zona proximei dezvoltări (Lev Vâgotsky – 1896-1934). Lev Vâgotsky considera că micuții învață foarte bine în baza propriilor experiențe. Teoria sa socio-culturală sugerează, de asemenea, că părinții, îngrijitorii, colegii și mediul cultural, în general, sunt responsabili de funcțiile superioare ale copilului (gândirea, imaginația, limbajul, memoria etc.). În viziunea lui Vâgotsky, dezvoltarea copilului se produce prin stabilirea relației dintre socializare și educație. În contextul zonelor dezvoltării, L. Vâgotsky diferențiază:

- zona actualei dezvoltări, adică „spațiul” solicitărilor în care subiectul soluționează independent situațiile de problemă;
- zona proximei dezvoltări vizează spațiul în care copilul ajunge să soluționeze problema, dar numai cu ajutorul adultului.

Teoria dezvoltării psihosociale (Erik Erikson – 1902-1994). Erik Erikson a propus o teorie a dezvoltării pe etape, dar aceasta se referă la dezvoltarea umană pe parcursul întregii vieți. Astfel, stadiile de dezvoltare a personalității includ opt faze psihosociale, care implică, în primul rând, modificarea „Eului”. Savantul opina că fiecare etapă de dezvoltare se concentrează pe depășirea unui conflict. Succesul sau eșecul în gestionarea conflictelor fiecărei etape poate afecta funcționarea de ansamblu. În funcție de implicațiile educaționale, aceste stadii pot genera un produs psihologic pozitiv sau negativ (încredere – neîncredere, vinovăție – responsabilitate, conștientizarea identității Eului – confuzia rolurilor) care marchează dezvoltarea ulterioară a personalității [ibidem, p.14].

Teoriile privind învățarea și dezvoltarea socială (John Bowlby – 1907-1990). Teoria atașamentului descrie și integrează științific nevoia ființelor umane de a forma și întreține legături emoționale puternice cu alte ființe umane. Temele principale ale acestei teorii sunt inițierea și schimbările care au loc în relațiile emoționale individuale pe parcursul vieții. Conform teoriei atașamentului, în concepția lui Bowlby, la baza oricărei relații emoționale interumane se află legătura timpurie mamă – copil. Atașamentul definește legătura emoțională strânsă dintre oameni. Între nou-născut și părinții acestuia sau alte persoane se dezvoltă o relație specială. Atașamentul determină copilul mic să caute sprijin, apărare și liniștire la persoana de referință, în caz de pericol. Acest pericol poate să fie atât obiectiv, cât și subiectiv (amenințare, teamă, durere). Copilul se atașează de adulții cu care a avut cel mai intens contact în primele luni de viață, acestea devenind persoanele de referință. Astfel, Bowlby considera că relațiile timpurii cu părinții/îngrijitorii dețin un rol important în dezvoltarea copilului și continuă să influențeze relațiile sociale de-a lungul întregii vieți a acestuia.

Teoriile privind dezvoltarea comportamentală și învățării sociale John B. Watson (1879-1958), Ivan Pavlov (1849-1936), Burrhus F. Skinner (1904-1982), Albert Bandura (a. n. 1925). Teoriile privind dezvoltarea comportamentală a copiilor se focalizează pe influența mediului înconjurător asupra dezvoltării copilului și pe modul în care experiențele ne determină ca indivizi. Aceste teorii vizează doar comportamentele

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

observabile, dezvoltarea fiind considerată o reacție de recompense, pedepse și stimuli. Teoriile promovează învățarea prin consolidare și adaptarea învățării la ritmul personal al copilului. Potrivit teoriei învățării sociale, copiii achiziționează noi comportamente prin observarea altor persoane. Spre deosebire de teoriile comportamentale, Bandura considera că motivația externă nu este singurul mod prin care oamenii învață lucruri noi. Motivația intrinsecă, determinată de sentimentele de mândrie, satisfacție și realizare, influențează, de asemenea, calitatea învățării. Prin observarea acțiunilor altora, inclusiv ale părinților și semenilor, copiii dezvoltă noi abilități și dobândesc noi informații [ibidem, p.15].

Teoria jocului (Daniil B. Elkonin – 1904-1984). Jocul – activitatea ludică de bază la vârsta de 0 -6 (7) ani, stimulează la copii dezvoltarea, efortul de perfecționare, favorizează apariția și dezvoltarea posibilităților de învățare sistematică și a celor de muncă. Jocul este folosit de către adult/educator în realizarea demersului metodologic al organizării procesului educativ din instituțiile preșcolare/centrele de educație timpurie, familie. Jocul, condiționat psihologic și comunitar, relevă conținutul activităților sociale, tipice vârstei antepreșcolare și preșcolare și marchează resursele simbolismului la nivelul relației obiect al acțiunii – limbaj – operație.

Teoria inteligențelor multiple (Howard Gardner – a.n. 1943). Inteligențele multiple (socială/interpersonală, personală, spațială, lingvistică, logico-matematică, muzicală, corporal-chinestezică, naturalistă și existențială) influențează pozitiv dezvoltarea personalității copilului din perspectiva cunoașterii de sine în devenirea de a fi omul creativ. Acestea reprezintă seturi de abilități, talente, deprinderi mentale, pe care le posedă, în anumite grade, orice om tipic dezvoltat. Educația timpurie planificată și realizată din perspectiva inteligențelor multiple:

- condiționează centrarea pe copil și individualizare;
- facilitează interacțiunea cu lumea;
- asigură și susține succesul în autoexprimare;
- întărește imaginea de sine și sentimentul de competență [ibidem, p.16].

Teoria învățării umaniste (Abraham Maslow – 1908-1970, Carl B. Rogers – 1902-1987). Abordarea acestei teorii subliniază importanța aspectelor non-intelectuale ale învățării, punând accentul pe emoții, sentimente, pasiuni, valori și caracter. Conform acestei abordări, copilul învață cel mai bine atunci când este înconjurat de adulți creativi, care nu numai că transmit informații, ci și semnificații profunde, și care manifestă un nivel înalt de stimă de sine. Această viziune este promovată de psihologi precum Abraham Maslow și Carl Rogers. Modelul ierarhic al necesităților umane cuprinde următoarele categorii de trebuințe: fiziologice, de securitate, de apartenență și iubire, de stimă și respect, cognitive, estetice, de autoactualizare, de autorealizare și de valorificare a propriului potențial.

Teoria învățării experiențiale (John Dewey – 1859-1952). Prin intermediul acesteia sunt relevate principiile: învățarea prin acțiune sau școala/instituția este însăși viața, care reprezintă fundamentul teoriei despre educație și rolul învățământului într-o societate democratică (J. Dewey). Dezvoltarea se bazează pe nevoile interioare ale personalității sau pe valorificarea persoanei în cadrul grupului.

În concluzie, este esențial să recunoaștem că poziționările psihologice ale educației timpurii și centrate pe copil joacă un rol primordial în dezvoltarea holistică a acestora. Abordarea dată nu doar că respectă și valorifică diversitatea individuală a fiecărui copil,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

dar încurajează și participarea lor activă și responsabilă în procesele de învățare. Astfel, copiii devin nu numai receptori ai informației, ci și participanți activi în construirea cunoștințelor lor, ceea ce le sporește încrederea și capacitatea de a lua decizii.

Bibliografie:

1. Callo T., Paniș A., EDUCAȚIA CENTRATĂ PE ELEV, Ghid metodologic, Chișinău”Print-Caro” SRL, 2010. - 171 p.
2. Straistari-Lungu C., Cincilei V., Mocanu L. ș. a. Curriculum pentru educație timpurie, Chișinău:Lyceum 2019- 128 p.
3. Straistari-Lungu C., Cincilei V., Mocanu L. ș. a. Cadrul de referință al educației timpurii din Republica Moldova, Chișinău: Lyceum 2018- 76 p.
4. Vrânceanu M., Terzi-Barbaroșie D. ș. a. 1001 idei pentru o educație timpurie de calitate, Ghid pentru educatori,”Pro Didactica” , Chișinău (F.E.-P. "Tipogr. Centrală") 2010, – 216 p.

**MIJLOACE DIDACTICE IMPLEMENTATE ÎN CADRUL LECȚIEI DE
ȘTIINȚE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR**

**THE DIDACTIC MEANS IMPLEMENTED IN THE PRIMARY SCIENCE
LESSON**

Iana IANACOGLO

Conducătorul științific: **Polina LUNGU**, dr., conf.univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Teaching aids play a crucial role in didactic strategy, significantly impacting the efficiency of the learning process and facilitating the achievement of educational objectives. Teaching aids represent a complex of tools designed to facilitate the transmission of knowledge, the formation of skills, and the evaluation of students' achievements. These can be classified into several categories, such as real, substitutes of reality, symbolic, actional, and iconic.*

Integrating teaching aids into the teaching-learning process contributes to improving the learning process and facilitating the understanding of scientific concepts. Proper use of these aids facilitates understanding and retention of information, promoting practical skills and critical thinking in students. Thus, teaching aids remain an essential element in promoting effective learning and excellence in science education.

Keywords: *teaching aids, science, experiment, efficiency, functions, promotion*

Rezumat: *Mijloacele didactice joacă un rol crucial în strategia didactică, având un impact semnificativ asupra eficienței procesului de învățare și facilitând atingerea obiectivelor educaționale. Mijloacele didactice reprezintă un complex de instrumente menite să faciliteze transmiterea cunoștințelor, formarea deprinderilor și evaluarea achizițiilor elevilor. Acestea pot fi clasificate în mai multe categorii, cum ar fi reale, substitute ale realității, simbolice, acționale și iconice.*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Integrarea mijloacelor didactice în procesul de predare-învățare-evaluare contribuie la îmbunătățirea procesului de învățare și la facilitarea înțelegerii conceptelor științifice. Utilizarea adecvată a acestor mijloace facilitează înțelegerea și reținerea informațiilor, promovând abilitățile practice și gândirea critică a elevilor. Astfel, mijloacele didactice rămân un element esențial în promovarea învățării eficiente și a excelenței în instruire.

Cuvinte-cheie: *mijloacele didactice, știință, experiment, eficiența, funcții, promovare*

În cadrul strategiei didactice, alături de metode, mijloacele didactice joacă un rol deosebit de important. Interacțiunea și complementaritatea metodelor și mijloacelor didactice în sensul îndeplinirii obiectivelor educaționale urmărite de strategia didactică dau acesteia, în mare măsură, gradul său de eficiență. În acest sens, am putea afirma că axa centrală a strategiei este constituită de relația metode/procedee – mijloace didactice.

După I. Bontaș, termenul mijloc de învățământ provine de la latinescul *medius locus* – ceea ce mijlocește (mediază) realizarea unui scop sau valorificarea unor conținuturi (activități) prin intermediul unor instrumente diverse. În literatura de specialitate identificăm o multitudine de definiții pentru sintagma *mijloc de învățământ*.

C. Cucuș susține că mijloacele didactice reprezintă un complex de instrumente menite a facilita transmiterea unor cunoștințe, formarea unor deprinderi, evaluarea unor achiziții, realizarea diverselor activități în cadrul procesului instructiv-educativ. Putem confirma că prin mijloace didactice înțelegem ansambluri de instrumente/obiecte folosite în desfășurarea procesului de învățământ, pentru a-i crește randamentul în realizarea unor scopuri ca: transmiterea de cunoștințe, formarea de priceperi și deprinderi, dezvoltarea de abilități și formarea/dezvoltarea de atitudini.

Potrivit literaturii de specialitate, mijloacele de învățământ dețin anumite funcții. Printre acestea se enumeră următoarele:

Funcția stimulativă care constă în dezvoltarea motivației elevilor pentru studiu, de stimulare a curiozității și interesului pentru cunoaștere. Prin suportul afectiv – emoțional pe care reușesc să-l asigure procesului de învățământ, acestea întrețin motivația învățării. Pe de altă parte, prin faptul că se adresează direct simțurilor, ele imprimă încărcătură emoțională învățării.

Funcția de comunicare datorită căreia are loc transmiterea de informații. În comparație cu posibilitățile clasice reduse la cuvântul învățătorului ori la textul scris al manualului, mijloacele de învățământ transmit nu numai conținuturi realizate la un înalt nivel științific și metodic, dar și constituie, așa cum arată Robert Lefrone, mijlocul ideal, principal sau auxiliar pentru a preda un volum maxim de cunoștințe într-un minimum de timp, asigurând eficiența sigură. Secvențele audio-vizuale înregistrate fac în așa fel încât impresiile și reprezentările despre lucrurile, fenomenele și acțiunile aduse în câmpul de observație al elevilor să se imprime mai puternic în conștiința elevilor și uneori să fie reținute timp mai îndelungat și cu mai multă fidelitate în memoria acestora.

Exemplu: funcția de comunicare este dezvoltată în cadrul orei de științe prin informația oferită de către cadrul didactic prin intermediul filmulețelor, videoclipurilor informative, fișelor de studiu, fișelor de observație

Funcția ilustrativ-demonstrativă se caracterizează prin formarea la elevi a reprezentărilor, de însușire de noi cunoștințe, de fixare și sistematizare etc. Funcția

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

demonstrativă (documentară) constituie una dintre „calitățile” acestor mijloace, ele reușind să asigure activității de predare și învățare o bază perceptivă, concret senzorială (documentară) mai complexă, mai bogată și îndeosebi mai sugestivă. Cu cât elevul trăiește o experiență mai directă, dedusă din contactul personal cu lumea reală pe care trebuie să învețe să o cunoască, cu atât va fi mai bine pentru întregirea cunoașterii sale.

Exemplu: pentru ca această funcție să fie îndeplinită, le putem propune elevilor ca după studierea temei „Insectele” să organizăm o mică excursie în ograda școlii unde vom observa insectele care trăiesc în preajmă. Aici le demonstrăm elevilor în realitate cum arată insectele, cum trăiesc și elevii au posibilitatea să compare realitatea cu conținutul manualului.

Mijloacele de instruire utilizate cu funcție demonstrativă pot acționa la două niveluri: cel al concretului propriu-zis și cel al concretului logic. Diverse tehnici moderne (internet, televiziune, radio etc.) reușesc să desființeze practic distanțele, să înlăture barierele spațiale lărgind considerabil orizontul de cunoaștere al elevilor. Prin intermediul mesajelor audio-vizuale elevii au posibilitatea să străbată spații pe care, în alte condiții, nu le-ar putea niciodată cunoaște nemijlocit. Ei pot să cunoască și să înțeleagă viața oamenilor și a popoarelor din diferite țări, obiceiurile și preocupările lor, toate acestea în contextul condițiilor naturale și sociale oferite de acel spațiu, aceștia pot să observe lumea animalelor și a plantelor de pe întreg globul pământesc, pot să pătrundă în vastitatea spațiului cosmic.

Funcția formativ-educativă se referă la exersarea și dezvoltarea operațiilor gândirii, formarea deprinderilor intelectuale și practice.

Exemplu: această funcție o îndeplinește cadrul didactic prin diverse fișe de observare, mini teste, experimente. Un exemplu relevant care ne ajută la îndeplinirea acestei funcții ar fi experimentul cu boabele de grâu. Le vom propune elevilor să sădăm într-un ghiveci în clasa noastră niște boabe de grâu și le vom plasa pe geamul clasei. Elevii în fiecare zi le vor uda și treptat ei vor vedea ca boabele încolțesc și apare planta la suprafață. Anume acest experiment ne va permite să le formăm la elevi deprinderea de a avea grijă de ceva și îi vom educa ca niște viitori cetățeni responsabili.

Funcția ergonomică constă în raționalizarea eforturilor profesorului și elevilor în activitatea de predare-învățare-evaluare.

Exemplu: Funcția ergonomică este cea mai ușor de sesizat și anume prin spațiul clasei, cum este amenajat, dacă are colțul naturii și aici în calitate de cadre didactice trebuie să ținem cont de câteva cerințe. Este binevenit să avem plante vii, posibil un animal de companie, fapt ce ne va permite să dezvoltăm la elevi spiritul de inițiativă, responsabilitatea.

Funcția estetică include cultivarea capacității de receptare și apreciere a frumosului.

Exemplu: pentru formarea funcției estetice, le putem propune elevilor să realizeze un calendar pentru un anumit modul, spre exemplu, clasa a 2-a anotimpurile naturii și aici putem observa cât de atent a fost elevul ,care sunt detaliile folosite ,cât de curat este lucrat ,de asemenea această funcție o mai putem observa la planșele, machetele pe care le folosim, cât de curate, frumoase și îngrijite sunt acestea.

Funcția de evaluare presupune diagnoza și aprecierea progreselor elevilor.

Exemplu: tot ce ține de evaluare poate fi elaborat prin două moduri sau căi, scrisă (fișe, teste, exerciții) și cea orală (relatarea, memorizarea, perceperea și observarea).

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Clasificarea mijloacelor de învățământ:

1. Reale sau naturale: colecții de plante, roci, insecte, minerale, obiecte din mediul înconjurător, animale,
2. Substituite ale realității: bidimensionale – fotografii, desene, hărți, planșe tridimensionale – machete, mulate, corpuri geometrice;
3. Simbolice: reprezentări grafice, scheme, formule etc.
4. Acționale: truse de piese, instrumente, aparatură de laborator, aparate etc.
5. Iconice: reprezentări grafice sau schematice care ilustrează relațiile și conexiunile între diferite elemente sau concepte.

Pentru eficientizarea procesului de instruire, literatura de specialitate, înaintează cerințe față de mijloacele de învățământ:

- Mijloacele de învățământ devin eficiente dacă sunt folosite adecvat în activitatea de predare-învățare și dacă se valorifică potențialul lor didactic.
- Introducerea în practica didactică a mijloacelor de învățământ nu este un scop în sine, ci au rolul de a sprijini desfășurarea activității de predare-învățare și realizarea obiectivelor instructiv-educative prestabilite.
- Mijloacele de învățământ trebuie corelate cu:
 - obiectivele și conținuturile instruirii;
 - metodele și procedeele didactice;
 - particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor.

Sintetizând cele relatate anterior, constatăm faptul că, judicios integrate în procesul de învățământ, mijloacele de instruire ușurează cunoașterea științifică a realității, scurtează sau, dimpotrivă, prelungesc procesul de cunoaștere al elevilor atât cât este necesar pentru o clarificare și înțelegere mai deplină și mai profundă a cunoștințelor predate, diminuând sau prevenind neajunsurile unui învățământ verbalist sau livresc, deseori îndeosebi de formal.

Mijloacele de învățământ participă într-un procent din ce în ce mai mare la realizarea obiectivelor pedagogice, la creșterea eficienței învățământului. O sinteza a cercetarilor întreprinse în mai multe țări arată că toți elevii, atât cei cu progres școlar înalt, cât și cei cu un nivel mai scăzut al progresului școlar, profită de pe urma integrării mijloacelor de instruire în procesul de predare. Specialiștii au conchis, însă, că cel mai mult beneficiază elevii mijlocii și mediocri, fapt ce contribuie la diminuarea diferențelor între extremitățile claselor, la omogenizarea, din punctul de vedere al pregătirii, a acestor colective.

În aceiași ordine de idei, menționăm aici valențele formative ale mijloacelor didactice.

Fără să subestimăm funcția informativă a majorității mijloacelor de învățământ, mai importantă decât aceasta este cea formativă. Virtuțile formative vizează o arie largă de obiective: familiarizarea elevilor cu mînuirea, selectarea și semnificarea unor instrumente indispensabile pentru descrierea și înțelegerea a noi aspecte sau dimensiuni ale realității; solicitarea și sprijinirea operațiilor gîndirii; stimularea curiozității epistemice; angajarea și solicitarea imaginației și creativității elevilor; sensibilizarea și motivarea elevilor.

Valoarea educativ-formativă produsă de aplicarea mijloacelor didactice constă în:

- atribuirea caracterului ilustrativ, demonstrativ, aplicativ și evaluativ învățării;
- diminuarea sau anularea verbalismului propriu metodologiilor tradiționale;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- corelarea mai bună a tuturor componentelor procesului didactic: principii, obiective, conținuturi, metode și forme de activitate, relații adecvate profesor-student;
- intensificarea caracterului senzorial al activității didactice.

Mai mult, așa cum preciza C. Cuceș, „prin aportul lor la concretizarea designului instrucțional și chiar prin formele lor estetice, mijloacele de învățământ pot favoriza cultivarea simțului, echilibrului și frumosului” (1996, p. 96).

Alegerea mijlocului de învățământ adecvat realizării unor obiective educaționale/competențe dinainte stabilite la o clasă de elevi caracterizată de anumite particularități de vîrstă și individuale presupune respectarea unor cerințe (exigențe) cu valoare de principii:

- obiectivele pedagogice determină resursele ce se vor folosi în procesul de învățământ, inclusiv mijloacele de învățământ care se vor realiza sau selecta și funcțiile didactice pe care le vor îndeplini acestea;
- mijloacele de învățământ să nu aibă funcții identice, ci să coreleze și să acționeze convergent pentru a asigura realizarea diverselor obiective;
- eficiența unei lecții în care se integrează un mijloc de învățământ sau un complex de mijloace este condiționată nu numai de calitățile intrinseci ale acestora, ci și de măsura în care tehnologia didactică este orientată spre activizarea elevilor, se axează în principal pe activitatea lor independentă, asigurînd integrarea organică și valorificarea deplină a contribuției mijlocului respectiv;
- mijloacele de învățământ pot fi utilizate oricînd pe parcursul lecției (predare, fixare, verificare) în funcție de oportunitatea lor conform obiectivelor urmărite;
- utilizarea unui anumit mijloc tehnic în instruire se justifică numai în condițiile în care activitatea respectivă nu poate fi realizată eficient pe căi mai simple;
- procesul de predare-învățare, indiferent prin care mijloace didactice s-ar realiza, presupune și momente de conversație, discuții de grup, respectiv, condiții interactive între elevi - profesor - și mijlocul tehnic folosit;
- eficiența mijloacelor didactice depinde în mare măsură atât de pregătirea profesorului, cât și a elevilor pentru a utiliza în activitatea lor aceste materiale.
- pornind de la constatarea practică că prezența unui singur mijloc de învățământ, oricît de bine conceput și realizat ar fi acesta, nu este suficientă pentru a asigura creșterea eficienței procesului de învățământ, o altă cerință care se impune ar fi aceea a necesității utilizării unui sistem de mijloace de învățământ sau cel puțin utilizarea lui într-un ansamblu de metode și procedee.

Din perspectiva funcționării lor pedagogice mijloacelor de învățământ li se pot identifica următoarele contribuții practice:

- favorizarea procesului de predare, consolidînd și susținînd mesajul educațional, fiind suport pentru concretizarea ori pentru demonstrație;
- susțin și eficientizează învățarea, dar chiar și procesele de formare a noțiunilor și a priceperilor și deprinderilor prin intermediul adaptabilității mesajului educațional transmis la situații și stări de pregătire psihologică foarte diverse;
- optimizează relația și comunicarea educațională prin variabilitatea formelor interacționale pe care le poate dezvolta, obligînd cadrul didactic la o reconsiderare a stilului relațional promovat în raporturile cu grupul de elevi;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- perfecționează sistemul de evaluare prin oferta de tehnicitate care ar reduce efectul de subiectivitate al testelor docimologice tradiționale;
- favorizează procesul de orientare școlară și profesională prin prezentările publicitare indirecte ale diverselor sectoare profesional-economice.

În concluzie, mijloacele didactice reprezintă un element esențial în cadrul lecțiilor de științe, contribuind semnificativ la îmbunătățirea procesului de învățare și la facilitarea înțelegerii conceptelor științifice. Utilizarea adecvată a acestor mijloace poate transforma o lecție de științe într-o experiență captivantă și interactivă pentru elevi, stimulându-le curiozitatea și implicarea în procesul de descoperire și explorare a fenomenelor naturale și a principiilor științifice.

Mijloacele didactice, cum ar fi experimentele practice, modelele tridimensionale, diagramele, videoclipurile și simulările computerizate, nu numai că ilustrează conceptele abstracte într-un mod concret și accesibil, ci și facilitează înțelegerea lor prin stimularea vizuală și experiențială. Aceste mijloace oferă elevilor oportunitatea de a interacționa direct cu materialele și fenomenele studiate, consolidând astfel înțelegerea și reținerea informațiilor.

De asemenea, mijloacele didactice permit diversificarea și adaptarea procesului de învățare în funcție de nevoile și stilurile individuale ale elevilor, contribuind la crearea unui mediu educațional inclusiv și motivant. Prin integrarea mijloacelor didactice adecvate în lecțiile de științe, educatorii pot să ofere elevilor nu doar cunoștințe teoretice, ci și abilități practice și gândire critică, pregătindu-i pentru a deveni cetățeni informați și competenți în domeniul științific.

Astfel, mijloacele didactice rămân un instrument esențial în promovarea învățării eficiente și a excelenței în instruire.

Bibliografie:

1. Bontaș I. Pedagogie. Ediția revăzută și completată. București: Polirom, 1995.
2. Cucoș C. Pedagogie. Ediția a doua, revăzută și adăugată. București: Polirom, 2000.
3. Cristea S. Dicționar de termeni pedagogici, București.. Didactică și Pedagogică, 2001.
4. Marian D. I. Elemente de pedagogie generală, teoria curriculumului și teoria instruirii. Timișoara: Mirton, 2005.
5. Mogîldea I. Suport de curs Teoria și metodologia științelor. Cahul, 2018.
6. Ilica, A., Herlo, D., Binchiciu, V., Uzum C., Curetean, A. O pedagogie pentru învățământul primar. Arad: Ed. Univ. „Aurel Vlaicu”. 2005.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

**ASPECTE PRIVIND RELAȚIA DINTRE PROFESOR ȘI ELEV ÎN DIFERITE
SITUAȚII EDUCAȚIONALE**

**ASPECTS REGARDING THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER AND
STUDENT IN DIFFERENT EDUCATIONAL SITUATIONS**

Ana OGLINDĂ

Conducător științific: **Natalia MIHĂILESCU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The relationship between teacher and student represents a fundamental aspect in the educational process, having a significant impact on the academic success and personal development of students. By creating a safe and inclusive learning environment, effective communication, ongoing mentoring and support, and adopting a differentiated approach, the teacher can contribute to the harmonious development of the teacher-student relationship and foster learning success. It is important that teachers are aware of the diversity of students' needs and experiences and adapt their educational practices accordingly, thereby promoting an equitable and inclusive education for all students.*

Keywords: *teacher, student, relationship, educational process*

Rezumat: *Relația dintre profesor și elev reprezintă un aspect fundamental în procesul educațional, având un impact semnificativ asupra succesului academic și a dezvoltării personale a elevilor. Prin crearea unui mediu de învățare sigur și inclusiv, comunicarea eficientă, mentoratul și susținerea continuă, precum și adoptarea unei abordări diferențiate, profesorul poate contribui la dezvoltarea armonioasă a relației profesor-elev și la stimularea succesului învățării. Este important ca profesorii să fie conștienți de diversitatea nevoilor și experiențelor elevilor și să își adapteze practicile educaționale în consecință, promovând astfel o educație echitabilă și inclusivă pentru toți elevii.*

Cuvinte-cheie: *profesor, elev, relație, proces de învățământ*

Eficiența actului educativ, ca act ce aparține domeniului relațiilor interpersonale, depinde de raporturile concrete zilnice dintre profesor și elev. Relația profesor-elev este una dintre problemele de interes major ale învățământului contemporan, fiind considerată o relație complexă care implică pe lângă o comunicare permanentă și alți factori. Actul educativ este un act ce ține de sfera relațiilor interpersonale având o pondere considerabilă în formarea personalității elevilor, de aceea calitatea acestuia influențează și calitatea vieții celui educat.¹

În procesul de învățământ relația dintre profesor și elev este bazată pe o cooperare permanentă, în cadrul căreia statutul fiecăruia este bine precizat: profesorul - ca factor educativ, iar elevul - ca subiect al educației. Pe lângă conținuturile transmise, în

¹ ALDEA I., ȘTEFAN B.T. Relația profesor-elev, factor-cheie în reușita școlară. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/272-276_20.pdf p. 114.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

activitatea didactică un rol foarte important îl are tipul de interacțiune ce se va lega între aceștia.¹

Relația profesorului cu elevii reprezintă o construcție reciprocă, dinamică, ce se repliază permanent în funcție de circumstanțe și scopuri educative. Ea este rezultatul unei „opere” comune ce se definitivează în timp, prin implicarea ambelor părți.

Relația cu elevii nu trebuie să se reducă doar la aspect formal, administrativ, fiind reglementată de coduri deontologice sau normative instituționale; aceasta se va adecva și personaliza neîncetat, se va dimensiona și relativiza la specificul grupului școlar sau la membrii acestuia.²

Profesorul și elevii sunt aleși aleatoriu, iar preferințele lor pot fi întâmplător în concordanță cu relațiile instituționalizate dintre ei. Indiferent de circumstanțe ei vor trebui să colaboreze armonios, profesorul are obligațiunea de a se integra în cadrul clasei, grupului de elevi pe care urmează să le coordoneze activitatea școlară. Cadrul didactic coordonează și decide, organizează, ghidează, controlează, evaluează și învață fiind un model demn de urmat cu un comportament corespunzător și profesionist. Profesorul își îndeplinește funcțiile necesare în raport cu clasa, în raport cu fiecare membru pentru a-i ajuta să obțină succesul școlar dorit și influențarea asupra formării unui comportament exemplar, dirijarea relațiilor interpersonale din cadrul grupului în scopul creării unui climat psihosocial favorabil evoluării personalității elevilor și pentru a îmbunătăți relațiile interpersonale.³

Diverse, raporturile între profesori și elevi formează o rețea de inter-dependențe. Astfel, de exemplu, relațiile informațional-cognitive cu sensul de semantice informaționale, relațiile afective sunt supuse relației de conducere-influență. Atât raportul informațional-cognitiv, cât și cel afectiv sunt stabilite cu scopul de a-i influența pe elevi în mai multe sensuri, pentru a asimila cunoștințe, pentru a stabili stări afective favorabile la receptarea mesajului emis de învățător, pentru a determina schimbări de comportament sau stabilirea unor trăsături de caracter, etc. Cadrul didactic provoacă și menține interesul elevilor și dorința lor de a însuși și de a răspunde prin comportament adecvat cerințelor sale.⁴

Noțiune cu un domeniu vast, relației profesor-elev i se încadrează o multitudine de aspecte, de modalități de manifestare, de interdependențe concrete. Efectuând o analiză transversală, structura relației profesor-elev se arată astfel:

1) Relații interpersonale:

- *după nevoile psihologice ale indivizilor aflați în interacțiune:*
 - ✓ de comunicare
 - ✓ simpatetice
 - ✓ cognitive
- *după procesualitatea relațiilor:*
 - ✓ de cooperare
 - ✓ competitive

¹ Cojocaru V. Gh. Schimbarea în educație și Schimbarea managerială. Chișinău: Editura Lumina, 2004, p. [67](#).

² Momanu M. Introducere în teoria educației. Iași: Polirom, 2002, p.87.

¹ Truța E., Mardar S. Relația profesor-elevi: blocaje și deblocaje. București: Aramis, 2005, p. 18

⁴ Stan E. Managementul clasei. Ediția a II-a revăzut și adăugit. Iași: Institutul European, 2009, p. 115.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- ✓ conflictuale
 - ✓ de acomodare
 - ✓ de asimilare
 - ✓ de stratificare
 - ✓ de alienare
- 2) **Relații în funcție de sarcinile profesorului:**
- ✓ de comunicare a conținutului științei
 - ✓ de îndrumare
 - ✓ de constrângere
 - ✓ de verificare și control
 - ✓ de conducere
 - ✓ de organizare
- 3) **Relații în funcție de conținutul psihologic:**
- ✓ informațional-cognitive
 - ✓ afective
- 4) **Relații de influențare:**
- ✓ directă
 - ✓ indirectă.¹

Întrucât fiecare interacțiune dintre profesor-elev poate influența în mod substanțial dezvoltarea elevului, este crucial să explorăm această relație în diverse situații educaționale, în continuare vom prezenta câteva aspecte.

Unul dintre cele mai importante aspecte ale relației dintre profesor și elev este *crearea unui mediu de învățare sigur, inclusiv și stimulat*. Profesorul are responsabilitatea de a asigura că toți elevii se simt acceptați și sprijiniți în cadrul clasei. Această abordare este esențială pentru promovarea încrederii și deschiderii în cadrul relației profesor-elev.

Pentru exemplificare, să ne imaginăm o clasă în care un elev nou s-a alăturat grupului. Profesorul poate adopta o abordare proactivă, facilitând integrarea acestui elev în comunitatea școlară prin încurajarea interacțiunii cu colegii și oferind suport suplimentar în cazul în care este necesar. Prin manifestarea empatiei și înțelegerii față de nevoile individuale ale fiecărui elev, profesorul poate consolida legăturile dintre ei și poate contribui la creșterea nivelului de încredere și colaborare în clasă.

O altă componentă crucială a relației profesor-elev o reprezintă *comunicarea eficientă*. Profesorul trebuie să fie capabil să transmită informații în mod clar și să ofere îndrumare adecvată pentru a facilita înțelegerea și asimilarea conținutului de către elevi. De asemenea, este important ca profesorul să fie receptiv la feedback-ul elevilor și să încurajeze deschiderea în comunicare.

Într-o situație în care un elev întâmpină dificultăți în înțelegerea unui concept nou, profesorul poate utiliza diverse strategii de comunicare, precum explicații suplimentare, exemple practice sau materiale didactice alternative, pentru a sprijini înțelegerea elevului. Prin promovarea unei comunicări deschise și transparente, profesorul poate consolida legăturile cu elevii și poate crea un mediu în care aceștia se simt încurajați să-și exprime întrebările și preocupările.

În plus, față de rolul său în transmiterea cunoștințelor academice, profesorul poate juca și un rol important în *mentoratul și susținerea elevilor în dezvoltarea lor personală*

¹ Tîrcă A. Inovație și Performanță în Dezvoltarea Profesională a Cadrelor Didactice din Mediul Urban. Management Educațional. Modulul 7. București, 2011, p.27

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

și academică. Prin oferirea de sfaturi și îndrumare, profesorul poate contribui la stimularea creșterii personale și la cultivarea abilităților socio-emoționale ale elevilor.¹

Dacă un elev se confruntă cu dificultăți în gestionarea emoțiilor și în relațiile interpersonale, cadrul didactic ar putea acorda atenție specială acestui elev, oferindu-i suport emoțional și consiliere în rezolvarea problemelor întâmpinate. Prin manifestarea empatiei și susținerea continuă, profesorul poate contribui la dezvoltarea unei stime de sine sănătoase și a unei atitudini pozitive față de învățare în rândul elevilor.

Întrucât fiecare elev are nevoi și ritmuri de învățare diferite, este esențial ca profesorul să adopte o *abordare diferențiată* pentru a răspunde în mod adecvat diversității din clasă. Prin adaptarea strategiilor și metodologiilor de predare în funcție de nevoile individuale ale elevilor, profesorul poate asigura ca toți elevii să beneficieze de oportunități egale de învățare și dezvoltare.

De exemplu, să considerăm o clasă în care există elevi cu niveluri variate de competență într-o anumită materie. Profesorul poate utiliza diferite metode de predare și evaluare pentru a se adapta nivelului de cunoștințe și abilități al fiecărui elev, oferindu-le posibilitatea de a progresa în ritmul lor propriu. Prin promovarea diversității și incluziunii în cadrul procesului educațional, profesorul poate contribui la crearea unui mediu în care toți elevii se simt valorizați și sprijiniți în parcursul lor de învățare.

În concluzie, putem menționa că, relația dintre profesor și elev este una complexă și multifuncțională, având un impact profund asupra experienței educaționale a elevilor. În diversele situații educaționale în care se desfășoară, această relație poate fi îmbunătățită și consolidată prin comunicare eficientă, empatie și adaptabilitate. Prin conștientizarea importanței acestei relații și prin utilizarea strategiilor adecvate, profesorii pot contribui la creșterea succesului academic și a bunăstării emoționale a elevilor lor, construind astfel baza pentru un viitor luminos și prosper.

**EXPERIMENTUL – ACTIVITATE EXPLORATORIE DE BAZĂ ÎN
CADRUL LECȚIILOR DE ȘTIINȚE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR**

**THE EXPERIMENT – BASIC EXPLORATORY ACTIVITY IN
SCIENCE LESSONS IN PRIMARY EDUCATION**

Estera BUGA

Conducător științific: **Polina LUNGU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In the article "Experiment - basic exploratory activity in science lessons in primary education" the concept of "experiment" is addressed, which plays an essential role in the scientific education of primary school students. It provides a hands-on and engaging way for students to explore scientific concepts, develop critical thinking and problem-solving skills, and cultivate curiosity and an ability to ask questions about the world around them. An experiment is a scientific method used to test a hypothesis. A*

¹ Truța E., Mardar S. Relația profesor-elevi: blocaje și deblocaje. București: Aramis, 2005, p.89.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

hypothesis is a statement about the world that we want to verify. The experiment is designed to collect data to help determine whether the hypothesis is correct or not.

Keywords: *experiment, exploration, scientific method, critical thinking, hypotheses*

Rezumat: *În articolul „Experimentul – activitate exploratorie de bază în cadrul lecțiilor de știință în învățământul primar ” se abordează conceptul de „experiment” care joacă un rol esențial în educația științifică a elevilor din clasele primare. El oferă o modalitate practică și captivantă pentru ca elevii să exploreze concepte științifice, să dezvolte abilități de gândire critică, de rezolvare a problemelor și să cultive o curiozitate și o abilitate de a pune întrebări despre lumea din jurul lor. Experimentul este o metodă științifică utilizată pentru a testa o ipoteză. O ipoteză este o afirmație despre lume pe care dorim să o verificăm. Experimentul este conceput pentru a colecta date care să ajute să determinăm dacă ipoteza este corectă sau nu.*

Cuvinte-cheie: *experiment, explorare, metodă științifică, gândire critică, ipoteze*

În secolul XXI, experimentele stau la baza cunoașterii științifice, oferindu-ne o modalitate sistematică de a explora și înțelege lumea din jurul nostru. Ele ne permit să testăm ipoteze, să validăm teorii și să dezvăluim misterele universului.

Experimentul, ca demers didactic presupune aplicarea cunoștințelor științifice în diferite contexte productive și vizează formarea și dezvoltarea spiritului de investigație. Ca metodă de instruire și autoinstruire, experimentul implică activități de provocare, reconstituire și modificare a unor fenomene și procese, în scopul studierii lor. Prin activitățile experimentale, elevii vor fi puși să descopere anumite proprietăți specifice unor procese sau fenomene. Astfel, ei își îmbogățesc cunoștințele, le clasifică, le ordonează și le integrează în sistemul cunoștințelor anterior asimilat.

Se pot realiza activități experimentale simple de germinare a semințelor, încălzirea corpurilor, prepararea soluțiilor, etc, dar și experimente mai complexe care necesită asigurarea unei baze materiale adecvate cum ar fi: trecerea apei în diferite stări de agregare, proprietățile, descompunerea luminii și altele. Transformările rapide din mediul înconjurător, transformări de care în mare parte este responsabil omul, impun alocarea în ciclul primar, prin curriculum, a unui capitol mai amplu legat de educația ecologică. Mediul înconjurător este un mecanism viu, complex, a cărui integritate și buna funcționare depinde de întreaga activitate umană.

Disciplina Științe implică nu doar cunoștințe teoretice, ci și cunoștințe practice, experimentale. De aceea profesorii trebuie să-și construiască activitățile și să acționeze astfel încât elevii să observe, să experimenteze, să aplice cât mai mult. Or, importanța științelor constă în forța lor gnosiologică, metodologică și aplicativă. Integrând elemente din fizică, chimie, biologie, geografie, astronomie, sociologie, psihologie etc. Științele au un rol foarte important în formarea culturii generale, în educarea elevilor pentru o viață sănătoasă, într-un mediu cât mai curat, pe care să-l conserveze și să-l îngrijească constant. Rolul profesorului este cel de a-i învăța pe elevi cum să învețe, cum să culegă informații, să le selecteze și să le sistematizeze într-un ansamblu logic.

Observând, experimentând, elevii:

- *învață să proiecteze o acțiune concretă (soluționarea unei probleme de mediu, schimbarea de atitudine față de alimentare, sport, față de un semen etc.);*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- *dobândesc abilități de utilizare a unor instrumente de măsură* (ceas, termometru, vas gradat, ruletă, cântar etc.);

- *învață să lucreze în echipă și să gestioneze timpul, resursele.*

Conținutul fiecărei ore, propus de către învățător, trebuie motivat și organizat astfel, încât acesta să trezească interesul și dorința elevilor de a-l parcurge, să aibă perspectivă și utilitate. Activitățile de acest fel se pot desfășura în clasa de studii, în curtea școlii, în parcul sau păduricea din imediata apropiere. Forma cea mai atractivă a lecției o constituie cea care se desfășoară în afara școlii. Parcursurile teoretice și experimentale ce vor fi întreprinse de către elevi sub supravegherea învățătorului impun: o abordare creativă, un traseu organizat de operații manuale și mentale, muncă în echipă, folosirea în siguranță a instrumentelor și dispozițiilor în contexte variate. Elevii își vor manifesta interesul și curiozitatea, inițiativa personală, spiritul critic, cel autocritic și toleranța cu privire la opiniile celorlanți, atitudini care vor fi în mod permanent încurajate de către învățător.

Câteva dintre beneficiile specifice ale utilizării experimentelor în clasele primare:

1. Stimulează învățarea activă și implicarea elevilor: Spre deosebire de metodele tradiționale de predare bazate pe memorare și expunere pasivă, experimentele permit elevilor să învețe prin implicare directă. Ei devin participanți activi la procesul de descoperire, manipulând materiale, observând fenomene și formulând propriile concluzii. Această abordare activă stimulează curiozitatea, creativitatea și entuziasmul elevilor pentru știință.

2. Dezvoltă abilități esențiale de gândire critică și rezolvare a problemelor: Experimentele îi provoacă pe elevi să gândească critic, să analizeze informații, să formuleze ipoteze, să interpreteze rezultate și să tragă concluzii logice. Ei învață să identifice problemele, să elaboreze strategii de investigare și să evalueze eficiența metodelor utilizate. Aceste abilități de gândire critică și rezolvare a problemelor sunt esențiale nu doar pentru succesul academic, ci și pentru viața de zi cu zi.

3. Cultivă curiozitatea și interesul pentru știință: Experimentele captivante și interactive pot stârni curiozitatea naturală a elevilor și le pot trezi interesul pentru explorarea lumii științei. Prin observarea fenomenelor uimitoare și descoperirea principiilor științifice din spatele lor, elevii dezvoltă o pasiune pentru investigare și o dorință de a afla mai multe despre universul din jurul lor.

4. Îmbunătățește abilitățile de comunicare și colaborare: Multe experimente sunt concepute pentru a fi realizate în grup, oferind elevilor oportunități de a colabora, de a-și împărtăși ideile, de a-și asculta colegii și de a-și exprima opiniile. Ei învață să lucreze eficient în echipă, să își asume roluri specifice și să comunice clar și concis rezultatele obținute.

5. Dezvoltă abilități practice și de manipulare: Experimentele le permit elevilor să utilizeze diverse instrumente și materiale, să-și perfecționeze dexteritatea manuală și să dobândească abilități practice valoroase. Ei învață să manipuleze obiecte cu grijă, să respecte regulile de siguranță și să utilizeze instrumentele de laborator în mod responsabil.

6. Oferă o perspectivă concretă și tangibilă asupra conceptelor științifice: Spre deosebire de abstracțiunile teoretice prezentate în manuale, experimentele oferă elevilor o experiență concretă și tangibilă a conceptelor științifice. Ei pot observa direct fenomenele, pot manipula variabilele și pot verifica predicțiile formulate. Această

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

abordare practică le permite să înțeleagă mai profund principiile științifice și să le aplice în contexte reale.

7. Stimulează creativitatea și imaginația: Experimentele pot fi o sursă de inspirație și pot stimula creativitatea elevilor. Ei sunt încurajați să exploreze diverse abordări, să formuleze noi ipoteze și să găsească soluții inovatoare la problemele științifice. Această deschidere către imaginație și creativitate este esențială pentru dezvoltarea personală și pentru succesul în diverse domenii ale vieții.

8. Promovează o atitudine științifică și o gândire rațională: Prin intermediul experimentelor, elevii învață să adopte o atitudine științifică bazată pe dovezi concrete și observații obiective. Ei dezvoltă o gândire rațională și critică, punând la îndoială informațiile obținute și căutând mereu dovezi care să susțină sau să infirme explicațiile propuse.

Descoperirea lumii fascinante a științei nu se limitează la paginile unui manual sau la expunerile profesorului. Experimentele, ca metode interactive de învățare, devin o punte către o experiență directă, activă și captivantă pentru elevii din clasele primare. Ele nu sunt doar simple exerciții de laborator, ci adevărate aventuri intelectuale care le stimulează curiozitatea, le dezvoltă abilitățile și le cultivă o pasiune pentru explorare.

Pentru elevii din clasele primare, lumea este o carte deschisă, plină de întrebări și fenomene fascinante care așteaptă să fie explorate. Știința nu ar trebui să fie doar o materie predată pasiv din manuale, ci o aventură a cunoașterii prin intermediul experimentului. Experimentele devin inima lecțiilor de știință în învățământul primar, transformând copiii din receptori pasivi în exploratori activi, cultivându-le curiozitatea naturală și dezvoltându-le abilități esențiale pentru viață.

Un alt aspect important este faptul că experimentele îi ajută pe elevi să promoveze o atitudine științifică și o gândire rațională. Prin intermediul experimentului, elevii învață să adopte o abordare bazată pe dovezi concrete.

Experimentele cu elevii de clasele primare pot fi elaborate în diverse medii, transformând învățarea științei într-o aventură captivantă și plină de descoperiri.

Elevii pot descoperi experimentele în diferite spații de lucru:

1. **Sala de clasă** este un spațiu familiar și confortabil pentru elevi, unde se pot simți liberi să exploreze și să experimenteze. Profesorii pot amenaja un colț dedicat științei, dotat cu materiale și instrumente necesare pentru diverse experimente. Asigurându-se că spațiul este organizat și sigur, elevii pot desfășura experimente individuale sau în grup, sub îndrumarea profesorului.

2. **Laboratorul de științe:** Școlile dotate cu laboratoare de științe oferă un cadru ideal pentru experimente mai complexe care necesită echipamente speciale. Elevii pot explora fenomene științifice cu ajutorul microscopelor, telescoapelor, balanțelor și alte instrumente specifice. Profesorii pot organiza demonstrații captivante și pot facilita experimente interactive care stimulează curiozitatea și interesul elevilor pentru știință.

3. **În natură:** Lumea naturală din jurul nostru este un laborator vast și fascinant, plin de oportunități de a descoperi și experimenta. Experimentele pot fi realizate în aer liber, în grădina școlii, în parc sau chiar în curtea elevilor. Elevii pot observa plante și animale, pot colecta mostre de sol și apă, pot realiza experimente simple cu lumina și sunetul.

4. **Multe muzee și centre științifice** oferă programe educaționale interactive special concepute pentru elevii de clasele primare. Copiii pot participa la demonstrații captivante,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

pot explora exponate interactive și pot realiza experimente sub îndrumarea personalului calificat.

5. **Implicarea părinților acasă** în procesul de învățare poate transforma experimentele științifice într-o experiență distractivă și familială. Profesorii pot oferi sugestii de experimente simple care pot fi realizate acasă, cu materiale ușor de găsit. Părinții pot participa activ la experimente, pot pune întrebări și pot facilita discuții despre conceptele științifice explorate.

6. **Tehnologia** poate facilita accesul la o varietate de resurse educaționale și poate extinde oportunitățile de experimentare. Elevii pot viziona simulări de experimente online, pot participa la tururi virtuale ale laboratoarelor de știință și pot explora modele interactive. Profesorii pot utiliza platforme online pentru a facilita colaborarea la proiecte științifice și pentru a le oferi elevilor acces la resurse suplimentare.

Pentru a fi cu adevărat eficiente și benefice, experimentele trebuie să fie adaptate vârstei elevilor claselor primare.

De ce adaptarea experimentelor este esențială?

Adaptarea experimentelor este esențială la elevi din următoarele motive:

1. Elevii din clasele primare se află în stadiul concret operațional al **dezvoltării cognitive**, ceea ce înseamnă că învață cel mai bine prin experiențe concrete și directe. Experimentele adaptate vârstei le permit să observe fenomene și să tragă propriile concluzii, consolidând astfel înțelegerea conceptelor științifice.

2. Elevii din această etapă își dezvoltă încă **abilitățile motrice**. Experimentele adaptate vârstei ar trebui să utilizeze materiale și instrumente ușor de lucrat cu ele, evitând sarcinile care ar putea fi prea dificile sau frustrante pentru copii.

3. **Atenția și concentrarea**, a elevilor din clasele primare este relativ scurtă. Experimentele adaptate vârstei ar trebui să fie scurte, dinamice și să includă pauze frecvente pentru discuții și recapitulare.

4. Experimentele adaptate vârstei ar trebui să fie concepute pentru a stârni **interesul** elevilor și ai **motiva** să exploreze lumea științei. Profesorii pot utiliza elemente distractive, jocuri, poezii sau cântece pentru a face învățarea mai plăcută și mai captivantă.

5. Experimentele adaptate vârstei ar trebui să fie concepute pentru a fi **sigure** pentru copii. Profesorii trebuie să supravegheze îndeaproape elevii și să le ofere instrucțiuni clare cu privire la regulile de siguranță.

Cum pot fi adaptate experimentele la vârsta elevilor claselor primare?

Adaptarea experimentelor la vârsta elevilor claselor primare este esențială pentru a le face captivante, accesibile și eficiente din punct de vedere al învățării. Propunem câteva sfaturi:

Alegerea corectă a materialelor utilizate în experimente trebuie să fie sigure și accesibile elevilor. Profesorii pot folosi materiale casnice, cum ar fi apă, ulei, făină, magneți, lentile, etc.

Complexitatea experimentelor pentru clasele primare trebuie să fie simple și ușor de înțeles, cu instrucțiuni clare și concise. Profesorii pot descompune experimentele mai complexe în pași mai mici pentru a le face mai ușor de urmat pentru copii.

Durata experimentelor nu trebuie să fie prea lungi pentru a menține **atenția** elevilor. Profesorii pot planifica experimente scurte și dinamice, cu pauze frecvente pentru discuții și recapitulare.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Nivelul de dificultate a experimentelor trebuie să fie adaptate nivelului de dezvoltare al elevilor.

Integrarea cu curriculumul experimentele trebuie să fie alese în concordanță cu curriculumul național și cu conceptele științifice pe care elevii le învață în clasă. Acest lucru le va permite elevilor să aplice cunoștințele dobândite în contexte practice.

Adaptarea limbajului, profesorii trebuie să utilizeze un limbaj clar, simplu și adaptat nivelului de înțelegere al elevilor. Explicațiile trebuie să fie concise și ușor de urmat, evitând termenii tehnici complicați.

Concluzie: Experimentele adaptate vârstei elevilor din clasele primare sunt o modalitate excelentă de a face învățarea științei relevantă, captivantă și benefică. Prin intermediul experimentelor, elevii își dezvoltă cunoștințele și abilitățile necesare pentru a explora tainele lumii din jurul lor și pentru a deveni elevi activi și responsabili în societatea modernă.

Bibliografie:

1. Ciobanu L., Valoarea didactică a experiențelor la lecțiile de științe.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/330-335_4.pdf
2. Mogîldea I., Suport de curs, Teoria și metodologia științelor, pagina 35-36

**EXEMPLE DE JOCURI DIDACTICE APLICABILE LA VÂRSTA
PREȘCOLARĂ PRIVIND DEZVOLTAREA IMAGINAȚIEI COPIILOR**

**EXAMPLES OF EDUCATIONAL GAMES APPLICABLE TO PRESCHOOL-
AGE RECORDING THE DEVELOPMENT OF CHILDREN`S IMAGINATION**

Iana IANACOGLO

Conducător științific: **Natalia MIHĂILESCU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat Bogdan Petriceicu Hasdeu Cahul

Abstract: *Play is the favorite activity of preschoolers, offering them the opportunity to express their creativity and satisfy their intrinsic needs. During play, they feel powerful and capable of heroic deeds, and role-playing helps them explore various identities. This activity develops the cognitive, social, and emotional abilities of the child, teaching them to respect rules, collaborate, and express their emotions. There are spontaneous games and educational games, both playing their role in the child's development. Construction play, for example, stimulates creativity and cooperation, while other games such as "Color Spot" or "Story Salad" help develop imagination and linguistic skills. Through play, children also learn to solve problems, explore the surrounding world, and express their thoughts and feelings.*

Keywords: *play, preschoolers, materials, imagination, creativity*

Rezumat: Jocul este activitatea preferată a preșcolarilor, oferindu-le oportunitatea de a-și exprima creativitatea și de a-și satisface nevoile intrinseci. În timpul jocului, ei se simt puternici și capabili de fapte eroice, iar jocurile de rol îi ajută să exploreze diverse

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

identități. Această activitate dezvoltă capacitățile cognitive, sociale și emoționale ale copilului, învățându-i să respecte reguli, să colaboreze și să-și exprime emoțiile. Există jocuri spontane și jocuri didactice, ambele având rolul lor în dezvoltarea copilului. Jocul de construcție, de exemplu, stimulează creativitatea și cooperarea, în timp ce alte jocuri precum "Pata de culoare" sau "Salata de povești" îi ajută să-și dezvolte imaginația și abilitățile lingvistice. Prin intermediul jocului, copiii învață și să rezolve probleme, să exploreze lumea înconjurătoare și să își exprime gândurile și sentimentele.

Cuvinte-cheie: *joc, preșcolari, materiale, imaginație, creativitate*

Jocul este activitatea preferată a preșcolarului, o activitate aparent gratuită fără un scop material, a cărei motivare este intrinsecă. Jocul satisface în cel mai înalt grad trebuințele copilului: de mișcare, de exprimare originală, de realizare a năzuințelor și dorințelor pe care nu le poate satisface în plan real. În lumea imaginată în joc, copilul se simte puternic, inteligent, adult, aici el este capabil de fapte eroice, de acțiuni spectaculoase; totul îi este permis în joc, el poate reflecta insatisfacțiile proprii asupra păpușii sau ursulețului pe care le ceartă, le hrănește, le obligă să facă ce dorește el. În jocul cu roluri, el poate fi polițist, haiduc, aviator, cosmonaut, vânzătoare, o femeie de afaceri ș.a. În joc, copilul este independent, nu are nevoie de sprijinul adultului, se poate întrece cu colegii sau prietenii care sunt egali. El nu mai este la discreția autorității adultului, ci are câmp de manifestare deplină a intelectului, a vorbirii, a imaginației, a voinței, a activității. În joc, adultul are doar rolul de sursă de inspirație pentru copil¹.

Jocul este un minunat mijloc de cunoaștere și autocunoaștere, de exersare a unor capacități, de socializare primară, de antrenare a capacităților cognitive și de exteriorizare a emoțiilor și sentimentelor.

Deși este și un mijloc de relaxare și distracție, jocul are importante funcții instructiv-educative. El contribuie, prin conținutul său obiectual sau logic la dezvoltarea intelectului. Orice joc include elemente afective: bucurie, surpriză, satisfacție sau insatisfacție. Jocurile de mișcare contribuie la dezvoltarea fizică, la călirea organismului, la coordonarea și precizia mișcărilor. Un rol deosebit are jocul în dezvoltarea creativității, a inventivității. Pe lângă elementele consacrate (versuri, numărătoare, cântece etc.) jocul determină imaginarea de situații, transpunerea în pielea personajelor, găsirea de soluții noi, originale de a câștiga sau de a ieși din impas.

Când copilul se joacă cu alți copii, el învață să respecte reguli și algoritmi ce constituie temeiul conformării la normele de comportare socială, morală. Învață să împartă jucăriile cu alții, să colaboreze cu coechipieri, își dezvoltă altruismul, spiritul de echipă, comunicarea cu ceilalți, prin urmare devine mai sociabil, mai tolerant față de cei din jur, mai atent la dorințele și sugestiile celorlalți. Interpretarea de roluri îl apropie de viața socială a adulților.²

Jocul se intercorelează cu învățarea și cu creația. Jocurile cu subiect din viață, din povești și basme presupun cunoașterea conținutului acestora, dar implică și creativitate de expresie în interpretare. Jocurile cu text și cânt reflectă creațiile muzicale și literare. Jocurile de masă presupun învățare și crearea de variante de lucru.³

¹ Mocanu Liuba. Jocuri verbale în grădinița. Editura Lumina, Chișinău, 1996.

² 1001 idei pentru o educație timpurie de calitate Ghid pentru educatori, Chișinău 2013

³ Straliuc Nina. Odihna activă a preșcolarilor recomandări metodice. Chișinău 2009.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Formele jocului¹

O primă clasificare vizează gradul de intervenție a adultului în jocul copiilor. Astfel, există jocuri spontane, inițiate de copii și jocuri didactice, conduse de educator.

Jocurile spontane sunt cele în care lipsește intervenția dirijată. Educatoarea poate observa copiii, preferințele lor în alegerea jocurilor și le poate pregăti materiale, jucării, conținuturi. Intervenția ei va fi cât mai discretă, pentru a nu conturba și deranja copiii în timp ce se joacă. Eventual, ea poate participa la joc de pe poziție egală (de simplu participant).

Jocul didactic este propus, organizat și condus de educator, în scopul realizării unor sarcini didactice precise. Există o mare varietate de jocuri didactice, inspirate din jocurile spontane ale copiilor, dar urmărind obiective intelectuale, motrice, de socializare, de repetare a unor cunoștințe însușite sau de exersare a unor deprinderi (deci din toate categoriile jocurilor spontane).

În psihologie și pedagogie e dovedit că jocul constituie o necesitate în viața copilului, fiind pentru dânsul distracție, învățătură, unică principală, îndeletnicire și o formă serioasă de educație.

Datorită faptului că activitatea preșcolarului are un caracter predominant ludic, jocul trebuie apreciat ca o bază a conceperii întregului proces instructiv-educativ, inclusiv și al educației artistico-plastice. Prin joc copilul pune în acțiune toate posibilitățile sale, transformă în fapte posibilitățile sale intelectuale, fizice, morale, le dezvoltă, le îmbină după caz și situație. Copilul cunoaște lumea ce-l înconjoară, percepe frumosul în primul rând și în modul cel mai simplu, în timpul jocului și prin joc.

Avantajele pedagogice ale jocului sunt multiple. Practica și teoria educației au demonstrat ce loc ocupă jocul în viața copilului. El este activitatea de bază a preșcolarului. În activitatea de instruire și educare a acestora prin joc li se comunică cunoștințe, li se formează capacități și atitudini. Valoarea jocului constă în substratul lui cognitiv, jocul constituie o admirabilă modalitate de a-i face pe copii să participe activ în procesul de învățare și creație. În timpul activității de joc copilul apare în calitate de actor, de protagonist și nu de spectator, ceea ce corespunde foarte bine dinamismului gândirii, imaginației și voinței lui afective, unei trebuințe interioare de acțiune, afirmare, creație.

Deoarece angajarea copilului în joc implică socializarea sa pe multiple planuri (acțional, senzorial, intelectual, afectiv), studiul analitic al acestei probleme ne permite să constatăm că ceea ce considerăm a fi dominantă a vieții sale reprezintă, în același timp, condiția esențială pentru educația morală, estetică și intelectuală, inclusiv dezvoltarea gândirii, limbajului, atenției, imaginației, afectivității, voinței etc.

În cadrul activității de joc copilul, acționând, cunoaște proprietățile obiectelor cu care acționează, își însușește și își perfecționează limbajul, își dezvoltă imaginația. Jocul este cadrul dezvoltării estetice, deoarece prin jocuri copilul mai ușor învață să surprindă semnificația unor linii, culori, să simtă frumusețea unei opere de artă, să-și cultive gustul estetic. Deci, jocul este cel ce angajează numeroase resurse cognitive:

- După conținutul lor, jocurile didactice pot fi: jocuri didactice pentru cunoașterea mediului înconjurător, pentru comunicare, jocuri pentru dezvoltarea reprezentărilor matematice, jocuri muzicale ș.a. La baza acestui criteriu stau conținuturile activității de învățare.

¹ Mocanu Liuba. Jocuri verbale în grădinița. Editura Lumina, Chișinău 1996.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- După criteriile urmărite, ele pot fi: de dezvoltare a proceselor psihice, de cunoaștere, de formare a percepțiilor și reprezentărilor de spațiu, timp, mărime, formă, culoare, de orientare în spațiu, de însușire a structurii gramaticale a limbii ș.a.

- După materialul folosit, jocurile didactice se clasifică în: jocuri cu material didactic ajutător (jucării, material didactic, obiecte din natură, obiecte de întrebuințare zilnică ș.a.). Ele mai pot fi: jocuri de interpretare a unor povești și lecturi sau jocuri fără material didactic (ghicitori, alcătuire orală de propoziții și fraze).

Jocurile intelectuale mai pot fi clasificate în: jocuri senzoriale de recunoaștere a unui obiect cu ajutorul simțurilor, jocurile de analiză perceptuală de reconstituire de imagini din fragmente, jocuri de construcție după model ș.a.

Jocul de construcție poate să pună în valoare creativitatea și imaginația preșcolarului, folosind diverse materiale sau obiecte din mediul înconjurător. Găsind la grădiniță diverse ”materiale de construcții”, copiii învață să construiască, fie din imaginație, fie după o temă dată, mașini, roboți, avioane. Materialul folosit este divers: cuburi, rotodiscuri, elemente Ligo, materiale plastice și din natură.

Unul dintre jocurile de construcție este *Turnul din cuburi*, care are ca scop dezvoltarea cooperării prin joc și a comportamentelor prosociale. Preșcolarii interacționează într-o situație de joc, își dezvoltă abilitățile de conversație, exersează oferirea de ajutor, cooperează. Se recomandă ca durata acestui joc să nu depășească 20-25 de minute.¹

Materialele folosite sunt cuburi de lemn de diferite dimensiuni și o imagine cu turnul din cuburi.

Procedura de lucru este următoarea: se formează echipe de 2-3 preșcolari și li se propune construirea unui turn, pe echipe, conform modelului prezentat, folosind materialele puse la dispoziție.

Prin acest joc, am urmărit dezvoltarea unor comportamente care vizează domeniul dezvoltării socioemoționale, și anume: participă la interacțiuni pozitive cu copiii de vârstă preșcolară, lucrând astfel pe interacțiuni cu copiii de vârste apropiate; însușește și respectă reguli, înțelege efectele acestora în planul relațiilor sociale, în context familiar, cu accent pe comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității.

1. „Pata de culoare”

Pentru realizarea acestui joc folosim metoda brainwriting sau 6/3/5, o altă metodă simplă de stimulare a creativității. Ea presupune un număr de 6 copii care enumeră 3 soluții (pe care educatoarea le va nota) pe parcursul a 5 minute, timp în care foaia pe care se desenează sau se scrie cele trei idei, se rotește în așa fel încât să treacă pe la cei 6 participanți ai grupului, la final obținându-se o mulțime de soluții, variante, idei. În acest sens am realizat o pată de culoare în fața copiilor și le-am cerut să o privească cu atenție apoi să spună trei lucruri cu care ar putea semăna. Desenul s-a rotit de la stânga spre dreapta, fiecare copil a privit desenul și a spus trei denumiri, pentru fiecare primind câte o bulină (pentru numele dat care nu a semănat cu a celorlalți colegi), dacă răspunsurile au fost rapide și s-au încadrat în cele 5 minute foaia s-a mai rotit o dată și au dat alte

¹ Vrânceanu, M. Cutasevici, A. Curriculum pentru educație timpurie. Ministerul Educației, Culturii și Cercet. al Rep. Moldova, Chișinău: Lyceum, 2019 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). 128 p. ISBN 978-9975-3285-7-9, p.20.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

denumiri. La expirarea timpului am numărat bulinele pentru a stabili câte lucruri am spus împreună, câte asemănări am găsit. Concluziile acestei probe: rezultatele obținute oferă date concludente despre posibilitățile creative ale copiilor, despre întinderea imaginației pe mai multe planuri, fapt ce ne ajută în activitatea zilnică cu copiii.

Altă tehnică de lucru aplicată a fost tehnica de fuzionare la margini a unor pete de diferite culori și fuzionarea în masă a culorilor, care se realizează aplicând pete de culoare, linii, figuri colorate cu vopsea fluidă, îndoind și presând foaia de hârtie sau pictură făcută cu sfoara înmuiată în culoare. După uscarea planșelor copiii descoperă forme prin analogie cu aspecte din viața înconjurătoare: fluturi, flori, păsări, pomi, elefanți etc.

2. „Salata de povești”

Creați o poveste nouă prin amestecarea personajelor și evenimentelor din poveștile cunoscute, realizând un nou fir narativ.

Realizați un desen în care se întâlnesc personaje din basme/ povești diferite.

Am remarcat faptul că în majoritatea desenele copiilor au lipsit personajele negative, iar acolo unde au existat au fost înzestrate cu calități pozitive (Împărăteasa cea rea a devenit bună, lupul era prieten cu toate animalele și cu Scufița Roșie)

Varianta: conducătorul grupului creativ începe o poveste, după care se oprește și invită preșcolarii să continue povestea într-un mod original.

3. „De-a scriitorii”

Se dau copiilor 4-5 imagini și se cere alcătuirea unei povești pornind de la acestea.

4. „Cea mai gogonată minciună” – Imposibilități

Jocul constă în enumerarea a cât mai multe imposibilități: să facă vaca ouă, să zboare porcul, etc.

5. Întrebări neobișnuite

Preșcolarii sunt invitați să găsească cât mai multe întrebări neobișnuite pentru diverse obiecte: sticlă, farfurie, mărgelile, etc.

Aplicând acest joc la grupa mare am primit o avalanșă de răspunsuri. Iată câteva dintre ele:

- Sticla (statuie, copăcel, căsuță, ghiveci de flori, popice, tablou după ce va fi pictată, vază)

- Mărgelile (brățări, coronițe, decorarea camerei, a hainelor, mărtișoare, curea)

6. Ce faci când?

Fiecare preșcolar primește un cartonaș cu chipuri care arată diferite expresii emoționale. Ei trebuie să vină cu cât mai multe soluții inedite care să explice situația care a dus la acea trăire. Ce faci când ești trist? Ce faci când ești speriat? Ce faci când ești vesel? Ce faci când ești nehotărât?

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE LA ȘCOLARII MICI

LEARNING DIFFICULTIES IN LITTLE SCHOOL CHILDREN

Estera BUGA

Conducător științific: **Silvia VRABIE**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The article „Learning difficulties in young school children” addresses the topic of contemporary children who face a number of challenges related to learning that can lead to academic difficulties and not only. Learning difficulties, greater or more significant, all leave their mark on the student's image in school and beyond, in social life. Many times the child has no chance of success, because of the received label and the lack of confidence of the teachers in his learning possibilities. The solution is to remove the negative attitude towards writing, regain self-confidence and self-efficacy, encourage students to make a voluntary effort in order to correct the avoidance of learning disorders.*

Keywords: *learning difficulties, young school children, possibilities, solving, effort*

Rezumat: *În articolul „Dificultăți de învățare la școlarii mici”, se abordează subiectul copiilor contemporani care se confruntă cu o serie de provocări legate de învățare care pot duce la dificultăți academice și nu doar. Dificultățile de învățare, mai mari sau mai semnificative, toate își pun amprenta pe imaginea elevului în școală și mai departe, în viața socială. De multe ori copilul nu are șanse de succes, din cauza etichetei primite și a neîncrederii profesorilor în posibilitățile lui de învățare. Soluționarea este înlăturarea atitudinii negative față de scriere, recăpătarea încrederii în sine și în forțele proprii, încurajarea elevilor să depună un efort voluntar în vederea corectării evitării tulburărilor de învățare.*

Cuvinte-cheie: *dificultăți de învățare, școlari mici, posibilități, soluționare, efort*

În secolul XXI, nu este ceva neobișnuit ca copiii să întâmpine dificultăți când învață la școală, iar învățătorii trebuie să-și facă griji numai atunci când dificultățile sunt suficient de serioase sau persistente.

Dificultățile de învățare sunt acele tulburări neurologice caracterizate prin afectarea capacității creierului în a acumula, procesa și analiza anumite informații. Deseori, dificultățile de învățare sunt însoțite de tulburări de concentrare și de memorie. Acestea reprezintă un adevărat motiv de îngrijorare pentru persoanele în cauză, fie adolescenți sau copii.

Dificultățile de învățare sunt rezultatul unei combinații atât de complexe de factori încât rareori este posibil să identificăm o cauză anume.

În cazurile unor elevi de limitări cognitive sau probleme medicale educaționale ce rezultă, variază în funcție de atitudinile și așteptările celorlalți, în toate cazurile este clar

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

că sprijinul, cunoașterea și înțelegerea pe care elevii cu dificultăți de învățare le primesc atât la școală cât și acasă joacă un rol însemnat în progresul lor educațional.

Dificultățile de învățare reprezintă un termen generic care se referă la un grup eterogen de tulburări manifestate prin dificultăți semnificative în achiziția și utilizarea auzului fonematic, pronunției, cititului, scrisului, raționamentului, al abilităților matematice sau al aptitudinilor sociale. Chiar dacă o dificultate de învățare poate fi însoțită de alte deficiențe (senzoriale, mentale, tulburări emoționale sau sociale) sau de alte influențe de natură socială sau de mediu (diferențe culturale, deficit educațional, factori psihogeni) și în special de deficit de atenție, fiecare dintre acestea putând cauza probleme de învățare, dificultățile de învățare nu sunt rezultatul direct al acestor condiții sau influențe.

Dificultățile de învățare induse sunt provocate de deficiențe de predare, de absența unor tehnici de învățare eficientă, lipsa de eficiență școlară, absentism sau suprasolicitare școlară, generând randament scăzut, performanțe sub limita potențialului deținut. Dificultățile de învățare propriu-zise au un substrat structural-funcțional, fiind consecința unei deficiențe de natură organică, constitutivă, acest fapt delimitând dificultățile de învățare de eșecul școlar.

Elevii cu dificultăți de învățare au probleme cu achizițiile și progresul școlar. Discrepanțele există între potențialul unei persoane de a învăța și ceea ce învață ea de fapt. Acești elevi prezintă un model de dezvoltare inegal (dezvoltarea limbajului, dezvoltarea fizică, dezvoltarea școlară și / sau perceptivă). Problemele de învățare nu sunt cauzate de factori de mediu. Problemele de învățare nu sunt cauzate de retardul mintal sau de tulburările emoționale.

Din **perspectiva etiologică** identificăm două categorii mari de dificultăți de învățare:

a. **dificultăți de învățare propriu – zise/ înnăscute**, determinate de deficiențe și incapacități greu vizibile (ascunse); acestea sunt aferente doar individului, țin de deficiențele și incapacitățile lui generate de factori genetici, de boli, traumatisme, accidente;

b. **dificultăți de învățare induse/ dobândite**: sunt induse de mediul copilului sau chiar de el însuși, pot apărea pe parcursul și în finalul demersului de învățare și sunt cauzate de:

- timpul insuficient de învățare;
- lacunele anterioare din învățare;
- absenței unor tehnici și procedee de învățare eficiente;
- lipsei unui regim organizat de muncă;
- slabei calități a predării în clasă;
- suprasolicitării școlare;
- absentismului, bolii, indispoziții, etc.

În tulburările de citire, performanța de citit (acuratețe, viteză, comprehensiune) măsurată prin teste standardizate este substanțial sub nivelul expectat al vârstei, inteligenței și a nivelului de școlarizare. La indivizii cu aceste tulburări, citirea se caracterizează prin distorsiuni, substituirii sau omisiuni; citirea cu voce tare sau în gând este lentă și apar probleme de comprehensiune.

În tulburările din domeniul matematic, abilitățile matematice (calcul sau raționament) se afla sub nivelul expectat al vârstei, inteligenței sau a nivelului de

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

școlarizare. Pot fi afectate diferite abilități: abilități lingvistice (ex: înțelegerea sau numirea termenilor matematici, a operațiilor sau conceptelor; decodarea problemelor scrise cu simboluri matematice); abilități „perceptuale” (ex: recunoașterea sau citirea simbolurilor matematice și a semnelor aritmetice); abilități „atenționare” (ex: copierea corectă a cifrelor și a numerelor, realizarea unor calcule cu multe cifre); abilități „matematice” (ex: urmărirea secvențelor de rezolvare, numărarea obiectelor, învățarea înmulțirii).

Fiecare copil este unic, cu propriul stil și ritm de învățare. Totuși, unii copii se pot confrunta cu anumite dificultăți care le afectează progresul școlar.

Ca părinte, este important să fiți ateiți la nevoile specifice ale copilului dumneavoastră și să îl susțineți în parcursul său educațional.

Sfaturi pentru părinți:

Susțineți emoțional:

1. Creați un mediu familial pozitiv și iubitor, este important ca copilul să se simtă acceptat și apreciat, indiferent de dificultățile sale de învățare.
2. Oferiți încurajări și sprijin, lăudați eforturile copilului dumneavoastră, chiar și pentru progrese mici.
3. Fiți răbdători și înțelegători, dificultățile de învățare pot fi frustrante pentru copii. Manifestați empatie și înțelegere față de provocările cu care se confruntă.
4. Evitați comparațiile cu ceilalți copii, fiecare copil se dezvoltă în ritmul său propriu. Comparațiile pot fi descurajatoare și pot afecta stima de sine a copilului.

Implicarea activă în educație:

1. Colaborați cu profesorii, comunicați frecvent cu învățătorul copilului dumneavoastră pentru a fi la curent cu progresul său, problemele întâmpinate și strategiile de sprijin implementate.
2. Participați la ședințele cu părinții și la alte evenimente școlare, demonstrați interesul dumneavoastră pentru educația copilului și implicați-vă activ în viața școlară.
3. Creați un spațiu de studiu acasă, asigurați un mediu liniștit și organizat unde copilul își poate face temele și studia eficient.
4. Oferiți sprijin și îndrumare.
5. Concentrați-vă pe punctele forte ale copilului dumneavoastră, încurajați-i talentele și interesele și ajutați-l să se dezvolte în domeniile în care excelează.
6. Promovați o imagine de sine pozitivă, ajutați-vă copilul să se accepte și să se aprecieze cu toate calitățile și defectele sale.
7. Evitați etichetele negative, nu vă referiți la dificultățile de învățare ale elevului ca la un eșec sau o lipsă de inteligență¹.

Concluzie: Abordarea dificultăților de învățare la elevii mici este o provocare complexă, dar prin colaborare și implicare la toate nivelurile, se pot crea oportunități de învățare reușite pentru toți copiii, indiferent de abilitățile sau contextul lor social. Investiția în educația incluzivă este o investiție în viitorul fiecărui copil și al societății în ansamblu.

¹ STEGĂRESCU, Lilia. Dificultățile de învățare ale elevilor de vârstă școlară mică. În: *Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane*, Ed. 1, 5-6 iunie 2021, Chișinău: INCE, 2021, Ediția 1, Vol.5, p. 86-100. ISBN 978-9975-76-350-9.

**ROLUL ÎNVĂȚĂTORULUI ÎN ORGANIZAREA PROCESULUI DE
ÎNVĂȚĂMÂNT**

**THE ROLE OF THE TEACHER IN ORGANIZING THE EDUCATIONAL
PROCESS**

Mihaela GHERASIM

Conducător științific: **Ioana AXENTII**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The teacher has a crucial role in the lives of students, positively influencing them in ways that many of them will feel for years. Through his behavior, the teacher can motivate, punish and encourage students, bringing them closer or away from them. An effective teacher is a self-taught who constantly improves his skills to keep up with students and be able to discuss any topic with them. He must inspire and influence students through his personality without using coercive power. An effective teacher always learns from his students and encourages them to discover their powers and skills, helping them achieve the highest level of performance.. An effective teacher needs to be innovative and adapt at all times, modifying teaching strategies and technologies to be effective and engaging for students. He must have solid knowledge in his field and be respectful to his students. The effective teacher must be an authentic humanist, who reveals himself to help students develop the will, courage and hope in the realization of their own potential.*

Keywords: *teacher, methods, love, success, knowledge*

Rezumat: *Diversitatea abordărilor în procesul educațional actual vine din complexitatea fenomenelor schimbării în societate care necesită un proces nou de formare și dezvoltare a personalității omului. Reperete teoretice elaborate pe parcursul diverselor perioade au avut drept scop facilitarea unor practici educaționale orientate spre atingerea finalităților propuse, în care accentul se pune pe educație ca proces de dezvoltare a potențialului individual. În acest context considerăm că subiectul cercetat este actual¹. Învățătorul în aceste condiții constituie factorul hotărâtor, iar activitatea lui devine eficientă numai atunci când este legată de realitate, de practica socială. Prin această activitate învățătorul contribuie la realizarea celui mai important ”produs” al societății capabil să facă față tuturor provocărilor vieții actuale, capabil să accepte schimbarea și să se integreze activ în a produce și promova schimbarea.*

Cuvinte-cheie: *învățător, metode, iubire, succes, cunoștințe*

Astfel, învățătorul are un rol important în viața elevilor. Abilitățile și personalitatea învățătorului cât și însușirile profesionale lasă o amprentă pozitivă în inimile elevilor mulți ani înainte. Prin comportamentul său învățătorul apropie sau îndepărtează copiii, îi motivează, încurajează sau îi pedepsește. Învățătorul eficient este, înainte de toate

¹ DANDARA, O., PASCARU, D. *Premise psihopedagogice ale diferențierii și individualizării demersului educațional*. În: Schimbarea paradigmei. În: Teoria și Practica Educațională. Vol. II. Chișinău: CEP USM, 2009, p.40.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

„discipolul” elevilor săi, care încearcă să învețe în permanență de la dânsii, pentru a ține pasul cu aceștia și pentru a putea să discute orice subiect. El trebuie să fie liderul care să inspire și să influențeze copiii prin intermediul activității sale, asemenea unui expert sau consilier, și nicidecum utilizând puterea coercitivă. Un astfel de învățător își cunoaște bine misiunea și este respectuos cu elevii săi, în orice împrejurări va dori doar binele elevilor săi, îi va încuraja în permanență să-și descopere propriile capacități și aptitudini, ajutându-i să ajungă la cel mai înalt nivel de performanță. Un învățător eficient mereu o să se mândrească cu ucenicii săi care sau format și dezvoltat intelectual și au ajuns să îl depășească. Acesta va fi mereu lângă ei oferindu-le ajutor și spriginul necesar, când discipolii îl vor solicita.

Activitatea și personalitatea învățătorului pot lăsa amprente frumoase în mintea și comportarea tinerei generații, oferindu-le prilejul de a-și aminti cu plăcere, respect de foștii dascăli. Pentru a deveni un astfel de cadru didactic înalt apreciat învățătorul trebuie să-și îndeplinească activitatea didactică la un nivel înalt de performanță și eficiență. Un pedagog eficient va promova în permanență inovația în procesul de învățământ, contribuind astfel la îmbunătățirea performanțelor școlare prin optimizarea procesului de predare – învățare care este condiționat în foarte mare măsură de cunoașterea și folosirea metodelor didactice în diversitatea lor. Acestea vor fi utilizate ca instrumente importante de învățător, fiind corelate cu particularitățile elevilor cu care lucrează, precum și cu obiectivele care trebuie să le atingă. Sistemul metodelor didactice, în general, dar mai cu seamă ansamblul metodelor interactive, facilitează contactul direct al elevului cu ceea ce este de studiat și produce antrenarea permanentă a elevilor la un efort intelectual susținut și înarmarea acestora cu capacități necesare unei activități de învățare productivă, activă și interactivă¹.

În contextul afirmației de mai sus remarcăm că ființa umană genuină, învățătorul eficient este un umanist, care știe să fie critic cu sine însuși și absurditățile vieții, fără a fi cinic sau disperat. Este o persoană care se auto dezvăluie, astfel încât elevii îi pot vedea virtuțile și imperfecțiunile. Învățătorul de succes, prin exemplul propriu ajută elevii să-și dezvolte voința, curajul și speranța în realizarea potențialului de care dispune². Un rol decisiv în acest scop având relațiile de colaborare constructivă dintre cadrul didactic și elevi fiind receptiv la nevoile lor.

Dascălul este figura centrală a reformei educaționale contemporane. El trebuie să renunțe la rolul său tradițional și să se transforme într-un planificator al activităților de grup, într-un facilitator al interacțiunii elevilor și într-un consultant. El trebuie să dețină abilitățile digitale care iar ajută să-și alieze computerul în activitatea educativă, să facă din aceasta un catalizator al interacțiunii dintre elevi. De el depinde transformarea muncii din clasă într-o activitate plăcută, desfășurată într-un mediu afectiv, cald și securizat. Doar

¹ DRAGOȘ, V. *Metode interactive în învățământul primar*. În: Înnoirea educației. Studii în pedagogie și didactică aplicată. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2011, p.260.

² CREȚU, M. *Profilul învățătorului eficient*. În: Revista asociației generale a învățătorilor din România, nr. 6. Slatina: Editura Hoffman, Barcan Andy, 2013, p.31.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

un învățător care a reflectat și a conștientizat rolul său în societate, care deține cunoștințe psiho-pedagogice poate deveni protagonistul acestei reforme¹.

În dorința de a scoate în evidență importanța misiunii nobile a unui pedagog vom sublinia că pentru a fi un învățător eficient este nevoie de multă muncă, de efort și responsabilitate, entuziasm și creativitate și desigur să realizezi această activitate cu dragoste și plăcere, fiind încrezut în ceea ce faci că faci bine și atunci și elevii vor veni cu plăcere la școală, cu interes la lecții, fără frica de pedagog etc.

Un învățător este apreciat atunci când împărtășește *valori esențiale* legate de profesia de învățător și anume: *integritatea, onestitatea, respectul, responsabilitatea și încrederea, adevărul și corectitudinea în acțiunile educaționale* etc. Incercând să schimbe lumea, un astfel de învățător se transformă zilnic, transformându-i și pe alții. Or, atunci când învățătorul reunește în inima sa dragostea de profesiune și dragostea de elevi, putem spune că este un învățător desăvârșit². Un învățător eficient este un revoluționar care știe că rolul său este unul dintre cele mai vitale pe pământ în păstrarea sanctității vieții și a rezultatului lui firesc – *elevația umanității*.

Un alt aspect foarte important care ține de asigurarea succesului în activitatea profesională este empatia profesorului, acest lucru îl ajută să înțeleagă nevoile copiilor și să folosească strategiile de predare diversificate, ținând cont de tipurile de inteligență ale elevilor, înțelegând că modul de gândire la unii elevii este mult mai dezvoltat în arte, sport decât în literatură și nu îi impune cu forța să învețe, ci adaptează metodele de instruire în așa mod ca elevii să vină cu plăcere la lecții. Atunci când un profesor este empatic el poate mult mai ușor să gestioneze și conflictele apărute în clasă și să rezolve problema apărută în mod obiectiv, echitabil, cu rezultate pozitive.

În paralel cu aceste manifestări ale unui învățător de succes, este binevenit momentul când copiii din primele zile de școală îi consideră pe învățătorii lor ca pe cei mai apropiați prieteni. Ei, învățătorii sunt totul pentru ei, mai ales pentru copiii din mediile social vulnerabile. Acești copii se țin mereu de dascălul lor, vor să stea de vorbă cu el, îi pun fel de fel de întrebări, îi comunică ce au mai aflat ei, ce-au făcut de ieri, de când s-au despărțit. În aceste condiții rolul învățătorului se amplifică la noi dimensiuni, de la un simplu transmițător de cunoștințe la acela mai dificil de mentor spiritual, un al doilea părinte – un părinte care trebuie să cunoască și să interpreteze primele semne de neliniște din ochii copilului, de însingurare, de scădere a randamentului școlar de neparticipare la viața școlară, de lipsa încrederii în sine. Îngrijirea de care are nevoie un copil nu constă numai în satisfacerea nevoilor sale primare - hrană, igienă, somn ci și în stabilirea unei relații de comunicare afectivă, care se află la baza dezvoltării sale fizice și psihice³. În aceasta și constă rolul învățătorului, să ofere credibilitate copiilor în momentele cele mai grele ale vieții lor indiferent din ce familii provin, iar dragostea pentru această profesie ne oferă puteri să mergem mai departe și să oferim cunoștințe și sprijin celor care au nevoie.

¹ ILIE, N. *Dascălul-personalitate importantă în școala românească*. În: Revista asociației generale a învățătorilor din România, nr. 6. Slatina: Editura Hoffman, Barcan Andy, 2013, p70

² apud AXENTII, I. *Etica pedagogică. Suport de curs*. Cahul: Tipogr. „Centrografic” SRL. 2012, p.208

³ ASPROIU, D. *Relația învățător- elev, ca factor de stimulare a învățării*. În: Revista asociației generale a învățătorilor din România, nr. 6. Slatina: Editura Hoffman, Barcan Andy, 2013, p.6.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Un învățător care integrează aceste două aspecte, dragostea pentru meserie și dragostea pentru elevi, poate fi considerat desăvârșit prin faptul că nu doar transmite cunoștințe, ci are o misiune mai profundă de a inspira, modela caracterul și contribui la dezvoltarea integrală a fiecărui elev. Acest amestec de pasiune și empatie creează o conexiune autentică între învățător și elevi, esențială pentru un mediu educațional sănătos și pentru obținerea succesului școlar și personal al elevilor. Învățătorul care se dedică copiilor și le oferă dragostea necesară poate avea un impact pozitiv asupra vieții lor devenind un mentor pe parcursul vieții.

Pentru ca un învățător să îndeplinească rolul său el trebuie să fie onest iar în acest context este binevenit conceptul lui Nicolaie Iorga care simțise nevoia de a deosebi onestitatea profesională de exactitatea profesională. „Onestitatea profesională, este mai întâi o datorie față de societate; fiecare om este dator să se dea întreg profesiunii sale și prin profesiunea sa, societății, țării și neamului. Pentru slujitorii școlii, onestitatea profesională cuprinde mai mult decât iscălirea în registre și prezentarea la numărul de ore fixate într-un orar. Ea cere ceva mai mult, cere ca profesorul să fie tovarășul părintelui pentru creșterea fiului, să fie tovarășul fiului pe care la salvat de imoralitate și ignoranță, deoarece în contextul onestității profesionale învățătorul este altceva decât un mijloc fizic, accidental în transmiterea firească a vieții de la o generație la alta. Onestitatea și exactitatea la îndeplinirea profesiei se află în raporturile intern respectiv extern¹.

Este cert faptul că calitatea procesului de învățământ oferită de instituția de învățământ depinde de foarte mulți factori: de competența managerială a cadrelor de conducere, de calitatea resurselor materiale, de resursele financiare existente, de calitatea generațiilor de elevi/studenți, de calitatea curriculei etc. În același timp, avem ferma convingere că calitatea educației oferită de instituția de învățământ este dependentă cel mai mult de prestația pedagogică a cadrelor didactice, de atitudinea lor față de schimbare, de calitatea metodelor și procedeele didactice practicate.

Poate că nici într-o altă profesie nu este mai oportună cerința ca interacțiunea dintre carieră și vocație să fie cât mai perfectă, întrucât celelalte profesii depind de activitatea învățătorului, fiindcă el creează acele însușiri în substanța cea mai delicată și mai nobile – omul, de care aceștia au nevoie²

În acest context sunt reprezentative conceptele elaborate de C. Radulescu-Motru, cunoscut teoretician al vocației, care deosebește obișnuitul profesionist de profesionistul de vocație. „Este simplu profesionist acela care face munca din interes egoist; este un om de vocație acela care găsește în muncă înregistrarea sa ideală. La simplul profesionist, omul și felul muncii stau față în față, adeseori în dușmănie; la omul de vocație, felul muncii este o prelungire a omului, este o umanizare intrată mai adânc în natură”³. Totodată, Constantin Rădulescu – Motru scrie: „Vocația se susține pe o tensiune de natură specială care se colaborează cu un sentiment de responsabilitate față de viitorime. Omul de vocație muncește oarecum sub perspectiva judecății viitorului. Pe

¹ apud AXENTII, I. *Etica pedagogică. Suport de curs*. Cahul: Tipogr. „Centrografic” SRL. 2012, p.109.

² MĂNDĂCANU, V. *Etica pedagogică*. Ed. II. Chișinău, 2000, p.146.

³ apud POENARU, R. *Deontologie didactică*. Timișoara: Tipografia Universității din Timișoara, 1989, p. 20.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

când profesionistul obișnuit muncește în perspectiva interesului său propriu; este mulțumit sau nenorocit după cum interesele sale sunt sau nu satisfăcute; omul de vocație muncește fără a ține seama de interesele sale proprii, fiindcă el se identifică întru totul cu scopul însuși al muncii sale”¹.

După cum vedem marele teoretician ne spune că profesionistul de vocație face totul din inimă și nu se gândește doar la profit, el vine cu plăcere la muncă și își face datoria nu că este obligat dar din plăcere. Pe învățătorul de vocație mereu copiii îl vor iubi și stima, îl vor aștepta cu nerăbdare la ore unde mediul educațional este plăcută și binevoitoare. Prin vocație trebuie să înțelegem convergența tuturor eforturilor pedagogului spre anumite manifestări, în direcția cărora el se simte că se realizează pe sine și are sentimentul propriei afirmări, iar sub forma în care vocația se manifestă constituie îndeletnicirea constantă a pedagogului de vocație.

Rolul învățătorului în procesul de învățământ este de a aduce cunoștințe elevilor, să-i învețe ce este bine de făcut și ce nu, să le ofere sprijin, încredere, căldură sufletească. Învățătorul care își dobândește autoritatea prin iubire și afecțiune față de copiii va avea mai multe rezultate pozitive decât cel care își impune autoritatea provocând frică copiilor.

Una din particularitățile importante ale activității pedagogului o constituie dragostea lui pentru ceea ce face. Îndrăgostit și pasionat de profesiunea sa, învățătorul de cele mai dese ori îi molipsește de aceasta și pe elevii săi care după ce absolvesc școala mulți dintre ei merg pe urmele pedagogului, denind învățători, ori își aleg specialitatea legată de obiectul predat de îndrăgitul lor pedagog². Această autoritatea este imitată în sensul cel mai bun al cuvântului.

În concluzie menționăm că învățătorul are un rol important în formarea și dezvoltarea personalității copilor. Este managerul activităților didactice pe care le realizează în vederea realizării obiectivelor instructiv-educative. Informațiile ce urmează a fi transmise elevilor, capătă valențe educative numai în urma preluării și prelucrării acestora de cadrul didactic. Acesta are datoria de a ridica standardul valorilor culturale și morale ale elevilor, și implicit a societății. Ne punem deseori întrebarea: *Ce așteaptă elevul de la învățătorul său ?* - Așteaptă foarte multe ! Așteaptă să fie bun și blând în relațiile cu el, să fie drept, să-i trateze ca pe niște oameni mari, să-i facă să fie apropiați de el, să le fie cel mai apropiat prieten, căruia să-i poată destăinui toate secretele, și bune și rele fără rețineri. Elevii trebuie învățați să-și recunoască greșelile, să le depisteze și să le corecteze și pe cele ale colegilor lor, să cedeze în fața adevărului, dar să se apere când au dreptate. Învățătorul trebuie să formeze personalități puternice, să-i determine pe elevi să nu accepte umiliința sau compromisul și să-i facă toleranți când situația o impune³.

¹ Ibidem.

² AXENTII, I. *Etica pedagogică. Suport de curs*. Cahul: Tipogr. „Centrografic” SRL. 2012, p.178.

³ DUȚĂ, S. *Rolul învățătorului în dezvoltarea personalității școlarului mic*. În: Revista asociației generale a învățătorilor din România , nr. 6. Slatina: Editura Hoffman, Barcan Andy, 2013.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

**LIMBAJUL PEDAGOGIC - CATALIZATOR AL SUCCESULUI ÎN
ÎNVĂȚAREA LIMBILOR STRĂINE**

**PEDAGOGICAL LANGUAGE - A CATALYST FOR SUCCESS IN LEARNING
FOREIGN LANGUAGES**

Loredana GUIGOVA

Conducător științific: **Ioana AXENTII**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul

Abstract: *The development of communication skills in a foreign language in the postmodern era has become imperative for a flexible and technologized society. These skills should focus on shaping individuals' ability to understand, express, and interpret concepts, thoughts, feelings, facts, and opinions presented orally and in writing, in appropriate social and cultural contexts.*

Pedagogical language in teaching foreign languages plays a crucial role in creating a stimulating learning environment that ensures the development of students' linguistic competencies. Learning foreign languages constitutes a complex process that needs to be analyzed and implemented from the perspective of three distinguished theories: communication theory, cognitive theory, and intercultural theory.

The process of achieving objectives focused on developing communication competencies in foreign languages targets three levels: gnoseological, praxiological, and integrative. At the gnoseological level, students will be placed in concrete learning situations to understand the material being taught. At the praxiological level, teachers will guide students in acquiring and consolidating the foreign language based on the principles of "from simple to complex" and "from known to unknown." The integrative level will help integrate the acquired knowledge into the student's unique knowledge system. For students with different levels of linguistic competencies, pedagogical language will be adapted to correspond to the specific needs and abilities of the students.

Keywords: *language, pedagogical language, communication, knowledge, intercultural*

Rezumat: *Cunoașterea limbilor străine și dezvoltarea competențelor de comunicare în epoca postmodernă au devenit imperativul unei societăți destul de flexibile și tehnologizate. În aceste condiții vorbind despre importanța comunicării într-o limbă străină, nu putem ignora faptul că aceasta este una din competențele cheie oferite de Comisia Europeană. Abilitățile de comunicare în limbi străine se bazează pe capacitatea de a înțelege, exprima și interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii exprimate oral și în scris, în contexte sociale și culturale adecvate. În contextul acestui deziderat ne propunem să explorăm rolul vital al limbajului pedagogic în predarea limbilor străine, evidențiind importanța sa în dezvoltarea competențelor lingvistice și în crearea unui mediu de învățare stimulat, să evidențiem contribuția esențială a limbajului pedagogic în formarea cetățenilor plurilingvi și interculturali, primordial pentru succesul personal și profesional în lumea contemporană.*

Cuvinte-cheie: *limbaj, limbaj pedagogic, comunicare, cunoaștere, intercultural*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

În cadrul de referință nominalizat vom încerca mai întâi să observăm ce este însuși *limbajul*? În acest sens considerăm că este semnificativ conceptul expus de E. Coșeriu: ”Limbajul este cunoaștere, anume în el există esența. Și anume munca și limbajul sunt cele două dimensiuni fundamentale ale omului. Limbajul este, pe de o parte, baza culturii, iar pe de altă parte, este o formă a culturii. El nu acceptă lumea așa cum i se dă, ca o serie infinită de impresii, ci organizează lumea în semnificații”¹.

Prin urmare, limbajul este un mod de utilizare a limbii în raporturile cu ceilalți oameni, este o activitate, o ”*unealtă*” cu care oamenii acționează nu asupra lucrurilor, ci asupra oamenilor. Dar, ca orice *unealtă*, ea nu poate fi utilizată fără inteligență, fără cunoașterea specificului său funcțional².

În contextul educației, este important să menționăm că vom utiliza *limbajul pedagogic* care constituie instrumentul principal de comunicare utilizat între cadrele didactice și elevi. Acest tip de limbaj implică nu doar transmiterea de cunoștințe, ci și facilitează înțelegerea și asimilarea lor într-un mod stimulat și eficient, motivează și încurajează elevii în procesul de învățare, ajutându-i să înțeleagă conceptele complexe și să-și dezvolte abilitățile de comunicare, în cazul studiului nostru în limbile străine. A cunoaște o limbă străină, conform multor savanți în domeniul lingvisticii și a pedagogiei, înseamnă a poseda cele 4 abilități: a vorbi, a asculta, a scrie și a citi. După cum se vede, primele 2 se referă la comunicarea orală, celelalte 2 - la cea scrisă³.

În aceste condiții ținem să remarcăm că învățarea limbilor străine constituie un proces complex care necesită analizat îndeosebi din perspectiva celor trei teorii importante care se disting prin contribuția lor semnificativă: *teoria comunicării*, *teoria cognitivă* și *teoria interculturală*.

Astfel, *teoria comunicării* (promotori: Vl. Pâslaru, T. Slama-Cazacu, T. Callo, M. Hadârcă etc.) subliniază importanța utilizării limbii străine în contexte reale de comunicare. Această perspectivă subliniază interacțiunea socială ca mijloc esențial de dobândire a competențelor lingvistice. Prin intermediul conversațiilor autentice în limba străină, elevii au oportunitatea de a-și dezvolta abilitățile de ascultare și vorbire într-un mod autentic și practic⁴.

Teoria cognitivă (reprezentanți: R. Brown J. Bruner L. Vîgotski, H. Gardner, Vl.Pâslaru etc) scoate în evidență rolul acțiunilor mentale în procesul de predare-învățare care trebuie să se concentreze pe modul în care indivizii procesează, stochează și utilizează informațiile. În contextul învățării limbilor străine, această teorie accentuează importanța înțelegerii profunde a vocabularului și a structurilor gramaticale, precum și utilizarea unor tehnici eficiente de memorare și reținere a informațiilor.

În legătură cu *teoria interculturală* reprezentanți: Dassen P., Mureșan P., Zamfir C., Vlăsceanu L. trebuie să recunoaștem că învățarea unei limbi străine nu trebuie să fie

¹ apud SURUCEANU, M. *Limbajul pedagogic ca premisă a educației lingvistice*. În :Scimbarea paradigmei în teoria și practica educațională. Materialele Conferinței Științifice internaționale. Volumul II. Chișinău: CEP USM, p.157.

² COSMOVICI, A. *Psihologia generală*. Iași: Ed.Polirom,1996, p.170.

³ BABÎRÎ, E. et.al. *Unele particularități ale greșelilor de pronunție, ortografie și gramatică la învățarea limbii engleze*. În: Calitatea formării specialiștilor în învățământul superior: Strategii, Forme, Metode. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2005, p. 108.

⁴ PÂSLARU, Vl. *Epistemele educației moderne. Reactualizare, Redefinire*. Chișinău: Pontos, 2023.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

limitată doar la dobândirea abilităților lingvistice. Ea implică înțelegerea și aprecierea culturilor asociate cu această limbă. Prin explorarea tradițiilor, obiceiurilor și valorilor culturale ale vorbitorilor nativi, elevii își îmbogățesc nu doar cunoștințele lingvistice, ci și perspectiva asupra integrării în mediul social în orice colț al lumii s-ar afla¹. În contextul globalizării, în care interacțiunile interculturale sunt din ce în ce mai frecvente și mai importante, educația în limbile străine joacă un rol esențial în promovarea înțelegerii și respectului față de diversitatea culturală. Prin intermediul predării limbilor străine, elevii nu numai că își dezvoltă abilități lingvistice (după cum am menționat deja), ci și își îmbogățesc cunoștințele despre lume, își îmbunătățesc competențele interculturale, pregătindu-se pentru succes într-o societate globalizată și interconectată².

În acord cu cele expuse anterior este important să relevăm că *procesul* de realizarea obiectivelor axate pe formarea de competențe de comunicare în limbi străine, luând în considerare și teoriile semnificative în acest sens, *vizează trei nivele: gnoseologic (cunoaștere), praxiologic (aplicare), și integrativ (integrare)*³.

Conform *nivelului gnoseologic* (cunoaștere) cu ajutorul limbajului pedagogic elevii, în procesul de învățământ, vor fi puși în situații concrete de învățare să înțeleagă materia predată, ceea ce va facilita și memorizarea ei. În aceasta ordine de idei, considerăm că este necesar de a se compara materialul ce ține de limba străină studiată cu compartimentul respectiv din limba maternă pornindu-se de la ea, evidențiindu-se trăsături comune și diferite între cele două limbi (în cazul predării limbii secunde o asemenea comparație poate fi efectuată nu numai cu cea maternă, ci și cu cea de bază). În ce privește gradul de similitudine (cu privire la comparație) materialul studiat poate fi convențional divizat în *identic, diferit și similar*. După opinia cercetătorilor în domeniu, cea de-a treia categorie prezintă cele mai mari dificultăți în ceea ce privește însușirea și consolidarea. În acest sens se va lua în considerație și conceptul conform căruia *un sunet nu poate fi reprodus corect, dacă nu este auzit/sesizat corect*⁴.

La etapa - *nivel praxiologic (aplicare)* elevilor li se propun o serie de exerciții de antrenament și consolidare bazându-ne pe principiul „de la simplu la compus” și pe cel „de la cunoscut la necunoscut”. În acest proces am observat că cu cât mai mult elevul întrebuințează ceea ce deja cunoaște cu atât mai ușor, mai repede mai temeinic însușește materia nouă. La acest nivel cadrul didactic va porni de la exerciții cu caracter reproductiv la cele cu caracter productiv (creativ-analitic). Ca exemple pot fi menționate: răspunsul la întrebări, povestire, expunere, compunere, analiza cognitivă și lingvistică a textului etc. În ce privește antrenarea pronunției, propunem următoarea schemă:

I. Reproducerea sau producerea constituie rostirea sunetului nou. Aceasta poate fi efectuată în grup sau individual. În procesul de reproducere a sunetelor, la treapta inițială un rol anumit îl joacă imitarea, totodată însușirea practică ulterioară sunetelor trebuie să se bazeze pe principiul însușirii conștiente a materialului.

¹ GARDNER, H. *Perspective ale minții. Teoria inteligențelor multiple*. Traducere din engleză de Ghiurco B. București: Curtea Veche Publishing, 2022.

² DASSEN, P. *Educația interculturală*. Iași: Editura Polirom, 1999.

³ CHIRDEACHIN, A. et.al. Unele sugestii privind predarea limbilor străine în contextul principiului de însușire conștientă. Scimbarea paradigmei în teoria și practica educațională. Materialele Conferinței Științifice internaționale. Volumul II. Chișinău: CEP USM, p. 147.

⁴ Ibidem p.148.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

II. Fixarea sunetului, mai întâi separat, apoi în cuvinte și anume:

1. Articularea sunetelor în cuvinte.
2. Articularea sunetelor în propoziții/fraze.
3. Articularea sunetului în expresii idiomatice, zicale, proverbe.
4. Articularea sunetului în dialoguri, cântece, poezii, povestiri.
5. Articularea sunetului în texte, compuneri, expuneri etc.

Nivel integrativ (integrare) presupune integrarea cunoștințelor obținute în sistemul unic al cunoștințelor elevului. Pentru aceasta se propun, de exemplu, așa exerciții ca discuții spontane pe marginea problematicii textului (secvenței textuale). Folosul acestui tip de însărcinări rezidă în faptul că cunoștințele se consolidează și mai temeinic în procesul de transmitere a cunoștințelor asimilate la alții.

Reieșind din cele expuse observăm că materia poate fi considerată însușită dacă studentul o înțelege logic, o poate aplica în practică atât la nivel reproductiv cât și la cel productiv (creativ-analitic), este apt opereze cu date și informații ce țin de cele însușite în situații concrete din viața cotidiană, și dă dovada de capacitatea de a transmite cele învățate la alții.

În contextul analizei de mai sus la studierea limbilor străine am considerat că este de asemeni necesar să cercetăm și aspectul care ține de adaptarea limbajului pedagogic pentru diferite niveluri de competență ale elevilor. În predarea limbilor străine pentru elevii cu diferite niveluri de competență, adaptarea limbajului pedagogic este esențială pentru a asigura progresul și succesul lor în procesul de învățare. Fiecare nivel de competență: începător, intermediar și avansat - necesită o abordare distinctă și adaptată pentru a corespunde nevoilor și abilităților specifice ale elevilor.

Pentru începători, de exemplu, limbajul pedagogic trebuie să fie simplu și clar, folosind vocabular și structuri gramaticale de bază. În acest sens, este important să se facă referire la limba maternă a elevilor, (după cum am menționat și mai sus), pentru a forma o legătură și o bază solidă în procesul de învățare. Exemplele și exercițiile practice trebuie să fie relevante și ușor de înțeles, iar repetiția și utilizarea imagistica pot ajuta la consolidarea vocabularului și a structurilor gramaticale de bază.

Pentru elevii cu *nivel intermediar*, limbajul pedagogic poate fi mai complex, iar vocabularul și structurile gramaticale pot fi extinse pentru a include teme variate și discuții mai profunde. Este important să nu se repete temele, ci să se adauge elemente noi de fiecare dată pentru a menține interesul și angajamentul elevilor. Activitățile practice ar trebui să fie mai diversificate și să includă situații de comunicare autentică, cum ar fi simulările de conversații sau jocurile de rol. Evaluarea trebuie să fie mai riguroasă, incluzând teste de înțelegere a textelor și exerciții de producție scrisă și orală.

Pentru elevii cu *nivel avansat*, limbajul pedagogic poate fi mai abstract și mai academic, abordând teme complexe și utilizând un vocabular specializat în diverse domenii, precum economia, medicina etc. Activitățile practice ar trebui să se concentreze pe dezvoltarea abilităților de analiză și sinteză, precum și pe argumentare și prezentare. Evaluarea ar trebui să includă proiecte de cercetare, prezentări și dezbateri, pentru a stimula gândirea critică și creativă¹.

¹ AFANAS, A. *Metodologia formării competențelor de comunicare în limba străină*. Chișinău: Print Caro, 2013.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Este important să menționăm faptul că, indiferent de nivelul de competență al elevilor, adaptarea strategiilor și materialelor didactice la nevoile specifice ale fiecărui grup constituie la fel o componentă vitală a procesului de predare a limbilor străine. Profesorii trebuie să țină cont de factori precum vârsta, experiența anterioară în învățare, stilurile de învățare și interesele individuale pentru a crea un mediu de învățare eficient și stimulant.

În ceea ce privește vârsta elevilor, abordările pedagogice trebuie să fie adaptate pentru a ține seama de caracteristicile specifice ale diferitelor grupuri de vârstă. De exemplu, în cazul copiilor mici, activitățile ar trebui să fie interactive, creative și să includă elemente de joc pentru a menține angajamentul și atenția acestora. Pentru adolescenți, activitățile ar putea fi mai variate și mai relevante pentru interesele lor, incluzând utilizarea tehnologiei și a materialelor multimedia în procesul de învățare. Pentru adulți, accentul poate fi pus pe relevanța practică a limbii, integrând situații de comunicare autentică și teme legate de viața de zi cu zi sau de carieră.

Reieșind din cele expuse putem *concluziona* că limbajul pedagogic în predarea limbilor străine reprezintă un element vital în procesul educativ al formării competențelor lingvistice și interculturale ale elevilor. Prin adaptarea limbajului pedagogic la nevoile și caracteristicile diferitelor grupuri de vârstă, profesorii pot crea un mediu de învățare eficient și stimulant, care să încurajeze progresul și succesul în procesul învățării limbii străine.

Învățarea limbilor străine analizat din perspectiva celor trei teorii importante care se disting prin contribuția lor semnificativă: teoria comunicării, teoria cognitivă și teoria interculturală va facilita și motiva elevii să însușească limbile străine cu mai mult interes și eficiență. Procesul de realizarea obiectivelor axate pe formarea de competențe de comunicare în limbi străine vor lua în considerație cele trei nivele: gnoseologic (cunoaștere), praxiologic (aplicare), și integrativ (integrare).

Pentru elevii cu diferite niveluri de competență în predarea limbilor străine adaptarea limbajului pedagogic este esențială pentru a asigura progresul și succesul lor în procesul de învățare. Fiecare nivel de competență: începător, intermediar și avansat - necesită o abordare distinctă și adaptată pentru a corespunde nevoilor și abilităților specifice ale elevilor.

**STRATEGII DE OPTIMIZARE A ACTIVITĂȚII DE ÎNVĂȚARE DIN
PERSPECTIVA INSTRUIRII ONLINE**

**STRATEGIES FOR OPTIMIZING THE LEARNING ACTIVITY FROM THE
PERSPECTIVE OF ONLINE TRAINING**

Ecaterina MANOLI

Conducător științific: **Ioana AXENTII**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat ”Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Digital teaching has become part of the current school scenario and the digitization of society is an unstoppable process that is having a major impact on all*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

dimensions of social and economic life. Information and communication technologies have become indispensable to the running of activities and are almost ubiquitous in everyday life.

The smooth running of the teaching process and the results obtained depend on the teaching strategies used. The great pedagogues have pointed out that using different methods makes a big difference to the training of students, that learning new knowledge or behaviors can be easier or more difficult depending on the strategies used.

Constant training of pupils in sustained intellectual effort and equipping them with the skills necessary for productive learning is the most effective way of educating pupils in a conscious and active attitude.

Within the online training process, the classical structural components of the teaching strategy will be reconsidered. Their flexible nature allows for adaptation to the new training paradigm, as is the case with teaching methods, procedures, means of instruction or working techniques. Thus, traditional storytelling can become digital storytelling, and explanation, exposition and lecture can be supported by paraverbal components of didactic communication. Even forms of organizing teaching activity can be approached creatively if they are hosted by digital platforms that allow the formation of working groups such as Zoom, Microsoft Teams.

Keywords: *teaching strategy, online training, digitization, e-games*

Rezumat: *În actualul context social-global, controversile cu privire la calitatea instruirii online, sunt inerte. Mulți profesori, elevii dar și părinții sunt rezervați în privința abordării online a procesului didactic, susținând că noua paradigmă nu poate suplini cu decență procesul de învățământ tradițional. Însă, sunt și profesori care susțin acest model de instruire online identificând avantajele acestuia: instruirea online poate fi mai interactivă și mai eficientă deoarece facilitează transmiterea unor imagini și videoclipuri care să stimuleze interesul elevilor, întâlnirile online pot face ca materia predată să fie mai atractivă, să încante din punct de vedere vizual și să stimuleze gândirea logică și imaginația. Un alt avantaj al învățării în mediul online, îl constituie faptul că majoritatea cadrelor didactice au dobândit competențe digitale, ceea ce reprezintă achiziții utile pentru activitatea didactică viitoare. În activitatea online, se pune accent mai mult pe practică și mai puțin pe teorie iar transmiterea rezultatelor se face instant datorită utilizării diferitelor metode de evaluare online.*

Cuvinte-cheie: *strategie didactică, instruire online, digitalizare, e-jocurile*

În contextul instruirii online, educabilii trebuie să-și asume mai multă responsabilitate, să se adapteze la noua ipostază relocalată a procesului didactic, să fie participativi, să contribuie la reconstrucția conținuturilor învățării, să-și stimuleze propria curiozitate în direcția dezvoltării abilităților de gândire critică și creativă, astfel încât să se înlăture artificialismul, alterarea interacțiunilor interumane, formalismul și lipsa de seriozitate, văzute ca eventuale vulnerabilități ale mediului de instruire online¹.

¹ ALBULESCU, I., HORAȚIU, C. e-DIDACTICA. *Procesul de instruire în mediul online*. București: Didactica Publishing House, 2021, p.92.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

O evidentă provocare a instruirii online este dată de accelerarea inovațiilor la nivelul proceselor de predare și învățare, demers care implică și formarea unor competențe, precum și o nouă cultură organizațională. Instruirea trebuie adaptată pentru formatul online, alegându-se cu grijă conținutul și apoi construind activități bogate, care să-i mențină pe elevi angajați în activitate. Pentru a se asigura eficiența instruirii online, este nevoie de: abilități digitale, de un mediu propice predării-învățării în acest context, de strategii specifice instruirii online.

Strategiile se dezvoltă în permanență și alegerea lor trebuie să se facă în funcție de impactul pe care ele îl au asupra elevilor, deoarece nu strategiile de top fac diferența, dar anume acele care ne oferă succes¹. În viziunea cercetătorilor I. Albușescu și H. Catalano(2019), strategia este definită ca *un ansamblu de metode, mijloace și forme ale unei activități didactice care trebuie combinate și organizate atât în ordine cronologică cât și în ordine logică, astfel încât să conducă la realizarea unor obiective*. Strategia didactică ocupă un loc central în cadrul activităților didactice, fiind necesară în orice funcție de decizia strategică a profesorului².

În general, nu putem spune că există strategii didactice bune sau rele, cum nu putem vorbi despre o rețetă ideală în selectarea unei metode sau a alteia, dar există o serie de factori de care depinde reușita unei strategii în a produce învățarea autentică și profundă, dar și de a menține pasiunea elevilor pentru studiu. Și anume, se recomandă ca resursele digitale utilizate în procesul de învățare-evaluare să fie introduse în cadrul diferitelor strategii didactice ca instrumente de optimizare și eficientizare a procesului didactic³. Strategia didactică este concepută ca un scenariu didactic complex, în care sunt implicați actorii predării-învățării, condițiile realizării, obiectivele și metodele vizate. Astfel, strategia didactică prefigurează traseul metodic cel mai potrivit, cel mai logic și mai eficient pentru abordarea unei situații concrete de predare și învățare. Prin proiectarea strategică se pot preveni erorile, riscurile și evenimentele nedorite din activitatea didactică.

Strategiile didactice îndeplinesc următoarele funcții:

- Abilitatea profesorului de a se comporta utilizând diferite stiluri educaționale în atingerea obiectivelor cu ușurință.
- Conduce și coordonează activitatea de predare-învățare-evaluare.
- Duce la alegerea și utilizarea preferențială de metode, mijloace, forme de organizare, care contribuie la adaptarea instruirii la stilurile cognitive.
- Adaptare la noile situații și aprecierea tuturor posibilităților noi, previne standardizarea și uniformizarea.
- Motivează învățarea și favorizează o activitate mai vie, mai nuanțată.

¹ BĂLICI, V. *Conștiința lingvistică. O viziune teoretico-aplicativă*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2020, p.47.

² ALBULESCU, I., CATALANO. H. *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*. Ghid. București: DPG, 2019, p.333.

³ ALBULESCU, I., HORĂȚIU. C. *e-DIDACTICA. Procesul de instruire în mediul online*. București: Didactica Publishing House, 2021,p.99.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- Ghidează demersurile practice de realizare a activității de învățare.
- Folosirea componentelor strategiilor scoate la iveală competențe pedagogice și contribuie la lărgirea bazei teoretice a formării profesionale a cadrului didactic¹.

Alegerea unor strategii didactice inteligente ameliorează inechitățile sociale întrucât, implică corectitudine și incluziune. Modelul de instruire online determină o predare de tip incluziv care să răspundă nevoilor individuale ale elevilor, plecând de la respectarea echității în construirea situațiilor, a sarcinilor și a experiențelor de învățare. Însă, există o serie de obstacole de natură externă și internă procesului de instruire care se interpun între identificarea unor strategii didactice potrivite mediului de instruire online și asigurarea echității în predarea online².

Aceste obstacole pot fi:

1. Lipsa tehnologiei digitale și/sau a accesului la internet.
2. Inexistența unor conținuturi semnificative de instruire online precum și lipsa oportunităților de a fi beneficiarii predării online.
3. Trecerea în plan secundar a contribuției catalizatoare a cadrelor didactice, în favoarea tehnologiei.
4. Lipsa formării sau insuficienta formare a profesorilor în privința utilizării platformelor, precum și a aplicațiilor prin intermediul cărora se face instruirea online.
5. Dezechilibrul de percepție și înțelegere al elevilor dat de explicațiile online, care, în urma cercetărilor recente, nu sunt echivalente cu cele pe care profesorii le dau în formatul de instruire clasic.

Cercetătorii L.R.Alley și K.E.Jansak (2001) au sugerat că lecțiile online vor fi de înaltă calitate atunci când sunt centrate pe elevi și când:

- Cunoașterea este construită nu transmisă.
- Elevii își pot asuma întreaga responsabilitate pentru propria învățare.
- Cursul oferă spațiu mental pentru reflecție.
- Învățarea este activă și experiențială.
- Activitățile de învățare se potrivesc în mod adecvat stilurilor de învățare ale elevilor.
- Activitățile de învățare individuală și interpersonală sunt alternate.
- Lacunele în învățarea anterioară sunt identificate și corectate.
- Profesorul este capabil să ghideze procesul general de învățare.
- Comunitatea creată este una interactivă, ipostază în care ambii parteneri ai acțiunii didactice sunt motivați să învețe.
- Învățarea se produce în spirală, permițând revizuirea și extinderea lecțiilor precedente³.

În procesul predării-învățării în mediul online, este necesar ca efortul cadrelor didactice să se centreze pe individualizarea și personalizarea actului didactic, astfel încât

¹CERGHIT, I. *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii*. București: Editura Aramis, 2002, p.271-272.

² apud ALBULESCU, I., HORAȚIU, C. *e-DIDACTICA. Procesul de instruire în mediul online*. București: Didactica Publishing House, 2021, p.101.

³ ibidem, p.104.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

fiecare elev să fie abordat din perspectiva anului de studiu, a disciplinei, a dificultăților de învățare, a achizițiilor anterioare.

În instruirea online, strategiile didactice se pot construi și pe baza e-jocurilor, considerate de majoritatea cercetătorilor ca fiind foarte atractive și extrem de utile în declanșarea unei învățări în profunzime. Abilitățile pe care le promovează jocurile digitale sunt: gândirea critică, rezolvarea de probleme, colaborarea, colaborarea și comunicarea eficientă, motivația, insistența în învățare sau formarea competenței de a învăța să înveți.

E-jocurile creează o nouă perspectivă în cultura învățării, care sunt centrate pe interesele elevilor întrucât sporesc învățarea și formarea de deprinderi în mod autonom, iar elevii au responsabilitatea propriului stil de învățare și, în consecință, devin mai autonomi în acțiunile și deciziile lor .

Cercetătorul N.Whitton este de părere că una dintre caracteristicile importante ale jocurilor digitale cu caracter educațional este capacitatea lor de a crea un angajament puternic, care îi oferă elevului sentimentul autenticității și capacitatea de a se concentra asupra sarcinii de învățare. Prin urmare, e-jocurile pot fi privite ca medii de învățare constructivistă, deoarece elevii pot lucra împreună și se pot sprijini reciproc pe măsură ce folosesc o varietate de instrumente și resurse digitale în realizarea obiectivelor de învățare și în rezolvarea diferitelor probleme¹.

În desfășurarea unor e-jocuri bazate pe strategii mai complexe, cum ar fi jocurile de rol, elevii trebuie să citească, să înțeleagă și să-și amintească informații pentru a ști ce să facă și cum să meargă mai departe pentru a finaliza acțiunea. Acest lucru duce în mod constant la o lectură mai atentă. E-jocurile susțin pregătirea pentru învățarea viitoare. Studiile arată impactul pozitiv al e-jocurilor și în cazul învățării limbilor străine, al educației muzicale, al cititului sau al scrisului. Însă, sunt și opozanți care susțin ca e-jocurile pot crea dependență, sedentarism sau pot duce chiar la scăderea motivației pentru învățare.

În urma cercetărilor nu am putut trece cu vederea nici rolul povestirii, din perspectiva erei digitale, deoarece contribuția acesteia la formarea unei culturi a învățării a fost semnificativă de-a lungul evoluției umanității pentru copiii de pretutindeni. Povestirea asigură dezvoltarea intelectuală, precizând și integrând cunoștințele. Totodată contribuie și la formarea vorbirii elevilor, fiind model de vorbire încheagată, expresivă, corectă, stimulându-i totodată și pe ei să povestească; influențează dezvoltarea morală prin sentimente pe care le trăiesc alături de eroii basmelor și prin frumusețea naturii descrise; formează deprinderi intelectuale de a asculta și înțelege; dezvoltă voința, stimulându-i spre acțiuni și jocuri noi prin imitarea personajelor, contribuind și la încheagarea colectivului de elevi².

¹apud ALBULESCU, I., HORAȚIU, C. *e-DIDACTICA. Procesul de instruire în mediul online*. București: Didactica Publishing House, 2021, p.106 -107.

² ALBULESCU, I., CATALANO. H. *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*. Ghid. București: DPG, 2019, p. 354-355.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Cercetată din perspectiva strategiilor didactice interactive, povestirea didactică face referire la tehnica de a utiliza diferite instrumente digitale precum: o aplicație web, imagini, sunete, videouri, cu scopul de a crea povești digitale. Povestirea digitală este o metodă simplă de lucru și un instrument de învățare foarte eficient pentru că pune accent pe poveștile personale, se produc rezultate în intervale scurte de timp și presupune un număr redus de echipamente și resurse .

Metoda povestirii tradiționale facilitează accesul elevilor spre o lume imaginară, magică, fantastică prin intermediul conținuturilor specifice basmelor, miturilor, legendelor și poveștilor. Un rol la fel de important îl are implicarea afectivă a profesorului în povestire, deoarece, sentimentele pe care le încarcă acesta, atitudinea pe care o are față de eroii povestirii, față de faptele lor se transmit și elevilor.

În această ordine de idei considerăm că este oportun să remarcăm și importanța poveștilor digitale care conțin de obicei un amestec de imagini computerizate, text, narațiuni, înregistrări audio, videoclipuri etc. Aceasta este noua frontieră a creației de povești și se bazează pe combinația dintre arta inventării unei povești și utilizarea instrumentelor multimedia. Povestirea digitală creează un mediu digital de învățare de tip constructivist, în care imaginația, creativitatea, inspirația, motivația și componenta narativă pot oferi multe beneficii elevilor, care au ocazia să învețe cum să își creeze propriile povești digitale, iar profesorilor le dă posibilitate de a prezenta, printr-o modalitate unică, conținuturi noi, exploatând maximal învățarea colaborativă, situație în care elevii pot primi sarcini legate de investigarea unui subiect, de căutarea unor imagini semnificative, de înregistrarea vocii, ca apoi să exprime un punct de vedere propriu față de anumite personaje, situații, experiențe¹.

Prin intermediul povestirilor digitale, elevii pot da sens propriilor experiențe de viață, propriilor cunoștințe. Ei își folosec abilitățile analitice și cognitive pentru a putea realiza un produs final care să fie arătat celorlalți colegi, profesorilor sau încărcat pe rețelele de socializare. Avantajele proiectării și utilizării povestirii digitale de către profesori nu le putem omite, prin urmare, implicarea într-o astfel de activitate sporește interactivitatea, colaborarea și literația digitală - abilitatea de a găsi, evalua, crea, comunica pe platforme digitale.

Tehnologia, așa cum este cazul site-urilor web de traducere a dicționarilor și enciclopediilor vizuale, ne oferă acces rapid la instrumente pentru a putea să comunicăm cu copiii și familiile a căror limbă maternă nu o cunoaștem sau care se află în procesul de învățare a limbii de bază utilizate la clasă. Accesul la internet și la o imprimantă color rapidă și de calitate sau o tabletă cu rezoluție înaltă ne permit să obținem și să utilizăm fotografiile ori desene care să suplineză din punct de vedere vizual lecțiile, discuțiile, conversațiile, explicațiile și instrucțiunile pentru copiii care învață limba principală folosită în programul de educație școlară².

¹ ALBULESCU, I., HORAȚIU, C. e-DIDACTICA. Procesul de instruire în mediul online. București: Didactica Publishing House, 2021, p.113.

² CINCILEI, C., OLEVSCHI, O. Educația centrată pe copil. Comunități democratice de învățare. Chișinău: Epigraf, 2020, p.271.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

În concluzie putem afirma că punerea în aplicare a strategiilor didactice ține în totalitate de dorința cadrelor didactice de a descoperi acele tehnologii didactice inteligente pe care le vor pune în aplicare cu educabilii și doar împreună să trăiască aventura frumoasă a lecțiilor organizate și realizate bine și cu succes. Efortul este unul considerabil dar se merită, deoarece produsele digitale indică gradul de creativitate atât al elevilor cât și al cadrelor didactice.

PROFESORUL – FACILITATOR AL ACTIVITĂȚII LUDICE ÎN PROCESUL ÎNVĂȚĂRII

THE TEACHER – FACILITATOR OF FUN ACTIVITY IN THE LEARNING PROCESS

Diana ȘTEFAN

Conducător științific: **Ioana AXENTII**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In this article, we have detailed the importance and roles of the teacher facilitator in the educational process. We emphasized that the teacher should not only be a transmitter of knowledge, but become a guide and supporter of student learning, facilitating playful interactive learning experiences. We highlighted that the modern approach in education involves moving from a traditional model, centered on the teacher, to a more collaborative one oriented to the needs of the students. The facilitating teacher must be open to change, receptive to innovation and foster a stimulating and participatory learning environment. We also discussed the skills needed to become an effective facilitator and their importance in creating an effective and positive learning environment for students. Finally, I emphasized the positive impact that the facilitator teacher approach can have on student engagement and motivation, the development of essential skills, the reduction of school dropout and preparation for life in contemporary society.*

Keywords: *teacher, student, facilitator, playful activity, learning process*

Rezumat: *Subiectul pus în discuție considerăm că este actual fiindcă reflectă nevoia de adaptare a sistemului educațional la schimbările semnificative din secolul XXI, generate de progresul tehnologic accelerat, transformările sociale și schimbările economice. Aceste provocări impun o reevaluare a modului în care educația este concepută și livrată pentru a rămâne relevantă și eficientă în pregătirea elevilor pentru lumea contemporană. Într-un mediu caracterizat de schimbări rapide și complexitate crescută, promovarea experiențelor ludice în procesul de învățare devine tot mai crucială. Experiențele ludice oferă un cadru propice pentru dezvoltarea unei game variate de abilități și competențe esențiale pentru succesul elevilor în viață.*

Cuvinte-cheie: *profesor, elev, facilitator, activitate ludică, proces de învățare*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Metodologia cercetării: Cercetarea este axată în mare parte pe documentarea și cercetarea literaturii de specialitate privind analiza descriptivă, sinteza pedagogică, metoda inductiv-deductivă etc. cu privire la valorificarea rolului profesorului ca facilitator al activităților ludice în procesul de învățare.

Rezultate: Școala este unul dintre cei mai importanți piloni ai educației și culturii, fiind locul unde se structurează caracterul viitorului om. În acest proces, profesorul facilitează formarea caracterelor și conștiințelor elevilor. Modelarea minții și a caracterelor cere timp, efort, răbdare și perseverență, iar fiecare individ necesită îndrumare pentru a se integra în societate conform potențialului său unic. Educația este mai mult decât transmiterea de informații; ea necesită suflet, înțelegere și bunăvoință, elemente care sunt cruciale în formarea unui caracter puternic și înțelep¹.

Educația nu poate fi redusă la un simplu proces de transmitere a cunoștințelor. Ea necesită implicare emoțională și intelectuală din partea cadrului didactic, nu poate fi înlocuită de tehnologie. Nu poți forma un individ dacă nu ai trecut tu însuși prin procesul educațional și dacă nu îți aduci sufletul în ceea ce faci. Instruirea fără implicare emoțională este sterilă și ineficientă, similară memorării mecanice a informațiilor.

Un aspect important al promovării experiențelor ludice în procesul educațional îi revine profesorului ca facilitator care adoptă rolul de ghid și susținător al procesului de învățare al elevilor, în loc să fie doar un purtător de cunoștințe. Acest concept implică trecerea de la un model tradițional de predare, în care profesorul este centrul atenției și transmite informații, la un model în care profesorul devine un ghid și un susținător al procesului de învățare al elevilor, evoluează de la un model autoritar și birocratic la unul modern, bazat pe profesionalism și colaborare. Deciziile trebuie luate împreună, iar elevii trebuie stimulați să participe activ la procesul educațional. Astfel, ei vor fi pregătiți să facă față cerințelor și provocărilor viitorului, într-un proces educativ în armonie cu nevoile lor și cu lumea în schimbare².

Competențele învățării „a învăța să știi/să cunoști; a învăța să faci; a învăța să muncești împreună cu alții; a învăța să fii; a învăța să te transformi pe tine și să schimbi societatea³” sunt prioritar abordate în politicile educaționale pentru formarea personalității, căpătând o importanță sporită în contextul educației ludice. Această preocupare este întărită de faptul că tema ludicului nu este nouă în domeniul științelor educației, fiind susținută de cercetările realizate de J. Piaget, S. Freud, E. Erikson și B. Isaacs. Acești cercetători au evidențiat importanța jocului în dezvoltarea copilului și au demonstrat că experiențele ludice sunt esențiale pentru formarea abilităților cognitive, sociale și emoționale ale acestuia.

În acest context, profesorul facilitator se angajează să creeze un mediu de învățare stimulat și participativ, în care jocul și experiențele ludice sunt integrate în procesul educațional pentru a sprijini dezvoltarea holistică a elevilor².

În cadrul acestui mediu de învățare facilitat, conceptul de ludic este esențial, pentru

¹ AXENTII, I. A., BARBĂ, M. *Metodologii didactice interactive de organizare a procesului de învățământ*. Cahul: Tipogr. Centografic SRL, 2011.

² CALLO, T. *Educația permanentă ca factor al schimbării. În: Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Chișinău: Print Caro, 2011.

³ CIOLAN, L. *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*. Iași: Polirom, 2008.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

că experiențele ludice nu se vor rezuma doar la jocuri și divertisment, ci vor include o varietate de activități interactive, exerciții creative care să încurajeze creativitatea, gândirea critică și colaborarea între elevi, oferindu-le posibilitatea de-a se implica activ în propriul lor proces de învățare, precum și de a-și îmbunătăți capacitatea de rezolvare a problemelor și luare a deciziilor¹.

Astfel, facilitatorul în educație își folosește abilitățile și cunoștințele pentru a crea un mediu de învățare ludic, este deschis la schimbare, ajută elevii să acumuleze cunoștințe și să se dezvolte într-un mod activ, acționând ca un catalizator pentru procesul de învățare al elevilor.

Ca facilitator, profesorul trebuie să-și asume multiple roluri pentru a sprijini învățarea elevilor într-un mod eficient și pozitiv. Aceste roluri sunt fundamentate pe statutul moral, profesional-științific, psihopedagogic și psihosocial al profesorului. Potrivit autorului Domilescu (2012), profesorul facilitator îndeplinește următoarele roluri:

1. Educator – profesorul este un exemplu pentru elevi și transmite informații relevante și pline de sens, adaptate nivelului și nevoilor lor. Scopul este de a încuraja elevii să folosească propria experiență ca punct de plecare în procesul de învățare.
2. Ghid – profesorul oferă sfaturi și sprijin individualizat, încurajând autoconducerea și responsabilizarea personală a elevilor în procesul de învățare.
3. Antrenor – profesorul oferă instrucțiuni directe pentru îmbunătățirea performanței individuale și fixează standarde înalte, încurajându-i pe elevi să-și autoevalueze și să-și îmbunătățească abilitățile.
4. Lider – profesorul promovează valorile educației și este un model de parteneriat în echipă. Scopul este de a crea un mediu propice pentru lucrul în echipă și de a stimula creativitatea și inițiativa personală și de grup.
5. Manager – profesorul este capabil să organizeze și să gestioneze situațiile de învățare, precum și să rezolve problemele și conflictele care pot apărea în procesul educațional.
6. Coleg – profesorul comunică și relaționează în mod constant cu ceilalți colegi, contribuind la optimizarea procesului de predare și învățare².

Cele expuse mai sus ne dau posibilitatea să afirmăm că prin asumarea acestor roluri, profesorul facilitator se angajează în crearea unui mediu de învățare centrat pe elev, care să răspundă nevoilor, intereselor și particularităților fiecărui elev în parte, în timp ce se urmărește atingerea obiectivelor prestabilite și realizarea progresului și evoluției personale a acestora prin procesul de învățare.

În această ordine de idei, vom sublinia faptul că pentru a deveni un facilitator eficient, profesorul trebuie să-și dezvolte competențele într-o serie de domenii cheie, inclusiv cele științifice, psihosociale, manageriale și psihopedagogice, precum și alte competențe, după cum urmează:

- Competența energizantă – reprezintă capacitatea de a inspira și motiva elevii să se implice activ în procesul de învățare, încurajându-i să găsească soluții alternative și să depășească obstacolele.

¹ CATALANO, H., ALBULESCU, I. *Pedagogia jocului și a activităților ludice*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2018.

² DOMILESCU, G. I. *Profesorul facilitator sau cum să fii cu adevărat un profesor mai bun pentru elevii tăi*. Timișoara, 2012.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- Competența empatică – reprezintă abilitatea de a se pune în locul elevilor și de a înțelege experiențele și nevoile acestora, facilitând comunicarea și relaționarea eficientă într-un mediu de învățare pozitiv.
- Competența ludică – reprezintă aptitudinea de a implica elevii în activități interactive, de joc, favorizând integrarea elementelor ludice în activitatea de învățare pentru a o face mai atractivă și pentru a întreține efortul intelectual și fizic al elevilor.
- Competența organizatorică – reprezintă priceperea de a organiza colectivul în echipe de lucru și de a menține și impune respectarea regulilor care privesc învățarea prin cooperare, în grup. Profesorul este cel care poate interveni în situații limită, de criză, aplanând conflictele și favorizând continuarea activității pe direcția dorită. El menține legătura dintre intervențiile participanților și subiectul discuției, evitând devierile;
- Competența interrelațională – reprezintă dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare pentru a construi relații pozitive bazate pe respect reciproc și încredere, încurajând originalitatea și toleranța față de diversele opinii ale elevilor¹.

Realizarea profilului profesorului facilitator coagulează competențele generale ale cadrului didactic, competențe specifice facilitării educaționale și modul de a fi, personalitatea acestuia, construit pe adevărate principii de viață și de pedagogie practică².

Din cele afirmate anterior, putem deduce că dezvoltarea acestor competențe de către profesor va aduce numeroase beneficii elevilor, contribuind la crearea unui mediu de învățare stimulat și pozitiv. Profesorii care sunt empatici și comunicativi stabilesc relații constructive cu elevii, oferindu-le sprijin individualizat și îndrumare adaptată nevoilor lor. Prin utilizarea diverselor metode de predare și prin promovarea unui climat colaborativ în clasă, profesorii facilitează dezvoltarea creativității, gândirii critice și a abilităților sociale ale elevilor. În plus, un profesor eficient este reflexiv și se bazează pe evaluarea constantă a propriei sale practici pentru a-și îmbunătăți abilitățile și pentru a răspunde nevoilor în schimbare ale elevilor și ale societății. Colaborarea cu colegii și cu alte părți interesate în procesul educațional contribuie, de asemenea, la optimizarea calității învățământului. Pentru a deveni un facilitator eficient în procesul de predare-învățare-evaluare, prezentăm principiile prezentate de Bissonnette (2010) și Genoveva Aurelia Farcaș (2018), de care trebuie să țină cont orice profesor:

- Profesorul reduce complexitatea sarcinilor prin anunțarea clară a obiectivului și prin segmentarea activității în sub-sarcini.
- Profesorul demonstrează și îndrumă elevul în activitatea sa, oferindu-i sprijinul necesar.
- Profesorul oferă corecții și feedback sistematic, încurajează participarea activă a elevilor prin organizarea discuțiilor, face scurte expuneri, dar fără a încerca să-i determine pe aceștia să-i împărtășească opiniile.
- Toți elevii trebuie să fie implicați, puși în valoare și respectați.

¹ NEGREȚ-DOBRIDOR, I., PÂNIȘOARĂ, I.-O. *Știința învățării. De la teorie la practică*. Iași: Polirom, 2005.

² DOMILESCU, G. I. *Profesorul facilitator sau cum să fii cu adevărat un profesor mai bun pentru elevii tăi*. Timișoara, 2012.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- Greșelile elevilor trebuie văzute ca o modalitate pozitivă de învățare, este nevoie de a înlocui afirmația negativă *Nu pot*.
- Elevii își îndeplinesc sarcinile de lucru mai ușor și mai bine când acestea sunt clare, iar responsabilitățile fiecăruia sunt definite¹.

În legătură cu cele expuse mai sus este clar că aplicând aceste principii în clasă, profesorii creează un mediu de învățare care promovează dialogul autentic, sinteza inițiativei și îndrumarea. Acest lucru poate include utilizarea tehnologiei în clasă, activități de grup, proiecte practice, studii de caz și alte metode care implică activ elevii în procesul de învățare. Această abordare educațională mai dinamică și interactivă nu numai că sporește motivația și angajamentul elevilor, dar îi pregătește și pentru provocările și oportunitățile unei lumi în continuă schimbare. În acest fel, elevii nu doar primesc cunoștințe, ci dezvoltă și competențele necesare pentru a reuși în viață și pentru a contribui pozitiv la societate².

Impactul unui profesor facilitator în procesul educațional este vast și poate avea consecințe semnificative în viața elevilor și în societate în ansamblu. Prezentăm câteva dintre acestea:

- Angajament și motivație crescută – un mediu de învățare interactiv și stimulatîv îi va determina pe elevi să fie mai implicați și mai dornici să învețe.
- Dezvoltarea abilităților esențiale – elevii dobândesc aptitudini importante pentru a obține succes în diverse domenii și în viața de zi cu zi.
- Reducerea abandonului școlar – prin creșterea angajamentului și a motivației, facilitatorii pot influența pozitiv rata de absolvire a elevilor.
- Îmbunătățirea succesului școlar – elevii ghidați de facilitatori în procesul de învățare au șanse mai mari de a obține succes în învățare și de a-și atinge potențialul maxim.
- Dezvoltarea abilităților sociale și emoționale – Interacțiunea într-un mediu de învățare pozitiv contribuie la dezvoltarea abilităților sociale și emoționale ale elevilor.
- Pregătirea pentru piața muncii – elevii care dobândesc abilități precum gândirea critică, rezolvarea problemelor și lucrul în echipă în timpul școlii sunt mai bine pregătiți pentru succesul în carieră și pentru adaptarea la cerințele pieței de muncă în continuă schimbare³.

Așadar, fiecare profesor poartă o mare responsabilitate în modelarea experienței de învățare a discipolilor săi. Prin integrarea ludicului în procesul de învățare, profesorul facilitator modelează nu doar procesul de învățare, ci și trăsăturile de caracter ale elevilor, precum perseverența, empatia și spiritul de echipă, pregătindu-i pentru a deveni cetățeni responsabili și competenți în societatea contemporană.

¹ GENOVEVA, A. F. (coordonator). *Să fim schimbarea!* Ghid realizat în cadrul proiectului „Citizenship, Human rights, Inclusion and Leadership for democratic schools”. Iași: Editura Spiru Haret, 2018.

² TAPSCOTT, D. *Crescuți digital. Generația Net care își schimbă lumea*. București: Editura Publica, 2011.

³ DOMILESCU, G. I. *Profesorul facilitator sau cum să fii cu adevărat un profesor mai bun pentru elevii tăi*. Timișoara, 2012.

SECȚIUNEA III: LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

FOLCLORUL COPIILOR – PARTE COMPONENTĂ A LITERATURII NAȚIONALE

CHILDREN'S FOLKLORE – A COMPONENT OF THE NATIONAL LITERATURE

Julia RAHUBENCO

Conducător științific: **Ludmila BALȚATU**, dr., conf., univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *As an essential condition of a true and profound insight of a nation's life, the folklore research has been established in world culture as a scientific necessity.*

Folcloristic study, as a social science, is nowadays an instrument at the disposal of historical and philological investigations.

The folk genre can be followed through folk crafts and occupations in the nation's everyday life - the art of handicrafts, decorative wood carving, folk ceramics, willow weaving, home decorative textile, carpet-making etc. It is also reflected in customs and traditions on the occasion of the important life events – birth, wedding, death. There are also folk nature's features in the history of fight for freedom and justness - hayduc fight, defence against invaders.

Folklore is in fact an open archive to any research related to a nation's life.

Keywords: *folklore, nation, art, tradition, research*

Rezumat: *Condiție a unei reale și profunde cunoașteri a vieții poporului, cercetarea folclorului s-a impus în cultura universală ca o necesitate științifică.*

Folcloristica ca știință socială, este astăzi un instrument la îndemână cercetărilor istorice și filologice.

Genul popular poate fi urmărit în viața de toate zilele a unui popor, cu practicile și îndeletnicirile lui - arta manuală, prelucrarea decorativă a lemnului, olăritul, împletitul din salcie, țesutul popular decorativ, alesul covoarelor și multe altele. Și în obiceiuri, tradiții prilejuite de momente importante ale vieții – naștere, nuntă, moarte. De asemenea în istoria luptei pentru libertate și dreptate - haiducia, lupta împotriva invadatorilor.

Folclorul este o arhivă deschisă oricărei cercetări privitoare la viața unei națiuni.

Cuvinte-cheie: *folclor, popor, artă, tradiție, cercetare*

Creația popular orală poate fi considerată cea dintâi manifestare artistică a unui popor. Ea reflectă modul în care omul obișnuia să înțeleagă lumea și însăși viața în diferite perioade de timp. O parte considerabilă a creațiilor folclorice are tangențe cu evenimentele din istoria națională, cu etapele importante din viața omului – nașterea, căsătoria, moartea – acestea fiind marcate de ample manifestări folclorice, reprezentate prin creații literare, coreografice, muzicale.

Or, fiecare categorie de vârstă se caracterizează printr-un anumit repertoriu

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

muzical folcloric. Astfel, una dintre ramurile importante ale folclorului o constituie creația artistică a copiilor, bogată și variată sub aspect tipologic, de conținut literar și limbaj muzical. Ea reflectă lumea în care copiii cresc și se formează.

Folclorul copiilor reprezintă o parte componentă a literaturii naționale și constituie un gen literar de sine stătător.

De exemplu, prin cântec și joc copilul percepe mediul înconjurător, începând să-l cunoască. Creațiile din folclorul copiilor însoțesc jocurile, dorințele, bucuriile, serbările, sentimentele acestora.

Aici vom constata următoarele: aceste creații au multiple funcții precum psihică, educativ-formativă și distractivă. Ele se manifestă în diferite genuri, în proză și în versuri.

În această ordine de idei sunt binevenite opiniile lui N. Băieșu „Din cea mai frageț vârstă copilul este înconjurat cu grijă de creațiile poetice orale în care se reflectă înțelepciunea populară”.

Mai întâi face cunoștință cu cântecele de leagăn, apoi urmează poveștile, ghicitorile, frământările de limbă, proverbele, zicătorile.

Deci, nu întâmplător, marele bard de la Mircești Vasile Alecsandri a apreciat la justa valoare aspectul practic al creațiilor pentru copiii mici: „Cine dintre noi nu a fost adormit cu dulcele cântec de leagăn *Nani, nani, puiul mamei* sau cu povești...”.

De altfel, cântecul de leagăn joacă un rol important în relațiile familiale.

El transmite dragostea mamei pentru copilul său, contribuie la crearea unor relații puternice, emoționale între mamă și copil.

De aceea suntem pe deplin de acord cu opiniile criticilor literari precum că de mic, abia ieșit de sub incidența cântecului de leagăn, copilul va arăta o atracție deosebită și un vizibil interes pentru sunete, va manifesta preferință pentru jocurile și jucăriile acustice. Mămicuțul își va explora, experimenta și dezvolta de timpuriu coardele vocale, va bate din palme, va emite puternice șuierături, va imita cântecul păsărilor, va îngurui ca porumbeii, va cânta cum cântă cucul.

La fel și poveștile pentru copii au un rol important în formarea și pregătirea copiilor pentru viață. Ele oferă oportunități de învățare și dezvoltare a copilului într-un mod plăcut și captivant. E necesar ca limbajul poveștilor să fie utilizat conform vârstei copiilor, să se deosebească printr-o structură simplă și clară.

Totodată e important ca poveștile pentru copii să fie însoțite de multiple imagini, să aibă un număr redus de personaje, ca copilul să nu se plictisească ascultând sau citind povestea.

Prin intermediul unei povești se vor cultiva treptat cele mai prețioase valori umane: dragostea de patrie și neam, sentimentul de prietenie, devotament etc.

Atragem atenția la aceste adevăruri incontestabile luând în calcul faptul că creierul copilului e asemenea unui burete în primii ani de viață și, citindu-le povești, el memorează un număr considerabil de cuvinte pe care le va utiliza pe parcursul vieții.

Întru realizarea scopurilor propuse, atunci când citim copiilor povești trebuie să manifestăm flexibilitate și răbdare, fiindcă copilul ar putea să întrerupă firul epic cu diverse întrebări. În acest caz e binevenit să pătrundem în lumea lui interioară oferindu-i explicațiile necesare.

Cu alte cuvinte cititul poveștilor nici într-un caz nu trebuie transformat într-un proces obositor, mecanic și plictisitor.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Așadar, poveștile pentru copii au fost și rămân acea cale prin care frumosul intră în viața micuților noștri, calea spre dezvoltarea imaginației și cea prin care ei învață să vadă în culori chiar și cu ochii minții. Anume din poveștile pentru copii ei vor însuși care este diferența dintre adevăr și minciună, dintre bine și rău, precum și ce este iubirea, ce este respectul. Totodată prin intermediul poveștilor copiii își vor îmbogăți vocabularul, vor căpăta deprinderi de a citi expresiv.

Avem un număr impunător de autori care au scris povești. Printre aceștia: Ion Creangă, Ioan Slavici, Petre Ispirescu, Barbu Ștefănescu-Delavrancea care-i poartă cu o deosebită iscusință pe cei mici în lumea minunată a Feșilor-Frumoși și a Elenelor Cosânzene.

Din creațiile folclorice pentru copii fac parte și Numărătorile. Ele sunt aplicate de către copii în jocurile de echipă în următorul mod : se stabilește cine va începe jocul, cine va îndeplini anumite sarcini, cine va ieși primul din joc. Exemplu de Numărătoare : „Unu, doi, Unu, doi./Uite un pisoi./Trei, patru, cinci./Tata cumpără opinci”. La fel și Ghicitorile sunt un fel de joc colectiv predestinat să pună la încercare istețimea și abilitatea minții de la o vârstă fragedă. Conform definiției, ghicitoarea este un joc de societate foarte plăcut și antrenant, făcându-l pe om mai sociabil, mai bun și mai isteț.

Iar în ceea ce privește Cimiliturile, ele reprezintă niște texte importante pentru însușirea corectă și rapidă a unor combinații de sunete sau cuvinte dificile, antrenând în așa mod memoria, creativitatea, atenția, spiritul de observație. Deci, pronunțarea acestora e o veritabilă performanță de ortoepie ce contribuie la dezvoltarea auzului fonematic la copii.

Convingător, în contextul dat, este următorul exemplu:

„Un moș cu un coș,
În coș-un cocoș.
Moșul cu coșul”.

La fel, în patrimoniul creației populare intră proverbele și zicătorile – sinteză a unei îndelungate experiențe, expresia caracterului și moravului unui popor, a modului său de a cugeta, de a simți, de a vedea. Lucian Blaga pe bună dreptate afirma că Proverbele sunt aforismele poporului, frânturi de sisteme filosofice, de psihologie, de mare pamflet.

În genere, ele reprezintă prin sine mijloace afective de influențare verbală a copiilor. În ele moralitatea este considerată scop, iar frumosul și rațiunea – mijloace. Mai mult ca atât, Proverbele și Zicătorile se deosebesc prin forme frumoase, prin conținut înțelept.

În sprijinul acestei idei, vin următoarele exemple:

„Minciuna se grabeste, iar adevarul asteaptă!”
„Copilul e ca o maimuță - ce vede, aia face.”
„Un copil este ca vița-de-vie: dacă nu e dirijat, îți crește pe cap.”

Trecerea noastră în revistă o putem încheia cu următoarea concluzie: folclorul copiilor e o resursă valoroasă întru dezvoltarea armonioasă și multilaterală a generației în creștere. Prin intermediul poveștilor, cântecelor populare, a jocurilor tradiționale copiii preiau și însușesc modul de a fi al străbunilor. Totodată folclorul contribuie la

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

îmbogățirea vocabularului, dezvoltarea creativității, cultivarea deprinderilor de comunicare, de încadrare în mediul social.

**INSTRUMENTE WEB UTILE ÎN PROCESUL DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-
EVALUARE LA ORELE DE LIMBĂ ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ**

**USEFUL WEB TOOLS IN THE TEACHING-LEARNING-EVALUATION
PROCESS IN ROMANIAN LANGUAGE AND LITERATURE CLASSES**

Ion GRĂDINARU

Conducător științific: **Valeriana PETCU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Certainly, the technology advancement has greatly influenced the instructive educative process. Digital resources can generate significant results in the assessment of students' knowledge, during Romanian language and literature classes. There are a lot of useful web tools in the process of teaching. We will consider just few of them specifically: PPT, Canva, Prezi, Kahoot, Quizizz and TestPad.*

Conspicuously these tools prove a number of advantages and disadvantages, more precicely they capture students` attention, provide instant results and arouse interest in learning. Definetely there are certain disadvantages, the biggest one being represented by the lack of connection or IT devices, things that will compromise the teaching-learning-evaluation process.

Keywords: *tools, KAHOOT, QUIZIZZ, advantages, disadvantages*

Cu siguranță, avansare tehnologiilor ne-au influențat masiv procesul instructiv-educativ. Resursele digitale, per ansamblu, pot genera rezultate semnificative în evaluarea cunoștințelor elevilor, obținute în cadrul orelor de limbă și literatură română. Resursele digitale vizează atât componenta hardware, dispozitivul în sine, cât și aplicațiile software instalate pe acesta. Astfel, putem utiliza diverse mijloace și dispozitive (calculator, telefoane mobile, smartphone-uri etc.), metode și resurse bazate pe tehnologii digitale cum ar fi medii virtuale, sisteme de management al învățării, instrumente online, materiale de învățare în format digital, serious games, precum și alte tehnologii emergente.

Din lucrările de referință putem deduce că cadrele didactice au nevoie de o dezvoltare continuă a competențelor digitale. Evident, trebuie să reținem că competența digitală este una dintre cele opt competențe-cheie, ea presupune abilitatea de a utiliza calculatorul și alte tehnologii pentru obținerea, copierea, evaluarea, prelucrarea, prezentarea, producerea, stocarea și schimbul de informații.

Firește, există o serie de instrumente web utile în procesul de predare, noi vom analiza doar câteva dintre ele. Potrivit surselor cercetate, putem spune că Canva este cel mai bun instrument grafic pentru utilizatorii necalificați, iar pentru cadre didactice este o alternativă a PPT-ului, mult mai extinsă. Acest instrument ne oferă o mulțime de șabloane, care pot fi utile în elaborarea materialelor didactice. Confirmăm, că acest

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

instrument grafic, este o modalitate rapidă și ușoară de a crea imagini și de a-i ajuta pe cei necalificați să exploreze „magia designului grafic”.

O altă variantă eficientă pentru a ilustra conținutul prezentat o constituie prezentările realizate cu utilitarul Prezi. Eficiența prezentărilor Prezi se referă atât la modalitatea de editare și opțiunile de inserare și rearanjare a conținutului ilustrat, la versatilitatea și flexibilitatea organizării conținuturilor, dar și la aspectul prezentării (cu impact în vizualizare și retenție general al expunerii, nu doar a secvențelor, cum este în cazul prezentărilor tip PowerPoint.).

Totuși, Aplicația Microsoft PowerPoint este una dintre cele mai populare programe destinate elaborării prezentărilor electronice multimedia. Programul PowerPoint permite crearea, memorarea și prezentarea de diapozitive electronice care conțin text, diagrame, ilustrații, sunete, videoclipuri, animație și alte obiecte, fiind destinat, în special, pentru exprimarea concisă a unor idei, puncte de vedere, conținuturi în varianta electronică tip prezentare. Mai mult decât atât, în ultimele sale versiuni, PowerPoint înglobează o mulțime de facilități noi în comparație cu versiunile anterioare cu referire la: aplicarea de noi texturi și efecte artistice în imaginile prezentării, noi funcții de editare complexă a imaginilor precum eliminarea fundalului și a unor porțiuni nedorite dintr-o imagine și decuparea lor cu precizie.

Dacă ne referim la evaluarea cu ajutorul instrumentelor web, deducem că alături de predare și învățare, reprezintă o componentă fundamentală a procesului de învățământ. Testarea cunoștințelor elevilor, folosind tehnologiile informaționale, face procesul educațional mai interesant, deoarece diferă de metodele obișnuite, testarea are loc într-un mediu interactiv, iar acest lucru, la rândul său, crește motivația elevilor pentru a învăța.

În dorința de a menționa instrumente utile în evaluarea cunoștințelor elevilor, menționăm instrumentul digital Online Test Pad care este un instrument web, aplicat în elaborarea testelor, chestionarelor, cuvintelor încrucișate, jocurilor de logică și sarcinilor complexe. Produsul software Online Test Pad este oferit gratuit și îl putem utiliza pentru testarea elevilor și pentru a realiza evaluarea cunoștințelor.

Apreciind la justa valoare aplicația Quizizz, putem spune că este o aplicație de evaluare a cunoștințelor ce presupune prezența unor avatare amuzante, tabele, teme, muzică, meme-uri. Aplicația poate fi accesată de pe telefon, laptop, tabletă sau computer.

După cum s-a menționat în mai multe surse de specialitate, Kahoot este o aplicație de învățare gratuită bazată pe joc și tehnologie educațională. În mod clar., Kahoot este o aplicație ce poate fi folosită cu succes la majoritatea disciplinelor, în orice moment al lecției: predare, fixare, evaluare (formativă sau sumativă). E cunoscut faptul că este o aplicație ușor de utilizat și foarte îndrăgită de copii. Poate fi accesată de pe telefonul mobil sau intrând pe site-ul Kahoot.it, în acest caz putând fi folosit și calculatorul sau laptopul.

Bineînțeles că aceste platforme aduc o serie de avantaje și dezavantaje, desfășurând stagiul de practică: Practica de specialitate (pedagogică 2), am avut oportunitatea să utilizez o serie de instrumente web cum ar fi: Canva, Wordooal, PowerPoint, Word etc., totuși mi-au atras atenția instrumentele Kahoot și Quizizz, deoarece am observat un interes aparte din partea elevilor. Analizând opinia mai multor autori de articole și cunoscând situația din clasă, am dedus că platformele precum Kahoot și Quizizz oferă numeroase avantaje atât pentru elevi, cât și pentru profesori în ceea ce privește predarea și evaluarea la orele de limba și literatura română. În cele ce urmează,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

vom explora avantaje și posibile dezavantaje ale utilizării acestor platforme.

Utilizarea aplicațiilor Quizziz și Kahoot! în procesul de predare-învățare-evaluare la orele de limba și literatura română ne aduce o serie de avantaje semnificative. Prin diversitatea exercițiilor interactive, precum întrebări de tip alegere multiplă, întrebări cu alegere rapidă și întrebări cu răspuns scurt, elevii au posibilitatea să-și consolideze cunoștințele într-un mod interactiv și distractiv. În plus, angajamentul crescut al elevilor în timpul lecțiilor este susținut de natura interactivă și atractivă a aplicațiilor, ceea ce îi motivează să participe activ și să se implice în procesul de învățare. Mai mult decât atât, feedback-ul imediat oferit de aplicații permite elevilor să-și evalueze rapid performanța și să identifice punctele slabe, oferindu-le oportunitatea de a-și îmbunătăți continuu performanțele. În același timp, competiția sănătoasă stimulată de funcțiile de competiție ale aplicațiilor încurajează elevii să-și depășească limitele și să se străduiască să-și îmbunătățească rezultatele anterioare.

Totuși, utilizarea platformelor Kahoot! și Quizizz în procesul educațional vine cu unele dezavantaje, care sunt importante de luat în considerare. În primul rând, dependența de tehnologie poate reprezenta un obstacol major în școli sau comunități cu acces limitat la internet sau la dispozitive tehnologice. Această dependență poate duce la excluderea elevilor fără acces la tehnologie, ceea ce poate contribui la disparități în învățare.

De asemenea, există și riscuri legate de conectivitate și de securitatea datelor elevilor. Întreruperile de internet sau problemele tehnice pot afecta desfășurarea activităților, perturbând fluxul normal al lecției. De asemenea, există preocupări cu privire la confidențialitatea și securitatea datelor personale ale elevilor, care necesită o atenție deosebită din partea profesorilor și a instituțiilor de învățământ.

În concluzie, utilizarea instrumentelor web în domeniul educațional reprezintă o paradigmă în evoluție, oferind un potențial vast pentru inovare și îmbunătățirea procesului de învățare. Integrarea acestor instrumente în practica didactică este esențială pentru diversificarea și personalizarea învățământului, facilitând accesul la resurse variate și promovând interacțiunea activă între elevi și conținutul educațional. Platformele de evaluare precum Online Test Pad, Quizizz, Kahoot etc., reprezintă resurse valoroase pentru monitorizarea și evaluarea progresului elevilor. Aceste instrumente ne permit să administrăm teste și activități de evaluare într-un mod interactiv și eficient, oferind feedback imediat și facilitând adaptarea instruirii în funcție de nevoile individuale ale elevilor.

Bibliografie:

1. ANDRON, Roxana, D., KIFOR, Ș. Tehnologii digitale în activitatea didactică. Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2021.
2. BANCEA, G., MATEI, B. Modalități alternative de evaluare la elevi, cu instrumente TIC. Casa Corpului Didactic: Zalău, 2020.
3. BOCOȘ, M. Instruire interactivă. Repere pentru reflecție și acțiune, ediția a II-a, revăzută. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2002.
4. CEMORTAN, S. Jocuri literare. Chișinău: Editura STELPART, 2008.
5. CERGHIT, I. Metode de învățământ. Iași: Editura Polirom, 2006.
6. CHIRIAC, T. Prezentări electronice. Chișinău: Tipogr. Ups „Ion Creangă”, 2020.

**METODE EFICIENTE DE PREDARE A TEXTULUI LIRIC LA ORELE DE
LIMBĂ ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ ÎN ȘCOALĂ**

**EFFICIENT METHODS OF TEACHING LYRIC TEXT IN ROMANIAN
LANGUAGE AND LITERATURE CLASSES IN SCHOOL**

Ana CRINTEA

Conducător științific: **Valeriana PETCU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In this article we will look at the modernization and diversity of traditional and modern methods in teaching lyrical text. The importance of methods in the stages of the educational process and their correlation with each of the three stages of teaching the lyrical text is highlighted. Special attention is also drawn to the correlation of methods with the personality of the teaching staff, the level of training of the class, the level of modernization and the interests of the students today. It is also explained that not all methods can be used specifically in Romanian language and literature classes during the teaching of the lyrical text and a teacher must know how to be able to modify this method to be effective and help him reach the goal proposed.*

Keywords: *modern method, traditional method, process, education, lyrical text, stages of teaching lyrical text, poetry, teaching staff*

Rezumat: *În acest articol se v-a urmări modernizarea și diversitatea metodelor tradiționale și moderne în predarea textului liric. Se evidențiază importanța metodelor în etapele procesului educațional și corelarea acestora cu fiecare din cele trei etape de predare a textului liric. Se atrage atenție deosebită și corelării metodelor cu personalitatea cadrului didactic, nivelul de pregătire a clasei, nivelul de modernizare și interesele elevilor în ziua de azi. La fel se explică că nu toate metodele pot fi folosite anume la orele de limbă și literatură română în timpul predării textului liric și un cadru didactic trebuie să știe cum să poată să modifice această metodă ca să fie eficientă și să îl ajute să ajungă la scopul propus.*

Cuvinte-cheie: *metodă modernă, metodă tradițională, proces, educație, text liric, etape ale predării textului liric, poezie, cadru didactic*

Procesul de educație este un subiect foarte important, discutat și dezbătut mereu indiferent de oraș, eveniment sau an. Este necesar să fie bine desfășurat și să respecte toate condițiile care sunt stipulate în diverse documente educaționale. Când vorbim despre didactica limbii și literaturii române, un profesor înțelege toată complexitatea termenului de didactică și mai ales la subiectul de predare a unui text liric.

Până a fi denumit ca gen liric, însuși termenul „liric” derivă din Grecia antică identificând un instrument muzical - lira, folosită în ritualurile religioase. Deși cunoaștem că genul liric se referă mai mult la creațiile cu versuri – poeziile, există și creații lirice sub formă de proză – proză lirică. Totuși poezia este mai des abordată de către autori.

„Platon a rezervat liricului caracterizarea de poezie expozitivă, adică de poezie în care poetul nu se ascunde în spatele unui personaj, ci înfățișează propriile sale cuvinte” [1, p. 168].

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

„Poezia lirică e opusă epicii. Ea are drept conținut subiectivitatea, lumea interioară, sufletul agitat de sentimente care, în loc să acționeze, persistă în interioritatea sa și, în consecință, nu poate avea formă și scop decât destăinuirea subiectului, tendința lui de a se exprima” [1, p. 56].

Gabriela Bărbulescu și Daniela Beșliu caracterizează genului liric astfel: „prezintă în mod direct ideile și sentimentele autorului; este un gen subiectiv, exprimă sentimente personale; exprimarea se face la persoana I; ideile și sentimentele sunt sugerate prin imagini artistice; se adresează imaginației, sensibilității și afectivității cititorului; predominante sunt operele în viersuri” [2, p. 111].

În metodologia didactică din procesul de învățământ, cadrul didactic, nu are cum să nu aplice cel puțin una dintre metodele. După Cerghit avem următoarea informație referitoare la metodă „metoda constituie o cale de acces spre cunoaștere și transformarea realității, spre însușirea științei și a tehnicii, a culturii și a comportamentelor umane, în general” [3, p. 10].

Un profesor deși cunoaște majoritatea metodelor și ce preupune fiecare, poate avea dilema „Oare ce metodă să folosesc ? ” O acțiune didactică sau pregătirea proiectului începe cu sfârșitul. Profesorul desigur că își proiectează un oarecare plan mintal la subiectul ales, dar când spunem că începem cu sfârșitul mă refer: „La ce rezultate doresc să ajung cu elevii, la acest subiect?” sau „Care este cea mai importantă informație care trebuie memorată, înțeleasă și practică de către elevi”. Cerghit afirmă că „metoda apare, în mod firesc, ca o prelungire a obiectivelor și a sarcinilor prestabilite, ca o traducere a interiorității educatorului în exterioritate, cu menirea de a asigura trecerea de la punctul de plecare (obiectivul propus), la punctul terminus (obiectivul realizat) și care în principu sunt tot una” [3, p. 17].

În alegerea și aplicarea unei metode trebuie luate în considerație și capacitățile, opțiunile, comportamentul metodic, stilul pedagogic, temperamentul, nivelul psihopedagogic și alți factori interni sau externi. Este important ca cele enumerate să fie compatibile cu metoda aleasă ca aceasta să nu eșueze. Există profesori care nu acceptă unele metode din diverse motive personale: sau nu corespund nivelului grupei de elevi; sau chiar nu sunt efective; sau nu au curajul să îmbine metode noi, moderne în procesul educațional; lipsa de experiență sau poate vârsta prea înaintată a profesorului și chiar lipsa de existența a unor metode noi.

Aflăm tot de la Cerghit că „metodele de învățământ sânt deseori subestimate, fie supraestimate în raport cu personalitatea profesorului” [3, p. 20]. Unii didacticieni insistă sau propagandă ideea că profesorul este cel care formează personalitatea și cele necesare dezvoltării armonioase al copilului, decât metodele. „ Se consideră, că un bun profesor este capabil să obțină rezultate bune în orice condiții,dar inver, un profesor cu o slabă formație nu va putea obține rezultate bune chiar dacă va utiliza o metodă excepțională. Una și aceeași metodă, în mâna unor profesori diferiți, dă rezultate diferite” [3, p. 21].

Înapoi la cele afirmate, alți didacticieni cu păreri contradictorii afirmă: „ un profesor poate să aibă o excepțională pregătire teoretică de specialitate și cu toate acestea să rămână dezarmat și neputincios în fața unor sarcini (probleme) instructiv- educative dacă nu dispune de tehnicitatea (metode și mijloace) corespunzătoare” [3, p. 21].

Victor Axenti și Maria Verșina menționau că „modernizarea procesului de învățământ implică și perfecționarea metodelor și procedeele de învățare constituie

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

modalități de organizare a cunoștințelor și deprinderilor în funcție de obiectivele didactice, tipul lecției, natura conținutului învățământului și vârsta elevilor” [4, p. 53].

Metodele, în decurs de câțiva ani de modernizare a întregii vieți, au fost și ele modernizate nu doar după clasificare dar și în tot procesul didactic pe care îl conțin implicând și factorul de învoție și dezvoltare a noilor tehnologii, făcând atât procesul cât și acumularea de cunoștințe mai atractiv pentru elevii zilelor de azi, astfel învățarea având loc pe centrarea pe copil. Cea mai folosită clasificare la moment, în procesul de predare – învățare- evaluare și mai cunoscută sunt: metode tradiționale și moderne.

Metodele tradiționale / clasice: expunerea orală care îmbină prelegerea, povestirea, explicația; conversația euristică, de aprofundare și de verificare; demonstrația; exercițiul; analiza fonetică, lexicală, gramaticală; descoperirea; problematizarea.

Metodele moderne / interactive: cubul, metodă descoperită încă din anul 1980 unde elevii au sarcinile de a descrie, analiza, compara, argumenta, asocia; explozia stelară se realizează cu ajutorul întrebărilor: Cine? Ce? Unde?, De ce? Cum? Când?; posterul care se realizează în grup; pălăriile gânditoare. Fiecare culoare are semnificația sa. Pălăria albă deține informații, cea roșie explică ce simte, galbenă se bazează pe optimism, verde pe soluții, neagra evidențiază răul, vede greșelile oriunde, iar albastră alege o variantă soluție corectă; tehnica Lotus unde elevii sunt împărțiți în opt grupuri și fiecare are sarcina sa. De la a găsi sinonime sau antonime, la a dezbate ideile autorului, sau a schimba finalul, totul învățându-se asupra unui subiect; ciorchinele se bazează pe gândirea liberă și ideile care survin pe moment, expuse într-un cuvânt, realizând conexiune între ele; tehnica 6/3/5 adică 6 grupuri, trei soluții, cinci minute; philips 6/6: șase grupuri și rezolvarea sarcinii în șase minute; bula dublă, mozaicul, predarea-învățarea reciprocă, diagrama venn, brainstorming/asalt de idei

În procesul de receptare a textului liric de către elevi, avem trei etape: prelectura, lectura, postlectura.

Prelectura unde stărnim curiozitatea, reactualizăm unele cunoștințe, anticiparea atmosferei ideilor principale, pregătirea psihoafectivă pentru o receptare mai intensă. Această etapă se realizează în prima etapă din cele patru a proiectării didactice, evocarea. Un profesor trebuie să fie atent să apropie planul real de cel ficțional a textului și să țină sub control implicarea intelectuală atunci când receptăm textul liric. Scopul este de a apropia cât mai mult posibil lumea textului de lumea elevului pentru a ușura decodificarea ideilor profunde și creative expuse. Putem apela la metodele : CV-ul autorului; axa biografică; SINELEG îmbinată cu metoda Știu/Vreau să știu/ Am aflat, unde cititorii își pot face semnele specifice din prima: plus pentru informația nou aflată, minus pentru necunoscută, semnul interogării pentru informația care cere documentare și bifa pentru ceea ce știau sau confirmare; interviu în trei trepte/ tehnica IIO. Se realizează în trei grupuri. Grupul A formulează și interviuiază grupul B. Grupul B, Interviat răspunde, iar grupul C, observatorul înregistrează în scris principalele idei celor discutate; scheletul de pește: instrument de analizare a problemelor, cauzelor sub forma unui pește. Implică aflarea cauzelor problemelor secundare, principale, de nivelul 1, 2 în rezolvarea problemei principale. Și mai nou acum, un plus este tehnica moderne de care dispun majoritatea claselor și unde au posibilitatea de a urmări/viziona diferite interviuri, televiziuni, filme... Pentru a face un pod între realitatea din clasă și lumea ficțională din text putem recurge la metodele moderne în format scris, dialog sau discuția ghidată, Pixuri în pahar, brainwritengul, pagini de jurnal, asocieri libere, blițul, graficul T.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Lectura în sine presupune lecturarea de mai multe ori, o lecturare colectivă, individuală. Pot fi practicate mai multe tipuri de lectură: lectura inițială/cognitivă; lectura analitică/explicativă; lectura interpretativă; lectura critică unde elevii apreciază textul, pot oferi concluzii note pozitive sau negative textului, explica care a fost contribuția lui.

Postlectura unde elevii exprimă reacțiile simțite, primele impresii față de text, înțelegerea statului de suprafață analizând din punct de vedere morfologic, fonetic, sintactic, lexical. Pot fi folosite metode precum Agenda cu notițe paralele, tehnica VAS (văd, aud, simt) sau discuția ghidată pentru a discuta cele mai sentimentale versuri, fragmente. Astfel vom descifra mesajul sacru al textului transmis de eul liric și vom trezi reacțiile cititorului, se dezvoltă atitudinea estetică. Se realizează mai ușor etapele de analizare a textului, interpretarea lui corect, dar și evaluarea. Una dintre cele mai dificile se consideră a fi analiza textului, examinând fiecare frază, fragmente, comparații, epitete; identificarea numărului de versuri, strofe și alte elemente pe care le consideră importante profesorul pentru însușirea cititorului. Putem folosi metodele ca: 6 de ce?, eseul de 5 minute, jurnalul reflexiv.

Deși sunt doar trei etape, receptarea textului liric nu se poate produce doar într-o oră de 45 min. Este nevoie de a fi împărțit subiectul în mai multe ore pentru a asimila în profunzime tot ce ne oferă textul liric. Astfel vom asigura un proces didactic comod, util și cel mai important calitativ.

În concluzie pot spune că oricare metodă nu o vom aborda, este important să o dirijăm bine și să ne atingem subiectul și obiectivele propuse în proiectarea didactică. Metoda vine să ne ajute să operăm cu lecția mai divers și să nu lăsăm elevii să se plictisească, iar îmbinată cu poeziile aceștia cu siguranță dar le va rămâne în minte și suflet un vers, o rimă, o comparație etc.

Bibliografie:

1. Duda, Gabriela. Introducere în teoria literaturii. București: Editura ALL, 1998.
2. Bărbulescu, Gabriela, Beșliu, Daniela. Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul primar. București: Editura Corint, 2009.
3. Cerghit, Ion. Metode de învățământ. Iași: Editura Polirom, 2006.
4. Axenti, Victor, Verșina, Maria. Metodica predării limbii și literaturii române în gimnaziu și în liceu.

DUMITRU MATCOVSCHI – PILON AL SPIRITUALITĂȚII BASARABENE

DUMITRU MATCOVSCHI – PILLAR OF BESSARABIAN SPIRITUALITY

Ecaterina MUNTEANU

Conducător științific: **Liliana GROSU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *An overview of Dumitru Matcovschi's literary creation convinces us that it represents a pylon of Bessarabian spirituality. Through this article we have tried to highlight the most direct evidence that supports this truth: spirituality born of*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

”longing”, the theme of love for mother, parents and ancestors, the theme of history and our ancestral dowry (traditions and customs), the theme of roots, but also the theme of time, of a new merciless time. Through all this, D. Matcovschi nuanced everything that means truth and national spirituality.

Keywords: *pylon, spirituality, longing, parents, ancestors, history, roots, time*

Rezumat: *O privire de ansamblu asupra creației literare a lui Dumitru Matcovschi ne convinge că aceasta reprezintă un pilon al spiritualității basarabene. Prin acest articol am încercat să punem în evidență cele mai directe dovezi care susțin acest adevăr: spiritualitatea născută din „dor”, tema dragostei pentru mamă, părinți și pentru înaintași, tema istoriei și zestrea noastră strămoșească (tradiții și datini), tema rădăcinilor, dar și tema timpului, a unui timp nemilos nouă. Prin toate acestea, D. Matcovschi a nuanțat tot ce înseamnă adevăr și spiritualitate națională.*

Cuvinte-cheie: *pilon, spiritualitate, dor, părinți, înaintași, istorie, rădăcini, timp*

Itinerarul de creație al poetului Dumitru Matcovschi ne sugerează faptul că creația lui din anii 60-70 a impus un nume, un temperament artistic, un tip de expresie și o viziune asupra poeziei, urmată în anii 80-90 de noi cărți și probleme, care adaugă dimensiuni esențiale scrisului său. Ne-am propus să abordăm această temă pornind de la afirmația criticului literar Mihai Cimpoi care susținea că „poezia lui Matcovschi denotă un pathos etic, justițiar, deontologic” [1, p. 205] și prin această e un pilon al spiritualității basarabene.

Poetul abordează probleme de stringentă actualitate, cu scopul de a deștepta conștiința națională, de a descătușa mințile basarabenilor ani de zile tocite de doctrine false. Poezia lui devine astfel un dialog pasionat dintre doua entități – poetul și realitatea, alimentându-se dintr-o sinteză de impulsuri și sugestii tematice în continuă concretizare. În continuare vom evidenția câteva aspecte abordate de poet care îl definesc drept un pilon al săpiritualității, dar și al rezistenței basarabene.

Spiritualitatea unui neam se întrevede în dorul lui nestăvilit de tot ce-i frumos și sfânt, de tot ce înseamnă acasă, în patrie, lângă mama, lângă copiii și alte elemente ale spiritualității umane. Dorul cel mai des evocat în lirica lui Dumitru Matcovschi este dorul-gazdă, dorul de-acasă, care se prezintă sub diferite forme. De exemplu:

Dor de casă: „Dor de-o casă cu pridvor”

(Armonii, p. 88).

Dor de părinți: „Dor de mamă și de tată”

(Armonii, p. 88).

*Dor de copii: „Copiii mei, mi-e tare dor de voi.
La miez de noapte luna cade-n mare,
Și munții deodată cresc aripi,
În jurul meu neobosit să zboare. ...*

*Copiii mei, mi-e tare dor de voi,
Din șoaptă vă adun și din credință”*

(Armonii, p. 29-30).

*Dor de țară, de meleagul natal: „Un pământ mai scump pe lume nu e,
Nici mai dulce nu e un pământ.*

.....

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Tu ești partea noastră de iubire,
Tu ești dorul nostru cel mai dor”

(Armonii, p. 27).

Dor de locul de naștere: „Mi-e dor, mi-e tare dor de casa noastră
cea de pe mal de Nistru, de la Vad”

(Vad, p. 61).

Dor de florile din curte: „Nu mi-i dor de-o floare rară
care crește-n altă țară,
dor-mi-e dor de-o floare-aleasă
care crește-n prag, de casă”

(Vad, p. 193).

De menționat că există, în creația lui Dumitru Matcovschi, și o poezie, intitulată chiar *Dor*, în care expresia definește stările existențiale, dându-le concretețe și durată, repetându-se la fiecare strofă elementul apropiat și accentuând marele *dor de patrie*.
Bunăoară, *dorul de satul natal*:

„Un oraș de portocale și o mare de smarald,
Cu delfini ce umblă-n turme și ca oamenii se scald.

.....

Dar mi-e dor de Vadu-Rașcov, de Moldova mea mi-e dor”

(Armonii, p. 33).

Dorul de casa părintească: „Țipă lacomi pescărușii mai pe ape, mai în cer,
Sunt flămânzi întotdeauna și, că sunt, mâncare cer.

.....

Dar mi-e dor de casa noastră, de Moldova mea mi-e dor”

(Armonii, p. 33).

Dorul de mamă: „Bărci mai albe ca zăpada fulgeră la orizont,
Pare-se că n-are margini, infinit e vechiul pont.

.....

Dar mi-e tare dor de mama, de Moldova mea mi-e dor”

(Armonii, p. 33).

Dor de nevastă: „Vârf de munte, și spre munte – o cărare ca un brâu,
Nedomicit, la vale curge limpede un râu,

.....

Dar mi-e tare dor de tine, de Moldova mea mi-e dor”

(Armonii, p. 33).

Acest dor dureros a făcut din Dumitru Matcovschi un poet al patosului grandilocvent și al spiritului combativ, iar, pe de altă parte, a rămas în același timp și un poet-rapsod, un poet al durerii. Felul în care autorul a izbutit să realizeze echilibrul dintre gravitate și delicatețe, dintre nota discret-patetică și spiritul vindicativ probează și talent și înțelepciune.

O temă permanentă a poetului este dragostea pentru părinți și, în general, pentru înaintași, ale căror năzuințe, idealuri și fapte suntem chemați să le continuăm. Evidențiem, pentru început, poezia *Mama* operă plină de duioșie și recunoștință, exemplu de vers sincer și inspirat: „Palma ta ne-a mângâiat,/ Vorba ta ne-a legănat,/ Am crescut cu alți copii de-o seamă./ Lângă pomul cel rotat,/ Lângă pragul casei noastre, mamă...”
(Mama)

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

De la *mamă* provine cuvântul *matern*, o altă permanență a universului tematic matcovschian. În creația lui Dumitru Matcovschi graiul nostru are un specific inconfundabil, pe care în poezia *Limba maternă* îl redă prin detalii concrete și concludente, ca busuiocul, dorul, doinele, codrii, balada, mioara și luceafărul. Metaforele, izvorând firesc din textul alcătuit din cuvinte adevărate, au aromă folclorică, merg drept la inima cititorului îndrăgostit de tot ce e al nostru, frumos și nemuritor. „Limba maternă, ca floarea eternă/ De busuioc și de dor – / Dor de țărâne, de doine bătrâne,/ De freamătul codrilor” e aceea care „ne adună cu soare și lună,/ Cu viitor și trecut – / Frunza de laur bătută în aur/ De-un meșter necunoscut” (*Limba maternă*).

Istoria este și ea zestrea noastră strămoșească, cea care conservă originile noastre, identitatea și spiritualitatea noastră națională. Pentru Domnia Sa, istoria a fost un catalizator de energie civică. Dovadă acestui fapt sunt scrierile: *Moștenitorii*, *Îngerii roșii*, *Baladă cu istoria neamului*, *Microbaladă cu Vlad Țepeș*, *Microbaladă cu Ștefan*, *De la Putna mai încoace*, *Bogdan cel Mare* ș.a.

Din aceleași semne ale veșniciei noastre fac parte obiceiurile naționale, ca semănatul de Anul Nou. În stilul baladesc îndrăgit, Dumitru Matcovschi îi vede pe semănători într-o aură de poveste: Ca brazii de la munte luminând,/ Pe umeri păsări tinere purtând,/ Ei vin, bărbați, să binecuvânteze/ Povara grea a bunului pământ”. Lexicul poeziei, imaginile, chiar ritmul versurilor sunt de origine folclorică: „Și crește grâul pe picior de plai/ Vrabie-n spic și trestie în pai,/ Din moși-strămoși și încă mai destoinic/ Din inimile noastre și din grai” . Întreaga poezie *Semănători* este o glorificare a continuității noastre, sugerată de altfel și de repetarea, în final, a strofei inaugurale: Vin sărbători cu bravi semănători,/ Vin bravi semănători cu sărbători,/ Pe drum de țară spulberat folcloric,/ Din datină de vreme călători”.

Dumitru Matcovschi simte până la durere nevoia noastră de rădăcini, aceasta fiind în concepția lui una dintre ideile care nu trebuie nicidecum trădate. O dovadă este parabola deosebit de sugestivă *Rădăcini*. Nuca picată „din cer” (din pliscul unei ciorii călătoare) a încolțit în humele noastre, dar a dat un nuc „cu dor de ducă”. Pentru el plaiul nostru e străin, de aceea nucul îl poate oricând părăsi. Cu totul altfel se prezintă gospodarul casei și nevasta acestuia. La vederea nucului care „a luat-o razna-n lume” ei n-au putut răbda și „au îngenuncheat plângând”. Ei n-au reușit să-l țină locului pe nucul „internaționalist”. Rostul parabolei matcovschiene rezidă în sugestia foarte puternică a rădăcinilor care-i țin în huma strămoșească pe „gospodarul casei” și pe nevasta lui: „Ș-au tot plâns o noapte, vai,/ De-au ajuns să se trezească – / Ea bălaie, el bălai,/ / Iar din talpă, din genunchi/ Începură să le crească/ Rădăcini de nuc, mănunchi”. Mesajul etic al operei – nevoia de rădăcini a omului din popor, devotat vetrei părintești și care nu se confundă cu acela pe care „vântu-l poartă ca pe-o scamă” (Grigore Vieru) unul îndrăzneț, reconfortant.

Timpul, care este un frecvent pretext de meditație („*Încet*”, „*Cântec de veșnicie*”), devine obsesie intelectuală ce leagă subteran mai multe poezii. Undeva vârsta înaintată se asociază ninsorii. Senzația copleșitoare a timpului care se adună e transmisă printr-o hiperbolă – zăpada crește peste prag, peste fântână, peste toate, tensiunea dramatică sporește cu fiecare strofă, iar elementul descriptiv capătă o adâncime și o semnificație mai generală: „Peste ziuă, peste noapte, / Peste gând, peste cuvinte, / Peste văz și peste brațe, / Peste fruntea ta fierbinte” se așează zăpada... E o ofilire? O amorțire? Dar și o împlinire, o trecere cu rost”: „Și precum creștea zăpada / Din țărână, din nimică, / Te-

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

ascundeai în ea, frumoasă, / Dar mai albă, mai bunică...” („Te-am visat din nou, măicuță”).

„Mi-am făcut un strop de casă” este „tema cu variațiuni” ale altor arte din volumul *Descântece de alb și negru*, intertextualizate, reluate cu aceleași imagini esențializate, devenite obsedante, dar mai toate centrate pe ideea, potrivnică sistemului, „mă știu stăpân aici”, pe această „palmă de pământ”, „mai departe de secure./ mai aproape de izvoare”, ca după aceste sincerități să rămână pe drumuri, fără o sursă de subzistență, iar elementul biografic, de acum încolo, transfigurându-se organic în structura liricii sale.

Nu putem contesta adevărul incontestabil că Dumitru Matcovschi a fost un mare luptător al adevărului, un simbol al renașterii naționale, a fost confirmat de nenumărate ori de către cei care l-au cunoscut. De exemplu, Lucian Steia susține următoarele: „Dumitru Matcovschi a fost martir al Românilor, un preot și profet, scriitor – nepereche care, de peste trei decenii, a ars ca o lumânare pe altarul cuvântului ce exprimă adevărul, în căutarea dreptății Neamului său, în căutarea îndreptării destinului vitreg al țării sale, în căutarea identității unui pământ de floare și de lacrimă” [2, p. 5].

Fără îndoială, asemeni lui Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi a fost un martir care a luptat pentru demnitatea națională, pentru trezirea conștiinței poporului, unul dintre pușinii fericiți care au îmbrăcat minunatul și-n același timp dramaticul destin de martir.

Bibliografie:

1. Cimpoi, M. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Galați: Editura Porto-Franco, 1997.
2. Șteia, L. *Postfață* la volumul *Vad*, Dumitru Matcovschi. Chișinău: Litera, 1998.
3. Matcovschi, Dumitru. *Armonii: versuri*. Chișinău: Literatura artistică, 1985.
4. Matcovschi, Dumitru. *Vad: poezii*. Chișinău: Litera, 1998.

DIMENSIUNILE PARTICULARE ALE CREAȚIEI LUI NICHITA STĂNESCU

THE PARTICULAR DIMENSIONS OF NICHITA STĂNESCU'S CREATION

Daniela SUSANU

Conducător științific: **Liliana GROSU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Nichita Stănescu was the subject of countless literary criticism studies, essays, books written by Romanian literary critics and historians. Nichita Stănescu's lyrics, once appeared in the space of Romanian literature, clearly announced a new poetry, the author establishing himself as a poet who conceptually reformed the poetic phenomenon and innovated the language of Romanian poetry, occupying, in this respect, the third place in the order valuable, after M. Eminescu and T. Arghezi, that is why we set out in this article to explore the particular dimensions of his creation. As one of the most important Romanian poets who emerged after the Second World War, Stănescu is a star of the first magnitude in the heritage of Romanian literature. He formed an*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

unmistakable poetic style, using a language of neomodernist style in which rich and diverse stylistic resources can be found. His work is characterized by a special depth and power of suggestion, in which are contained, in contexts of universal scope, eternal dimensions of the human soul - love, ego, self, self-consciousness, but also themes such as the poet and poetry, the people and homeland, death and the absolute.

Keywords: *destiny, genius, nonsense, love, time, life, postmodernism*

Rezumat: *Nichita Stănescu a constituit obiectul unor nenumărate studii de critică literară, eseuri, cărți scrise de critici și istorici literari români. Lirica lui Nichita Stănescu, odată apărută în spațiul literaturii române, a anunțat evident o nouă poezie, autorul impunându-se drept un poet care a reformat conceptual fenomenul poetic și a inovat limbajul poeziei românești, ocupând, în acest plan, locul al treilea în ordine valorică, după M. Eminescu și T. Arghezi, de aceea ne-am propus în acest articol să explorăm dimensiunile particulare ale creației sale. Fiind unul dintre cei mai importanți poeți români care s-au afirmat după cel de-al Doilea Război Mondial, Stănescu este o stea de primă mărime în patrimoniul literaturii române. El și-a format un stil poetic inconfundabil, utilizând un limbaj de factură neomodernistă în care se regăsesc bogate și diverse resurse stilistice. Opera sa se caracterizează printr-o profunzime și forță de sugestie deosebită, în care sunt cuprinse, în contexte de amploare universală, dimensiuni eterne ale sufletului uman – iubirea, eul, sinele, conștiința de sine, dar și teme precum poetul și poezia, poporul și patria, moartea și absolutul.*

Cuvinte-cheie: *destin, geniu, necuvinte, iubire, timp, viață, postmodernism*

Nichita Stănescu și-a început activitatea literară prin debutul său în revistele „Tribuna” din Cluj și „Gazeta literară”, cu trei poezii, în anul 1957: „Pământ!”, „Au fost oameni mulți...”, „La lemne” și acest început a marcat o nouă generație de creație, o nouă viziune asupra poeziei, de unde a și luat naștere motivul abordării acestei teme – *Dimensiunile particulare ale creației lui Nichita Stănescu.*

El a fost considerat de unii critici literari, cum sunt Alexandru Condeescu și Eugen Simion, un poet de o amplitudine, profunzime și intensitate remarcabilă, făcând parte din categoria foarte rară a inovatorilor lingvistici și poetici, iar cititorii l-au văzut ca unul dintre cei mai mari poeți ai secolului al XX-lea, cu o unicătate incontestabilă. În postura de teoretician și critic literar, Nichita Stănescu era preocupat de viitorul poeziei.

Volumele („Sensul iubirii” 1960, „O viziune a sentimentelor” 1964, „Dreptul la timp” 1965, „11 elegii” 1966, „Roșu vertical” 1967, „Oul și sfera” 1967, „Necuvintele” 1969, „Clar de inimă” 1973 etc.), cărora Nichita Stănescu și-a dedicat viața, suflarea și timpul, rămân a fi veșnice amprente ale unei măiestrii artistice incontestabile, de o liricitate aparte, cu profunde sensuri sensibile și o amploare ideatică deosebită.

Poetul a mers pe această cale până la istovirea intuiției, oferindu-ne o „fantezie a metalingvismului și a metalirismului,” totodată, întrucât poezia se naște din propria conștiință, cum a subliniat academicianul Mihai Cimpoi [1, p. 5]. El considera că poezia își epuizase resursele tehnice și că de înnoirea ei depinde viitorul, de găsirea altor mijloace, forme de expresie decât cuvintele, și anume „Necuvintele”, un volum intitulat astfel.

Din nefericire, nu a găsit altă formă perceptibilă simțurilor umane, precum cea grafică folosită actualmente, pentru a exprima necuvintele. Nu a reușit, ci a folosit aceeași

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

formă grafică, ce concretiza și materializa cuvintele. A fost o revoluție neterminată, o revoluție mai mult intenționată, decât înfăptuită.

Generația '60, din care face parte și N. Stănescu, în literatura română prezintă o paradigmă a renașterii poeziei, o școală nouă, revoluționară, cu limbaj poetic de scriitură europeană și de literaturizare, poeticitate maximă, caracteristici poetice care se opun și se suprapun peste poezia convențională de dinaintea ei. Poeții sunt uniți într-o generație, prin năzuința sa de a scrie, de a face literatură prin intermediul cuvintelor și necuvintor, cu subiectivitatea sa, cu toate modurile posibile de a privi viața, fără prejudecăți, fără complexe, fără constrângeri față de limbaj, societate, tradiție, artă, iar un prim pas în acest sens l-a făcut însuși Nichita Stănescu și prin aceasta și-a creat un nume unic în literatura postbelică.

Nu întâmplător Constantin Ciopraga își începea capitolul despre poezia stănesciană („Nichita Stănescu între cuvinte și necuvinte”) cu o referință la focul primordial care stăpânește conduita lăuntrică a poetului: „Vorbind despre sine (*Al meu suflet, Psyche*), Nichita Stănescu se plasa convins sub semnul focului, al focului primordial. De un astfel de foc depinde căldura sau răceala poeziei – de el și de vorbele lui. Sofisticată geometric, ea ascunde în interior coduri indescifrabile și până astăzi” [2, p. 1].

O dimensiune particulară a liricii stănesciene sunt „necuvintele”. Așadar, prin „necuvinte”, N. Stănescu a transfigurat fundamental limbajul poetic și a urcat poezia românească pe noi trepte vizionare, i-a redimensionat spiritualitatea și a redescoperit, re poziționat valoarea ființei umane în univers. Totodată, predispunerea semantică, conținutul neexprimat în cuvinte, esențial pentru opera stănesciană, rezonează și se intersectează în punctele-cheie cu însăși definiția muzicii.

Pentru poet, necuvintele sunt semne grafice identice cuvintelor, dar având alt sens, altă semnificație. Cuvintele exprimă cunoașterea dialectică, cerebrală, rațională, iar necuvintele reprezintă cunoașterea metafizică care este egală cu nedeterminarea. Poezia care transpune această particularitate originală poartă denumirea „Necuvintele”. Tema poeziei este cea de conexiune dintre poet și cuvânt „el și-a înclinat spre mine trunchiul ca un măr / eu am înclinat spre el umărul ca un trunchi noduros”. Arborele reprezentând generațiile de toate timpurile. Mesajul poeziei este exprimat prin titlul „Necuvintele” și prin motivele literare „pomului”, „omului”, „sevei”. Aceste motive scot în evidență starea de spirit a eului liric de curiozitate și interes față de cuvinte care au libertate. Prin intermediul seriilor de comparații cum ar fi „Auzeam cum se-nțetește seva lui bătând ca sângele” se înțelege faptul unei asemănări, coincidențe între lumea poetului și lumea cuvintelor. Ideea centrală este descoperirea a tot ce este nou și ne stârnește acea curiozitate fără de sfârșit. Din perspectiva elementelor de versificație poezia este alcătuită din 12 versuri inegale. Această poezie se încadrează ca fiind o artă poetică a curentului postmodernist care tratează tema într-o manieră ludică, în formă de joc, definită printr-un imaginar poetic amplu prin comparații și prin intermediul unui limbaj ambiguu. Anume Necuvintele îl caracterizează pe Nichita Stănescu, ca o particularitate unică care exprimă mai multe decât s-ar spune, având o conotație mult mai mare.

O altă dimensiune particulară a creației lui N. Stănescu o constituie exprimarea lirică a sentimentului de dragoste. Dacă facem referință la tema iubirii în viața și în creația scriitorului nostru de merit Nichita Stănescu, ne dăm seama că totul are un început, o explicație și de ce nu un sfârșit. Raportând tema iubirii la viața poetului, înțelegem că

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

experiențele devin o transpunere pe foaia de hârtie. Să ne amintim că prima iubire a lui Nichita Stănescu a fost Magdalena Petrescu, dar de care a divorțat la doar un an după căsătorie. După care întâlnim numele Doinei Ciurea și cu care s-a căsătorit în 1962. Într-un interviu din 1982 „Creatorul și opera sa” realizat de Alexandru Stark, Stănescu afirmă că anume Doina Ciurea a fost inspirație pentru poezii, printre acestea se numără „Leoaică tânără, iubirea”, „Emoție de toamnă” [3]. În viața autorului a mai fost și poeta și eseista Gabriela Melinescu, muză pentru creație, datorită căreia au apărut cele 11 elegii. Dragostea cea mare, care a făcut ravagii în inima lui Nichita Stănescu, a fost Dora Stănescu, jumătatea lui atât la propriu, cât și la figurat.

Totodată, lirica stănesciană se situează între lumină și întuneric, fantastic și real, alte particularități ale creației poetului. Poemele sale au o viziune despre existențialitatea umană și a individului. La acest subiect, viață versus moarte, ne vom referi la volumul de poezii publicat în 1982 „Noduri și semne”. Aceste versuri fac referință la destinul umanității și descrie în detalii confruntarea și problemele vieții, iar moartea fiind o scăpare de dificultăți. Această antiteză viață-moarte, nu ține de ce vrea fiecare dintre noi, ci așa cum ne este prescrisă soarta. În „Nod 13” eul liric trăiește ipostaza de nedumerire a prezenței sale. Această confuzie îi oferă gânduri fără sfârșit și la care tot nu găsește un răspuns concret. „N-am să știu niciodată / când am trăit, / de ce am trăit am să uit” sunt versuri care ne pun la cuget, fiindcă toți au o menire în viață și dacă nu o găsim e păcat. Așa cum afirmă și Stănescu „nu trebuie doar să existăm, ci și să găsim sensul existenței noastre, altfel nimic nu mai are vreun rost” [4, p. 137].

Timpul este cel care macină, spulberă, se folosește cu înțelepciune sau se irosește. La Nichita Stănescu, timpul este acceptat așa, adică aceasta este menirea timpului și nimeni nu poate influența mersul acestuia. Poetul acceptă, cu toate că își dorește să realizeze tot ce și-a propus, drept dovadă poezia *Timp*: „se poate stinge pocnind ca un bec / poate rămâne ca la înec”. De aici deducem că nimeni nu este în stare să-și măsoare puterea cu timpul.

Prin dimensiunile particulare pe care le înglobează poezia lui N. Stănescu, aceasta este greu de încadrat la un anumit curent literar, pentru că luăm în considerare factorul originalității poeziei românești.

Mulți dintre scriitori sunt de părerea că opera lui Nichita Stănescu trebuie încadrată mai degrabă în neomodernism. Aceasta nu este o ultimă variantă, deoarece așa cum consideră Nicolae Manolescu despre autor „cel mai original poet din generația 60, a parcurs în poezia sa drumul dinspre neomodernism spre postmodernism, iar întreaga sa operă stă mărturie în acest sens” [5, p. 154-155].

Prin faptul că curentul postmodernism este o tendință de recâștigarea valorilor umane personale, o descoperire a realului, autenticitatea lumii și a ființei, am putea încadra unele opere ale poetului în dimensiunile postmodernismului sau, cel puțin, începuturile lui.

Privită prin prisma originalității și dimensiunilor particulare ale creației, opera lui N. Stănescu a fost comparată cu cea a lui M. Eminescu [6]. S-ar putea spune că modelul total, poetic-existențial și existențial-poetic, nu-l întâlnim în stare pură la noi, până acum, decât la Eminescu și Nichita Stănescu. La acest capitol există atât o relație, cât și niște discrepanțe. Între cei doi există o puternică legătură de fond și nu de formă. Ambii sunt „cercetători ai faptului originar al poeziei, ai plonjării din fizică în metafizică a eului” [6, p. 43]. Stănescu, asemeni lui Eminescu, sparge granița dintre filozofie și poezie, dintre

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

știință și poezie, dintre metaforă și descoperire, „ambii uluiți de unicitatea și reversibilitatea în subiect a Universului” [7]. Amândoi se află mereu în căutarea „cuvântului ce exprimă adevărul”, cu credința în redobândirea destinului prin ființare – năzuință a omului de a restabili în ritualuri starea lumii primordiale. Amândoi scriitori sunt niște inovatori folosind formule noi, de renovare a limbajului, încetățenind limba poeziei. Nichita își întreba Îngerul (Daimonul său): „Lăsăm fraza proză, să meargă pe jos, nenorocita, sau o poezim? – Se poezește! Striga Îngerul”.

Însă fiecare activează în veacul său, din acest motiv la Nichita Stănescu se vede clar sondarea eului interior prin care se ajunge la cer, se unifică lumile. Totodată, la Eminescu este altceva cele două lumi ale experienței sensului rămân despărțite.

În concluzie, lirica lui Nichita Stănescu, odată apărută în spațiul literaturii române, a anunțat evident o nouă poezie, autorul impunându-se drept un poet care a reformat conceptual fenomenul poetic și a inovat limbajul poeziei românești, ocupând, în acest plan, locul al treilea în ordine valorică, după M. Eminescu și T. Arghezi. Însă impactul poeziei sale a fost unul mult mai puternic, producând, în opinia colegului de generație, poetului Șt. Augustin Doinaș o „cutremurare” sau un „șoc” în lirica autohtonă [8, p. 65]. Strălucit practicant al versificației, Nichita Stănescu s-a manifestat și în alte domenii ale literaturii fără ca acțiunilor și opiniilor sale să li se acorde o atenție comparabilă cu cea acordată realizărilor practice în creația poetică. Domeniile cele mai nedreptățite, după opinia noastră, sunt traducerea, teoria și critica literară.

Bibliografie: În ordinea apariției în text

1. apud BANTOȘ, Alexandru, *Niciodată n-am trădat limba română*, Revistă de Știință și Cultură, nr. 4-6, 2006, p. 5.
2. apud ROȘCA, Timofei, *Nichita Stănescu între poezie și exegeză*, Revistă de Lingvistică și Știință Literară, nr. 5-6, 2009, p.1.
3. IANCU, Mariana, *Prima iubire a lui Nichita Stănescu. Femeia pentru care a scris cele mai faimoase poeme ale sale*, Ziarul Adevărul, 2023 disponibil: <https://adevarul.ro/stil-de-viata/magazin/prima-iubire-a-lui-nichita-stanescu-femeia-pentru-2254657.html>, accesat 15.03.2024.
4. SOCHIRCĂ, Lucreția, *Dicționar de motive, teme și simboluri literare*, Farmec-Lux „Tipografia Centrală”, Chișinău, p.137.
5. GAMURARI, Pavel, *Stilistica și limbajul poetic Stănescian ca sursă de inspirație în muzica contemporană românească de factură academică*, în Studiul artelor și culturologie, p. 154-155.
6. BALMUȘ, Dorina, *Poetica rupturii la Eminescu și Stănescu*, Revistă de știință și cultură Limba Română, nr. 7-9, anul XVII, 2007, p. 43.
7. KOZAK, Mioara, *Intertextul eminescian. Perspective (post) moderne*, Revistă de știință și cultură Limba Română, nr. 1-3, anul XVII, 2007.
8. DOBOȘ, Mihaela, *Ștefan Augustin Doinaș despre lirica lui Nichita Stănescu: o lectură „trialectică”*, Revistă de știință și cultură Limba Română, nr. 7-8, anul XXIII, 2013, p. 65.

CARACTERIZAREA STRUCTURALĂ ȘI SEMANTICĂ A SUPERLATIVULUI LA ADJECTIVE

CARACTÉRISATION STRUCTURELLE ET SÉMANTIQUE DU SUPERLATIF AUX ADJECTIFS

Daniela NOVIȚCHI

Conducător științific: **Victor AXENTII**, dr., conf., univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Rezumat: *Adjectivul are forme deosebite pentru a exprima gradele de comparație.*

În ierarhia gradelor de comparație superlativul marchează treapta superioară de manifestare cantitativă a calității; superlativul arată că însușirea exprimată este la un grad foarte înalt sau cel mai înalt față de aceeași însușire la alte obiecte.

Ideea de superlativ poate fi redată în limba română atât prin mijloace morfologice (prefixele superlative), cât și sintactice (propozițiile exclamative, subordonate, întrebarea retorică etc.).

Totuși există două categorii de adjective care, în mod obișnuit, nu au grade de comparație: adjective vechi comparative sau superlative: superior, ulterior, anterior etc.; unele adjective care prin sensul lor nu pot fi, în principiu, supuse comparației: complet, veșnic, perfect, principal etc.

Cuvinte- cheie: *superlativ, mijloace morfologice, sintactice, comparație*

Résumé: L'adjectif a des formes spéciales pour exprimer des degrés de comparaison.

Dans la hiérarchie des degrés de comparaison, le superlatif marque le niveau supérieur de la manifestation quantitative de la qualité; le superlatif montre que l'appropriation exprimée est d'un degré très élevé ou le plus élevé par rapport à la même appropriation d'autres objets.

L'idée de superlatif peut être rendue en roumain à la fois par des moyens morphologiques (préfixes du superlatif) et par des moyens syntaxiques (exclamation, propositions subordonnées, question rhétorique etc.).

Cependant, il existe deux catégories d'adjectifs qui n'ont généralement pas de degrés de comparaison: les anciens adjectifs comparatifs ou superlatifs: *superior, ulterior, anterior* etc. ; quelques adjectifs qui par leur sens ne peuvent, en principe, faire l'objet de comparaison: *complet, veșnic, perfect, principal* etc.

Mots-clés: *superlatif, morphologique, moyens syntaxiques, comparaison*

Adjectivul are forme deosebite pentru a exprima gradele de comparație. În ierarhia gradelor de comparație superlativul marchează treapta superioară de manifestare cantitativă a calității; superlativul arată că însușirea exprimată este la un grad foarte înalt sau cel mai înalt față de aceeași însușire la alte obiecte.

În limba română superlativul absolut arată că însușirea este în cel mai înalt grad fără a fi comparată cu o altă însușire; se construiește cu ajutorul adverbului *foarte* mai rar cu adverbul *tare*.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Pe lângă aceste adverbe există o serie de locuțiuni adverbiale care pot reda superlativul absolut: *cu totul și cu totul, nespus de, extraordinar de*; gradul este analitic, constând dintr - un adverb (locuțiune adverbială) + adjectiv la gradul pozitiv. Cel mai obișnuit adverb în cadrul superlativului este „foarte”. La origine el este un adjectiv. În limba latină el forma grade de comparație (*fortis, fortior, fortissimus*), iar începând cu balcano-romanica se întrebuițează ca adverb intensiv la formarea gradului superlativ absolut.

În prezent se întrebuițează doar ca un morfem intensiv pe lângă adjective, adverbe și chiar substantive. Din punct de vedere stilistic „foarte” este absolut neutru și poate substitui formal, orice adverb intensiv, adică are un caracter general față de cele specializate, limitate în posibilități combinatorii.

Pentru a se sublinia gradul maximal al intensității, pe lângă “foarte” se folosește uneori un cuvânt concretizator, de tipul: *chiar, în adevăr* ș.a.

Propozițiile (construcțiile) exclamative sunt un mijloc de redare a ideii de superlativ, care cel mai des sunt utilizate în vorbirea curentă.

De regulă, ele apar precedate de anumite particule exclamative: *cât, ce, că, cum, da*. Particulele, împreună cu semnul exclamării, marchează grafic intonația, deosebindu-le de cele enunțative sau interogative. Ca element suplimentar se folosesc și interjecțiile.

De asemenea întrebarea retorică cu valoare superlativă poate avea forma pozitivă și înțeles negativ și invers. Mai frecventă este cea pozitivă cu înțeles negativ.

Ca structură, întrebarea retorică, ce echivalează cu un superlativ absolut, este alcătuită dintr-un pronume demonstrativ, verbul copulativ „a fi” și un substantiv. În context ele sunt însoțite anterior sau posterior de anumite explicații, din care cauză ea se aseamănă mai mult cu o concluzie.

Superlativul absolut indică un grad înalt al intensității (*e foarte deștept, dar nu cel mai deștept*) fără a se baza pe o comparație direct.

Trebuie să ținem seama de ceea ce numea profesorul E. Coșeriu „libertatea de expresie a vorbitorului” care se manifestă, în primul rând, în vorbirea cotidiană. Purtătorul limbii tinde să se exprime mai afectiv, mai nuanțat, și lui i se pare că este prea obișnuit, ordinar, comun să zică, de exemplu, *savant celebru* și atunci el recurge la *foarte celebru, unul dintre cei mai celebri*...

În concluzie putem spune că adjectivul este partea de vorbire care marchează treapta superioară de manifestare cantitativă a calității. Cu alte cuvinte, el arată, că însușirea exprimată este la un grad foarte înalt sau cel mai înalt față de aceeași însușire la alte obiecte.

Cuvintele ce conțin prefixe / sufixe superlative sunt numite mijloace morfologice de redare a intensității maxime, iar topica și intonația, construcțiile exclamative, întrebarea retorică, propozițiile subordonate, complementul circumstanțial, cauzal – mijloace sintactice de evidențiere a intensității superlative.

SECȚIUNEA IV: ISTORIE

CAMPANIA DE LA PRUT A LUI PETRU CEL MARE: CONCORDANȚA INTERESELOR MOLDO-RUSE

THE PRUT CAMPAIGN OF PETER THE GREAT: CONCORDANCE OF MOLDOVA-RUSSIAN INTERESTS

Dina MANOLI

Conducător științific: **Anatol PETRENCU**, dr. hab., prof. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Over many decades, the interest of historians in the Prut campaign of 1711 did not decrease, but remained constant, due to its impact on the historical course of Russia and the countries of South-West Europe, as well as due to the outstanding personalities involved in that period. Although there is a wide variety of research on this campaign, including its historiography, we cannot claim that its research is complete and definitive at this time. Recent discoveries in various archives have allowed us to add considerably to our knowledge and, in some cases, to correct and clarify information about the preparation, conduct and consequences of this military and political event in the early 18th century*

Keywords: *Moldova, Ottoman Empire, Tsarist Empire, Dimitrie Cantemir, Peter I, Battle of Stanilesti, alliance*

Rezumat: *De-a lungul multor decenii, interesul istoricilor pentru campania de la Prut din 1711 nu a scăzut, ci a rămas constant, datorită impactului său asupra cursului istoric al Rusiei și al țărilor Europei de Sud-Vest, precum și datorită personalităților remarcabile implicate în acea perioadă. Deși există o varietate largă de cercetări asupra acestei campanii, inclusiv în ceea ce privește istoriografia sa, nu putem afirma că cercetarea ei este completă și definitivă în prezent. Descoperirile recente în diferite arhive ne-au permis să adăugăm considerabil la cunoștințele noastre și, în unele cazuri, să corectăm și să clarificăm informațiile despre pregătirea, desfășurarea și consecințele acestui eveniment militar și politic din începutul secolului al XVIII-lea.*

Cuvinte-cheie: *Țara Moldovei, Imperiul Otoman, Imperiul Țarist, Dimitrie Cantemir, Petru I, Bătălia de Stănilești, alianță*

Această temă continuă să ocupe un loc important în lucrările istorice, atât cele din trecut, cât și cele contemporane. Ca exemplu pot fi menționate lucrările prof. univ., dr. hab. Victor Țvircun, care, în 2023 a lansat monografia „Viața și destinul lui Dimitrie Cantemir”, tradusă în limbile engleză și turcă¹, dar și studiile semnate de academicianul Andrei Eșanu, Valentina Eșanu etc.

¹ *Istoricul și diplomatul Victor Țvircun a lansat două volume despre Dimitrie Cantemir, în <https://www.moldpres.md/news/2023/11/30/23009728> (accesat 20.04.2024).*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Petru I al Rusiei avea două principale chei ale campaniei sale: Valahia și Moldova. Aceste principate, în secolele al XV-lea și al XVI-lea, se aflau sub suzeranitatea Sublimei Porți, păstrând autonomia internă, dar plătind un tribut anual pentru protecție. În 1711, domnitorul Moldovei, Dimitrie Cantemir, numit de sultan, a început negocieri secrete cu Petru I, renunțând la condițiile impuse de turci și oferindu-și sprijinul pentru invazia rusă în schimbul independenței Moldovei sub protecția Rusiei. În aprilie 1711, a semnat un tratat cu acesta, angajându-se să sprijine invazia rusă cu 10.000 de soldați. În schimb, Moldova urma să fie recunoscută ca stat independent, sub protecția Rusiei. Nu urma să fie perceput niciun tribut, iar familia Cantemir avea să devină o dinastie conducătoare ereditară. Prin tratatul de la Luck [Luțk] (13 aprilie 1711), Cantemir se angaja să sprijine Rusia în războiul împotriva Turciei și să accepte instalarea „temporară” de garnizoane rusești în cetățile Moldovei. În caz de victorie, Bugeacul revenea sub stăpânirea Moldovei, iar în caz de înfrângere, domnul urma să primească adăpost și venituri corespunzătoare în Rusia. Planul lui Petru cel Mare (1682-1725) era să traverseze Moldova și să treacă la sudul Dunării, pentru a elibera popoarele slave de aici.

Vântul schimbării a venit în februarie 1711, când țarul Petru cel Mare a declarat că intră în cruciada împotriva „dușmanilor lui Iisus” și a trimis soli în toată Europa pentru a agita spiritele. Ceasul războiului a sosit rapid. La 30 iunie/11 iulie 1711, țarul pleca din Iași în fruntea unei armate de 38.000 de ruși și 6.000 de moldoveni, în întâmpinarea turcilor care trecuseră Dunărea pe la Oblucița. Raportul de forțe era în favoarea turcilor. Cronicarul Ion Neculce arăta că rușii și moldovenii erau „de toată oastea ca 50.000. Și ave și 52 de puști [tunuri, n.n.]. Și cât și era oaste, mai mult era bolnavă, flămândă și obosită. Iar turcii era cu veziriul 400 000, fără poiedia tătarâlor, și ave 400 de puști. Oaste hrănită și grijită bine”. În realitate, turcii aveau cam 120 000 de oameni, împreună cu trupele tătarăști venite să-i sprijine.

Bătălia de la Stănilești, pe malul Prutului, a fost marcată de asediul otoman asupra taberei rusești conduse de marele vizir Baltadji Mehmed Pașa. Rușii, într-o situație disperată, au rezistat patru zile în fața bombardamentului otoman și au reușit chiar să treacă la contraatac într-o fază a luptei. Pe 11/22 iulie, surprinzător, marele vizir a acceptat propunerea de pace a țarului, probabil din lipsă de conștientizare a situației reale sau fiind mituit cu sume mari de bani.

Prin Pacea de la Vadul Hușilor (12/23 iulie 1711), țarul a obținut permisiunea de a se retrage din Moldova cu armata și armele. Dimitrie Cantemir a fost autorizat să plece în Rusia, iar avansul Rusiei spre sud-estul Europei a fost oprit, cu condiția cedării cetății Azov și altor teritorii nord-pontice. Impactul bătăliei a fost semnificativ pentru Moldova și Țara Românească, Poarta întărindu-și controlul asupra lor. În același an, regimul fanariot a fost instaurat în Moldova și, ulterior, în Țara Românească în 1716.

Cantemir a ales să se alieze cu Rusia din mai multe motive. Dorința de a elibera Moldova de sub dominația otomană: Cantemir era un naționalist convins care visa la o Moldovă independentă și prosperă. Credea că o victorie rusă ar putea slăbi Imperiul Otoman și ar crea o oportunitate pentru Moldova de a se elibera. Neîncrederea în Imperiul Otoman: Cantemir era frustrat de ingerințele otomane în afacerile interne ale Moldovei și de creșterea taxelor impuse de Poartă. Se temea de o represiune otomană și spera că o alianță cu Rusia îl va proteja. Promisiuni din partea Rusiei: Țarul Petru cel Mare i-a promis lui Cantemir sprijin militar și financiar în schimbul alianței sale. De asemenea, i-

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

a promis lui Cantemir titlul de domnitor al unei Moldove extinse care ar fi inclus Bugeacul.

Este important de reținut că rolul lui Cantemir în Bătălia de la Stănilești este un subiect complex și controversat. Unii istorici îl consideră un erou tragic care a luptat pentru o cauză nobilă, în timp ce alții îl critică pentru decizia sa de a se alia cu Rusia și pentru consecințele dezastruoase ale bătăliei pentru Moldova. Indiferent de perspectivă, este incontestabil că Dimitrie Cantemir a fost o figură remarcabilă care a avut un impact semnificativ asupra destinului Moldovei.

În concluzie: studiul realizat de noi a demonstrat că fiind un om învățat, Dimitrie Cantemir a înțeles că Imperiul Otoman este în declin. Dimpotrivă, Imperiul țarist era în ascensiune. În plus, Rusia era o țară ortodoxă (ca și Moldova). Expansiunea rusă se realiza sub sloganul „eliberării” creștinilor de sub dominația musulmanilor. Aceste realități au făcut ca domnitorul Moldovei să se orienteze la alianțe cu țarul rus. Afară de aceasta, Dimitrie Cantemir dorea să instaureze în Moldova o dinastie cu trecerea tronului de la tată la fiu, astfel ca domnitorii să nu fie aduși de Poartă.

**PRINCIPALA REALIZARE A LUI NAPOLEON BONAPARTE: CODUL CIVIL
(IMPORTANȚA ISTORICĂ A ACESTUIA)**

**NAPOLEON BONAPARTE'S MAIN ACHIEVEMENT: THE CIVIL CODE
(IT'S HISTORICAL SIGNIFICANCE)**

Liudmila COEV

Conducător științific: **Anatol PETRENCU**, dr. hab., prof. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In the modern history of the world, following epochal events, there were written documents that have not lost their relevance. Along with the US Constitution, among other documents, there is also the Napoleonic Code, elaborated and adopted by Napoleon in 1804 and which, with minor changes, remains in force to this day.*

Keywords: *France, French Revolution, Code of Napoleon, Roman law, laws, Civil Code*

Rezumat: *În istoria modernă a lumii, în urma unor evenimente epocale, au fost scrise documente care nu și-au pierdut actualitatea. Alături de Constituția SUA, de alte documente, se află și Codul lui Napoleon, elaborat și adoptat de către Napoleon în anul 1804 și care, cu mici modificări, rămâne în vigoare până în ziua de astăzi.*

Cuvinte-cheie: *Franța, Revoluția Franceză, Codul lui Napoleon, dreptul roman, legi, Codul Civil*

Interesul științific față de Codul lui Napoleon s-a manifestat datorită mai multor neclarități precum: în ce condiții a fost elaborat, ce a prevăzut și care este secretul „longevității” lui?

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Pentru a răspunde la întrebările formulate, am consultat textul Codului napoleonian și literatura de specialitate. În urma studierii documentului (Codului lui Napoleon) și a literaturii de specialitate, am constatat următoarele:

Înainte de Revoluția Franceză, chiar dacă Franța era un stat unitar, legea nu era sub nici o formă omogenă. Nu a existat nici un set unificat de legi care să acopere întreaga țară.

Diversitatea legii a fost o caracteristică dominantă a ordinii juridice preroluționare. În sudul Franței domina dreptul roman, în timp ce în nordul țării un drept cutumiar s-a dezvoltat fiind bazat în mare parte pe instituțiile feudale germanice și ale francilor. Căsătoria și viața de familie se aflau aproape în totalitate sub controlul bisericii romano-catolice, fiind reglementate de către dreptul canonic.

Fiecare zonă avea propria sa colecție de legi. Eforturile din secolele al XVI-lea și al XVII-lea de organizare și codificare a acestor legi locale s-au lovit de interesele celor privilegiați, nedispuși să accepte reforma; aceasta le-ar fi înfrânat avantajele.

Revoluția Franceză a curățat țara de diferențe, aici incluzându-i și pe cei care se opuseseră reformei legii. Revoluția avea să treacă prin mai multe faze și forme de guvernare. În jurul anului 1800, Franța intra sub conducerea generalului Napoleon Bonaparte.

Napoleon nu își dorea doar glorie pe câmpul de luptă, ci și un stat capabil să-l sprijine pe el și noua țară. Instrumentul necesar pentru ca toate acestea să devină posibile avea să fie codul de lege ce îi poartă numele.

În 1800, Napoleon și-a luat sarcina dificilă de revizuire a sistemului juridic învechit și confuz. El a stabilit o comisie condusă de J.J. Cambaceres care avea să se întâlnească de mai mult de 80 de ori pentru a discuta revizuirile juridice revoluționare.

Codul Civil francez a fost adoptat în 1804 în toate regiunile pe care Franța le controla la momentul respectiv: Franța, Luxemburg, Belgia, părți din Italia și Germania; mai târziu avea să se răspândească în mare parte a Europei. Codul Napoleonian este codul civil francez, interzicea privilegiile din naștere, aproba libertatea religiei și specifica că posturile din guvern, ajungeau în mâna celor calificați pentru a le deține. În 1807 avea să fie cunoscut sub numele de Codul lui Napoleon.

Codul civil Napoleonian diviza legea într-o lege a: 1. Persoanelor; 2. Proprietății; 3. Achiziționării proprietății; 4. Procedurii civile (eliminată ulterior într-un cod separat în 1806).

În teorie, noul cod se baza pe ideea că legea ar trebui fondată pe bun simț și egalitate. Justificarea morală pentru existența ei nu a fost că ea ar fi venit de la Dumnezeu sau de la rege (în cazul de față de la împărat), ci că ea era rațională și dreaptă.

În acest sens, toți bărbații erau egali, iar clasa sau poziția căpătată prin naștere ar fi dispărut. Din păcate în termeni practici o mare parte a liberalismului revoluției a fost pierdut, iar Franța se întorcea, din nou, spre dreptul roman. Codul Napoleonian acorda capului familiei puteri și prerogative mari asupra tuturor persoanelor care o alcătuiau (copiii, soție).

Noul cod nu cuprindea emanciparea femeilor. Acestea rămâneau în continuare subordonate tatălui sau soțului. Codul lui Napoleon situează proprietatea privată în centrul reglementării sale juridice, privind-o drept sorgintea originară a oricăror libertăți individuale. Codul lui Napoleon a fost scris sub forma mai multor cărți. Chiar dacă a fost

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

redactat de către echipe de avocați, Napoleon a ținut să fie prezent la aproape jumătate din discuțiile ce aveau loc în Senat.

Prima carte s-a ocupat cu legile și persoanele și a inclus drepturile civile, căsătoria, relațiile (aici fiind incluse și cele dintre părinți și copii) și multe altele.

Codul acorda o atenție și o importanță deosebită organizării familiei urmărind să facă din familie celula de baza a vieții sociale. Cea de-a doua carte trata problema legii și a lucrurilor, aici fiind incluse proprietatea și dreptul la proprietate. A treia carte a abordat modul în care puteau fi obținute sau modificate drepturile, precum modificările apărute prin căsătorie sau moștenire.

Codul lui Napoleon a fost modificat de-a lungul timpului, dar în esență rămâne același ca atunci când a fost implementat pentru prima dată. Abia după jumătatea secolului al XX-lea, legile ce făceau referire la femei au fost modificate în așa fel încât să poată reda o situație echitabilă.

După ce codul a fost introdus pentru prima dată în Franța și în zonele din apropiere, acesta s-a răspândit în Europa și în America Latină. Uneori era folosită o traducere directă, dar în alte situații au fost făcute schimbări mari pentru a se putea potrivi mai bine cu situațiile locale. Unele coduri realizate mai târziu s-au inspirat din cel al lui Napoleon. De exemplu, codul civil din Louisiana adoptat în 1825 a fost formulat în strânsă legătură cu Codul lui Napoleon.

În concluzie vom menționa: la trecerea din secolul al XIX-lea în secolul al XX-lea, noi coduri civile au apărut atât în Europa, cât și în restul lumii, motiv pentru care importanța celui francez a fost redusă. Nu a dispărut însă în totalitate, prezentând încă o importantă influență.

Bibliografie:

1. *Codul Civil al francezilor*, în https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/1804-03-25
2. *Discursul lui Napoleon Bonaparte către Consiliul de Stat cu privire la Codul Civil*, în <https://www.napoleon.org/enseignants/documents/video-le-code-civil-21-mars-1804-2-cinq-grands-principes-5-min-03/>
3. Andrew Roberts, *Istoria Universală*, 2006.

ABOLIREA ȘERBIEI ÎN RUSIA: PREMISE, REALIZARE ȘI URMĂRI

ABOLITION OF SERFDOM IN RUSSIA: PREMISES, ACHIEVEMENTS AND CONSEQUENCES

Anghelina COROI

Conducător științific: **Anatol PETRENCU**, dr. hab., prof. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In the present study we aimed to examine the conditions before the approval of the reform, the abolition of serfdom and its consequences for the modernization of Russia. Efforts to modernize the country always ran into the presence*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

of serfdom, which meant a lack of labor force in industry, commerce, local administration, practically – in all spheres of life. Interest in the social conditions in Russia, (conditions) that forced the tsarism to liquidate serfdom, the reform itself and its consequences remain relevant today for historical science.

Keywords: *Tsarist Empire, Tsar Alexander II, Crimean War, serf peasants, reforms, abolition of serfdom*

Abstract: *În studiul de față ne-am propus ca scop să examinăm condițiile dinaintea aprobării reformei, abolirea șerbiei și urmările ei pentru modernizarea Rusiei. Eforturile de modernizare a țării s-au lovit întotdeauna de prezența șerbiei, ceea ce însemna lipsa forței de muncă calificată în industrie, în comerț, în administrarea locală, practic – în toate sferele vieții. Interesul față de condițiile sociale din Rusia, (condiții) care au impus țarismul să lichideze relațiile de iobăgie, reforma propriu zisă și urmările ei rămân actuale și astăzi pentru știința istorică.*

Cuvinte-cheie: *Imperiul Țarist, țarul Alexandru al II-lea, Războiul Crimeii, țărani șerbi, reforme, abolirea șerbiei*

Sistemul rus data din anul 1649, când a fost introdusă o legislație prin care proprietarului de pământ i se acorda autoritatea de a controla viața și munca țăranilor șerbi care locuiau pe pământurile sale. Pentru că această autoritate presupunea și puterea de a nega șerbului dreptul de a se muta altundeva, diferențele dintre sclavie și șergie par a fi aproape inexistente. Astfel, iobăgia a reprezentat o realitate dură a societății rusești timp de secole întregi, iobagii, legați de pământul pe care îl lucrau, fiind obligați să muncească pentru proprietari în schimbul unui trai precar.

În urma studierii literaturii de specialitate am constatat următoarele: domnia țarului Alexandru al II-lea al Rusiei (1855-1881) a fost marcată de o serie de reforme semnificative, printre care cea mai importantă a fost abolirea iobăgiei în 1861. Această reformă a fost un eveniment monumental ce a marcat sfârșitul unei ere și a pus bazele modernizării țării.

Țăranii erau împărțiți în două categorii: cei ai statului și cei ai moșierilor (iobagii). Ambele grupuri erau practic legate de glie, ceea ce însemna că nu puteau pleca fără permisiune. În realitate doar iobagul era legat efectiv de glie, în timp ce țăranul statului se bucura de diverse grade de libertate.

Țăranii statului erau în principal locuitori din teritoriile Coroanei sau nu erau ruși. Ei nu puteau să plece din sat fără permisiune, dar în general li se dădea voie să efectueze diverse activități lucrative, cu condiția să-și plătească dărilor. Ei își controlau într-o bună măsură viața, deși trebuiau să se conformeze unui sistem juridic restrictiv.

Iobagii se aflau într-o situație diferită. Viețile lor erau dominate de *Mir* (adică de comunitatea sătească în care locuiau), de familie și de nobilul care exercita controlul. *Mir*-ul era o unitate colectivă care lua aproape toate deciziile pe plan local cu privire la repartizarea și folosirea pământului, inclusiv cele referitoare la semănături și la strângerea recoltelor.

Iobagii erau împărțiți în două categorii: cei care plăteau rentă (*obrok*) și cei care plăteau prin munca prestată (corvoada sau *barșcină*). Cei care plăteau *barșcina* se limitau teoretic la maximum trei zile de muncă săptămânal pe moșia nobilului, dar nu aveau cui să se plângă dacă erau supuși să lucreze mai mult. Totuși era posibil ca și situația celor

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

care plăteau renta să fi fost similară. Ei aveau relativa posibilitate și libertate de a-și alege singuri munca, dar stăpânii lor modificau renta în funcție de profiturile realizate sau de propriile nevoi.

Războiul Crimeii din 1854 a acționat ca o forță a schimbării, fiind cel care a scos la iveală neajunsurile și înapoierea societății ruse și a reorientat atenția asupra șerbiei. Țarul Alexandru al II-lea urcă pe tron chiar în timpul războiului dat și în ciuda înfrângerii Rusiei în această confruntare, totuși a declarat că sfârșitul războiului marchează un moment de aur în istoria națiunii, pentru că venise momentul ca fiecare rus, sub protecția legii, să înceapă să se bucure de roadele propriilor sale eforturi.

Alexandru s-a folosit de înfrângerea Rusiei pentru a sublinia ideea de schimbare. Argumentul lui a fost că, dacă Rusia avea de gând să facă progrese economice și sociale, iobăgia trebuia să ia sfârșit. În al doilea rând, Alexandru s-a folosit de tulburările tot mai frecvente din rândul iobagilor ca să insiste la tema unei revoluții izbucnite în părțile inferioare ale societății.

În 1856, când necesitatea reformei devenise evidentă, Alexandru a invitat nobilii pentru a discuta intenția sa de a pune capăt iobăgiei. După aceasta a început lucrul în cadrul Ministerului de Interne și adresarea în societate precum și în diverse sfere de guvernământ a unor note personalizate privitoare la metodele de lichidare a iobăgiei. Astfel, Alexandru al II-lea și-a anunțat nobilii că „situația actuală [...] nu mai poate rămâne neschimbată. E mai bine să distrugem șerbia de sus decât să așteptăm momentul când va începe să se distrugă de jos”. Țarul cerea o reformă de sus în jos, pentru a evita conflictele sociale grave ce ar fi apărut în cazul unei revolte a țăranilor.

Decretul din 19 februarie 1861 consta dintr-o serie de legi separate. Cea mai importantă dintre acestea a fost „Decretul general despre țăranii care au ieșit din dependența moșierească” care sublinia condițiile de bază pentru abolirea iobăgiei. Agricultorii au primit personal libertatea și dreptul de a dispune în mod liber de proprietatea lor. Ieșind din condiția de iobăgie, țăranii se organizează în comunități rurale, primesc autogovernarea. Astfel, întregul act de eliberare consta din trei lucruri: 1) unitatea societății rurale, 2) acordarea de teren țăranilor în folosință permanentă și 3) răscumpărarea terenurilor alocate pentru utilizare permanentă.

Principalele prevederi ale reformei au fost:

- Iobagii au fost eliberați de sub sclavia proprietarilor de pământ și au dobândit libertate personală.
- Li s-a acordat dreptul de a deține pământ, dar cu anumite restricții.
- Au fost obligați să plătească o răscumpărare guvernului pentru pământul pe care îl lucrau.
- Au primit acces la educație și la alte servicii sociale.

Astfel, în cele din urmă, emanciparea a fost înfăptuită, însă a existat un decalaj între teorie și practică. Complexitățile Decretului și modul cum avea să fie traduse în fapt prevederile lui aveau să provoace multe probleme.

Abolirea iobăgiei a avut un impact profund și complex asupra societății rusești. Aspecte pozitive:

- a pus capăt unei forme brutale de opresiune și a îmbunătățit semnificativ viața a milioane de oameni;
- a stimulat mobilitatea socială și a facilitat dezvoltarea economică prin creșterea productivității agricole;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- a contribuit la modernizarea Rusiei și la apropierea de standardele europene.

Dar reforma agrară a avut și aspecte negative, între care:

- mulți foști iobagi au rămas săraci și fără pământ suficient, iar răscumpărarea a reprezentat o povară financiară grea; reforma a dus la nemulțumire în rândul nobilimii, care și-a pierdut o parte semnificativă din venituri și influență etc.

Examinând subiectul dat am ajuns la următoarea concluzie: reforma agrară din 1861 a avut o importanță majoră pentru Rusia cu toate că nu a atins în totalitate scopul propus. Totuși, ea a însemnat un punct de cotitură crucială în istoria Rusiei, marcând sfârșitul unei ere feudale și facilitând accesul spre modernizare. Reforma a avut consecințe complexe și de anvergură, aducând beneficii semnificative, dar și provocări majore pentru societatea rusă, deschizând calea către alte reforme necesare pentru modernizarea și consolidarea statului.

ANDREI CIURUNGA: ASPECTE ALE VIEȚII ȘI CREAȚIEI

ANDREI CIURUNGA: LIFE AND CREATION ASPECTS

Diana CURJOS

Conducător științific: **Anatol PETRENCU**, dr. hab., prof. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The study in question comes to present the activity and life of the distinguished Bessarabian poet Andrei Ciurunga. Originally from Cahul, born during the period when Bessarabia was part of Greater Romania, but creating the work in full communist totalitarian regime, the poet published twenty-two volumes of poems. Obviously, his publications attracted the attention of the authorities who banned his work, and the poet had a lot to suffer, being rehabilitated only after the fall of the USSR. The tragic fate of the poet, like that of thousands of Bessarabians who suffered in the USSR or in Romania, with the establishment of the communist regime, was not known to the inhabitants of the Republic of Moldova until the 90s of the last century, constituting a forbidden topic.*

Keywords: *poet, totalitarian regime, forbidden work, tragic fate, communist prisons*

Rezumat: *Studiul în cauză vine să prezinte activitatea și viața distinsului poet basarabean Andrei Ciurunga. Originar din Cahul, născut în perioada când Basarabia făcea parte din România Mare, dar creând opera în plin regim totalitar comunist, poetul, a publicat douăzeci și două de volume de poezii. Evident că publicațiile sale au atras atenția autorităților care au interzis opera sa, iar poetul a avut foarte mult de pățimit, fiind reabilitat abia după căderea URSS. Soarta tragică a poetului, ca și cea a miilor de basarabeni ce au pățimit în URSS sau în România, odată cu instaurarea regimului comunist, nu a fost cunoscută locuitorilor Republicii Moldova până prin anii '90 ai secolului trecut, constituind o temă interzisă.*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Cuvinte-cheie: *poet, regim totalitar, operă interzisă, soarta tragică, închisori comuniste*

Cercetând viața și activitatea distinsului poet basarabean, Andrei Ciurunga, am descoperit lucruri, greu de imaginat, ce ar putea caracteriza viața unui om atât de pașnic prin fire. Având în vedere faptul că în spațiul românesc (în special la noi, pe malul stâng al Prutului), nu doar viața, dar și opera acestui „reprezentant perfect al literaturii basarabene din secolul XX” este mai puțin cunoscută decât în unele state din occident („multe din poeziile lui au răsunit, în timpul detenției și după, la posturile de radio din străinătate”, opera sa „a aflat o anumită răspândire în publicațiile din occident”), am decis să contribuim, cât de puțin, la popularizarea unor momente mai deosebite din viața plină de suferință a acestui martir român.

Robert Eisenbraun s-a născut la 28 octombrie 1920 în or. Cahul, Basarabia, din tată german și mamă româncă. Provenea dintr-o familie de pedagogi, precum se cunoaște, „tatăl poetului deținuse funcția de profesor de limbă germană la Liceul din Cahul”. Din anul 1927 până în 1938 urmează liceul de băieți în numele lui Ioan Voievod din orașul natal, însă ultima clasă de liceu e nevoit să o facă la Bolgrad, dat fiind că din considerente financiare, liceul din Cahul fusese închis. Fiind elev, în anul 1936, scoate la Cahul, prima plachetă de versuri intitulată „Melancolie”. În anii 1940-1941, primul an de ocupație sovietică a Basarabiei, a lucrat învățător în școala primară din satul Tartaul de Salcie. Din relatările scriitorului Gheorghe Gheorghiu rezultă că în aceeași perioadă, Robert Eisenbraun ar fi activat, în calitate de învățător și în Cahul, unde l-a avut ca elev pe inspiratul profesor universitar de mai târziu, Ion Osadenco, dar, din lipsă de surse nu pot fi relatate și alte detalii.

Pe parcursul vieții și carierei sale a publicat douăzeci și două de volume de poezii. Soarta tragică a poetului, ca și cea a miilor de basarabeni ce au pățimit în URSS sau în România, odată cu instaurarea regimului comunist, nu a fost cunoscută locuitorilor Republicii Moldova până prin anii '90 ai secolului trecut, constituind o temă interzisă. Însă pe la mijlocul anilor '90 se fac câteva încercări de a reliefa povestea vieții poetului Andrei Ciurunga, în presa moldovenească, în care se discuta profund destinul acestui om ce a strigat ani la rând prin scrierile sale: „Nu sunt vinovat față de patria mea”. De atunci s-a aflat că a fost arestat de trei ori, motivele fiind: „trădare de patrie, provocări a dezordinii publice, uneltire contra ordinii sociale, uneltire împotriva păcii”, etc., toate fiind invenții nefondate ale regimului comunist, lipsite de orice temei juridic sau de altă natură. Orice manifestare a lui Andrei Ciurunga, considerată de autorități drept acțiune nelegală, nu era decât expresia încercării de a-și realiza dreptul la exprimare și libera cugetare.

Prima arestare are loc la Brăila, cauză fiind îndemnul său de a respinge comunismul. A fost arestat ca unul dintre „autorii morali” ai manifestației din 8 noiembrie 1945, însă după douăzeci și cinci de zile de arest a fost eliberat, din lipsă de probe. A doua arestare are loc la București. Aici el ajunge în 1949. Va fi angajat la revista Flacăra, totodată colaborând cu publicațiile: *Ateneu, Ramuri, Vatra, Urzica, Rebus, Contemporanul, Viața Românească*.

La 2 februarie 1950, va fi denunțat de un coleg și condamnat la patru ani pentru „crimă de uneltire împotriva păcii”. Între timp volumele considerate de către autorități drept periculoase au fost distruse. În acest timp nu a stat într-un singur penitenciar, ci

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

în câteva: Uranus, Galați, Jilava și prin lagărele „cumplitului Canal”. Mai târziu, prin anii 1989-1990, Andrei Ciurunga, a mărturisit despre unele realități din anii de detenție. „Eram verificați, bănuți, maltratați, umiliți, muncă de rob până peste posibilitățile omenești, hrană mizeră, bătaie de joc”. Din memoriile poetului rezultă că cel mai greu i-a fost în Jilava, în care foamea devenise cel mai cumplit dușman. După Jilava a fost dus prin lagărele Canalului trăind în condiții neomenești, „în barăci neîncălzite, fără asistență medicală, sub bătăile și torturile diabolic inventate de către brigadierii... În mijlocul acestui iad poezia lui Ciurunga a fost ca un balsam pentru sufletele zdrobite ale românilor... Toată durerea unui neam forțat la robie transpare din versurile poeziei *Canalul*, care i-au adus lui Ciurunga supranumele de „Poet al Canalului”. După cum mărturisea însăși poetul, anume aici a scris renumitele sale decastihuri ce erau imprimate inițial pe hârtia sacilor de ciment sau pe plăci de săpun sau circulau prin viu grai. Condițiile inumane de trai și munca istovitoare la care erau supuși deținuții sunt dezvăluite de poet nu doar în versurile sale, dar și în unele interviuri de mai târziu. „La canal se lucra aproape continuu, treziți din noapte deținuții luau în fugă „ceaiul” – apă colorată cu puțin zahăr – și o bucată de pâine de 100-200 grame, apoi erau transportați aproape pe întuneric în șiruri fantomatice dincolo de gardul de sârmă ghimpată. Acolo, în ger cumplit sau călduri toride, mii de schelete vii săpau, cărau piatră și pământ până seara când erau aduse înapoi la barăci, unde primeau o zeamă fără calorii și unde începea reeducarea prin bătaie și durere”

Supraveghetorii lagărelor îi interziceau să scrie și să-și continue creația poetică. Dar ingeniozitatea poetului se vede că nu avea margini. El și-a cusut pe pânză, în căptușeala unui pieptar, versurile cheie ale câtorva sute de decastihuri. Acest pieptar nu era niciodată scos, încât într-o noapte camaradul său Gulon, a găsit printre notițele poetului un șoarece. Din memoriile poetului desprindem că versurile sale fiind memorizate de deținuți, se bucurau de mare popularitate: „Uite atunci, - menționa Andrei Ciurunga, - eram cel mai popular poet din România! Mai apoi, am inventat noi o altă „acțiune”: pe fâșii de țesătură, din cămăși rupte (câte cămăși au rupt băieții pentru mine!) croșetam cu un ac făcut dintr-o sârmuliță subțire găsită în curtea lagărului și găurită zile în șir cu o așchie de sticlă, titlurile poeziilor, ca să nu le uit. Aceste fâșii de pânză niciodată curate, le mai păstrează...”

La 13 mai 1954 Andrei Ciurunga a fost eliberat după ce a mai făcut o sută de zile suplimentare. A revenit la București, muncind ca: om de serviciu, portar, magazioner de șantier iar după ceva timp, contabil și pedagog pentru elevii din liceu. Cea de a treia și ultima arestare a fost pe 28 noiembrie 1958, fiind învinuit de rebeliuni împotriva eliberatorilor de la răsărit. A fost condamnat la 18 (optsprezece) ani de muncă silnică, însă a făcut doar 6 (șase) din ei. A fost eliberat în 1964 prin decretul de amnistie, împreună cu toți deținuții politici.

Poezia lui Andrei Ciurunga rămâne a fi un monument de devotament neclintit față de Basarabia, față de Bugeacul natal. Noi nu i-am răspuns cu aceeași monedă. După cum mărturisește Gheorghe Gheorgiu, scriitorul pământean, pe care l-a cunoscut încă în anii de liceu la Bolgrad și căruia i-a făcut mai multe vizite în București, „ani de zile a tot sperat să vadă la el acasă un volum prezentabil de versurile lui născute în lupte și între pereți de beton, și numaidecât versuri despre Basarabia - „țara mea de dincolo de țară”. Dar nu s-a găsit nici o editură de-a noastră (din Republica Moldova – n.n.) - și avem multe! - să-i realizeze dorința. Dimpotrivă, el își

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

edita la București poeziile pe cont propriu și din fiecare tiraj expedia la Cahul și Chișinău, pe adresa Uniunii Scriitorilor din Moldova, câte două-trei sute de exemplare pentru bibliotecile școlare. Paradox: era cunoscut mai mult în Franța decât în Basarabia”.

Poetul Andrei Ciurunga, a avut prea puțin timp pentru a trăi într-o societate liberă, fără eticheta de element periculos pentru putere, dar nici nu ar fi de ajuns la aceste timpuri dacă nu ar fi dat dovadă de voință și curaj. Fotografiile poetului și mărturiile celor ce l-au cunoscut personal denotă că Andrei Ciurunga era un om scund de statură, plăpând, firav de aceea, este de neînchipuit, cum într-o asemenea ființă a încăput atâta putere, voință și rezistență, ce l-au ajutat să-și păstreze verticalitatea în fața mașinii de strivire a tot ce este omenesc, folosită de regimul comunist. Andrei Ciurunga, membru al Uniunii Scriitorilor din România, autor a unei valoroase și voluminoase creații, cântăreț fidel al dorului de Basarabia, s-a stins din viață în august 2004.

**THE ROMANCE OF ROMANIAN ARCHAEOLOGY: HISTORICAL SMOKES
FROM PREHISTORIC PIPES**

**ROMANTISMUL ARHEOLOGIEI ROMÂNEȘTI: FUMURI ISTORICE DIN
PIPE PREISTORICE**

Adriana DELIANĂ

Conducător științific: **Costin CROITORU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Romanian archeology experienced a much later evolution than the European one. The first to „practice” archeology were collectors, who, guided by the idea of discovering new things, dug in the ground and found unique objects, which they later described or tried to find a use for.*

This is how a discovery made by Cezar Bolliac happened, who, following some archaeological excavations at the "Vădastra" site, discovers clay objects, black in color, similar to "pipes", which he attributes to the Dacians, considering that they also had smoked from them.

Bolliac's expositions were criticized and contested by Alexandru Odobescu, through several examples from the ancient period but also the modern one.

Keywords: *archaeology, prehistory, pipe, smoke, Odobescu, Bolliac*

Rezumat: *Arheologia românească a cunoscut o evoluție mult mai întârziată față de cea europeană. Primii care au „practicat” arheologia, au fost colecționari, care îndrumați de ideea de-a descoperi lucruri noi, au săpat în pământ și au găsit obiecte unice, pe care ulterior le descriau sau încercau să le găsească o întrebuințare.*

Așa s-a întâmplat și o descoperire făcută de Cezar Bolliac, care în urma unor săpături arheologice la situl „Vădastra”, descopere obiecte de lut, de culoare neagră,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

asemănătoare cu „pipele”, care le atribuie dacilor, considerând că aceștia au și fumat din ele.

Expunerile lui Bolliac, au fost criticate și contestate de către Alexandru Odobescu, prin mai multe exemple din perioada antică dar și cea modernă.

Cuvinte-cheie: arheologie, preistorie, pipe, fum, Odobescu, Bolliac

Începutul arheologiei românești, își are originea odată cu perioada Renașterii. Până la mijlocul secolului al XIX-lea, când „cultura sălbatică” românească, așa cum o numeau adesea europenii, devine o „cultură de grădină”, știința arheologică, era practică mai mult „neoficial”, perioada fiind numită cea a „anticarilor” sau a colecționarilor, pasionați de obiecte vechi, inedite.

A doua jumătate a aceluiași secol, se caracteriza prin dezvoltarea unui nou curent în Europa- romantismul, iar influența acestuia nu s-a lăsat mult așteptat nici în spațiul românesc, domeniul arheologic fiind și el afectat. Printre principalele caracteristici ale romantismului în arheologie se pot enumera:

- Absența metodei de cercetare;
- Folosirea metodelor de cercetare teoretice și propunerea de soluții simple;
- Ignorarea datelor bibliografice și faptelor;
- Definiții simpliste, comparații superficiale.

Printre primii reprezentai ai romantismului în arheologia românească, îi putem aminti pe: Nicolae Mavros, Mihalache Ghica, Gheorghe Săulescu, colecționari, care pe lângă vastele materiale ce le dețineau, fie prin descoperiri, obiectele ieșeau la suprafață datorită, „...unei ploii ușoare, plugului sau unor lucrări în pământ cu altă destinațiune”¹, sau fie erau cumpărate, au încercat și descrierea acestora în diferite rapoarte ca „*Ruinele Caracalului*”, „*Mormânt vechi găsit în România cea Mică*”, sau „*Antichitățile românești*”, sau chiar, scrierea primei „monografii de arheologie”, a lui Săulescu, în anul 1837 „*Descrierea istorico-geografică a cetății Caput Bovis*”².

Cel mai important reprezentat a acestei perioade a fost Cezar Bolliac, pionier a arheologiei românești, colecționar al vestigiilor antice și preistorice, publicist, poet, om de politică.³ Față de predecesorii săi, acesta a încercat pe lângă cercetările siturilor arheologice efectuate, în ziarul pe care-l conducea, „*Trompeta Carpaților*”, să descrie obiectele descoperite, prin reprezentări de planșe, note, comentarii. Cele mai importante cercetări le desfășoară în cadrul siturilor arheologice ce datează din perioada neo-eneolitică, din județul Teleorman (Zâmbăreasca și Balaci), sau de la Romanai (Vădastra).⁴

Unul dintre cele mai controversate articole publicate în ziarul „*Trompeta Carpaților*”, a fost cel din data de 4/16 februarie No.1045, anul IX, din anul 1873, cu titlul „*Uzul fumului din timpii preistorici*”, în care „...atribuie numai Tracilor celor vechi

¹ Tocilescu G. „Dacia înainte de romani”, București, 1880, p. 413.

² Barnea A., „Arheologia clasică în România. Primul secol”, Cluj-Napoca, „Nereamia Napocae”, 2003, p.26-28.

³ Țarălungă E., „Enciclopedia Identității Românești. Personalități”, București, „Litera”, 2011. p.105.

⁴ Arghelinu M., „Evoluția gândirii teoretice în arheologie din România. Concepte și modele aplicate în preistorie”, Târgoviște, „Cetatea de Scaun”, 2014, p.82.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

uzul fumului”. Ba mai mult de atât, Bolliac în același articol susținea: „*Dacii- nu mai este îndoială că fumau, că fumau din lulea prin vreun fel de țeve subțiri care n-au putut să reziste până la noi...*”.

Aceste concluzii le făcuse Bolliac, după ce ar fi descoperit chiar el, trei lulele de lut negru, care sunt leit „lulele românești”, găsite la Vădastra (Romanați), Hunia lângă Calafat și Piscu Crăsani lângă Ialomița.¹

Cum în perioada aceea, arheologia românească, își contura existența în drumul științific, prin obținerea doctoratelor în arheologie a primilor cercetători oficiali, care erau înzestrați cu bogate cunoștințe obținute în marile universități europene, teoria emisă de Bolliac, a fost imediat spulberată.

Cel care se va opune, și care v-a demonstra prin exemple și argumente precise, că acele descoperiri făcute nu sunt nici pe departe „lulele preistorice” va fi Alexandru Odobescu, cunoscut și ca întemeietorul arheologiei românești. Cu toate că aceștia erau ambii membri ai Comitetului Arheologic Românesc, Bolliac fiind și președintele Comitetului, Odobescu nu ezita să critice mereu lipsa cronicii de precizie și metodele de cercetare folosite de Bolliac. Cu acest scop, apare articolul „*Fumuri arheologice scornite din lulele preistorice, de un om care nu fumează*”, publicat în revista „*Columna lui Traian*”, condusă de B.P. Hasdeu².

Rând pe rând, Odobescu, enumeră popoare din antichitate ca: *mesageți, sciți, traci, barbari*, și descria modul lor de-a „fuma”. Cu câte mici diferențe dintre popoare, procesul era același: locuitorii se adunau în jurul focului, și aruncau pe pietrele roșii încinse, sau în jăratec, semințe de cânepă, sau fructe a unui copac, care emanau un fum puternic, care asemenea vinului îi îmbătau³.

Concluziile erau elaborate, în urma cercetărilor asupra surselor scriitorilor antici ca: Herodot, Pomponiu Mela, sau Pliniu cel Bătrân, care afirma că „*Barbarii spre a-și cădea volumul splinei, și a se face din zi în zi mai sprinteni și mai vârtoși, aspiră pe gură fum de săbiuță*”⁴, dar continua Odobescu, niciunde nu era specificat de „pipe” sau „lulele”.

Totuși arheologul român, nu neagă existența pipelor, tot acesta oferind din nou un șir de exemple a descoperirilor obiectelor ce se asemănau cu pipele. Acesta le enumeră pe cele din Elveția, „*...micile pipe, descoperite în anul 1786 la Burwein lângă Conters din cantonul Gisenilor*”, în Germania afirma Odobescu, că la fel s-au găsit niște pipe de lut, „*...tăiate pieziș la gură*”, pe care localnicii le considerau a fi fost fumate de niște uriași, „*Aulk*”⁵.

După lucrările cercetate de Odobescu, se presupune că: Irlanda, Scoția, și Englitera (Anglia), ar fi poporul care ar fi fumat din pipă, din cele mai vechi timpuri.

Vorbind despre Franța, arheologul îl amintește pe Napoleon al III-lea, care fiind un colecționar cunoscut, și dorința lui de-a îmbogăți minunatul Muzeu Louvre, deținea

¹ „Cronica numismatică și arheologică”, anul XVIII, nr.130, București, aprilie-iunie 1944, p.241.

² Idem, p.242.

³ Barnea A., „Arheologia clasică în România. Primul secol”, Cluj-Napoca, „Nereamia Napocae”, 2003, p.59-60.

⁴ Plantă erbacee cu tulpina dreaptă cu frunzele în forma de sabie și cu florile purpurii, <https://dexonline.ro/definitie/s%C4%83biu%C8%9B%C4%83>, accesat 28.02.2024.

⁵ Idem, p. 65-66.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

în colecția lui și o lunea de bronz care se diferenția prin: „...frumoasa ei patină (cocleală)¹verde, decât prin forma sa”.

Ajungând la finele ideilor sale, Odobescu, continuă să-i demonstreze cititorului, că: „...precum nu cunoaștem întrebuițarea multor instrumente casnice, și a multor mici monumente ce se descoperă adesea sub pământ; așa nici uzul micilor instrumente sub formă de pipă nu se cunoaște exact dacă era pentru fumat sau altceva.”² Mergând mai departe, arheologul îi propune lui Bolliac, ca descoperirile pe care le face dânsul, în urma executării săpăturilor: „...a urmări cu tot pozitivismul și răbdarea ce ele reclamă, asemenea pământești lucrări, și să se ferească de a se avânta așa de des prin regiunile închipuirii, purtat bunăoară de fumul arheologice ce pot eși din lulele preistorice”³, astfel i-a mai tăiat lui Bolliac din cheful de-a mai răscoli în situri arheologice, și a mai publica fantezii asupra arheologiei românești.

Evident că, răspunsul președintelui Comitetului Arheologic, nu a întârziat să apară. Profitând de faptul că Odobescu era numit adesea „arheolog de saltea”, pe motiv că nu practica arheologia în teren, îi răspunde într-un alt articol, la fel publicat în ziarul „*Trompeta Carpaților*”, în data 11/23 martie 1873, destul de respectos, dar în același timp îi atribuie și denumirea de „arheolog de cabinet”⁴. Tot în același articol, Bolliac afirma: „*Va să fie arheolog? Să iasă la practică [...] Puțină practică pre lângă imensa teorie, pre lângă gustul și estetica d-lui Odobescu, ar face negreșit din d-lui un arheolog al Daciei și poate al Europei. Cu teorii însă numai, și cu spusele altcuiva neaplicate la experiența d-sale proprie, va rămâne întotdeauna a se regreta că rămân atâtea calități nefructuoase*”⁵.

Cât privește articolul pe care-l atacase Odobescu, problema „uzului fumului”, rămânea nerezolvată, cel mai probabil, Bolliac nu dispunea de argumente relevante, științifice pentru a răspunde, precum inițiatorul arheologiei românești- Alexandru Odobescu.

În concluzie, chiar dacă arheologia românească a cunoscut o dezvoltare mult mai întârziată, decât statele europene, „cultura sălbatică” devenind una de „grădină”, abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, chiar dacă multe dintre descoperiri erau întâmplătoare, dar care s-au dovedit a fi unice, presupunerile unor arheologi ai perioadei „anticarilor”, și încercările lor de-a le expune în diverse rapoarte, lucrări, articole, nu au reprezentat decât începutul unui lung șir de cercetări arheologice oficiale, care lăsau în urmă „fumul pipelor preistorice” nedescifrate.

Bibliografie:

1. Tocilescu Grigore, „*Dacia înainte de romani*”, București, 1880.

¹ Strat subțire rezultat din oxidarea naturală sau artificială a bronzului, prin care acesta capătă la suprafață o pojghiță de carbonat de cupru, de culoare verde, <https://dexonline.ro/definitie/cocleal%C4%83>, accesat 28.02.2024.

² Barnea A., „Arheologia clasică în România. Primul secol”, Cluj-Napoca, „Nereamia Napocae”, 2003, p. 68.

³ Barnea A., „Arheologia clasică în România. Primul secol”, Cluj-Napoca, „Nereamia Napocae”, 2003, p. 70.

⁴ Revista „Caiete Critice”, nr.7 (345), 2016, p.11.

⁵ Idem, p.11.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

2. Barnea Alexandru, „*Arheologia clasică în România. Primul secol*”, Cluj-Napoca, „Nereamia Napocae”, 2003.
3. Țarălungă Ecaterina, „*Enciclopedia Identității Românești. Personalități*”, București, „Litera”, 2011.
4. Argheliniu Mircea, „*Evoluția gândirii teoretice în arheologie din România. Concepte și modele aplicate în preistorie*”, Târgoviște, „Cetatea de Scaun”, 2014
5. Revista „*Cronica numismatică și arheologică*”, anul XVIII, nr.130, București, aprilie-iunie 1944.
6. Revista „*Caiete Critice*”, nr.7 (345), 2016.
7. <https://dexonline.ro>

**PROBLEMA BANATULUI ÎN CADRUL NEGOCIERILOR DE
RECUNOAȘTERE A ROMÂNIEI MARI**

**THE BANAT PROBLEM IN THE FRAMEWORK OF THE RECOGNITION
NEGOTIATIONS OF GREATER ROMANIA**

Marian GHIONU

Conducător științific: **Costin CROITORU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The Great Union of 1918 created Greater Romania, the date of December 1, 1918 is, strictly historically speaking, the date when the Great Assembly in Alba Iulia voted for the union of Transylvania with Romania and thus, de facto, the process of the Great Union ends. This act took place after, on March 27, 1918, respectively November 28, 1918, the representative bodies of Bessarabia and Bucovina voted for the union. Little known and I understand today, but the diplomatic battle (and luckily it remained at this level) very complicated during the Conferences was the one for Banat.*

Keywords: *First World War, Great Union, Banat, peace negotiations, Greater Romania, borders, treaties*

Rezumat: *Marea Unire de la 1918 a creat România Mare, data de 1 decembrie 1918 este, strict istoric vorbind, data la care Marea Adunare de la Alba Iulia a votat unirea Transilvaniei cu România și astfel, de facto, se încheie procesul Marii Uniri. Acest act a avut loc după ce, la data de 27 martie 1918, respectiv 28 noiembrie 1918, organele reprezentative ale Basarabiei și Bucovinei au votat unirea. Puțin cunoscut și înțeleg azi dar bătălia diplomatică (și din fericire a rămas la acest nivel) foarte complicată din timpul Conferințelor a fost cea pentru Banat.*

Cuvinte-cheie: *Primul Război Mondial, Marea Unire, Banat, negocieri de pace, România Mare, frontiere, tratate*

Din 1990 data de 1 decembrie a fost proclamată prin lege ca fiind Ziua Națională a României.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Marele Război, acceptat și uzitat în istoriografia românească ca *primul război mondial*, s-a încheiat cu Conferința de Pace de la Paris, în fapt, aproape doi ani de negocieri ce s-au derulat în mai multe planuri și chiar locuri (Londra). Hotărârile Conferinței de pace de la Paris din anii 1919-1920 au marcat și încă marchează în mod crucial întreaga istorie a Europei până în prezent. Aceste două evenimente (Marele Război și Conferința de pace de la Paris) au marcat într-atât de mult istoria și evoluția istoriei încât multe voci cărora și noi le acordăm credit afirmă că înțelegerea istoriei nu numai a tot ce a urmat în secolul XX dar și a ceea ce se întâmplă azi nu se poate lămuri decât prin cunoașterea și înțelegerea acestor două evenimente.

La lucrările Conferinței de Pace au luat parte peste 30 de state; interesul popoarelor lumii față de marea reuniune internațională a fost maxim și se datora faptului că, spre deosebire de conferințele de pace precedente, Marile Puteri Aliate din coaliția Antantei declaraseră dinainte că vor pune la temelie păcii “principiile eterne ale echității”, “garanția mutuală a independenței politice și integrității teritoriale deopotrivă statelor mari și mici”. Ce s-a întâmplat în realitate....

În momentul începerii Conferinței, România și celelalte state mici și mijlocii: Regatul sârbo-croato-sloven (Iugoslavia), Grecia, Cehoslovacia, Polonia, vor avea de întâmpinat dificultăți impuse chiar de marii lor aliați, în recunoașterea drepturilor pe care le pretindeau. Marile Puteri au împărțit statele admise la Conferință în două categorii: “**state cu interese generale**”, acestea fiind Marile Puteri învingătoare, și “**state cu interese limitate**”, adică țările mici și mijlocii. Președintele american W. Wilson în ședința plenară din 31 ianuarie 1919 a Conferinței a justificat rolul de judecători al Marilor Puteri față de partenerii lor mai mici, invocând răspunderea ce revenea acestora în aplicarea și garantarea tratatelor ce urmau a fi încheiate.

România intra în negocierile de la Paris având de înfruntat opoziția Alianților față de actele unirii Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Maramureșului, Bucovinei și Basarabiei cu România, acte pe care le considerau *ilegale*. Principala reproș care se imputa României era pacea-dictat separată de la București cu Puterile Centrale. România s-a aflat inițial în postura de a fi declarată **țară neutră** la conferință. Nu trebuie un efort prea mare de imaginație pentru a conștientiza faptul că rezultatele conferinței ar fi fost total diferite față de ceea ce a obținut diplomația românească atunci.

Ungaria învinsă reușea să încheie o Convenție de încetare a ostilităților cu generalul Franchet d'Esperey, comandantul forțelor aliate din sud-estul Europei, la 13 noiembrie 1918, **la Belgrad**, prin care rămânea provizoriu sub ocupație ungară întreaga Transilvanie de la vest de Mureș. Se încălca grav Tratatul României cu Antanta din 4/17 august 1916, se mina efortul final al românilor pentru unire.

Din fericire, România avea și prieteni la masa celor mari. Înainte de începerea lucrărilor Conferinței de Pace (18 ianuarie 1919), când se făceau preparativele România primea din partea celor mai mari, semnale încurajatoare, recunoașteri, aprecieri. Bunăoară, la 6 nov. 1918, secretarul de stat al SUA, Robert Lansing, afirma că “*Statele Unite se interesează de aspirațiile poporului român, atât ale aceluia din exterior, cât și ale aceluia din limitele regatului. Guvernul Statelor Unite simpatizează profund aceste idei și nu va neglija de a-și exercita influența la un moment oportun, astfel ca justele drepturi politice și teritoriale ale poporului român să fie obținute și asigurate împotriva oricărei agresiuni străine.*”

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Iar contextul general în care se afla România era de stare de război cu Ungaria, tensiuni cu Serbia din cauza Banatului și o situație îngrijorătoare la Nistru. Pacea nu sosisese încă în toată deplinătatea ei pentru români.

La 11 ianuarie 1919 I.I. C. Brătianu, a plecat la Paris pentru conferința de Pace, **făcând o escală la Belgrad**, unde a avut o discuție deschisă cu regentul Alexandru în privința graniței dintre România și Serbia, insistând pe respectarea integrală a convenției din 1916 în această chestiune, granița pe Dunăre fiind, în concepția premierului român, *“singura frontieră capabilă de a evita în viitor vreun proces”* între cele două țări, poziția sa neputând fi interpretată nicidecum ca un act inamic. Cu aceeași sinceritate Alexandru a expus motivele pentru care respingea tezele lui Brătianu.

Unii cred că aici Ionel Brătianu a greșit. Este adevărat, Aliații presați de situația militară nefavorabilă în 1916, promisese granița României cu Serbia pe Dunăre (Tratatul României cu Antanta din 4/17 august 1916). Dar prin atacarea Serbiei a început războiul, sârbii ocupați nu au cedat, **au luptat cu eroism până la capăt**.

După război situația era schimbată și aceleași voci spun că era imposibil *să pretinzi o graniță până la o zvârlitură de piatră de Belgrad*. Ce este sigur este că Brătianu s-a așezat pe o poziție intransigentă cu privire la Banat, existând și o consemnare (Gh. I. Demian, 1933) a afirmației că dacă sârbilor le este frică de o graniță cu România atât de apropiată de Belgrad *“mai bine să-și mute Serbia capitala”*.

În chestiunea aceasta, celălalt mare om politic român al timpului, Take Ionescu, a fost mai pragmatic, s-a înțeles separat cu omul politic sârb Pasic asupra graniței comune. Ceea ce a dus la un conflict între Brătianu și T. Ionescu, făcând imposibilă prezența amândurora în delegația României. Acțiunile lui Take Ionescu trebuie cântărite bine în context, mai ales că și alții (Vaida Voiedod, Iuliu Maniu) aveau păreri diferite de cele ale reprezentantului oficial al României la tratative, dar conta și modul în care erau expuse (public).

Ce se poate totuși afirma acum este faptul că dacă s-ar fi aplicat acordul negociat de Take Ionescu cu Pasic, granița sârbo-română în zona Banatului, probabil că ar fi fost situată la jumătatea distanței care există acum între Belgrad și actuala frontieră româno-sârbă. Poate dacă Ionel Brătianu nu ar fi fost atât de intransigent, am fi putut câștiga mai mult din Banat, ar fi rămas mai puțini *români* în Serbia.

În teren trebuie avut în vedere faptul că odată cu înaintarea corpului aliat, venit din Serbia, în Banat au pătruns și trupe sârbești, ocupând inclusiv Timișoara. Acestea nu s-au purtat frumos cu românii și nici n-ar mai fi vrut să se retragă. A fost singurul conflict, însă nu de proporții, avut cu vecinii din sudul Dunării. El s-a rezolvat pașnic, prin retragerea din Banatul românesc.

În loc de concluzii....

Constantin Argentoianu exprima în clar cel mai lămuritor situația, o lecție ce trebuie citită și înțeleasă și azi...

... evenimentele trebuiau să dovedească, 20 de ani mai târziu, că politica de a ne întinde mai mult decât ne ține cămașa, nu era cea bună. Ce ne-aam fi făcut noi, în 1940, dacă și sârbii ne-ar fi cerut să le dăm înapoi Torontalul locuit mai mult de sârbi și de șvabi decât de români?

Dar pe vremea aceea (1919-1920 - nn) credeam cu toții că tot ce zboară se mănâncă și Brătianu n-a vrut să semneze un tratat care ciuntea din ce credeam noi a fi drepturile noastre și a preferat să părăsească Parisul ca protestator spre a menține intacte în viitor

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

aceste faimoase drepturi care nu existau în realitate decât în imaginația câtorva ambițioși și pe un petic de hârtie. (Memorii pentru cei de mâine, Ed. Machiavelli, 1996).

**ÎNTRU CREDINȚĂ ȘI SOCIALISMUL ATEIST. PAROHIA DIN SATUL
ȚÎPLEȘTI ȘI BISERICA SA ÎN ANII 1944-1961**

**BETWEEN FAITH AND ATHEISTIC SOCIALISM. THE PARISH IN THE
VILLAGE OF ȚÎPLEȘTI AND ITS CHURCH IN THE YEARS 1944-1961**

Valentina ANTOCI-LISNIC

Conducător științific: **Anatol PETRENCU**, dr. hab., prof. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: *The Soviet period was one in which the village communities from the territory between the Prut and the Dniester became the target of several repressive policies of an anti-religious nature, implemented by new institutions headed by people from the old territories of the USSR. The village of Țîplești from the Singerei district was not an exception in this respect. The survival and struggle of the villagers from there to preserve their values and faith, strengthened the village community of Țîplești, which became an exception in many respects, managing to put up a greater resistance than that of the neighboring villages.*

Keywords: *parish, priest, Soviet period, regime policies, Țîplești village, community, atheistic ideas*

Rezumat: *Perioada sovietică a fost una în care comunitățile satești din teritoriul dintre Prut și Nistru devin ținta mai multor politici represive cu caracter anti-religios, implementate de noi instituții în fruntea cărora se vor afla oameni veniți din vechile teritorii ale URSS. Satul Țîplești din raionul Singerei nu a fost o excepție în acest sens. Supraviețuirea și lupta sătenilor de acolo pentru păstrarea valorilor și credinței lor, a consolidat comunitatea satească Țîplești, care a devenit o excepție în multe privințe, reușind să opună o rezistență mai însemnată decât cea a satelor învecinate.*

Cuvinte-cheie: *parohie, preot, perioada sovietică, politicile regimului, satul Țîplești, comunitate, idei ateiste*

Examinând cazuri locale, precum cel al satului Țîplești, observăm că în diferite localități comunitățile satești s-au manifestat diferit în perioada de implementarea a politicilor represive sovietice. Asemeni colectivizării forțate, închiderea lăcașelor de cult a constituit una din politicile regimului care au provocat un grad înalt de rezistență din partea sătenilor, reflectând astfel felul în care comunitățile satești au știut să-și apere interesele în fața regimului în deceniile de după colectivizare.

Dacă e să vorbim despre biserica din satul Țîplești și experiența enoriașilor săi în primele decenii sovietice, trebuie de menționat că se remarcă prin faptul că în anul 1945, la ordinul autorităților locale care susțineau că biserica nu are paroh și trebuie să fie

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

închisă, și ulterior transformată în muzeu, localnici găsesc un nou paroh.¹ Astfel, în același an în funcția de preot a parohiei devine preotul Simion Biriucov. Despre numirea sa găsim și în documentele de arhivă, în care este prezentată autobiografia parohului, în felul dat confirmându-și studiile care erau atât de necesare de a le avea în perioada dată. La fel, ulterior se găsește și cererea sa de a-i se confirma candidatura². Tot în același an fiind ales și dascălul Filaret Luțcan, având și cel din urmă studii teologice. Pentru același an se întocmește și actul de inventarierii a bisericii fiind notate toate bunurile acesteia. În 1946, este votat consiliul parohial, fiind aleși trei reprezentanți ai comunității, dintre care starostele bisericii, casierul și reprezentantul pe gospodărie. La 25 martie 1948, este semnat un contract între Comitetul Executiv al Sovietului raional Bălți și reprezentanți comunității, prin care se stipulează că au dreptul de săvârși slujbe doar preoți care au finalizate studii teologice și sunt înregistrați de Împuternicitul Consiliu pentru treburile Bisericii Ortodoxe din Bălți. Puteau fi verificați de autoritățile raionale doar în timpul liber, nu și în zilele de lucru, și la fel se mai întocmește un act de inventarierii, în care se stipulează că au grijă de cele din urmă reprezentanți comitetului parohial.³

După moartea parohului Simion Biriucov, Împuternicitul Consiliu pentru Treburile Bisericii Ortodoxe îl scot din lista preoților, fiind numit un alt preot, Vasile Barajin, care era numit și paroh în satul Sturzovca, fostul raion Glodeni.⁴ Doi ani mai târziu, ca paroh vine Ioan Grecu, din localitatea învecinată și oficiază slujbe până la 1959, când biserica este închisă. În anul 1958, se începe tatonarea teritoriului pentru a închide biserica, din interviul cu doamna Franea Mărcăuțan în vârstă de 90 ani, fiind și victimă a deportărilor. Dumneai relatează despre cazul când autoritățile satești au venit acasă la tatăl-socru pentru a-i solicita predarea cheilor de la biserică. Fiind un bărbat cu credință și frică de Dumnezeu, nu a dat cheile, începându-se astfel o mare ceartă în ograda casei. Ulterior, când venise deja soțul doamnei Franea, la întrebare ce se petrece în ograda sa, autoritățile au zis „Vorbește cu tatăl să ne dea cheile și noi nu mai facem gălăjie”,⁵ răspunsul primit nu ia îmbucurat pe reprezentanții autorităților. Însă cheile de la biserică așa și nu le-au mai primit. Cel din urmă după ce a fost închisă biserica, domnul Vasile a luat cărțile liturgice, veșmintele preoților, prapuri și alte obiecte religioase.

În același interviu, la întrebarea dacă au fost tentative de a închide biserica, de a intra și a o devasta, doamna Franea menționează că au fost mai multe încercări, ea își aduce aminte cum „geamurile era acoperite cu tablă în loc de sticlă, au intrat de mai multe ori, au stricat gemuri, icoane”. Dumneai mai menționează despre dascălul din sat Filaret Luțcan, despre corul bisericesc care întrunea mai multe femei din sat. În 1959 când Vasile Mărcăuțan, care ținea cheile la sine, se îmbolnăvește și cu frică ca să nu moară, transmite cheile fratelui său Dumitru Ceinac, care le păstrează și el o perioadă. După cheile au fost transmise la alte persoane care iarăși erau foarte aproape de biserică. Astfel biserica oficial era închise slujbe nu se oficiau parohieni fiind obligați să meargă în

¹ Lisnic Ioan, „*Țiplești. File din istoria satului și a bisericii*”, Editura Labirint, Chișinău, 2016, p.33-34

² ANRM, F.R-3046, Inv. 2, D.323, ff. 2-3

³ ANRM, F. R-3046, Inv. 2, D. 323, ff.7,9,10

⁴ ANRM, F. R-3046, Inv. 2, D. 323, f. 32

⁵ Interviul Franea Mărcăuțan, elaborat la 16.03.2024, s. Țiplești, r-nul Sîngrei, de Antoci-Lisnic Valentina

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

satul învecinat, dar trebuie de menținut că chiele de la biserică au fost păstrate de săteni până la deschiderea celei din urmă. O altă doamnă intervievată, Olga Ceinac, la fel de 90 de ani, își aduce aminte și ea despre cum o persoană păstra acasă la el mai multe lucruri bisericești, care erau aduse în cazul unei trebuințe. Biserica fiind zăvorâtă, slujbele se oficiau în fața unei căsuțe care era și locul altarului a biserici din lemn. Olga Ceinac, își aduce aminte despre cazul cum sovietice doreau să le ia clopotnița din biserică, motivul invocat fiind cel că clopotnița va fi dusă în s. Cubolta. N-au reușit să o ia datorită consăteanului lor Fenea Gram care ia oprit pe sovietici.¹

Astfel, aceste mărturi ale sătenilor, documentele arhivă și alte materiale, confirmă totuși ideea că comunitățile sătești au fost neomogene, și că cea din urmă se datorează anume oamenilor. În vecinătatea Țîpleștiului a activat doar o singură biserică, restul fiind devastate, transformate în depozite, muzee. Cu toate că biserica din Țîplești era închisă, au fost încercări de a o devasta, autoritățile se ciocnesc cu localnici care au dat dovadă de bărbăție, curaj și credință. Cele din urmă metode de rezistență, mai puțin se văd întâlnite în alte cazuri de devastare.

În concluzie, putem spune următoarele că făcând parte dintr-o perioadă și societate mutilată de conceptele ateiste, război, foame, putem observa că comunitățile sătești reușesc să fac rezistență când simt asta. Satul Țîplești ca și multe altele trece prin perioada sovietică cu un mare avantaj și anume cel că biserica până în 1959 activează, ulterior după când este închisă cheile se păstrează la săteni, iar încercările de devastare, transformare în alte instituții se finalizează cu cel mai mare insucces, astfel fiind confirmată teza că satele mai rămân neuniformizate.

Bibliografie:

1. Lisnic, Ioan, „Țîplești. File din istoria satului și a bisericii”, Editura Labirint, Chișinău, 2016
2. Arhiva Națională a Republicii Moldova, F. R-3046, inventarul 2, dosarul 323
3. Interviu cu Mărcăuțan Franea, elaborat la 16.03.2024, s. Țîplești, r-nul Sîngerei, de Antoci-Lisnic Valentina
4. Interviu cu Ceinac Olga, elaborat la 16.03.2024, s. Țîplești, r-nul Sîngerei, de Antoci-Lisnic Valentina

¹ Interviu Olga Ceinac, elaborat la 16.03.2024, s. Țîplești, r-nul Sîngerei, de Antoci-Lisnic Valentina

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

**PERSONALITĂȚI IMPORTANTE ORIGINARE DIN COMUNA
CIOBALACCIA, RAIONUL CANTEMIR**

**IMPORTANT PERSONALITIES ORIGINATING FROM CIOBALACCIA
COMMUNE, CANTEMIR DISTRICT**

Andrea BUTNARU

Conducător științific: **Ion GHELEȚCHI**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The role of personalities is a formative one of the entire human society, regardless of the space or time of affirmation. History thus reveals itself as a history of men, in a broad sense everything that the great mass of men has endeavored to do or acquire is the result of personalities; all the things we see done in the world are, strictly speaking, the result of their thinking and activity. In this context, we present to you 3 personalities from the Ciobalaccia commune, Cantemir district, Republic of Moldova, who stood out in particular in their field of activity: in Ciobalaccia, the personality of Nicolae Mihai (1933-2003), university professor; in the village of Victorovca the personality of Ivan Șișcov (1956-present), doctor of philosophy, and in the village of Flocoasa, the personality of Gavril Obreja (1940-present), doctor of medical sciences.*

Keywords: *personalities, Ciobalaccia commune, local history, national history*

Rezumat: *Rolul personalităților este unul formator al întregii societăți umane, indiferent de spațiul sau timpul de afirmare. Istoria se dezvăluie, astfel, ca fiind o istorie a oamenilor, într-un sens larg tot ceea ce în marea masă oamenii s-au străduit să facă sau să dobândească este rezultatul unor personalități; toate lucrurile pe care le vedem săvârșite în istoria omenirii sunt, la drept vorbind, rezultatul gândirii și activității acestora. În această ordine de idei studiul prezintă 3 personalități din comuna Ciobalaccia, raionul Cantemir, Republica Moldova, care s-au remarcat în mod deosebit în domeniul său de activitate: din Ciobalaccia își are începutul personalitatea lui Nicolae Mihai (1933-2003), profesor universitar; satul Victorovca își atribuie personalitatea lui Ivan Șișcov (1956-prezent), doctor în filozofie, iar satul Flocoasa, personalitatea lui Gavril Obreja (1940-prezent), doctor în științe medicale.*

Cuvinte-cheie: *personalități, comuna Ciobalaccia, istorie locală, istorie națională*

Comuna Ciobalaccia este o comună din raionul Cantemir, Republica Moldova, formată din satele Ciobalaccia (sat-reședință), Flocoasa și Victorovca.

Fiecare localitate are personalități cu care se mândrește, personalități care reprezintă cartea de vizită a satului. Oameni datorită cărora toponimicul, istoria locală este perpetuată în timp și promovată cu reprezentativitate în toate domeniile, inclusiv și cel academic.

Comuna Ciobalaccia, nu este o excepție, în Ciobalaccia își are începutul personalitatea lui Nicolae Mihai (1933-2003), profesor universitar; doctor habilitat în

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

filosofie¹; academician al Academiei Internaționale de Științe Umaniste (cu sediul la Kiev), prim-prorector al Academiei Internaționale de Drept Economic din Chișinău, colaborator științific principal al Institutului de Filosofie al Academiei de Științe a Moldovei.²

În perioada 1957-1961 a fost directorul Liceului moldo-bulgar, azi Liceul Teoretic „Nicolae Mihai”, al cărui nume îi poartă.

În 1966 își susține teza de doctor în filosofie, iar în 1974 teza de doctor habilitat în filosofie. În calitate de profesor universitar în perioada anilor 1976-1979 a activat ca profesor-consultant în cele mai bune universități din Cehoslovacia - Olmut, Brno și Praga.

A publicat 180 de lucrări științifice, inclusive 5 monografii proprii și una în colaborare, două manuale universitare pentru studenți, unul fiind scris în colaborare cu Alexandru Boboc de la Academia de Științe a României.

Este un exemplu ce a parcurs calea de la asistent până la director de școală, șef al direcției, șef de catedră și docent.³

Satul Victorovca nu este lipsit de personalități din domeniul academic, cel mai reprezentativ în domeniul filosofic, menționăm pe, Ivan Șișcov (1956-prezent), doctor în filosofie, profesor, șef al Departamentului de Filosofie al Universității Naționale de Cercetare Medicală din Rusia „N.I. Pirogov”.⁴

În 1982 absolveste Facultatea de Filosofie a Universității de Stat din Moscova „M.V. Lomonosov” și rămâne să activeze la catedră. De-a lungul anilor a predat cursuri precum: Concepte de științe naturale moderne, filozofie, istorie și filozofie a științei (curs postuniversitar) și logică. Și-a manifestat interesul științific față de: istoria filosofiei, filosofia occidentală modernă, filosofia și metodologia științei, problema raționalității. Este implicat activ în activitățile de traducere ale filosofilor occidentali moderni din țările de limbă germană.⁵ Din satul Flocoasa, provine Gavril Obreja (1940-prezent), doctor în științe medicale, conferențiar la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău. În 1964 absolveste Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău, iar în 1972 urmează doctorantura în domeniul imunologiei la Leningrad, pe care o va susține cu succes.⁶

A activat în calitate de profesor consultant la Institutul de Medicină din Laos, între anii 1980 și 1983, sub egida Organizației Mondiale a Sănătății, unde a fondat Catedra de epidemiologie și parazitologie cu predare inițială în limba franceză.⁷ În această perioadă scrie în limba franceză două lucrări: „Curs de lecții în domeniul epidemiologiei” și „Manual de lucrări practice”. Omologul său, Somtana, le-a tradus în limba laoțiană, care au și fost editate între timp.⁸ În domeniul epidemiologic, este autor a peste 100 de lucrări

¹ Eremia A, Județul Cahul: Dicționar Enciclopedic, Chișinău, 2016, p. 136.

² Eremia A., Localitățile Republicii Moldova, Vol. IV, Chișinău, 2002, p. 63.

³ Ibidem.

⁴ Viktorovka Istoriya i Lyudi, 2023, <https://drive.google.com/file/d/1KPg5IdXm2wdqPLBF9C-BxbClzcN5mDJw/view?usp=sharing>, accesat la data de 24.01.2024, str. 60.

⁵ Viktorovka Istoriya i Lyudi, 2023, <https://drive.google.com/file/d/1KPg5IdXm2wdqPLBF9C-BxbClzcN5mDJw/view?usp=sharing>, accesat la data de 24.01.2024, str. 60.

⁶ Anatol Eremia, Localitățile Republicii Moldova, Vol. VI, Chișinău, 2006, p. 311.

⁷ Ibidem.

⁸ Trofăilă V., Țopa T., Ciobalaccia (Județul Cahul), Chișinău, 2000, p. 30.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

științifice și metodic-didactice. A publicat lucrări științifice, inclusiv, monografii în colaborare cu alți colegi. Din studii științifice și aplicativ-practice în calitate de autor și co-autor se enumeră și lucrările: „Bazele științifice ale epidemiologiei” și „Manual de epidemiologie”.¹ Din anul 1992 până în prezent conduce în calitate de conferențiar universitar, cursul de perfecționare a medicilor-epidemiologi din cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie ”Nicolae Testemițanu” din Chișinău.²

CONCLUZII

Rolul personalităților provenite dintr-o localitate care s-a manifestat în diverse domenii ca o figură reprezentativă, impune în mod involuntar ca mentalul colectiv să creeze modele de urmat ceea ce joacă un rol major în toate momentele decisive ale societății, iar satul de baștină este promovat inclusiv prin studierea biografiei personalității.

¹ Anatol Eremia, Județul Cahul. Dicționar Enciclopedic, Ediție Literară, 2016.

² Gavril Obreja, <https://epidemiologie.usmf.md/ro/despre-epidemiologia-istorie-disciplina-de-epidemiologie>, accesat la data de 12.11.2021.

SECȚIUNEA V: ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ

DEONTOLOGIA FUNCȚIONARULUI PUBLIC DIN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

THE ETHICS OF THE PUBLIC OFFICIAL IN THE PUBLIC ADMINISTRATION

Dorin CALIN

Conducător științific: **Ilie GÎRNEȚ**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The deontology of civil servants in the public administration, a set of ethical principles and rules of professional conduct that govern their behavior and actions in the exercise of their duties. It is a fundamental pillar of the functioning of a democratic society and a transparent, responsible and citizen-oriented public administration. In a democratic society, citizens build trust in public administration to manage their common interests and ensure their well-being. That is why it is essential that civil servants act in accordance with the highest ethical and professional standards, respecting the principles of impartiality, integrity, efficiency and transparency. The article examines the essence of civil servant deontology through the prism of the normative function of ethics and morality as social phenomenon.*

Keywords: *public administration, ethics, deontology, civil servant, obligation, moral conduct*

Rezumat: *Deontologia funcționarilor publici din administrația publică, un set de principii etice și reguli de conduită profesională care guvernează comportamentul și acțiunile acestora în exercitarea atribuțiilor lor. Este un pilon fundamental al funcționării unei societăți democratice și a unei administrații publice transparente, responsabile și orientate către cetățeni. Într-o societate democratică, cetățenii își construiesc încrederea în administrația publică pentru a-și gestiona interesele comune și pentru a le asigura bunăstarea. De aceea este esențial ca funcționarii publici să acționeze în conformitate cu cele mai înalte standarde etice și profesionale, respectând principiile imparțialității, integrității, eficienței și transparenței. Articolul examinează esența deontologiei funcționarilor publici prin prisma funcției normative a eticii și moralei ca fenomen social.*

Cuvinte-cheie: *administrație publică, etică, deontologia, funcționar public, obligație, conduită morală*

Deontologia funcționarului public este un domeniu de studiu și practică care stabilește normele etice și profesionale pe care funcționarii publici trebuie să le respecte în exercitarea atribuțiilor lor. Aceste norme sunt fundamentale pentru buna guvernare și pentru menținerea încrederii publicului în instituțiile statului. Rolul funcționarului public în societate este crucial, deoarece ei sunt responsabili de implementarea politicilor și serviciilor publice, precum și de administrarea resurselor și a puterii în numele

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

cetățenilor. Prin urmare, este esențial ca aceștia să acționeze în conformitate cu principiile etice și să fie conduși de standarde înalte de integritate și imparțialitate.

Sintagma „*deontologie*” provine din cuvintele grecești „*deon*”, „*deontos*”, care înseamnă ceea ce se cuvine, ceea ce se cade, ceea ce este necesar, și „*logos*” care înseamnă știință. Plecând de la originea sa etimologică, deontologia poate fi definită ca știința a ceea ce trebuie să facem, a ceea ce trebuie făcut. Conceptul de deontologie este întâlnit cu două sensuri. În sens larg, termenul evocă partea eticii care se ocupă de studiul datoriei morale, al originii, naturii și formelor acesteia, în calitate de componentă de bază a conștiinței morale. În sens restrâns, termenul semnifică un cod al moralei profesionale, al principiilor și normelor specifice pe care le implică exercitarea unei anumite profesii. Potrivit Dicționarului Explicativ al limbii române, deontologia reprezintă *ansamblul de reguli care precizează normele de comportament și obligațiile etice ale unei profesii, precum și doctrina despre acestea*.

Prof. univ. dr. Verginia Vedinaș definește deontologia ca *fiind ansamblul regulilor după care se ghidează o organizație, instituție, profesie sau o parte a acesteia, prin intermediul organizațiilor profesionale care devin instanțe de elaborare, aplicare și supraveghere a aplicării acestor reguli*, opinie la care ne raliem și noi.¹

Cu referire la izvoarele deontologiei funcției publice vom menționa următoarele:

- Constituția, principalul izvor, care asigură „atât stabilitatea, cât și evoluția unei comunități politice;

- Regulamente de ordine interioară, coduri deontologice adoptate pentru diferite categorii de funcționari publici;

- Legea ca act juridic al Parlamentului și se are în vedere Legea nr. 25-XVI din 22.02.2008 privind Codul de conduită a funcționarului public. Codul, în general, reprezintă în formă mai concentrată, sedimentările valorice și normative într-un domeniu, în cazul de față a funcționarului public. Lor li se adaugă alte legi prin care se reglementează sau urmează să se reglementeze aspecte privind diferite categorii de funcționari publici;

- Reglementările internaționale, cum ar fi Codul european al bunei conduite administrative, adoptat printr-o rezoluție a Parlamentului European la 6 septembrie, 2001;

- Izvoarele nescrise, cutuma, existând funcții sau demnități publice pentru care sunt instituite norme cutumiare;²

În timp, au fost conturate și consacrate în literatura de specialitate numeroase principii care guvernează conduita profesională a funcționarului public, dintre care merită amintite:

Probitatea: definește corectitudinea de care trebuie să dea dovadă funcționarul public la îndeplinirea îndatoririlor sale de serviciu.³

Astfel, funcționarul public are dreptul de a exercita o funcție publică atâta timp cât înțelege că acea funcție, cu atribuțiile, responsabilitățile și puterea ei, este o îndatorire sfântă pentru el. În plus, orice alte criterii, motivații sau excepții aduse în scopul justificării neîndeplinirii datoriei conduce la lipsa de probitate .

¹ Apostolache Mihaela A., Apostolache Mihai C., *Deontologia funcționarului public*, Editura universitară, București, 2014, pp. 11-14.

² Cornea V., *Deontologia funcției publice și sfera ei de activitate*, În: *Analele Științifice ale Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul*, nr.2, 2008, p. 127.

³ Ibidem.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Demnitatea: derivă, cu toate înțelesurile ei și consecințele, din cuvântul „publică” și sintagmei „funcția publică”; cuvântul „publică” – face trimitere la sensul demnității pe care o are și o îndeplinește un funcționar, respectiv aceea de reprezentare a unui organ al statului în relațiile cu ceilalți cetățeni. Sub aspect material, statul are obligația de a asigura un salariu decent funcționarului public, pentru funcția îndeplinită, iar sub aspectul moral, el se bucură de autoritate neavând dreptul de a se degrada pe sine sau funcția sa.

Interdicția cumulului de funcții publice: rezultă din unicitatea unei funcții publice, care reprezintă un ansamblu de atribuții ce corespunde unui interes public, pe care funcționarul public trebuie să îl satisfacă. De aceea în general, nimeni nu poate fi investit decât cu o singură funcție retribuită de stat, raion sau comună, cu salariu, diurnă sau orice altă indemnizație. În literatura de specialitate occidentală s-a arătat că, în general un funcționar public nu poate avea interese contrarii colectivității pe care o servește și, ca atare, nu ar putea desfășura activități lucrative în scop personal.

Neutralitatea politică: cu privire la dreptul funcționarului public de a face parte din partide politice, în literatura juridică occidentală s-au conturat două opinii contrare: prima, consideră administrația anexă a politicului și, drept urmare, acceptă ca o funcție publică să fie politică; a doua, consideră că funcționarul public are îndatorirea principală și esențială de a executa decizia politică devenită lege, fără a participa la activitatea partidelor.

Subordonarea: funcționarii publici au obligația de a executa ordinele și/sau instrucțiunile primite de la șefii ierarhici, cu precizarea faptului că, mai întâi în doctrină și mai apoi în cuprinsul diverselor acte normative, s-a recunoscut funcționarului dreptul de a refuza executarea aceluși ordin care este vădit ilegal sau prin a cărei executare s-ar prejudicia interesele fundamentale ale persoanei. În situația dată, funcționarul public este obligat să anunțe în scris conducerea serviciului, a autorității sau instituției, cu privire la motivele refuzului de a executa acel ordin.

Respectul față de funcție: presupune obligația de a respecta funcția în limitele competenței prevăzute pentru acestea. Altfel spus, funcționarul public nu trebuie să-și depășească atribuțiile de serviciu respectiv atribuțiile stabilite în fișa postului. Acest principiu a fost consacrat în diverse forme, inclusiv prin interdicția, pentru acestea de a prelua lucrări pe care nu are competența de le rezolva, precum cea de a interveni pentru rezolvarea unor asemenea cereri la șeful ierarhic sau la funcționarul competent să o soluționeze.

În concluzie, deontologia funcționarului public din Republica Moldova reprezintă un aspect important pentru asigurarea integrității, transparenței și responsabilității în administrația publică. Respectarea principiilor etice și a codurilor de conduită este fundamentală pentru menținerea încrederii cetățenilor în instituțiile de stat și pentru promovarea unei culturi organizaționale orientate spre buna guvernare. Este esențial ca funcționarii publici să fie conștienți de rolul lor în servirea interesului public și să acționeze în conformitate cu standardele etice și deontologice stabilite. Totodată, educația și formarea continuă în domeniul deontologiei sunt importante pentru dezvoltarea unei culturi organizaționale bazate pe etică și integritate.

Bibliografie:

1. Apostolache Mihaela A., Apostolache Mihai C., *Deontologia funcționarului public*, Editura universitară, București, 2014.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

2. Cornea V., *Deontologia funcției publice și sfera ei de activitate*, În: Analele Științifice ale Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, nr.2, 2008.

**DIPLOMAȚIA PARLAMENTARĂ ȘI CONSOLIDARE A
PARLAMENTARISMULUI. CAZUL REPUBLICII MOLDOVA**

**PARLIAMENTARY DIPLOMACY AND THE CONSOLIDATION OF
PARLIAMENTARISM. THE CASE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Ilie GÎRNEȚ

Conducător științific: **Sergiu CORNEA**, dr. hab., conf. univ,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The study is meant to deal with the emergence and evolution of the parliamentary diplomacy of the Republic of Moldova since its independence, the configuration of the first parliamentary institutions and commissions authorized with the inception and maturing of interstate relations. Particular regard is paid to parliamentary diplomacy and its frameworks, as well as to its input to the assertion of Republic of Moldova on the international stage in its full capacity as a sovereign and independent state.*

The paper deals with some theoretical aspects about the appearance and significance of the term parliamentary diplomacy at the beginning. Then a review of the main displays of the Republic of Moldova through parliamentary diplomacy between 1990-2010 is made.

Keywords: *parliamentary diplomacy, parliamentary commission, international cooperation, external politics, parliament*

Rezumat: *În articolul dat se analizează apariția și evoluția diplomației parlamentare în Republica Moldova de la obținerea independenței, formarea primelor instituții și comisii abilitate cu stabilirea și dezvoltarea relațiilor interstatuale. Se acordă o atenție deosebită diplomației parlamentare și formelor ei de manifestare, precum și contribuției acestora la afirmarea Republicii Moldova pe arena internațională în calitatea sa deplină de stat suveran și independent.*

Articolul tratează la început câteva aspecte teoretice despre apariția și semnificația termenului de diplomație parlamentară, după care se face o trecere în revistă a principalelor manifestări ale Republicii Moldova prin intermediul diplomației parlamentare între 1990-2010.

Cuvinte-cheie: *diplomație parlamentară, comisie parlamentară, cooperare internațională, politică externă, parlament*

Introducere

Relațiile internaționale din ultimele decenii au cunoscut o evoluție profundă, ele nelimitându-se la aspectele ale diplomației tradiționale. Dezvoltarea cooperării multilaterale, al cărei câmp de acțiune capătă proporții mult mai semnificative, a adăugat

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

noi actori în cadrul acestor relații. Cooperarea internațională solicită, astfel, noi metode de lucru și participarea unor noi actori. Participarea parlamentelor naționale în ceea ce privește transpunerea în practică a angajamentelor luate în cadrul forurilor internaționale și regionale impune rolul acestora ca organe principale în soluționarea anumitor probleme, iar problemele tratate în cadrul parlamentelor naționale pot căpăta dimensiune internațională¹.

Apariția și evoluția diplomației parlamentare în Republica Moldova

Proclamarea suveranității și independenței Republicii Moldova în anii 1990-1991 a fost o realizare importantă a poporului și a clasei politice. Un rol primordial în lansarea acestor procese i-a aparținut Parlamentului Republicii Moldova.

După proclamarea suveranității, iar mai apoi și independenței de stat, Republica Moldova a demarat o activitate diplomatică mai intensă prin intermediul organelor abilitate pentru îndeplinirea scopurilor și sarcinilor de politică externă. În acest proces un rol important revenea diplomației parlamentare. Parlamentul Republicii Moldova s-a inclus energic în promovarea politicii externe, contribuind la constituirea și afirmarea diplomației parlamentare naționale².

O problemă fundamentală a statului Republica Moldova din perioada începutului tranziției „post-socialiste” a fost căutarea modelului optim de modernizare a țării. Forțele politice care au acces în Parlamentul Republicii Moldovei au considerat că modelul ideal de dezvoltare și modernizare este modelul vestic. Alte probleme care erau puse în fața clasei politice naționale în primii ani de formare a fost asigurarea recunoașterii internaționale a statului Republica Moldova, aderarea și cooperarea cu importante organizații internaționale și în primul rând cu ONU și Consiliul Europei, cu alte organisme europene.³

Diplomația parlamentară, ca formă specială a diplomației internaționale, este definită, avându-se în vedere rolul jucat de către parlamentele naționale sau de către parlamentari, în mod individual, în domeniul politicii externe. Diplomația parlamentară, chemată să promoveze interesul național al Republicii Moldova pe plan internațional, joacă un rol tot mai important în condițiile concretizării acțiunilor de integrare a țării noastre în Uniunea Europeană.

Pentru intervalul 2008-2011, principalele obiective și direcții de acțiune ale legislativului din țara noastră în planul diplomației parlamentare au fost următoarele:

- consolidarea dialogului politic parlamentar dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană prin dinamizarea și diversificarea schimburilor și cooperării cu Parlamentul European, structurate pe palierele principale: comitet parlamentar mixt, președinte, comisii, grupuri politice;

¹ Gîrneț Ilie, *Evoluția parlamentarismului în Moldova*, În: Sesiunea științifică a departamentului Istoria românilor, universală și arhiologie, Ediția II, Chișinău, 24 aprilie 2015, USM

² Gîrneț Ilie, *Apariția, evoluția și impactul diplomației parlamentare în afirmarea Republicii Moldova pe arena internațională 1990-2010*, În: "Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ", pp. 190-201

³ Cozma A., *Constituirea diplomației parlamentare în Republica Moldova: aspecte istorico-politologice*. În: Revista de filozofie, sociologie și științe politice 2009. Nr. 2, pp. 110-121; Stepaniuc V., *Diplomația parlamentară în procesul de aderare a Republicii Moldova la Consiliul Europei*. În: Studii europene, nr.6, Chișinău, 2015, pp.211-227.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- dezvoltarea relațiilor bilaterale cu Parlamentele țărilor membre ale Uniunii Europene;
- o participare consolidată în forurile și structurile de cooperare interparlamentară ale Uniunii Europene, precum și la dezbaterile privind obiectivele și formele optime de manifestare ale acestei cooperări, în contextul responsabilităților sporite ce revin parlamentelor în noua structură instituțională a Europei extinse;
- promovarea dimensiunii parlamentare a cooperării internaționale desfășurate sub egida Națiunilor Unite, contribuind la dezbaterile parlamentare organizate în marja evenimentelor din sfera ONU și, în general, o participare susținută la dezbaterile marilor teme ale agendei globale;
- dezvoltarea proceselor parlamentare asociate organizațiilor și structurilor de cooperare regionale și subregionale, urmărindu-se îndeosebi susținerea dimensiunii economice a acestei cooperări și consolidarea statutului Republicii Moldova, de contribuitor la stabilitatea și securitatea regională și de promotor al perspectivei și strategiilor europene și euroatlantice;
- dezvoltarea parteneriatelor cu statele vecine; stabilirea unei relații consolidate cu statele din regiune, de care ne leagă preocupări și interese comune;
- dezvoltarea relațiilor cu parlamentele țărilor din alte zone de interes, pornind de la necesitatea unei valorificări mai bune, prin prisma noului profil strategic al Republicii Moldova, a legăturilor tradiționale existente în plan politic și economic.¹

Sintetizând, diplomația parlamentară reprezintă modalitatea și instrumentele asociate activității parlamentare, la nivel supranațional și având obiective de politică externă. Sintagma de „diplomație parlamentară” este utilizată pentru a evidenția complexul de inițiative cu caracter extern pe care organele parlamentare le pot pune în practică, și care în contextul globalizării a devenit un instrument eficient în afirmarea parlamentelor naționale.

Realizarea activităților diplomatice ale unui stat se concentrează în primul rând, în organul de stat specializat. Un atare minister există, într-o formă sau alta, în fiecare stat. În orice guvern există un departament ministerial însărcinat cu managementul afacerilor externe. Conducerea influențează și determină personalul diplomatic să participe activ la realizarea obiectivelor politicii externe, reprezintă organul central de specialitate al sistemului serviciului diplomatic, creat special pentru a organiza și desfășura direct relațiile de politică externă ale statului. Este instrumentul privilegiat al desfășurării raporturilor internaționale dintre state, el fiind organizat și funcționând potrivit legilor și intereselor de politică externă ale fiecărui stat.

Orice stat trebuie să țină seama însă de particularitățile societății internaționale și de evoluția acesteia. Unul dintre aceste state este Republica Moldova pentru care, în situația în care se află în prezent, unul dintre elementele cheie îl reprezintă armonizarea relațiilor externe, prin activități diplomatice. La momentul dat diplomația este o armă exclusivă pentru Republica Moldova în promovarea intereselor sale în afara țării, în exclusivitatea dobândirii unor parteneriate strategice noi în relațiile externe. Actualitatea problemei se rezumă la faptul că așezarea economico-geografică a Republicii Moldova plasează țara la confluența diversificării și stabilirii unor parteneriate externe durabile.

¹ Colațchi A., *Diplomație parlamentară moldovenească în contextul integrării europene*. În: *Moldoscopia (probleme de analiză politică)*, nr. 4(XXXIX), 2007, Ch., pag. 147-154.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Un moment destul de important este faptul că actualitatea comprimării și ajustării momentelor desfășurării diplomației Republicii Moldova trebuie să fie subordonată cerințelor timpului fapt care necesită schimbări permanente în modalitatea desfășurării relațiilor externe

Întărirea diplomației parlamentare și importanța parlamentelor naționale și adunărilor europene este un dat al erei globalizării. Diplomația parlamentară a devenit un instrument foarte important în cadrul acestui fenomen, care a dat posibilitatea comunicării valorilor comune mondiale la un nou nivel: democrație, apărarea drepturilor omului și a statului de drept, respectarea drepturilor minorităților și a diversității culturale, acestea fiind fundamentele solide ale societății contemporane.

Bibliografie:

1. Gîrneț Ilie, *Apariția, evoluția și impactul diplomației parlamentare în afirmarea Republicii Moldova pe arena internațională 1990-2010*, În: "Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ", pp. 190-201.
2. Gîrneț Ilie, *Evoluția parlamentarismului în Moldova*, În: Sesiunea științifică a departamentului Istoria românilor, universală și arhiologie, Ediția II, Chișinău, 24 aprilie 2015, USM.
3. Gabriel L., *Diplomația parlamentară, o formulă inedită de cooperare supranațională*. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși”*, Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, Nr. 1/2011, pag. 213-235.
4. Helstern A., *Parlamente naționale în era globalizării*. În: Sfera Politicii, revistă de științe politice, 2010, vol. XVIII, nr.9 (151), pag. 23-26.
5. Hotărârea privind înființarea comisiilor permanente ale Parlamentului (art. 1. p. 5.) nr. 12-XIV din 29.IV.1998, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 44-46, din 21 mai 1998, art. 329.
6. Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea concepției politicii externe a Republicii Moldova, nr. 368-XIII, din 8 februarie 1995 În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 6 aprilie 1995, nr. 20.
7. Klebes H., *Diplomație parlamentară*, Ed. Centrul de Informare și Documentare al Consiliului Europei la București; Institutul Român de Studii Internaționale, București, 1998, p.9.
8. Stepaniuc V., *Diplomația parlamentară în procesul de aderare a Republicii Moldova la Consiliul Europei*. În: Studii europene, nr.6, Chișinău, 2015, pp.211-227.
9. Colațchi A., *Diplomație parlamentară moldovenească în contextul integrării europene*. În: *Moldoscopie (probleme de analiză politică)*, nr. 4(XXXIX), 2007, Ch., pag. 147-154.
10. Cozma A., *Constituirea diplomației parlamentare în Republica Moldova: aspecte istorico-politologice*. În: Revista de filozofie, sociologie și științe politice 2009. Nr. 2, pp. 110-121.

MODELE DECIZIONALE ÎN ABORDAREA PROBLEMELOR LOCALE

DECISION-MAKING MODELS IN ADDRESSING LOCAL ISSUES

Tatiana DRAGAN

Conducător științific: **Valentina CORNEA**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Decision-making models in local affairs are theoretical and conceptual frameworks for analysing and understanding the decision-making process in communities or local governments. They provide a logical framework for dealing with complex situations. The rational-comprehensive model emphasises well-defined steps and clear identification of objectives, but has limitations in access to complete information and coordination of decisions. The incremental model favours adaptability and political trade-offs, with benefits but also risks. Mixed and 'basket' approaches bring a diverse perspective, but require accountability and contextual understanding. Overall, these models provide essential tools for local decision-makers, helping them to navigate varied environments and make effective and sustainable decisions for communities.*

Keywords: *decision-making, models, local affairs, rational-comprehensive, incremental*

Rezumat: Modelele decizionale în abordarea problemelor locale sunt cadre teoretice și conceptuale folosite pentru a analiza și înțelege procesul de luare a deciziilor în cadrul comunităților sau a administrațiilor locale. Aceste modele sunt dezvoltate pentru a oferi o structură logică și un cadru de lucru pentru luarea deciziilor în situații complexe și variate întâlnite la nivel local.

Prin modele decizionale se înțelege abordări teoretice sau practice care descriu și explică modul în care sunt identificate, evaluate și selectate opțiunile disponibile pentru rezolvarea problemelor locale. Ele pot fi raționale, incrementale, de examinare mixtă, sau coșul de gunoi sau pot fi construite pe alte paradigme și teorii decizionale. În esență, modelele decizionale în abordarea problemelor locale reprezintă instrumente analitice și conceptuale utilizate de factorii de decizie pentru a naviga într-un mediu complex și dinamic, având scopul de a obține soluții eficiente și sustenabile pentru nevoile și prioritățile comunităților locale.

Modelul rațional de luare a deciziilor, cunoscut și sub numele de model rațional-comprehensiv, reprezintă un cadru conceptual ideal în analiza procesului decizional. Acest model presupune existența unui individ rațional care urmează un set de etape bine definite în procesul de luare a deciziilor. În conformitate cu acest model, procesul decizional este structurat în mai multe faze, fiecare având un rol specific în obținerea unei soluții eficiente pentru rezolvarea unei probleme sau atingerea unui obiectiv.

Modelul rațional începe cu identificarea și stabilirea clară a obiectivelor ce urmează să fie atinse în procesul de soluționare a unei probleme. Această etapă implică definirea și prioritizarea scopurilor pentru a orienta decizia către o direcție precisă. Apoi, se efectuează o analiză și o inventariere a tuturor opțiunilor disponibile pentru atingerea obiectivelor stabilite. Acest proces implică identificarea și evaluarea tuturor alternativelor posibile, luând în considerare resursele disponibile, riscurile asociate și

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

consecințele potențiale.

Un aspect esențial al modelului rațional constă în capacitatea individului rațional de a anticipa și evalua consecințele fiecărei alternative disponibile. Acest aspect presupune o analiză riguroasă a impactului fiecărei alegeri potențiale asupra scopurilor stabilite și asupra altor factori relevanți. În final, individul rațional selectează cea alternativă care oferă cel mai eficient rezultat în raport cu resursele și obiectivele stabilite.

Cu toate acestea, există unele critici și limitări ale modelului rațional. De exemplu, modelul presupune că funcționarii publici sunt raționali și că au acces la toate informațiile necesare pentru a identifica și evalua toate opțiunile disponibile. În practică, aceștia pot întâmpina dificultăți în accesarea tuturor informațiilor relevante sau pot fi influențați de factori politici, ideologici sau subiectivi în procesul decizional.

Mai mult decât atât, modelul rațional implică o serie de condiții care sunt rareori întâlnite în domeniul public. Printre acestea se numără identificarea tuturor opțiunilor posibile de rezolvare a unei probleme, informație nelimitată pentru evaluarea acestor opțiuni și timp nelimitat pentru întregul proces decizional. În realitate, funcționarii publici trebuie să facă față unui volum mare de probleme, solicitări și termene limită, ceea ce poate afecta abilitatea lor de a urma un model rațional în luarea deciziilor.

De asemenea, modelul rațional poate întâmpina dificultăți în asigurarea coordonării necesare pentru implementarea deciziilor sau programelor. Coordonarea între instituțiile guvernamentale poate fi slabă din cauza diferitelor limite de timp, obiective și atribuții ale acestora. Astfel, probabilitatea unui conflict între managerii din diferite instituții este destul de mare, ceea ce poate afecta implementarea și eficacitatea deciziilor luate.

Astfel, modelul rațional de luare a deciziilor reprezintă un cadru idealistic și teoretic în analiza procesului decizional. Cu toate acestea, el poate fi limitat în aplicabilitatea sa practică din cauza restricțiilor cognitive, politice și contextuale întâlnite în administrația publică. Este important să se recunoască și să se gestioneze aceste limitări pentru a îmbunătăți eficiența și eficacitatea procesului decizional în sectorul public.

Modelul incremental în luarea deciziilor este un contrast față de modelul rațional, susținând că acesta din urmă este nerealist și solicită un nivel excesiv de raționalitate și expertiză. Modelul incremental evidențiază influența politicului asupra procesului decizional din administrația publică. Acest model se axează pe soluționarea pragmatică a problemelor, negocierea politică și compromisurile, având un caracter mai adaptiv și flexibil. Deciziile adoptate sunt în general mici modificări ale procedurilor existente, având în vedere fezabilitatea politică în detrimentul dezirabilității obiectivelor sociale.

Modelul incremental recunoaște ambiguitatea obiectivelor politicii și se concentrează pe răspunsul prompt la nevoile comunității politice, fiind bazat pe participarea activă a publicului și pe construirea de coaliții și consens politic.

Caracteristicile modelului incremental includ selecția concomitentă a scopurilor și alegerea alternativelor, legătura directă între mijloace și scopuri, testul „politicii bune” care implică obținerea acordului actorilor implicați, analiza non-comprehensivă care se concentrează doar pe efectele evidente ale alternativelor, compararea cu situații precedente și importanța considerațiilor politice în determinarea rezultatelor.

Modelul incremental este preferat în administrația publică datorită adaptabilității și reprezentativității, însă prezintă și dezavantaje semnificative. Este conservator prin definiție, evitând schimbările radicale pentru a minimiza pierderea suportului politic. De

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

asemenea, poate duce la obținerea de rezultate neprevăzute sau indezirabile și poate induce circularitate în domeniul public.

Deciziile luate în cadrul acestui model sunt supuse unor modificări continue, fiind distribuite responsabilitatea analizei și evaluării către mai multe grupuri din societate. Astfel, modelul incremental subliniază importanța compromisului și menținerea consensului în detrimentul inovației radicale și a schimbărilor profunde.

Modelul examinării mixte și abordarea „coșului de gunoi” reprezintă două paradigme diferite în procesul decizional în administrația publică.

Modelul examinării mixte, dezvoltat de Amitai Etzioni, își propune să îmbine aspectele cheie ale modelelor rațional și incremental, adaptându-se la complexitatea și natura fiecărei probleme. Acest model recunoaște importanța inovației în luarea deciziilor, fără a impune standarde de raționalitate.

Pe de altă parte, abordarea „coșului de gunoi”, dezvoltată de Cohen, March și Olsen, privește procesul decizional ca pe rezultatul unei conlucrări întâmplătoare a oportunităților, indivizilor și ideilor, într-un context complex și variabil.

Aplicarea acestor modele în administrația publică presupune o înțelegere clară a tipului de decizie și a contextului în care se iau aceste decizii. Modelul examinării mixte se concentrează pe personalizarea procesului decizional în funcție de complexitatea problemei și natura deciziei, în timp ce abordarea „coșului de gunoi” evidențiază variabilitatea și imprevizibilitatea procesului decizional într-un context local.

Ambele modele oferă perspective diferite asupra luării deciziilor în administrația publică și pot fi utile în gestionarea complexității și incertitudinii mediului administrativ. Cu toate acestea, este important să se aibă în vedere responsabilitatea față de cetățeni și de patrimoniul public în procesul decizional, pentru a asigura luarea deciziilor corecte și responsabile.

În concluzie, modelele decizionale în abordarea problemelor locale reprezintă instrumente analitice esențiale pentru factorii de decizie din comunități sau administrații locale. Modelul rațional-comprehensiv oferă un cadru idealistic și teoretic, dar poate fi limitat în practică din cauza restricțiilor cognitive și politice. În contrast, modelul incremental privilegiază adaptabilitatea și reprezentativitatea, cu toate că prezintă și dezavantaje. Abordările mixte și "coșul de gunoi" aduc perspective variate și adaptabile. Este esențial ca factorii de decizie să înțeleagă contextul și tipul de decizie pentru a aplica modelele corect. Responsabilitatea față de cetățeni și patrimoniul public trebuie să fie fundamentul luării deciziilor pentru a asigura eficiența și responsabilitatea în administrația publică.

Cuvinte-cheie: *modelele decizionale, decizii, modelul rațional, modelul incremental, modelul examinării mixte*

Bibliografie:

1. Androniceanu A., „Management public.” București, Editura Economică, 1999, 240 p.
2. Herbert A. S., „Comportamentul administrativ: studiu asupra proceselor de luare a deciziilor în structurile administrative”. Chișinău: Î.E.P. „Știința”, 2004, 300 p.
3. Hințea C., „Introducere în administrația publică”, Suport de curs pentru învățământ la distanță – -anul I, semestrul I. Cluj-Napoca 2013-2014.
4. Howlett M., Ramesh M. „Studiul politicilor publice: cicluri și subsisteme ale politicilor”. Chișinău: Epigraf SRL., 2004, 272 p.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

5. Junjan V., „Modele cantitative de luare a deciziei (I).” Revista Transilvană de Științe Administrative, 2002.
6. Matei L. „Managementul public”. București: Ed. Economică, 2001, 440 p.
7. Radu B., Haruța C., „Incrementalism sau raționalitate în luarea deciziei în instituțiile publice de la nivel local și județean din România? ”. În: Revista Transilvană de Științe Administrative, 2011. p.180.
8. Vlăsceanu M. „Psihologia organizațiilor și conducerii”. București: Editura Paideia, 1993, 369 p.
9. Cohen, M.D., March, J.G. și Olsen, J.P., „A Garbage Can Model of Organizational Choice”. Administrative Science Quarterly, vol. 17, nr. 1., 1972. Disponibil în: https://www.researchgate.net/publication/235616360_A_Garbage_Can_Model_of_Organization_Choice, accesat în data de 24.04.2024.
10. Etzioni, A., „Mixed-Scanning: A “Third” Approach to Decision-Making”. Public Administration Review, vol. 27, nr. 5, 1967. Disponibil în: https://www.researchgate.net/publication/235356796_Mixed-scanning_A_Third_Approach_to_Decision-making, (accesat în data de 24.04.2024.)
11. Lindblom C., „The Science of Muddling Through”, In: R. Stillman Public Administration, 1995. Disponibil în: <https://faculty.washington.edu/mccurdy/SciencePolicy/Lindblom%20Muddling%20Through.pdf>, (accesat în data de 24.04.2024.)
12. March J.G., „A Primer on Decision Making. How Decisions Happen”, New York: The Free Press, 1994. Disponibil în: <https://ro.scribd.com/book/224430168/Primer-on-Decision-Making-How-Decisions-Happen>, (accesat în data de 24.04.2024.)

**MODALITĂȚI DE ORGANIZARE ȘI DE FUNCȚIONARE A
AUTORITĂȚILOR PUBLICE LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA**

**ORGANIZATION AND FUNCTIONING METHODS A
LOCAL PUBLIC AUTHORITIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Maria FOCȘA

Conducător științific: **Natalia SAITARLÎ**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, din Cahul

Rezumat: *În prezenta lucrare este abordată o problemă de bază pentru științele administrative – organizarea și funcționarea administrației publice locale din perspectiva sistemului administrativ descentralizat. Misiunea administrației publice locale, inclusiv a colectivităților descentralizate/autorităților administrației publice locale, constă în administrarea intereselor generale ale populației pe care le reprezintă. În acest context, starea de lucruri privind dezvoltarea durabilă a acestora, dar, în mare parte, și dezvoltarea generală a statului, este în legătură directă cu funcționalitatea sistemului administrației publice locale.*

Cuvinte-cheie: *administrarea publică locală ,sistemul administrativ, sistemul administrației publice locale*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Abstract: *In this paper, a basic problem for administrative sciences is addressed - the organization and operation of local public administration from the perspective of the decentralized administrative system. The mission of the local public administration, including the decentralized collectivities/local public administration authorities, is to administer the general interests of the population they represent. In this context, the state of affairs regarding their sustainable development, but also, to a large extent, the general development of the state, is directly related to the functionality of the local public administration system.*

Keywords: *local public administration, administrative system, local public administration system*

Introducere

În prezenta lucrare este abordată o problemă de bază pentru științele administrative – organizarea și funcționarea administrației publice locale din perspectiva sistemului administrativ descentralizat. Misiunea administrației publice locale, inclusiv a colectivităților descentralizate/autorităților administrației publice locale, constă în administrarea intereselor generale ale populației pe care le reprezintă. În acest context, starea de lucruri privind dezvoltarea durabilă a acestora, dar, în mare parte, și dezvoltarea generală a statului, este în legătură directă cu funcționalitatea sistemului administrației publice locale.

Actualitatea temei. Evoluțiile construcției europene au avut un impact major asupra colectivităților naționale și teritoriale. Tratatul de la Maastricht a fost apreciat drept un pas spre recunoașterea oficială a colectivităților teritoriale locale și regionale de către Comunitatea Europeană. Plasarea în prim-plan a principiului subsidiarității, care, inițial, era aplicat raporturilor dintre Uniunea Europeană și statele-membre ale acesteia, a contribuit la promovarea politicilor favorabile descentralizării puterii. Ori, autonomia locală și cea regională erau văzute ca provocări instituționale pentru statele Europei Centrale și de Est, care trebuiau să-și refacă sistemul politic în urma prăbușirii celui totalitar, dar și drept contestare a formelor tradiționale ale statului, care tot mai frecvent se confruntă cu crize sistemice care frânează dezvoltarea durabilă a acestuia.

1. Abordări istoriografice și teoretico metodologice privind autoritățile publice locale

Vorbind despre structura administrației publice locale, precizăm că termenul de „structură” provine de la latinescul „struere”, care semnifică acțiunea de a construi, de a clădi. Prin structură se poate înțelege o anumită modalitate de alcătuire, de construcție, de organizare a unui corp sau a unui domeniu de activitate. Într-un sens larg, prin structură se poate înțelege atât modul în care sunt ordonate elementele unui sistem, cât și relațiile logic determinate ce se stabilesc între acestea în procesul realizării funcțiilor sistemului respectiv.

Potrivit *criteriului teritorial*, autoritățile administrației publice locale se divid în funcție de raza teritorială în care acționează autoritatea administrativă, adică la nivel de sat (comună), oraș (municipiu) și raion. În funcție de acest criteriu, la nivelul administrației publice locale funcționează următoarele autorități, elemente componente ale sistemului administrației publice locale: consiliile locale din sate, din orașe (municipii) și din raioane, primarii satelor și orașelor și președinții de raion ale căror

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

competențe se întind în cadrul unității administrativ-teritoriale respective. Cadrul legal în vigoare operează, în acest sens, cu o grupare a autorităților locale în:

Autorități ale administrației publice locale de nivelul întâi – autorități publice, luate în ansamblu, care sunt constituite și activează pe teritoriul satului (comunei), orașului (municipiului) pentru promovarea intereselor și soluționarea problemelor colectivităților locale;

Criteriul funcțional stă la baza împărțirii autorităților administrației publice locale în autorități cu competență generală și autorități cu competențe de specialitate. Potrivit acestui criteriu, autoritățile administrației publice locale (consiliile locale și raionale și primării) sânt abilitate dotate cu competență generală, iar prin prisma competențelor specifice, acestea sunt *autorități deliberative* (consiliile) și *autorități executive* (primării).

Metodologia de cercetare aplicată în prezenta lucrare este axată pe cele trei moduri de analiză în cercetarea administrației publice locale: organizațională, funcțională și sistemică, modele care, conform profesorului I. Alexandru, „par a fi, în mod esențial, în favoarea științei administrației de astăzi”. La elaborarea metodologiei de cercetare s-a ținut cont de rigorile metodologiei cunoașterii administrative, prin care se urmărește să se înțeleagă realitatea obiectului cercetat și să fie asigurate exigențele cercetărilor științifice: „[...] dacă faptele observate și fenomenele analizate sunt riguros clasificate și riguros legate unele cu altele, dacă între ele pot fi stabilite legături care asigură o continuitate rațională”

2. Modul de organizare și de funcționare a autorităților publice din Republica Moldova

Potrivit prevederilor constituționale, consiliile locale sunt constituite în comune și orașe, ca autorități ale administrației publice locale, ele reprezentând expresia realizării practice a principiului autonomiei locale.

Prin caracterul colegial al compunerii lor, consiliile locale poartă amprenta caracteristică a unei adunări administrative, abilitată cu deliberarea tuturor problemelor de interes local. Rolul lor este acela de rezolvare a intereselor legitime ale cetățenilor și a unității administrativ-teritoriale. Concomitent cu realizarea treburilor de interes local, consiliile locale, ca autorități administrative, au obligația ca în unitățile administrativ-teritoriale în care sunt alese să aplice și să respecte legea, să satisfacă interesele naționale, aceasta relevând coerența, și unitatea sistemului administrației publice din Republica Moldova.

Conform legislației în vigoare, consiliile sunt constituite din persoane alese prin vot universal, direct, secret și liber exprimat. Numărul membrilor este distinct în fiecare caz și se stabilește de către legislația în vigoare, în funcție de numărul locuitori comunei, orașului sau municipiului, raportat de Institutul Național de Statistică la data de 1 ianuarie a anului în curs sa, după caz, la data de 1 iulie a anului care precedă alegerile.

Consiliile se constituie în 20 de zile de la data desfășurării alegerilor, iar convocarea se face de către CEC. Ședința este legal constituită numai dacă participă două treimi din numărul celor aleși. În lipsa majorității, ședința se va reconvoaca în trei zile sau în alte trei zile dacă nici în acest caz nu se îndeplinesc condițiile legale necesare.

Dacă nici la a treia ședință nu se respectă regulile de întrunire, locurile consilierilor care au lipsit nemotivat (spitalizare, evenimente de forță majoră sau deplasare în interes de serviciu în străinătate) de la oricare dintre cele trei întruniri sunt declarate vacante, iar dacă nu pot fi ocupate de supleanți, vor fi organizate alegeri pentru completare, în termen

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

de 30 de zile. Decizia privind declararea locurilor vacante poate fi atacată la instanța competentă în termen de cinci zile, iar hotărârea acesteia este irevocabilă.

3. Autoritățile publice locale din Republica Moldova în contextul integrării europene

Reforma administrativă propusă avea drept scop descentralizarea puterii de stat și crearea autorităților locale responsabile în vederea îmbunătățirii calității serviciilor publice locale prestate populației. Legea privind autogovernările locale a prevăzut repartizarea responsabilităților între stat și autogovernări. Cele din urmă au fost abilitate cu organizarea și managementul problemelor locale, dar le-au fost delegate și problemele învățământului secundar, asistenței sociale și cele ale sistemului primar de sănătate, cu finanțare din partea statului. În pofida reglementărilor legale privind transferul de autoritate, din lipsa capacităților (manageriale, de personal, financiare), autogovernările locale au eșuat în vederea implementării funcțiilor descentralizate. Fragmentarea excesivă (peste 500 de municipalități), dimensiunile inadecvate ale alocărilor bugetare și limitarea nivelurilor de impozitare a proprietăților nu a permis municipalităților să organizeze în mod corespunzător serviciile necesare și să asigure standardele de funcționare corespunzătoare. Lipsa investițiilor a determinat menținerea condițiilor economice și sociale nefavorabile, dar și întârzierea dezvoltării sectorului privat în infrastructura subdezvoltată. În acest sens, experiența letonă și cea a Republicii Moldova au avut același parcurs: în ambele cazuri, reformele de față au eșuat.

Concluzii generale

Problema științifică importantă soluționată prin prezenta cercetare constă în fundamentarea teoretică a sistemului administrativ descentralizat, fapt ce a contribuit la clarificarea locului și rolului colectivităților teritoriale/autorităților administrației publice locale ca element independent în sistemul politic și în cel administrativ ale statului, parte integrantă a puterii executive, și la identificarea căilor și modalităților de modernizare complexă a administrației publice locale centrale și a administrației publice locale în condițiile descentralizării puterii conform principiului subsidiarității.

În urma analizei și generalizării materiei expuse în teză, formulăm următoarele *concluzii*:

1. Literatura străină poartă un caracter multidisciplinar. Autorii analizează și fundamentează descentralizarea din perspectiva subsidiarității, argumentează interdependența acesteia cu deconcentrarea serviciilor publice locale ale statului, definesc conceptul de colectivitate descentralizată ca entitate de bază în realizarea puterii publice locale, identifică autonomia administrativă ca modalitate de funcționare a colectivităților teritoriale locale. Investigațiile respective oferă soluții verosimile pentru modernizarea administrației publice locale prin descentralizarea puterii.

2. Din perspectiva principiului subsidiarității, administrația publică este organizată și funcționează în condițiile descentralizării și deconcentrării puterii (sistemul administrativ descentralizat). Prin descentralizarea puterii sunt create colectivitățile teritoriale/autoritățile administrației publice locale și regionale, care beneficiază de autonomie administrativă și sunt responsabile de gestionarea intereselor specifice locale și regionale, funcții ce sunt scoase de sub autoritatea statului, participă la exercitarea guvernării în nume propriu, asigură, în regim de putere publică, executarea legii și prestarea serviciilor publice locală conform competenței, constituie un element independent în sistemul politic și în cel administrativ ale statului, parte integrantă a puterii

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

executive.

3. Administrația publică din Republica Moldova este în discordanță cu principiul fundamental al subsidiarității; organizarea și funcționarea acesteia nu corespunde Principiilor Administrației Publice locale (SIGMA/OECD), fiind ineficientă din perspectiva furnizării serviciilor publice locale. Raționalizarea administrației publice locale centrale nu s-a bazat pe revizuirea recomandărilor înaintate în urma analizelor funcționale ale autorităților administrative centrale efectuate anterior, dar și fără a fi efectuate unele analize suplimentare.

4. Practicile administrative avansate, analizate în prezenta cercetare se caracterizează prin organizarea administrației publice locale în condițiile subsidiarității, aplicarea de reguli fundamentale ce garantează independența politică, administrativă și financiară a colectivităților teritoriale locale.

5. Dezvoltarea administrației publice locale eficiente și responsabile implică reforma acesteia, bazată pe descentralizarea puterii, în vederea definirii și delimitării clare a raporturilor din cadrul administrației publice locale centrale, dintre guvernarea centrală și cea locală.

Bibliografie:

1. Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de alta parte, ratificat prin Legea nr. 112 din 02.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 185-189.
2. Administrația Publică Locală. Chișinău: AAP, 2018. 248 p. ISBN 978-9975-3240-2-1
3. ALEXANDRU I. Administrația publică. Ediția a 2-a. București: Lumina Lex, 2001. 626 p. ISBN 973-588-183-7
4. ALEXANDRU I., Matei L. Servicii publice locale. Abordare juridico-administrativă. Management. Marketing. București: Economica, 2000. 206 p. ISBN 973-590-394-6
5. Buna guvernare la nivel local prin prisma optimizării proceselor administrative. Chișinău: AAP, 2018. 164 p. ISBN 978-9975-136-68-6

MODELE DECIZIONALE ÎN ABORDAREA PROBLEMELOR LOCALE

DECISION-MAKING MODELS IN ADDRESSING LOCAL ISSUES

Ana-Augustina NISTOR

Conducător științific: **Valentina CORNEA**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Organizational culture plays a crucial role in the success of any organization, and public sector institutions are no exception. A strong and positive organizational culture can help increase employee satisfaction, improve productivity and efficiency, increase public trust, and achieve organizational goals. This article explores the concept of organizational culture in the context of the public sector, analyzing its key characteristics, the factors that influence it and the impact it has on organizational*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

performance. Strategies for managing organizational culture are also discussed in order to develop a positive and efficient culture in public institutions.

Keywords: *organizational culture, public sector, productivity, efficiency, organizational performance*

Rezumat: *Sectorul public joacă un rol esențial în asigurarea bunurilor și serviciilor publice esențiale pentru cetățeni. O funcționare eficientă a administrației publice este esențială pentru o societate prosperă și democratică. Cultura organizațională a instituțiilor publice are un impact semnificativ asupra modului în care acestea funcționează și își îndeplinesc misiunea. O cultură pozitivă și orientată spre performanță poate contribui la creșterea satisfacției angajaților, la îmbunătățirea calității serviciilor publice și la sporirea încrederii publicului în instituțiile statului.*

Cuvinte-cheie: *cultură organizațională, sectorul public, productivitate, eficiență, performanță organizațională*

Caracteristicile culturii organizaționale în sectorul public

Cultura organizațională a instituțiilor publice se caracterizează prin o serie de elemente specifice, influențate de contextul legal, politic și social în care operează. Unele dintre caracteristicile cheie ale culturii organizaționale în sectorul public includ:

Orientarea spre misiune: Instituțiile publice au o misiune clară definită prin lege, care le ghidează activitatea. Cultura organizațională ar trebui să reflecte această misiune și să promoveze valorile și obiectivele organizației.

Responsabilitate publică: Instituțiile publice sunt responsabile în fața cetățenilor pentru acțiunile lor. Cultura organizațională ar trebui să promoveze transparența, responsabilitatea și etica profesională.

Imparțialitate și neutralitate: Instituțiile publice trebuie să fie imparțiale și neutre în acțiunile lor. Cultura organizațională ar trebui să evite favoritismul și discriminarea și să promoveze egalitatea de șanse pentru toți.

Eficiență și eficacitate: Instituțiile publice trebuie să utilizeze resursele în mod eficient și eficace pentru a-și îndeplini misiunea. Cultura organizațională ar trebui să promoveze o cultură a performanței și a rezultatelor.

Colaborare și coordonare: Instituțiile publice colaborează adesea cu alte organizații din sectorul public și privat. Cultura organizațională ar trebui să promoveze colaborarea, coordonarea și comunicarea eficientă.

Factorii care influențează cultura organizațională în sectorul public

O serie de factori pot influența cultura organizațională a instituțiilor publice, inclusiv:

Cadrul legal și reglementar: Cadrul legal și reglementar în care operează instituțiile publice poate influența semnificativ cultura organizațională. De exemplu, legislația privind transparența, responsabilitatea și etica profesională poate contribui la promovarea unei culturi pozitive în sectorul public.

Leadership: Liderii instituțiilor publice joacă un rol esențial în modelarea culturii organizaționale. Un lider puternic și vizionar poate inspira angajații și poate crea o cultură pozitivă și orientată spre performanță.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Valorile și normele organizaționale: Valorile și normele organizaționale definesc comportamentul acceptabil și așteptat în cadrul organizației. Acestea pot fi exprimate în mod explicit prin declarații de valori sau pot fi implicite în cultura organizațională.

Resursele umane: Resursele umane disponibile unei instituții publice pot influența cultura organizațională. De exemplu, un număr insuficient de angajați sau o pregătire inadecvată pot duce la o cultură a stresului și a supraîncărcării.

Cultura națională: Cultura națională poate influența cultura organizațională a instituțiilor publice, în special în țările cu o administrație publică centralizată.

Impactul culturii organizaționale asupra performanței organizaționale

Cultura organizațională are un impact semnificativ asupra performanței organizaționale a instituțiilor publice în mai multe moduri:

Satisfacția angajaților: O cultură organizațională pozitivă poate contribui la creșterea satisfacției angajaților, ceea ce duce la o rată mai mică a fluctuației forței de muncă, la un moral mai ridicat și la o productivitate mai mare.

Calitatea serviciilor publice: O cultură organizațională orientată spre client poate duce la o îmbunătățire a calității serviciilor publice. Angajații care se simt valorizați și sprijiniți sunt mai predispuși să depună un efort suplimentar pentru a-i ajuta pe cetățeni.

Eficiență și eficacitate: O cultură care promovează inovația, eficiența și reducerea birocrăției poate ajuta instituțiile publice să utilizeze resursele în mod mai eficient și să își îndeplinească obiectivele mai eficace.

Încrederea publicului: O cultură organizațională bazată pe transparentă, responsabilitate și etică profesională poate spori încrederea publicului în instituțiile statului. Cetățenii sunt mai dispuși să coopereze cu instituțiile publice dacă au încredere în integritatea și competența angajaților.

Strategii de gestionare a culturii organizaționale în sectorul public

Liderii instituțiilor publice pot implementa o serie de strategii pentru a gestiona cultura organizațională și a crea un mediu de lucru pozitiv și performant. Unele dintre aceste strategii includ:

Clarificarea valorilor și misiunii organizației: Este important ca liderii să definească clar valorile și misiunea organizației și să se asigure că acestea sunt comunicate eficient angajaților.

Recrutarea și selecția angajaților care se potrivesc culturii organizaționale: Atunci când recrutează și selectează angajați, liderii ar trebui să caute persoane ale căror valori și comportamente se potrivesc culturii organizaționale dorite.

Oferirea de programe de instruire și dezvoltare: Programele de instruire și dezvoltare pot ajuta angajații să își îmbunătățească abilitățile și cunoștințele și să se alinieze la cultura organizațională.

Recunoașterea și recompensarea performanțelor: Recunoașterea și recompensarea performanțelor pozitive pot motiva angajații și pot consolida comportamentele dorite.

Promovarea comunicării deschise și a feedback-ului: O comunicare deschisă și un feedback constructiv pot ajuta angajații să înțeleagă așteptările și să își îmbunătățească performanța.

Gestionarea schimbării eficiente: Schimbarea este inevitabilă în sectorul public. Liderii trebuie să gestioneze schimbarea în mod eficient pentru a minimiza perturbările și a obține sprijinul angajaților.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Cultura organizațională joacă un rol esențial în succesul instituțiilor din sectorul public. O cultură pozitivă și orientată spre performanță poate contribui la creșterea satisfacției angajaților, la îmbunătățirea calității serviciilor publice și la sporirea încrederii publicului. Liderii instituțiilor publice trebuie să acorde o atenție deosebită gestionării culturii organizaționale și să implementeze strategii care să promoveze un mediu de lucru pozitiv și performant.

Bibliografie:

1. Anthony Giddens, Sociologie, Editura Polirom, Iași, 2010
2. Macarie, C. F., Creța, S. C., & Tuță, M. (2008). Cultura organizațională a instituțiilor publice din România. Buletin Științific și Pedagogic (1), 64-76. <https://rtsa.ro/rtsa/index.php/rtsa/article/viewFile/536/533>
3. Rousseau, D. M. (1990). Assessing organisational culture: The case for multiple methods. În B. Schneider (Ed.), Organisational climate and culture (pp. 153-192). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
4. Schein, E. H. (1992). Organizational culture and leadership. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
5. Schein, E. H. (2010). Cultură organizațională și leadership. John Wiley & Sons.

POLITICI PUBLICE ÎN DOMENIUL ASIGURĂRII POPULAȚIEI CU APĂ POTABILĂ

PUBLIC POLICIES IN THE FIELD OF ENSURING PUBLIC ACCESS TO SAFE DRINKING

Dan STANEV

Conducător științific: **Oleg BERCU**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *This article examines the critical importance of access to safe drinking water and how public policies can ensure sustainable water resource management. Current challenges, such as climate change and population growth, are highlighted as threats to equitable access to drinking water. The article explores different types of public policies, including regulations, financing, and infrastructure, analyzing the strengths and weaknesses of their implementation. The role of the state, the market, and civil society in ensuring access to drinking water is discussed.*

Finally, the article proposes solutions and strategies to overcome the challenges and presents future perspectives for water-related policies, with a focus on sustainability, equity, and innovation.

Keywords: *safe and sustainably managed drinking water (WASH), sanitation services, drinking water quality (QW), integrated water resource management (IWRM), climate change and climate variability, population growth and urbanization, source water pollution, water regulatory and legislative framework, WASH financing instruments, water infrastructure development (water supply and sanitation systems)*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Rezumat: *Acest articol analizează importanța crucială a accesului la apă potabilă sigură și modul în care politicile publice pot asigura un management durabil al resurselor de apă.*

Sunt evidențiate provocările actuale, precum schimbările climatice și creșterea populației, care amenință accesul echitabil la apă potabilă.

Articolul explorează diferite tipuri de politici publice, inclusiv reglementări, finanțare și infrastructură, analizând punctele forte și slabe ale implementării lor. Se discută rolul statului, pieței și societății civile în asigurarea accesului la apă potabilă.

În final, articolul propune soluții și strategii pentru depășirea provocărilor și prezintă perspective viitoare pentru politicile legate de apa potabilă, cu accent pe sustenabilitate, echitate și inovație.

Cuvinte-cheie: *apă potabilă sigură și gestionată durabil (WASH), servicii de salubritate, calitatea apei potabile (QW), managementul integrat al resurselor de apă (IWRM), Schimbări climatice și variabilitate climatică, Creșterea populației și urbanizarea, poluarea surselor de apă, cadrul legislativ și de reglementare pentru apă, instrumente de finanțare pentru WASH, dezvoltarea infrastructurii de apă (sisteme de alimentare cu apă și canalizare)*

Introducere

Apa potabilă este o resursă vitală pentru viață, fiind esențială pentru supraviețuire, sănătate și bunăstare. Accesul la apă curată și sigură este un drept fundamental al omului, recunoscut la nivel internațional. Cu toate acestea, asigurarea accesului universal la apă potabilă rămâne o provocare majoră în secolul XXI, din cauza unor factori precum schimbările climatice, creșterea populației, poluarea și infrastructura deficitară.

Acest articol explorează importanța apei potabile, provocările actuale cu care se confruntă accesul la apă și rolul crucial al politicilor publice în abordarea acestor probleme. Se va pune accent pe necesitatea de a asigura un acces echitabil și durabil la apă potabilă pentru toți oamenii, ca o condiție esențială pentru o dezvoltare durabilă și o viață sănătoasă.

Importanța apei potabile:

- Resursă vitală pentru viață: Apa este indispensabilă pentru funcțiile corpului uman, reglementarea temperaturii, transportul nutrienților și eliminarea deșeurilor.
- Factor determinant pentru sănătate: Lipsa apei potabile curată duce la boli diareice, deshidratare, malnutriție și chiar deces, afectând în mod special copiii și persoanele vulnerabile.
- Element fundamental pentru dezvoltare: Apa este esențială pentru agricultură, industrie, energie și alte sectoare economice, fiind un motor al dezvoltării economice și sociale.
- Drept fundamental al omului: Accesul la apă potabilă curată este un drept fundamental recunoscut în instrumente internaționale, fiind esențial pentru demnitatea umană și o viață decentă.

Provocări actuale:

- Schimbări climatice: Seceta, inundațiile și creșterea nivelului mării afectează calitatea și disponibilitatea apei potabile în multe regiuni.
- Creșterea populației: Cererea de apă potabilă crește rapid, punând presiune pe resursele existente.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- Poluarea: Poluarea industrială, agricolă și menajeră contaminează sursele de apă potabilă, făcând-o improprie consumului.
- Infrastructură deficitară: Multe țări au sisteme de distribuție a apei vechi și ineficiente, cu pierderi de apă și contaminare.
- Sărăcie: Lipsa resurselor financiare limitează investițiile în infrastructura de apă și implementarea politicilor eficiente de gestionare a apei.

Rolul politicilor publice:

- Reglementarea: Stabilirea standardelor de calitate a apei, controlul poluării și acordarea de permise de utilizare a apei.
- Finanțare: Investiții în infrastructura de apă, reabilitarea sistemelor de canalizare și subvenționarea tarifelor.
- Educație și conștientizare: Campanii de educare a publicului cu privire la conservarea apei și utilizarea eficientă a resurselor.
- Cooperare și coordonare: Cadre instituționale eficiente, cooperare intersectorială și participare la inițiative internaționale.
- Cercetare și inovație: Dezvoltarea de noi tehnologii de purificare a apei și gestionare eficientă a resurselor.

Cadrul conceptual și teoretic: Asigurarea accesului echitabil și durabil la apă potabilă

Acest capitol prezintă cadrul conceptual și teoretic al analizei politicilor publice legate de asigurarea accesului la apă potabilă. Se vor defini conceptele cheie, se vor prezenta teoriile relevante și se va analiza rolul statului, pieței și societății civile în abordarea acestei probleme complexe.

1. Definirea conceptelor cheie:

- **Apă potabilă:** Apă care îndeplinește standardele de calitate stabilite de autoritățile sanitare, fiind sigură pentru consumul uman.
- **Politici publice:** Un set de decizii și acțiuni luate de guverne pentru a aborda o problemă specifică și a produce un impact dorit.
- **Sustenabilitate:** Capacitatea de a menține resursele naturale și sistemele ecologice pentru a satisface nevoile generațiilor prezente și viitoare.
- **Echitate:** Distribuirea echitabilă a resurselor și beneficiilor, asigurând accesul egal pentru toți, indiferent de statutul social sau economic.
- **Acces:** Posibilitatea de a obține și utiliza o resursă, cum ar fi apa potabilă, într-un mod convenabil și sigur.

2. Teorii relevante:

- **Managementul resurselor de apă:** Se concentrează pe gestionarea eficientă și durabilă a resurselor de apă dulce, luând în considerare aspecte sociale, economice și de mediu.
- **Economia politică a apei:** Analizează modul în care distribuția și utilizarea apei sunt influențate de relațiile de putere și de factorii politici.
- **Guvernanța apei:** Se referă la modul în care apa este gestionată și guvernată, implicând diverse părți interesate, cum ar fi guvernele, agențiile de apă, sectorul privat și societatea civilă.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

3. Rolul statului, pieței și societății civile:

- **Statul:** Are un rol central în stabilirea politicilor publice legate de apa potabilă, reglementarea sectorului, finanțarea infrastructurii și asigurarea accesului universal la apă.
- **Piața:** Poate juca un rol în furnizarea de servicii de apă potabilă, mai ales în zonele urbane, dar este importantă o reglementare adecvată pentru a asigura accesul echitabil și prețuri accesibile.
- **Societatea civilă:** Poate monitoriza implementarea politicilor publice, mobiliza comunitățile și promova o gestionare durabilă a apei.

Analiza politicilor publice în domeniul asigurării populației cu apă potabilă

Asigurarea accesului universal la apă potabilă curată și sigură este o provocare majoră care necesită o abordare integrată prin politici publice eficiente. Acest capitol analizează principalele tipuri de politici publice în domeniul apei, oferind o critică a implementării lor la nivel național și internațional, și prezentând studii de caz din diferite țări.

1. Tipuri de politici publice:

- **Reglementare:** Stabilirea standardelor de calitate a apei, controlul poluării, acordarea de permise de utilizare a apei și implementarea mecanismelor de prețuri.
- **Finanțare:** Investiții în infrastructura de apă potabilă, modernizarea sistemelor de distribuție și tratare, subvenționarea tarifelor pentru a face apa accesibilă pentru populația vulnerabilă.
- **Infrastructură:** Construcția și reabilitarea sistemelor de apă potabilă, inclusiv sisteme de distribuție, tratare și canalizare.
- **Educare și sensibilizare:** Campanii de informare publică cu privire la importanța conservării apei, utilizarea eficientă a resurselor și practicile sanitare adecvate.

2. Analiza critică a politicilor publice:

- **Eficiență:** Unele politici publice pot fi ineficiente din cauza lipsei de resurse, a corupției, a birocrăției excesive sau a cadrului legislativ deficitar.
- **Echilibru:** Politicile publice pot favoriza anumite grupuri de populație în detrimentul altora, ducând la inegalități în accesul la apă potabilă.
- **Sustenabilitate:** Unele politici publice pot ignora aspectele de mediu, ducând la exploatarea excesivă a resurselor de apă și la degradarea mediului.
- **Participare:** Lipsa implicării societății civile în procesul de elaborare și implementare a politicilor publice poate duce la politici ineficiente și neadaptate nevoilor reale ale populației.

3. Studii de caz:

- **Politica națională de apă potabilă din India:** Un exemplu de politică publică cuprinzătoare care a dus la progrese semnificative în accesul la apă potabilă, dar care se confruntă cu provocări legate de implementare și finanțare.
- **Inițiativa Millennium Challenge Corporation:** Un program de asistență financiară care a sprijinit proiecte de infrastructură de apă potabilă în țări în curs de dezvoltare, cu rezultate mixte în ceea ce privește sustenabilitatea și impactul social.
- **Modelul de gestionare comunitară a apei din Bolivia:** Un exemplu de implicare activă a comunităților în gestionarea resurselor de apă, cu rezultate pozitive în ceea ce privește accesul și conservarea apei.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Provocări și perspective în domeniul politicilor publice legate de apa potabilă
Asigurarea accesului universal la apă potabilă curată și sigură rămâne o provocare majoră în secolul XXI, în ciuda eforturilor semnificative depuse prin implementarea politicilor publice. Acest capitol analizează principalele provocări cu care se confruntă implementarea politicilor publice eficiente în domeniul apei, propune soluții și strategii pentru depășirea acestor provocări și prezintă perspectivele viitoare în acest domeniu.

1. Provocări majore:

- **Schimbări climatice:** Seceta prelungită, inundațiile și creșterea nivelului mării afectează calitatea și disponibilitatea apei potabile în multe regiuni.
- **Creșterea populației:** Cererea de apă potabilă crește rapid din cauza creșterii populației, punând presiune pe resursele existente.
- **Poluare:** Poluarea industrială, agricolă și menajeră contaminează sursele de apă potabilă, făcând-o improprie consumului.
- **Sărăcie:** Lipsa resurselor financiare limitează capacitatea multor țări de a investi în infrastructura de apă și de a implementa politici eficiente de gestionare a apei.

2. Soluții și strategii:

- **Adaptarea la schimbările climatice:** Implementarea strategiilor de adaptare la schimbările climatice, cum ar fi colectarea apei pluviale, reutilizarea apei gri și conservarea resurselor de apă.
- **Investiții în infrastructură:** Investiții în construirea și modernizarea sistemelor de distribuție a apei potabile, modernizarea sistemelor de tratare a apei și extinderea infrastructurii de canalizare.
- **Tehnologii eficiente:** Promovarea utilizării de tehnologii eficiente pentru purificarea apei, desalinizarea apei de mare și gestionarea eficientă a resurselor de apă.
- **Educație și sensibilizare:** Campanii de educare a publicului cu privire la importanța conservării apei, utilizarea eficientă a resurselor și practicile sanitare adecvate.
- **Cooperare transfrontalieră:** Promovarea cooperării transfrontaliere pentru gestionarea eficientă a resurselor de apă transfrontaliere și rezolvarea conflictelor legate de apă.

3. Perspective viitoare:

- **Durabilitate:** Integrarea principiilor de durabilitate în politicile publice legate de apa potabilă, asigurând un echilibru între nevoile economice, sociale și de mediu.
- **Echitate:** Asigurarea accesului echitabil la apă potabilă pentru toți oamenii, indiferent de statutul social sau economic, prin politici specifice de sprijin pentru populația vulnerabilă.
- **Inovație:** Sprijinirea cercetării și dezvoltării de noi tehnologii pentru purificarea apei, gestionarea eficientă a resurselor de apă și economisirea apei.
- **Guvernanță participativă:** Promovarea implicării active a societății civile în procesul de elaborare și implementare a politicilor publice legate de apa potabilă pentru a asigura o gestionare transparentă și responsabilă a resurselor de apă.

Concluzie

Asigurarea accesului universal la apă potabilă curată și sigură este o provocare majoră a secolului XXI, care necesită o abordare integrată și multisectorială. Acest articol a explorat diverse aspecte ale acestei probleme complexe, prezentând:

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- Importanța apei potabile ca resursă vitală și drept fundamental al omului.
- Provocările actuale cu care se confruntă accesul la apă potabilă la nivel global și național.
- Rolul crucial al politicilor publice în abordarea acestor provocări și asigurarea accesului echitabil și durabil la apă potabilă.
- Principalele tipuri de politici publice în domeniul apei: reglementare, finanțare, infrastructură, educare și sensibilizare.
- Analiza critică a politicilor publice implementate la nivel național și internațional.
- Studii de caz din diferite țări care ilustrează eficiența sau ineficiența politicilor publice legate de apa potabilă.
- Provocări majore cu care se confruntă implementarea politicilor publice eficiente în domeniul apei: schimbări climatice, creștere populației, poluare, sărăcie.
- Soluții și strategii pentru depășirea acestor provocări.
- Perspective viitoare în domeniul politicilor publice legate de apa potabilă, cu accent pe durabilitate, echitate și inovație.

Reiterăm importanța politicilor publice eficiente în asigurarea accesului la apă potabilă pentru toți. Implementarea cu succes a acestor politici necesită o abordare integrată care să combine:

- **Investiții în infrastructură:** Construcția și modernizarea sistemelor de distribuție și tratare a apei, precum și extinderea infrastructurii de canalizare.
- **Tehnologii eficiente:** Promovarea utilizării de tehnologii moderne pentru purificarea apei, desalinizarea apei de mare și gestionarea eficientă a resurselor de apă.
- **Educație și sensibilizare:** Campanii de educare a publicului cu privire la importanța conservării apei, utilizarea eficientă a resurselor și practicile sanitare adecvate.
- **Cooperare la toate nivelurile:** Cooperare locală, națională și internațională pentru gestionarea eficientă a resurselor de apă transfrontaliere și rezolvarea conflictelor legate de apă.
- **Guvernare participativă:** Implicarea activă a societății civile în procesul de elaborare și implementare a politicilor publice legate de apa potabilă pentru a asigura o gestionare transparentă și responsabilă a resurselor de apă.

Bibliografie:

1. **Organizația Mondială a Sănătății (OMS):** <https://www.who.int/teams/environment-climate-change-and-health/water-sanitation-and-health>
2. **UNICEF:** <https://www.unicef.org/wash>
3. **Banca Mondială:** <https://www.worldbank.org/en/topic/sanitation>
4. **Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP):** <https://www.undp.org/tag/water-and-sanitation>
5. „Accesul la apă potabilă și sanitație: o perspectivă globală” de către Bartram, J., et al. (2010): <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780443153549000189>
6. „Provocările schimbărilor climatice pentru apa potabilă” de către IPCC (2018): <https://www.ipcc.ch/>

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

7. „Drepturile omului la apă și sanitație” de către OHCHR (2003): <https://www.ohchr.org/en/water-and-sanitation>
8. „Apa potabilă: definiții și standarde” de către OMS (2008): <https://www.who.int/teams/environment-climate-change-and-health/water-sanitation-and-health/water-safety-and-quality/drinking-water-quality-guidelines>
9. „Politici publice: principii și instrumente” de către Rhodes, R.A. (2007): <https://global.oup.com/academic/category/social-sciences/politics/public-policy/>
10. „Sustenabilitate: definiții și principii” de către Comisia Brundtland (1987): <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
11. „Echitate: teorii și aplicații” de către Sen, A. (1992): <https://global.oup.com/ushe/disciplines/sociology/social-inequality-courses/social-inequality/>
12. „Acces: definiții și măsurători” de către DFID (2001): <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-international-development>
13. „Statul și apa: responsabilități și roluri” de către UNW-DPAC (2008): <https://www.unwater.org/publications/un-world-water-development-report>
14. „Piața apei: oportunități și provocări” de către OECD (2009): https://www.oecd-ilibrary.org/environment/pricing-water-resources-and-water-and-sanitation-services_9789264083608-en
15. „Societatea civilă și apa: implicare și participare” de către WB (2004): <https://www.worldbank.org/en/about/partners/civil-society>
16. „Reglementare: instrumente și abordări” de către WEAP (2004): <https://www.wewater.org/en/filtersystem/>
17. „Infrastructură: planificare și investiții” de către FAO (2015): <https://www.fao.org/water/en/>

**ADMINISTRAREA DEȘEURILOR LA NIVELUL COLECTIVITĂȚILOR
LOCALE**

WASTE MANAGEMENT AT THE LEVEL OF LOCAL COMMUNITIES

Cătălin GHINDARU

Conducător științific: **Oleg BERCU**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Rezumat: *Articolul abordează importanța gestionării eficiente a deșeurilor, evidențiind provocările cu care se confruntă autoritățile locale în acest domeniu la nivel global. Se analizează problemele curente și se propun principii cheie pentru o abordare durabilă a gestionării deșeurilor. De asemenea, sunt prezentate strategii pentru administrarea deșeurilor la nivel local, inclusiv elaborarea unui plan specific, implementarea colectării selective, dezvoltarea infrastructurii necesare și educația publicului. Articolul explorează, de asemenea, instrumentele disponibile autorităților locale pentru implementarea acestor strategii și investighează modalitățile de finanțare*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

a acestui proces. În final, sunt prezentate exemple de bune practici internaționale care pot fi adaptate cu succes de către autoritățile locale.

Cuvinte-cheie: administrarea deșeurilor, gestionarea deșeurilor, colectare selectivă, reciclare, valorificare, depozitare, plan local de gestionare a deșeurilor

Abstract: *The article addresses the importance of effective waste management, highlighting the challenges faced by local authorities in this area globally. Current issues are analyzed and key principles are proposed for a sustainable approach to waste management. Strategies for local waste management are also presented, including the development of a specific plan, the implementation of selective collection, the development of the necessary infrastructure and public education. The article also explores the tools available to local authorities to implement these strategies and investigates ways of funding this process. Finally, examples of international good practices that can be successfully adapted by local authorities are presented.*

Keywords: waste administration, waste management, selective collection, recycling, recovery, storage, local waste management plan

Introducere

Gestionarea deșeurilor reprezintă o problemă majoră cu care se confruntă societatea modernă, cu implicații semnificative asupra mediului, economiei și sănătății publice. La nivel local, administrarea deșeurilor revine în sarcina autorităților locale, care au responsabilitatea de a implementa strategii eficiente și durabile pentru gestionarea deșeurilor generate de locuitori și de agenții economici.

Problemele actuale cu administrarea deșeurilor

Creșterea volumului de deșeuri: Cantitatea de deșeuri generată crește constant, punând presiune pe infrastructura existentă și pe resursele financiare ale autorităților locale.

Depozitarea necontrolată a deșeurilor: O parte semnificativă a deșeurilor este depozitată necontrolat, poluând solul, apa și aerul și creând riscuri pentru sănătatea publică.

Rata scăzută de reciclare: Rata de reciclare a deșeurilor este încă scăzută în multe localități, ceea ce duce la pierderea de resurse valoroase și la creșterea cantității de deșeuri eliminate în depozitele de gunoi.

Lipsa de infrastructură: Infrastructura de gestionare a deșeurilor este adesea insuficientă sau inadecvată, ceea ce duce la probleme cu colectarea, transportul și valorificarea deșeurilor.

Lipsa de educație și conștientizare: Lipsa de educație și conștientizare a publicului cu privire la importanța gestionării responsabile a deșeurilor este un obstacol major în implementarea strategiilor eficiente de gestionare a deșeurilor.

Principiile administrarea eficientă a deșeurilor

Ierarhia de gestionare a deșeurilor: Principiul fundamental al administrarea eficientă a deșeurilor este ierarhia de gestionare a deșeurilor, care recomandă evitarea generării de deșeuri, urmată de re folosire, reciclare, valorificare energetică și depozitare.

Responsabilitatea producătorului: Producătorii de bunuri ar trebui să fie responsabili pentru deșeurile generate de produsele lor, prin implementarea principiului responsabilității extinse a producătorului.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Participarea publică: Publicul ar trebui implicat activ în procesul de luare a deciziilor cu privire la administrarea deșeurilor, prin campanii de educare și conștientizare și prin oferirea de oportunități de participare la consultații publice.

Utilizarea tehnologiilor moderne: Tehnologiile moderne de gestionare a deșeurilor ar trebui utilizate pentru a îmbunătăți eficiența și durabilitatea proceselor de gestionare a deșeurilor.

Strategii pentru administrarea eficientă a deșeurilor la nivel local

Elaborarea unui plan local de gestionare a deșeurilor: Un plan local de gestionare a deșeurilor ar trebui elaborat cu participarea publicului și ar trebui să includă obiective specifice, strategii de implementare și resurse financiare.

Implementarea colectării selective a deșeurilor: Colectarea selectivă a deșeurilor ar trebui implementată pentru a facilita reciclarea și valorificarea deșeurilor.

Dezvoltarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor: Infrastructura de gestionare a deșeurilor ar trebui dezvoltată pentru a include instalații de colectare, sortare, reciclare, valorificare energetică și depozitare a deșeurilor.

Educarea și conștientizarea publicului: Campanii de educare și conștientizare ar trebui implementate pentru a informa publicul cu privire la importanța gestionării responsabile a deșeurilor și a promova comportamente durabile.

Încurajarea reutilizării și reciclării: Reutilizarea și reciclarea deșeurilor ar trebui încurajate prin introducerea de stimulente fiscale și prin campanii de informare.

Combaterea depozitării necontrolate a deșeurilor: Depozitarea necontrolată a deșeurilor ar trebui combătută prin implementarea de măsuri de sancționare și prin campanii de educare a publicului.

Instrumente pentru administrarea deșeurilor la nivel local

Pentru a implementa strategiile eficiente de gestionare a deșeurilor, autoritățile locale dispun de o serie de instrumente:

• *Instrumente legislative și administrative:* Elaborarea și implementarea regulamentelor locale privind gestionarea deșeurilor, stabilirea unor tarife pentru colectarea deșeurilor în funcție de cantitate și tipul de deșeuri, instituirea de sancțiuni pentru depozitarea necontrolată a deșeurilor.

• *Instrumente economice și financiare:* Instrumentele economice și financiare pot cuprinde taxe de poluare pe deșeuri generate, subvenții pentru implementarea programelor de compostare sau reciclare, tarife diferențiate pentru colectarea deșeurilor reciclabile versus nereciclabile.

• *Instrumente de cooperare:* Cooperarea între autoritățile locale, operatorii de salubritate, organizațiile nonguvernamentale de mediu și mediul privat este esențială pentru implementarea cu succes a strategiilor de gestionare a deșeurilor.

Finanțarea administrarea deșeurilor

Finanțarea administrarea deșeurilor reprezintă o provocare pentru autoritățile locale. Sursele de finanțare pot include:

- Taxele pentru colectarea deșeurilor percepute de la populație și agenții economici.

- Fonduri europene și internaționale destinate protecției mediului.

- Subvenții de la guvernul central.

- Parteneriate public-private cu operatori privați din domeniul gestionării deșeurilor.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Exemple de bune practici

Deși Republica Moldova se confruntă cu provocări semnificative în gestionarea deșeurilor, există și exemple de bune practici care pot fi replicate și scalate la nivel național. Iată câteva exemple:

1. Sortarea deșeurilor la sursă:

Primăria municipiului Chișinău: A implementat un program de sortare a deșeurilor la sursă, distribuind pubele colorate pentru diferite categorii de deșuri (menajere, reciclabile, biodegradabile). Programul a dus la o creștere semnificativă a ratei de reciclare.

Orașul Șoldănești: A implementat un proiect pilot de sortare a deșeurilor la sursă în colaborare cu o companie privată. Proiectul a demonstrat viabilitatea economică a sortării deșeurilor și a contribuit la creșterea gradului de conștientizare a publicului.

2. Compostarea:

Satul Costești, raionul Râșcani: A implementat un sistem de compostare comunitară care transformă deșeurile organice în compost utilizabil pentru agricultură. Sistemul a contribuit la reducerea cantității de deșuri eliminate în depozitele de gunoi și a generat venituri suplimentare pentru localnici.

Asociația Obștească „Eco-Răzeni”: Promovează compostarea casnică prin organizarea de ateliere și distribuirea de compostiere. Asociația a contribuit la schimbarea atitudinii publicului față de compostare și la creșterea gradului de adopție a acestei practici.

3. Reciclarea:

Compania „Eco-Plastic”: Reciclează deșeurile din plastic în produse noi, cum ar fi țevi, folii și ambalaje. Compania contribuie la reducerea cantității de deșuri eliminate în depozitele de gunoi și la conservarea resurselor naturale.

Compania „Green Waste”: Colectează și valorifică deșeurile electronice, asigurând o gestionare ecologică a acestora. Compania contribuie la prevenirea poluării mediului și la recuperarea materialelor valoroase.

4. Educație și conștientizare:

Ministerul Mediului: A lansat campanii de educare și conștientizare publică cu privire la importanța gestionării responsabile a deșeurilor. Campaniile au contribuit la creșterea gradului de informare a publicului și la schimbarea comportamentelor.

ONG-uri de mediu: Organizează campanii de informare și sensibilizare în școli, comunități locale și întreprinderi. ONG-urile contribuie la educarea tinerei generații și la promovarea practicilor durabile de gestionare a deșeurilor.

5. Parteneriate:

Proiectul „EU4Moldova: Dezvoltarea capacităților pentru o economie verde” - Implementează proiecte de gestionare a deșeurilor în mai multe localități din Moldova, prin parteneriate cu autorități locale, ONG-uri și operatori privați. Proiectul contribuie la transferul de know-how și la consolidarea capacităților locale de gestionare a deșeurilor.

Acestea sunt doar câteva exemple de bune practici la nivel național în administrarea deșeurilor din Republica Moldova. Implementarea la scară largă a acestor practici poate contribui semnificativ la îmbunătățirea gestionării deșeurilor în țară și la protejarea mediului.

Concluzie. Administrarea eficientă a deșeurilor la nivel local este o problemă complexă și multidimensională care necesită o abordare integrată și multi-stakeholder.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Principiile cheie ale administrarea eficientă includ ierarhia de gestionare a deșeurilor, responsabilitatea producătorului, participarea publică, utilizarea tehnologiilor moderne și implementarea unei strategii locale cuprinzătoare.

Autoritățile locale dispun de o serie de instrumente pentru a implementa strategiile de gestionare a deșeurilor, inclusiv instrumente legislative și administrative, instrumente economice și financiare și instrumente de cooperare. Finanțarea administrarea deșeurilor poate fi asigurată prin diverse surse, cum ar fi taxele pentru colectarea deșeurilor, fondurile europene și internaționale, subvențiile de la guvernul central și parteneriatele public-private.

Exemplele de bune practici din diverse țări, inclusiv Republica Moldova, demonstrează că o gestionare eficientă a deșeurilor este posibilă și poate aduce beneficii semnificative mediului, economiei și sănătății publice. Implementarea strategiilor eficiente de gestionare a deșeurilor la nivel local este esențială pentru a construi o societate durabilă și pentru a proteja planeta pentru generațiile viitoare

Bibliografie:

1. Ministerul Mediului al Republicii Moldova: (<https://www.mediu.gov.md/>);
2. Agenția Națională pentru Protecția Mediului: (<https://am.gov.md/>);
3. *EU4Environment: promovarea dezvoltării economice verzi și durabile în Republica Moldova*: (<https://old.mei.gov.md/ro/content/economia-verde>);
4. Bodrug Nicolae, „Gestionarea deșeurilor – o problemă stringentă a Republicii Moldova”, Institutul de Ecologie și Geografie al AȘM, 2015;
5. „Deșeurile – o problemă cu multiple fațete: abordări și perspective” - Revista de Cercetare în Administrație Publică, Vol. 15, Nr. 2, 2022.

ESENȚA SCRUTINULUI MAJORITAR ÎN CADRUL ALEGERILOR

THE ESSENCE OF MAJORITY VOTING IN ELECTIONS

Igor SOROCEANU

Conducător științific: **Mariana PAVELENCU**, dr., conf. univ.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
Academia „Ștefan cel Mare” (MAI)

Abstract: *The majority voting system remains a current and discussed topic in many countries around the world. Debates regarding the advantages and disadvantages of majority voting are ongoing in the context of the electoral reforms proposed in various states. Some political parties support maintaining majority voting, arguing that it provides stability and clarity in the electoral process. However, other political actors are addressing the possible shortcomings of the system and advocating for changes towards more proportional electoral systems. In some countries, there are civic initiatives and organizations campaigning for the reform of majority voting in favor of more representative systems.*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Keywords: *majority vote, electoral competitor, right to vote, right to be elected, 18 years, etc*

Rezumat: *Sistemul scrutinului majoritar rămâne un subiect actual și discutat în numeroase țări din întreaga lume. Dezbaterile privind avantajele și dezavantajele scrutinului majoritar sunt în desfășurare în contextul reformelor electorale propuse în diverse state. Unele partide politice susțin menținerea scrutinului majoritar, argumentând că acesta oferă stabilitate și claritate în procesul electoral. Totuși, alți actori politici abordează posibilele deficiențe ale sistemului și pledând pentru schimbări în direcția unor sisteme electorale mai proporționale. În unele țări, există inițiative civice și organizații care milită pentru reforma scrutinului majoritar în favoarea unor sisteme mai reprezentative.*

Cuvinte-cheie: *scrutinul majoritar, concurent electoral, dreptul de vot, dreptul de a fi ales, 18 ani, etc*

Introducere. Actualitatea scrutinului majoritar este evidențiată și de studiile și analizele academice care investighează impactul acestui sistem asupra procesului politic și guvernării. În unele jurisdicții, schimbările în sistemul scrutinului majoritar sunt rezultatul unor procese de consultare publică și dezbateri extinse în cadrul societății civile.

Scrutinului majoritar poate fi observat și în evoluția jurisprudenței și a deciziilor instanțelor în cazuri legate de reforma electorală. În unele state, procesul de schimbare a sistemului scrutinului majoritar necesită amendamente constituționale sau modificări legislative semnificative. Tema scrutinului majoritar rămâne în atenția opiniei publice și a mediului academic ca parte a dezbaterii despre democratizarea și îmbunătățirea procesului electoral. Actualitatea scrutinului majoritar se reflectă și în eforturile de comparare și evaluare a diferitelor sisteme electorale în funcție de standardele democratice și de reprezentativitate.

Rezultatele obținute în baza analizelor științifice efectuate. Articolul 38 cu denumirea generică *Dreptul de vot și dreptul de a fi ales*, din Constituția Republicii Moldova stabilește că:

(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii¹.

Sistemul majoritar este acel tip de scrutin în care se înregistrează concurenți electorali persoanele fie reprezentînd un partid, fie independenți. Iar, candidatul cu cele mai multe voturi obținute este declarat ales. Este cel mai simplu și mai răspândit sistem

¹ Constituția Republicii Moldova nr.1 din 29.07.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78 din 29.03.2016.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

electoral, el mai este denumit și sistemul „în care câștigătorul i-a totul” sau „primului ajuns la finiș”.

Sistemul scrutinului majoritar este una dintre cele mai vechi și mai răspândite forme de alegere a reprezentanților în cadrul democrațiilor. Acest sistem presupune că candidatul sau partidul care primește cel mai mare număr de voturi să câștige alegerile, fără a lua în considerare procentul total de voturi obținut. Totodată scrutinul majoritar este un sistem în care candidatul sau partidul care obține cel mai mare număr de voturi într-o circumscripție electorală câștigă acea circumscripție, indiferent de procentul total de voturi obținute. Acest sistem poate fi implementat în diferite moduri, inclusiv scrutin uninominal majoritar (cu un singur câștigător per circumscripție) sau scrutinul de tip „primar și secundar” (unde sunt selectați atât un câștigător primar, cât și unul secundar, în ordine de preferință).

Termenul „majoritar” indică metoda prin care în cadrul unei circumscripții candidatul sau lista de candidați care are cele mai multe voturi, cu sau fără majoritate absolută, este declarat învingător. De obicei, acest mod de sistem electoral este practicat în circumscripții uninominale, adică țara este împărțită în atâtea circumscripții câte locuri sunt în parlament. Acest tip de sistem electoral este cel mai vechi, dar și cel mai utilizat.

Sistemul majoritar este unul din cele mai vestite sisteme electorale. Mai târziu, la începutul formării ordinii constituționale, au început să apară idei de reprezentare proporțională a grupurilor politice, unde numărul de mandate primite de aceste grupuri corespunde numărului de voturi exprimate pentru aceasta¹. În practică, sistemul proporțional a fost folosit pentru prima dată în Belgia în 1889. Pentru a evita neajunsurile sistemului majoritar și proporțional, au format și au dezvoltat un sistem electoral mixt. Un sistem electoral mixt este un sistem electoral în care sunt combinate alte două sisteme electorale: proporționale și majoritare. O parte din mandatele deputaților este distribuită pe baza principiilor sistemului majoritar, iar cealaltă – în conformitate cu principiile sistemului proporțional. sistem de alegeri) și asigură o legătură directă între candidați și persoanele care își dau votul².

Sistemul electoral majoritar, sau al votului majoritar cum mai este numit, la rândul său, are trei subtipuri: sistemul electoral majoritar cu un singur tur de scrutin, sistemul electoral majoritar cu două tururi de scrutin și sistemul electoral majoritar alternativ.

Trăsătura caracteristică scrutinurilor majoritare constă în faptul că, în fiecare circumscripție, locul sau locurile sunt atribuite în bloc candidaților sau listei care a ajuns în vârf; cu alte cuvinte, tendințele minoritare nu sunt reprezentate. Scrutinul majoritar se poate practica în cadrul marilor circumscripții, unde electoratul trebuie să aleagă o listă de candidați. Astăzi, în ceea ce privește alegerile legislative cel puțin, țările rămase fidele scrutinului majoritar îl practică mai degrabă în cadrul micilor circumscripții, unde este în joc cel puțin un loc. Acest cadru prezintă un dublu avantaj: pe de o parte, raporturile între candidați și electori sunt mai personalizate; pe de altă parte, cu cât circumscripțiile sunt mai numeroase, există mai multe șanse ca majoritatea să nu fie peste tot aceeași, ceea ce atenuează puțin efectul de monolit al principiului majoritar.

Scrutinul majoritar uninominal cu un singur tur (sistemul britanic) este cel mai simplu dintre toate modurile de scrutin: un singur loc se află în joc în fiecare

¹ Cârnaț Teodor, *Drept constituțional*, Chișinău, USM, 2004.

² Popescu Teodor, *Politologie*, Chișinău, F. E.-P. „Tipografia Centrală”, 2007.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

circumscripție, alegerea se face într-un singur tur, ocupat de candidatul care a fost ales cu cel mai mare număr de voturi, fără să fie cerută condiția unui procentaj minim prin raportare la voturile exprimate sau la numărul alegătorilor aleși. Acest sistem este tradițional în Regatul Unit. Pentru anglo-saxoni, această instituție este atât de importantă, încât i-au dat un nume special: *the first-past-the-post*. Acest sistem este folosit mai ales în Canada, SUA și în India. Este deci modul de scrutin în vigoare în două dintre democrațiile cele mai populate din lume¹.

Acest scrutin are un avantaj foarte important: votând pentru un deputat, electorii aleg de asemenea un premier și un echilibru guvernamental; există o majoritate netă în parlament, care asigură stabilitatea guvernamentală pe toată durata legislaturii; alternanța este totuși posibilă, ceea ce permite alegătorilor să sancționeze o echipă care i-a dezamăgit.

Dar scrutinul de tip britanic suscită, de asemenea, numeroase critici: în primul rând, i se reproșează că simplifică în mod abuziv peisajul politic, căci partidele terțe și noile curente sunt ținute la distanță de parlament; în al doilea rând, guvernământul este reprezentat adesea de o minoritate.

Referitor la scrutinul majoritar uninominal cu două tururi (sistemul francez) se deosebește de sistemul precedent și ține de faptul că primul tur nu este întotdeauna decisiv; el nu este așa decât dacă un candidat întrunește majoritatea absolută a voturilor exprimate. În caz contrar, este organizat un al doilea tur de scrutin, iar locul este atribuit candidatului care a întrunit cel mai mare număr de voturi, chiar dacă nu este vorba decât de o majoritate relativă. Acest sistem este tradițional în Franța, fiind în vigoare încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Scrutinul majoritar cu două tururi de scrutin determină bipolarizarea vieții politice, dar influența sa este combinată cu alți factori ce merg în același sens, mai ales dreptul de dizolvare și alegerea președintelui prin sufragiu universal direct, după un sistem de scrutin majoritar cu două tururi, obligând electorii să aleagă între doi candidați numai în al doilea tur.

Votul alternativ (sistemul australian) întâlnește în doctrină și cu denumirea de „preferențial” este considerat un derivat al sistemului britanic uninominal cu un singur tur și, de fapt, combină într-un singur tur efectele celor două tururi de scrutin cu majoritate absolută. Scrutinul alternativ este un tip de vot majoritar în care e necesară, ca și în cazul scrutinului majoritar cu două tururi, obținerea majorității absolute a voturilor (50%+1 vot) pentru a câștiga mandatul pus în joc într-o anumită circumscripție. În această variantă, alegătorii votează pentru candidați în circumscripții cu un singur loc, dar în loc să voteze pentru un singur candidat, ei trebuie să claseze în buletin toți candidații din circumscripția lor, în ordinea descrescătoare a preferinței. La deschiderea buletinelor, ele se clasifică după prima preferință. Candidatul care întrunește prima preferință a alegătorilor și are majoritatea absolută a voturilor este declarat câștigător. Dacă nu întrunește această majoritate, ultimul de pe listă este eliminat și voturile sale se împart celorlalți candidați, urmând preferința a doua. Dacă în acest fel unul dintre candidați obține majoritatea absolută, el este declarat câștigător, dacă nu, procesul continuă. În final, când rămân numai doi, unul în mod sigur are majoritatea absolută. Acest tip de scrutin este folosit în cadrul alegerilor prezidențiale din așa state ca Australia și Irlanda

¹ Barbu Claudiu, *Sisteme electorale*, București, Editura „Universul Juridic”, 2010.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

și permite unui concurent divizat în mai multe tendințe, dar majoritar în opinie, să câștige, depășind eventualele sale divizări. El interzice victoria întâmplătoare a unui candidat minoritar, ca urmare a divizării adversarilor săi.

Concluzii. În urma celor prezentate pot fi expuse următoarele concluzii:

Sistemul scrutinului majoritar este un aspect esențial al democrațiilor moderne, dar vine și cu numeroase provocări și controverse. Este important să evaluăm atent avantajele și dezavantajele acestui sistem și să explorăm posibile alternative și reforme care să îmbunătățească reprezentativitatea și eficiența procesului electoral.

Scrutinul majoritar este un sistem electoral simplu și ușor de înțeles, care poate promova stabilitatea politică, responsabilitatea individuală și reprezentarea locală. Cu toate acestea, acesta vine și cu anumite dezavantaje, cum ar fi sub-reprezentarea minorităților, distorsiunile în reprezentare și fragmentarea politică.

Este important să se ia în considerare și să se exploreze alternative și reforme care să îmbunătățească reprezentativitatea și eficacitatea procesului electoral, menținând totodată integritatea și responsabilitatea sistemului democratic.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova nr.1 din 29.07.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78 din 29.03.2016;
2. Barbu Claudiu, Sisteme electorale, București, Editura „Universul Juridic”, 2010;
3. Cârnaț Teodor, Drept constituțional, Chișinău, USM, 2004;
4. Popescu Teodor, Politologie, Chișinău, F. E.-P. „Tipografia Centrală”, 2007.

**INTEGRITATEA – FUNDAMENTUL ÎNCREDERII ÎN ADMINISTRAȚIA
PUBLICĂ**

**INTEGRITY – THE FOUNDATION OF TRUST IN PUBLIC
ADMINISTRATION**

Mariana BÎSTRITCHI

Conducător științific: **Oleg BERCU**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Integrity in public administration is an essential aspect in ensuring good governance and building a just and transparent society. This article explores the various aspects of integrity in public administration and its relevance to the effective functioning of democracy. The importance of public officials' firm commitment to high ethical standards is emphasized, as well as the need for effective control mechanisms and integrity agencies. Continuing education in ethics and integrity is considered essential for strengthening a climate of trust in public administration. At the same time, the role of leaders, citizens and civil society in promoting integrity and fighting corruption is highlighted as essential. Through the concerted efforts of these actors, a transparent, accountable public administration oriented towards the common interest can be ensured, thus contributing to the establishment and maintenance of a democratic and efficient*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

governance

Keywords: *integrity, public servant, public institutions, citizenship, civil society, public trust*

Rezumat: Integritatea în administrația publică reprezintă fundamentul încrederii cetățenilor în instituțiile statului. Aceasta presupune angajamentul neclintit al funcționarilor de a adera la standarde etice înalte, transparență în decizii și responsabilitate pentru acțiunile lor. Un aparat administrativ integru contribuie la crearea unui mediu în care corupția nu mai prosperă și deciziile sunt luate în interes public.

Climatul de încredere generat de integritatea administrației publice stimulează participarea civică și susține dezvoltarea economică. Cetățenii, când văd că oficialii guvernamentali sunt conduși de principii etice și că sistemul este rezistent la abuzuri, dezvoltă un sentiment de respect și colaborare față de guvern.

Pentru a menține acest climat, este esențial ca mecanismele de control și agențiile de integritate să funcționeze eficient, să investigheze orice abateri și să promoveze o cultură a responsabilității. Educația continuă în etică și integritate, atât pentru funcționarii actuali, cât și pentru cei în formare, este importantă pentru consolidarea acestui climat de încredere.

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, Integritatea reprezintă însușirea de a fi sau de a rămâne intact, integru, onest, cinstit, corect, incoruptibil¹. Prin urmare, este genul de virtute, care înglobează o serie de trăsături morale ale unei persoane. Este percepută ca sentiment al demnității, dreptății și conștiințiozității, care servește drept călăuză în conduita omului.

Integritatea reflectă, în general, două aspecte: pe de o parte – absența corupției și a fraudei, adică, politicienii și funcționarii publici își îndeplinesc îndatoririle fără a cere sau a accepta plăți suplimentare; banii publici sunt cheltuiți eficient pentru scopurile destinate acestora, fără influențarea achizițiilor publice sau impunerea unor intermediari în gestionarea acestora. Pe de altă parte, integritatea înseamnă deschidere, transparență și o bună calitate a serviciilor oferite; instituția publică informează publicul în legătură cu acțiunile pe care le întreprinde și în legătură cu modul în care acestea sunt realizate.²

O persoană integră va acționa în acord cu valorile și convingerile sale morale, fiind conștientă și ținând cont de nevoile societății când ia decizii. Integritatea individuală este esențială pentru o societate justă și prosperă, deoarece presupune unitate între acțiuni și gânduri, reflectând un set de virtuți etice pe care acea persoană le-a îmbrățișat în mod liber și sincer³.

Conduita etică și integritatea profesională pentru domeniul administrație publică are o importanță cu atât mai mare cu cât statutul funcției publice este unul special. Întreg

¹ <https://dexonline.ro/definitie/integritate> (accesat 15.03.2024)

² Gașcan Iurie, *Integritatea publică ca instrument de prevenire a fenomenului corupției în Republica Moldova*, În: *Studia Universitatis. Seria „Științe Sociale”*, nr. 3 (43). Chișinău: 2011. p.-84-86.

³ Alistar Victor, sub coord . *Integritatea în mediul de afaceri. Modele de bune practici europene*, Transparency Internațional România: București, 2013. Disponibil: <https://www.businessintegrity.ro/sites/default/files/fileuploads/CIBStudiul6.pdf> (accesat 15.03.2024).

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

personalul angajat în administrația publică are obligația de a asigura un serviciu public de calitate în beneficiul cetățenilor, dând dovadă de un comportament profesionist pentru a câștiga și a menține încrederea publicului în integritatea, imparțialitatea și eficacitatea autorităților și instituțiilor publice. Raportând noțiunea „integritate” la statutul și activitatea funcționarilor, agenților publici, vom subînțelege integritatea, cinstea, incoruptibilitatea sau onestitatea acestor categorii de subiecți în exercitarea atribuțiilor ce le revin conform statutului deținut.

Integritatea funcționarului din sectorul public este un pilon fundamental în determinarea imaginii instituției sau autorității în care aceștia își desfășoară activitatea. Aceasta poate fi definită ca fiind însușirea morală a respectării corecte și oneste a legilor și regulamentelor de către un funcționar public. În esență, integritatea funcționarului din domeniul public implică:

1. Însușirea sau calitatea morală a acestuia, reprezentând un aspect esențial al caracterului său profesional.
2. Respectarea prevederilor legale într-un mod onest, cinstit și necorupt, fără să fie influențat de interese personale sau de alte influențe externe.
3. Reflectarea responsabilității și răspunderii directe pe care și-a asumat-o odată cu acceptarea funcției publice sau a mandatului pe care îl deține¹.

Clădirea unui sistem de integritate în viața publică solicită un număr de elemente precum legislație, reglementări și coduri etice, onestitate și profesionalism în rândul oficialilor².

Legislația Republicii Moldova definește integritatea profesională drept capacitatea persoanei de a-și desfășura activitatea profesională în mod etic, liber de influență necorespunzătoare și manifestări de corupție, cu respectarea interesului public, a supremației Constituției Republicii Moldova și a legii (Legea nr. 325 din 23.12.2013).

Principiile generale și normele de conduită etică a funcționarilor publici sunt reflectate într-o serie de acte normative:

Codul de conduită a funcționarului public nr. 25-XVI din 22.02.2008 stabilește standardele etice și profesionale pentru funcționarii publici din Republica Moldova, inclusiv integritatea, responsabilitatea, transparența, imparțialitatea și confidențialitatea³.

Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158-XVI din 04.07.2008 definește funcționarul public, criteriile de ocupare a funcțiilor publice și drepturile și obligațiile acestora⁴.

¹ Tipa Ion, *Integritatea funcționarilor publici și a demnitarilor în exercitarea funcției publice sau a mandatului după caz*, AO CREDO. Chișinău 2015. p.-3

² Mostovei Tatiana, *Responsabilitatea funcționarului public prin prisma deontologiei*. Teză de doctor. Chișinău, 2017. p.-101.

³ LEGE Nr. 25 din 22-02-2008 privind Codul de conduită a funcționarului public, Publicat : 11-04-2008 în Monitorul Oficial Nr. 74-75 art. 243. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94204&lang=ro (accesat 15.03.2024)

⁴ LEGE Nr. 158 din 04-07-2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, Publicat : 23-12-2008 în Monitorul Oficial Nr. 230-232 art. 840, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120077&lang=ro (accesat 15.03.2024)

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică nr. 199 din 16.07.2010 reglementează funcțiile de demnitate publică, conflictele de interese și responsabilitatea penală și disciplinară a acestor persoane¹.

Legea privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică impune obligația de a declara veniturile și proprietățile și stabilește sancțiuni pentru nerespectare².

Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013 reglementează procedurile și criteriile pentru evaluarea integrității instituțiilor publice și prevede măsuri pentru prevenirea și combaterea corupției și a altor abateri etice³.

Păstrarea integrității în administrația publică necesită un efort constant. Acest lucru implică mecanisme de control și agenții de integritate active, care nu doar că urmăresc să prevină și să pedepsească corupția, ci și să încurajeze comportamentul etic. Investigațiile trebuie să fie prompte și neîmpiedicate de interferențe politice, asigurând că niciun funcționar nu este deasupra legii.

Educația în domeniul eticii și integrității este o altă componentă esențială. Trebuie să existe programe de instruire pentru funcționarii publici, încă de la începutul carierei lor, dar și programe de dezvoltare continuă care să îi țină la curent cu cele mai bune practici și să îi ajute să navigheze dilemele etice complexe. În plus, este important ca noile generații să fie educate în spiritul valorilor civice, pregătindu-le să devină cetățeni responsabili și funcționari publici de mâine.

În centrul eforturilor de menținere a integrității stă cultura organizațională a instituțiilor publice. O cultură care premiază deschiderea, onestitatea și responsabilitatea este cheia pentru a combate corupția și nepotismul. Crearea unui astfel de mediu poate fi dificil, în special în contextul în care practicile neetice pot fi adânc înrădăcinate și rezistente la schimbare. Totuși, prin leadership exemplar și prin stabilirea unor standarde clare de conduită, administrația publică poate transforma provocările în oportunități pentru îmbunătățirea guvernancei.

Integritatea nu este doar o chestiune de conformare la reguli; este vorba despre a construi o cultură în care deciziile etice sunt norma, nu excepția. În acest sens, liderii trebuie să fie modele de urmat, demonstrând angajamentul lor față de valorile etice prin acțiunile lor zilnice. Un lider care arată prin exemplu personal poate inspira întreaga organizație să adopte aceleași standarde înalte.

Cetățenii, pe de altă parte, trebuie să fie informați și să aibă mijloacele necesare pentru a-și face auzite vocile. Educația civică și accesul la informație sunt esențiale pentru un electorat bine informat și implicat. Când cetățenii înțeleg importanța integrității și a

¹ LEGE Nr. 199 din 16-07-2010, cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, Publicat : 05-10-2010 în Monitorul Oficial Nr. 194-196 art. 63, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=60951&lang=ro (accesat 15.03.2024)

² LEGE Nr. 1264 din 19-07-2002, privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere, Publicat : 05-09-2002 în Monitorul Oficial Nr. 124-125 art. 991, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17228&lang=ro (accesat 15.03.2024)

³ LEGE Nr. 325 din 23-12-2013, privind evaluarea integrității instituționale, Publicat : 26-08-2016 în Monitorul Oficial Nr. 277-287 art. 586, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129219&lang=ro (accesat 15.03.2024)

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

transparenței în administrația publică, ei devin mai puțin toleranți față de corupție și mai motivați să solicite răspundere de la oficialii lor.

Organizațiile societății civile sunt, de asemenea, actori cheie în păstrarea integrității în sectorul public. Ele pot acționa ca un watchdog, monitorizând guvernul și asigurându-se că standardele de integritate sunt respectate. Prin campanii de sensibilizare și activism, aceste organizații pot influența schimbarea de politici și pot mobiliza susținerea publică pentru reforme.

Media joacă un rol esențial în menținerea responsabilității guvernamentale. Jurnalismul de investigație poate scoate la lumină cazuri de corupție și poate aduce în atenția publicului probleme importante. O presă liberă și independentă este un pilon al democrației și un aliat important în lupta împotriva corupției.

În concluzie, integritatea în administrația publică este fundamentul care susține democrația și încrederea publică. Prin eforturile combinate ale guvernelor, cetățenilor, societății civile, mass-media și justiției, putem asigura o administrație publică care funcționează în interesul public, cu eficiență, transparență și, cel mai important, cu integritate. Acest angajament colectiv față de valorile etice va continua să fie esențial pentru stabilitatea și prosperitatea societății noastre. Împreună, putem crea o administrație publică care nu doar răspunde nevoilor de azi, dar este pregătită să facă față provocărilor de mâine.

Cuvinte-cheie: *administrație publică, încredere, control, principii, sectorul public, transparența*

SECȚIUNEA VI: DREPT

RELAȚIILE PERSONALE DINTRE SOȚI

PERSONAL RELATIONSHIPS BETWEEN SPOUSES

Vasile PATRICHI

Conducător științific: **Ion GRECU**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The personal relationships between spouses, unlike the patrimonial ones, do not have an economic content and are not material in nature. At the same time, they are defining, which is determined by the essence of marriage as a voluntary union between a man and a woman for the purpose of forming a family based on equality between spouses. Thus, non-patrimonial personal relationships are the most important in the family. A large part of these relationships is not regulated by legal norms, as their nature excludes the possibility of their influence by the legal prescriptions of the state. Therefore, non-patrimonial personal relationships in the family, especially the relationships between spouses, are regulated by themselves, taking into account moral norms, as well as national customs and traditions.*

Keywords: *marriage, spouses, personal rights, equality, reciprocity, cohabitation, moral support*

Articolul 48 din Constituția Republicii Moldova stipulează că familia constituie elementul natural și fundamental al societății, fiind întemeiată pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

Conform art. 9 alin. (2) Codul Familiei, drepturile și obligațiile juridice ale soților iau naștere din ziua înregistrării căsătoriei la organele de stare civilă.

Încheierea căsătoriei dă naștere, pentru cei care o încheie, unor raporturi multiple, complexe, de naturi diferite, unele dintre ele făcând obiectul reglementărilor juridice. Sunt reglementate din punct de vedere legal atât raporturile patrimoniale cât și cele nepatrimoniale între soți, stabilindu-se drepturi și obligații reciproce pentru aceștia.

Nu toate relațiile de familie sunt reglementate de normele dreptului familiei, unele fiind prevăzute de normele etice și morale ale societății. Reglementarea juridică poate fi aplicată numai în relațiile nepatrimoniale asupra cărora statul poate influența.

Acestea fiind reglementate de capitolul IV Codul Familiei care cuprinde trei articole – 16; 17; 18.

Drepturile și obligațiile personale ale soților sunt inseparabile de persoanele soților și nu pot fi înstrăinate. Ele nu pot fi obiect al contractului matrimonial și nici al oricăror altor contracte. Acest fapt asigură un principiu esențial al dreptului familiei - egalitatea soților în familie.

Relațiile personale dintre soți care apar în urma încheierii căsătoriei și care sunt reglementate de legislație sunt cele care privesc:

- a) numele soților;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- b) domiciliul soților;
- c) alegerea profesiei și îndeletnicirii;
- d) cetățenia;
- e) capacitatea de exercițiu a minorului care se căsătorește;
- f) corespondența și relațiile sociale;
- g) obligația de sprijin moral reciproc;
- h) obligația de fidelitate.

Egalitatea soților în relațiile familiale se exprimă în faptul că toate problemele vieții familiale se soluționează de către soți în comun. Această egalitate se reflectă nu numai în regimul legal al căsătoriei, ci investeste și regimul primar imperativ, în termenii evoluției, adică acel regim care se impune tuturor soților. Aceștia, chiar dacă ar dori sau dacă unul ar dori să-l impună celuilalt, nu vor putea reînvia vechea subordonare a unuia față de celălalt. În mare măsură, egalitatea soților a devenit o chestiune de interes public, Protocolul nr. 7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, în art. 5, prevede că „soții se bucură de egalitate de drepturi și responsabilități de natură civilă între ei și în relația cu copiii lor în ceea ce privește căsătoria, pe durata căsătoriei și în timpul desfacerii sale”.

Alegerea numelui de familie de către soți. Legiuitorul a reglementat că la încheierea căsătoriei, soții, la dorință, își aleg numele de familie al unuia dintre ei sau cel format prin conexarea numelor ambilor drept nume de familie comun ori fiecare dintre ei își păstrează numele de familie pe care l-a purtat pînă la căsătorie, ori conexează numele de familie al celuilalt soț la numele de familie propriu. Conexarea numelor de familie nu se admite când cel puțin unul dintre ele este dublu.

De menționat că alegerea numelui de familie se face pînă la înregistrarea căsătoriei. Dacă pînă la momentul înregistrării căsătoriei soții nu au decis în privința numelui, schimbarea numelui poate fi făcută numai printr-o cerere separată în conformitate cu regulile generale prevăzute de Legea privind actele de stare civilă (art. 49-53).

Obligația de coabitare, adică îndatorirea soților de a locui împreună, este premisa realizării efective a scopurilor naturale ale căsătoriei. Codul Familiei (art. 16 alin. 3) prevede că soții își determină *domiciliul în mod liber și independent*. Dreptul oricărui cetățean al Republicii Moldova de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, dreptul de a ieși, de a imigra și de a reveni în țară este garantat de art. 27 al Constituției Republicii Moldova.

Conform Codului Civil domiciliul persoanei fizice este locul unde aceasta își are reședința obișnuită care demonstrează o legătură apropiată și stabilă a persoanei fizice cu locul vizat.

Fiecare dintre soți este în drept să-și continue ori să-și aleagă de sine stătător *îndeletnicirea și profesia* (art. 16 alin. 2 Codul Familiei). Desigur, această prevedere trebuie interpretată de soți reieșind din stima reciprocă, înțelegerea în familie, răspunderea față de membrii familiei.

Soții își datorează reciproc *sprijin moral* (art. 18 alin. 2 Codul Familiei). Această îndatorire este una din componentele esențiale a relațiilor personale dintre soți. Sprijinul moral pe care trebuie să și-l acorde reciproc cei doi soți trebuie să aibă la bază sinceritatea, înțelegerea, toleranța și susținerea reciprocă. În realizarea acestei obligații soții trebuie să se încurajeze reciproc, să se sprijine reciproc în activitățile profesionale și sociale pe care le desfășoară, să apere, atunci când situația o impune, cinstea și reputația celuilalt, să se susțină în caz de boală sau infirmitate și în orice altă situație specială. Cu un conținut

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

preponderent moral, obligația soților de a-și acorda unul altuia sprijin moral are caracter juridic – de vreme ce este consacrată în mod expres, și se concretizează în comuniunea și înțelegerea care trebuie să caracterizeze viața conjugală.

Soții își datorează *fidelitate conjugală* (art. 18 alin. 2 Codul Familiei). Din timpurile cele mai vechi, omenirea, sub influența religiei creștine, a considerat fidelitatea ca fiind esența unui cuplu. În acest domeniu, legea nu a făcut decât să continue o tradiție care datează de mii de ani reglementând această obligație în art.18 Codul Familiei al Republicii Moldova.

Obligația de fidelitate are o dimensiune personală și intimă. Prin această îndatorire a căsătoriei, legiuitorul a dorit să le reamintească soților valoarea umană și sacră a căsătoriei. Datoria de fidelitate înseamnă că soții trebuie să rămână fideli unul altuia. Acest lucru înseamnă că nu trebuie să aibă relații extraconjugale, adică relații sexuale cu o altă persoană decât soțul/soția lor.

Încălcarea acestei obligații de către unul dintre soți constituie adulterul, care este un motiv grav pentru desfacerea căsătoriei. Pe obligația de fidelitate a soției se întemeiază prezumția de paternitate prevăzută de art. 47 alin. 3 Codul Familiei: "copilul născut din părinți căsătoriți are ca tată pe soțul mamei". Dacă această obligație există pentru femeie, ea există, în virtutea principiului egalității dintre sexe, și pentru bărbat.

Capacitatea deplină de exercițiu. Unul dintre cele mai importante efecte ale căsătoriei este legat de capacitatea juridică a minorului. Conform art. 14 Codul Familiei, vârsta de căsătorie este de 18 ani, iar în anumite condiții vârsta matrimonială poate fi micșorată pînă la 16 ani. Astfel, minorul căsătorit dobândește capacitate deplină de exercițiu. În cazul în care căsătoria este declarată nulă sau este desfăcută prin divorț minorul nu-și pierde capacitatea deplină de exercițiu dobândită ca urmare a încheierii căsătoriei.

Fiecare dintre soți are *cetățenia* sa. După regula generală, căsătoria nu are nici un efect în ceea ce privește cetățenia soților. Femeia sau bărbatul care s-au căsătorit cu un cetățean al altei țări nu pierd cetățenia Republicii Moldova, în cazul cînd cetățeanul Republicii Moldova s-a căsătorit cu un apatrid, acestuia din urmă i se poate acorda cetățenia Republicii Moldova dacă căsătoria a durat cel puțin trei ani, regula generală fiind zece ani.

Correspondența și relațiile sociale. În relațiile sociale și corespondența proprie soții sînt liberi. Această prevedere este bazată pe art. 30 din Constituția Republicii Moldova, care stipulează că statul asigură fiecărei persoane secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare. Așadar, nici unul dintre soți nu este îndreptățit să exercite controlul asupra corespondenței sau a relațiilor sociale a celuilalt soț. Încălcarea acestui drept poate servi ca motiv de divorț.

Prin *obligații conjugale* ale soților înțelegem obligațiile pe care soții le au unul față de celălalt, de asemenea asociem obligația conjugală cu întreținerea raporturilor sexuale între cei doi soți. Totuși, trebuie să ne gândim la importanța pe care acest fapt atât de obișnuit și atât de „al societății” o are în vederea bunului mers al cuplurilor și al întregii umanități. Practic, fără ca obligația conjugală să se refere la raporturile sexuale, toate cele de mai sus ar fi aproape imposibil de realizat, iar perpetuarea speciei umane nu s-ar mai realiza. Tocmai de aceea un lucru care în mod cert prezintă o importanță deosebită în cadrul unei căsnicii nu este prevăzut expres în legea noastră. Probabil că ne-prevederea

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

provine din certitudinea fenomenului și din natura sa obligatorie în raport cu reproducerea umană. Cu toate că ea pare obligatorie din acest punct de vedere, nu trebuie să pierdem din vedere aspectul său opțional și, mai ales, libera alegere a soților cu privire la întreținerea raporturilor sexuale.

În concluzie menționăm că articolele 16-18 ale Codului Familiei, care reglementează relațiile personale ale soților, sunt norme declarative care nu prevăd sancțiuni pentru încălcarea prevederilor stipulate în ele. Cu toate acestea, ele au o importanță deosebită, deoarece subliniază cele mai principale momente, care au o semnificație specială în asigurarea egalității între soți în familie, protejând interesele fiecăruia dintre ei și asigurând scopul educării eficiente a copiilor în familie. Acest lucru este clarificat de faptul că relațiile de familie au un caracter strict personal, se bazează pe încredere reciprocă și decurg din principiul inadmisibilității amestecului în relațiile de familie de către orice persoane sau organe de stat.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova nr.1 din 29.07.1994, Publicat în Monitorul Oficial nr. 78 din 29.03.2016
2. Codul familiei nr. 1316 din 26.10.2000, Publicat în Monitorul Oficial nr. 47-48 din 26.04.2001
3. Legea nr. 100 din 26.04.2001 privind actele de stare civilă, Publicat în Monitorul Oficial nr. 97-99 din 17.08.2001
4. Legea nr. 1024 din 02.06.2000 cetățeniei Republicii Moldova, Publicat în Monitorul Oficial nr. 98 din 10.08.2000
5. BRÂNDUȘA Marian, Câteva aspecte cu privire la efectele căsătoriei.
6. NISTOR Mariana, Dreptul familiei. Note de curs, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Chișinău, 2013
7. EMESE FLORIAN, Dreptul familiei. Suport de curs, UNIVERSITATEA „BABEȘ – BOLYAI” CLUJ-NAPOCA, <https://www.cj.md/wp-content/uploads/2019/01/Suport-de-curs-dreptul-familiei.pdf>
8. MUNTEAN Anca Doriana, Locuința familiei în diverse sisteme de drept, Analele Universității de Vest din Timișoara, pp.194-214
9. LAMARCHE Marie, LEMOULAND Jean-Jacques, MARIAGE (4o effets), Rép. civ. Dalloz, 2009
10. ЗАХАРИЯ, Сергей, АРСЕНИ, София. Содержание личных неимущественных прав и обязанностей супругов в семейном праве Республике Молдова. In: *Supremația Dreptului*, 2019, nr. 3, pp. 174-181. ISSN 2345-1971

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

**CAPACITATEA DE EXERCİTIU: PROVOCĂRI ȘI SOLUȚII ÎN
ASIGURAREA DREPTURILOR SUBIECTIVE**

**EXERCISE CAPACITY: CHALLENGES AND SOLUTIONS IN ENSURING
SUBJECTIVE RIGHTS**

Adelina BASARAB

Conducător științific : **Vladimir CHIRONACHI**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Civil law capacity is fundamental for determining the legal status of the natural person and his capacity to exercise his rights and obligations. The civil capacity consists of two elements: the capacity to use and the capacity to exercise. While capacity for use is universally recognized and begins at birth, capacity for exercise varies with individual discernment. The Civil Code delimits the categories of full, limited and lack of exercise capacity. Exercise capacity and subjective rights are closely interconnected in the context of protecting individual dignity. A person with legal capacity is able to express their will and protect their civil rights, such as the right to free speech or due process. Thus, minors, vulnerable persons and persons with disabilities face challenges in exercising their rights. Solutions require legal representation from parents, guardians or guardians. Ultimately, ensuring respect for individual rights contributes to a fairer and more inclusive society.*

Keywords: *civil capacity, natural person, subjective rights*

Capacitatea poate fi exprimată științific, numai dacă pornim de la calitatea de subiect de drept civil. O astfel de abordare a problemei este nu numai necesară, dar și utilă pentru explicarea rațiunii care stă la baza reglementărilor legale ce stabilesc statutul juridic al persoanelor, ca subiecte de drept civil.

După cum se cunoaște, dreptul civil – ca ramură a științei juridice – are ca obiect de cercetare raportul juridic civil. În acest context, pentru a avea calitatea de subiect a raportului de drept civil persoana fizică și juridică trebuie să posede capacitate civilă. Capacitate civilă înseamnă aptitudinea generală și abstractă de a fi titular de drepturi și obligații civile și este recunoscută tuturor persoanelor. Capacitatea civilă se compune din două elemente structurale: capacitatea de folosință și capacitate de exercițiu.

Capacitatea de folosință este acea parte a capacității civile care constă în aptitudinea generală și abstractă de a avea drepturi și obligații civile. Capacitatea de folosință diferă după cum este vorba de persoană fizică sau juridică. Potrivit art. 24 din Codul Civil, „ Capacitatea de folosință a persoanei fizice apare în momentul nașterii și încetează o dată cu moartea”. Prin excepție această formă a capacității civile, poate fi dobândită anterior nașterii, în caz de succesiune de către copilul conceput dar nenăscut încă la data deschiderii moștenirii, cu respectarea condițiilor impuse de articolul 24 C. civil.

În societatea contemporană, protejarea și asigurarea drepturilor subiective ale persoanei fizice reprezintă un aspect fundamental al sistemului juridic. În acest context, capacitatea de exercițiu a devenit un subiect de interes crescut, întrucât este strâns legată

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

de capacitatea unei persoane de a-și exercita și apăra drepturile în fața legii. În Republica Moldova, acest lucru este reglementat de Codul Civil, care stabilește normele și procedurile referitoare la capacitatea juridică a persoanelor.

Capacitatea de exercițiu a persoanei fizice, este definită, ca fiind acea parte a capacității civile care constă în aptitudinea persoanei fizice de a dobândi și exercita drepturi subiective civile, precum și de a-și asuma și executa obligații civile, prin încheierea de acte juridice civile.

Însă, spre deosebire de capacitatea de folosință, recunoscută tuturor persoanelor fizice, capacitatea de exercițiu nu poate fi egală. Ea se prezintă diferit în funcție de gradul de discernământ al persoanei. Prezența capacității de folosință este o premisă a capacității de exercițiu, dar insuficientă. Capacitatea de exercițiu presupune discernământul în virtutea căruia omul își poate reprezenta consecințele juridice civile ale manifestării sale de voință.

În acest context, codul civil reglementează, următoarele categorii:

1) capacitatea de exercițiu deplină:

- a) capacitatea de exercițiu a persoanelor majore (care au împlinit vârsta de 18 ani);
- b) capacitatea de exercițiu a persoanelor care s-au căsătorit înainte vârstei de 18 ani;
- c) capacitatea de exercițiu a persoanelor emancipate.

2) capacitatea de exercițiu restrânsă:

- a) capacitatea de exercițiu a minorilor cu vârsta între 14 și 18 ani;
- b) capacitatea de exercițiu a minorilor cu vârsta între 7-14 ani;
- c) capacitatea de exercițiu a persoanelor limitate în această capacitate din cauza abuzului de băuturi alcoolice și folosirii substanțelor narcotice.

3) lipsa capacității de exercițiu:

- a) a minorilor cu vârsta între 7-14 ani;
- b) a persoanelor lipsite de capacitatea de exercițiu din cauza bolilor mintale sau deficiențelor mintale.

Capacitatea de exercițiu și drepturile subiective sunt strâns interconectate în contextul protejării demnității individuale. O persoană cu o capacitate de exercițiu este în măsură să-și exprime voința și să-și protejeze drepturile subiective, precum dreptul la libertatea de exprimare sau la un proces echitabil.

Astfel, exercitarea independentă de către titular a drepturilor subiective civile se datorează faptului că în dreptul civil majoritatea normelor au caracter dispozitiv, ceea ce permite subiecților să-și aleagă singure modul de comportare în raporturile juridice civile. Acest caracter dispozitiv al normelor civile nu permite însă subiecților să efectueze orice acțiune. Drepturile urmează a fi realizate în limitele prevăzute de lege și în conformitate cu principiile ce stau la baza exercitării drepturilor subiective civile.

Exercitarea drepturilor subiective trebuie să se facă în scopul pentru care ele au fost recunoscute de lege și în concordanță cu regulile de conviețuire socială. Drepturile subiective trebuie exercitate civilizată. De regulă, minorii, persoanele vulnerabile și cele cu dizabilități se confruntă cu anumite provocări în exercitarea capacității de exercițiu. Prin urmare minorii nu pot încheia de sine stătător acte juridice, ceea ce rezultă că este nevoie de prezența sau acordul unui părinte ori a unui reprezentat legal pentru a le satisface interesele.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Totodată, pot menționa că atât persoanele vulnerabile cât și cele cu dizabilități pot avea dificultăți în exercitarea drepturilor, iar ca soluție pentru această problemă ar putea fi desemnarea unui curator sau tutore legal pentru a le reprezenta în fața legii.

În concluzie, capacitatea de exercițiu reprezintă o provocare în ceea ce privește exercitarea drepturilor subiective ale persoanei fizice, totuși în fața acestor provocări, există soluții care pot fi implementate pentru a asigura respectarea drepturilor subiective ale persoanelor cu capacitate de exercițiu, ce vor contribui la asigurarea unei societăți mai juste și mai incluzive, în care fiecare persoană fizică este tratată cu demnitate și respect, indiferent de circumstanțele sale individuale.

Cuvinte-cheie: *capacitate de exercițiu, persoană fizică, drepturi subiective, soluții, provocări*

RELAȚIILE DINTRE PĂRINȚI ȘI COPII

RELATIONS BETWEEN PARENTS AND CHILDREN

Aliona EȘAN

Conducător științific: **Ion GRECU**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Throughout time, in order to survive, people have been forced to associate themselves in groups or couples, eventually called families. By ensuring the survival of more and more individuals, the family has become increasingly functional, and social life has imposed more and more norms of formation and existence upon it. The family has been the primary social institution throughout the history of the world.*

Keywords: *family, parents, children, filiation*

Rezumat: Pentru dezvoltarea deplină și armonioasă a personalității copilului, el are nevoie de dragoste și înțelegere în familie. Anume educația și abitația în familie îi oferă garanția dezvoltării fizice, spirituale, intelectuale și sociale a copilului ca el să devină o personalitate.

Într-o familie sănătoasă și consolidată, satisfacerea nevoilor copilului reprezintă incontestabila prioritate. Convenția privind Drepturile Copilului (1989), subliniază că familia este unitatea fundamentală a societății și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, în mod deosebit, a copiilor. Pentru întreaga societate este prioritar susținerea cuplului părinte—copil, întrucât copilul de azi este adultul de mâine, cu experiențe de atitudine din partea adulților din copilăria lor.

Tradițional, familia, în sens sociologic, ca formă specifică de comunitate umană, desemnează grupul de persoane unite prin căsătorie, filiație sau rudenie, care se caracterizează prin comunitate de viață, interese și înțajutorare.

În sens juridic, familia desemnează grupul de persoane între care există drepturi și obligații care izvorăsc din căsătorie, rudenie, adopție, precum și din alte raporturi asimilate raporturilor de familie.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Dreptul la căsătorie și la întemeierea unei familii constituie unul dintre drepturile fundamentale ale omului. Familia este un mod de organizare a vieții în comun a oamenilor, bazat pe legăturile stabilite prin căsătorie și pe legăturile de rudenie, având o importanță și un statut juridic deosebit, care îndeplinește multiple funcții (biologice, economice, sociale, educative și spirituale).

Constituția Republicii Moldova proclamă, în art. 48 alin. (1) că familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. În art. 48 alin. (2) se precizează că familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

Un alt act legislativ care stabilește în mod expres drepturile familiei și minorilor îl constituie Codul familiei al Republicii Moldova. Astfel, potrivit capitolului 10 din respectivul cod, printre drepturile copiilor se numără: dreptul copilului la abitație și educație în familie; dreptul copilului de a comunica cu părinții și alte rude; dreptul copilului de a fi protejat; dreptul copilului la exprimarea opiniei etc.

Printre principalele drepturi și obligații ale părinților față de copii autorul enumeră următoarele: de a-i stabili copilului un prenume, educația și instruirea copilului, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copilului, de stabilire a locuinței copilului, dreptul și obligația de a-i reprezenta pe copii în actele juridice ori de a-i încuviința aceste acte etc., dreptul și obligația de a administra bunurile copilului.

Un important act internațional menit să ocrotească nu în ultimul rând și instituția familiei și minorilor îl constituie Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția din 10 decembrie 1948.

În conformitate cu aceasta cu începere de la vârsta nubilă, bărbatul și femeia fără nici o restricție în privința rasei, cetățeniei sau religiei, au dreptul să se căsătorească și să întemeieze o familie. Ei au drepturi egale la încheierea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei.

Căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți. Familia este elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire speciale.

Toți copiii, indiferent dacă s-au născut în cadrul sau în afara căsătoriei, se bucură de aceeași ocrotire socială. Nimeni nu va fi supus la tortură, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante.

Reglementările privind ocrotirea copiilor conținute în Declarația Universală a Drepturilor Omului au stat la baza elaborării Declarației drepturilor copiilor din 1959. Astfel, potrivit Declarației drepturilor copiilor din 1959, copilului trebuie să-i fie asigurată o ocrotire specială prin lege și alte mijloace și să-i fie oferită posibilitatea și condiții favorabile, care să-i permită o dezvoltare fizică, intelectuală, morală, spirituală și sănătoasă din punct de vedere social, în condiții de libertate și demnitate.

Convenția analizată proclamă un șir de drepturi fundamentale ale copilului printre care: dreptul la viață, dreptul de a dezvolta la maxim potențialul lor, dreptul la protecție față de influențele dăunătoare, dreptul de a fi protejați de abuz și exploatare, dreptul de a participa pe deplin la viața de familie, viața culturală și socială etc. În articolele finale ale Convenției sunt stabilite termenele, ordinea de semnare, procedura de aderare.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Analizând legislația națională privind ocrotirea familiei și minorilor, constatăm că rolul principal în sistemul actelor normative de acest gen cu certitudine îl are legea fundamentală a Republicii Moldova – Constituția.

Astfel, în conformitate cu art. 48 al Constituției, familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. Iar potrivit art. 49, Statul facilitează, prin măsuri economice și prin alte măsuri, formarea familiei și îndeplinirea obligațiilor ce îi revin.

La rândul său, art. 50 stabilește că mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire specială. Toți copiii, inclusiv cei născuți în afara căsătoriei, se bucură de aceeași ocrotire socială. Iar exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise.

Părinții au dreptul și îndatorirea de a crește copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, psihică și intelectuală, de educația, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit propriilor lor convingeri, însușirilor și nevoilor copilului; ei sunt datori să dea copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor pe care legea le recunoaște acestuia.

Obligația legală de întreținere poate fi definită ca îndatorire impusă de lege unei persoane de a acorda altei persoane mijloacele necesare traiului, inclusiv satisfacerii nevoilor spirituale, precum și, în cazul obligației de întreținere a părinților față de copiii lor minori, mijloacele necesare pentru educarea, învățătura și pregătirea lor profesională.

În termenii art.74 din Codul familiei al Republicii Moldova, părinții sunt obligați să-și întrețină copiii minori și copiii majori inapți de muncă care necesită sprijin material. Modul de plată a pensiei de întreținere se determină în baza unui contract încheiat între părinți sau între părinți și copilul major inapt de muncă. Dacă lipsește un atare contract și părinții nu participă la întreținerea copiilor, pensia de întreținere se încasează pe cale judecătorească, la cererea unuia dintre părinți, a tutorelui copilului sau a autorității tutelare.

Concluzie: Analizând legislația națională privind ocrotirea familiei și minorilor, constatăm că rolul principal în sistemul actelor normative de acest gen cu certitudine îl are legea fundamentală a Republicii Moldova – Constituția.

Un alt act normativ de bază îl reprezintă Codului Familiei, care stabilește că familia și relațiile familiale în Republica Moldova sunt ocrotite de stat.

Concluzionând cele analizate supra putem afirma că retrospectiva istorică de protecție a familiei și a minorilor și reglementarea relațiilor dintre părinți și copii ne demonstrează, fără echivoc, că preocuparea legiuitorilor pentru reglementarea relațiilor juridice dintre membrii familiei, într-o formă sau alta, a existat pe tot parcursul evoluției umane, mai ales odată cu apariția normelor dreptului pozitiv și a modelării gândirii juridice moderne, în sensul extinderii sferei incriminatorii la mai multe dimensiuni ale vieții sociale, împotriva unor fapte prejudiciabile săvârșirea cărora le poate le poate periclita.

Bibliografie:

1. Cebotari V. Dreptul familiei. Chișinău: Tipografia Academiei de Științe din Moldova, 2014, p. 10.
2. Alin. 1 art. 48 a Constituției Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.1 din 12.08.1994.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

3. Codul Familiei a Republicii Moldova nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.46-48 din 26.04.2001.
4. Oprescu M. A. Ocrotirea părintească. București: Hamangiu, 2010, p. 115.
5. Art. 16, 25, 5 a Declarația Universală a Drepturilor Omului nr. 12 din 10.12.1948. În: Tratatate internaționale, nr. 1 din 30.12.1998.
6. Declarația Drepturilor Copilului.
https://ro.wikipedia.org/wiki/Declara%C8%9Bia_drepturilor_copilului (vizitat la 9.02.2024).
7. Oprescu M. A. Ocrotirea părintească. București: Hamangiu, 2010, p. 134.
8. Art. 48, 49, 50 a Constituției Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.1 din 12.08.1994.
9. Mărgineanu L., Mărgineanu G. Dreptul familiei. Chișinău: Elena – V. I., 2002, p. 269.

CONTRACTUL DE VÂNZARE – CUMPĂRARE INTERNAȚIONAL DE MĂRFURI

CONTRACT FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Marian USTROI

Conducător științific: **Iurie MIHALACHE**, dr. hab., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The international sales contract for goods is a legal agreement in which a seller agrees to transfer the ownership of goods to a buyer, who, in turn, agrees to pay for these goods. This type of contract is governed by the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG), which standardizes and harmonizes legal rules across different jurisdictions to facilitate international trade. The international sales contract for goods is essential for global trade, providing a clear and predictable legal framework for international transactions, thereby reducing risks and disputes between contracting parties.*

Keywords: *the international sales contract for goods, Convention on Contracts for the International Sale of Goods, international transactions*

Unul dintre cele mai vechi acorduri cunoscute este contractul de vânzare-cumpărare. Chiar dacă există de milenii, acest tip de înțelegeri rămâne extrem de solicitat în prezent, atât la nivel intern cât și internațional. Prin intermediul acestui tip de contracte se îndeplinesc nu doar nevoile materiale și spirituale ale indivizilor, ci contribuie și la îmbunătățirea nivelului de trai al populației. De asemenea, este un instrument important în consolidarea relațiilor între state și în crearea unui climat favorabil pentru cooperarea tehnică, științifică și economică între națiuni.

Contractul de vânzare-cumpărare internațională este cea mai comună formă juridică a tranzacțiilor comerciale externe. Elaborarea (definirea condițiilor și elaborarea proiectului), încheierea și executarea acestuia necesită cunoștințe și abilități speciale, luând în considerare caracteristicile specifice ale pieței externe. În natura sa, acest

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

contract, ca și toate tranzacțiile comerciale externe, este legat de legea mai multor state, ceea ce complică natural baza juridică care îi asigură funcționarea. Diferențele semnificative dintre legislațiile naționale ale diferitelor țări, care persistă în ciuda tendinței de armonizare a instituțiilor juridice ale statelor, inclusiv cele aparținând diferitelor sisteme juridice, determină preferința pentru reglementarea acestor tranzacții prin tratate internaționale. În același timp, numărul relativ mic și fragmentarea acestor acte determină un rol semnificativ al normelor coliziunilor ale legislației naționale, normelor unificate ale dreptului internațional privat și obiceiurilor internaționale. Investigarea interacțiunii acestor patru componente în teoria și practica reglementării legale a comerțului internațional reprezintă o problemă actuală a științei juridice.

Cadrul normativ-juridic care reglementează domeniul cuprinde: Convenția ONU asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri din 11.04.1980, Principiile UNIDROIT, Convenția de la Roma din 19 iunie 1980 asupra legii aplicabile obligațiilor contractuale, Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I), Convenția asupra prescripției în materie de vânzare internațională de mărfuri, încheiată la New York la 14 iunie 1974, Codul civil al Republicii Moldova, Legea nr. 845 din 03-01-1992 cu privire la antreprenariat și întreprinderi, Legea nr. 160 din 22-07-2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, precum și alte acte normative.

Sistemul relațiilor de piață, în care elementele de bază sunt oferta și cererea, necesită astăzi încheierea celor mai calitative contracte de vânzare-cumpărare, precum a reduce riscurile adverse în timpul încheierii acestora.

Tema reglementării juridice a contractelor de vânzare-cumpărare în comerțul exterior acoperă o gamă prea largă de probleme pentru a fi abordată într-o singură lucrare, fără a menționa posibilitatea de a oferi o soluție originală pentru acestea. Unele dintre aceste probleme sunt de natură civilă (natura contractului, structura și conținutul, elementele, elaborarea, încheierea și executarea, responsabilitatea etc.), altele se referă la legislația vamală (export și import, regimuri vamale, export, import, reexport etc.), altele la fiscalitate (accize, TVA etc.), altele la dreptul civil procedural (procedura arbitrală), altele la dreptul și procedura penală.

Conștienți de dificultatea subiectului într-o interpretare juridică atât de amplă, ne-am concentrat intenționat pe aspectele predominant de drept privat (civil și internațional), de natură generală. Motivul este că în realitate nu există un contract internațional de vânzare-cumpărare a mărfurilor, ci contracte specifice de vânzare-cumpărare a anumitor mărfuri, descrise conform regulilor internaționale de comerț. În același timp, furnizarea unor grupuri de mărfuri poate fi semnificativ diferită față de condițiile de furnizare ale altor grupuri (de exemplu, materii prime și resursele lor față de produsele industriale, alimente și bunuri alimentare față de produsele audiovizuale etc.). Fiecare dintre aceste tipuri de contracte merită, fără îndoială, o analiză independentă.

Am încercat să analizăm punctele slabe comune pentru majoritatea contractelor de vânzare-cumpărare internaționale. În același timp, am ales să lăsăm fără soluționare multe întrebări importante, atât din punct de vedere teoretic, cât și practic. Printre acestea se numără caracteristicile distincte ale contractului internațional de vânzare a serviciilor (prestării serviciilor) și a lucrărilor (executării lucrărilor); regulile privind distribuția sarcinii probei între părți în cazul încălcării cerințelor de conduită rezonabilă;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

caracteristicile reglementării naționale privind renunțarea la garanții de calitate în cadrul contractului; procedura de soluționare a disputelor privind contractele cu preț deschis etc.

Datorită ritmului rapid de dezvoltare a societății de consum, contractul de vânzare-cumpărare internațională de mărfuri a devenit una dintre cele mai fundamentale instituții juridice ale dreptului comercial internațional. Esențialmente, acest contract constituie un acord de voință în care o parte, denumită vânzător și cu sediul într-o anumită țară, se angajează să transfere proprietatea asupra unui sau mai multor bunuri către cealaltă parte, numită cumpărător și cu sediul în altă țară, în schimbul unei sume de bani. O problemă prealabilă, însă de o importanță deosebită pentru executarea contractului de vânzare-cumpărare internațională de mărfuri, este determinarea legii aplicabile acestuia, având în vedere că părțile provin din state diferite și, prin urmare, din sisteme juridice diferite.

Pe lângă forma clasică el cunoaște și forme noi, moderne. De aceea acest tip de contract poate fi considerat "universal" deoarece schimburile comerciale internaționale au cunoscut o dezvoltare fără precedent, prin intermediul vânzării asigurându-se circulația mărfurilor de la producător la consumator în cadrul relațiilor comerciale internaționale. Fără pretenția de a formula o definiție, preocupat de delimitarea obiectului dreptului comerțului internațional, considerăm că două elemente caracterizează în principal contractul: existența unui element de extraneitate și caracterul comercial (faptul că în joc sunt interese legate strict de comerțul internațional). În ceea ce privesc elementele de extraneitate, acestea nu pot fi decât cele care prezintă o semnificație sau sunt de o natură deosebită. Sunt considerate astfel criterii proprii: sediul părților, mișcarea obiectelor vândute, locul încheierii contractului, locul predării lucrului vândut.

De asemenea, una dintre caracteristicile încheierii unui contract internațional de vânzare-cumpărare este stabilirea momentului încheierii contractului, momentul începerii aplicabilității acestuia. Țările care aparțin tradiției juridice anglo-saxone adoptă conceptul conform căruia momentul încheierii contractului coincide cu momentul expedierii acceptului. Țările cu un sistem juridic de tip romano-germanic adoptă „doctrina primirii”, care presupune că un contract este considerat încheiat în momentul primirii acceptului de către persoana care a trimis oferta.

Convenția ONU de la Viena privind vânzarea internațională de mărfuri este un act internațional fundamental care reglementează relațiile în domeniul vânzării internaționale.

Îmbunătățirea tehnologiilor de transmitere a informațiilor duce la încheierea contractelor folosind mijloace electronice de comunicare. Astfel, în 2001 a fost adoptată Legea tip a UNCITRAL "Cu privire la semnătura electronică", care stabilește principiul egalității juridice între semnătura electronică și cea înscrisă manual în momentul încheierii unui contract de comerț exterior. Aceasta facilitează semnificativ și accelerează procesul de încheiere a unui contract internațional de vânzare-cumpărare.

Prevederile referitoare la forma și conținutul contractului de vânzare-cumpărare în conformitate cu legislația Republicii Moldova și cu Convenția de la Viena diferă semnificativ, deoarece încheierea contractului în formă scrisă este o normă imperativă.

Conform legislației civile în vigoare, părțile sunt libere să încheie contractul și au dreptul să își formeze condițiile în conformitate cu propria lor discreție și acord reciproc, cu condiția ca conținutul contractului să nu contravină sau să nu încalce normele vamale (interdicții și restricții privind importul și exportul anumitor categorii de bunuri și

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

mijloace de transport), valutare (termenele pentru repatrierea mijloacelor valutare și importul bunurilor în operațiunile de export-import) și alte legi.

Absența anumitor condiții (clauze) sau informații despre marfă în contractul comercial extern nu constituie o încălcare a legislației în vigoare. Cu toate acestea, în unele cazuri, prezența lor în contract este necesară și justificată.

Astfel, de exemplu, clauzele de bază privind livrarea în contract sunt necesare nu numai pentru determinarea obligațiilor reciproce ale vânzătorului și cumpărătorului cu privire la livrarea mărfurilor și stabilirea momentului transferului riscului de pierdere accidentală sau deteriorare a mărfii de la vânzător la cumpărător, ci și pentru stabilirea bazei de preț a mărfii, necesară în procesul de determinare a valorii vamale a mărfurilor de către personalul autorităților vamale.

Bibliografie:

1. Convenția asupra prescripției în materie de vânzare internațională de mărfuri, încheiată la New York la 14 iunie 1974. Republica Moldova a aderat la Convenție și la Protocolul de modificare a Convenției prin Hotărârea Parlamentului nr.1214-XIII din 25.06.1997, publicată în Monitorul Oficial nr.48/414 din 24.07.1997.
2. Convenția de la Roma din 19 iunie 1980 asupra legii aplicabile obligațiilor contractuale. Disponibil:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:41980A0934>
3. Convenția ONU asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri din 11.04.1980. Republica Moldova aderă prin Hotărârea Parlamentului nr. 115-XIII din 20.05.1994. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1999, vol. 8, p. 52.
4. Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I), OJ L 177, 4.7.2008, p. 6–16, Disponibil:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0593>
5. UNIDROIT Principiile contractelor comerciale internaționale versiunea 2010, Disponibil: <https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2010-Romanian-bl.pdf>
6. BĂIEȘU, A., Contractele comerciale internaționale. Note de curs (ciclul II), Universitatea de Studii Europene din Moldova, Chișinău, 2021.
7. FLOREA, D., Principalele contracte de comerț internațional, Editura Lumen, Iași, 2017 ISBN 978-973-166-472-9.

ORGANIZAREA AVOCATURII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

ORGANIZATION OF THE LEGAL PROFESSION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Veronica ANDRONIC

Conducător științific: **Dumitru CALENDARI**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat Bogdan Petriceicu Hașdeu din Cahul

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Abstract: *Advocacy is a liberal profession, the lawyer being the person with higher legal education, who assists or represents the natural person and the legal person in their relationship with the public authorities, with the institutions and with any person. The legislation of the Republic of Moldova stipulates that the profession of lawyer is exercised by persons qualified and authorized, according to the law, to plead and act on behalf of their clients, to practice law, to appear before a court or to consult and represent in legal matter their clients. The legal profession is free and independent, with autonomous organization and functioning.*

Keywords: *lawyer, justice, privacy, law, influence*

Rezumatul: Profesia de avocat este considerată în literatura de specialitate, ca fiind cu siguranță cea mai veche profesie judiciară, cu originile în îndepărtata epocă romană, având la sorginte obiceiul vechilor practicieni, care doreau să își apere, dar și să își protejeze clientele.¹

Încă din cele mai vechi tipuri, profesia de avocat a fost una nobilă. Avocații erau încadrați în categoria persoanelor intelectuale, iar munca pe care ei o depuneau era privită cu admirație de cei din jur.

Astăzi rolul avocaturii într-o societate este unul fundamental în a realiza supremația legii efectivă, de a promova drepturile omului, de a-i ajuta pe cei defavorizați și de a da voce celor care nu au o influență politică. Într-o societate bazată pe respectul față de justiție, avocatul are un rol eminent. Misiunea sa nu se limitează doar la executarea fidelă a unui mandat în cadrul legii. Avocatul trebuie să vegheze la respectarea Statului de drept și a intereselor persoanelor cărora le apără drepturile și libertățile.

Examinarea evoluției instituției avocaturii moderne naționale impune cercetarea istoriei statului și dreptului național, care a avut o cale extrem de vectorială în timp. O bună parte din trecutul său, în perioada modernă statul și dreptul moldovenesc au fost atașați cursului istoric al altor state, precum sunt: Imperiului Rus, Regatului Român și Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Este cunoscut faptul că avocatura modernă moldovenească își are rădăcinile atât în Moldova medievală, cât și în instituția avocaturii din Regatul Român, Imperiul Rus și Uniunea Sovietică.

Astăzi, dreptul este un element de bază al păturii sociale și avocatul joacă un rol deosebit în acest sens. În statul de drept un avocat trebuie să satisfacă cerințele nu doar ale clienților săi, dar și ale justiției. După cum ne atenționează prevederile deontologiei, avocatul este mai mult decât un cetățean simplu. El este paznicul justiției, apărătorul clienților și părtaș al unei vechi profesii onorabile și umane. În acest context el are obligația de a promova interesele statului, de a fi fidel clienților săi, onest în relațiile cu colegii și cu sine însuși.

La momentul actual, există un consens larg răspândit în sensul că profesia de avocat trece printr-o epocă de tensiune și tranziție, dar cu toate acestea este foarte probabil că în următorii câțiva ani vor fi mai multe transformări în modul de exercitare și de organizare a profesiei de avocat decât au fost din 1864 înapoi, când a fost constituit prin lege corpul avocaților în țara noastră. Consider că aceste schimbări vor fi făcute spre bine și spre o nouă dezvoltare benefică în sfera avocaturii. Sistemul juridic al unei societăți

¹ IONESCU, S., *Organizarea judecătorească și procedura notarială, Suport de curs- învățământ la distanță*. Universitatea Valahia, 2010-2011, p. 86

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

democratice trebuie să corespundă cu drepturile indivizilor și să fie protejate, ca toți să obțină o judecată echitabilă în afacerile lor, ca accesul la justiție să fie liber și ca drepturile apărării să fie respectate întotdeauna, conform normelor unanim recunoscute, iar pentru ca acest lucru să funcționeze, avem nevoie de lucrul și abilitățile profesioniste ale avocatului.

Legislația Republicii Moldova, stipulează faptul că profesia de avocat este exercitată de persoane calificate și abilitate, conform legii, să pledeze și să acționeze în numele clienților lor, să practice dreptul, să apară în fața unei instanțe judecătorești sau să consulte și să reprezinte în materie juridică clienții lor. Profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonomă, în condițiile legii și ale statutului profesiei de avocat. Activitatea avocatului nu este activitate de întreprinzător.¹

În exercitarea funcțiilor sale profesionale, avocatul este juristul, persoana fizică, care apără drepturile și libertățile clientului, îi acordă consultație juridică, participă la toate acțiunile judiciare și este răspunzător de calitatea actului de justiție în fiecare caz în parte. Tot mai des se atestă cazuri când avocații nu fac tot posibilul pentru a apăra cu dârzenie, cinste și onoare interesele clientului. În legislația europeană și cea națională este introdus textul jurământului pe care-l depune avocatul înaintea de a-și exercita atribuțiile, exact ca în medicină. Prevederile acestui jurământ este încălcat adeseori. Însă anume din ce considerente? Frecvent au loc cazuri când calitatea actului de justiție este influențat de scopul primordial-interesul financiar.² Se știe că la baza apariției avocaturii ca profesie au fost nu finanțele, ci îndatorirea umană de a veni în ajutor aproapelui.

Legea cu privira la avocatură, care a intrat în vigoare la 12 decembrie, 2002 ne stipulează următoarele principii ale avocaturii:

- ✓ asigurarea dreptului la apărare garantat de Constituție;
- ✓ libertatea și independența în activitatea de avocat;
- ✓ democratism și colegialitate în raporturile dintre avocați;
- ✓ apartenența benevolă la asociațiile profesionale de avocați;
- ✓ asigurarea legalității și umanizmului.

Articolul 53 al Legii cu privire la Avocatură în Republica Moldova, ne menționează care sunt cele mai principale drepturi ale unui avocat. Avocatul are dreptul:

- ✓ să reprezinte interesele legitime ale clientului în instanțele de judecată, în organele de drept, în autoritățile publice, în alte organizații;
- ✓ să ia cunoștință de toate materialele cauzei încredințate din momentul încheierii contractului de acordare a asistenței juridice, să facă notițe și copii;
- ✓ să colecteze independent, să fixeze și să prezinte informații referitoare la circumstanțele cauzei;
- ✓ să solicite informații, referințe și copii ale actelor necesare pentru acordarea asistenței juridice instanțelor judecătorești, organelor de drept, autorităților publice, altor organizații, care sînt obligate să elibereze actele solicitate în conformitate cu legislația în vigoare;

¹ Lege cu privira la avocatură: nr. 1260 din 19-07-2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 159.

² CARP, C., PANAINTE D. Ghidul avocatului de success. București:Editura All Beck, 2003.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- ✓ să solicite, cu acordul clientului, concluziile specialiștilor în soluționarea problemelor care au apărut în legătură cu acordarea asistenței juridice și care necesită cunoștințe speciale în diferite domenii de activitate;
- ✓ să prezinte organelor competente și mass-mediei cereri și demersuri, să depună în modul stabilit contestații și petiții privind acțiunile și deciziile prin care se încalcă drepturile clientului și drepturile avocatului în exercitarea profesiei sale.

Obligațiile avocatului fiind:

- ✓ să pledeze pentru liberul acces la justiție, pentru un proces echitabil realizat într-un termen rezonabil;
- ✓ să acorde asistență juridică conform contractului încheiat cu clientul sau cu oficiul teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat;
- ✓ să acorde asistență juridică garantată de stat în volumul solicitat de oficiile teritoriale ale Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat;
- ✓ să aplice, în exercitarea profesiei sale, mijloacele și metodele prevăzute de lege pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale clientului;
- ✓ să țină dosarele de asistență juridică în modul stabilit de statutul profesiei de avocat;
- ✓ să țină registrul actelor certificate în condițiile art. 8 alin. (4). Forma și conținutul registrului se aprobă de către Consiliul Uniunii Avocaților;
- ✓ să dispună de spațiu necesar pentru acordarea asistenței juridice;
- ✓ să informeze Ministerul Justiției și Consiliul Uniunii Avocaților, în termen de 10 zile, despre schimbarea datelor de contact, a sediului cabinetului sau biroului asociat de avocați;
- ✓ să urmeze anual cursuri de formare profesională continuă, în volum de cel puțin 40 de ore, conform planului aprobat de Consiliul Uniunii Avocaților, aceste cursuri finalizînd cu prezentarea unui raport;
- ✓ să prezinte Consiliului Uniunii Avocaților, în termen de 5 zile de la scadență, dovada achitării amenzii;
- ✓ să respecte normele Codului deontologic al avocatului și prevederile statutului profesiei de avocat.

Articolul 56 din Legea privind Avocatura în Republica Moldova, ne stipulează că avocații răspund disciplinar:

- ✓ Avocații răspund disciplinar pentru acțiunile prin care se încalcă prevederile prezentei legi, normele Codului deontologic al avocatului și prevederile altor acte normative ce reglementează activitatea avocaturii.
- ✓ Petițiile referitoare la acțiunile avocaților, precum și informația cu privire la abaterile disciplinare comise de avocat în timpul exercitării atribuțiilor profesionale, se examinează de către Comisia pentru etică și disciplină. În cazul existenței unor temeuri suficiente, comisia dispune efectuarea unui control. Controlul se efectuează de către membrii comisiei sau se pune în sarcina baroului.
- ✓ Comisia pentru etică și disciplină trebuie să solicite avocatului căruia i-a fost intentată procedura disciplinară explicații în scris, acte și alte materiale necesare pentru adoptarea unei decizii obiective.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- ✓ În cazul în care se adevăresc unele abateri comise de avocat, președintele Comisiei pentru etică și disciplină prezintă materialele despre avocatul în cauză spre examinare comisiei.
- ✓ Examinarea de către Comisia pentru etică și disciplină a materialelor ce țin de abaterile disciplinare constituie o procedură disciplinară.

Charles Dickens, menționa în unul din discursurile sale că avocații buni sunt o consecință a oamenilor răi. Ei bine, susțin această idee cu rigurozitate, deoarece într-adevăr societatea în care trăim are foarte multe lacune, iar oamenii își cunosc mai bine drepturile decât îndatoririle. Rolul avocatului este acela de a regla aceste lucruri și a aduce un echilibru juridic în societate.

Avocatura este o profesie nobilă, care cere de la avocați un comportament pe măsura profesiei. Prestigiul profesiei nu poate fi asigurat fără crearea condițiilor pentru încrederea în avocați. Profesia de avocat este una dintre profesiile liberale fundamentale în înfăptuirea justiției.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova: nr.1 din 18.08.1994. În : Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 78.
2. Lege cu privire la avocatură: nr. 1260 din 19-07-2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 159.
3. Statutul profesiei de avocat aprobat de Uniunea Avocaților din Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.54-57/302.
4. IONESCU, S., Organizarea judecătorească și procedura notarială. Suport de curs- învățământ la distanță. Universitatea Valahia, 2010-2011.
5. CARP, C., PANAINTE D. Ghidul avocatului de succes. București:Editura All Beck, 2003.
6. CĂTUNĂ, L., BEDROSIAN, N., LUCIAN, D., TUFARIU C., BLIDARIU, T., NICOLA, A., TÂAMPLARU, I., Organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Sinteze și grille. Ediția a II-a. București: Editura Universul Juridic, 2014.
7. DĂNILĂ, L. Organizarea și exercitarea profesiei de avocat. București: Editura Lumina Lex, 1999.
8. DINU, C.C. Fișe privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Ediția a 2-a, București: Editura Hamagiu, 2017.

PROCEDURA SPECIALĂ ÎN PROCESUL CIVIL

SPECIAL PROCEDURE IN THE CIVIL PROCESS

Brîndușa MOGA

Conducător științific: **Iurie MIHALACHE**, dr. hab., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The special procedure in the civil process represents the activity carried out by the courts in the examination and trial of non-contentious civil cases, an activity*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

regulated by a set of procedural rules, complementary or derogating from the common law procedure, which seeks to defend the rights and legitimate interests of the petitioner. The exercise of subjective civil rights starts from the premise that the person, at his own will, chooses the mode of action or inaction regarding the disposal of patrimonial or personal non-patrimonial rights by referring the common law courts that examine claims in contentious, contentious-administrative or special proceedings.

The special procedure in the civil process involves distinctive procedural features compared to the common law procedure, the purpose of which is to guarantee the achievement of the non-litigious subjective rights of the interested persons.

Keywords: *the special procedure, the petitioner, non-litigious character, the court, judge.*

Rezumat: Procedura specială în procesul civil reprezintă activitatea desfășurată de instanțele de judecată în examinarea și judecarea cauzelor civile necontencioase, activitate reglementată printr-un set de reguli procedurale, complementare sau derogatorii de la procedura de drept comun prin care se urmărește apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, precum și garantarea realizării drepturilor subiective necontencioase ale persoanelor interesate.

Exercitarea drepturilor subiective civile de către persoane pleacă de la premisa că persoanele din proprie voință, alege modul de acțiune sau inacțiune cu privire la dispoziția drepturilor patrimoniale sau personale nepatrimoniale prin sesizarea instanțelor de judecată care examinează cererile în procedură contencioasă de drept comun, procedura contenciosului administrativ sau procedură specială.

Petiționarul este subiectul de drept la cererea căruia este intentată procedura specială și persoana care are interes primordial în soluționarea cauzei, cererea acestuia comportând caracter necontencios și unilateral.

Cuvinte-cheie: procedura specială, petiționar, caracter necontencios, instanță, judecător.

Procedura civilă constituie activitatea desfășurată de către instanțele judecătorești și alte organe sau persoane, precum și raporturile dintre acești subiecți care participă la înfăptuirea justiției în cauzele civile în scopul apărării drepturilor și intereselor legitime ale persoanei, care poate lua forma procedurii contencioase, procedurii contenciosului administrativ sau forma procedurii speciale.

Procedura specială în procesul civil reprezintă o componentă importantă în procesul de desfășurare a justiției, fiind o formă a procesului civil menită să completeze sistemul de gatanții procesuale, necesare apărării drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice. Procedura specială în procesul civil vizează activitatea desfășurată de către instanțele judecătorești și alte organe sau persoane, la înfăptuirea justiției în cauzele civile necontencioase în scopul apărării drepturilor și intereselor legitime ale subiecților de drept.

Sarcina de înfăptuire a justiției cade în seama instanțelor judecătorești activitatea cărora este reglementată de totalitatea normelor adoptate și sancționate în acest sens de către stat pentru a garanta respectarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei în cadrul procedurii civile, cărora le este conferită competență teritorială, materială și competență specială.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Competența materială în judecarea cauzelor în procedură specială atribuită instanțelor judecătorești are menirea să asigure consecutivitatea legală în organizarea și desfășurarea etapelor de examinare și judecare a cererilor și stabilirea raporturilor procesuale civile ce apar la înfăptuirea justiției între participanții la proces. Sarcina care se pune în seama instanțelor judecătorești care examinează și judecă acțiuni civile în procedură specială constă în judecarea justă, în termen rezonabil, a cauzelor de apărare a drepturilor încălcate sau contestate, a libertăților și intereselor legitime ale persoanelor, generatoare de apariția, modificarea sau stingerea obligațiilor patrimoniale sau nepatrimoniale.

De asemenea, instanța își va verifica din oficiu competența atât materială cât și teritorială în examinarea și soluționarea cauzelor în fond, întrucât fiind o procedură necontencioasă nu sunt părți care să invoce excepția de necompetență, iar cauza pe care instanța a reținut-o spre judecare cu respectarea normelor de competență, se soluționează de aceasta în fond. Dacă la examinarea cauzei în procedură specială, instanța constată că cererea petiționarului are caracter contencios instanța restituie cererea sau o scoate de pe rol printr-o încheiere și explică petiționarului și persoanelor interesate dreptul lor de a soluționa litigiul în procedura acțiunii civile la instanța competentă.

În examinarea cauzelor civile în procedură specială, competența jurisdicțională a instanțelor judecătorești pornește de la particularitățile naturii juridice a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor invocate în obiectul cererii petiționarului, fiind adoptate particularități de examinare pe care instanța le dispune din oficiu – atragerea organelor competente pentru a depune concluzii, dispunerea expertizelor, atragerea potențialilor persoane interesate etc.

Particularitățile acțiunii civile în procedură specială vizează câteva aspecte importante pentru ca o cauză să fie admisă spre examinare și judecare în procedură specială: 1.Calitatea procesuală a persoanei – presupune existența unei identități între petiționar (calitate procesuală activă) și persoanele interesate (calitate procesuală pasivă), (CPC art.280, alin.(2)). 2.Capacitatea procesuală a petiționarului constă în aptitudinea unei persoane de a-și exercita singură drepturile și obligațiile procedural-procesuale. Conferirea capacității procesuale persoanei fizice corespunde cu momentul dobândirii acesteia a capacității depline de exercițiu, care coincide cu atingerea vârstei de 18 ani, sau vârstei de 16 ani în cazul minorului care depune cerere pentru declararea emancipării. În ceea ce privește persoanele juridice, conferirea capacității de exercițiu și capacității procesuale corespunde cu data înregistrării acesteia în registrul de publicitate (CPC art.57, art.58). 3.Prezența interesului – Interesul trebuie să fie legitim, actual, personal și direct. Acesta trebuie să corespundă cu cererea formulate și să vizeze folosul practic urmărit de către petiționar prin soluționarea cauzei pe cale judiciară, care poate fi material sau moral. (CPC art.282, alin.(1)).

Principiul accesului liber la justiție, acordă dreptul fiecărei persoane fizice sau juridice să acționeze independent prin exercițiul acțiunii civile în vederea apărării drepturilor și intereselor legitime în fața instanțelor judecătorești competente în soluționarea cauzelor.

Delimitate pe categorii de cauze, petiționarul poate accede la înfăptuirea justiției depunând cererea de examinare a cauzei în procedură specială la una din judecătoriile aflate în proxima apropiere cu obiectul cererii, discreția de alegere fiindu-i lăsată petiționarului, atunci când e cazul: a) În cazul constatării faptelor cu valoare juridică:

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Judecătoria de la domiciliul petiționarului sau sediul persoanei juridice actele căreia sunt contestate (CPC art.38.); Judecătoria de la sediul organului de stare civilă în a cărui posesie s-a aflat actul până la pierderea sau distrugerea acestuia (CPC art. art.283, alin.(1)); Judecătoria de la locul de aflare a bunurilor în cazul cererii de constatare a faptului de posesiune, folosință și dispoziție a unui bun imobil în drept de proprietate (CPC art.283, alin.(2)). b) În cazul încuviințării adopției: Judecătoria din raza domiciliului copilului adoptabil (CPC art.286, alin.(1)).c) În cazul emancipării minorului: Judecătorească de la domiciliul minorului (CPC art. art.294, alin.(1)). d) În cazul declarării persoanei dispărute fără veste sau decedate: Judecătoria din raza ultimului domiciliu cunoscut al persoanei în privința căreia se solicită declararea persoanei dispărută fără veste sau decedată (CPC art.294, alin.(1)).

Intentarea procesului civil în procedură specială are loc prin depunerea cererii petiționarului care este o categorie atribuită persoanelor împuternicite de lege de a se adresa în instanța de judecată pentru examinarea cauzelor în procedură specială.

Petiționarul reprezintă partea procesului civil în procedură specială, la inițiativa căruia este intentat procesului prin depunerea cererii de constatare a faptelor cu valoare juridică în adresa instanței, cerere ce reprezintă un act procedural scris ce comportă caracter nelitigios și unilateral.

În contextul Codului de procedură civilă al Republicii Molodva delimităm două categorii de subiecți cu drept de intentare a procedurii speciale: 1. Persoane fizice – minorul care a tins vârsta de 16 ani (CPC art.294), adoptatorul (CPC art.286), persoane interesate în vederea constatării faptelor privind constatarea paternității, gradelor de rudenie, uzucapiunii (CPC art.327, alin.(2)), persoane interesate privind declarare a persoanei dispărute fără urmă sau decedată (CPC art.297, alin.(2).), persoane interesate privind constatarea inexactității înscrisului în registrele de stare civilă (CPC art.331). 2.Persoane juridice – organele administrației publice locale (Legea nr.436/2006, art.25, alin.(1), lit.a), alin.(2)), instituția medico-sanitară (CPC art.309, alin.(1)), medicul psihiatru ca reprezentant al instituției de psihiatrie (CPC art. 312, alin.(3)).

În procedură specială, instanța examinează cauzele cu participarea obligatorie a petiționarului și altor persoane interesate. Fără a fi dată o definiție clară a categoriei persoanelor care ar putea fi interesate în cauzele necontencioase judecate în procedură specială, din cuprinsul Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, delimităm două categorii de persoane interesate, care pot fi atrase în proces la discreția instanței. Acestea pot fi: - Persoane fizice, în cazul judecării cauzelor privind constatarea paternității, a gradelor de rudenie sau uzucapiunii ș.a., în vederea asigurării respectării drepturilor legitime ale acestora, interesele cărora pot fi atinse prin pronunțarea hotărârii instanței de judecată. - Persoane juridice, în persoana reprezentanților autorităților publice, atrase în proces de instanță în vederea depunerii de concluzii veridice privind judecarea cauzei, sau dacă sunt implicate direct în realizarea drepturilor invocate, care pot fi puse în sarcina acestora după rămânerea irevocabilă a hotărârii instanței judecătorești, în cazurile privind încuviințarea adopției, constatării inexactității înscrisurilor din registrele de stare civilă, declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată, încuviințarea spitalizării forțate și tratamentului forțat.

În contextul legislației naționale, sunt reglementate particularități de examinare și judecare a cauzelor civile care rezidă din interesul procesual al petiționarului, reflectat în temeiul cererii de intențare a procesului civil în procedură specială, temeiuri care se

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

regăsesc în reglementările Codului de procedură civilă al Republicii Moldova (CPC art.461, alin.(2)). Astfel, instanțele judecătorești ale Republicii Moldova examinează cauzele în procedură specială dacă: 1. Petiționarul este cetățean sau are domiciliul în Republica Moldova, iar faptele care constituie obiectul cererii au avut loc sau au loc pe teritoriul Republicii Moldova. 2. Persoana în privința căreia se solicită încuviințarea adopției, emanciparea, declararea dispariției fără veste sau decesul este cetățean al Republicii Moldova, sau a avut ultimul domiciliu cunoscut pe teritoriul ei și de soluționarea acestei probleme depinde apariția, modificarea sau limitarea drepturilor și obligațiilor pentru persoane fizice sau juridice cu domiciliul sau sediul în Republica Moldova. 3. Cererile de constatare a uzucapiunii vizează bunuri ce se află pe teritoriul Republicii Moldova. 4. Cererile de contestarea a inexactității înscrierii în registrul de stare civilă sau contestarea unui act notarial, sau refuzul organelor de a îndeplini un act, vizează instituții de drept public sau privat din Republica Moldova.

Faptele juridice care se cer constatate prin formularea și depunerea cererii petiționarului în instanță, constituie obiectul cererii în procedura specială, iar temeiurile pentru depunerea cererii în judecată reprezintă totalitatea circumstanțelor cu care norma de drept material sau procesual condiționează constatarea faptului juridic, confirmarea existenței sau lipsei dreptului incontestabil, stabilirea statutului juridic al cetățeanului sau patrimoniului.

Astfel se pune în sarcina petiționarului ca să indice scopul clar al cererii de intentare a procedurii speciale, prin invocarea drepturilor personale sau reale ce vor fi dobândite, modificate sau încetate în urma constatării faptului juridic (obținerea pensiei, anumite indemnizații, dobândirea dreptului la succesiune, uzucapiune).

De asemenea, petiționarul este obligat să indice și motivul intentării procedurii speciale (CPC art.282, alin.(2)), Astfel, instanța va reține spre examinare și judecare cererile prin se care solicită: 1. Obținerea drepturilor ce generează, în virtutea legii, privind apariția, modificarea sau încetarea unor drepturi personale sau patrimoniale ale petiționarului. 2. Petiționarul nu are o altă posibilitate de a obține sau de a restabili documentele care ar certifica faptul juridic a cărui constatare o solicită. 3. Constatarea faptului nu este legată de soluționarea unui litigiu de drept ce ține de competența instanțelor judecătorești de drept comun.

În concluzie, putem delimita câteva aspecte esențiale privind examinarea cauzelor civile în procedură specială în contextul legislativ din Republica Moldova:

1. Intentarea procesului civil în procedură specială de către instanța judecătorească are loc la cererea petiționarului, caracterizată prin caracterul unilateral și necontencios al cererii.
2. Procedura specială este o procedură necontencioasă în care lipsește litigiul de drept, prin care se revendică apărarea unui drept sau interes legitim necontestabil al petiționarului, în cazul când acestea nu pot fi realizate fără confirmarea lor pe cale judiciară. Prin urmare nu există părți litigante cu interese juridice contrare – reclamant, pârât, intervenienți.
3. Cauzele examinate în procedură specială de către instanța de judecată respectă regulile generale stabilite în legislația procesuală civilă, fiind stabilită pentru fiecare categorie de pricini competență jurisdicțională specială, care determină atât specificul procesual de examinare a fiecărei pricini în parte cât și executarea horărârilor judecătorești adoptate.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

NATURA JURIDICA A AVOCATULUI POPORULUI

LEGAL NATURE OF THE PEOPLE'S ADVOCATE

Viorel CONSTANDACHI

Conducător științific: **Dumitru CALENDARI**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *As a result of the research, the following conclusions are proposed: In simple language, the ombudsman can be defined as an institution whose purpose in exercising its activity is the defense of human rights. In the sense of person, the ombudsman can be defined as the one who pleads for another. In universal language, the ombudsman is an institution recognized by the Constitution or by another law of the competent legislative body, led by an independent person who is responsible for his acts before the Parliament, examines citizens' complaints and acts on his own initiative to defend the legality of legal acts or administrative, offers recommendations or suggestions and publishes annual information.*

Avocatul Poporului este o entitate distinctă în sistemul democrației constituționale. Pe bună dreptate este menționat că Ombudsmanul este o instituție cu caracteristici speciale, deoarece spre deosebire de celelalte trei autorități publice clasice – legislativă, executivă și judecătorească – ombudsmanii nu au putere de decizie. Puterile lor reale se bazează pe autoritatea loc morală. Această autoritate publică s-a înființat față de insuficiența sistemului de garanții jurisdicționale în materie de acțiune administrativă, inițial legată de puterea legislativă, fără atribuții directe de acțiune publică, dar cu sarcina de a garanta legalitatea Activității administrației publice, cu scopul ca cetățenii să aibă o altă cale instituțională pentru apărarea intereselor lor.

Ombudsmanul reprezintă o instituție fundamentală democratică a statului de drept, ce apare sub aspectul semnificației sale funcționale ca apărător al poporului și ca protector al cetățeanului. Această instituție are drept scop apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor în raport cu autoritățile publice și în special cu cele cu caracter executiv. Astfel, activitatea ce o desfășoară cuprinde principiile: legalității, egalității, echității sociale, incompatibilității, independenței, imparțialității, democrației, umanismului, etc. Ombudsmanul nu este organ care se substituie altuia, așadar, este condus de o persoană independentă care își concentrează întreaga activitate pe supravegherea respectării legii și a drepturilor cetățenilor, pe controlul administrației publice, pe consolidarea democrației și pe depistarea și combaterea fenomenelor care conduc la încălcarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale cetățenilor.

În evoluția sa, Instituția Avocatului Poporului (Ombudsmanului) a cunoscut mai multe etape de dezvoltare, progrese, ascensiune, stagnare sau regres generate de interesele politice ale guvernelor/liderilor de state/regiuni, fie amplificarea percepției despre drepturile și libertățile fundamentale ale omului, valorilor unanim asumate și nivelului de asigurare a angajamentelor acceptate la nivel internațional. Este cert, că în pofida tuturor provocărilor unei puteri absolute sau mixte, Avocatul Poporului trebuie să rămână acea Instituție Națională de protecție a drepturilor omului remarcabilă misiunii sale fundamentale.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Dincolo de atribuții și competențe pentru a fi eficientă, oricare funcție presupune o organizare a activității, care ar permite realizarea prerogativelor pentru care a fost instituită. Ombudsmanul îi este foarte greu să se descurce fără un aparat, care este necesar pentru ai asigura activitatea. În diferite țări denumirea acestui aparat este diferită (secretariat, birou, direcție, etc.), dar important este ca acesta să asigure realizarea activității juridice, de organizare, științifico-analitică, de informare și alte activități necesare asigurării activității împuternicitului pentru protecția drepturilor omului.

În rezultatul cercetării se propun următoarele concluzii: În limbaj simplu, ombudsmanul poate fi definit ca o instituție care are drept scop în exercitarea activității sale apărarea drepturilor omului. În sens de persoană, ombudsmanul poate fi definit ca cel ce pledează pentru altul. În limbajul universal, ombudsmanul este o instituție recunoscută de Constituție sau de o altă lege a organului legislativ competent, condusă de o persoană independentă care răspunde de actele sale în fața Parlamentului, examinează plângerile cetățenilor și acționează din propria inițiativă pentru a apăra legalitatea actelor juridice sau administrative, oferă recomandări ori sugestii și face publice informații anuale.

Instituția Avocatului Poporului are menirea de a supraveghea o activitate bine determinată a organului de stat. Instituția ombudsmanului este o instituție independentă care face parte din organele superioare ale unui stat, ombudsmanul nu poate reprezenta un organ al puterii legislative sau al puterii executive, nici al celei judecătorești, dar nici nu le substituie. Natura juridică a instituției Avocatului Poporului în Republica Moldova se aseamănă cu a celorlalte state ale lumii, având atribuții similare. Instituția Avocatului Poporului (ombudsmanul) este consacrată prin Legea nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul).

Bibliografie:

1. Codul European al buneii conduite administrative. Disponibil: <https://www.ombudsman.europa.eu/pdf/ro/3510>
2. Constituția Republicii Moldova: nr. 01 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.03.2016, nr. 78, art. 140.
3. Legea cu privire la statutul personalului din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică: nr. 80 din 07.05.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 09.07.2010, nr. 117-118, art. 357.
4. Legea pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului: nr. 164 din 31.07.2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 02.10.2015, nr. 267-273 art. 504.

**APRECIEREA PROBELOR ÎN PROCESUL PENAL AL REPUBLICII
MOLDOVA ȘI AL ALTOR STATE**

**EVALUATION OF EVIDENCE IN THE CRIMINAL PROCEEDINGS OF THE
REPUBLIC OF MOLDOVA AND OTHER STATES**

Cristina VATAVU

Conducător științific: **Vitalie JITARIUC**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *All the activities carried out in the criminal process are aimed at gathering and managing the evidence necessary to find out the truth, that is, gathering the evidence necessary to discover the facts that constitute crimes and hold the guilty accountable. Over time, the evidence has been defined in various ways. Most of them focused on explaining the purpose, function or way of administering the test. The evaluation of evidence in the criminal process constitutes the "essential matter" that the procedural subjects process throughout the duration of the criminal process, and as a consequence, according to their own conviction, based on law and morality, they solve the criminal cases, defend the interests of the litigants. The evaluation of the evidence is one of the most important moments of the criminal process, because the entire amount of work submitted by the criminal investigation bodies, the courts, as well as by the parties in the process, is reflected in the solution that will be given as a result of this activity.*

Keywords: *proof, evidence, criminal process, statements*

Procesul penal are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, contribuind concomitent la apărarea ordinii de drept, la apărarea persoanei, a drepturilor și libertăților acesteia, la prevenirea infracțiunilor, precum și la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor și, mai cu seamă, a legii penale, care apără întreaga ordine de drept, inclusiv drepturile și libertățile omului. Aproape toate activitățile desfășurate în cadrul procesului penal au ca scop adunarea și administrarea probelor necesare aflării adevrului, adică adunarea dovezilor necesare pentru descoperirea faptelor care constituie infracțiuni și tragerea la răspundere a celor vinovați. Pe parcursul timpului probele au fost definite în variate moduri. Cele mai multe s-au axat pe explicarea scopului, funcției sau modului de administrare a probei. Aprecierea probelor în procesul penal constituie „materia esențială” pe care subiecții procesuali o prelucrează pe toată durata desfășurării procesului penal, iar pe cale de consecință, potrivit propriei convingeri, bazată pe lege și moralitate, soluționează cauzele penale, apără interesele justițiabililor. Aprecierea probelor este unul din cele mai importante momente ale procesului penal, deoarece întregul volum de muncă depusă de către organele de urmărire penală, instanțele judecătorești, cât și de către părțile din proces, se concretizează pe soluția ce va fi dată în urma acestei activități. Aprecierea probelor reprezintă acel proces mental de evaluare și comparare a probelor pentru a desprinde o concluzie asupra valorii lor, în ceea ce privește stabilirea faptelor și împrejurărilor supuse probațiunii unde organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să lămurească cauza sub toate aspectele, pe bază de probe în vederea aflării adevărului,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

potrivit convingerii lor. Aprecierea probelor se face pe baza convingerii intime a reprezentantului organului de urmărire penală și a judecătorului.

Filozofia definește aprecierea ca fiind aprobarea sau condamnarea diferitelor fenomene, a realității sociale și a acțiunilor oamenilor, în funcție de ce valoare morală au. Stabilește conformitatea sau nerespectarea actelor cu cerințele morale. Unii oameni de știință ruși, fără a înțelege esența evaluării mijloacelor de probă, au redus aprecierea probelor la activitatea pur mentală. Deci, L.M. Karneeva scrie: „, aprecierea probelor este întotdeauna o activitate intelectuală, o operație logică exprimată în judecăți de valoare.”¹ Aprecierea probelor se bazează pe acele principii fundamentale cu adevărat democratice pe care se construiește întregul proces penal. Astfel, în literatura juridică punctul de vedere este îndreptat spre o singură cerință de apreciere a probelor pe convingerea intimă, bazată pe:

- a) analiza totalității probelor;
- b) prin lege;
- c) conștiința juridică.

Forma procesuală a probelor nu este arbitrară, ci este derivată din principiile procesului penal, care o determină în trăsăturile sale cele mai esențiale². Analizând principiile procesului penal în ansamblul său, putem ajunge la concluzia că principiile de apreciere a probelor sunt teoretic principii directe (fundamentale) temeinice și stabilite legal care exprimă esența aprecierii probelor și determină siguranța, coerența internă și calitativă a informațiilor de încredere despre fapte, coroborarea și admisibilitatea lor în caz, suficiența întregului set de date consacrate pentru realizarea adevărului de caz.

Esența instituției aprecierii probelor rămâne a fi obiectul preocupărilor în doctrina juridică, fiind identificate diverse abordări ale conceptului dat. Ion Tanoviceanu, analizând probatoriul penal și apreciind importanța regimului de libertate absolută a probelor, adică a principiului libertății probelor, menționează că instanțele sunt în drept de a acorda valoarea pe care o vor crede de cuviință fiecărei probe administrate. Autorul mai remarcă că probele, chiar când evidența lor este indiscutabilă, nu ne pot da imaginea fidelă, completă și precisă a realității, ci doar certitudinea că realitatea nu a putut fi alta decât cea pe care probele o dezvăluie.³

La fel putem relata și despre sistemul probator în dreptul român, el a fost considerat superior, deoarece era construit în jurul principiului liberei aprecieri a probelor, conform căruia nicio probă nu poate avea, pentru organele judiciare, o forță probantă prestabilită, precum și în jurul concepției filo-sofice materialiste, conform căreia lumea poate fi cunoscută.⁴

Dacă să vorbim despre Implementarea principiului liberei aprecieri a probelor, el are drept consecință asigurarea garantată cu mijloace procesuale a independenței judecătorilor și supunerii lor numai legii în cadrul înfăptuirii justiției, precum și formarea

¹Karneeva L.M. ”Доказательства и доказывание в уголовном процессе”. Ed. Moscova, 1994, p.23

²Dolea Igor "Drepturile persoanei in probatoriul penal" Ed. Chisinau2009,p.104

³Ion Tanoviceanu "Tratat de drept si procedura penala". Ed. BucurestiCurierul judiciar, 1927, vol.IV p.68

⁴NEAGU, Dreptul procesual penal socialist român. Partea generală, vol. I, Editura Global Lex Bucuresti, 1986, p. 169.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

unor condiții de garantare a independenței și imparțialității ofițerului de urmărire penală și a procurorului. În contextul celor relatate, observăm că aprecierea liberă a probelor se constituie într-o garanție a realizării drepturilor și libertăților persoanei și în final determină atitudinea instanței de judecată vizând vinovăția sau ne-vinovăția inculpatului, în aplicarea pedepsei penale și eliberarea de această pedeapsă.

Legea procesual penală conține o serie de reglementări importante care reliefează întreaga esență a conceptelor de „libera apreciere a probelor” și de „intima convingere a judecătorului”. Judecătorii sunt independenți, se supun doar legii, judecă materialele și cauzele penale conform legii și propriei convingeri bazate pe probe cercetate în cadrul procedurii judiciare. Intima convingere urmează a fi fundamentată pe dispozițiile actului normativ și pe probele cercetate în ședința de judecată. Aprecierea probelor după propria convingere a judecătorului nu trebuie confundat cu aprecierea după impresie, care este produsul unor percepții emoționale. Totodată, libera apreciere a probelor nu înseamnă arbitrarul, ci libertatea de a aprecia probele în mod rezonabil și imparțial, iar rezultatele aprecierii probelor sunt expuse de către instanța de judecată în acte procedurale, care trebuie să fie motivate în mod obiectiv și sub toate aspectele potrivit legii. Motivarea se exprimă prin faptul că la admiterea unor probe și la respingerea altora judecătorul este obligat să indice motivele de fapt și de drept ale unei asemenea soluții.¹

La final putem menționa că aflarea adevărului în orice cauză penală e posibilă doar în baza unei aprecieri libere a probelor conform propriei convingeri de către autoritatea judiciară ce înlăpătuiește justiția. Numai printr-o evaluare corectă și exactă a probelor din punct de vedere obiectiv, fiabilitatea, admisibilitatea, relevanța, suficiența acesteia, care sunt criteriile de apreciere a probelor, cu interrelația lor, pot fi realizate examinarea și soluționarea corectă și în timp util a cazurilor, al căror scop este protejarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale cetățenilor încălcate sau contestate. Generalizând cele expuse, probele și mijloacele prin care acestea sânt administrate au o importanță hotărâtoare în procesul penal, deoarece prin intermediul lor se stabilesc în fața instanței judecătorești faptele pe baza cărora se pronunță hotărâri de condamnare.

PROCEDURA DE INSOLVABILITATE

PROCEDURAL ASPECTS OF INSOLVENCY

Daniela COTEAȚĂ

Conducător științific: **Iurie MIHALACHE**, dr. hab., conf. univ.,
Universitatea de stat Bogdan Petriceicu Hașdeu din Cahul

Abstract: *Insolvency represents that state of incapacity or over-indebtedness of a company. The inability to pay, in that order, implies a lack of liquidity, a lack of funds and other assets necessary to settle the due obligations, a state in which the debtor encounters difficulties in mobilizing the financial resources necessary to cover his commercial debts.*

¹ Tulbure A, Tatu M. Despre convingerea organelor judiciare, Revista de Drept Penal 1/2002

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Keywords: *incapacity, lack of liquidity, obligations, financial resources, commercial debts*

Noile realități ale secolului al XXI-lea impun o actualizarea sistemului economic și juridic din Republica Moldova pentru a depăși efectele crizei economice. Pe lângă urmările negative ale crizei financiare, aceasta a impus, în același timp, un efort colectiv din partea specialiștilor în domeniul economic și juridic în scopul aronizării legislației interne, modificare care pe de-o parte, se referă la o armonizare cu legislația europeană și pe de altă parte, să identifice soluții concrete și de imediată aplicare sarcinilor ivite în actualul context socio-economic. În momentul de față se consideră de către economiști că întreprinderile mici și mijlocii (IMM) sunt cel mai important motor al unei creșteri economice continue și echilibrate. La nivel mondial, IMM reprezintă 90% din firmele private și angajează 50-60% din forța de muncă¹. După mai mult de trei decenii de la declararea independenței, problematica procedurilor de insolabilitate, și-a păstrat importanța și actualitatea, fapt care se datorează mai multor premise de ordin economic, juridic și social,

Insolabilitatea reprezintă acea stare de incapacitate sau supraîndatorare a persoanei fizice sau juridice. Incapacitatea de plată la rîndul său presupune o insuficiență de lichidități, o lipsă a fondurilor bănești și a altor active necesare pentru stingerea obligațiilor scadente, o stare în care debitorul întâmpină dificultăți în mobilizarea resurselor financiare necesare pentru acoperirea datoriilor sale comerciale

Similar procedurilor contencioase, în cazul procedurilor de insolabilitate instanța va fi sesizată de către persoana a cărei interes legitim a fost lezat, însă dacă în cazul procedurilor contencioase cererea prin care se sesizează instanța este numită “cerere de chemare în judecată”, în cazul procedurii de insolabilitate cererea se numește “cerere de intentare a procesului de insolabilitate” sau generic “cerere introductivă”. Diferența dintre acestea decurge din esența celor două proceduri, în cazul cererii de chemare în judecată scopul constă în exprimarea unei pretenții materiale sau juridice de către titularul al cărui drept a fost lezat, dar în cazul procedurii de insolabilitate se exprimă solicitarea înaintată de către creditor sau debitor referitor la constatarea stării de insolabilitate. Însă în ambele cazuri se impune respectarea a o serie de condiții de fond și de formă care sunt obligatorii pentru a fi acceptate de instanța de judecată.

Cu toate că legea nu definește în mod expres careva principii ale aplicării acestea, totuși, e important să identificăm principiile de bază. Principiile rezultă nemijlocit din scopul legii evidențiat, potrivit cărui este instituirea cadrului juridic privind stabilirea unei proceduri colective pentru satisfacerea creanțelor creditorilor din contul patrimoniului debitorului prin aplicarea față de acesta a procedurii de restructurare sau a procedurii falimentului și prin distribuirea produsului finit .

Procedura de insolabilitate are la bază următoarele ***principii fundamentale***:

- Principiul celerității – conform acestui principiu participanții din cadrul procesului de insolabilitate (în mod particular instanța de judecată) au obligația să asigure executarea în termen a actelor și operațiunilor în vederea satisfacerii

¹ Oglină Lilia, drd., Academia de Studii Economice din Moldova, Analele Științifice ale Universității Cooperatist- Comerciale din Moldova, Impactul Întreprinderilor Mici și Mijlocii asupra creșterii economice: Experiența Internațională

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

creanțelor creditorilor din contul activelor debitorului și acest principiu este prevăzut în mod expres sau implicit prin mai multe dispoziții ale legii.

- Principiul maximizării valorii debitorului - este evident din scopul legii de valorificare deplină a patrimoniului debitorului pentru satisfacerea creanțelor scadente ale creditorilor. Acest principiu se realizează prin intermediul a diferitor forme:
 - luarea la evidență a activelor debitorului;
 - conservarea și valorificarea patrimoniului sub monitorizarea administratorului autorizat.
- Principiul participării active a creditorilor. Legea rezervă un rol activ creditorilor în cadrul procedurii de insolvență, care le oferă posibilitate acestora să exercite un control asupra modului de derulare a procesului de insolvență
- Principiul preemțiunii procedurii restructurării față de procedura falimentului. Legea insolvenței prevede așa-numita procedura de restructurare și restructurare accelerată, lichidarea prin procedura falimentului este abordată drept ultima soluție și care se produce doar atunci când reorganizarea nu a avut succes din diferite motive. Acest principiu apare din dreptul pe care îl are debitorul de a solicita procedura de restructurare, falimentul survine doar dacă procedura planului nu a avut succes. Dea lungul timpului în mod frecvent insolvența și falimentul au fost privite ca termeni echivalenți, în această concepție ambele noțiuni defineau o stare de incapacitate de plată, însă concepția legislației europene noțiunea de faliment are o semnificație mai largă decât cea de insolvență.

Procedura de insolvență este o procedură inevitabilă pentru persoana insolventă dacă măsurile prealabile nu au dus la restabilirea solvabilității debitorului, iar creditorii nu acceptă satisfacerea creanțelor în proporții reduse. Subiecți ai Legii insolvenței sunt întreprinzătorii individuali, persoanelor juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, titularii de patentă de întreprinzător, societăților de asigurări, organizațiilor necomerciale, companiilor fiduciare, care sunt înregistrate în Republica Moldova în modul stabilit de lege, deasemenea legea se aplică și maselor succesoriale lăsate de persoanele fizice.

Astfel temei pentru intentarea procesului de insolvență este starea de insolvență, a debitorului caracterizată de dezechilibrul dintre activele și pasivele deținute. Situația de insolvență apare în cazul în care debitorul dacă nu-și poate onora obligațiile care ajung la scadență din lipsă de lichidități. În acest caz se analizează coraportul dintre activele și pasivele debitorului, iar incapacitatea de plată ne vorbește despre faptul că datoriile debitorului nu pot fi acoperi din contul lichidităților sau activelor lichide de care dispune acesta.

Trecerea procesului de insolvență în procedura de faliment produce efecte majore pentru întreaga procedură și în mod special pentru debitorul insolvent. În primul rând, simultan cu pornirea procedurii de faliment, se decide dizolvarea întreprinderii debitoare. Astfel întreaga procedură este orientată spre lichidarea masei debitoare și în rezultat spre radierea debitorului din registrele publice. În al doilea rând, demararea procedurii de faliment, marchează schimbarea administratorului insolvenței cu lichidatorul, care ulterior va îndeplini toate atribuțiile administratorului insolvenței, iar în mod special se va ocupa de valorificarea masei debitoare și stingerea creanțelor. Și

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

în al treilea rând, demararea procedurii de faliment, declanșează procedurile propriu-zise de valorificare a masei debitoare și repartizare a produsului acesteia între creditori.

Restructurarea este o procedură de insolabilitate ce se aplică debitorului în vederea achitării datoriilor lui, care prevede întocmirea, aprobarea, implementarea și respectarea unui plan al procedurii de restructurare

Parcursul Republicii Moldova prin care se urmărește alăturarea la valorile europene, semnarea acordului de aderare presupune ca atât puterea executivă cât și ce legislativă a Republicii Moldova, să pună maximum eforturi în ajustarea legislației standartelor europene, deoarece vectorul european al dezvoltării economice este deja determinat. La acest capitol este important să menționăm că legislația statelor cu economii puternice permit reorganizarea activității debitorilor aflați în insolabilitate, în funcție de impactul acestora pe piață, pe durate mari de timp.

Consider că procedura de restructurare este o alternativă modernă și eficientă care generează o serie de avantaje atât pentru debitor cât și pentru creditor, Planurile de reorganizare aplicate pot cuprinde astfel de măsuri cum ar fi:

- exonerarea de plata obligațiilor către bugetul statului pe toată durata reorganizării.
- O altă măsură este acordarea de credite avantajoase sau eşalonarea plăților către creditori cu începerea achitării după un interval însemnat de timp.

Adică facilități care să permită redresarea activității debitorului intrat în incapacitate de plată .

Este important să menționăm avantajele procedurii de restructurare:

- 1 Oprirea declinului economic al companiei.
- 2 Evitarea insolabilității și/sau falimentului.
- 3 Oprirea executărilor individuale a creditorilor.
- 4 Plata planificată și treptată a datoriilor.
- 5 Investirea în dezvoltarea afacerii și restructurarea activelor acesteia.
- 6 Șanse sporite pentru creditori de a primi 100% din datorii, în comparație cu situația când compania se va lichida.

În spațiul european este o normalitate existența așa numiților manageri de criză care se ocupă cu reorganizarea și restructurarea afacerii pentru ca aceasta să rămână viabilă și să nu cadă pradă procedurilor de lichidare. Cu părere de rău în spațiul moldav o cultură a procedurilor de prevenire a insolabilității și a aplicării planurilor de criză este mai puțin dezvoltată în mare parte acest fapt fiind datorat lipsei anterioare a reglementărilor legale corespunzătoare. Anume datorită acestui fapt, în practică avem un procent foarte mic de aplicare a procedurii accelerate de restructurare.

Bibliografie:

1. Codul Civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002 Publicat : 22-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 661, Versiune în vigoare din 12.12.18 în vigoare până la 01.03.2019.
2. Codul de procedură civilă, nr. 225-XV din 30.05.2003, (în vigoare 12.06.2003) Monitorul Oficial al R. Moldova, 285-294/436, 03.08.2018.
3. Legea insolabilității. Nr. 149 din 29.06.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.09.2012, nr. 193- 197/663.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

4. Macovei Gheorghe, Teza de doctor în drept Tema: Procedura de declarare a Insolabilității, Chișinău an. 2016, 196 p.
5. Selevestru Irina “Delimitarea competențelor subiecților procedurii de insolabilitate” Chișinău 2021, 61 p.

SOLUȚIONAREA LITIGIILOR COMERCIALE INTERNAȚIONALE

INTERNATIONAL COMMERCIAL DISPUTE SETTLEMENT

Ion DOBRI

Conducător științific: **Iurie MIHALACHE**, dr. hab., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Throughout social relationships, there is a risk of various disputes that arise due to the nature of these relationships. Often, these disputes are resolved by the courts, but they often lack the time, resources, and effort required to resolve them. Arbitration is an alternative, extrajudicial method of dispute resolution, offering a more efficient and quicker solution. The International Commercial Arbitration Law (ICAR) was adopted in 2008, aiming to address the shortcomings and shortcomings of previous laws. The arbitration system is regulated by national and international laws, both bilateral and multilateral, and is governed by international regulations, including conventions, international laws, and international arbitration rules. The ICAR is also subject to various national and international regulations, each ensuring its competence.*

Keywords: *arbitration, ICAR, international regulations, social relationships*

Este indiscutabil că pe durata desfășurării relațiilor sociale între persoane există pericolul apariției a diverse litigii care reies din conținutul acestor relații. În fiecare din aceste cazuri este necesară intervenția unor organe care să soluționeze problemele apărute și să restabilească dreptatea. De cele mai multe ori se apelează la instanțele de judecată, dar, în ultimul timp, acestea nu țin piept numărului mare de dosare și volumului de lucru care cad în sarcina lor. Persoanele care măcar o dată au fost implicate în soluționarea unui litigiu în instanțele de judecată s-au convins de faptul că această cale de soluționare a litigiilor implică pierdere de timp, mijloace și eforturi, astfel că din ce în ce mai mult se caută alte căi, mult mai rapide și eficiente.

Deși arbitrajul nu este o instituție nouă, acesta își face din ce în ce mai mult locul în practica soluționării litigiilor. Arbitrajul este o cale alternativă, extrajudiciară de soluționare a litigiilor. Este o justiție derogatorie de la cea statală, unde părțile printr-o convenție arbitrală decid să soluționeze litigiul în arbitraj și nu în instanța de judecată. La 22 februarie 2008 au fost adoptate două legi de căpătâi pentru procedura arbitrală: Legea cu privire la arbitraj și Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional. Cu toate că prin adoptarea legilor noi se urmărea înlăturarea unor imperfecțiuni și neajunsuri ale legii vechi, din 31 mai 1994, totuși vom menționa că și legile noi prezintă și ele niște neajunsuri, iar prin prezenta lucrare se încearcă depistarea acestor neajunsuri și propunerea redresării situației.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Arbitrajul comercial internațional s-a dovedit a fi cea mai adecvată modalitate de soluționare a litigiilor decurgând din raporturile comerciale cu elemente de extraneitate, datorită numeroaselor avantaje pe care le prezintă, comparative cu jurisdicțiile de drept comun: simplitatea și suplețea procesului, secretul dezbaterilor, cheltuielile de judecată mai reduse, specializarea arbitrilor în materia regulilor și uzanțelor comerciale internaționale. Convenția arbitrală constituie elementul central al arbitrajului privat, prin care se asigură caracterul distinct al acestuia între jurisdicțiile de soluționare a litigiilor de drept privat, antrenând excepția de necompetență materială, ce are ca urmare transmiterea litigiului de la puterea judecătorească în favoarea unei jurisdicții alternative, a arbitrajului.

Datorită generalizării și importanței sale, instituția arbitrajului este reglementată prin legi naționale și prin convenții internaționale, atât bilateral, cât și multilateral. Ele se înscriu într-un proces continuu de perfecționare și unificare a regulilor aplicabile arbitrajului. Cadrul normativ de reglementare al studiului a inclus: documente internaționale de reglementare (convenții, hotărâri, dispoziții, regulamente și documente ale organizațiilor internaționale), legislația procesuală civilă, Legea cu privire la Arbitraj, Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional. De asemenea, am studiat diferite regulamente interne ale Curților de Arbitraj atât pe plan național, cât și pe plan internațional, unde fiecare dintre ele își stabilesc competența.

Republica Moldova fiind un stat de drept, are ca scop garantarea tuturor drepturilor fundamentale ale omului. Legislatorul prevede prin intermediul reglementărilor sale diferite mijloace de apărare a drepturilor încălcate. O cale alternativă de soluționare a litigiilor este arbitrajul.

Judecata arbitrală este o formă extrajudiciară, neguvernamentală de soluționare a pricinilor civile, acceptată benevol de către părțile aflate în litigiu, prin încheierea convenției arbitrale, ce se efectuează de către arbitri aleși de către părți și în privința căreia instanța de judecată îndeplinește funcții de control și de coordonare. Astfel, părțile au posibilitatea reală să acționeze, mai întâi, în arbitraj (respectând condiția: încheierii convenției arbitrale), iar apoi să conteste hotărârea arbitrală în instanța de judecată.

Din analiza în aspect istoric a arbitrajului am ajuns la concluzia că arbitrajul a parcurs mai multe etape de dezvoltare pe durata existenței sale. Astfel, după o reglementare a răzbnării personale a urmat o epocă a arbitrajului facultativ, prin care părțile cereau unui terț să hotărască asupra litigiului dintre ele, urmat de o altă etapă, a arbitrajului obligatoriu, impus de stat și, în sfârșit, perioada în care statul și-a asumat el misiunea de a înfăptui justiția, stabilind domeniile în care părțile puteau opta pentru arbitraj. Actual, legea definește atât natura litigiilor cu care se poate adresa persoana în arbitraj, cât și purcede și la o enumerare a lor.

Analizând instituția arbitrajului nu am putut să evităm discuțiile ce privesc natura juridică a acesteia. Inițial am fost convinsă de părtașii tezei contractuale a arbitrajului datorită argumentelor convingătoare aduse: arbitrajul ia naștere din voința părților și întreaga procedură e guvernată de aceasta. Analizând opinia părtașilor tezei juridiciale am realizat că, cu toate că părțile își au cuvântul în această procedură, totuși actul final, adică hotărârea arbitrală este un act jurisdicțional, astfel, din înfruntarea acestor două tabere s-a ajuns la adevăr – arbitrajul are o natură dublă: convențională prin izvorul său și jurisdicțională prin actul final.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Se recurge la arbitraj ținând cont de avantajele acestei judecăți și anume un rol important joacă: confidențialitatea, încrederea în arbitri, rapiditatea soluționării pricinii, posibilitatea adresării unor specialiști în domeniu pentru a interveni în calitate de arbitru, etc.

Procedura arbitrală nu se deosebește esențial de cea procesual civilă, având aceleași etape de desfășurare, practic aceleași principii de bază: principiul contradictorialității, principiul disponibilității, principiul egalității în tratament a părților, etc. Însă arbitrajul are anumite particularități, cum ar fi:

- a) *existența obligatorie a convenției arbitrale;*
- b) *dreptul de a alege arbitrii, de a stabili legea aplicabilă, a regulilor de desfășurare a procesului;*
- c) *imposibilitatea arbitrilor de a aplica măsuri de constrângere față de participanți, adică el nu are „imperium”, cum au judecătorii;*
- d) *imposibilitatea atacării hotărârii arbitrale prin intermediul căilor de atac ordinare și extraordinare, excepție făcând desființarea hotărârii;*
- e) *arbitrul nu poate emite titlul de executare silită în cazul când una din părți nu execută benevol hotărârea arbitrală, iar partea interesată o solicită.*

Procedura arbitrală se finalizează cu emiterea unei hotărâri arbitrale, care are un caracter definitiv și executoriu pentru părți. Ea are efectele unei hotărâri judecătorești: obligativitate pentru părți, puterea lucrului judecat și prin investirea cu formula executorie. Ceea ce deosebește cu adevărat hotărârea arbitrală de o hotărâre judecătorească este că hotărârea arbitrală nu poate fi atacată prin intermediul aceluiași căi de atac ca și o hotărâre judecătorească.

După cum am menționat, instanța de judecată are, în cadrul procedurii arbitrale, un rol de control și coordonare. Aparent, intervenția instanțelor judecătorești în dispunerea măsurilor asigurătorii ar contraveni principiului necompetenței instanțelor judecătorești în pricinile al căror mod de soluționare este determinat de existența unei convenții arbitrale, în realitate se relevă faptul că, odată ce măsurile asigurătorii înlesnesc executarea hotărârilor arbitrale, iar executarea silită este de competența exclusivă a instanțelor judecătorești este și firesc atribuirea acestor cereri în competența acestor instanțe, iar sesizarea lor cu cereri de instituire a unor asemenea măsuri nu echivalează cu renunțarea la convenția arbitrală.

Dacă ne referim la controlul judecătoresc, atunci observăm că judecătorul nu va verifica dacă arbitrul a aplicat corect legea materială, sau cum a administrat el probele, ci se va axa pe probleme de ordin procesual, care nu au legătură cu fondul litigiului și va decide desființarea sau nu a hotărârii arbitrale, plus a elibera sau nu titlul executoriu.

Este de menționat că odată cu adoptarea noii Legi cu privire la arbitraj au fost înlăturate unele lacune grave ale legislației vechi, mai ales în ce privește înlocuirea termenului de „revizuire” a hotărârii arbitrale cu „contestarea hotărârii”, termenul de „revizuire” fiind folosit inadecvat în vechea Lege cu privire la judecata arbitrală.

Revizuirea ar însemna o reexaminare a pricinii de către același organ, ceea ce este imposibil în cazul nostru. Plus la aceasta, în cadrul procesului civil revizuirea constituie o cale extraordinară de atac, de retractare, de regulă nesuspensivă de executare, prin intermediul căreia se poate obține desființarea hotărârilor și încheierilor, precum și rejudecarea pricinii în cazurile expres prevăzute de lege. Corect ar fi că hotărârea arbitrală

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

se contestă în instanța de judecată prin intermediul desființării hotărârii - unica cale de atac (dacă putem spune așa) posibilă în arbitraj.

Un avantaj oferit de reglementările interne și internaționale pentru cei ce aleg să meargă în arbitraj este recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine. Republica Moldova este un stat contractant la Convenția pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine din 10.06.1958, încheiată la New-York, care facilitează modalitatea de obținere a recunoașterii și executării hotărârilor arbitrale străine.

Deci, o hotărâre emisă în R.Moldova poate fi recunoscută într-un stat străin și invers, fie în baza principiului reciprocității, fie conform prevederilor convenției, cu condiția să nu contravină cu ordinea publică din statul unde se cere recunoașterea hotărârii arbitrale și încuviințarea executării ei. Concluzionând, am putea spune că judecata arbitrală nu este un concurent al instanței judecătorești, ci o completare, nu este un opus, ci o alternativă oferită de lege pentru părți.

În Republica Moldova arbitrajul nu a ajuns încă la un nivel înalt al calității de desfășurare a lui, deaceia consider oportun perfecționarea legislației în acest sens. În această dilemă instanțele trebuie să caute un echilibru între favorizarea arbitrajului ca metodă alternativă de soluționare a disputelor și controlul jurisdicțiilor statale asupra validității și eficienței unor clauze defectuoase, pe calea clarificării și respectării voinței reale a părților exprimate în acordul lor privind modul de reglementare a litigiilor care apar între ele.

Cât privește cei care redactează contractele comerciale internaționale, recomandarea este să atragă mai multă atenție elaborării clauzelor arbitrale, folosind diferite instrumente și surse, cum sunt clauzele-model elaborate de instituțiile permanente de arbitraj, doctrina, jurisprudența, ghidurile practice etc. Acest lucru ar evita riscurile ca asemenea clauze patologice să împiedice buna desfășurare a arbitrajului și ar contribui la consolidarea și proliferarea acestei modalități eficiente de soluționare a litigiilor comerciale internaționale. Totuși, în unele situații, nu este recomandabil ca clauzele-model să fie preluate și introduse mecanic în contracte; uneori ele trebuie să fie adaptate la specificul fiecărui contract și la circumstanțele în care derulează raporturile dintre părțile contractante.

Bibliografie:

1. Convenția Europeană de Arbitraj Comercial Internațional: nr. AMP din 21.04.1961. În: *Tratate internaționale*, 31.12.1999, nr. 014.
2. Legea cu privire la arbitraj: nr. 23 din 22.02.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 20.05.2008, nr. 88-89 art. 314.
3. Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional: nr. 24 din 22.02.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 20.05.2008, nr. 88-89 art. 316.
4. BRADĂUȚANU, V. Evaluarea legislației și practicii arbitrale din Republica Moldova, European Bank, 2021, 90 p. Disponibil: https://justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/ro-ebd-idlo_assessment_final_clean.pdf
5. CETEAN-VOICULESCU, L. Procedura de soluționare a litigiilor comerciale. București: Editura C.H.Beck, 2007, 136 p., ISBN 978-973-115-203-5.
6. COSTIN, M., DELEANU, S. Dreptul comerțului internațional. București: Lumina Lex, 1994, 271 p. ISBN 9789739642248.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

7. GRIBINCEA, L. Contractul comercial de vânzare – cumpărare internațională. Chișinău: S.n., 2002, 293 p. ISBN 9975-932-27-4.
8. MIRON, R. Procesul arbitral internațional conform reglementărilor naționale. București: Editura Universitară, 2019. 297 p. ISBN 9786062810139.
9. REDFERN, A., HUNTER, M. International Commercial Arbitration, New York, 1991. 838 p. ISBN 9780421416307.
10. BĂIEȘU, A. Rolul arbitrajului comercial internațional în îndeplinirea justiției. În: *Revista Națională de Drept*, 2014, nr. 7(165), pp. 2-7. ISSN 1811-0770.
11. COCOȘ, M. Clauza compromisorie și compromisul în convenția de arbitraj. În: *Revista Națională de Drept*, 2007, nr. 7(82), pp. 83-88. ISSN 1811-0770.

REGULI GENERALE DE ÎNTOCMIRE A ACTELOR NOTARIALE

GENERAL RULES FOR PREPARATION OF NOTARY DOCUMENTS

Elena ENACHI

Conducător științific: **Iurie MIHALACHE**, dr. hab., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The rules for drafting notarial acts are crucial for legality and clarity in transactions and legal relationships, protecting the parties involved and preventing disputes. Notarial acts must comply with legislation and be authenticated according to specific procedures. Debates on the legal nature of these acts vary, but their private nature is emphasized despite the involvement of public authority. The main legislative acts in Moldova and Romania regulate notarial activity and the procedures for challenging notarial acts. In Moldova, the notarial procedure is guided by principles such as legality, independence, and impartiality of the notary. Administrative litigation involving notaries is common in both countries. There are differences in the legislation of the two states regarding notarial acts and related procedures, such as notarial mediation and authentication of electronic documents.*

Keywords: *notarial activity, notary documents, authentication*

Rezumat: În societatea contemporană, regulile generale pentru întocmirea actelor notariale sunt cruciale pentru legalitate și claritate în tranzacțiile și relațiile juridice. Aceste reguli sunt actuale deoarece protejează părțile implicate și previn litigiile, oferind un cadru legal solid. Corectitudinea întocmirii este esențială pentru valabilitate și aplicabilitate, asigurând stabilitate și siguranță juridică.

V. Pistriuga consideră că actul notarial „*reprezintă un act îndeplinit de către persoana care desfășoară activitatea notarială, prin efectuarea de acțiuni notariale exprimate prin autentificarea actelor și afacerilor juridice de orice fel, și constatarea de fapte pe care această persoană le verifică prin percepție senzorială directă sau prin notorietate*”[1].

Astfel „act notarial” este o denumire generică pentru toate categoriile de activități care sunt desfășurate de către notari, în scopul de a înlesni subiecților de drept constatarea

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

raporturilor juridice, asigurându-se astfel ocrotirea intereselor și exercițiul drepturilor civile.

În doctrina dreptului notarial român există mai multe opinii cu referire la definiția actului notarial, precum: „actul notarial este hotărârea luată de către notar în cadrul procedurii notariale” ; „actul notarial este hotărârea luată de către notar în cadrul procedurii notariale” [2]; „actul notarial reprezintă dovada scrisă a voinței părților confirmată de către notar” [3]; „actul notarial se consideră a fi emis de autoritatea publică, manifestă puterea probantă reglementată prin lege, conține semnătura și sigiliul notarului care l-a emis” [4].

Trăsăturile caracteristice ale actului notarial deduse din analiza textului Legii R.M. nr.246/2018 privind procedura notarială sunt:

1. Actele notariale se îndeplinesc de persoane împuternicite de către stat.
2. Îndeplinirea actelor notariale se face numai la solicitarea persoanei interesate.
3. Actele notariale necesită a fi prevăzute de legislația în vigoare.
4. Actele notariale urmează a fi îndeplinite conform unor reguli prevăzute de legislație.
5. Actele notariale trebuie să corespundă esenței acțiunii, determinate de normele dreptului material.
6. Persoana care beneficiază de serviciile notariale trebuie să achite o plată.

Natura juridică a actelor notariale a fost dezbătută intens în doctrina juridică, având în vedere multiplele aspecte implicate. În timp ce unele opinii susțin că actele notariale sunt de natură juridică privată, altele argumentează că acestea au elemente de drept administrativ sau chiar constituie o formă de jurisdicție necontencioasă. Un argument central pentru susținerea naturii juridice de drept privat este că notarii publici, în ciuda atribuțiilor lor legale acordate de stat, acționează în interesul părților implicate și sunt obligați să respecte voința acestora în limitele legii. În plus, încheierea actelor notariale se realizează în baza consimțământului liber al părților.

Actele notariale poartă caracter mixt, întrucât pot fi incluse atât în categoria actelor administrative, cât și în categoria actelor de drept privat.

Principalele acte normative care reglementează activitatea notarială din R.M. este Legea privind procedura notarială nr.246/2018, Legea nr.69/2016 cu privire la organizarea activității notarilor, Codul civil al R.M. precum și Codul de Procedură Civilă al R.M.

În România, actul normativ în domeniul de reglementare a actelor notariale este Legea notarilor publici și a activității notariale nr.36/1995.

În R.M. , art.2 al Legii R.M. privind procedura notarială nr.246/2018 stabilește că desfășurarea procedurii notariale are loc în baza principiilor: legalității, independenței notarului, întocmirii actelor notariale fără discriminare și în mod egal, imparțialității, confidențialității, caracterului nelitigios al procedurii notariale.

Din prevederile capitolului II, art.6-29 ale Legii R.M. privind procedura notarială nr.246/2018 putem deduce următoarele regulile de întocmire a actelor notariale:

1. Actele notariale se întocmesc în biroul notarului, în timpul zilelor lucrătoare și programului de lucru afișat în incinta sediului biroului.
2. Actul notarial se întocmește într-un termen rezonabil stabilit de către notar.
3. Notarul refuză întocmirea actelor notariale dacă: sînt contrare legii, bunelor moravuri sau nu corespund cerințelor legale pentru întocmirea lor sau urmează a fi întocmite de către un alt notar.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

4. Suspendarea întocmirii actului notarial încetează în baza încheierii irevocabile de anulare a măsurii de asigurare a acțiunii notariale sau în temeiul hotărârii judecătorești definitive. Amânarea, suspendarea sau refuzul poate fi exprimat părților sub formă de încheiere.
5. Notarul stabilește identitatea solicitantului actului notarial și a altor participanți la procedura de întocmire a actului notarial, în baza actelor de identitate.
6. Notarul verifică dacă solicitantul actului notarial poate să-și exprime în mod expres consimțământul, să conștientizeze acțiunile sale, să le dirijeze, fiind în stare să aprecieze efectele juridice ale actului.
7. Actul notarial se semnează în fața notarului de către părți sau reprezentanții lor.
8. Notarul va cere părților înscrisurile confirmative necesare pentru întocmirea actului.
9. Notarul redactează actul citeț, îngrijit și fără prescurtări.
10. Actele notariale și lucrările de secretariat se îndeplinesc în limba română.
11. Numărul de exemplare ale actului notarial în care se expune conținutul actului juridic autentificat notarial nu va depăși numărul părților actului juridic plus un exemplar pentru arhiva notarului.
12. Toate actele notariale, plățile și taxele de stat încasate se înregistrează în registrele pentru desfășurarea activității notariale.
Puterea probantă a actului notarial se manifestă sub patru aspecte:
 1. Actul notarial este veridic și probează pe deplin, în puterea legii, informațiile indicate în el.
 2. Faptele confirmate în actul notarial sunt opozabile atât părților, cât și oricăror persoane terțe.
 3. Operează prezumția de veridicitate referitor la proveniența actului notarial de la persoanele semnatare, prezumție care poate fi contestată în limita procedurii de stabilire a falsului.

În urma cercetării comparative a legislației din R.M. și România, **deducem** că spre deosebire de legislația din R.M., care reglementează instituția activității notariale prin două acte legislative, în România există o singură lege în acest sens.

Legea notarilor publici și a activității notariale nr.36/1995 din România, conține un număr mai redus de acte și acțiuni notariale decât cele prevăzute de Legea R.M. nr.246/2018 cu privire la procedura notarială, iar pe de altă parte, unele acte și acțiuni notariale stipulate în legislația română nu au fost stipulate în legislația R.M.

În legislația ambelor state nu se înțelege pe deplin care este diferența între procedura legalizării și procedura autentificării. Teoretic, legalizarea semnăturii ar trebui să fie ceea ce în alte state obțin caracter autentic semnăturile părților, nu și conținutul înscrisului.

Autentificarea notarială a actelor juridice electronice nu este posibilă în R.M. din motiv că fiind la distanță, notarul public nu poate să verifice capacitatea de exercițiu a solicitantului. Totodată, am constatat că în România există puțini notari care au solicitat autorizarea pentru efectuarea de acte notariale electronice, iar problema ar consta în mecanismul imperfect de identificare a consimțământului.

Esența întregii activități notariale se rezumă la atribuirea unei forțe probante și executorii actelor notariale. Forța juridică deosebită a actelor notariale conferă posibilitatea utilizării lor în circuitul civil și este direct dependentă de respectarea procedurii notariale, nerespectarea căreia atrage după sine nulitatea actului notarial

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

îndeplinit și încetarea forței deosebite a acestuia.

În ambele state, litigiile generate de refuzul notarului de a îndeplini actul sau acțiunea notarială, de a autentifica acte, de a primi cereri, precum și alte acțiuni ale notarului pot fi contestate în instanța de contencios administrativ, iar restul litigiilor în care notarul are calitatea de pârât, reclamant, intervenient sau martor, vor fi soluționate în instanțele judecătorești de drept comun.

Obiectul acțiunii în justiție are formulări multiple, precum: recunoașterea ca fiind ilegală decizia notarului privind refuzul deschiderii procedurii succesorală, obligarea notarului în eliberarea certificatului de moștenitor legal asupra patrimoniului succesoral al defunctului, constatarea faptului acceptării succesiunii, anularea certificatului de moștenitor testamentar, încasarea din contul notarului în beneficiul reclamantului a prejudiciului moral, material și cheltuielilor de judecată ș.a

În baza rezultatelor cercetării și în scopul dezvoltării instituției actului notarial, formulăm ***următoarele recomandări:***

1. Efectuarea de modificări la articolul 11 alin. 1 lit.1) al Legii RM nr. 246/2018 privind procedura notarială, avînd textul „efectuarea și certificarea traducerilor”, prin excluderea termenului „efectuarea”, deoarece aceasta ar semnifica că notarul trebuie să efectueze traduceri ale documentelor oficiale sau legale dintr-o limbă în alta. Aceasta ar însemna că notarul este competent să traducă și să redacteze documente într-o altă limbă în conformitate cu standardele și cerințele legale.
2. Efectuarea de modificări în denumirea secțiunii de la articolul 153 al Legii notarilor publici și a activității notariale nr.36/1995 (România) prin substituirea expresiei „E. Efectuarea și legalizarea traducerilor” cu sintagma „E. Certificarea traducerilor”. Notarul public se ocupă numai de certificarea semnăturii traducătorului, nu și de efectuarea traducerii.

Cuvinte-cheie: *act notarial, procedură notarială, autentificare, certificare*

Bibliografie:

1. PISTRIUGA, V. Comentariul științifico-practic al Legii Republicii Moldova nr.1453-XV din 08.11.2002 „Cu privire la notariat”. În: Бизнес-Право, 2014, nr.6, p.11-29. ISSN: 1711-0740.
2. CIUCĂ, B. Răspunderea juridică în activitatea notarială. Monografie. București: Editura Universitară, 2010, 322 p. ISBN: 978-973-749-781-9.
3. MOISE, M. Actul notarial ca instrument de garantare a drepturilor omului. În: Dreptul (România), nr.11, 2006, p.137-144. ISSN: 1018-0435.
4. Mladen, C. Drept notarial. Note de curs. Craiova: Sitech, 2018.

**INSTITUȚIA DE PARTICIPAȚIE PENALĂ - ÎNTRE CONCEPT ȘI
REGLAMENTARE**

**THE INSTITUTION OF CRIMINAL PARTICIPATION - BETWEEN
CONCEPT AND REGULATION**

Emil GÎRNEȚ

Conducător științific: **Sergiu BODLEV**, asist. univ.,
Universitatea de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul

Abstract: *In this article we have discussed the institution of participation between concept and regulation because, in criminal law theory, participation in the commission of crimes is a complex and important issue. And when two or more persons commit a crime, it is treated as participation under criminal law and judicial practice.*

Keywords: *participation, prejudicial degree, cooperation*

Conform dicționarului juridic, participația penală este o formă de pluralitate de infractori (pluralitate ocazională) care există ori de câte ori o faptă prevăzută de legea penală a fost săvârșită de un număr mai mare de persoane decât ar fi fost necesar potrivit cu natura acelei fapte.¹

Referitor la conceptul instituției participației cercetătorul G.Gladchi menționează, că în situația în care o singură persoană a realizat toate semnele constitutive ale infracțiunii, acționând fără implicarea altor persoane, nu există nici o dificultate în a califica respectiva persoană drept autorul infracțiunii săvârșite. Dificultățile apar atunci când săvârșirea infracțiunii este rezultatul contribuției a două sau mai multor persoane, ipoteză în care se pune problema stabilirii corecte a calității fiecăreia, astfel, atunci când la săvârșirea infracțiunii contribuie două sau mai multe persoane apare și problema stabilirii corecte a calității fiecăreia care a contribuit la săvârșirea infracțiunii.² Problema dată având o importanță sporită, deoarece stabilirea incorectă a calității infractorilor duce la sancționarea incorectă a persoanelor pentru rolul pe care nu l-au avut în comiterea unei infracțiuni prin participație.

Un alt aspect important cu privire la conceptul instituției participației G.Gladchi menționează, că în cazul participației, infractorii își reunesc eforturile sale, frecvent, dinainte repartizează între ei rolurile, își coordonează acțiunile pentru comiterea unei singure infracțiuni și producerea unui rezultat infracțional comun. Toate acestea ușurează săvârșirea infracțiunii, urgentează producerea rezultatului urmărit, reduc riscul demascării infracțiunii, înlesnesc tănuirea urmelor acesteia,³ căci prin comiterea unei infracțiuni prin participație, crește pericolul social al faptei și efortul depus de către organele de ocrotire ale normelor de drept. Deasemenea din cele menționate anterior de către G.Gladchi înțelegem că prin unirea eforturilor infractorilor, repartizarea rolurilor între ei și coordonarea acțiunilor întru săvârșirea unei singure infracțiuni, ei își ușurează

¹***, Participația penală, disponibil la: <https://legeaz.net/dictionar-juridic/participatie-penala>.

²GLADCHI Gheorghe; Conceptul și Natura Juridică a Participației Penale, p 9, disponibil la: [9-17_15.pdf \(idsi.md\)](#).

³Ibidem, p 10.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

atingerea scopului inițial de a săvârși infracțiunea, de asemenea se micșorează riscul de a fi reclamați și în cele din urmă ei își ascund mai bine urmele lăsate în urma săvârșirii infracțiunii comise în comun. Se remarcă faptul că infractori își dau seama de faptul că prin unirea eforturilor, repartizarea rolurilor și coordonarea acțiunilor se ușurează comiterea infracțiunii.

Asupra participanților la infracțiune se răsfrâng principiile generale ale răspunderii în dreptul penal, potrivit cărora temeiul răspunderii penale îl formează fapta prejudiciabilă ce conține toate elementele componentei infracțiunii prevăzute de Codul penal. Principiile date au o importanță principală atât la stabilirea răspunderii pentru faptele săvârșite de o singură persoană, cât și pentru cele comise în participație. Legea penală consideră participația la infracțiune drept una dintre cele mai periculoase forme de activitate infracțională după gradul de răspundere și gravitatea urmărilor penale, participația la infracțiune constituind un grad prejudiciabil sporit.

La fel G.Gladchi menționează că în cazul infracțiunilor violente însăși faptul reunirii eforturilor câtorva persoane în vederea producerii rezultatului infracțional urmărit, sporește esențial atât pericolul faptei, cât și probabilitatea realizării scopurilor participanților.¹

Însă pentru a înțelege pe deplin conceptul instituția participației trebuie să analizăm și importanța instituției participației, aceasta fiind redată de către G.Gladchi, care menționează că importanța instituției participației constă în determinarea temeiului și limitelor răspunderii persoanelor, care împreună săvârșesc nemijlocit aceeași faptă prevăzută de legea penală, fie nu participă nemijlocit la comiterea infracțiunii, dar își aduc contribuția în realizarea acesteia.²

Cu alte cuvinte importanța instituției participației este de a depista temeiul și limitele răspunderii persoanelor care și-au depus efortul întru săvârșirea infracțiunii prin participație. Aceste limite de răspundere sunt la rândul lor determinate de rolul persoanei în contribuirea săvârșirii infracțiunii prin participație.

Cu privire la reglementare în cazurile când infracțiunea este săvârșită de două sau mai multe persoane aceste cazuri sunt apreciate de legea penală și practica judiciară ca participație. Dar majoritatea normelor de incriminare din Partea specială nu fac referire expres la numărul persoanelor care comit fapta respectivă, astfel putem conchide că ideea, că o infracțiune poate fi săvârșită doar de o singură persoană. Astfel, legiuitorul nostru a prevăzut această situație, deoarece a apărut necesitatea introducerii instituției participației. Legiuitorul moldav, consființind instituției participației un întreg capitol în Codul penal al Republicii Moldova, (și anume capitolul IV) în care este reglementată noțiunea participației, cine sunt participanții a identificat și formele participației. De asemenea în acest capitol putem identifica ce se este excesul de autor și ce este favorizarea infractorului.

Iar potrivit art.41 din Codul Penal al Republicii Moldova, se consideră participație cooperarea cu intenție a două sau mai multe persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate.³

¹Ibidem, p 10.

²Ibidem, p 11.

³COD Nr. 985 din 18-04-2002; Codul penal al Republicii Moldova; [CP985/2002 \(legis.md\)](#).

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Din conținutul acestui articol reiese că participatie poate fi numai în cazurile în care la săvârșirea infracțiunii au contribuit două sau mai multe persoane. Însă cercetătorul penalist I. Macari menționează, că indiferent de numărul de persoane care au participat la săvârșirea infracțiunii, ele toate trebuie obligatoriu să posede semnele subiectului infracțiunii.¹ Astfel penalistul I. Macari ne explică că persoanele care au participat la săvârșirea unei infracțiuni trebuie să corespundă anumitor condiții pentru a fi considerate în calitate de subiect al infracțiunii. Aceste condiții sunt ca persoana să fie responsabilă și să atingă vârsta de la care legea prevede răspunderea penală.

În privința nerecunoașterii persoanei ca participant I. Macari menționează, că nu va fi participatie dacă în calitate de participant va fi atrasă o persoană iresponsabilă sau de vârstă fragedă, nu se recunoaște ca subiect al infracțiunii persoana care se înșeală în caracterul acțiunilor săvârșite de ea.² Iar privitor la persoana care a folosit asemenea persoane în calitate de mijloc de săvârșire a infracțiunii, va purta răspunderea de unul singur ca autor nemijlocit al infracțiunii.

Un alt aspect important este unicitatea intenției despre care I. Macari menționează, că unicitatea intenției tuturor participanților se manifestă prin faptul că fiecare participant înțelegecă nu acționează de unul singur, ci în comun.³ Astfel din cele menționate anterior de către I. Macari putem înțelege că participantul își dă seama nu numai de posibilul pericol ci și de acțiunile altor participanți, deoarece participantul își dă seama că toate persoanele care participă la comiterea aceiași infracțiune în care participă și el, urmăresc același scop. De asemenea participantul își dă seama și de caracterul prejudiciabil al activității autorului în cazul în care nu este el însuși autorul și își mai dă seama și de caracterul aportului depus într-o comiterea infracțiunii în comun.

Pentru ca să existe elementul de participatie penală, cercetătorul penalist A. Barbăneagră indică că trebuie îndeplinite următoarele condiții:

- a) să existe pluralitate de făptuitori;
- b) să existe o legătură subiectivă (coeziune psihică) între participanți;
- c) fapta să fie săvârșită în cooperare materială sau intelectuală;
- d) una și aceeași faptă prevăzută de legea penală să fie săvârșită de către toți participanții;
- e) cooperarea mai multor persoane să nu fie cerută de conținutul legal al infracțiunii.⁴

Condițiile din punctele a, b și d sa vorbit anterior însă acum vom înțelege și importanța condițiilor din punctele c și e. Condiția din punctul A. Barbăneagră menționează că potrivit naturii ei, această contribuție poate fi materială sau intelectuală, ținând seama de importanța sau de aportul acestei contribuții, ea se divizează în principală și secundară, ținând cont de momentul în care are loc, ea există înainte de începerea executării acțiunii (inacțiunii) sau în timpul executării acesteia până la momentul terminării ei.

Pentru condiția din punctul e A. Barbăneagră menționează, că pentru existența participatiei penale propriuzise se cere ca pluralitatea defăptuitori să fie ocazională,

¹MACARI, I.; Dreptul Penal al Republicii Moldova, Paretea Generală; Chișinău, 2002, p 203.

²Ibidem, p 203.

³Ibidem, p 204.

⁴BARBĂNEAGRĂ A.; Codul penal al Republicii Moldova; Chișinău, 2003. p 114-115.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

întâmplătoare în raport cu conținutul legal al infracțiunii, și nu indispensabilă.¹ De unde conchidem că pentru existența participației, pluralitatea de făptuitori trebuie să fie ocazională, întâmplătoare și nu obligatorie.

Cu privire la toate aceste condiții A.Barbăneagră menționează că toate condițiile expuse trebuie întrunit cumulativ. Lipsa oricăreia dintre ele cauzează inexistența participației propriu zise.²

Astfel, putem conchide că toate aceste condiții ar trebui să existe obligatoriu pentru a exista participația propriu zisă. Iar în cazul în care una dintre condiții nu este întrunită, nu poate fi prezentă participația.

Astfel, în concluzie considerăm, că participația la săvârșirea infracțiunilor este o instituție importantă în teoria dreptului penal, deoarece în cazul în care o infracțiune este săvârșită de o singură persoană, identificarea autorului este relativ simplă. Însă, atunci când mai multe persoane participă la săvârșirea aceleiași infracțiuni, apar dificultăți în stabilirea calității fiecărui participant. Considerăm, că participația presupune cooperarea intenționată a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni, iar existența participației este posibilă numai atunci când sunt îndeplinite toate condițiile legale. În cazurile participației, participanții trebuie să își dea seama că acționează împreună și să posede cunoștințe asupra acțiunilor celorlalți. Astfel, cooperarea lor ușurează săvârșirea infracțiunii, dar crește pericolul faptei și probabilitatea realizării scopurilor infractorilor. Participația în săvârșirea infracțiunilor este un aspect esențial în sistemul legal al Republicii Moldova. Deși majoritatea normelor penale nu specifică expres implicarea mai multor persoane în comiterea unei infracțiuni, legiuitorul a recunoscut necesitatea introducerii instituției participației pentru a gestiona astfel de cazuri. Importanța instituției participației constă în determinarea răspunderii individuale și colective a celor implicați în săvârșirea infracțiunii, oferind limite clare ale răspunderii fiecărui participant în funcție de contribuția sa la comiterea infracțiunii. Analiza detaliată a participației este importantă pentru o apreciere corectă a responsabilităților și implicațiilor în dreptul penal, oferind un fundament solid pentru aplicarea justă a legii și asigurarea unei justiții adecvate.

VIOLENȚA ÎN FAMILIE

DOMESTIC VIOLENCE

Evelina GHENOV

Conducător științific: **Veaceslav DANDEȘ**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Family means the group of persons between whom there are rights and obligations arising out of marriage, kinship and other relationships similar to family relationships. As a basis for the existence of the individual, it is important to note and*

¹Ibidem, p. 116.

²Ibidem, p. 117.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

highlight the importance of maintaining the safety of the individual's life, since, being a private form of manifestation, the state does not have direct access, but through the rules it has established, it must ensure respect for the interests and values protected by law. Over time terms such as wife abuse and wife battering have been used, but have declined in popularity due to efforts to include unmarried partners, abuse other than physical abuse, female abusers, and violence in same-sex relationships. Today, domestic violence is broadly defined to include "all acts of physical, sexual, psychological or economic violence" that may be committed by a family member or intimate partner.

Keywords: *domestic violence, criminal law, punishment, abuse, safety*

Rezumat: Familia desemnează grupul de persoane între care există drepturi și obligații care izvorăsc din căsătorie, rudenie precum și din alte raporturi asimilate relațiilor de familie.

Respectiv, fiind o bază în cadrul căreia își duce existența individul, trebuie de remarcat și de evidențiat importanța menținerii în siguranță a vieții acestuia, întrucât, fiind o formă privată de manifestare, statul nu are acces direct, însă, prin prisma normelor edificate trebuie să asigure respectarea intereselor și valorilor ocrotite de lege.

Conform Legii nr. 45 din 01.03.2007, cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, violența în familie constă în „Acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral”.

Statisticile din Republica Moldova arată că, cu toate că numărul infracțiunilor comise de violență în familie este în descreștere, totuși, acesta atinge un număr îngrijorător. Astfel, în anul 2022 au fost constatate un număr de 426 infracțiuni cu privire la violența în familie în comparație cu anul 2021 ce constituia 711 infracțiuni.

Pe plan internațional, un indicator relevant ce reflectă imaginea importanței familiei și ocrotirii acesteia este Declarația Drepturilor Omului, unde se stipulează faptul că *familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului*, art.16, aliniatul (3). O definiție larg cuprinzătoare a familiei este cea dată în preambulul Convenției ONU privind drepturile copilului: „...unitatea fundamentală a societății, și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, și în mod deosebit copiii, trebuie să beneficieze de protecția și de asistența de care are nevoie pentru a putea să joace pe deplin rolul său în societate”.

Prima utilizare cunoscută a termenului violență domestică într-un context modern, adică violență în familie, a fost făcută într-o adresă realizată de Jack Ashley în 1973 către Parlamentul Regatului Unit. Termenul se referea, în primul rând la protest civil, violență din interiorul unei țări, spre deosebire de violența comisă de o putere străină. În mod tradițional, violența domestică a fost în mare parte asociată cu violența fizică. Au fost folosiți termeni cum ar fi abuzul soției și bătăile soției, dar au scăzut în popularitate datorită eforturilor de a include și parteneri necăsătoriți, alte abuzuri în afară de cele fizice, abuzatori de sex feminin, și violență în cadrul relațiilor de același sex. În prezent, violența domestică este definită în mod general pentru a include „toate actele de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică ” care pot fi comise de un membru al familiei

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

sau de un partener intim.

În Republica Moldova în vederea realizării un cadru legal eficient de abordare a violenței în familie, în martie 2007, a fost adoptată Legea pentru prevenirea și combaterea violenței în familie nr.45. Adoptarea acestei legi și modificarea ulterioară a legislației în domeniu a avut drept scop crearea unui mecanism de implementare a legii, reprezentând un pas înainte în lupta împotriva violenței în familie și care a contribuit semnificativ la plasarea pe agenda a factorului de decizie politică. Inițial au apărut deficiențe ce au pus în pericol aplicarea justă și eficientă a acestui act legislativ. Dificultatea lui constă în aceea că legea se baza pe o abordare axată pe familie, însă lipsind mecanismele de asigurare a aplicării măsurilor de protecție. În vederea înlăturării a deficiențelor prin Legea Parlamentului 167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551 a fost introdus în Codul penal art.201¹ intitulat “Violența în familie”.

Violența în familie prevăzută de CP ca o componentă de infracțiune independentă este întâlnită în legislația următoarelor state: **Franța** (doar în ceea ce privește minorii, Codul penal al Franței conține cap. VII „Infracțiuni contra familiei și minorilor”); **Estonia** (art 169-172 Cod Penal); **Ungaria** (cap. XX CP al Ungariei „Infracțiuni contra copiilor și contra dreptului familiei” – Abuzul minorului secțiunea 208 , și *Violență domestică* secțiunea 212/A.25); **Belgia** - (art 410 Cod Penal Belgian); **Croația** (violarea obligațiilor familiale art.208 CP); **România** (art. 199 care face trimitere la art. 193 Lovirea sau alte violențe, art. 194 Vătămarea corporală și art. 195 Lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte, art. 197 Relele tratamente aplicate minorului.); **Franța** (violența domestică e prevăzută de capitolul II „Atentate asupra integrității fizice și psihice a persoanei” prevăzute de art. 222 cu indicele de la 1 la 7.). Iar Codurile care nu prevăd violența în familie sunt: **Federația Rusă; Elveția; Emiratele Arabe** (Articolul 53 din Codul penal al UAE permite ” aplicarea unei măsuri de corecție de către soț asupra soției sale și asupra copiilor minori” atâta timp cât atacul nu depășește limitele prescrise de șaria sau de legea islamică. Adică cu condiția să nu lase urme fizice).

Violența în familie este prevăzută de art. 201¹ CP RM, iar la fiecare aliniat sunt indicate infracțiunile diferite cu privire la violența în familie. Astfel, infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.201¹ CP RM incriminează fapta de violență în familie (*acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei*) manifestată în una din trei modalități infracționale care au un caracter alternativ: a) *maltratate, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății (lit.a) alin.(1) art.201' CP RM*); b) *izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei (lit.b) alin.(1) art.201' CP RM*); c) *privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății (lit.c) alin.(1) art.201' CP RM*).

Obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la alin. (1) art. 201¹ CP RM are, după caz, un caracter complex sau multiplu: **obiectul juridic principal** îl formează relațiile sociale cu privire la solidaritatea familială. La rândul său, **obiectul juridic secundar** îl constituie relațiile sociale cu privire la: sănătatea persoanei (și integritatea fizică sau psihică a persoanei – în ipoteza maltratării) (lit. a) alin. (1) art. 201¹ CP RM); libertatea fizică a persoanei (în ipoteza de izolare) sau libertatea psihică a persoanei (în ipoteza de intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

victimei) (lit. b) alin. (1) art. 201¹ CP RM); sănătatea persoanei (lit. c) alin. (1) art. 201¹ CP RM).

În cazul infracțiunii prevăzute la lit. a) alin. (1) art. 201¹ CP RM, **obiectul material** îl reprezintă corpul persoanei. Mijloacele economice (inclusiv mijloacele de existență primară) constituie obiectul material al infracțiunii specificate la lit. c) alin. (1) art. 201¹ CP RM.

Victimă a infracțiunilor specificate la alin. (1) art. 201¹ CP RM poate fi oricare membru al familiei făptuitorului.

Cât privește **latura obiectivă** a infracțiunilor analizate, fapta prejudiciabilă se exprimă în acțiunea sau inacțiunea de: maltratare sau alte acțiuni violente (lit. a) alin. (1) art. 201¹ CP RM); izolare sau intimidare (lit. b) alin. (1) art. 201¹ CP RM); privare de mijloace economice (inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară) sau neglijare (lit. c) alin. (1) art. 201¹ CP RM).

În cazul infracțiunilor specificate la lit. a) și c) alin. (1) art. 201¹ CP RM, latura obiectivă mai include urmările prejudiciabile sub forma vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății, precum și legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. Se consideră consumate din momentul producerii vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății. La rândul său, infracțiunea specificată la lit. b) alin. (1) art. 201¹ CP RM este o infracțiune formală, considerată consumată din momentul izolării sau intimidării victimei.

Latura subiectivă a infracțiunilor prevăzute la alin. (1) art. 201¹ CP RM se caracterizează prin vinovăție sub formă de intenție. În cazul infracțiunilor specificate la lit. a) sau c) alin. (1) art. 201¹ CP RM, intenția este directă sau indirectă. În ipoteza infracțiunii prevăzute la lit. b) alin. (1) art. 201¹ CP RM, intenția poate fi doar directă. Motivele infracțiunilor prevăzute la alin. (1) art. 201¹ CP RM pot fi diverse, în ipoteza de intimidare, consemnată la lit. b) alin. (1) art. 201¹ CP RM, atestăm prezența unui scop special - de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei.

În concluzie menționez că în această lucrare am constatat importanța interpretării și aplicării corecte a normei abordate, astfel încât, în practică în cazurile existente se observă aplicarea greșită și eronată pentru săvârșirea infracțiunii de violență în familie pe când trebuie aplicată o altă normă prevăzută de CP, sau, din contra, vice-versa, aplicarea greșită a normelor prevăzute de CP RM, pe când era imperios tragerea la răspundere pentru săvârșirea infracțiunii de violență în familie.

Se propune completarea art.201¹ CP RM cu o variantă agravantă nouă având următorul conținut: „cu bună știință asupra unui minor sau cu bună știință asupra unei persoane care se află în stare de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor”. Acest fapt decurge din faptul că infracțiunile privind violența în familie asupra minorilor și vârstnicilor sunt extrem de răspândite, dar legea penală nu acordă protecție specială copiilor minori și persoanelor neputincioase (vârstnicilor, persoanelor cu handicap sau cu necesități speciale) care au devenit victime ale violenței în familie. În acest sens drept suport fiind speța: *în noaptea de xx/xx.xx.xxxx, în jurul orelor 22:00, Y, profitând de starea de vădită vulnerabilitate datorată vârstei a celor doi copii ai săi G., în vârstă de 3 ani, și C., în vârstă de 5 ani, pe fondul consumului de alcool, i-a ars pe mâna dreaptă, prin apăsare cu țigara aprinsă, producându-le leziuni care au necesitat un număr de 14-15 zile de îngrijiri medicale pentru vindecare.* Orientându-ne în această direcție, se

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

observă că multe dintre infracțiunile abordate sunt îndreptate nemijlocit către categoriile vulnerabile de persoane, fiind imperioasă instaurarea unor agravante cu privire la infracțiunile comise asupra acestora, și în *Hotărârea Hajduova v Slovacia*, Curtea a reamintit faptul că statele au datoria de a proteja integritatea fizică și psihică a unei persoane față de altele, în special în cazul victimelor vulnerabile ale violenței în familie.

Astfel, în baza celor analizate, concluzionez importanța temei abordate precum și necesitatea aplicării răspunderii corecte pentru săvârșirea acestei infracțiuni pentru respectarea principiilor fundamentale ale omului, precum și a celor care îndrumă justiția.

Cuvinte-cheie: familie, rudenie, legea penală, infracțiune, abuz

**ROLUL INSTITUȚIEI EXTRĂDĂRII ÎN CONSTRUCȚIA STATULUI
DE DREPT**

**THE ROLE OF THE INSTITUTION OF EXTRADITION IN THE
CONSTRUCTION OF THE RULE OF LAW**

Gabriela CIOBANU

Conducător științific: **Sergiu BODLEV**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The presented research explores the essential role of the extradition institution in consolidating and maintaining the rule of law at the international level. The study highlights the contribution of extradition to promoting the rule of law and justice by facilitating cooperation between states in combating transnational crime.*

Additionally, it analyzes the definition and conditions of extradition, emphasizing its importance in protecting individual rights and in strengthening international relations. Adhering to these conditions is crucial for safeguarding individual rights and for bolstering international relations based on mutual trust and respect for the rule of law. By facilitating the trial process and enforcing penalties for transnational crimes, extradition contributes to maintaining order and justice globally.

Keywords: *extradition, international cooperation, rights, punishment*

Obiectul acestei cercetări este rolul instituției extrădării în procesul de construcție și menținere a statului de drept. Cercetarea se concentrează pe analiza modului în care instituția extrădării contribuie la promovarea statului de drept prin facilitarea cooperării între state în aplicarea legii și aducerea justiției pentru infracțiunile transnaționale. De asemenea, se explorează modul în care extrădarea poate influența combaterea criminalității, consolidarea relațiilor internaționale și protejarea drepturilor individuale fundamentale, astfel încât să se asigure că justiția este aplicată în mod corect și echitabil la nivel global.

Scopul cercetării este de a investiga și de a evidenția importanța și impactul pe care instituția extrădării îl are în consolidarea și menținerea statului de drept. Aceasta implică analiza modului în care extrădarea contribuie la promovarea respectării legii și a justiției la nivel internațional, consolidarea relațiilor internaționale și protejarea drepturilor

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

individuale fundamentale. Prin cercetarea acestui subiect, se urmărește o înțelegere mai profundă a rolului și relevanței extrădării în promovarea principiilor și valorilor statului de drept.

În contextul construcției și menținerii statului de drept la nivel internațional, instituția extrădării se remarcă ca un element fundamental al sistemului legal al unei societăți. Extrădarea, ca procedură prin care o persoană acuzată sau condamnată pentru săvârșirea unei infracțiuni într-un stat este transferată autorităților aceluși stat pentru a fi judecată sau executată pedeapsa, joacă un rol crucial în promovarea aplicării legii și a justiției la nivel global. Prin facilitarea cooperării între state în lupta împotriva criminalității transnaționale și asigurarea aducerii infractorilor în fața justiției, instituția extrădării contribuie la consolidarea statului de drept și la promovarea valorilor fundamentale ale justiției și egalității în întreaga lume.

Conform dicționarului explicativ, extrădarea este acțiunea de a preda pe cineva urmărit sau condamnat altui stat, la cerere, în condițiile prevăzute de convențiile internaționale;¹

Conform autorului francez S. Bedi, instituția extrădării infractorilor a evoluat pe parcursul unei perioade lungi de timp în istorie. El susține că extrădarea, în diverse forme, a apărut în civilizația veche, când nu exista un sistem bine definit al normelor de drept internațional sau tratate științifice. Această afirmație este susținută și de autori ruși precum V. Grabari și A. Ghefter, care au evidențiat prezența extrădării infractorilor în practica internațională încă din cele mai vechi timpuri.²

Deci, istoria evoluției instituției extrădării poate fi împărțită în patru etape distincte:

1. Prima etapă își are originea în cele mai vechi timpuri și se întinde până la sfârșitul secolului al XVII-lea. În acest interval, extrădarea era rar întâlnită și se aplica în principal în cazul infracțiunilor politice, ereticilor și dezertorilor.
2. A doua etapă acoperă perioada începând cu secolul al XVIII-lea și continuând până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Această perioadă se caracterizează prin creșterea numărului de tratate încheiate între state, care reglementau nu doar extrădarea răsculaților și dezertorilor, ci și a celor vinovați de alte tipuri de infracțiuni.
3. A treia etapă debutează în anul 1840, când mai multe state au început să inițieze o campanie coordonată pentru capturarea infractorilor în fugă.
4. Etapa a patra începe după anul 1948, după Al Doilea Război Mondial, când relațiile internaționale au cunoscut o intensificare semnificativă. În acest interval, accentul s-a pus pe consolidarea securității internaționale și prevenirea comiterii

¹ DexOnline, disponibil la: <https://dexonline.ro/definitie/extradare> , accesat la 24.04.2024.

² DAVID, M. L., Evoluția istorică a reglementărilor normative privind instituția extrădării penale, În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, disponibil la:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/21.Evolutia%20istorica%20a%20reglementarilor%20normative.pdf , accesat la: 24.04.2024

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

viitoare a infracțiunilor împotriva păcii și securității globale, inclusiv a infracțiunilor de război. Aceste preocupări rămân actuale și în prezent.¹

Extrădarea reprezintă o instituție complexă în domeniul dreptului penal, fiind un act de asistență mutuală între state, reglementat pentru realizarea represiunii penale. De asemenea, este recunoscută ca având un caracter procesual. În literatura de specialitate, există multiple opinii referitoare la definiția și natura juridică a extrădării. Unii autori o consideră un act, în timp ce alții o definesc ca pe o procedură. În acest sens, conform opiniei Rodicăi Stănoiu, extrădarea, înainte de a fi o procedură, este percepută ca un act de constrângere juridică la care este supus cel extrădat.²

Autorii autohtoni M. Grama, S. Botnaru, A. Șavga și V. Grosu, afirmă că extrădarea este procedura prin care statul pe teritoriul căruia s-a refugiat o persoană urmărită penal sau condamnată într-un alt stat, la cererea acestui din urmă, o transferă pentru a fi judecată sau pentru a-și executa pedeapsa la care a fost condamnată.

Această definiție evidențiază următoarele caracteristici care subliniază aspectele distinctive ale instituției extrădării:

- a) O acțiune de suveranitate ce intervine în relațiile dintre două state;
- b) Un proces jurisdicțional solicitat și acordat exclusiv în vederea aplicării măsurilor punitive, persoana extrădată fiind fie un inculpat, fie un condamnat penal;
- c) Un act de asistență juridică internațională.

În lumina analizei normelor referitoare la extrădare, constatăm că, deși Convenția europeană de extrădare din 13 decembrie 1957 nu oferă o definiție explicită a extrădării, o astfel de definiție poate fi găsită în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova privind practica judiciară de aplicare a legislației, nr. 3 din 28.05.2012, care reglementează extrădarea. Conform acestei hotărâri, extrădarea este definită ca fiind procedura prin care un stat transferă un infractor către un alt stat, pentru a fi judecat sau pentru a-și executa pedeapsa, conform unei hotărâri judecătorești. În plus, este necesar ca infractorul să fie căutat în mod obligatoriu printr-un mandat de arest internațional sau interstatat emis de statul căruia urmează să i se predea infractorul.

Într-o informare emisă de Secția Penală a Direcției Generalizare a Practicii Judiciare și Analizei Statistice a Curții Supreme de Justiție, s-a subliniat că extrădarea poate fi aplicată numai atunci când sunt îndeplinite două tipuri de condiții: **condiții de fond și condiții de formă**. Condițiile de fond se referă la aspecte legate de identitatea persoanei, infracțiunea comisă și pedeapsa asociată.

Condițiile esențiale *referitoare la persoană* includ:

- Interdicția extrădării propriilor cetățeni, conform articolului 17 alineatul (3) din Constituția Republicii Moldova;
- Protecția justițiabililor proprii, astfel că nu vor fi predate persoanele care sunt sub urmărire penală sau care sunt supuse procesului de judecată în statul solicitat;
- Refuzul de a extrăda o persoană care a fost deja judecată definitiv pentru fapta în cauză de către instanța națională sau de către o instanță dintr-un alt stat, sau în cazul în care urmărirea penală a fost încheiată pentru aceeași faptă.

¹ ***, Procedura Extrădării în Republica Moldova, <https://administrare.info/domenii/drept/20191-procedura-extr%C4%83d%C4%83rii-%C3%AEen-republica-moldova>, accesat la: 24.04.2024

² STĂNOIU, R.M. Asistența juridică internațională în materie penală. București: Editura Academiei RSR, 2007, p. 98.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Condițiile esențiale referitoare la faptă includ:

- Sancțiunea prevăzută de legea penală națională pentru fapta în cauză trebuie să fie mai mare de un an de închisoare;
- Pedeapsa pentru care se solicită extrădarea nu poate fi mai mică de patru luni;
- Fapta trebuie să fie comisă pe teritoriul aflat sub jurisdicția statului solicitant;
- Fapta trebuie să fie incriminată de legislația penală a ambelor state implicate în procesul de extrădare (principiul dublei incriminări);
- Persoana extrădată va fi judecată doar pentru fapta pentru care a fost solicitată extrădarea (regula specialității).

Condițiile referitoare la pedeapsă sunt:

- Pedeapsa stabilită de legea penală sau pronunțată împotriva persoanei pentru care se cere extrădarea trebuie să fie o pedeapsă privativă de libertate, cu limita minimă prevăzută de tratatele internaționale (conform articolului 2 punctul 1 din Convenția europeană de extrădare, articolul 56 alineatul (2) din Convenția CSI și articolul 541 alineatul (1) din CPP);
- Pedeapsa nu trebuie să fie de natură să constituie tortură, tratament inuman sau degradant;
- Persoana nu va fi supusă unei pedepse capitale.¹

Fără îndoială, pe lângă aceste condiții, doctrina juridică evidențiază și analizează numeroase alte aspecte care influențează extrădarea. În procesul de examinare a condițiilor referitoare la persoană, autorii autohtoni M. Grama, S. Botnaru, A. Șavga și V. Grosu, subliniază următoarele precizări importante:

a) Atunci când Republica Moldova este statul solicitat, infractorul trebuie să fie cetățean străin;

b) Nu pot fi extrădați din Republica Moldova:

- Cetățenii săi;
- Persoanele care au beneficiat de dreptul de azil în Republica Moldova;
- Persoanele străine care se află sub imunitate de jurisdicție în Republica Moldova, conform condițiilor și limitelor stabilite de convenții sau alte acorduri internaționale;

- Persoanele străine convocate din străinătate pentru a fi audiate ca părți, martori sau experți în fața unei autorități judiciare din Republica Moldova, în limitele imunităților prevăzute de convenții internaționale;

- Persoanele care au obținut statutul de refugiat politic².

Extrădarea reprezintă un instrument esențial pentru asigurarea că cei care comit infracțiuni nu pot evita răspunderea pentru acțiunile lor. Este un mecanism crucial atât la nivel european, cât și global, mai ales în contextul creșterii fenomenului de criminalitate transfrontalieră. Astfel, cooperarea strânsă între state devine imperativă pentru combaterea eficientă a infracțiunilor, inclusiv a celor cu caracter transnațional.

Principalul rol al extrădării este, fără îndoială, asigurarea ca fiecare stat să beneficieze de cele mai bune condiții pentru îndeplinirea justiției. Prin caracterul și scopul său, extrădarea permite statelor să îndeplinească această necesitate, reprezentând un

¹ DRIGOI, I., BOTNARU, S., *op.cit.*

² GRAMA, M., BOTNARU S., ȘAVGA, A., GROSU, V., *op. cit.*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

angajament al solidarității internaționale în combaterea infracțiunilor. În esență, extrădarea este un act de cooperare judiciară în domeniul penal, prin care un infractor este transferat dintr-un stat în altul pentru a fi supus judecății și/sau pentru a-și executa pedeapsa stabilită de instanță pentru infracțiunea comisă.

Concluzia acestei cercetări subliniază importanța și impactul instituției extrădării în promovarea și menținerea statului de drept la nivel internațional. Extrădarea servește ca un instrument esențial în lupta împotriva criminalității transnaționale, facilitând cooperarea între state în aplicarea legii și aducerea infractorilor în fața justiției.

Prin analiza definiției și condițiilor extrădării, precum și a rolului său în asigurarea justiției, conturăm o înțelegere profundă a modului în care această instituție contribuie la respectarea legii și protejarea drepturilor individuale fundamentale. Extrădarea servește ca un pilon al cooperării internaționale în combaterea infracțiunilor, consolidând relațiile internaționale și promovând valorile statului de drept.

În lumina acestor aspecte, considerăm că extrădarea are un impact pozitiv în menținerea ordinii și justiției la nivel global. Prin facilitarea procesului de judecată și asigurarea executării pedepselor pentru infracțiuni transnaționale, această instituție contribuie la construirea unei societăți mai sigure și mai juste. Astfel, este crucială continuarea eforturilor pentru consolidarea și îmbunătățirea mecanismelor de extrădare, în vederea promovării și protejării statului de drept în întreaga lume.

**INSTITUȚIA JUDECĂTORULUI DE INSTRUCȚIE ÎN SISTEMUL DE DREPT
PROCESUAL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA**

**THE INSTITUTION OF THE INVESTIGATING JUDGE IN THE CRIMINAL
PROCEDURAL LAW SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Grigore BOGOS

Conducător științific: **Oxana CIUDIN**, asist. univ.,
Universitatea de stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *This article discusses the role and powers of the investigating judge, which include: powers relating to the examination of the prosecutor's requests for authorisation to carry out criminal procedural actions, the investigating judge's own powers of the prosecuting authority, powers relating to the application of procedural measures of constraint and powers relating to the resolution of complaints against unlawful acts of the prosecuting authorities, authorities carrying out operational investigative activity and complaints against unlawful acts of the prosecutor.*

It also explains why in the criminal procedural system of the Republic of Moldova, the institution of the investigating judge plays an essential role in ensuring a balance between the interest of society in fighting crime and respect for the individual rights of persons involved in the criminal process.

Keywords: *investigating judge, authorisation, judicial review, prosecution, actions*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

În prevederile art. 6 pct. 24 al CPP al RM, judecătorul de instrucție este definit ca „judecător abilitat cu unele atribuții proprii urmăririi penale, precum și de control judiciar asupra acțiunilor procesuale efectuate în cadrul urmăririi penale”.

Judecătorul de instrucție reprezintă un garant al respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, de altfel acest subiect este abilitat să vegheze legalitatea acțiunilor procesuale în cadrul procesului penal, deținând pârghiile necesare stabilirii necesității și proporționalității acțiunii admisibile în raport cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei concrete în cauza distinctă¹. Judecătorul de instrucție acționează ca o contrapondere la puterea organului de urmărire penală, asigurând legalitatea măsurilor întreprinse în cadrul urmăririi penale.

Instituția judecătorului de instrucție a fost instituită cu scopul asigurării controlului judiciar al procedurii de urmărire penală, care constă în verificarea de către o instanță independentă și imparțială, sesizată în modul prevăzut de lege, a acțiunilor organului de urmărire penală și a organului care efectuează activitatea operativă de investigație în scopul depistării și înlăturării încălcărilor drepturilor omului încă la faza de urmărire penală și asigurării respectării drepturilor, libertăților și a intereselor legitime ale participanților la proces și a altor persoane², prevederile ce stabilesc împuternicirile judecătorului de instrucție pentru asigurarea controlului judecătoresc sunt stipulate în art. 41 din CPP al RM.

Din conținutul art. 300 CPP, rezultă că în cadrul controlului judiciar al procedurii prejudiciare, judecătorul de instrucție examinează demersurile procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații constrângere care limitează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei³. Conform hotărârii Plenului CSJ⁴, direcțiile de activitate a judecătorului de instrucție privitor la controlul judiciar în cadrul urmăririi penale se referă la:

- Atribuțiile judecătorului de instrucție legate de examinarea demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor procesuale penale.

Conform art. 301 din CPP al RM: „Cu autorizarea judecătorului de instrucție se efectuează acțiunile de urmărire penală legate de limitarea inviolabilității persoanei, domiciliului, limitarea secretului corespondenței, convorbirilor telefonice, comunicărilor telegrafice și a altor comunicări, finalizarea urmăririi penale în lipsa învinutului, precum și alte acțiuni prevăzute de lege.”

Mai exact, Codul de procedură penală prevede posibilitatea autorizării acțiunilor procesuale de către judecătorul de instrucție în următoarele cazuri: examinării corporale silite (art.119); exhumării cadavrului (art.121); efectuării percheziției (art.125); ridicare de obiecte și documente care constituie secret de stat, comercial, bancar, precum și

¹ OSOIANU Tudor. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. În: *Studii naționale de securitate*, 2020, nr. 2(2), p. 197. ISSN 2587-3822.

² COSTISANU, Vitalie. Aspecte practice privind competența judecătorului de instrucție. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice*, 2022, nr. 16, p. 241. ISSN 1857-0976.

³ OSOIANU Tudor Op. cit., p. 198.

⁴ HP CSJ nr.7 din 04.07.2005 cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

ridicarea informației privind convorbirile telefonice (art.126); percheziția corporală și ridicarea de obiecte și documente care se află în hainele, în lucrurile sau pe corpul persoanei (art.130); înregistrări de imagini (art.137); internarea persoanei în instituție medicală pentru efectuarea expertizei medico-legale sau psihiatrice (art.152); luarea silită de probe pentru cercetarea comparativă (art.154); nimicirea corpurilor delictive - substanțe explozive și alte obiecte care prezintă pericol pentru viața și sănătatea omului și din acest motiv nu pot fi păstrate pînă la soluționarea cazului (art.159); suspendarea provizorie din funcție (art.200); aplicarea amenzii judiciare (art.201); punerea bunurilor sub sechestrul și ridicarea acestora (art.205).

În scopul realizării sarcinilor urmăririi penale, conform art.134 alin. (1) cu autorizarea judecătorului de instrucție, la demersul procurorului se pot dispune și efectua următoarele măsuri speciale de investigație:

- a) cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video;
- b) supravegherea tehnică;
- c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor;
- d) reținerea, cercetarea, predarea sau ridicarea trimiterilor poștale;
- e) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare;
- f) colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;
- g) accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice;

Acțiunile procesuale penale menționate *supra* se autorizează de către judecătorul de instrucție doar după pornirea urmăririi penale, însă există și excepții: autorizarea cercetării la fața locului (art.118) și a percheziției corporale sau a ridicării de obiecte (art.130) poate fi săvârșită și pînă la pornirea urmăririi penale.

- **Atribuțiile judecătorului de instrucție proprii organului de urmărire penală.**

În ceea ce privește atribuțiile judecătorului de instrucție de efectuare a acțiunilor de urmărire penală, acestea se referă în mod prioritar la audierea persoanelor în ordinea prevederilor art.109, art.110 și art.110¹ din CPP și potrivit regulii generale și aceste acțiuni de urmărire penală urmează a fi efectuate de către judecătorul de instrucție de la locul efectuării urmăririi penale, adică de la circumscripția procurorului care s-a adresat cu demers în acest sens.¹

Astfel, audierea martorului în condițiile art. 110 se face în baza unei încheieri motivate a judecătorului de instrucție. Audierea martorului minor în vârstă de pînă la 14 ani în condiții speciale urmează să fie efectuată în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer.

- **Atribuții ale judecătorului de instrucție legate de aplicarea măsurilor procesuale de constrîngere.**

Măsurile procesuale sunt mijloace de constrîngere prevăzute de legea de procedură penală de care pot uza organele judiciare în vederea îndeplinirii de către părți a obligațiilor lor procesuale prin care se garantează executarea pedepsei și repararea

¹ COSTISANU Vitalie Op. cit., p. 249.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

pagubei produse prin infracțiune¹, întrucât aceste măsuri au un caracter procesual, ele pot fi luate în vederea realizării scopului procesului penal.

Codul de procedura penală a sistematizat măsurile procesuale de constrângere conform următoarelor categorii: reținerea, măsurile preventive și alte măsuri procesuale de constrângere.

După subiectul care este abilitat să aplice măsurile procesuale de constrângere se clasifică:

1. măsuri aplicate de organul de urmărire penală (reținere, aducere silită, obligarea de a se prezenta);
2. măsuri aplicate de procuror (măsurile preventive neprivative de libertate, măsurile procesuale aplicate de organul de urmărire penală);
3. măsuri aplicate de instanța judecătorească adică de judecătorul de instrucție (măsurile preventive privative de libertate, amenda judiciară, punerea sub sechestru a bunurilor, suspendarea provizorie din funcție, ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport, măsuri speciale în privința persoanei juridice).

Necesită autorizarea judecătorului de instrucție următoarele demersuri de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere: demersurile privind aplicarea măsurii preventive – arestarea preventivă, și a măsurilor alternative (arestarea la domiciliu, liberarea provizorie pe cauțiune, liberarea provizorie a persoanei sub control judiciar), demersurile privind ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijlocului de transport, demersurile privind punerea sub sechestru a bunurilor și demersurile privind aplicarea amenzii judiciare.

- Atribuții ale judecătorului de instrucție legate de soluționarea plângerilor împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală, ale organelor care exercită activitatea operativă de investigații, precum și plângerile împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului.

Codul de procedură penală prevede expres următoarele acte și acțiuni ale organului de urmărire penală care pot fi atacate judecătorului de instrucție: refuzul organului de urmărire penală de a recunoaște persoana în calitate de parte civilă (art.222); refuzul organului de urmărire penală de a restabili termenul procedural omis (art.234); hotărârea organului de urmărire penală cu privire la respingerea cererii sau demersului organizației obștești ori al colectivului de muncă (art.247); actul privind refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul referitor la săvârșirea infracțiunii (art.265); ordonanța de neîncepere a urmăririi penale (art.274); ordonanța de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire (art.285); ordonanța de clasare a cauzei penale (art.286); refuzul organului de urmărire penală de a satisface demersurile în cazurile prevăzute de lege (art.313); alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei (art.313).

Potrivit prevederilor legale nu sunt pasibile de a fi atacate judecătorului de instrucție la faza de urmărire penală: hotărârea asupra abținerii sau recuzării procurorului (art.54); hotărârea privind soluționarea cererii de înlăturare din procesul penal al apărătorului (art.72); hotărârea privind recuzarea interpretului, traducătorului (art.86);

¹ GHEORGHIEȘ, Alexandru. Măsurile preventive în sistemul măsurilor de constrângere procesual-penală . In: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice*, 2011, nr. XI(1), p. 99. ISSN 1857-0976.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

hotărârea privind recuzarea expertului (art.89), deși acestea pot fi invocate în cazul trimiterii cauzei în judecată. De asemenea nu pot fi atacate actele procedurale legate de desfășurarea normală a urmăririi penale și care prin natura sa nu afectează drepturile sau libertățile constituționale.

Concluzionând, putem spune că, în sistemul de drept procesual penal al Republicii Moldova, funcția judecătorului de instrucție joacă un rol esențial în asigurarea drepturilor individuale și a echității în procesele penale. Judecătorii de instrucție contribuie, de asemenea, la prevenirea abuzurilor de către organele de urmărire penală și la promovarea unei justiții imparțiale și transparente. Prin urmare, menținerea acestei instituții și îmbunătățirea autonomiei sale este esențială pentru asigurarea unui sistem judiciar corect și eficient în Republica Moldova.

RAPORTUL JURIDIC DE CONSUM. NATURA JURIDICĂ, CARACTERE JURIDICE, FUNCȚII

THE LEGAL REPORT OF CONSUMPTION. LEGAL NATURE, LEGAL CHARACTERS, FUNCTIONS

Elena-Gabriela HAHEU

Conducător științific: **Evlampie DONOS**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *It is important to understand the special nature of the consumer legal relationship in today's legal landscape. With an ever-evolving society, the interactions between consumers and suppliers have become increasingly sophisticated and require proper regulation to protect the interests of both parties. The legal consumer relationship is not just a simple commercial relationship, but represents a complex mechanism in which the rights and obligations of the parties involved intersect. The legal norm thus becomes a central element in this context. It is the backbone of the consumer relationship, establishing the rights and responsibilities of the parties involved. The legal norm provides a regulatory framework that ensures balance and fairness in consumer relations. In a constantly changing society, adapting legal rules to new market realities is essential to ensure effective consumer protection and set clear standards for providers. The legal characteristics of the consumer legal relationship are varied and reflect the complexity of the relationships within it.*

Keywords: *legal relationship, consumer, legal characters, functions*

Text: În era contemporană, în care societatea noastră se caracterizează prin dinamism și schimbări accelerate, relațiile de consum ocupă un loc central în peisajul juridic. Conceptul de raport juridic de consum reprezintă o paradigmă complexă, căreia i se acordă din ce în ce mai multă atenție în domeniul juridic. Tema „Raportul juridic de consum: natura juridică, caractere juridice, funcții” devine astfel o axă centrală a cercetării juridice contemporane, deoarece explorează și dezvăluie nuanțe ale relațiilor dintre consumatori și furnizori în contextul normativ al societății moderne. Raportul

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

juridic de consum, în esența sa, reprezintă o relație juridică complexă între două părți: consumatorul și furnizorul. Raportul juridic este o conexiune de drepturi și obligații dintre două sau mai multe părți, reglementată de norme juridice. În contextul raportului de consum, acesta presupune relația între consumator și furnizor, în care sunt stabilite drepturile și responsabilitățile ambelor părți. Într-un peisaj vast de relații sociale și comerciale, raportul juridic devine un teren de interacțiuni reglementate, cu actori bine-definiți care, în cadrul acestui context, sunt consumatorul și furnizorul. În arhitectura sa conceptuală, raportul juridic de consum devine un teren de negociere și acord între cele două părți implicate. Aici, drepturile și responsabilitățile își împletesc firele, creând o structură echilibrată, precum o punte între nevoile consumatorului și ofertele furnizorului. Această punte, însă, este păstrată și întărită de norme juridice, ca stâlpi solizi care asigură echitatea și justiția în această relație. În inima acestui raport, consumatorul devine figura centrală, beneficiarul drepturilor acordate de normele juridice. Este parte a unui echilibru delicat, având posibilitatea de a-și exercita drepturile în fața furnizorului, dar, în același timp, își asumă și responsabilități în cadrul acestei relații. Prin această perspectivă, raportul juridic de consum devine o conexiune cu dublă sensibilitate - un teritoriu al drepturilor protejate și al responsabilităților asumate.

Consumator este o persoană fizică sau juridică care achiziționează bunuri sau servicii în scopuri personale sau pentru desfășurarea activității comerciale. În cadrul raportului juridic de consum, consumatorul este partea vulnerabilă, căreia îi sunt conferite anumite drepturi pentru a-i proteja interesele în relația cu furnizorul. Consumatorul, în esența sa, devine figura centrală a unei relații intricate și esențiale - raportul juridic de consum. Fie el o persoană fizică sau juridică, consumatorul reprezintă un element vital al acestui tablou juridic, având încredere că, în calitate de beneficiar al bunurilor și serviciilor, drepturile sale sunt protejate și respectate. Privit în contextul raportului juridic de consum, consumatorul devine adesea parte vulnerabilă, expus la diverse riscuri în cadrul acestei conexiuni juridice. Totuși, în fața acestei vulnerabilități, normele juridice acționează ca un scut protector. Consumatorului i se acordă anumite drepturi, concepute cu grijă pentru a-i asigura un tratament echitabil și pentru a-i proteja interesele în fața furnizorului. Aceste drepturi includ, dar nu se limitează la, dreptul la informare corectă, dreptul la siguranță, dreptul la garanție, și nu în ultimul rând, dreptul la repararea prejudiciilor. Ele alcătuiesc baza solidă pe care consumatorul se poate sprijini, oferindu-i încredere și susținere în interacțiunile sale comerciale. Consumatorul devine astfel un protagonist, având un rol activ și înzestrat cu instrumente legale. Dreptul său de a refuza bunurile sau serviciile necorespunzătoare sau de a cere despăgubiri în caz de prejudiciu nu doar că îi asigură o poziție puternică, dar îl face și o forță motrice în direcționarea calității și siguranței oferite pe piață. Cu toate acestea, consumatorul nu este doar un beneficiar pasiv al drepturilor sale, ci și un actor activ în cadrul raportului de consum.

Furnizorul reprezintă persoana fizică sau juridică care furnizează bunuri sau servicii consumatorului. Are responsabilitatea de a respecta normele juridice în ceea ce privește calitatea, siguranța și informarea consumatorului. Furnizorul, în contextul raportului juridic de consum, devine o entitate esențială, având un rol bine definit și o responsabilitate amplă față de consumator. Persoană fizică sau juridică, furnizorul este un actor activ în această conexiune juridică, cu atribuții clare și îndatoriri stabilite de normele juridice care guvernează acest domeniu complex. Obligația primordială a furnizorului este aceea de a furniza bunuri sau servicii conform standardelor de calitate stabilite de

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

normele juridice. Calitatea devine astfel un criteriu esențial în evaluarea comportamentului furnizorului, iar acesta este obligat să respecte standardele specifice fiecărui produs sau serviciu oferit. Siguranța constituie o altă sferă de responsabilitate pentru furnizor, impusă de norme juridice cu caracter imperativ. Furnizorul are datoria de a asigura că bunurile sau serviciile furnizate nu pun în pericol sănătatea sau securitatea consumatorului. Îndeplinirea acestui imperativ nu este doar o obligație legală, ci și un element de construcție a încrederii consumatorului în această relație juridică.

Natura juridică reprezintă o regulă impusă de autoritatea publică, care stabilește conduita obligatorie pentru membrii unei societăți. În contextul raportului juridic de consum, normele juridice sunt legi și reglementări care protejează drepturile consumatorilor și stabilesc reguli pentru relația cu furnizorii. Natura juridică, în calitatea sa de axiomă fundamentală a societății civilizate, reprezintă un instrument subtil și incontestabil al autorității publice, dirijând regulile care guvernează conduita obligatorie pentru membrii unei comunități. În straturile mai profunde ale raportului juridic de consum, aceste norme devin instrumente indispensabile, susținând și dirijând relațiile complexe dintre consumatori și furnizori. La baza acestei construcții normative se află premisele instituționale ale statului, care, prin intermediul autorității publice, impun reguli clare pentru a modela comportamentul actorilor implicați în procesul de schimb comercial. În contextul raportului juridic de consum, normele juridice devin garanți ai echilibrului și justiției, constituind un cadru esențial pentru desfășurarea corectă a interacțiunilor dintre consumatori și furnizori. Legile și reglementările care configurează normele juridice în acest context devin arhitectura care asigură drepturile și protecțiile consumatorilor. Aceste norme se constituie într-un set de drepturi acordate consumatorilor pentru a compensa adesea discrepanțele de putere și informaționale în cadrul relațiilor de consum. Ele devin, astfel, instrumente de redresare a balanței în favoarea consumatorului, garantându-i acestuia o poziție echitabilă în fața furnizorilor. Regulile stabilite de normele juridice în raportul juridic de consum nu se rezumă doar la protecția drepturilor consumatorilor; ele modelează și conduita furnizorilor.

Caractere juridice ale raportului de consum: Aceste caracteristici includ bilateralitatea, în sensul că ambii participanți au drepturi și obligații reciproce, precum și personalitatea și individualitatea, deoarece fiecare raport de consum este distinct și se formează în funcție de circumstanțele specifice ale tranzacției. Raportul de consum reprezintă un element fundamental al relațiilor juridice contemporane, conturându-se prin trăsături distinctive ce îi conferă un caracter juridic bine definit. În analiza acestui concept, se impune o dezbatere asupra caracteristicilor esențiale ce definesc și reglementează această formă specifică de relație între consumatori și furnizori. Bilateralitatea constituie un aspect central al raportului de consum, reflectând natura reciprocă a drepturilor și obligațiilor dintre cele două părți implicate. În cadrul acestei interacțiuni, atât consumatorul, cât și furnizorul dispun de prerogative și îndatoriri, contribuind astfel la echilibrul și corectitudinea raportului juridic. Această bilateralitate conferă legitimitate și stabilitate relației de consum, impunând respectarea principiilor echității și justiției. Un alt element definitoriu al raportului de consum îl reprezintă personalitatea și individualitatea sa distinctivă. Fiecare astfel de raport se configurează în funcție de circumstanțele specifice ale tranzacției respective, luând în considerare particularitățile produsului sau serviciului furnizat, condițiile contractuale și specificul pieței în care se derulează. Această individualitate subliniază adaptabilitatea raportului

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

de consum la diversitatea contextelor socio-economice și juridice, consolidându-l ca entitate juridică autonomă. Un aspect important al raportului de consum îl constituie caracterul său reglementat, în special prin intermediul legislației de protecție a consumatorilor. Această reglementare are ca scop asigurarea unui echilibru între părțile implicate, protejând interesele consumatorului și stabilind standarde clare privind calitatea, siguranța și informarea corespunzătoare.

Funcții ale raportului juridic de consum: Raportul de consum îndeplinește funcții variate, cum ar fi funcția compensatorie, care presupune repararea prejudiciilor suferite de consumator, funcția preventivă, care vizează prevenirea litigiilor și conflictele, și funcția educativă, care promovează cunoașterea drepturilor și responsabilităților consumatorilor și furnizorilor. Raportul juridic de consum își îndeplinește o funcție compensatorie semnificativă în cadrul relațiilor comerciale, funcție care derivă din necesitatea de a echilibra asimetriile de putere și informaționale dintre consumatori și furnizori. Dimensiunea compensatorie se reflectă în multiple aspecte ale raportului de consum, contribuind la protejarea intereselor și drepturilor consumatorului în fața potențialelor abuzuri din partea furnizorului. Un element central al funcției compensatorii este reprezentat de instituirea unui cadru legal care conferă consumatorilor un set de drepturi și protecții. Legislația de protecție a consumatorilor stabilește standarde și reguli clare privind comportamentul furnizorilor, calitatea produselor și serviciilor oferite, precum și drepturile și opțiunile consumatorilor. Această structură legală acționează ca un mecanism compensatoriu prin intermediul căruia consumatorii pot obține remedii și compensații în cazul încălcării drepturilor lor. În cadrul raportului de consum, funcția compensatorie se manifestă și prin conceptul de responsabilitate solidară a furnizorului.

Raportul juridic de consum, ca entitate complexă în cadrul relațiilor comerciale, nu este lipsit de lacune și divergențe care pot influența dinamica și echilibrul dintre consumatori și furnizori. Aceste aspecte, susceptibile de a genera ambiguități și incertitudini în interpretarea și aplicarea legislației de protecție a consumatorilor, reprezintă obiectul unei analize critice în contextul actual. Una dintre lacunele notabile ale raportului juridic de consum derivă din complexitatea și variabilitatea normelor și reglementărilor care guvernează acest tip de relație. Divergențele legislative între jurisdicții, precum și modificările frecvente ale legislației, pot crea confuzii și dificultăți în determinarea drepturilor și obligațiilor părților implicate. Această situație poate genera incertitudini în rândul consumatorilor și furnizorilor, afectând încrederea în sistemul juridic și capacitatea acestuia de a asigura protecție eficientă. De asemenea, divergențele privind interpretarea și aplicarea normelor legale în ceea ce privește raportul de consum pot crea un teren fertil pentru dispute și litigii. Ambiguitățile sau lipsa de claritate în redactarea anumitor prevederi legale pot conduce la interpretări diferite, iar rezolvarea acestor neconcordanțe poate implica cheltuieli semnificative de timp și resurse. Astfel, instabilitatea în cadrul interpretării legale poate compromite eficacitatea sistemului de protecție a consumatorilor. O altă lacună notabilă se referă la dificultatea de a asigura respectarea efectivă a drepturilor consumatorilor, în special în cazul practicilor comerciale incorecte sau a încălcărilor repetate ale legislației de către anumite entități comerciale.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

**ORDONANȚA DE PROTECȚIE A VICTIMEI VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE PRIN
PRISMA PROCEDURII CIVILE A REPUBLICII MOLDOVA**

**PROTECTION ORDINANCE FOR VICTIMS OF FAMILY VIOLENCE
THROUGH THE LENS OF THE CIVIL PROCEDURE OF THE REPUBLIC OF
MOLDOVA**

Ion HÎNCU

Conducător științific: **Vladimir CHIRONACHI**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *International and national legislation focus on protecting individuals against family violence. Although laws against family violence began in the 1990s, their implementation remains problematic, reflecting a variety of local and international factors. In the Republic of Moldova, Law No. 45 of 2007 and subsequent amendments provide the legal framework for victim protection. Judicial procedures, according to the Civil Procedure Code, include the protection request and issuance of protection orders in cases of imminent danger. The 2018 decision of the European Court of Human Rights highlighted deficiencies in victim protection, emphasizing the need for more effective measures. Proper implementation of the legislation remains essential for ensuring the safety of family violence victims.*

Keywords: *protection ordinance, domestic violence, Civil Procedure Code, protective measures, court*

Prevederile constituționale și reglementările internaționale au rolul de a proteja femeia în fața oricăror forme de abuz. Condiția necesară și esențială pentru un stat modern democratic, o constituie un sistem legislativ adecvat și care să valideze legalitatea în drepturi între femei și bărbați. Deși, marea majoritate a țărilor lumii au început să formuleze și să aplice legislație menită să incrimineze actele de violență în familie în jurul anului 1990, chiar și la această dată legislația statelor privind violența în familie reprezintă o reuniune exotica de cutume locale și repercusiuni ale unor prevederi internaționale care fac că punerea lor în practica să depindă de o multitudine de factori, făcându-le de cele mai multe ori nefuncționale.¹

Legislația națională definește violența în familie la art. 2 din Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie ca fiind actele de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte,

¹ Popa J. C. Incriminarea violenței în familie în legislații internaționale (II). În: Universul Juridic, 2018, p.186. Disponibil la: https://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2018/05/09_Revista_Universul_Juridic_nr_03-018_PAGINAT_BT_J_Popa.pdf, accesat 23.04.2024.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral¹.

Legea cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative nr.167 din 09.07.2010, adoptată ulterior, a oferit o platformă practică în vederea punerii în aplicare a mecanismului de protecție a victimelor, inclusiv prin dezvoltarea cadrului regulatoriu de aplicare a institutului ordonanței de protecție în legislația de procedură civilă și procedură penală.²

Codul de Procedură Civilă a Republicii Moldova, reglementează la art. 278⁴ depunerea cererii de protecție și subiecții ce pot depune aceste cereri privind aplicarea măsurilor de protecție. Deci, cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant. În caz de imposibilitate a depunerii cererii de către victimă din motive de sănătate, vîrstă, din alte motive întemeiate, la solicitarea ei, cererea privind aplicarea măsurilor de protecție poate fi depusă în interesele victimei de către organul de poliție sau organul de asistență socială. Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție în interesele copilului sau ale persoanei în privința căreia a fost instituită o măsură de ocrotire poate fi depusă de autoritatea tutelară, persoana însărcinată cu ocrotirea persoanei aflate sub ocrotire, de procuror sau de orice altă persoană care justifică un interes privind apărarea și protecția personală sau patrimonială a persoanei aflate sub ocrotire și în lipsa solicitării din partea victimei sau a reprezentantului ei legal³.

După primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată dispune imediat citarea victimei și a persoanelor interesate, contactează organul de poliție de la locul aflării agresorului și solicită informarea acestuia despre procedura inițiată. Instanța de judecată poate decide citarea pentru audiere în ședință de judecată a presupusului agresor.

Codul de procedură civilă, la articolul 278⁵ menționează că la examinarea cererii victimei privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea neîntîrziată a unui avocat pentru acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat victimei.

Declarația independentă a victimei este suficientă pentru emiterea ordonanței de protecție în caz de pericol iminent de comitere a violenței fizice. Instanța de judecată poate solicita, după caz, organului de asistență socială sau poliției prezentarea unui raport de caracterizare a familiei vizate și a presupusului agresor. Instanța de judecată poate solicita și alte acte necesare pentru examinarea cererii. La ședința de judecată, victima poate fi însoțită de o persoană de încredere, aleasă de aceasta, care să îi ofere sprijin moral și care are obligația de confidențialitate.

¹ Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie // În: M.O. nr. 55-56 din 18.03.2008. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro, accesat 23.04.2024.

² Țurcan-Donțu A., Donțu I. Măsuri de protecție a victimelor violenței în familie . În: Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova, 2020,p. 168. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/163-174_0.pdf, accesat 24.04.2024.

³ Codul de procedură civilă nr. 225 din 30 mai 2003. În: MO al RM, 2003, nr. 111-115. În vigoare din 12 iunie 2003. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142098&lang=ro, accesat 23.04.2024.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, o încheiere prin care admite sau respinge cererea.

În cazul admiterii cererii, instanța emite o ordonanță de protecție, prin care aplică agresorului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

1. obligarea de a părăsi temporar locuința comună sau de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de administrare și dreptului de dispoziție asupra bunurilor;
2. obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei, excluzând orice contact vizual cu ea sau cu copiii acesteia;
3. interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;
4. interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează;
5. obligarea de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima;
6. obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere, dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau pentru eliminarea ei;
7. limitarea drepturilor în privința bunurilor comune cu victima;
8. stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor săi minori;
9. interzicerea de a păstra și a purta armă¹.

Măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni.²

Termenul poate fi prelungit de instanța de judecată la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie în primul termen de aplicare a măsurilor de protecție sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție ori dacă, la expirarea termenului de aplicare a măsurilor de protecție, asupra victimei se menține pericolul de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale din partea agresorului. În această ordine de idei este relevantă hotărârea recentă a Curții în cauza Munteanu v. Republica Moldova din 26.05.2020³, prin care a constatat că, în pofida numeroaselor plângeri și a ordonanțelor de protecție emise, autoritățile nu au întreprins măsuri suficiente pentru a proteja în mod eficient reclamantii de violența constantă din partea lui I.M., din moment ce nici amenda aplicată pentru încălcarea uneia din ordonanțele de protecție, nici discuțiile ofițerului de poliție cu I.M. în mod clar nu au avut vreun efect palpabil asupra comportamentului acestuia. În cele din urmă, Curtea a stabilit că autoritățile nu și-au îndeplinit în mod corespunzător obligația pozitivă de a preveni amenințarea reală și imediată a violenței domestice împotriva reclamantilor. Mai mult decât atât, în opinia Curții, circumstanțele cauzei denotă în mod clar faptul că acțiunile autorităților nu au fost un simplu eșec sau o reacție întârziată în curmarea violenței

¹ Conform Codului Penal al Republicii Moldova, art. 129, prin arme se înțeleg instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispoziții legale. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140340&lang=ro, accesat 23.04.2024.

² Codul de procedură civilă nr. 225 din 30 mai 2003. În: MO al RM, 2003, nr. 111-115. În vigoare din 12 iunie 2003. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142098&lang=ro, accesat 23.04.2024.

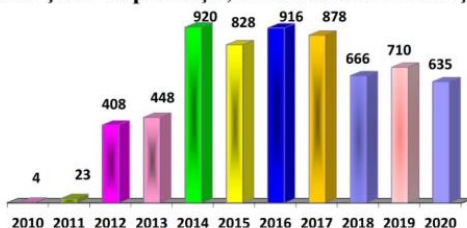
³ Hotărârea CtEDO în cauza Munteanu Irina c. Moldovei din 13 martie 2018. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/11-18_21.pdf, accesat 24.04.2024.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

împotriva reclamantei, ci au constituit, mai degrabă, reflectând o atitudine discriminatorie față de aceasta ca femeie. Prin urmare, Curtea a constatat că a avut loc o încălcare a Articolului 14 coroborat cu Articolul 3 din Convenție¹ în raport cu reclamanta.²

În vederea asigurării protecției victimelor violenței în familie, din 635/710 - 10,56% ordonanțe de protecție, emise de către instanțele judecătorești, 302 ordonanțe de protecție au fost emise la demersul ofițerului de sector, 10 ordonanțe – la demersul organului de urmărire penală, 4 – la demersul procurorului, 276 ordonanțe – la cererea directă a victimelor sau reprezentanților lor legali și 43 – la demersul altor autorități.³

Dinamica ordonanțelor de protecție, emise de către instanțele judecătorești:

Sursa: Raportul pentru anul 2020 cu privire la violența în familie și violența față de femei.

În Republica Moldova, ordonanța de protecție a victimelor violenței în familie este un instrument legal esențial pentru prevenirea și combaterea acestui fenomen grav și cunoscut. Codul de Procedura civilă a Republicii Moldova în acest sens implică depunerea unei cereri la instanța de fond, care poate emite ordonanța de protecție în 24 ore de la primirea cererii pentru a asigura siguranța și bunăstarea victimei și a membrilor săi de familie. Este important ca autoritățile statului și comunitatea să acorde atenție sporită acestui aspect și să ofere sprijin adecvat victimelor pentru a le proteja împotriva violenței în familie.

Bibliografie:

1. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Disponibil: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/conventionRon> .

¹ Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Disponibil la: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/conventionRon> , accesat 23.04.2024.

² Mizdran M. Analiza practicii naționale și a CtEDO pe cauzele privind violența în familie și măsuri, strategii naționale și internaționale de prevenire a victimizării minorilor. În: Omul, criminologia, știința, 2023, p. 684. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/684-692.pdf , accesat 23.04.2024.

³ Raportul pentru anul 2020 cu privire la violența în familie și violența față de femei, Chisinau, 2021. Disponibil la: <https://ms.gov.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-privind-violen%C8%9Ba-%C3%AEn-familie-%C8%99i-fa%C8%9B%C4%83-de-femei.pdf> , accesat 24.04.2024.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

2. Constituția Republicii Moldova din 29.07.94. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.08.1994, nr.1. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30 mai 2003. În: MO al RM, 2003, nr. 285-294. În vigoare din 03 mai 2018. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142098&lang=ro.
4. Codul penal al Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova nr. 985- XV din 18 aprilie 2002. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129. În vigoare din 12 iunie 2003. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109495&lang=ro.
5. Hotărârea CtEDO în cauza Munteanu Irina c. Moldovei din 13 martie 2018. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/11-18_21.pdf.
6. Raportul pentru anul 2020 cu privire la violența în familie și violența față de femei, Chisinau, 2021. Disponibil la: <https://ms.gov.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-privind-violen%C8%9Ba-%C3%AEen-familie-%C8%99i-fa%C8%9B%C4%83-de-femei.pdf>.
7. Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie // În: M.O. nr.55-56 din 18.03.2008. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro
8. Mizdran M. Analiza practicii naționale și a CtEDO pe cauzele privind violența în familie și măsuri, strategii naționale și internaționale de prevenire a victimizării minorilor. În: Omul, criminologia, știința, 2023, p. 684. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/684-692.pdf
9. Popa J. C. Incriminarea violenței în familie în legislații internaționale (II). În: Universul Juridic, 2018, p.186. Disponibil la: https://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2018/05/09_Revista_Universul_Juridic_nr_03-2018_PAGINAT_BT_J_Popa.pdf
10. Țurcan-Donțu A., Donțu I. Măsuri de protecție a victimelor violenței în familie. În: Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova, 2020, p. 168. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/163-174_0.pdf

ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

LEGAL-PENAL ANALYSIS OF HUMAN TRAFFICKING

Serghei IRIZAN

Conducător științific: **Radion COJOCARU**, dr., prof. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Throughout the history of humanity, year after year, women, men and children become victims of human trafficking. Caused by a multitude of psycho-social factors such as poverty, lack of education, disorganized family relationships, the Republic of Moldova is no exception. Thus, the problem addressed is of both theoretical*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

and practical interest because the ways of committing it are evolving to a greater extent. In this article, the history of the emergence of human trafficking, the notion, and at the same time the legal-criminal analysis of the composition will be analyzed of the crime of human trafficking. Finally, specific conclusions will be drawn.

Keywords: *human trafficking, child trafficking, human rights, slavery, victims, forced labour*

Rezumat: Cunoașterea esenței și evoluției traficului de ființe umane ne acordă posibilitatea să cunoaștem elementele constitutive ale acestuia în calitate de fenomen social și astfel să facem mult mai efectivă activitatea de apărare a valorilor umane.

Motivul de bază ce m - a determinat să aleg tematica respectivă a fost fundamentat de necesitatea de a aborda complex traficul de ființe umane din perspectiva cunoașterii sociale și juridice ori ultima perioadă denotă un spor masiv al numărului de victime.

Astfel, termenul de „trafic” nu este nou iar către sec. XVII, noțiunea de „trafic” se asocia cu vânzarea ilicită a mărfurilor. Dacă din origini, prin trafic se înțelegea preponderent vânzarea de armelor și drogurilor, către sec. XIX, respectiva noțiune includea și comerțul cu ființe umane percepute drept bunuri iar comerțul cu sclavii a fost scos în afara legii tocmai spre sfârșitul sec. XIX. Faptul dat a consolidat premisele reglementărilor, crearea mecanismelor de protecție a victimilor, prevenirea și contracararea acestui fenomen la nivel statal, regional și mondial.

În acest sens, o definiție juridică a traficului de ființe umane este stipulată la art. 165 din Codul Penal, prezentată și de Plenul Curții Supreme de Justiție, respectiv, cu certitudine menționăm că, legislația privind traficul de ființe umane a fost îmbunătățită și ajustată cadrului legislativ european. Dar, totuși, rămâne o preocupare majoră deoarece la răspundere penală sunt trași doar traficanții neânsemnați, persoanele care racolează, adăpostesc sau transferă victimele, rareori sunt trase la răspundere penală persoanele care nemijlocit exploatează victimele și practic, niciodată acele persoane care, deși nu sunt implicate direct în exploatarea victimelor, dirijează nemijlocit activitatea criminală și obțin veniturile principale.

Luând în considerație caracterul complex al faptei prejudiciabile din contextul traficului de ființe umane, *obiectul juridic special* al acestei infracțiuni este și el complex. Astfel, *obiectul juridic principal* al infracțiunii prevăzute la art.165 CP RM, constă din relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei. *Obiectul juridic secundar* al traficului de ființe umane îl formează relațiile sociale cu privire la libertatea psihică, integritatea corporală, sănătatea, libertatea sau inviolabilitatea sexuală, viața persoanei sau alte valori sociale.

Obiectul material al infracțiunii de trafic de ființe umane constă din corpul persoanei de sex feminin sau masculin în viață, care a atins vârsta de 18 ani. Obiectul material al infracțiunii date este condiționat de existența unor consecințe asupra sănătății persoanei, survenite ca urmare a aplicării unor acte de violență fizică sau psihică sau manifestării atitudinii neglijente de către traficanți față de victime.

Dat fiind faptul că, traficul de ființe umane, este o infracțiune complexă, cuprinde în cadrul *laturii obiective* două categorii de acțiuni: principale și adiacente.

Acțiunea principală a traficului de ființe umane constă în: recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

1. Recrutarea: ca modalitate alternativă prin care are loc traficarea, constă în atragerea victimei spre a fi exploatată în vederea obținerii de profit; atragerea persoanelor prin selecționare într-o anumită activitate determinată de scopurile stipulate în art.165 CP RM. La recrutare nu are importanță împrejurările în care a avut loc recrutarea: fie în locurile de odihnă, ori prin rețele de socializare, ori prin oferirea locurilor de muncă fie chiar studii și chiar prin încheierea unei căsătorii fictive.
2. *Transportarea* constă în deplasarea persoanelor traficate peste frontiera de stat a Republicii Moldova sau în interiorul Republicii Moldova în vederea folosirii lor în scopurile prevăzute în art.165 CP RM. Recrutarea este urmată de deplasarea victimei, care nu are loc de fiecare dată cu consimțământul persoanei transportate. Deplasarea persoanei dintr-un loc în altul implică, de obicei, trecerea uneia sau mai multor linii de frontieră. Pe de altă parte, poate implica doar deplasarea în perimetrul frontierelor țării de origine a victimei, având în vedere creșterea traficului la nivel intern. Faptul trecerii frontierei nu este relevant la stabilirea elementelor componente infracțiunii de trafic de ființe umane.
3. *Transferul*: transmiterea persoanelor traficate de la un traficant către altul, prin vânzare-cumpărare, schimb, dare în chirie, cesiune în contul unei datorii, donații sau alte asemenea tranzacții ilegale, pentru ca victima să fie folosită în scopurile prevăzute în art.165 CP RM.
4. *Adăpostirea*: plasarea persoanelor traficate într-un loc ferit, pentru a nu fi descoperite de reprezentanții organelor de drept sau de persoanele terțe, care ar putea anunța autoritățile despre infracțiunea de trafic de ființe umane, și pentru ca victima să poată fi folosită în scopurile prevăzute în art.165 CP RM. Adăpostirea victimei are loc în altă localitate, în afara locului permanent de trai. Acest loc poate fi un hotel, local de recepție sau apartament.
5. *Primirea*: luarea în custodie a persoanelor de către un traficant de la altul, ca urmare a vânzării-cumpărării sau a altor tranzacții ilegale, pentru ca victima să poată fi folosită în scopurile prevăzute în art.165 CP RM. Fiecare dintre aceste acțiuni este suficientă pentru realizarea elementului material al infracțiunii de trafic de ființe umane atât în variantă-tip, cât și în variantă agravată.

Acțiunea adiacentă, care însoțește acțiunea principală, constă în una din următoarele modalități:

- a) amenințare cu aplicarea sau aplicarea violenței fizice sau psihice nepericuloase pentru viața și sănătatea persoanei, inclusiv prin răpire, prin confiscare a documentelor și prin servitute, în scopul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil, precum și prin amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane atât fi zice, cât și juridice; înșelăciune; abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere, dare sau primire a unor plăți sau beneficii;
- b) Răpirea unei persoane presupune existența următoarelor trei etape succesive:
 - capturarea victimei;
 - luarea și deplasarea ei de la locul permanent sau provizoriu al acesteia (locul de trai, de muncă, de odihnă, de tratament etc.);
 - reținerea persoanei cu privarea de libertate împotriva voinței sau neluarea în seamă a voinței acesteia.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- c) Confiscarea documentelor constituie lipsirea victimei sub orice formă de documente de identitate, de călătorie ș.a. (pașaport, buletin de identitate, permis de ședere, documente de călătorie etc.).
- d) Ținerea în sevitute, în scocul întoarcerii unei datorii. Servitute (stare de dependență) presupune situația când victima este privată de libertate, inclusiv de libertatea de mișcare, ținută ca ostatic până când ea sau o terță persoană va achita o datorie stabilită legal sau ilegal.
- e) Prezentarea, cu bunăștiință, a unor informații false referitoare la tipurile de servicii pe care ei și complicii lor le acordă. De exemplu, traficantul comuni că, persoanelor recrutate că își asumă obligația de a le asigura toate condițiile necesare deplasării lor în statul în care acestea doresc să-și caute un loc de muncă.
- f) Înșelăciunea constă în inducerea în eroare și păgubirea unei persoane prin prezentarea drept adevărate a unor fapte mincinoase sau inversate în scopul de a obține pentru sine sau pentru altcineva realizarea traficului de persoane. Înșelăciunea ca metodă de săvârșire a infracțiunii se poate manifesta atât prin acțiuni active, care constau în comunicarea informațiilor false despre anumite circumstanțe sau fapte, cât și prin inacțiuni care rezidă în ascunderea, tănuirea circumstanțelor sau faptelor reale (de exemplu, false promisiuni pentru un loc de muncă legal, tănuirea condițiilor adevărate, în care victima va fi forțată să muncească etc.).
- g) *Prin abuz de poziție de vulnerabilitate* se înțelege uzarea în mod exagerat de situația vulnerabilă a victimei sub aspect economic (sărăcia extremă), juridic (lipsa de încredere în organele de drept – deseori concreșcute cu rețelele de traficanți – precum și necunoașterea prevederilor legale în materie de protecție a persoanelor traficate), afectiv (în crederea victimei în promisiunile unei persoane apropiate care se dovedește a fi autorul traficului de ființe umane sau complicele la această infracțiune) sau de altă natură.

Menționăm că, infracțiunea de trafic de ființe umane este una formală. Ea se consideră consumată din momentul obținerii controlului asupra facultăților victimei de a se deplasa nestingerit. În acest context, A.Borodac susține că, infracțiunea de trafic de ființe umane face parte din categoria infracțiunilor formale și se consideră consumată din momentul săvârșirii uneia dintre acțiunile de recrutare, transportare, transfer, adăpostire sau primire a unei persoane în cumul cu unul din mijloacele stipulate în art.165 din Codul penal.

Latura subiectivă se exprimă prin vinovăție sub forma intenției directă. Motivele infracțiunii se concretizează prin interesul material. Pentru infracțiunea de trafic de ființe umane unul dintre semnele principale ale laturii subiective este scopul. Indicarea lui obligatorie în dispoziția normei art.165 CP RM face ca încadrarea juridică a faptelor să fie dependentă de existența unui scop strict stabilit de lege.

Subiectul activ poate fi orice persoană fizică ce îndeplinește condițiile generale de răspundere penală. Subiectul infracțiunii este persoana fizică, responsabilă care la momentul comiterii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani.

Victima infracțiunii prevăzute la art.165 CP RM, poate fi doar persoana fizică, care a împlinit vârsta de 18 ani. Conform Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii, victime ale traficului sunt persoane care au suferit, fie individual, fie colectiv,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

prejudicii, inclusiv vătămări psihice sau mintale, pierderi materiale sau morale, încălcări esențiale ale drepturilor și libertăților fundamentale prin acte sau omisiuni.

Formele agravate ale traficului de ființe umane sunt reglementate la art. 165 alin. (2) și alin. (3) din Codul Penal.

Este relevant să menționăm delimitarea traficului de ființe umane de alte infracțiuni omogene:

a) Distincția dintre infracțiunea de trafic de persoane în scopul exploatării sexuale ori practicării prostituției, prevăzută de art.165 și 206 CP RM, și cea de proxenetism, prevăzută de art.220 CP RM, constă în obiectele juridice generice diferite ale celor două incriminări, respectiv în valorile sociale diferite protejate de legiuitor prin textele incriminatorii: în cazul traficului de persoane aceasta fiind apărarea dreptului la libertatea de voință și acțiune a persoanei, iar în cazul proxenetismului – apărarea bunelor moravuri în relațiile de conviețuire socială și de asigurare licită a mijloacelor de existență.

b) În raport cu conținutul dispozițiilor legale menționate în art.220 CP RM, pe de o parte, și art.165 și 206 CP RM, pe de altă parte, infracțiunea de trafic de persoane se poate realiza numai prin acte de constrângere ori asimilate acestora.

c) În cazul în care o persoană, fără a recurge la mijloace de constrângere, îndeamnă sau înelnește practicarea prostituției ori trage foloase de pe urma practicării prostituției, aceasta savârșește infracțiunea de proxenetism, prevăzută de art.220 CP RM.

d) În situația unor acte de recrutare, transportare, transferare, adăpostire sau primire a unei persoane, prin amenințare, violență, răpire, înșelăciune, abuz de autoritate, de starea de vulnerabilitate sau prin alte forme de constrângere, ori profitând de imposibilitatea altei persoane de a-și exprima voința, sau prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane, fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de persoane, prevăzute de art.165 și 206 CP RM.

e) Proxenetismul se poate manifesta separat. El poate să se transforme în trafic de persoane ori să existe în cumul cu ultimul.

f) Atunci când, acțiunile subiectului încep ca proxenetism, iar ulterior acesta acționează asupra aceleiași persoane prin modalitățile specificate, se va constata savârșirea atât a infracțiunii prevăzute de art.220 CP RM, cât și a infracțiunii prevăzute de art.165 ori, după caz, de art.206 CP RM, în concurs real de infracțiuni.

Deci, concluzionând, subliniem că, elementele de bază care se desprind este că, scopul principal urmărit de legiuitor prin stabilirea dispoziției de la art.165 CP RM, este în toate cazurile apărarea dreptului la libertatea de voință și acțiunea persoanei. În cazul art.206 CP RM, acest scop poate fi identificat doar în prezența circumstanțelor agravante consemnate la lit.a)-c) alin.(2) art.206 CP RM. În ce privește art.220 CP RM, care stabilește răspunderea pentru proxenetism, scopul acestei norme este cu totul altul: apărarea bunelor moravuri în relațiile de conviețuire socială și asigurarea licită a mijloacelor de existență. În cazul traficului de ființe umane (și în cazul traficului de copii prevăzut la lit.a)-c) alin.(2) art.206 CP RM), situația este de altă natură: se atestă o viciere a consimțământului victimei și, uneori, chiar lipsa acestuia. Cu referire la organizarea remunerată a migrației ilegale, poate atrage răspunderea pentru infracțiunea de organizare ilegală a migrației. Astfel, semn obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art.362/1 CP RM este scopul obținerii, directe sau indirecte, a folosului financiar sau

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

după caz, cel material, cert este faptul că, în toate cazurile menționate supra, ființa umană este văzută drept aducătoare de venit.

Cuvinte-cheie: *trafic de persoane, trafic de minori, drepturile omului, sclavie, victime, muncă forțată*

Bibliografie:

1. Codul penal al Republicii Moldova, Nr. 985 din 18-04-2002, Publicat : 14-04-2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195;
2. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii;
3. Airapetean A., Corsei A., „*Considerații generale privind infracțiunea de trafic de persoane*”
4. Brînză S., Stati, „*Drept penal. Partea specială*”, Volumul I, Chișinău, 2011;
5. Brînză S., Stati V., „*Delimitarea traficului de ființe umane și a traficului de copii de infracțiunile conexe*”, Revista Institutului Național al Justiției, nr. 4, 2008, pag. 32 – 40;
6. Budeci V., Rusu O., „*Analiza juridico – penală a traficului de ființe umane*”;
7. Dolea I., Vidaicu M., „*Combaterea traficului de ființe umane*”, Chișinău, 2009, p. 10.
8. Enachi R., „*Reflecții de ordin teoretic și juridic asupra infracțiunii de trafic de ființe umane*”, ESSN 1814-3199, prezentat: 21.02.2012, accesat la 02.02.2024;
9. Jitariuc V., „*Unele reflecții asupra circumstanțelor care urmează a fi stabilite în procesul investigării infracțiunilor de trafic de ființe umane*”, 2019;
10. Tănase A., „*Delimitarea traficului de ființe umane de unele infracțiuni adiacente*”, Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2011, nr.3(43), pag. 221-236;
11. *Ghidul avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat victimelor traficului de ființe umane*, Chișinău – 2020, pag. 15-16.
12. *Raportul Departamentului de Stat al SUA privind traficul de ființe umane , ediția 2023, extras pentru Republica Moldova.*

**PROTEJAREA DREPTURILOR LA VIAȚĂ INTIMĂ, FAMILIALĂ ȘI
PRIVATĂ PRIN PRISMA DREPTULUI CONSTITUȚIONAL ÎN EPOCA
DIGITALĂ**

**PROTECTING THE RIGHTS TO INTIMATE, FAMILY AND PRIVATE LIFE
THROUGH THE PRISM OF CONSTITUTIONAL LAW IN THE DIGITAL
AGE**

Jorj-Juan MORARU

Conducător științific: **Oleg BERCU**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The development of information technologies at the end of the 20th*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

century and the beginning of the 21st century has rapidly boosted the development of socio-human relations. The opening up of new technological horizons in recent decades has redefined the way we interact with our environment and, by extension, our intimate, family and private lives. With this expansion of information technologies has changed many perceptions of our lives, in this context it can be noted that the boundaries between public and private space have become increasingly thinner, but also more complex. These transformations have generated a number of challenges and dilemmas for constitutional law, in particular with regard to the protection of the right to privacy, family and private life in the digital age.

Keywords: *private, development, information, technologies, privacy*

Rezumat: *Dezvoltarea tehnologiilor informaționale de la finele secolului XX începutul secolului XXI a impulsionat rapid dezvoltarea relațiilor socio - umane. Deschiderea noilor orizonturi tehnologice în ultimele decenii a redefinit modul în care interacționăm cu mediul înconjurător și, implicit, cu viața noastră intimă, familială și privată. Odată cu această expansiune al tehnologiilor informaționale a scimbat multe percepții ale vieții noastre, în acest context se poate de menționat că frontierele între spațiul public și cel privat au devenit tot mai subțiri, dar tot odată și mai complexe. Aceste transformări au generat o serie de provocări și dileme pentru dreptul constituțional, în special în ceea ce privește protejarea dreptului la viață intimă, familială și privată în epoca digitală.*

Cuvinte-cheie: *privat, dezvoltare, informații, tehnologii, confidențialitate*

Astfel în termenii articolului 28 al Capitolului 2, Titlul 2 din Constituția Republicii Moldova, se afirmă că „...Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată...”. Acest drept reprezintă o bază solidă pentru garantarea drepturilor fundamentale ale cetățeanului, în special ne referim la cea ce privește intimitatea și viața privată. Cu toate acestea, în era digitală în care trăim, conceptul de intimitate și viață privată este privită într-o lumină nouă și, uneori, provocatoare.

Pe măsură ce internetul și dispozitivele digitale avansează din punct de vedere tehnologic, intimitatea personală devine tot mai expusă riscurilor și mai susceptibilă de a deveni publică. În timp ce digitalizarea a adus oportunități incredibile în posibilitatea de informare, de asemenea a adus și provocări serioase în ceea ce privește protecția vieții private și a intimității personale. Una dintre principalele preocupări este reprezentată de colectarea și stocarea datelor personale în mediul online. În perioada actuală Companiile și organizațiile colectează cantități uriașe de date cu caracter personal pentru a-și îmbunătăți serviciile și pentru a vinde produse făcând publicitate direcționată. Această practică ridică întrebări cu privire la consimțământul utilizatorilor cu privire la modul în care datele lor sunt folosite.

Mai mult decât atât, amenințările la adresa vieții private în mediul digital provin și din partea altor entități, cum ar fi hackerii și infractorii cibernetici. Facerea publică a unor date cu caracter personal pot aduce prejudicii atât individului sau rudelor, incluzând furtul de identitate, șantajul sau expunerea intenționată a informațiilor cu caracter privat. Pentru a răspunde acestor provocări, este necesar ca legislația să se adapteze la noile realități impuse de spațiul digital. Drepturile individuale trebuie să fie protejate în mod corespunzător în spațiul digital, iar guvernele și organizațiile internaționale trebuie să-și

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

asume responsabilitatea de a implementa măsuri eficiente de securitate și de protecție a datelor cu caracter personal.

Funcționarii publici postează adesea datele cu caracter public, cum ar fi informațiile legate de procesul deliberativ, hotărâri, avize etc., disponibile pe site-urile web ale guvernului sau registrele oficiale. Cu toate acestea, datele personale, precum adresa de domiciliu, numărul de telefon sau datele bancare, poartă un caracter personal și ar trebui să fie protejate corespunzător.

Atunci când vine vorba de datele cu caracter personal ale funcționarilor publici, acestea trebuie să beneficieze de o securitate și confidențialitate sporită. Pentru că, aceste date pot fi utilizate în mod abuziv sau pot fi expuse în spațiul virtual, fapt care poate aduce prejudicii funcționarului. În plus, facerea publice a datelor cu caracter personal de către persoanele care au acces la aceste informații poate constitui o încălcare a dreptului la viața privată a individului și poate duce la consecințe grave, inclusiv utilizarea acestor date în scopuri ilegale sau șantaj.

La rândul său Autoritatea care emite un șir de date cu caracter personal poate varia în funcție de contextul specific. În unele cazuri, datele pot fi emise de instituții guvernamentale sau agenții responsabile cu administrarea informațiilor publice în așa cazuri datele sunt protejate de Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, în timp ce în alte situații, datele pot fi colectate și publicate de organizații private sau de persoane fizice cu acces la aceste informații.

Organizațiile trebuie să fie transparente în ceea ce privește modul în care colectează, stochează și utilizează datele cu caracter personal și să se asigure că implementează măsuri de securitate adecvate pentru a proteja aceste informații. Este important ca utilizatorii să fie informați cu privire la drepturile lor în ceea ce privește datele personale și să aibă posibilitatea de a-și proteja aceste drepturi.

Reglementările privind protecția datelor, cum ar fi Regulamentul General privind Protecția Datelor (GDPR) în Uniunea Europeană, au impus cerințe mai stricte în ceea ce privește colectarea și gestionarea datelor cu caracter personal și au introdus sancțiuni mai severe pentru încălcările acestor cerințe.

Cu toate acestea consider că cadrul legal al statului să garanteze respectarea prevederilor tratatelor internaționale la care este parte. În acest sens, Republica Moldova este semnatară a Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, iar în conformitate cu Articolul 8 al acestui Tratat avem următoarele prevederi:

- 1) Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc.
- 2) Asemenea date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea acestora.
- 3) Respectarea acestor norme se supune controlului unei autorități independente.

Prin colaborarea între guverne, organizații și cetățeni, putem crea un mediu online sigur și respectuos al drepturilor fundamentale ale omului, în care fiecare persoană să se bucure de beneficiile tehnologiei fără a-și compromite intimitatea și viața privată. Protejarea acestor drepturi este crucială pentru menținerea unei societăți democratice și pentru promovarea valorilor fundamentale ale demnității umane și a respectului reciproc.

În concluzie, Protejarea drepturilor la viață intimă, familială și privată prin prisma dreptului constituțional în spațiul digital reprezintă o provocare semnificativă în

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

contextul realităților care le avem la etapa actuală. În acest articolul am evidențiat importanța drepturilor fundamentale în general și a protecției datelor cu caracter personal în special. Tot odată ne-am referit și la modul în care datele cu caracter personal a cetățenilor și a funcționarilor publici sunt gestionate și protejate în mediul online.

**CAUZE CARE ÎNLĂTURĂ CARACTERUL CONTRAVENȚIONAL AL
FAPTEI**

**CAUSES THAT REMOVE THE CONTRAVENTIONAL CHARACTER OF
THE DEED**

Liubovi MUSTEAȚĂ

Conducător științific: **Radion COJOCARU**, dr., prof. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In the present study, the causes that remove the contraventional nature of the act are subject to examination both from a legislative perspective, as well as from a doctrinal perspective, the specialized literature subject to analysis being the moldovian, as well as from abroad. Only an overall knowledge, an international approach to the issue can give us a perspective and a deeper and real understanding of this contraventional law institution, the ultimate goal being the improvement of our own legislation in the field. The causes that remove the contraventional nature of the act have the following general features: they represent a conscious and volitional behavior, which falls under the external features of the contravention; according to its social-political essence, they are socially useful and accepted by society; are provided by the rules of different branches of law; removes the illegal nature of the act; must exist at the time of committing the contravention and have effects only on the person who is in such a state, situation or circumstance.*

Keywords: *causes that remove the contraventional character of the deed, contravention code, guilt*

Rezumat: Orice om are dreptul să-și apere viața, sănătatea și interesele de atentate asupra sa, fapt consemnat în legislația Republicii Moldova și în legislația internațională – aceasta reprezintă o oportunitate pentru fiecare persoană de a se proteja pe ea însăși și pe cei dragi de atentatele criminale, cauzând un prejudiciu infractorului în limitele legii.

Un mijloc de atragere a cetățeanului în îndeplinirea sarcinii de curmare a acțiunilor social periculoase, de prevenire a pericolului ce atentează la relațiile sociale și interesele personale, se realizează prin intermediul legii contravenționale, și anume prin dispozițiile cauzelor care înlătură caracterul contravențional al faptei. Actuala lege contravențională prevede următoarele cauze care înlătură caracterul contravențional al faptei comise, precum și, evident, răspunderea contravențională: legitima apărare, starea de extremă necesitate, constrângerea fizică și/sau psihică, riscul întemeiat, cazul fortuit, executarea ordinului sau dispoziției superiorului.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Cauzele care înlătură caracterul contravențional al faptei au următoarele trăsături generale: reprezintă un comportament conștient și volitiv, care cade sub incidența trăsăturilor exterioare ale contravenției; conform esenței sale social-politice, sunt social utile și acceptate de societate; sunt prevăzute de normele diferitor ramuri ale dreptului; înlătură caracterul ilicit al faptei; trebuie să existe în momentul săvârșirii contravenției și au efecte numai asupra persoanei care se află într-o astfel de stare, situație sau împrejurare. Pe parcursul istoriei deși aceste cazuri au purtat denumiri diferite, fiind supuse în permanență schimbare din punct de vedere legislativ, în principiu ele s-au referit la aceleași realități umane (extremă necesitate, caz fortuit, constrângere morală). În literatura de specialitate, referitor la natura juridică a cauzelor care exclud caracterul contravențional al faptei, sunt prezente diferite opinii. Unii autori susțin că aceste cauze se caracterizează prin lipsa trăsăturii ilicite, alții susțin că lipsa caracterului ilicit este caracteristic numai pentru unele cauze care înlătură caracterul contravențional al faptei, a treia categorie de autori susțin că aceste cauze se caracterizează prin lipsa pericolului social și ilegalității contravenționale. E de remarcat că unii autori susțin că aceste cauze exclud și ilegalitatea contravențională, și pericolul social și vinovăția, și posibilitatea de pedeapsă, ca urmare a caracterului ilicit. Această idee se limitează la următorul fapt: care exclud caracterul contravențional al faptei sunt cele ce exclud trăsăturile contravenției.

Este fără nici o îndoială că o faptă capătă caracter contravențional prin voința legiuitorului. Prin aceeași voință poate fi înlăturat un caracter atare și să se prevadă că o faptă sau o categorie de fapte, reglementate drept contravenții, dacă sunt savârșite în anumite condiții, nu constituie totuși fapte ilicite și deci temei ai răspunderii contravenționale. Legea admite că în prezența anumitor stări, situații, cazuri, împrejurări, etc., caracterul contravențional obișnuit al unei fapte să fie în mod excepțional îndepărtat. Este vorba de cauzele care înlătură caracterul contravențional al unor fapte ilicite. Aceste cauze se datorează unor situații obiective care țin fie de aspectele materiale ale faptei ilicite, fie de cele subiective. Potrivit legii, nu constituie contravenție fapta savârșită în stare de legitimă apărare, din cauza unei întâmplări ce nu putea fi prevăzută sau înlăturată, precum și aceea savârșită din constrângere, riscul întemeiat sau în stare de necesitate. Tot astfel, nu constituie contravenție fapta savârșită de un angajat care din cauza executării ordinului sau dispoziției superiorului nu poate răspunde de fapta imputată.

Faptele realizate în oricare dintre condițiile precizate nu vor constitui contravenții pentru că le lipsește un element esențial – vinovăția.

E de remarcat că legea contravențională apără atât interesele persoanei ce a săvârșit fapta în limita cauzelor care exclud caracterul contravențional al faptei cât și interesele victimei de asemenea acțiuni, fiindcă fiecare dintre acestea are dreptul la apărare, integritate fizică și psihică, la siguranță și libertate personală, la proprietate privată și protecția acesteia dar acceptă și cauzarea unor daune intereselor și drepturilor persoanei. Totodată nu trebuie uitat că legea contravențională stabilește și limitele legalității pentru cauzele care înlătură caracterul contravențional al faptei, astfel contribuind la sporirea responsabilității cetățeanului pentru comportamentul său, deoarece merge vorba despre cauzarea de prejudiciu drepturilor și intereselor altor cetățeni care sunt la fel apărați de legislație.

Instituția privind cauze care înlătură caracterul contravențional al faptei este proprie diferitelor legislații contemporane în funcție de tradiția juridică a țării. În doctrina și în legislația penală și contravențională a altor state, sistemul cauzelor ce înlătură

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

caracterul contravențional al faptei conține și alte circumstanțe suplimentare celor din legea contravențională națională, cum ar fi: eroarea de fapt; beția involuntară completă și ordinul autorității ierarhice; minoritatea; activitățile violente acceptate în cadrul unor jocuri sportive; intervenții medicale, consimțământul victimei; legitima apărare a bunurilor de o înaltă valoare sau a valorilor sociale, împuternicirea legală.

Dacă luăm în considerare faptul că contravenția se deosebește de infracțiune prin caracterul prejudiciabil al faptei și prin valoarea relației sociale lezate, atunci este logic să considerăm că circumstanțele care înlătură caracterul penal al unei faptei licite sunt aplicabile și în sfera dreptului contravențional cu rectificările de rigoare. Într-o bună parte a statelor europene, legislația ce sancționează contravențiile fac referință la circumstanțele care exclud răspunderea fără o divizare clară în circumstanțe (cauze): care exclud existența contravenției, care înlătură răspunderea contravențională, care înlătură aplicarea sancțiunilor contravenționale. De exemplu, potrivit doctrinei franceze, cazurile care exclud răspunderea penală sunt: iresponsabilitatea, constrângerea la comiterea unor fapte ilegale, eroarea de fapt, executarea ordinului puterii de stat, starea de necesitate, legitima apărare, risc iminent, ele nefiind divizate în careva grupe.

Comparativ cu Codul contravențional al RM, Franța a creat o fuziune între Codul contravențional și Codul penal, astfel în Codul penal francez putem distinge partea legislativă în care sunt incluse dispozițiile generale, aplicarea în timp și spațiu dar și dispozițiile ce prevăd responsabilitatea penală. E de menționat faptul că din motive de simplificare, legiuitorul francez a grupat într-un singur capitol cauzele de iresponsabilitate penală iar formularea juridică folosită pentru prezentarea lor editorială este: „nu este responsabil penal”. Deci, concluzionăm că, legislația franceză nu dispune de Cod contravențional ca lege distinctă și nu sunt specificate cauzele care înlătură caracterul contravențional (penal) al faptei ci sunt prevăzute doar cauzele iresponsabilității sau atenuării responsabilității.

În legislația germană, cazurile care exclud răspunderea contravențională se împart în două categorii: a) care exclud ilegalitatea și b) care exclud vinovăția. Această doctrină recunoaște trei cauze care înlătură caracterul penal al faptei: eroare de interdicție, legitima apărare și starea de extremă necesitate.

Legislația penală engleză, stabilește constatarea că ea nu enumără circumstanțe care exclud răspunderea contravențională. Soluția este, în schimb dată de practica judiciară și doctrina în materie, fiind menționate următoarele cazuri care înlătură caracterul contravențional al faptei și, implicit, răspunderea juridică: eroarea sau nerecunoașterea faptei, constrângerea fizică sau morală, acordul victimei, executarea ordinului superiorului, extrema necesitate, legitima apărare și prevenirea faptelor ilicite, săvârșirea unei fapte ilegale de către soție la comanda soțului.

Caracterul contravențional al faptei, potrivit legislației României, este înlăturat în cazul: legitimei apărări, stări de necesitate, constrângerii fizice sau morale, cazului fortuit, iresponsabilității, beției involuntare complete, erorii de fapt, precum și infirmității, dacă are legătură cu fapta săvârșită. La fel, conform Ordonanței Guvernului nr. 2/2001, art. 11, p. 2 nu răspunde contravențional minorul sub 14 ani.

Doctrina și legislația națională în domeniul investigării, reglementării și combaterii ilicitului contravențional au preluat mult din doctrinele altor state. Bazându-ne pe rezultatele analizei diverselor concepții privind cauzele care înlătură caracterul contravențional al faptei, menționăm că orice faptă concretă, săvârșită de către o

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

persoană, poartă caracter contravențional atunci când conține trăsăturile esențiale stipulate în Codul contravențional și întrunește condițiile pentru a fi încadrată în dispozițiile acestuia. Lipsa oricărei dintre aceste trăsături esențiale, exclude existența caracterului contravențional al faptei și, în consecință, exclude și răspunderea contravențională.

PERSONA JURIDICĂ - CA SUBIECT AL INFRAȚIUNII

LEGAL PERSON - AS THE SUBJECT OF THE CRIME

Mihaela COCÎRȚA

Conducător științific: **Dumitru CALENDARI**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *A legal person, such as a corporation or organization, can indeed be held liable for crimes in many jurisdictions. Identification of the legal entity: The legal entity, such as a corporation or organization, is identified as the subject of the crime. Actus Reus and Mens Rea: As with individuals, both actus reus (guilty action) and mens rea (guilty mind) must be present for a crime to be established. For corporations, this usually involves actions or omissions by senior management or agents acting on behalf of the corporation. The categories of penalties applied to legal entities, respectively fine, deprivation of the right to exercise a certain activity and liquidation. In general, holding legal entities accountable for crimes is essential to maintaining the rule of law and ensuring that corporations act ethically and responsibly.*

Keywords: *legal person, crimes, liability, applicable penalties*

Rezumat: Persoana juridică este subiectul de drept constituit în condițiile legii avînd o organizare de sine stătătoare și un patrimoniu propriu și distinct afectat realizării unui anumit scop conform cu legea, ordinea publică și bunele moravuri.

Persoanele juridice nu fac nimic prin ele însele, infracțiunile fiind întotdeauna comise de persoane fizice care în numele entității colective, decid și acționează și se folosesc de puterea economică dată de capitalul, numărul și acțiunile membrilor acestora. Prin urmare rațiunile de utilitate sunt satisfăcute prin sancționarea persoanelor fizice, nefiind necesară instituirea unei răspunderi penale proprii persoanei juridice.[1]

O persoană juridică, cu excepția autorităților publice este pasibilă de răspundere penală pentru o faptă prevăzută de legea penală dacă aceasta nu a îndeplinit sau a îndeplinit necorespunzător dispozițiile directe ale legii ce stabilesc îndatoriri sau interdicții privind efectuarea unei anumite activități și se constată cel puțin una din următoarele circumstanțe:

- fapta a fost săvârșită în interesul persoanei juridice respective de către o persoană fizică împuternicită cu funcții de conducere, care a acționat independent sau ca parte a unui organ al persoanei juridice;

- fapta a fost admisă sau utilizată de către persoana împuternicită cu funcții de conducere;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- fapta a fost săvârșită datorită lipsei de supraveghere și control din partea persoanei împuternicite cu funcții de conducere.

Persoanele juridice sunt de drept public și de drept privat care, în raporturile civile, sunt situate pe poziții de egalitate.

Sensul frecvent al noțiunii de răspundere, indiferent de forma sub care se manifestă, este acela de obligație de a suporta consecințele nerespectării unor reguli de conduită, obligație ce incumbă autorului faptei contrare acestor reguli și care poartă întotdeauna amprenta dezaprobării sociale a unei asemenea fapte.

Persoana juridică își exercită, de la data constituirii, drepturile și își execută obligațiile prin administrator. Ea poate avea unul sau mai mulți administratori.

Are calitatea de administrator persoana fizică sau în cazurile expres prevăzute de lege, persoana juridică care în condițiile legii și ale actului de constituire, este desemnată să acționeze în raporturile cu terții, individual sau colectiv, în numele și pe contul persoanei juridice.

Persoana juridică, cu excepția autorităților publice este pasibilă de răspundere penală pentru săvârșirea unei infracțiuni dacă este prezentă cel puțin una din următoarele condiții:

- persoana juridică este vinovată de neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a dispozițiilor directe ale legii ce stabilesc îndatoriri sau interdicții pentru efectuarea unei anumite activități;

- persoana juridică este vinovată de efectuarea unei activități ce nu corespunde actelor de constituire sau scopurilor declarate;

- fapta care creează pericolul cauzării de daune în proporții considerabile persoanei, societății sau statului a fost săvârșită în interesul acestei persoane juridice sau a fost admisă, aprobată, utilizată de organul sau persoana împuternicită cu funcții de conducere a persoanei juridice respective.

Conform legislației RM pentru săvârșirea infracțiunilor, persoanelor juridice li se pot aplica următoarele pedepse penale: amenda, privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate, lichidarea.

Amenda se aplică în calitate de pedeapsă principală. Privarea persoanei juridice de dreptul de a exercita o anumită activitate și lichidarea acesteia se aplică atât ca pedepse principale, cât și ca pedepse complementare.

În cazurile prevăzute la art.21 alin. (3) CP al RM, mărimea amenzii pentru persoanele juridice se stabilește în limitele de la 1500 la 60000 unit. conv., în funcție de caracterul și gravitatea infracțiunii săvârșite, de mărimea daunei cauzate, luându-se în considerare situația economico-financiară a persoanei juridice. În caz de eschivare cu rea-voință a persoanei juridice de la achitarea amenzii fixate, instanța de judecată poate să înlocuiască suma neachitată a amenzii cu urmărirea patrimoniului.

În caz de eschivare cu rea-voință a condamnatului de la achitarea amenzii stabilite ca pedeapsă principală sau complementară, instanța de judecată poate să înlocuiască suma neachitată a amenzii cu închisoare în limitele termenelor pedepsei maxime. Suma amenzii se înlocuiește cu închisoare, calculându-se o lună de închisoare pentru 100 unit. conv.

Amenda în calitate de pedeapsă complementară poate fi aplicată numai în cazurile în care ea este prevăzută ca atare pentru infracțiunea corespunzătoare.

În cazul în care condamnatul nu este în stare să plătească amenda stabilită ca

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

pedeapsă principală sau complementară, instanța de judecată poate, potrivit prevederilor art. 67 să înlocuiască suma neachitată a amenzii cu muncă neremunerată în folosul comunității, calculându-se 60 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității pentru 100 unit. conv. de amendă.

Situația economico-financiară a persoanei juridice care influențează mărimea amenzii poate fi determinată în funcție de bilanțul societății, de numărul de tranzacții, de rezultatele auditului contabil, precum și de alte reguli. Unul dintre avantajele principale ale amenzii este practic că nu necesită cheltuieli de administrare, spre deosebire de alte pedepse, cum ar fi lichidarea persoanei juridice.

Privarea unei persoane juridice de dreptul de a exercita o anumită activitate constă în stabilirea interdicției de a încheia anumite tranzacții, de a emite acțiuni sau alte titluri de valoare, de a primi subvenții și alte avantaje de la stat sau de a exercita alte activități. Privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate poate fi limitată la un anumit teritoriu sau la o anumită perioadă a anului și se stabilește pe un termen de până la 5 ani sau pe termen nelimitat.

Lichidarea persoanei juridice constă în dizolvarea acesteia, cu survenirea consecințelor prevăzute de legislația civilă și se stabilește în cazul în care instanța de judecată constată că gravitatea infracțiunii săvârșite face imposibilă păstrarea unei atare persoane juridice și prelungirea activității ei.

Lichidarea întreprinderii conduce la încetarea activității acesteia fără trecerea drepturilor și obligațiilor pe cale succesorală la alte persoane.[2]

Întreprinderea se lichidează prin hotărâre a:

- fondatorilor, în conformitate cu condițiile prevăzute în documentele de constituire ale întreprinderii, inclusiv în legătură cu expirarea termenului pentru care a fost înființată întreprinderea respectivă sau cu atingerea scopurilor în care a fost înființată;

- instanței de judecată în caz de:

- insolabilitate a întreprinderii, declarată în conformitate cu legislația;
- declarare a documentelor de constituire ale întreprinderii ca fiind nule;
- încălcare a cerințelor, stabilite de legislație, privind desfășurarea unui anumit gen de activitate, prin care se explică lichidarea întreprinderii;
- expirare a termenului pentru care a fost înființată întreprinderea respectivă sau după atingerea scopurilor în care a fost înființată (la cererea ASP), dacă fondatorii întreprinderii nu au luat hotărârea de lichidare a întreprinderii;
- neprezentare conform informației SFS, a dărilor de seamă contabile, fiscale și statistice privind activitatea întreprinderii pe o perioadă ce depășește un an.

Întreprinderea poate fi lichidată și în alte temeuri stabilite de lege.

Întreprinderea se consideră lichidată din momentul radierii ei din Registrul de stat al întreprinderilor.[3]

Concluzii: Observăm că persoanele juridice dețin un rol esențial în toate sferile de activitate socio- economică, acest rol neputând fi realizat de entități fictive. Infracțiunea nu poate fi comisă direct și personal de către persoana juridică, dar aceasta îi este imputabilă când a fost comisă în concret de către un organ sau reprezentant al acesteia. Recunoașterea capacității de acțiune a persoanei juridice nu implică o răspundere pentru fapta altuia, ci pentru o formă de activitate proprie, realizată prin intermediul altuia și determinată de structura persoanei juridice. Persoana juridică își

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

poate gestiona afacerile mai bine sau mai puțin bine, mai mult sau mai puțin corect, iar infracțiunea este expresia maximei incorectitudini de care dă dovadă persoana juridică.

Bibliografie:

1. Ulianovschi X., Dogaru M. Utilitatea răspunderii penale a persoanelor juridice. Revista Institutului Național al Justiției nr.4, 2014, p. 26.
2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74 din 14.04.2009.
3. Lege cu privire la antreprenariat și întreprinderi nr. 845 din 03.01.1992. Republicat în: Monitorul Parlamentului nr. 2 art. 33 din 28.01.1994.

REGLEMENTAREA JURIDICA A CONTRACTULUI DE ASIGURARE

THE LEGAL REGULATION OF THE INSURANCE CONTRACT

Mihaela STEFOGLO

Conducător științific: **Ion GRECU**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *An insurance contract is a legally binding agreement between an insurer (the insurance company) and the insured (the policyholder), whereby the insurer agrees to provide financial protection or reimbursement against specified losses or damages in exchange for the payment of premiums. These contracts typically outline the terms, conditions, coverage limits, and exclusions of the insurance policy. The insured pays a premium to the insurer, and in return, the insurer agrees to compensate the insured for covered losses as outlined in the policy. Insurance contracts can cover a wide range of risks, including property damage liability, health, life, and more. The primary purpose of insurance contracts is to mitigate financial risk and provide peace of mind to individuals, businesses, and other entities against unforeseen events or losses.*

Keywords: *insurance contract, insurance conditions, obligations, object of insurance, insurer*

Rezumat: Un contract de asigurare este un acord între două părți: asiguratul (beneficiarul) și asigurătorul (compania de asigurări). Acest contract are drept scop protejarea asiguratului împotriva riscurilor și pierderilor financiare cauzate de diferite evenimente neașteptate sau daune. În baza acestui contract de asigurare asiguratul se obligă să plătească asigurătorului prima de asigurare iar acesta se obligă să plătească la producerea riscului asigurat, asiguratului sau beneficiarului asigurării suma asigurată ori despăgubirea. Asigurarea este un raport juridic izvorât din lege sau dintr-un contract de asigurare consensual deoarece pentru a produce efecte juridice, este necesar consimțământul părților. Încheierea propriu-zisă a contractului de asigurare este precedată de câteva etape pe baza cărora se determină clauzele și condițiile finale ale acestuia. Întocmirea declarației sau cererii de asigurare care este o etapă în care asiguratul își manifestă dorința de a încheia asigurarea și de a oferi informații necesare pentru

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

evaluarea riscului. Prin acest document, asigurătorul îl identifică pe asigurat, iar asiguratul își manifestă voința de încheiere a contractului. Completarea cererii de asigurare cuprinde informații referitoare la obiectul și riscul asigurat.

Riscul prezintă pentru asigurător o importanță deosebită deoarece în funcție de acest element se apreciază dacă se poate accepta protecția prin asigurare și dimensiunea primei de asigurare aferente.

Momentul întocmirii contractului de asigurare este considerat o dată cu plata primelor de asigurare și emiterea documentului de asigurare și este valabil exclusiv pentru bunurile și riscurile specificate în poliță. Cele mai principale condiții ale asigurării sunt :riscul, suma asigurată,prima de asigurare, perioada de asigurare și paguba sau dauna. În asigurarea obligatorie, raporturile dintre asigurat și societatea de asigurare, drepturile și obligațiile fiecărei părți, condițiile și modul lor de implementare, se stabilesc prin lege. În asigurarea benevolă (facultativă), raporturile dintre asigurat și societatea de asigurare, drepturile și obligațiile fiecărei părți se stabilesc prin contract de asigurare. Asigurarea facultativă este mult mai diversă ca asigurările obligatorii, ținând cont de faptul are la bază un contract de asigurare între asigurat și asigurător, fiind o expresie a voinței părților. Este o formă de asigurare mai flexibilă decât asigurarea prin efectul legii deoarece se încheie că urmare a nevoii de protecție a asiguratului de un viitor risc. Asigurările facultative au o durată prestabilită, stipulată în contractul de asigurare, la expirarea căreia răspunderea asigurătorului încetează.

Potrivit legislației asigurările obligatorii se extind asupra persoanelor în privința cărora este impusă obligativitatea încheierii contractului de asigurare. Asigurările obligatorii, sau de răspundere civilă au ca obiect o valoare patrimonială egală cu despăgubirea pe care ar urma să o plătească asiguratul (persoană fizică sau juridică) unor terți prejudiciați. Există o gamă largă de astfel de asigurări, cum ar fi: asigurarea de răspundere civilă pentru pagubele produse prin accidente de autovehicule, asigurarea de răspundere profesională, asigurarea de răspundere a transportatorului pentru pasageri, pentru bagajele acestora sau pentru mărfurile transportate. În perioada de până la producerea evenimentului asigurat, asiguratul are următoarele obligații și drepturi:

Obligațiile asiguratului sunt:

- plata primelor de asigurare;
- întreținerea în condiții optime a bunurilor asigurate și luarea măsurilor pentru prevenirea pagubelor;
- comunicarea către societatea de asigurări a circumstanțelor care agravează riscul.

Drepturile asiguratului sunt:

- Dreptul la modificarea clauzelor contractului de asigurare;
- Dreptul de a încheia asigurări suplimentare;
- Dreptul la reziliere;
- Dreptul de a obține împrumut asupra polițelor de asigurare de viață;
- Dreptul de a solicita modificarea poliței de asigurare;
- Dreptul la apărarea în justiție.

În perioada de până la producerea evenimentului asigurat, asigurătorul are următoarele obligații și drepturi:

Obligațiile asigurătorului sunt:

- obligația de a elibera, la cerere duplicatul poliței sau contractului de asigurare, în

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

cazul pierderii originalului acestora;

- obligația de a elibera, la cererea asiguratului, certificat de confirmare a asigurării;
- să pună la dispoziția asiguratului condițiile de asigurare;
- să păstreze confidențialitatea asupra informației despre asigurat și persoanele asigurate, de care a luat cunoștință în procesul asigurării.

Drepturile asiguratorului sunt:

- Dreptul de a verifica existența bunului asigurat și a modului în care acesta este întreținut;
- Dreptul de a aplica sancțiuni legale când asiguratul încalcă obligațiile privind întreținerea, folosirea și paza bunurilor asigurate;
- Dreptul de a încasa primele de asigurare;
- Dreptul de a rezilia contractul de asigurare;[1]

Vorbind de domeniile de asigurare ne referim la asigurarea de viață care reprezintă o modalitate de protecție financiară, garantare și păstrare a proprietăților unei familii. Ea constituie o parte integrantă a unui plan financiar al familiei, alături de alte tipuri de investiții în afaceri imobiliare, acțiuni, depozite bancare, asigurarea fiind o garanție legată de disponibilitatea unui fond de lichidități necesare în cazul unei situații neașteptate, fără să fie afectate celelalte forme de economisire, de regulă pe termenele stabilite. [2]

În asigurarea de bunuri, interesul patrimonial decurge de regulă, din statutul de proprietar al persoanei care dorește să se asigure. Circumstanță importantă la încheierea contractului de asigurare a bunurilor, este că numai bunurile care fac obiectul intereselor legitime ale asiguratului sau ale beneficiarului pot deveni obiect al acestui contract. În cadrul asigurării de bunuri, societatea de asigurări, se obligă, ca la producerea riscului asigurat să plătească asiguratului (beneficiarului) o despăgubire.

În cazul asigurării de bunuri, suma asigurată nu trebuie să depășească valoarea bunului asigurat la data încheierii contractului de asigurare, deoarece asigurarea este astfel concepută, încât să nu permită despăgubiri mai mari decât pierderile efectiv suferite de asigurat.

Asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto nu este o excepție în partea ce ține de forma și modul în care se încheie contractul de asigurare, acesta urmând a fi încheiat în scris și în baza declarațiilor asiguratului acceptate de asigurator.

Astfel contractul de asigurare încetează prin ajungerea la termen sau prin producerea riscului asigurat. Contractul de asigurare încetează de drept prin acordul părților. Un contract de asigurare poate înceta și în alte cazuri prevăzute de legislație. Contractul de asigurare poate fi reziliat, la cererea asiguratorului sau asiguratului, doar în cazul în care partea opusă nu își onorează obligațiile prevăzute de contract sau încalcă legislația. Rezilierea, se face prin declarație scrisă față de asigurat.[3]

Contractului de asigurare nul se consideră, cu efect retroactiv, că nu a produs niciun efect juridic din momentul încheierii. Actul juridic este nul dacă nulitatea sancționează încălcarea unei dispoziții legale prin care se ocrotește un interes general (nulitate absolută). . Nulitatea contractului poate fi cauzată de declarații inexacte sau incomplete făcute de asigurat, sau de lipsa interesului asigurat din partea contractantului, în momentul încheierii acestuia.

În concluzie contractul de asigurare oferă asiguratului o siguranță financiară în fața riscurilor imprevizibile și evenimentelor neașteptate care ar putea să apară. Prin

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

intermediul acestuia asiguratul poate evita pierderile financiare sau materiale semnificative în cazul producerii unor evenimente neplăcute sau dăunătoare. Prin încheierea unui contract de asigurare asiguratul poate călători sau poate trăi cu mai multă liniște și confort știind că are un suport financiar în cazul unor evenimente neplăcute.

Bibliografie:

1. CNPF, Ghidul asiguratului. Editura CNPF, Chișinău, 2013, p. 10-11.
2. Miron Oxana, Asigurarea de viață sau depozit la termen ca metoda cea mai avantajoasă pentru protecția financiară a persoanelor fizice. În: Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul №. 2 (12)/2014, p. 47.
3. Casian Iana, Noțiuni generale privind contractul internațional de asigurare. În: Revista Națională de Drept nr. 10-11/2011, p. 163.

**PERSPECTIVA ADERĂRII REPUBLICII MOLDOVA LA UNIUNEA
EUROPEANĂ**

**THE PERSPECTIVE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA'S ACCESSION TO
THE EUROPEAN UNION**

Xenia MILEA

Conducător științific: **Olesea BLAȘCU**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *This article analyzes the evolution of relations between the Republic of Moldova and the European Union, starting from the signing of the Partnership and Cooperation Agreement and reaching the opening of accession negotiations. EU accession is presented as a major objective for the Republic of Moldova, seen as an opportunity to consolidate democracy, stimulate economic development, and promote political stability.*

Additionally, the article identifies several significant obstacles that make the path to the European Union more challenging for the Republic of Moldova. One of these obstacles is the level of economic development in the Republic of Moldova, which requires the implementation of reforms and projects to comply with EU standards. Another problem is the conflict in Transnistria.

The topic of the Republic of Moldova's accession to the EU is analyzed by specialists from various countries. This question is of particular importance both for our country and for EU member states.

Cuvinte-cheie: *European Union, accession process, evolution, Republic of Moldova, international relations*

Uniunea Europeană reprezintă unul dintre cele mai remarcabile proiecte politice și economice din istoria modernă. Născută după cel de-al Doilea Război Mondial, Uniunea Europeană a evoluat într-o uniune de 27 de națiuni diverse, promovând pacea, stabilitatea și prosperitatea pe întreg continentul. Prin valori comune, obiective comune și cooperare,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

UE a depășit granițele naționale pentru a deveni un exemplu de integrare regională de succes.

Conform tratatului privind Uniunea Europeană, orice stat de pe continentul european poate să solicite aderarea la Uniunea Europeană și, respectând anumite etape obligatorii, să devină membru al Uniunii.

Republica Moldova este vecinul apropiat al UE care și-a manifestat interesul cu privire la aderarea și integrarea UE, condusă de aspirațiile de prosperitate economică, stabilitate politică și aliniere la valorile europene. Republica Moldova și Uniunea Europeană au întreținut de-a lungul anilor un dialog stabil, bazat pe un cadru legal care a funcționat într-o măsură.

Primul pas important în relațiile dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova a fost făcut în anii 1994 – 1995, perioada când Moldova a apărut pe plan internațional în lumina mai pozitivă și a devenit chiar un exemplu al reformelor democratice. Astfel, în anul 1994, la Bruxelles, a fost semnat Acordul de Parteneriat și Cooperare între cele două entități, pus în aplicare din 1 iulie 1998, pentru o perioadă de zece ani cu posibilitatea prelungirii acestuia. Este important de menționat că Acordurile de Parteneriat și Cooperare (APC) semnate de UE cu fostele republici sovietice au avut ca scop consolidarea și extinderea relațiilor stabilite anterior prin Acordul de comerț și cooperare economică dintre UE și URSS, semnat la 18 decembrie 1989¹.

Prin Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC), relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană au fost stabilite ca un parteneriat bazat pe principii democratice și un cadru politic și juridic solid. Acest acord a fost semnat pentru susținerea eforturilor Republicii Moldova de consolidare a democrației, de dezvoltare a economiei și de finalizare a tranziției sale la economia de piață. Cadrul instituțional pentru implementarea APC a inclus Consiliul de Cooperare, Comitetul de Cooperare și Comitetul Parlamentar de Cooperare.

În anul 1999, guvernul nou ales al Moldovei - Guvernul Sturza, a prioritarizat integrarea europeană, încheierea unui acord de liber schimb între Republica Moldova și UE, inclusiv obținerea din partea UE a unui regim de vize favorabil pentru cetățenii Republicii Moldova. Cu toate acestea, demiterea guvernului la sfârșitul aceluiași an a împiedicat progresul relațiilor dintre Moldova și UE. În urma acestor evenimente, Comisia Europeană a luat decizia de a amâna acordarea grantului de 15 milioane de euro destinat sprijinirii balanței de plăți a Republicii Moldova. De asemenea, ședința Consiliului de Cooperare Republica Moldova-UE a fost amânată pe termen nedefinit. Mai îngrijorătoare este excluderea Republicii Moldova din concluziile Consiliului European de la Helsinki privind extinderea Uniunii Europene spre est².

În anul 2001, Republica Moldova a aderat la Organizația Mondială a Comerțului (OMC) și la Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est. Ca rezultat, țara noastră a fost invitată să participe la Conferința Europeană, un forum consultativ pentru miniștrii de externe ai statelor care aspirau să adere la Uniunea Europeană. În 27 decembrie 2001,

¹ GAVRILUȚA, L., Evoluția relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană: Realizări și Perspective, Teza de Doctor, Chișinău 2023, Disponibil: https://www.anacec.md/files/Gavrilita-teza_0.pdf

² STRATEGIA EUROPEANĂ A REPUBLICII MOLDOVA, CHIȘINĂU 2005, Disponibil: https://cie.library.usmf.md/images/files/documents/Strategia_europeana_Partea_1.pdf

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

a fost aprobat Documentul de Strategie a Țării (Country Strategy Paper) pentru Moldova, care acoperea perioada 2002-2006. Acest document a stabilit prioritățile de colaborare dintre UE și Republica Moldova, axându-se pe susținerea reformelor interne ale țării.

Un alt aspect important este apropierea geografică a Uniunii Europene de granițele noastre. În 2004, s-au produs două evenimente majore: aderarea la NATO a șapte noi state, printre care și România, la 2 aprilie 2004, transformând astfel granița de vest a Moldovei într-un punct de întâlnire cu Alianța Nord-Atlantică.

În perioada 2004-2006, a fost implementat un program financiar denumit Programul de Vecinătate. Acesta viza sprijinirea cooperării în zonele de frontieră dintre statele membre ale UE, statele vecine și statele candidate la aderare care împărtășesc frontiere comune cu potențialii noi membri. La mijlocul anului 2004 a fost semnat Programul de Vecinătate care urmărea să consolideze colaborarea între România, viitor membru al Uniunii Europene, și Republica Moldova, viitor vecin al UE. În aceeași perioadă, s-a finalizat negocierea Planului de Acțiuni între Republica Moldova și UE, conform politicii stabilite în cadrul inițiativei privind noua vecinătate. Această inițiativă, ulterior denumită Politica Europeană de Vecinătate (PEV), a fost concepută pentru a promova relațiile strânse și cooperarea între UE și țările sale vecine. Astfel Republica Moldova a intrat într-o nouă fază a relațiilor cu Uniunea Europeană¹.

Următorul pas foarte important în relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană a fost făcut la 27 iunie 2014 a fost semnat Acordul de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană (denumirea deplină – Acorde de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte și Republica Moldova, pe de altă parte), fiind ratificat de Parlamentul Republicii Moldova la 2 iulie 2014.

Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (UE) creează o nouă bază juridică pentru consolidarea relațiilor lor. Acest acord urmărește parteneriatul politic și integrarea economică cu UE. În acest sens, Acordul de Asociere introduce o abordare modernă și ambițioasă, care prevede crearea unei Zone de Liber Schimb Complex și Cuprinzător (DCFTA)². Acordul a fost aplicat cu titlu provizoriu de la 1 septembrie 2014 și a intrat pe deplin în vigoare la 1 iulie 2016, acesta vizând întregul teritoriu al Republicii Moldova, inclusiv regiunea transnistreană.

DCFTA (Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător) necesită ca Moldova să își armonizeze legile comerciale cu standardele Uniunii Europene. Adoptarea acestor politici UE are ca scop: îmbunătățirea gestionării guvernamentale, consolidarea principiilor democratice și creșterea oportunităților economice prin deschiderea pieței UE pentru bunurile și serviciile moldovenești.

Ulterior, în anul 2022 a fost făcut primul pas cu scopul de a obține statutul de țară candidată a UE. În data de 3 martie 2022, Republica Moldova a depus cerere pentru aderarea la Uniunea Europeană. Datorită eforturilor depuse de Republica Moldova, Parlamentul European a adoptat, pe 5 mai 2022, o Rezoluție prin care a solicitat Consiliului European și Comisiei Europene să acorde țării statutul de candidat la aderarea

¹Centrul de Informare Europeană, Disponibil: <https://cie.library.usmf.md/index.php/republica-moldova-si-oms>

²Ministerul Afacerilor Externe a Republicii Moldova, Disponibil: <https://mfa.gov.md/ro/content/negocierea-unui-nou-acord>

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

la Uniunea Europeană. Acest statut a fost acordat în urma unor acțiuni și reforme specifice întreprinse de Republica Moldova.

În noiembrie 2023, Comisia Europeană a emis o recomandare de deschidere a negocierilor de aderare cu Republica Moldova. În decembrie 2023, liderii UE au decis să deschidă negocierile de aderare cu Republica Moldova și au invitat Consiliul să adopte cadrul de negociere după ce vor fi luate măsurile relevante prevăzute în raportul Comisiei. În martie 2024, liderii UE au salutat progresele înregistrate de Republica Moldova pe calea sa de aderare la UE. Ca urmare a prezentării proiectului de cadru de negociere, aceștia au invitat Consiliul să îl adopte rapid și să avanseze fără întârziere lucrările.

În toamna anului 2023, Comisia Europeană a susținut începerea discuțiilor de aderare cu Republica Moldova. La finalul anului, liderii UE au aprobat această recomandare și au solicitat Consiliului să stabilească regulile pentru negocierile de aderare, odată ce Comisia Europeană își va finaliza evaluarea.

Cu toate că Republica Moldova pare fi aproape de aderarea la Uniunea Europeană, după părerea mea, la moment, țara noastră nu corespunde anumitor condiții pentru integrarea la UE. Sunt câteva obstacole substanțiale, din cauza cărora aderarea la UE devine mai dificilă. În vederea aderării trebuie întrunite anumite criterii. Aceste criterii (cunoscute drept Criteriile de la Copenhaga) au fost stabilite de Consiliul European de la Copenhaga în 1993 și întărite de Consiliul European de la Madrid în 1995. Una dintre condiții, stabilite la Copenhaga în 1993, este o economie de piață funcțională și capacitatea de a face față presiunilor concurențiale și forțelor pieței din UE. După părerea mai multor autori, la moment, țara noastră este slab dezvoltată în domeniul economic. Republica Moldova necesită implementarea mai multor reforme și proiecte pentru creșterea economiei, pentru că să se conformeze standardelor UE.

A doilea obstacol pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea, este conflictul transnistrean. Subiectul dat poate fi abordat din două părți diferite. Unii autori consideră, că conflictul din Transnistria nu trebuie să afecteze aderarea țării noastre la Uniunea Europeană, dând ca exemplu situația cu Cipru, care cu toate că a avut probleme teritoriale, totuși a reușit să devină membru a UE. Aceasta idee este susținută de către Înalțul Reprezentant al UE pentru afaceri externe și politică de securitate Josep Borrell. Fiind prezent la Summitul Comunității politice Europene, care a avut loc la Chișinău pe 1 iunie 2023, Josep Borrell a declarat: *„Parcursul Moldovei de integrare este distinctă de ceea ce se întâmplă în Transnistria. Cipru a devenit membru al Uniunii Europene, având probleme teritoriale. Moldova la fel poate face acest lucru”¹*. După părerea lui Transnistria nu poate să afecteze parcursul european a Moldovei.

Totuși există și altă părere, conform căreia conflictul transnistrean reprezintă un obstacol serios pentru aderarea Republicii Moldova la UE. Aceasta părere este susținută de membru al Parlamentului European – Dacian Cioloș, el crede că Uniunea Europeană nu va mai fi dispusă să primească în rândurile sale un stat care se confruntă cu neclarități teritoriale: *„A făcut asta cu Cipru și au dat greș”*. De asemenea, Leonard Orban, fost comisar european, este de părerea că principala problemă care va fi abordată în timpul

¹BORRELL, J., Summit CPE//: „Transnistria nu e o problemă pentru procesul de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană”, Disponibil: <https://anticoruptie.md/ro/stiri/summit-cpejosep-borrell-transnistria-nu-e-o-problema-pentru-procesul-de-integrare-a-republica-moldova-in-uniunea-europeana>

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

negocierilor este regiunea transnistreană, de aceea, crede el, Republica Moldova nu are nici o șansă să finalizeze procedura de negocieri¹. Subiectul dat este destul de controversat. Cu toate că există mai multe opinii, după părerea mea, aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană ar fi mai simplă fără existența unui conflict teritorial. Republica Moldova trebuie să exploreze modalități de "actualizare" a metodologiilor de rezolvare a conflictului transnistrean, luând în considerare experiența extrasă din alte conflicte din regiunea Europei de Sud-Est.

Din cele menționate mai sus, relația dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană a evoluat semnificativ de la semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare până la deschiderea negocierilor de aderare. Aderarea la UE este acum un obiectiv major pentru Republica Moldova.

După părerea mea, drumul Republicii Moldova spre Uniunea Europeană necesită mai mult timp, efort și implementarea mai multor reforme în domeniul economic, politic, domeniul justiției și drepturilor omului. Și nu în ultimul rând, țara noastră trebuie să realizeze măsuri în combaterea corupției și combaterii criminalității organizate. Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană ar fi o oportunitate importantă pentru progresul țării, deși are cât avantaje, atât și dezavantaje. Este crucial ca acest proces să fie condus cu înțelepciune, promovând principii comune de democrație, respectarea legii și creștere economică.

INTENȚIA ȘI FORMELE SALE

INTENTION AND ITS FORMS

Alexandru MÎRZA

Conducător științific: **Radion COJOCARU**, dr., prof. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The thesis addresses, in its content, the issues and the aspects that we considered to be the most important and which are required to be properly understood and applied pertinently in practice. In theory, the thesis constitutes an approach to controversial opinions and proposals presented in the specialized literature of the Republic of Moldova, as well as foreign, with special reference to the institution of intention as a form of guilt. From the perspective of the theoretical side, one can elaborate the appropriate strategy for fighting crimes committed intentionally. In this context, the theoretical importance lies in the fact that the work presents by itself a study well systematized and documented by practical solutions and can be considered in the course of undergraduate and postgraduate studies - in the teaching of criminal disciplines, as well as the propagation of ideas to combat the phenomenon with growing nuances of dynamics.*

Keywords: *intention, crimes, strategies*

¹BEȘLEAGA, P., Disponibil: <https://diez.md/2023/08/30/regiunea-transnistreana-un-impediment-in-aderarea-moldovei-la-ue/>

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Rezumat: Dreptul penal, în totalitate, este structurat în jurul a trei instituții fundamentale: infracțiunea, răspunderea penală și pedeapsa. Infracțiunea determină răspunderea penală și pedeapsa, în sensul că fără infracțiune nu poate exista răspundere penală, iar fără răspundere penală nu se poate concepe aplicarea unei pedepse. Ca instituție, infracțiunea cuprinde un sistem de norme juridice penale ce consacără definiția sa, trăsăturile esențiale, punând în evidență structura și conținutul său. Unii autori, cum ar fi Pop Octavian, privesc infracțiunea ca un fenomen material, uman, social, moral, politic și juridic, căci ea implică, deopotrivă, o manifestare de energie fizică, un act de conduită umană, o vătămare și o punere în pericol a unor valori sociale, o atitudine moral-politică a făptuitorului față de ordinea de drept și de valorile apărute de aceasta, o încălcare a normei sau a unor obligațiuni juridice.

Latura subiectivă a infracțiunii poate fi considerată în strânsă legătură cu latura obiectivă a acesteia. Pentru existența infracțiunii nu se poate concepe o latură fără cealaltă, deoarece ele constituie o unitate. Ca atare nu este suficient să se stabilească numai comiterea de către o persoană a acțiunii (inacțiunii) și urmarea periculoasă a acesteia, ci trebuie să se constate și că acestea au fost precedate și însoțite de procese psihice specifice infracțiunii, întrucât răspunderea penală presupune atât un temei obiectiv (latura obiectivă), cât și unul subiectiv (latura subiectivă). Latura subiectivă se deduce întotdeauna din cea obiectivă. Latura subiectivă și cea obiectivă a infracțiunii se află într-o opoziție absolută una față de alta, în sensul că realitatea obiectivă se deosebește de imaginea ei formată în conștiință. În afara acestor limite ele se găsesc într-o continuă legătură reciprocă, precum și într-o opoziție relativă. Ele se studiază de către știința dreptului penal în mod separat “... numai pentru că fiecare examinează aceeași realitate (infracțiunea) din unghiuri diferite, spre a reliefa mai bine complexitatea fenomenului în raport cu exigențele legii penale, dar nu pentru că ar exista ca realități distincte”. Deci, latura obiectivă prin modul, mijloacele și circumstanțele concrete de realizare scoate în evidență caracterul proceselor psihice de care a fost subiectul înainte și în timpul săvârșirii infracțiunii, felul atitudinii lui față de ea ca fenomen social - juridic, față de urmările ei posibile. Sub acest aspect este ilustrativă fapta în care subiectul, înarmat cu un topor, a pândit victima și când aceasta a apărut i-a aplicat cu muchia toporului o lovitură în cap, cauzându-i o fractură cu înfundarea osului cranian. Deși, din constatările medico - legale rezultă că, lovitura aplicată n-a periclitat viața victimei, instanța de judecată constată că instrumentul utilizat, zona vitală a corpului asupra căreia a fost aplicată lovitura și intensitatea acesteia evidențiază intenția inculpatului de a omorâ. Mai mult decât atât, latura obiectivă, prin particularitățile de realizare a fiecărui act fizic, determină desfășurarea proceselor psihice din conștiința infractorului. Astfel, făptuitorul, în funcție de reușita sau nereușita unor acte fizice concrete, renunță la unele scopuri, își fixează altele, corespunzătoare posibilităților de săvârșire a faptei proiectate sau chiar la continuarea săvârșirii ei. Intenția poate fi directă sau indirectă (eventuală). În conformitate cu articolul 17 al Codului penal al Republicii Moldova „se consideră că infracțiunea a fost săvârșită cu intenție dacă persoana, care a săvârșit-o, își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, le-a dorit sau admitea, în mod conștient, survenirea acestor urmări”.

Prin urmare, deosebirea principală dintre intenția directă și cea indirectă se face după criteriul emoțional - volitiv: în caz de intenție directă persoana dorește survenirea consecințelor social periculoase; indirectă - nu le dorește, însă în mod conștient admite

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

survenirea lor. În afară de gruparea intenției în directă și eventuală, distingem și un alt aspect al ei: intenția determinată și nedeterminată. Pentru intenția determinată este caracteristic faptul că ea este îndreptată spre a produce o consecință penală exact determinată. Pentru intenția nedeterminată consecința penală, deși face parte din previziunea subiectului, dar aparține în conștiința lui nu este determinată. La rândul său intenția determinată poate fi simplă și alternativă. Pentru intenția simplă este caracteristic faptul că subiectul dorește o anumită consecință penală. În cazul intenției determinate alternative subiectul admite posibilitatea de a provoca prin acțiunile sale una sau mai multe consecințe penale, prevăzute și dorite de el. În afară de gruparea intenției în directă și eventuală, distingem și un alt aspect al ei: intenția determinată și nedeterminată. Pentru intenția determinată este caracteristic faptul că ea este îndreptată spre a produce o consecință penală exact determinată. Pentru intenția nedeterminată consecința penală, deși face parte din previziunea subiectului, dar aparține în conștiința lui nu este determinată. De exemplu, vinovatul prevede, că în urma acțiunilor sale poate surveni moartea victimei sau pot fi provocate leziuni corporale grave. În legătură cu vinovăția se impune observația că ceea ce trebuie să se dovedească, în cazul fiecărei fapte concrete, este că aceasta a fost săvârșită în acea formă și eventual, cu acea modalitate a vinovăției cerută de lege pentru existența tipului particular de infracțiune căruia ea ar urma să-i aparțină. Dacă infracțiunea respectivă se comite cu intenție, trebuie să se facă dovada că fapta concretă luată în considerație s-a săvârșit cu intenție, eventuala existență a culpei nefiind relevantă. De asemenea, dacă legea cere ca infracțiunea să se comită cu intenție directă, trebuie să se probeze prezența acestei modalități a intenției, intenția indirectă neprezentînd, în cazul dat nici un interes. Subiecte ale răspunderii juridice sînt acele persoane împotriva cărora se exercită constrîngerea de stat prin aplicarea de sancțiuni juridice. Calitatea de subiect al răspunderii juridice intervine în toate cazurile cînd are loc săvîrșirea faptei ilicite cu vinovăție. Esența teoriei intenției criminale a fost exprimată de Hafner, care susținea că: „Cel care nu are conștiința comiterii unui act ilicit nu poate fi pedepsit pentru o infracțiune intenționată”. În doctrina Republicii Moldova culpa cu prevedere își găsește echivalentul denumirii atît în reglementarea legislativă, cît și în doctrină în denumirea de încrederea exagerată în sine (ușurința penală). Aceasta este o formă de imprudență cînd persoana prevede posibilitatea survenirii consecințelor socialmente periculoase ale acțiunii sau inacțiunii sale, însă considera nechibzuit că ele vor putea fi ușor evitate. La momentul actual, pentru înțelegerea esenței și necesității intenției la încadrarea infracțiunii, o vom prezenta în cadrul laturii subiective a unei infracțiuni concrete – pruncuciderea. În sensul dat, reieșind din dispozițiile art.17 CP al RM, pruncuciderea este săvârșită prin intenție direct atunci cînd subiectul își dă seama că acțiunea sau inacțiunea săvârșită este una periculoasă pentru viața copilului nou-născut, prevede posibilitatea decesului victimei și dorește survenirea acestuia. În ceea ce privește reglementarea intenției în legislațiile penale contemporane, trebuie să începem de la afirmația că noțiunea de latură subiectivă nu este prevăzută în toate codurile penale ale țărilor de peste hotare. În unele coduri penale latura subiectivă nu este menționată deloc, în altele nu este legislativ prelucrată în de ajuns, în unele coduri penale (de exemplu codul penal francez) este foarte bine relatată. În concluzie, statuăm că se consideră că infracțiunea a fost săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

prejudiciabile, le-a dorit sau admitea, în mod conștient, survenirea acestor urmări. Am văzut că Codul penal al Republicii Moldova determină următoarele trăsături ale intenției: 1) persoana își dă seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale; 2) a prevăzut urmările ei prejudiciabile; 3) a dorit survenirea urmărilor prejudiciabile (intenția directă) sau le-a admis în mod conștient (intenția indirectă).

În concluzie, statuăm că se consideră că infracțiunea a fost săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, le-a dorit sau admitea, în mod conștient, survenirea acestor urmări. Conținutul intenției este determinat de totalitatea acelor circumstanțe de fapt, semne obiective ale infracțiunii, importante pentru calificarea infracțiunii și individualizarea răspunderii făptuitorului.

Bibliografie:

1. Alecu Gh. Drept penal. Partea generală. Ediția a II-a revizuită și adăugită. Constanța: Ed. Europolis, 2007.
2. Antoniu G. Eroarea de drept penal. În: Revista de drept penal, nr. 1. București: 1994.
3. Baltag D., Vinovăția - temei sau condiție a răspunderii juridice? // Revista Națională de Drept, 2006, nr.6.
4. Basarab M., Drept penal, Partea generală, Vol. 1, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1992.
5. Borodac A., Gherman M. Calificarea infracțiunilor. Chișinău. Tipografia Centrală, 2006.
6. Brânză S., Ulianoschi Gh., Considerații privind Capitolul II „Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei din proiectul noului Cod penal al R. Moldova” // Revista Națională de Drept, nr. 11/2001.
7. Bulai C. Manual de drept penal. Partea generală. București: Ed. All, 1997.
8. Craiovan I., Tratat elementar de teoria generală a dreptului. București: Ed. ALL Beck.
9. Guiu M., Noțiunea și temeiul răspunderii penale // Dreptul, 1994. nr.10-11.
10. Niculcanu C., Despre conținutul juridic al legitimei apărări, reglementată de art.44 din Codul penal // Dreptul, 2003, nr.8.

TACTICA EFECTUĂRII PREZENTĂRII SPRE RECUNOAȘTERE

**THE TACTIC OF PERFORMING THE PRESENTATION FOR
RECOGNITION**

Nicolae MOCANU

Conducător științific: **Vitalie JITARIUC**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The connection between forensics and procedural-criminal law consists in the fact that, on the one hand, the methods and means of forensic research are connected within the criminal process and only within the limits allowed by the rules of procedural-criminal law with regard to these names. The assessment of the forensic*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

investigation is also done on the basis of procedural-criminal standards. On the other hand, procedural-penal norms provide for certain criminal investigation activities, and forensics elaborates the rules according to which such activities must be carried out in order to attain the most extreme proficiency. Along with the numerous scientific methods and means that the forensic technique makes available to judicial bodies for the identification of persons or carcasses, within the case of introduction for acknowledgment of persons and corpses, we can also speak of the existence of an identification method particular to forensic tactics, based on which various procedural subjects (witnesses, injured persons, sometimes even criminals) are called to recognize persons or corpses having a certain connection with a criminal case, the presentation for acknowledgment of persons and corpses not being regulated distinctly by our criminal enactment, it does not is confined as such in the category of evidence listed in Article 93 CPP of the Republic of Moldova.

Keywords: *recognition, forensic tactics, crime, witnesses*

Prezentarea pentru recunoaștere este o activitate cu caracter practic destinată identificării unor persoane, cadavre sau obiecte, de către anumite persoane, cum sunt, de exemplu, martorii care le-au perceput în împrejurări determinate de săvârșirea unei infracțiuni sau a unui alt fapt juridic cu implicații penale. Pe lângă numeroasele metode și mijloace științifice, pe care tehnica criminalistică le pune la îndemâna organelor judiciare pentru identificarea persoanelor, obiectelor sau fenomenelor, în acest caz putem vorbi și de existența unei metode de identificare proprii tacticii criminalistice, pe baza căreia diverși subiecți procesuali (martori, persoane vătămate, uneori chiar infractori) sunt chemați să recunoască persoane sau obiecte având o anumită legătură cu o cauză penală.

În esență, ne aflăm în fața unui proces memorial de identificare a unor indivizi sau lucruri percepute, cunoscute anterior. Ținem să facem această precizare și în ideea prevenirii oricărei confuzii între procesul psihic de recunoaștere, ca formă a reactivării și noțiunea de recunoaștere în accepțiunea sa juridică, respectiv de mărturisire.

Recunoașterea prin acest procedeu tactic nu este reglementată în mod distinct de către legislația noastră procesual penală, ea nefiind consfințită ca atare în categoria mijloacelor de probă. Desigur, această reglementare nici nu se impune cu necesitate, întrucât ea nu reprezintă altceva decât o modalitate de ascultare a persoanelor, căpătând forma unor declarații ale martorilor, părții vătămate, ale învinutului sau inculpatului.

Prezentarea pentru recunoaștere are o importanță egală cu importanța activității de ascultare propriu-zisă a oricărui subiect procesual care are cunoștința despre vreo faptă sau împrejurare de natură să servească la soluționarea cauzei, inclusiv la identificarea autorului sau victimei unei infracțiuni. Este firesc și obligatoriu ca prezentarea pentru recunoaștere să se supună prevederilor procedurale incidente ascultării martorilor și, totodată, datorită particularităților și importanței sale, să fie efectuată pe baza unor reguli tactice specifice.

La soluționarea cauzelor penale, prezentarea spre recunoaștere se înscrie printre activitățile procedurale cu o rezonabilitate deosebită. Analiza practicii organelor de urmărire penală demonstrează categoric că cercetarea actelor de viol, tâlhărie, jaf, șantaj, escrocherie și a altor infracțiuni grave, trebuie să se realizeze neapărat în baza identificării agresorului și împrejurărilor cauzei prin intermediul prezentării spre recunoaștere. S-a

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

constatat că procentul, în urma prezentării spre recunoaștere la cercetarea acestor categorii de infracțiuni, depășește cifra de 80 la sută. În majoritatea cazurilor (62%), această activitate se efectuează la etapa inițială de cercetare. În sfârșit, două din trei persoane recunoscute ca fiind autori ai infracțiunilor violente (viol, tâlhărie, jaf, șantaj), sunt supuse arestului preventiv. Așadar, datorită prezentării spre recunoaștere se pot obține date care vor dovedi în mod direct săvârșirea infracțiunii de către o anumită persoană sau vor pune în lumină aspectele esențiale ale activității infracționale. Pe lângă numeroasele metode și mijloace științifice, pe care tehnica criminalistică le pune la îndemâna organelor judiciare pentru identificarea persoanelor, obiectelor sau fenomenelor, în acest caz putem vorbi și de existența unei metode de identificare proprii tacticii criminalistice, pe baza căreia diverși subiecți procesuali (martori, persoane vătămate, uneori chiar infractori) sunt chemați să recunoască persoane sau obiecte având o anumită legătură cu cauza penală.

Ca formă importantă de identificare criminalistică, prezentarea spre recunoaștere constituie una dintre cele mai eficiente modalități de identificare a cadavrelor necunoscute, de stabilire a apartenenței bunurilor sustrate în mod ilicit, a armelor și uneltelor folosite la comiterea infracțiunii și a altor obiecte ce se referă la latura obiectivă a acesteia. Prezentarea spre recunoaștere are o importanță egală cu importanța activității de ascultare propriu-zisă a oricărui subiect procesual care are cunoștință despre vrea faptă sau împrejurare de natură să servească la soluționarea cauzei, inclusiv la identificarea autorului sau victimei unei infracțiuni.

În concluzie voi începe cu următoarea constatare: în cazul prezentării spre recunoaștere, procesul memorial de identificare trebuie să se bazeze pe compararea trăsăturilor caracteristice ale unei persoane sau obiect, prezentat spre recunoaștere, cu trăsăturile caracteristice percepute într-un moment anterior, comparare din care se pot desprinde concluzii referitoare la identificarea, asemănarea sau deosebirea acestora. Această formă de reactivare memorială poate fi mai mult sau mai puțin precisă, întrucât ea este rezultatul unor mecanisme psihologice, a unor procese de observare, memorare sau redare, asemănătoare în foarte multe privințe cu procesul de formare a mărturiei. Este evident că, în organizarea și evaluarea exactă a rezultatelor prezentării pentru recunoaștere, organul judiciar trebuia să ia în calcul legile psihice care stau la baza procesului cognitiv, la condițiile obiective și subiective de natură să influențeze percepția, stocarea și redarea. Valoarea recunoașterii va depinde, în primul rând, de *calitatea percepției, de condițiile* în care ea a avut loc.

O influență importantă asupra calității recepției joacă și *factorii subiectivi*, cum ar fi, spre pildă, calitatea organelor de simț, vârsta și inteligența, nivelul de instruire, stările de oboseală, atenția etc. Importante sunt și stările de tensiune emoțională specifice percepției unor fapte cu pronunțat caracter afectogen, stări accentuate mai ales la persoanele vătămate. Raportat la intervalul de timp dintre momentul percepției și cel al recunoașterii, trebuie să fie luați în calcul și factorii care influențează *procesul de memorare*, dintre care amintim rapiditatea și perioada de stocare a informațiilor percepute, tipul de memorie, intervalul de timp dintre momentul observării și cel al redării ș.a. De asemenea, în legătură cu *calitatea redării*, se cuvine a fi avute în vedere, ca și la ascultarea martorilor, caracteristicile personalității celui care este chemat să facă recunoașterea. În procesul recunoașterii se întâlnesc și cauze de natură psihică, deci subiectivă, care pot conduce la erori în recunoaștere, din care motiv este necesar să

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

atragem atenția asupra unor *false identificări*, determinate de imposibilitatea localizării în timp și spațiu a unor persoane sau obiecte, dar care prezintă unele trăsături coincidente, asemănătoare, apărând ca familiare persoanei chemate să facă recunoașterea.

De asemenea, menționăm și faptul că prezentarea pentru recunoaștere a persoanelor și cadavrelor nu este consfințită prin mijloace de probă enumerate în cuprinsul Codului de procedură penală. Ea se particularizează, totuși, în cazul activității de ascultare prin scopul și finalitatea bine conturate: identificarea de persoane și cadavre care prezintă importanță pentru aflarea adevărului și corecta soluționare a cauzelor penale. Acest gen de recunoaștere are drept scop individualizarea persoanelor cu identitate necunoscută, constituind, totodată, o metodă de verificare a probelor administrate în cauză ori a versiunilor elaborate pe parcursul urmăririi penale, privind identitatea, stabilită pe baza examinării științifice ori a altor mijloace materiale de probă descoperite în câmpul infracțional.

Bibliografie:

1. Codul penal al Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129. În vigoare din 12 iunie 2003.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
3. BASARAB M. Criminalistica. Litografia Universității „Babeș Bolyai”, Cluj, 1988, p. 52.
4. AIONIȚOAIIE C., SANDU I. et. al. Tratat de tactică criminalistică. Ed. a II-a. București: Carpați, 1995
5. BERCHEȘAN V. Cercetarea penală. Criminalistica - Teorie și practică (îndrumar complet de cercetare penală). București: Icar, 2001.
6. BERCHEȘAN V. Valorificarea științifică a urmelor infracțiunii. Curs de tehnică criminalistică. Vol. I. București: Little Star, 2002.

**ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA CENTRELOR DE DETENȚIE
PENTRU MINORI ȘI TINERI**

**ORGANIZATION AND FUNCTIONING OF DETENTION CENTERS
FOR MINORS AND YOUNG PEOPLE**

Crina MUNTEANU

Conducător științific: **Vitalie JITARIUC**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The subject of the study is the implementation of penalties by minors in juvenile detention centers. The purpose of the study is to examine the characteristics of educational-corrective institutions for minors, as well as the execution of penalties in the form of deprivation of liberty in these institutions. This paper proposes both a theoretical*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

and practical approach to issues concerning juvenile detention centers. The methodological framework of the study, based on research into the given scientific problem, has been established through the analysis of normative-legislative and practical materials, as well as doctrinal-theoretical sources. The scientific novelty and originality of the study stem from several aspects: it introduces fresh perspectives on these centers, addressing factors such as the impact of detention on the development of minors, the effectiveness of various rehabilitation programs, and policies and practices aimed at improving conditions within these centers; it identifies existing problems within juvenile detention centers; and it offers practical recommendations for their enhancement.

Keywords: *detention, punishment, minors, centers etc*

Criminalitatea în rândul minorilor și problemele prevenirii acesteia au atras întotdeauna o atenție sporită. Aceasta este pe deplin justificată, deoarece în întreaga lume, tineretul reprezintă rezerva pentru dezvoltarea socială a societății. Infracțiunile comise de adolescenți în conformitate cu legislația penală și administrativă arată deficiențele existente în sistemul de educare a minorilor, precum și în condițiile care îi integrează în viața noastră socială. Nu întâmplător, prevenirea criminalității juvenile este considerată în întreaga lume un aspect foarte important al prevenirii criminalității în ansamblu.

Administrația penitenciară și apoi educația sub supraveghere sunt conștiente de specificitatea delincvenței juvenile și, în consecință, de tratamentul judiciar adecvat care trebuie rezervat acesteia. În ceea ce privește detenția, promiscuitatea dintre adulți și minori este rapid considerată ca fiind imorală și periculoasă. Prin urmare, se desfășoară acțiuni, cu mai mult sau mai puțin succes, pentru a separa aceste două categorii. Majoritatea măsurilor se referă la închisorile deja existente, care trebuie amenajate diferit și făcute mai confortabile pentru izolarea unora față de alții. Cu toate acestea, spațiile pentru minori rămân insuficiente și nu toate instituțiile penitenciare sunt dotate cu ele, atât din lipsă de voință a politicienilor locali, cât și din motive de structurare a clădirilor vechi și prea înguste. Soluțiile multiple adoptate, adesea minimale, nu pot deci să satisfacă nevoile importante de primire a tinerilor infractori. În plus, aceștia aparțin unor categorii diferite de deținuți pe care, de asemenea, este necesar să-i separăm: cei condamnați, cei arestați preventiv nu trebuie să beneficieze de același tratament. De aceea, se imaginează, se creează și se populează structuri specifice, rezervate exclusiv celor mai tineri, care sunt umplute cu minori delincvenți. Acestea au obiective oficiale divergente, deși reeducarea este întotdeauna în centrul proiectului. Odată ce aceste închisori pentru minori sunt realizate, „realitatea” detenției în aceste instituții pentru minori este sistematic în contradicție cu idealul descris pe hârtie.

În fața insecurității și a criminalității, în ochii publicului larg, închisoarea este percepută mai întâi ca un loc de pedeapsă extremă, considerat inițial ca fiind o soluție social utilă și eficientă, mai degrabă decât un univers complex și adesea dăunător. Pentru mulți profesioniști din domeniul justiției și al educației specializate, izolarea apare ca ultimul resort în fața comportamentelor grave de delincvență, adesea asociate cu violența. Totuși, nu se poate nega faptul că majoritatea văd închisoarea ca pe expresia unui eșec dureros al mecanismelor de prevenție și de însoțire socio-educatională. Acest lucru este cu atât mai adevărat atunci când vine vorba despre minori și tineri majori: o populație care reflectă, fără îndoială, marele eșec al unui sistem social, luat în ansamblul său, de a

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

acționa în direcția unei evoluții favorabile atât pentru tineretul său, cât și pentru mediul său social.

Legiuitorul în pct.5 a Statutului executării pedepsei de către condamnați definește noțiunea de penitenciar și oferă clasificarea lor. Astfel, „penitenciar (unitate penitenciară, instituție penitenciară) – instituție subordonată Administrației Naționale a Penitenciarelor în care, conform hotărârii instanței de judecată, își execută pedeapsa privativă de libertate persoanele condamnate la închisoare și detențiune pe viața, precum și locurile de detenție provizorie pentru persoanele față de care a fost aplicată măsura arestului preventiv.” Închisoarea sau privarea legală de libertate a unei persoane rezultă fie dintr-o confirmare a vinovăției (în cazul condamnaților), fie dintr-o prezumție de vinovăție (în cazul inculpaților). În plus, autoritatea exercită un control important asupra viitorului persoanei aflate în detenție.

Sistemul de penitenciare în Republica Moldova este reglementat prin 3 acte normative: Codul penal, Codul de executare și Legea nr. 300 cu privire la sistemul administrației penitenciare.

Codul penal reglementează categorii de penitenciare, specificând că persoanele care nu au atins vârsta de 18 ani execută pedeapsa cu închisoare în **centrele de detenție pentru minori și tineri**, ținându-se cont de personalitatea condamnatului, antecedentele penale și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite.

Codul de executare stipulează că persoanele condamnate care nu au ajuns la majorat execută pedeapsa în **centre de detenție pentru minori și tineri** sau în sectoare separate ale penitenciarelor nespecializate, cu asigurarea pentru ei a condițiilor penitenciarului pentru minori.

Legea nr. 300 cu privire la sistemul administrației penitenciare menționează că minorii execută pedeapsa în **centre de detenție pentru minori și tineri**.

În primul rând, este important să clarificăm ce este un centru de detenție pentru minori și tineri. Aceasta este o formă de instituție de corecție destinată executării pedepselor de către minori. Aceste centre ocupă un loc distinct în întreaga structură a sistemului de corecție al statului. Acest lucru se datorează faptului că vârsta infractorilor impune condiții speciale pentru executarea pedepselor. Înțelegem că în centru de detenție pentru minori și tineri, condițiile trebuie să fie mai blânde în comparație cu închisorile destinate adulților. De fapt, în centru de detenție pentru minori și tineri se depun eforturi speciale pentru reeducarea adolescenților.

În conformitate cu legislația penală sînt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, în momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani. Cu titlu de excepție, persoanele fizice care au vârsta între 14 și 16 ani sînt pasibile de răspundere penală numai pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute expres de art.21 alin.(2) al Codului penal.

Astfel condamnații în vîrstă de pînă la 18 ani execută pedeapsa în Centre de detenție pentru minori și tineri în modul și în condițiile stabilite de lege. Condamnații care nu au împlinit vârsta de 18 ani pot executa pedeapsa și în sectoare separate ale penitenciarelor pentru adulți, însă în condițiile centrului de detenție pentru minori și tineri. O condiție obligatorie în acest sens este deținerea separată a condamnaților minori de condamnații adulți. La împlinirea vârstei de 18 ani, comisia înființată în penitenciar hotărăște asupra oportunității executării în continuare a pedepsei de către condamnat în centrul de detenție pentru minori și tineri pînă la atingerea vârstei de 23 de ani.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Regimul de deținere în centrul de detenție pentru minori și tineri corespunde regimului stabilit pentru penitenciarul de tip semiînchis, cu excepțiile prevăzute de lege.

În Republica Moldova există doar un singur centru pentru deținerea condamnaților minori și tineri cu vârsta de până la 23 de ani, de sex masculin - Penitenciarul nr.10-Goian.

Există o serie de documente internaționale care stabilesc standardele pentru respectarea drepturilor copilului în administrarea justiției:

Convenția ONU privind drepturile copilului, în articolele 37 și 40, stabilește unele garanții pentru administrarea justiției pentru copii cu respectarea și protejarea drepturilor copiilor, în special stabilește: „Statele părți vor garanta că:

1. nici un copil nu va fi supus la tortură, la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante. Pentru infracțiunile comise de persoane sub vârsta de optsprezece ani nu vor fi pronunțate nici pedeapsa capitală nici închisoarea pe viață fără posibilitatea de eliberare;

2. nici un copil nu va fi privat de libertate în mod ilegal sau arbitrar. Arestarea, deținerea sau întemnițarea unui copil trebuie să fie conformă cu legea și se va folosi numai ca măsură extremă și pentru cea mai scurtă posibil perioadă de timp;

3. orice copil privat de libertate va fi tratat cu omenie și cu respectul datorat demnității persoanei umane și de o manieră care să țină seama de nevoile persoanelor de vârsta sa. În special, orice copil privat de libertate va fi separat de adulți — în afară de cazul când se consideră în interesul superior al copilului să nu se procedeze astfel — și va avea dreptul de a menține contactul cu familia sa prin corespondență și prin vizite, în afara unor cazuri excepționale;

4. orice copil privat de libertate va avea dreptul de acces rapid la asistență juridică sau la orice altă asistență corespunzătoare, precum și dreptul de a contesta legalitatea privării sale de libertate în fața unui tribunal sau a unei alte autorități competente, independente și imparțiale și dreptul la decizie rapidă în orice asemenea acțiune”.

Ca urmare a studiului realizat am ajuns la următoarele *concluzii*:

1. „Interesul superior al copilului” este un principiu fundamental în dreptul internațional și național care stabilește că orice decizie sau acțiune care afectează copiii ar trebui să aibă ca scop principal protejarea și promovarea bunăstării lor într-un mod holistic și individualizat. Acest principiu este recunoscut în numeroase instrumente juridice internaționale, inclusiv Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului.

2. În ceea ce privește centrele de detenție pentru minori, respectarea interesului superior al copilului ar implica luarea în considerare a impactului detenției asupra dezvoltării fizice, emoționale și sociale a copiilor și asigurarea că măsurile luate în cadrul acestor centre sunt în concordanță cu drepturile și necesitățile acestora. Acest lucru ar putea include implementarea unor programe de reabilitare și educaționale adecvate, asigurarea unui mediu sigur și non-discriminatoriu și promovarea reunificării familiilor sau a altor alternative la detenție, atunci când este posibil și în interesul superior al copilului.

Bibliografie:

1. Hotărârea Guvernului nr. 583 din 26.05.2006 cu privire la aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnați, Publicat în Monitorul Oficial Nr. 91-94 din

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

16.06.2006.

2. Art.72 alin.(5) Codul penal al Republicii Moldova adoptat la 18.04.2022. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 128-129 din 13.09.2002. Republicat în Monitorul Oficial Nr. 72-74 din 14.04.2009.

3. Administrația Națională a Penitenciarelor, Penitenciare/Subdiviziuni subordonate, Disponibil: <https://www.anp.gov.md/subdiviziuni-subordonate>

4. Convenția ONU privind drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 la New York. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993.

**DELIMITAREA INFRAȚIUNII DE JAF DE INFRAȚIUNEA DE
TÂLHĂRIE**

THE DISTINCTION BETWEEN ROBBERY AND BURGLARY

Olivia MOCANU

Conducător științific: **Veaceslav DANDEȘ**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The classification of offences is the main link in the process of applying the law in general and the criminal law in particular; it is a prerequisite, an absolutely necessary condition for the application of legal and criminal rules. Thus, the correct distinction between the crime of robbery and burglary is essential to ensure proper qualification. Although the crimes of robbery and burglary have commonalities, their delineation is crucial and the objective side plays an important role in this. These offences intersect in terms of the aspects relating to the violence inflicted, the threat of such violence, the theft of property, which is the purpose of both offences. When the theft is accompanied by the threat of violence, it is necessary to establish the type and degree of violence in order to qualify the offence correctly.*

Keywords: *robbery, burglary, difference*

Rezumat: Calificarea infracțiunilor constituie veriga principală în procesul aplicării legii, în general, a celei penale - în special, considerent din care, în ultima perioadă, oamenii de știință acordă tot mai multă atenție studiului concepției, principiilor și regulilor de calificare a faptelor infracționale. Calificarea infracțiunilor constituie o premisă, condiție absolut necesară pentru aplicarea normelor juridico-penale.¹

Astfel, pentru a asigura o calificare corectă, este esențial să facem distincția corectă între infracțiunea de jaf și infracțiunea de tâlhărie. Conform noțiunilor legale prevăzute de Codul Penal al Republicii Moldova, jaful reprezintă sustragerea deschisă a bunurilor

¹ Copetchi S., Ojoga A. Modalitățile și principiile calificării infracțiunilor. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr. 1 (32), 2015, p. 21. Disponibil și la https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/1.12%20Modalitatile%20si%20princiipiile%20calificarii%20infraciunilor.pdf, accesat la 23.04.2024.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

altei persoane¹, iar tâlhăria este atacul săvârșit asupra unei persoane în scopul sustragerii bunurilor, însoțit de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei agresate ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe.²

Ținând cont și de agravantele infracțiunii de jaf, este incontestabil faptul că ambele infracțiuni determină mai multe puncte comune de intersecție, ceea ce argumentează importanța delimitării, ce urmează a fi efectuată prin intermediul laturii obiective.

În acest context, ca sustragere deschisă a bunurilor altei persoane, prevăzută de art.187 C.P. (jaf), se consideră fapta ce se derulează în prezența proprietarului sau altui posesor, ori în prezența unor persoane străine, făptuitorul fiind conștient ca persoanele prezente înțeleg caracterul ilegal al acțiunilor lui, indiferent de faptul că ele au întreprins ori nu careva măsuri de curmare a acestor acțiuni. Acțiunile inițiate ca furt, însă care nu au fost duse pînă la capăt, din cauza că au fost descoperite de către victimă sau de alte persoane, dar neținîndu-se cont de aceasta au fost prelungite de către infractor cu scopul însușirii bunurilor sau reținerii lor, se încadrează în infracțiunea de jaf, iar în cazul aplicării unei violențe periculoase pentru viață și sănătate sau amenințării cu o astfel de violență - în cea de tâlhărie.³

Tâlhăria, în comparație cu jaful, reprezintă o infracțiune complexă, complexitate ce se regăsește în latura sa obiectivă⁴ exprimată printr-un atac, urmată de o acțiune secundară obligatorie- aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe.

Atacul constituie primul stadiu, momentul de debut în săvârșirea tâlhăriei, și consistă în acțiuni rapide, agresive, impetuoase, îndreptate împotriva victimei. Iar aplicarea violenței fizice reprezintă cel de-al doilea stadiu al laturii obiective a infracțiunii examinate. În același timp, atacul include doar parțial violența, se întrepătrunde cu ea, astfel încât „amîndouă aceste părți ale laturii obiective formează aceeași faptă și sunt unite prin scopul de sustragere”. Totodată, atacul și violența își mențin caracterul de sine stătător și nu se suprapun completamente.⁵

¹ Art. 187- Jaful. Codul Penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002, , în: Monitorul Oficial nr.128-129, din 12.06.2003, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140340&lang=ro# , accesat la 23.04.2024.

² Art. 188- Tâlhăria. Codul Penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002, , în: Monitorul Oficial nr.128-129, din 12.06.2003, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140340&lang=ro# , accesat la 23.04.2024.

³ Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor nr. 23 din 28.06.2004. https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=310 , accesat la 23.04.2024.

⁴Bodea R. Din nou despre distincția dintre infracțiunea de furt și infracțiunea de tâlhărie, 2007, p. 153. Disponibil și la : <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/drptl18&div=51&id=&page> , accesat la 23.04.2024.

⁵ Visterniceanu E. Structura și conținutul faptei prejudiciabile în contextul infracțiunii de tâlhărie. În: Revista Națională de Drept, nr.5, mai 2007, p.24. Disponibil și la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/22-29_21.pdf, accesat la 23.04.2024; В.И. Симонов, В.Г. Шумихин. Преступное насилие: понятие, характеристика и квалификация насильственных посягательств на собственность. - Пермь, 1992, p. 88-89.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

În cazul tâlhăriei, victima conștientizează, de regulă, caracterul ilicit al acțiunilor făptuitorului, însă, în virtutea violenței (amenințării) aplicate asupra ei, este lipsită de libertatea de acțiune, uneori fiind constrânsă să transmită chiar ea însăși bunurile către făptuitor.¹

Prin urmare, pentru a delimita infracțiunile de jaf și tâlhărie comise cu aplicarea violenței, este necesar de a stabili tipul și gradul acesteia. În cazul în care violența este nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei, fapta se califică ca jaf, iar dacă violența este periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei, ca tâlhărie.

Drept violență nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei (art.187 alin.(2) lit.e) CP) se consideră vătămări neînsemnate care nu au generat o dereglare a sănătății mai mult de 6 zile, nici pierderea capacității de muncă², sau aplicarea intenționată de lovituri ori săvârșirea altor acțiuni violente care au cauzat o durere fizică³, dacă aceste acțiuni nu au creat pericol pentru viața și sănătatea victimei.

Prin violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei (art.188 alin.(1) CP) se are în vedere violența care s-a soldat cu vătămare medie sau ușoară a integrității corporale sau a sănătății ori care, deși nu a cauzat aceste urmări, comportă la momentul aplicării sale, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viață și sănătate.⁴ Așadar, chiar dacă a avut loc un atac asupra persoanei cu aplicarea violenței, însă violența este una neînsemnată, fapta va fi calificată în baza art. 187 alin.(2) lit.e).

Chestiunea ce ține de prezența în acțiunile persoanei a componentei de jaf sau tâlhărie în cazurile în care sustragerea este însoțită de amenințarea aplicării violenței urmează a fi soluționată, ținând cont de toate circumstanțele cauzei: caracterul amenințării, obiectele sau arma cu care amenința infractorul, locul și timpul săvârșirii infracțiunii, numărul infractorilor etc. Totodată, este necesar a se lua în calcul nu atât percepția subiectivă a victimei asupra celor comise, cât mai ales orientarea intenției făptuitorului.

Dacă din circumstanțele concrete ale cauzei rezultă că făptuitorul, care urmărește scopul sustragerii, nu intenționează să-și realizeze amenințarea cu aplicarea violenței periculoase pentru viață sau sănătate, totodată lipsind condițiile obiective, favorabile îndeplinirii acestei amenințări, deși amenințarea a luat cea mai intimidantă formă posibilă, făptuitorul trebuie să răspundă nu pentru tâlhărie, ci pentru jaf. O astfel de amenințare, avînd doar un caracter imaginar, nu creează un pericol real pentru viața sau sănătatea victimei, deci nu poate fi recunoscută ca semn al tâlhăriei. Acțiunile infractorului pot fi calificate drept jaf sau tâlhărie prin indiciile amenințării de aplicare a violenței, doar atunci

¹ E. Visterniceanu. Latura obiectivă a tâlhăriei. În: Analele Științifice ale USM. Seria “Științe socioumanistice”. Vol. I. - Chișinău: USM, 2001, p. 386-393.

² Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății nr.99 din 27.06.2003, modificat prin Ordinul Ministerului Sănătății nr.654 din 16.08.2011. Disponibil și la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138349&lang=ro, accesat la 23.04.2024.

³ Art.78 alin.(1)- Vătămarea integrității corporale. Cod contravențional al RM, nr. 218 din 24.10.2008, în: Monitorul Oficial nr. 78-84 art. 100 din 17.03.2017. Disponibil și la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142434&lang=ro#, accesat la 23.04.2024.

⁴ Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor nr. 23 din 28.06.2004. https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=310, accesat la 23.04.2024.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

când o astfel de amenințare este reală pentru viața sau sănătatea victimei. Infracțiunea de tâlhărie poate fi comisă cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă. Noțiunea legală a infracțiunii de jaf nu prevede agravanta referitor la aplicarea armei. Însă, dacă arma folosită reprezintă o armă falsă, cum ar fi un machet sau o jucărie și victima conștientizează acest fapt, atunci fapta nu poate fi calificată ca fiind o tâlhărie, ci va fi calificată ca fiind un jaf.

Deci, este important să facem o distincție clară între infracțiunea de jaf și cea de tâlhărie, deoarece acestea sunt adesea situate la limita uneia față de cealaltă. Astfel, limitele dintre aceste două infracțiuni trebuie să fie clar stabilite pentru a asigura o aplicare corectă a legii și pentru a evita confuziile în procesele judiciare.

Bibliografie:

1. Codul Penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002, în: Monitorul Oficial nr.128-129, din 12.06.2003, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140340&lang=ro#, accesat la 23.04.2024.
3. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor nr. 23 din 28.06.2004. https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=310, accesat la 23.04.2024.
4. Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății nr.99 din 27.06.2003, modificat prin Ordinul Ministerului Sănătății nr.654 din 16.08.2011. Disponibil și la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138349&lang=ro, accesat la 23.04.2024.
5. Bodea R. Din nou despre distincția dintre infracțiunea de furt și infracțiunea de tâlhărie, 2007, p. 153. Disponibil și la: <https://heionline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/drpt118&div=51&id=&page>, accesat la 23.04.2024.
6. Copețchi S., Ojoga A. Modalitățile și principiile calificării infracțiunilor. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr. 1 (32), 2015, p. 21. Disponibil și la https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/1.12%20Modalitatile%20si%20principiile%20calificarii%20infraciunilor.pdf, accesat la 23.04.2024.
7. Visterniceanu E. Structura și conținutul faptei prejudiciabile în contextul infracțiunii de tâlhărie. În: Revista Națională de Drept, nr.5, mai 2007, p.24. Disponibil și la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/22-29_21.pdf, accesat la 23.04.2024
8. Visterniceanu E.. Latura obiectivă a tâlhăriei. În: Analele Științifice ale USM. Seria “Științe socioumanistice”. Vol. I. - Chișinău: USM, 2001, p. 386-393.
9. В.И. Симонов, В.Г. Шумихин. Преступное насилие: понятие, характеристика и квалификация насильственных посягательств на собственность. - Пермь, 1992, p. 88-89.
10. Cod contravențional al RM, nr. 218 din 24.10.2008, în: Monitorul Oficial nr. 78-84 art. 100 din 17.03.2017. Disponibil și la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142434&lang=ro#, accesat la 23.04.2024.

RĂSPUNDEREA CIVILĂ DELICTUALĂ

TORTIOUS CIVIL LIABILITY

Aurelia ECHIMENCO

Conducător științific: **Veaceslav DANDEȘ**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Human lives in a community and his behavior is influenced by social evaluations and interactions. Every human society is based on a structure and set of social and political rules, which are essential to its existence. Violation of these rules attracts the responsibility of those who violated them.*

The purpose of this article is to explore the field of tortious liability, focusing on explaining the fundamental concepts and conditions of tortious liability within the legal system.

The objective of the given study is to clarify and highlight the essential concepts and conditions of tortious liability, including guilt, wrongful act, damage and causation.

Keywords: *tortious civil liability, legal liability, fault, conditions*

Răspunderea juridică este o categorie istorică, o instituție vie care s-a format în societățile omenești de-a lungul timpului.

Baza unui stat este dată de respectarea ordinii de drept și a legalității, iar răspunderea are responsabilitatea de a consolida și menține aceste principii fundamentale. Prin urmare, răspunderea este concepută pentru a garanta respectarea normelor de conduită acceptate în mod general și pentru a sancționa încălcările acestora. De asemenea, are și rolul de a preveni săvârșirea altor fapte care ar putea duce la aplicarea unor forme de răspundere.

Răspunderea juridică este „complexul de drepturi și obligații conexe, care potrivit legii se naște ca urmare a săvârșirii unei fapte ilicite și care constituie cadrul de realizare a constrângerii de stat prin aplicarea sancțiunilor juridice, în scopul asigurării stabilității raporturilor sociale și al îndrumării membrilor societății în spiritul respectării ordinii de drept”.

Răspunderea civilă este o formă a răspunderii juridice care constă într-un raport de obligații în temeiul căruia o persoană este îndatorată să repare prejudiciul cauzat altuia prin fapta sa ori, în cazurile prevăzute de lege, prejudiciul pentru care este răspunzătoare. Deosebirea principală între răspunderea civilă și celelalte tipuri de răspundere rezidă în obligația generată de angajarea răspunderii civile, aceea de a repara prejudiciul cauzat și care incumbă autorului prejudiciului sau persoanei chemate de lege să răspundă.¹

Răspunderea civilă delictuală este obligația unei persoane de a repara prejudiciul cauzat altuia printr-o faptă ilicită extracontractuală, sau, după caz, prejudiciul pentru care este chemat prin lege să răspundă.

Potrivit unei terminologii consacrate și tradiționale, fapta ilicită care dă naștere raportului juridic de răspundere poartă denumirea de delict. Este motivul pentru care,

¹ MIHNEA D. Drept civil. Obligații, 2012. Disponibil:
https://www.academia.edu/16504148/Drept_Civil_Obligatii

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

pornind de la termenul „delict”, răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin fapte ilicite extracontractuale se numește delictuală¹. Termenul „delict” constituie fapta contrara legii, savarsita de o persoana, cu intentie sau din culpa, care produce o dauna altei persoane si care atrage raspunderea patrimoniala a celui vinovat pentru repararea prejudiciului cauzat, fara ca aceasta obligatie la despagubiri sa derive dintr-un raport contractual preexistent intre autorul conduitei ilicite si cel prejudiciat.

În literatura de specialitate s-a consolidat opinia conform căreia temeiul răspunderii civile delictuale este componența delictului civil², iar pentru angajarea răspunderii civile delictuale se cer a fi întrunite cumulativ câteva condiții, și anume:

- a) existența unui prejudiciu;
- b) existența unei fapte ilicite;
- c) existența unui raport de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu;
- d) existența vinovăției celui ce a cauzat prejudiciul.

Prejudiciul, calificat ca o condiție, este definit ca fiind efectul negativ suferit de o anumită persoană, ca urmare a faptei ilicite săvârșite de o altă persoană. Prejudiciul este cel mai important element al răspunderii civile delictuale, condiție necesară și esențială a acesteia, deoarece atât timp cât o persoană nu a fost prejudiciată, ea nu are dreptul de a pretinde nicio reparație, pentru că nu poate face dovada unui interes. Prejudiciul se clasifică în funcție de mai multe criterii, respectiv: după natura sa: prejudiciu patrimonial și prejudiciu nepatrimonial; după durata producerii: prejudiciul este instantaneu sau succesiv; după cum putea sau nu să fie prevăzut în momentul producerii: prejudiciu previzibil și prejudiciu imprevizibil.³

Pentru obligarea unei persoane la plata despăgubirilor este ca prejudiciul să fi fost produs printr-o faptă ilicită. Fapta ilicită este orice faptă prin care încălcându-se normele dreptului obiectiv, se cauzează prejudicii dreptului subiectiv ce aparține unei persoane sau anumitor interese ale acesteia. Astfel fapta ilicită are următoarele trăsături: a.) are un caracter obiectiv sau existență materială, constând într-o conduită ori manifestare umană; b.) fapta este mijlocul prin care se obiectivează voința omului ca element psihic; c.) fapta este contrară ordinii sociale și reprobata de societate.⁴

Raportul de cauzalitate este o condiție esențială a răspunderii delictuale dar totodată și criteriul în funcție de care se determină întinderea reparației datorate victimei. De cele mai dese ori existența raportului de cauzalitate este ușor de stabilit, legătura dintre fapta ilicită și prejudiciu fiind clară. Astfel, de pildă, atunci când o persoană distruge sau sustrage un bun al alteia, și îl înstrăinează, raportul de cauzalitate este evident. Alteori, raportul de cauzalitate este mai greu de stabilit, mai ales când prejudiciul a fost precedat de mai multe acțiuni sau împrejurări care pot fi succesive sau comitente, imediate sau

¹ PETRESCU, R. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Răspunderea delictuală. București: Oscar Print, 1996.

² Boilă L.R., Răspunderea civilă delictuală obiectivă. Ediția 2. București: C.H.Beck, 2014. 680 p.

³ DRAGOMIR M. Noțiuni generale privind răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale, edificii și lucruri.

Disponibil: <file:///C:/Users/User/Downloads/Notiuni%20generale%20privind%20raspunderea%20pentru%20prejudiciile%20cauzate%20de%20animale.pdf>

⁴ Gliga I. Răspunderea juridică. Disponibil: <https://ru.scribd.com/doc/22977408/Raspunderea-Juridica>

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

mediate, principale sau secundare, alcătuind un complex de împrejurări, dintre care unele au rol de cauze, iar altele de condiții.¹

Vinovăția este atitudinea psihică a autorului față de fapta sa și față de consecințele care decurg din aceasta. Vinovăția reunește în cuprinsul său un element intelectual (conștiința) modul în care autorul percepe în mod rațional fapta, urmările sale, precum și concordanța sau nu a acestor urmări cu ordinea social general acceptată și un element volitiv (voința) deliberarea cu privire la conduitele posibil de urmat și decizia autorului de a comite fapta ilicită, adoptată în deplinătatea facultăților mintale și implementată în mod liber, neîngrădit de constrângeri externe.²

Răspunderea civilă delictuală ce rezultă din dispozițiile pe care o reglementează poate fi clasificată în mai multe forme de răspundere, astfel dispozițiile art. 1998 alin. 1, 2 și 3, C.Civil al RM, consacră trei feluri de răspunderi delictuale: răspunderea civilă pentru fapta proprie; răspunderea indirectă sau pentru fapta altei persoane, răspunderea pentru prejudiciile cauzate fără vinovăție.

Răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie. Acest mod de răspundere civilă delictuală rezultă din dispozițiile art. 1998 alin. 1, CC., care prevede că „cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune”.

Răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin fapta altei persoane. Răspunderea civilă delictuală poate să nu ducă la realizarea scopului pentru care a fost instituită dacă autorul faptei prejudiciabile este o persoană insolvabilă. În asemenea situații victima riscă să nu-și mai poată obține reparația ce i se datorează. Pentru a o pune la adăpost de eventuala insolvabilitate a autorului faptei ilicite, Codul Civil reglementează câteva cazuri de răspundere delictuală pentru fapta altei persoane:

- răspunderea pentru prejudiciile cauzate de un minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani, art. 2008, CC. și un minor între 14 și 18 ani, art. 2009, CC.

- răspunderea pentru prejudiciul cauzat de o persoană cu discernământ diminuat, art. 2011, CC.

- răspunderea statului pentru prejudiciile cauzate prin acțiunile organelor de cercetare penală, ale procuraturii sau instanțelor de judecată, art. 2007, CC.

Răspunderea pentru prejudiciile cauzate fără vinovăție, cum ar fi :

1. răspunderea pentru prejudiciul cauzat de un izvor de pericol sporit (art.2013, CC)
2. răspunderea pentru prejudiciul cauzat de animale (art. 2014, CC)
3. răspunderea în cazul căderii sau scurgerii din construcție (art. 2016, CC),.

Pe lângă această clasificare, răspunderea civilă delictuală se mai poate clasifica și după fundamentul său în: răspundere delictuală subiectivă și răspundere delictuală obiectivă.

Problema răspunderii civile delictuale obiective și subiective impune înaintea de toate necesitatea de a fi lămurit aspectul de ordin terminologic sau, cu alte cuvinte, ce

¹*** Analiza caracterelor și formelor răspunderii civile delictuale. [396102388-Raspunderea-civila-delictuala.pdf](#)

² TEODORA, D.A. Răspunderea civilă delictuală pentru prejudicii ecologice: Rezumat al tezei de doctorat. București, 2020, p.36. Disponibi: <file:///C:/Users/User/Downloads/Rezumat-ROMANA-2.pdf>

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

înseamnă răspundere obiectivă și răspundere subiectivă. Această problemă urmează a fi rezolvată foarte simplu, pornind de la criteriul după care se face această delimitare fundamentarea răspunderii, adică ceea ce servește drept bază pentru survenirea unei sau altei din cele două forme ale răspunderii delictuale.

Astfel, în cazul răspunderii subiective, aceasta are drept fundament ideea de vinovăție. În acest caz ne interesează atitudinea psihică pe care autorul a avut-o la momentul săvârșirii faptei ilicite sau la momentul imediat anterior săvârșirii acesteia față de faptă și de consecințele acesteia, adică latura subiectivă ca una dintre condițiile obligatorii pentru survenirea răspunderii.

Alta este situația în cadrul răspunderii delictuale obiective, care este denumită astfel din considerentul că prejudiciul care a fost cauzat urmează a fi reparat de către subiectele prevăzute de lege, indiferent de vinovăția acestora în cauzarea prejudiciului. În această situație ne referim la: răspunderea pe care o poartă producătorul pentru prejudiciul cauzat de un produs cu viciu (art.2040 CC RM); răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată (art.2007 CC RM);¹

Concluzionând pot afirma că dacă membrii unei societăți nu sunt conștienți de cerințele pe care le impune societatea, atât ordinea de drept, cât și bunele moravuri vor fi dificil de menținut la nivelul necesar.

Răspunderea civilă delictuală se materializează de obicei prin obligația de a compensa sau repara prejudiciul cauzat de o acțiune ilegală. Aceasta reflectă realizarea drepturilor și libertăților membrilor societății, protejarea acestora și punerea în aplicare a unei proceduri eficiente pentru remedierea consecințelor negative generate de încălcarea acestor drepturi, responsabilități fundamentale ale societății contemporane și a unui stat de drept.

Un stat de drept trebuie să aibă în vedere, cel puțin în egală măsură, interesele cetățenilor săi. O astfel de abordare ar putea contribui la reducerea faptelor ilicite și a numărului de persoane responsabile din punct de vedere juridic. Răspunderea civilă delictuală, de obicei, implică obligația de a despăgubi prejudiciile cauzate prin acțiuni ilegale.

Această responsabilitate este rezultatul respectării drepturilor și libertăților individuale, protejarea acestora și punerea în aplicare a unor proceduri eficiente pentru remedierea consecințelor negative ale încălcărilor. Aceste aspecte reprezintă priorități esențiale pentru societatea modernă și pentru un stat de drept.

¹ GUZUN, Corneliu. Considerații generale privind răspunderea civilă delictuală obiectivă. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, 2013, nr. 3(63), pp. 91-101. ISSN 1814-3199. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Consideratii%20generale%20privind%20raspunderea%20civila%20delictuala%20obiectiva.pdf

**MIJLOACE ALTERNATIVE DE SOLUTIONAREA A CONFLICTELOR
LA LOCUL DE MUNCA**

ALTERNATIVE METHODS OF CONFLICT RESOLUTION

Dionisie REUȚCHI

Conducător științific: **Evlampie DONOS**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The article addresses the topic of resolving workplace conflicts through alternative methods, focusing on mediation, negotiation, arbitration, and conciliation. Within the context of domestic and international legislation, it analyzes the evolution of conflict resolution and the importance of alternative means in current labor relations. The main objectives are to identify the benefits offered by these methods and provide recommendations for their implementation in the organizational environment. The article explores various forms of workplace conflict and the relevance of effectively managing them to maintain a productive and harmonious work environment. Alternative conflict resolution methods offer the involved parties the opportunity to collaborate in identifying consensual and equitable solutions, promoting dialogue and mutual understanding. Through the analysis of legislation and the impact of alternative methods on the organizational environment, the article aims to identify the most efficient ways of conflict resolution tailored to the organizational context. Practical recommendations focus on promoting a culture of dialogue and collaboration in conflict management, aiming to create a positive and motivating work environment for employees.*

Keywords: *conflict, conflict resolution, legal framework, labor relations, efficient resolution, advantages, collaboration*

Rezumat: Conflictul este o componentă inevitabilă a relațiilor interumane și, implicit, a mediului de lucru. În contextul organizațional, gestionarea eficientă a conflictelor este crucială pentru menținerea unui climat de muncă sănătos, productiv și armonios. În acest sens, mijloacele alternative de soluționare a conflictelor la locul de muncă devin tot mai relevante și necesare pentru promovarea unei culturi organizaționale bazate pe dialog, colaborare și rezolvare eficientă a divergențelor. În primul rând, este important să definim conceptul de conflict și să înțelegem diversitatea formelor pe care acestea le pot lua în cadrul relațiilor de muncă. Conflictul poate fi generat de diferențe de opinii, interese sau valori între angajați sau între angajați și angajatori, iar gestionarea eficientă a acestor divergențe poate contribui la evitarea escaladării și la găsirea unor soluții durabile și acceptabile pentru toate părțile implicate. În acest context, mijloacele alternative de soluționare a conflictelor, precum medierea, negocierea, arbitrajul și concilierea, devin instrumente esențiale pentru facilitarea dialogului, promovarea înțelegerii reciproce și identificarea soluțiilor consensuale. Aceste metode oferă părților implicate posibilitatea de a-și exprima punctele de vedere, de a-și apăra interesele și de a colabora în găsirea unor soluții eficiente și echitabile. Prin urmare, această articol își

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

propune să aducă o contribuție semnificativă în înțelegerea și promovarea mijloacelor alternative de soluționare a conflictelor la locul de muncă, subliniind importanța acestora în contextul actual al relațiilor de muncă și al mediului organizațional.

Conflictul de muncă este definit ca o divergență de interese sau opinii între angajați sau între aceștia și angajatori, având potențialul de a afecta relațiile de muncă și performanța organizațională. Clasificarea conflictelor de muncă se poate realiza în funcție de natura conflictului, nivelul la care apare sau modalitatea de soluționare a acestuia. De-a lungul istoriei, s-au dezvoltat diverse mecanisme și proceduri pentru gestionarea conflictelor de muncă, de la negocieri directe la metode alternative de soluționare a litigiilor. Principiile privind soluționarea conflictelor de muncă includ echitatea, transparența, imparțialitatea și colaborarea, fiind fundamentale în abordarea și gestionarea conflictelor în mediul organizațional. Prin înțelegerea naturii conflictelor de muncă, a mecanismelor de soluționare și a principiilor de bază care stau la baza acestui proces, organizațiile pot promova un climat de lucru armonios, bazat pe comunicare eficientă, colaborare și respect reciproc. Astfel, gestionarea conflictelor de muncă într-un mod constructiv și eficient poate contribui la îmbunătățirea relațiilor de muncă, la creșterea productivității și la menținerea unui mediu de lucru pozitiv și motivant pentru angajați.

Reprezintă o componentă semnificativă a relațiilor de muncă și poate avea un impact semnificativ asupra mediului organizațional și al angajaților implicați. Conflictul de interese în contextul relațiilor de muncă poate fi definit ca o divergență între angajatori și angajați în ceea ce privește chestiuni economice, profesionale, sociale sau drepturile ce decurg din raporturile de muncă. Acest tip de conflict poate apărea în diverse etape ale relațiilor de muncă, inclusiv în faza precontractuală, în timpul negocierilor colective sau în timpul derulării activităților cotidiene din cadrul organizației. Un aspect important al conflictului de interese este legat de modul în care acesta este gestionat și soluționat în cadrul organizațiilor. Metodele alternative de soluționare a conflictelor, cum ar fi medierea, negocierea, arbitrajul sau concilierea, pot fi utilizate pentru a gestiona eficient divergențele de interese dintre părțile implicate. De asemenea, conform principiilor de bază, soluționarea conflictelor de interese se bazează pe echitate, transparență, imparțialitate și colaborare, având ca obiectiv final restabilirea armoniei în relațiile de muncă și menținerea unui climat de lucru pozitiv. Un alt aspect important în gestionarea conflictelor de interese este reprezentat de rolul pe care îl joacă conducerea organizației în abordarea și soluționarea acestor situații. Răspunsul prompt și adecvat al conducerii la revendicările și sesizările salariaților poate contribui la prevenirea escaladării conflictelor și la menținerea unui climat de lucru productiv și armonios. De asemenea, respectarea legislației în vigoare și a principiilor internaționale referitoare la drepturile angajaților și la negocierile colective este esențială în gestionarea conflictelor de interese în conformitate cu standardele și valorile organizaționale și sociale. În concluzie, conflictul de interese reprezintă o realitate în mediul organizațional și poate fi gestionat eficient prin intermediul unor mecanisme și proceduri adecvate, precum și prin respectarea principiilor de bază în soluționarea acestor situații. Prin promovarea unei culturi a

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

dialogului, a colaborării și a respectului reciproc, organizațiile pot contribui la prevenirea și gestionarea conflictelor de interese într-un mod constructiv și benefic pentru toate părțile implicate.

Reprezintă un aspect crucial în gestionarea eficientă a divergențelor și tensiunilor care pot apărea în cadrul organizațiilor. Una dintre cele mai utilizate metode alternative de soluționare a conflictelor este medierea.

Medierea presupune implicarea unui terț neutru și imparțial, care facilitează dialogul între părțile implicate în conflict și îi ajută să identifice soluții acceptabile pentru ambele tabere. Prin intermediul medierii, angajații și angajatorii pot comunica deschis, pot explora opțiuni de rezolvare a conflictului și pot ajunge la un acord pe cale amiabilă, evitând astfel escaladarea conflictului și recurgerea la proceduri mai formale sau litigii.

Negocierea reprezintă o altă metodă eficientă de soluționare a conflictelor la locul de muncă. Prin intermediul negocierii, părțile implicate în conflict pot identifica interesele și nevoile reciproce, pot explora opțiuni de compromis și pot ajunge la un acord care să satisfacă ambele părți. Negocierea presupune abilități de comunicare eficientă, de ascultare activă și de rezolvare a problemelor, fiind o modalitate constructivă de gestionare a conflictelor și de promovare a colaborării în cadrul organizației.

Arbitrajul reprezintă o altă metodă de soluționare a conflictelor la locul de muncă, în care o terță parte neutra și imparțială, numită arbitru, emite o decizie obligatorie pentru părțile implicate în conflict. Arbitrajul este o procedură mai formală decât medierea sau negocierea, însă poate oferi o soluție rapidă și eficientă în cazurile în care părțile nu reușesc să ajungă la un acord pe cale amiabilă.

Concilierea reprezintă o altă metodă utilizată în soluționarea conflictelor la locul de muncă, implicând intervenția unui conciliator neutru și imparțial care facilitează dialogul între părți și îi ajută să identifice soluții acceptabile pentru ambele tabere. Concilierea poate fi utilă în rezolvarea conflictelor mai complexe sau în situații în care comunicarea între părți este dificilă, contribuind la restabilirea relațiilor de muncă și la promovarea unui climat de lucru pozitiv.

În contextul legislației din România, metodele alternative de soluționare a conflictelor la locul de muncă sunt reglementate de Legea nr. 130/1996 și de alte acte normative în vigoare. Aceste reglementări prevăd obligația angajatorilor de a promova și de a facilita utilizarea mijloacelor alternative de soluționare a conflictelor, în vederea prevenirii escaladării acestora și menținerii unui climat de lucru armonios și productiv. În concluzie, mijloacele alternative de soluționare a conflictelor la locul de muncă reprezintă instrumente eficiente pentru gestionarea divergențelor și tensiunilor în cadrul organizațiilor. Prin promovarea dialogului, colaborării și respectului reciproc, angajații și angajatorii pot identifica soluții durabile și benefice pentru toate părțile implicate, contribuind astfel la crearea unui mediu de lucru pozitiv și motivant.

În urma analizei și investigației asupra mijloacelor alternative de soluționare a conflictelor la locul de muncă, pot formula următoarele concluzii și recomandări pentru promovarea unei culturi organizaționale bazate pe dialog, colaborare și rezolvare eficientă a divergențelor.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Concluzii:

1. Mijloacele alternative de soluționare a conflictelor, precum medierea, negocierea, arbitrajul și concilierea, reprezintă instrumente esențiale pentru prevenirea escaladării conflictelor la locul de muncă și pentru promovarea relațiilor sănătoase între angajați și angajatori .
2. Utilizarea mijloacelor alternative de soluționare a conflictelor poate contribui la reducerea costurilor și a timpului necesar pentru rezolvarea disputelor, comparativ cu soluțiile judiciare sau litigiile în instanță .
3. Legislația din România și din alte țări europene reglementează utilizarea mijloacelor alternative de soluționare a conflictelor la locul de muncă, subliniind importanța promovării dialogului și a colaborării în rezolvarea divergențelor .
4. Implicarea unui terț neutru și imparțial în procesul de soluționare a conflictelor poate facilita comunicarea între părți, poate promova înțelegerea reciprocă și poate contribui la identificarea soluțiilor durabile și acceptabile pentru toate părțile implicate .

Recomandări:

1. Organizațiile ar trebui să promoveze formarea și dezvoltarea abilităților de comunicare, negociere și rezolvare a conflictelor în rândul angajaților și a cadrelor de conducere, pentru a preveni apariția și escaladarea disputelor la locul de muncă.
 2. Implementarea unor politici și proceduri clare și transparente pentru gestionarea conflictelor la locul de muncă poate contribui la crearea unui mediu de lucru sigur, armonios și productiv.
 3. Încurajarea utilizării mijloacelor alternative de soluționare a conflictelor, precum medierea sau concilierea, înainte de a recurge la proceduri mai formale sau litigii, poate facilita rezolvarea rapidă și eficientă a divergențelor și poate promova relații de muncă sănătoase.
 4. Formarea și desemnarea unor mediatorii sau conciliatori specializați în soluționarea conflictelor la locul de muncă poate asigura un proces imparțial și echitabil, în care părțile implicate se simt înțelese și sprijinite în găsirea unei soluții acceptabile.
 5. Monitorizarea și evaluarea periodică a eficacității mijloacelor alternative de soluționare a conflictelor la locul de muncă pot contribui la identificarea de îmbunătățiri și ajustări necesare pentru optimizarea procesului de gestionare a divergențelor.
- Prin implementarea acestor recomandări și promovarea unei culturi organizaționale orientate către rezolvarea constructivă a conflictelor, organizațiile pot crea un mediu de lucru pozitiv, motivant și productiv, în care angajații se simt valorizați, respectați și sprijiniți în gestionarea divergențelor și a tensiunilor.

**ELEMENTE METODOLOGICE PRIVIND INVESTIGAREA
CRIMINALISTICĂ A INFRAȚIUNILOR DIN DOMENIUL
CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE**

**METHODOLOGICAL ELEMENTS REGARDING THE CRIMINAL
INVESTIGATION OF OFFENSES IN THE FIELD OF ORGANIZED CRIME**

Alina GHENCIU

Conducător științific: **Vitalie JITARIUC**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Organized crime can only exist in the conditions of a totally corrupt society, because the specific character of this phenomenon consists in the fact that the leaders of the criminal communities are quite well-known, they openly buy wealth, influence the state apparatus and, in particular, the legal bodies. The novelty and scientific originality of the thesis is about to include a systemic analysis of the forensic methodology for investigating crimes committed by organized criminal groups. The theoretical importance of the thesis resides in the complex research of the subject of the forensic methodology for investigating crimes committed by organized criminal groups, the definition of the conceptual bases in the field of forensics, the inclusion of vast theoretical and practical materials in order to follow the evolution of theory and practice in the field, drawing new perspectives on the theoretical-methodological framework in the researched field.*

Keywords: *forensic investigation, crime, organized crime, transnational*

Criminalitatea organizată poate exista doar în condițiile unei societăți totalmente corupte, deoarece caracterul specific al acestui fenomen constă în aceea că conducătorii comunităților criminale sunt destul de cunoscuți, ei cumpărănd deschis averi, influențează asupra aparatului de stat și, în special, organele de drept.

Scopul tezei se referă la descrierea particularităților metodologice de investigare a infracțiunilor săvârșite de grupările criminale organizate. Importanța teoretică a tezei rezidă în cercetarea complexă a subiectului metodologiei criminalistice de investigare a infracțiunilor săvârșite de grupările criminale organizate, definirea bazelor conceptuale în materia criminalisticii, cuprinderea unor vaste materiale teoretice și practice în vederea urmăririi evoluției teoriei și practicii în domeniu, trasarea de noi perspective asupra cadrului teoretico-metodologic în domeniul cercetat.

Pentru o definiție corectă a conceptului de criminalitate/crimă organizată este important să delimităm conceptele de criminalitate, crimă și mafie.

Conceptul de mafie este expus de cercetătorul Em. Stancu ca fiind „o expresie curentă, folosită pentru a desemna un grup de indivizi, aroganți și violenți, uniți între ei prin raporturi secrete și de temut, aflați la originea unor acțiuni criminale”.

Conceptul de criminalitate reprezintă „ansamblul manifestărilor antisociale care încalcă prevederile înscrise în norma de drept, atrăgând după sine intervenția forței coercitive a statului”.

Conceptul de crimă se referă în sens larg la orice încălcare a legii penale.

În cadrul celei de-a cincea Conferințe a ONU din anul 1992, privind Prevenirea

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

criminalității și tratamentul infractorilor, s-au evidențiat, patru criterii definitorii pentru criminalitatea organizată, respectiv: scopul; legăturile; specificul și nivel.

Conceptele de criminalitate, crimă organizată și mafie, primele două folosite frecvent în aceeași accepție, se diferențiază prin:

- Gradul de pericol social 4 al activităților infracționale.
- Nivelul de organizare și structurare.
- Metode și mijloace utilizate pentru atingerea scopului propus.
- Scopul urmărit.

Reglementarea juridică națională și internațională a combaterii criminalității organizate. Art. 46 din CP al RM definește grupul criminal organizat ca fiind o reuniune stabile de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni. Art. 47 din CP al RM, intitulat „Organizația (asociația) criminală” se consideră o reuniune de grupuri criminale organizate într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice.

Articolul 7 din Legea Republicii Moldova „Cu privire la prevenirea și combaterea criminalității organizate” fixează că atribuțiile în domeniul prevenirii și combaterii criminalității organizate sînt exercitate de subdiviziunile specializate ale Departamentului poliție, ale Departamentului urmărire penală și ale Departamentului Poliției de Frontieră din cadrul MAI, ale Administrației Naționale a Penitenciarelor, ale SIS, ale Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, ale Serviciului Vamal.

La nivel internațional cel mai important instrument juridic în domeniul prevenirii și combaterii criminalității organizate este Convenția ONU împotriva criminalității organizate transnaționale.

La nivelul UE cel mai important instrument juridic în domeniul prevenirii și combaterii criminalității organizate este Decizia-Cadru 2008/841/JAI 32 din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate, care transpune în mare parte prevederile Convenției ONU împotriva criminalității organizate transnaționale.

În practică, sunt cinci tipuri de notițe, toate având în colțul dreapta sus un pătrat de diferite culori, în interiorul căruia se află emblema organizației: notițe cu colț roșu; notițe cu colț verde; notițe cu colț albastru ; notițe cu colț galben; notițe cu colț negru.

Pentru combaterea exactă a elementelor constitutive ale infracțiunilor circumscrise fenomenului de criminalitate organizată, investigatorii trebuie să parcurgă trei faze importante: informativă, investigativă, a urmăririi penale.

Tehnicile speciale de investigare reprezintă instrumente importante de luptă împotriva infracționalității grave. Conform prevederilor art. 132² CPP a RM, menționăm măsurile special de investigații:

- 1) cu autorizarea judecătorului de instrucție;
- 2) cu autorizarea procurorului.

Cercetarea la fața locului în cazul investigării infracțiunilor săvârșite de grupările criminale organizate se dispune de către organele judiciare competente atunci când este necesară constatarea directă în scopul determinării sau clarificării unor aspecte legate de

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

identitatea, calitatea și participarea persoanelor la comiterea faptelor. Prin această activitate, organul de urmărire penală urmărește:

- 1) Constatarea situației locului săvârșirii infracțiunii;
- 2) Descoperirea și fixarea urmele infracțiunii;
- 3) Stabilirea poziției și stării mijloacelor materiale de probă;
- 4) Stabilirea împrejurărilor în care infracțiunea a fost comisă.

Una dintre cele mai vechi metode de găsire a unor bunuri, valori sau înscrisuri, chiar în afara sistemului judiciar, în scopul recuperării acestora, dar și pentru a face dovada că ele sunt deținute de către persoana la care s-au găsit, este percheziția.

Fiecare formă a percheziției va parcurge în desfășurarea ei trei etape principale:

- 1) luarea măsurilor preliminare;
- 2) efectuarea propriu-zisă a percheziției;
- 3) examinarea detaliată și fixarea rezultatelor obținute în urma percheziției.

Ridicarea de obiecte și înscrisuri este o activitate tactică criminalistică ce servește strângerii mijloacelor de probă cunoscute, obiectelor și înscrisurilor, realizată fie prin predarea de bunăvoie de către persoanele fizice sau juridice în posesia cărora se află, fie prin ridicarea forțată a mijloacelor de probă, când se refuză predarea lor.

Audierea martorului, privită ca o activitate tactică complexă, nu se operește odată cu ascultarea propriu-zisă a martorului și consemnarea declarațiilor sale. În mod obligatoriu, ascultarea este precedată de o activitate pregătitoare și este urmată de verificarea și aprecierea mărturiei în contextul întregului datelor și informațiilor pe care le oferă întreg ansamblul probator.

Audierea suspectilor sau a inculpaților se realizează în scopul obținerii de informații referitoare la modul de operare utilizat, bunurile obținute din activitatea infracțională, durata activității criminale, precum și la identificarea posibilă a altor persoane care au participat și ele la activitatea infracțională etc.

Expertiza judiciară este acțiunea procesual penală, care constă în cercetarea materialelor și obiectelor din cadrul cauzei penale în vederea formulării de concluzii de către persoanele care posedă cunoștințe și deprinderi speciale în anumite domenii.

În concluzie menționăm că un aspect important al cercetării activității criminale organizate îl constituie determinarea trăsăturilor cu relevanță criminalistică și constituirea, pe această bază, a modelului criminalistic al acestei infracționalității. Succesul cercetării oricărui tip de criminalitate organizată depinde de mai mulți factori. Este vorba despre capacitatea ofițerului de urmărire penală de a elucida și evalua în mod corespunzător nu numai trăsăturile penale generale și cele criminalistice ale activității infracționale organizate, dar și semnele penale de drept ale unui act concret săvârșit sau ale unei grupări criminale, despre capacitatea de a colecta și evalua toate datele în ansamblu.

Succesul cercetării depinde și de ofițerii de investigații de a pătrunde în esența criminalistică a activității criminale organizate, dar și de capacitatea lor de a o confrunta cu informația criminalistică tipică - modelul criminalistic al acestei activități a structurilor criminale organizate. De aceea, cunoașterea modelului criminalistic al criminalității organizate și a categoriilor de infracțiuni care se săvârșesc de grupările criminale, reprezintă un indiciu important ce determină gradul de profesionalism al ofițerilor de urmărire penală și al ofițerilor de investigații care se ocupă cu descoperirea și cercetarea unor astfel de infracțiuni.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

**RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU INFRAȚIUNILE CE ATENTEAZĂ LA
INVIOABILITATEA SEXUALĂ A PERSOANEI MINORE**

**CRIMINAL LIABILITY FOR OFFENCES THAT ATTACK THE SEXUAL
INVIOABILITY OF THE MINOR**

Doinița ȚIMBALIST

Conducător științific: **Radion COJOCARU**, dr., prof. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The national legislation, at the moment, regulates and sanctions sexual behavior towards children. Crimes regarding sexual life represent the group of crimes provided for in Chapter IV of the Special Part of the Criminal Code of the Republic of Moldova, being socially dangerous acts, committed with intent, that harm social relations regarding the person's sexual life. Crimes regarding sexual life are divided into crimes that alternatively attack the sexual inviolability of minors and crimes that exclusively attack the sexual inviolability of minors. For an effective reform in the legal framework, it is necessary not only to have effective laws, but for these laws to be applicable and implemented.*

Keywords: *minor, victim, sexual inviolability, sexual act*

Rezumat: Una din problemele principale care stau în fața oricărui stat este problema generației în creștere. Neasigurarea unei protecții adecvate contra infracțiunilor ce atentează la inviolabilitatea sexuală a persoanelor minore poate submina însăși dezvoltarea unei țări și aduce cu sine costuri negative, care continuă să existe dincolo de copilărie, chiar și în timpul vieții adulte.

Prin prisma principiului al doilea din Declarația privind drepturile copilului din 20 noiembrie 1959¹, cât și în corespundere cu prevederile Legii nr. 370 privind drepturile copilului din 30.11.2023², se statuează că, copilul trebuie asigurat cu o ocrotire specială prin lege și alte mijloace, precum și să-i fie oferită posibilitatea și condiții favorabile, pentru a-i permite o dezvoltare nu doar fizică, intelectuală, morală, spirituală, dar și sănătoasă din punct de vedere social, în condiții de libertate și demnitate.

Legislația națională, la moment, reglementează și sancționează comportamentele cu caracter sexual față de copii. Infracțiunile privind viața sexuală reprezintă grupul de infracțiuni prevăzute în Capitolul IV al Părții Speciale din Codul penal al Republicii Moldova, fiind fapte socialmente periculoase, săvârșite cu intenție, care vatamă relațiile sociale cu privire la viața sexuală a persoanei.

¹ Declarația Drepturilor Copilului, proclamată prin rezoluția 1386 (XIV) a Adunării Generale din 20.11.1959, Disponibilă: <https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2023-11/327ef3da-c4d0-4fff-9f76-8cbcd20fa8c1.pdf?lang=ro-RO>.

² Legea privind drepturile copilului: nr.370 din 30.11.23. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 488-491.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Conform prevederilor Codului penal, infracțiunile privind viața sexuală a persoanei minore se divizează în¹:

- infracțiuni care atentează alternativ la inviolabilitatea sexuală a persoanelor minore (prin prisma prevederilor din Codul penal al RM la: art. 171 alin. (2) lit. a) Violul săvârșit cu bună știință asupra unui minor și, respectiv, alin. (3) lit. b) săvârșit cu bună știință asupra unei persoane care nu a atins vârsta de 14 ani; art. 172 alin. (2) lit. a) Acțiunile cu caracter sexual neconsimțite săvârșite cu bună știință asupra unui minor și alin. (3) lit. a) Acțiunile care au fost săvârșite cu bună știință asupra unei persoane care nu a atins vârsta de 14 ani; art. 173 alin. (2) Hărțuirea sexuală săvârșită cu bună știință asupra unui minor) și infracțiuni care atentează exclusiv la inviolabilitatea sexuală a persoanelor minore (prin prisma prevederilor din Codul penal al RM la: art. 174 Actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani; art. 175 Acțiuni cu caracter sexual săvârșite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani; art. 175¹ Ademenirea minorului în scopuri sexuale).

Luând în calcul modificările Codului penal al RM prin adoptarea Legii nr. 316 pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) din 17.11.2022 ², este primordial de a defini termenii: act sexual, raport sexual, acțiuni cu caracter sexual, hărțuire sexuală.

Noțiunea „act sexual” este definită în alin. (1) art. 132² din Codul penal al RM ca „acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală cu orice parte corporală sau obiect”.

Alineatul (2) din același articol statuează că, „prin acțiuni cu caracter sexual se înțelege orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât cele indicate la alin. (1), precum și alte acțiuni decât cele care intră sub incidența art. 173 și 287 din Codul penal sau ale art. 354 din Codul contravențional”.

Raportul sexual este actul biologic pe baza căruia are loc procreația, iar fiind folosită în versiunea anterioară a art. 171 CP RM, se referă la introducerea – integrală sau parțială – a membrului viril în vagin.

Prin prisma prevederilor art. 173 din Codul penal, se constată că, hărțuirea sexuală reprezintă „pretinderea unui act sexual sau a unei alte acțiuni cu caracter sexual prin comportamentul fizic, verbal sau nonverbal, dacă prin aceasta se creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare pentru victimă, săvârșită profitând de starea de dependență a victimei sau prin amenințare, cu condiția că fapta nu întrunește elementele violului sau ale acțiunilor cu caracter sexual neconsimțite”.

Odată cu dezvoltarea rapidă a Internetului (datorită căruia infractorii dispun de mai multe căi de acces la victime), a fost inclus pentru prima oară termenul „grooming”³,

¹ Codul Penal al Republicii Moldova: nr.985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129, republicat În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74.

² Legea pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie): nr. 316 din 17.11.2022. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr.394-400.

³ Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, Ghid practic în cadrul Proiectului „Creșterea gradului de conștientizare cu privire la abuzul sexual și exploatarea sexuală a copiilor în rândul lucrătorilor medicali” ©CNPAC 2021. Disponibil:

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

reflectând astfel un fenomen recent, dar din ce în ce mai alarmant al abuzului sexual împotriva copiilor, când aceștia se întâlnesc cu persoane pe care le-au cunoscut inițial în spațiul virtual.

Astfel, se relevă că, *obiectul juridic generic* al infracțiunilor din grupul menționat îl constituie relațiile sociale cu privire la protejarea vieții sexuale a persoanei minore.

Fiecare din infracțiunile privind viața sexuală are și un *obiect juridic special*, care este constituit din relațiile sociale privitoare la anumite valori sociale specifice, ce derivă din viața sexuală a persoanei minore. Aceste valori sociale specifice sunt: libertatea sexuală și inviolabilitatea sexuală.

Dacă libertatea sexuală presupune exteriorizarea prealabilă a dorinței persoanei de a-și satisface necesitatea sexuală, atunci inviolabilitatea sexuală presupune lipsa sau irelevanța unei asemenea dorințe.

Obiectul material este corpul persoanei minore indiferent de sex, cu care subiectul a întreținut un act sexual.

Latura obiectivă a infracțiunilor privind viața sexuală se realizează numai prin acțiuni active de constrângere a unei persoane la acte sexuale.

Latura subiectivă a infracțiunilor privind viața sexuală se caracterizează numai prin intenție directă.

Infracțiunile prevăzute în Capitolul IV al Părții Speciale din Codul penal pot fi săvârșite de orice *subiect*, care îndeplinește condițiile generale, adică este o persoană fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 14 ani sau de 16 ani (în dependență de fapta săvârșită).

Victimă a infracțiunii poate fi orice persoană fizică, având calitate specială de persoană minoră.

La alin.(2) art.174 și alin.(3) art. 175 din Codul penal al RM, este stabilit un caz de liberare de răspundere penală: „persoana care a săvârșit actul sexual consimțit sau acțiunile cu caracter sexual consimțite, săvârșite cu bună știință cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta și dezvoltarea fizică și psihică. Dacă lipsește măcar una din cele trei condiții necesare să fie întrunite cumulativ, făptuitorul nu va putea beneficia de liberarea de răspundere penală”¹.

Autorul rus ALEXANDROV, I., determină cinci stări de neputință a victimei: deficiențe fizice; tulburări psihice; alte stări patologice; starea de inconștiență; vârsta fragedă².

https://www.cnpac.md/wpcontent/uploads/2021/06/Raspunsul_lucratorului_medical_la_cazurile_de_abuz_CNPAC_brosura.pdf.

¹ Codul Penal al Republicii Moldova: nr.985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129, republicat În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74.

² ЗАХАРЬЕВА, И. А., Примирение с потерпевшим как основание освобождения от уголовной ответственности, тема диссертации и автореферата по ВАК РФ. Омск 2022. р. 7. Citat în АЛЕКСАНДРОВ, Ю.В., Уголовная ответственность за изнасилование. Киев, 1968. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/primirenie-s-poterpevshim-kak-osnovanie-osvobozhdeniya-ot-ugolovnoi-otvetstvennosti> (accesat 21.02.2024).

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Luând în considerare cele expuse supra și având în vedere datele furnizate de către poliția RM¹, se evidențiază că, vârsta victimelor minore predomină între 13-15 ani. Cu mare regret însă, se constată că, victime a infracțiunilor privind viața sexuală au fost și minori cu vârsta de 0-6 ani, dintre care, în anul 2021 au fost înregistrate 18 cazuri, iar în anul 2022 – 14 cazuri.

În conformitate cu datele raportate de către Inspectoratul General al Poliției², se relevă că, pe parcursul anului 2022, 372 copii au fost stabiliți ca fiind victime ale infracțiunilor cu caracter sexual. După criteriul de gen al victimelor, se constată că, 356 victime sunt de gen feminin și 16 de gen masculin.

Astfel, în scopul monitorizării evoluției infracțiunilor ce atentează la inviolabilitatea sexuală a persoanelor minore, a fost efectuată analiza statistică în anul 2022 prin dezagregarea datelor, în felul după cum urmează:

1. art. 171 CP al RM – 115 victime minore și 11 agresori minori;
2. art. 172 CP al RM – 51 victime minore și 10 agresori minori;
3. art. 173 CP al RM – 5 victime minore și 1 agresor minor;
4. art. 174 CP al RM – 120 victime minore și 14 agresori minori;
5. art. 175 CP al RM – 74 victime minore și 6 agresori minori;
6. art. 175¹ CP al RM – 7 victime minore.

După corelația dintre subiecți, din numărul total de 379 cazuri înregistrate, s-a stabilit că: - în 264 cazuri agresorii sunt cunoscuți cu victima; - în 48 cazuri agresorul nu este cunoscut (la momentul pornirii cauzei penale); - în 20 cazuri s-a stabilit corelația dintre concubinul mamei și fiica acesteia; - în 7 cazuri s-a stabilit corelația între unchi și nepoată; - în 2 cazuri s-a stabilit corelația între bunelul vitreg și nepoată; - în 23 cazuri s-a stabilit corelația între tată biologic și fiică; - în 2 cazuri victima se afla la întreținerea agresorului; - în 2 cazuri victima este sora agresorului; - în 10 cazuri lipsește informația.

Luând în calcul cele expuse supra, s-a ajuns la concluzia că, cu părere de rău, până la moment, nu există un act normativ, care în mod exclusiv să se refere la categoria copiilor abuzați/exploatați sexual.

Fenomenul abordat este examinat insuficient de legislația penală națională, totodată fiind înregistrat oficial un număr mic de cazuri cu privire la faptele infracționale cu caracter sexual comise împotriva minorilor, comparativ cu realitatea.

Pentru o reformă eficientă în cadrul legal, este nevoie nu doar de legi eficiente, ci ca aceste legi să fie aplicabile și implimentate. Unele metode stabilite expres în normele de incriminare presupun aplicarea violenței de către subiect, în vederea atingerii scopului infracțional, iar alte metode presupun acordul benevol al victimei la săvârșirea faptei, însă, având în vedere vârsta fragedă a acesteia, care nu-i permite de a-și da seama de caracterul faptei, legiuitorul a stabilit anumite norme pentru a o apăra.

Cuvinte-cheie: minor, victimă, inviolabilitate sexuală, act sexual

¹ Notă informativă privind starea delincvenței juvenile și activitatea pe domeniul siguranță copii, Secția Siguranță copii. Disponibilă:

https://politia.md/sites/default/files/nota_informativa_privind_starea_delicventei_juvenile_si_act_ivitatea_pe_domeniul_siguranta_copii_pe_parcursul_a_12_luni_2022.pdf.

² Ibidem.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Bibliografie:

1. Declarația Drepturilor Copilului, proclamată prin rezoluția 1386 (XIV) a Adunării Generale din 20.11.1959. Disponibilă: <https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2023-11/327ef3da-c4d0-4fff-9f76-8cbcd20fa8c1.pdf?lang=ro-RO>.
2. Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, Ghid practic în cadrul Proiectului „Creșterea gradului de conștientizare cu privire la abuzul sexual și exploatarea sexuală a copiilor în rândul lucrătorilor medicali” ©CNPAC 2021. Disponibil: https://www.cnpac.md/wpcontent/uploads/2021/06/Raspunsul_lucratorului_medical_la_cazurile_de_abuz_CNPAC_brosura.pdf.
3. Codul Penal al Republicii Moldova: nr.985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129, republicat În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74.
4. Legea pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie): nr. 316 din 17.11.2022. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 394-400.
5. Legea privind drepturile copilului: nr.370 din 30.11.23. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 488-491.
6. Notă informativă privind starea delincvenței juvenile și activitatea pe domeniul siguranță copii, Secția Siguranță copii. Disponibilă: https://politia.md/sites/default/files/nota_informativa_privind_starea_delicventei_juvenile_si_activitatea_pe_domeniul_siguranta_copii_pe_parcursul_a_12_luni_2022.pdf.
7. ЗАХАРЬЕВА, И. А., Примирение с потерпевшим как основание освобождения от уголовной ответственности, тема диссертации и автореферата по ВАК РФ. Омск 2022. p. 7. Citat în АЛЕКСАНДРОВ, Ю.В. Уголовная ответственность за изнасилование. Киев, 1968. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/primirenies-poterpevshim-kak-osnovanie-osvobozhdeniya-ot-ugolovnoi-otvetstvennosti> (accesat 21.02.2024).

REGIMUL JURIDIC AL DESFĂȘURĂRII ACTIVITĂȚII COMERCIALE

THE LEGAL REGIME OF THE COMMERCIAL ACTIVITY

Diana INJE

Conducător științific: **Evlampie DONOS**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Commercial activity is an activity aimed at generating a profit. This definition is the most common and reflects the basic principle of commercial activity. Any commercial enterprise has as its main goal the generation of profit at maximum volume. For this, certain resources are needed, their efficient use in the conditions of scarcity, good organization of commercial activity, evaluation of all risks, activities and results.*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Keywords: *commercial activity, trader and consumer, products/merchandise, trade*

Rezumat: Mediul de afaceri contribuie cu cea mai mare parte la formarea bugetul de stat, respectiv modalitatea de reglementare a desfășurării activităților comerciale influențează în mod direct mărimea veniturilor colectate la bugetul de stat.

Noțiunea de comerț definește transferul titlurilor de proprietate asupra materialelor sau serviciilor, precum și prestațiile de servicii realizate între diferitele stadii ale producției sau direct între producător și consumator care, de asemenea, se consideră că reprezintă acte de comerț.¹

Organizarea și desfășurarea activității comerciale se desfășoară în baza următoarelor principii:

- legalitatea activității comerciale – comercializarea produselor și a serviciilor comerciale trebuie realizată de către persoane care corespund din punct de vedere fizic și juridic și sunt autorizate să desfășoare o astfel de activitate;
- pluralismul formelor de proprietate – formele de proprietate care s-au conturat în cadrul organizării activității comerciale, care de altfel se regăsesc și în celelalte ramuri sau sectoare de activitate sunt: proprietatea publică, proprietatea privată, proprietatea mixtă și proprietatea cooperatistă;
- libera inițiativă și concurența – într-o economie de piață activitatea economică se desfășoară sub semnul libertății de acțiune, fiecare persoană poate să-și îndrepte preocupările în funcție de voința sa și de capacitatea sa fizică, psihică și financiară. Fenomenul concurenței devine indispensabil în cadrul unei economii de piață stând la baza eficientizării activității desfășurate de societățile comerciale. Concurența este impusă de existența în cadrul pieței a mai multor agenți economici care desfășoară activități identice supraviețuind acei care se adaptează cerințelor pe care le presupune o activitate rentabilă.
- asocierea și specializarea comerțului – specializarea este impusă de faptul că diferitele grupe de mărfuri reclamă condiții specifice în ceea ce privește aprovizionarea, păstrarea și vânzarea mărfurilor. O firmă comercială nu poate să comercializeze toate grupele de mărfuri sau un număr mai mare de grupe de mărfuri fiind necesară utilizarea unor utilaje adecvate fiecărei grupe de mărfuri, a unor lucrători specializați etc. În aceste condiții pentru a asigura condiții de eficiență economică ridicată, firmele comerciale se specializează în funcție de destinația produselor, natura produselor, segmentelor de consumatori, stadiile circulației mărfurilor etc. Asocierea ca principiu de organizare a activității comerciale se realizează prin unirea a două sau mai multe persoane fizice sau juridice în scopul constituirii unei societăți comerciale având ca efect creșterea puterii economico-financiare a formelor comerciale și o adaptare mai rapidă și eficientă a acestora la cerințele pieței. Ca rezultat al aplicării acestui principiu rezultă o serie de forme organizatorice.
- pluralismul formelor organizatorice și a conținutului activității comerciale – presupune desfășurarea activității comerciale printr-o multitudine de forme organizatorice, fiind exclusă existența unei structuri unice. Rezultă, într-o

¹https://file.ucdc.ro/cursuri/D_3_N35_Drept_comercial_David_Bogdan.pdf

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

asemenea manieră de organizare, structuri mobile și elastice, capabile să se adapteze operativ și eficient la cerințele complexe ale consumatorilor.

- asigurarea consumului și protecția consumatorului – îmbină pe de o parte cerința ca întreaga activitate comercială să se desfășoare în scopul satisfacerii cerințelor pieței, a consumatorilor, iar pe de altă parte să se asigure o protecție a consumatorilor împotriva unor practici abuzive care ar putea să apară în relația vânzător-cumpărător. Protecția consumatorilor se materializează în producerea și distribuirea de produse corespunzătoare din punct de vedere calitativ, într-un comportament civilizată din partea celor care realizează actele comerciale, în evitarea unei concurențe neloiale cu consecințe asupra veniturilor consumatorilor.
- ocrotirea mediului înconjurător și menținerea echilibrului ecologic - acest principiu urmărește evitarea desfășurării unor activități comerciale care prin natura lor și efectele lor afectează echilibrul ecologic, desconsideră și distrug mediul înconjurător. Deși nu este o ramură cu efecte poluante deosebite, anumite activități pot genera noxe, zgomote, prin comercializarea și consumarea unor produse pot apărea unele efecte distructive.

Conform prevederilor Legii nr.231 din 23.09.2010 art.7 formele principale ale comerțului sunt:

- - comerțul cu ridicata;
- - comerțul cu amănuntul;
- - comerțul cash and carry;
- - serviciile comerciale;
- - alimentația publică.

Comercianții sunt obligați să plaseze pe piață numai produse/servicii sigure pentru viața, sănătatea și securitatea consumatorilor. Orice comerciant trebuie să se convingă, în baza informațiilor obținute de la producător/importator și a pregătirii profesionale, că produsele oferite spre comercializare sunt sigure și să informeze consumatorii asupra factorilor de risc în utilizarea/consumul acestora.

Produsele și serviciile se comercializează pe teritoriul Republicii Moldova la prețuri libere de vânzare, cu excepția prețurilor/tarifelor reglementate de către stat. Prețul la comercializarea produselor/serviciilor social importante de primă necesitate, a căror listă reflectă coșul alimentar al minimumului de existență, se aprobă de către Guvern și se reglementează prin limitarea rentabilității la producere și/sau a adaosului comercial la vânzarea acestora.

La desfășurarea activității de comerț, comercianții sunt responsabili de respectarea legislației sanitare, sanitar-veterinare, de prevenirea și stingerea incendiilor, de protecția mediului, precum și de respectarea legislației specifice domeniului de activitate.

Unitatea comercială, care intenționează să practice vânzarea produselor cu preț redus și această operațiune se va desfășura peste orele de program estimându-se că vor implica aglomerații de persoane și vehicule peste medie, în zonele adiacente unității comerciale, urmează ca în cel puțin 7 zile lucrătoare înainte de începerea vânzărilor sau cu o zi lucrătoare până la lansarea publicității cu privire la vânzările cu preț redus, să informeze în scris autorității administrației publice locale în a cărei rază teritorială este amplasată unitatea comercială respectivă.

Autoritățile administrației publice centrale asigură dezvoltarea armonioasă a rețelei comerciale și a modurilor de distribuție a produselor și serviciilor comerciale,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

oferind condiții egale de activitate pentru toți comercianții, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare.

Ministerul Economiei este organul central de specialitate al administrației publice responsabil de elaborarea politicii de stat în domeniul comerțului și de reglementarea acestui domeniu.

Activitățile de comerț desfășurate în teritoriu sunt administrate și coordonate de autoritățile administrației publice locale.

Autoritățile administrației publice locale exercită următoarele atribuții:

a) asigură implementarea politicii de stat în domeniul comerțului în teritoriu în limita competențelor funcționale;

b) elaborează și implementează programele de dezvoltare a comerțului în teritoriul respectiv;

c) participă la examinarea proiectelor de acte normative ce reglementează activitățile de comerț.

În cadrul **regulamentului de comerț local**, consiliul local are dreptul să stabilească interdicții și cerințe privind desfășurarea activității de comerț în următoarele privințe:

a) interdicția de a desfășura activități de comerț sau anumite forme ale activității de comerț, inclusiv comerțul ambulant, în perimetrul anumitor zone sau străzi ori în intervalul anumitor zile sau ore;

b) modul de desfășurare a activităților de comerț în apropierea edificiilor autorităților publice, instituțiilor de învățământ, instituțiilor medicale, locașurilor de cult, monumentelor, lucrărilor de artă, edificiilor cu valoare arhitecturală, istorică sau arheologică, zonelor istorice, precum și în locurile (destinațiile) de interes turistic;

c) distribuirea activităților de comerț între zona centrală și zonele periferice ale localității, precum și între zonele aglomerate și cele neaglomerate etc.

Codul contravențional este legea Republicii Moldova care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale în materie contravențională, determină faptele ce constituie contravenții și prevede procesul contravențional și sancțiunile contravenționale.

Legiuitorul a prevăzut un capitol separat în Codul contravențional Capitolul XV „Contravenții ce afectează activitatea de întreprinzător, fiscalitatea activitatea vamală și valorile imobiliare”, în rezultatul căreia putem menționa că sancțiunile stabilite de legiuitor sunt de două categorii mai exact, sancțiunea principală sub formă de amendă contravențională, iar sancțiune complementară sub formă de privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate.

Totodată analizând Capitolul III „Autoritățile competente să soluționeze cauzele contravenționale” am identificat faptul că constatarea și sancționarea contravențiilor este atribuită mai multor autorități.

Respectiv, în soluționarea cauzelor contravenționale au competență :

- Instanța de judecată ;
- Comisia administrativă ;
- Agentul constator prin organele de specialitate fiind indicate concret contravențiile ce se află în competența acestora: Ministerul Afacerilor Interne/ Autorități administrative din subordinea Ministerului Finanțelor /Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale / Organele de

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

specialitate în domeniul transporturilor / Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor/ Inspectoratul Național pentru Supraveghere Tehnică / Inspectoratul de Stat al Muncii / Compania Națională de Asigurări în Medicină/ Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor.

Răspunderea penală în cazul încălcării normelor juridice privind activitatea comercială - În urma analizei Codului penal în special Partea Specială Capitolul X „Infrațiuni Economice” am constatat faptul că legiuitorul a stabilit pentru comiterea categoriilor de infrațiuni menționate, atât pedeapsa sub formă de amendă penală, închisoarea cât și pedeapsa sub formă de privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

Pe lângă tragerea la răspundere contravențională sau penală, pentru încălcarea desfășurării activității comerciale, persoanele vinovate pot trase la răspundere civilă prin obligarea la repararea prejudiciului moral și material.

Conform art.19 Cod civil, în condițiile legii, persoana lezată într-un drept al ei sau într-un interes recunoscut de lege poate cere repararea integrală a prejudiciului patrimonial și nepatrimonial cauzat astfel.

Regulamentul de comerț local în municipiul Cahul a fost elaborat în scopul creării unui mediu favorabil de desfășurare a activității de întreprinzător în cadrul municipiului, precum și în vederea asigurării liberei concurențe, protecției vieții, sănătății, securității și intereselor economice și sociale ale cetățenilor, stimularea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, simplificarea procedurilor de lansare a activităților de comerț.

Conform pct.2.1 - Activitatea de comerț este condiționată de depunerea notificării în comerț de către persoana înregistrată în condițiile legii. Activitatea de comerț începe din data emiterii înștiințării de recepționare de către autoritatea administrației publice locale, (Primăria municipiului Cahul) prin intermediul resursei informaționale în domeniul comerțului.

APL a stabilit pentru fiecare unitate comercială, în cadrul căreia se desfășoară activitate de comerț, taxe anuale, iar cota taxei locale pentru unitățile comerciale și/sau de prestări servicii se aprobă prin decizia Consiliului municipal Cahul.

Cu scopul de a oferi o claritate comercianților privind locul de desfășurare a comerțului pe teritoriul mun.Cahul, la pct.3.1 sunt prevăzute expres locurile unde este interzisă desfășurarea activității de comerț, cu excepția activității temporare dispuse de primarul municipiului Cahul(iarmaroace, târguri, etc..) pe teritoriul municipiului Cahul.

Respectiv, nu se permite desfășurarea activității comerciale:

- Piața Independenței;
- Piața Horelor;
- Străzi (accese carosabile);
- Trotuare (accese pietonale);
- Parcul Central „Grigore Vieru”.

Concluzie:

În urma studiului științific asupra regimului juridic al desfășurării activității comerciale am ajuns la următoarele concluzii:

- Principalele forme a comerțului în RM sunt:
 - comerțul cu ridicata; comerțul cu amănuntul;
 - comerțul cash and carry; serviciile comerciale și alimentația publică;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- Legiuitorul a prevăzut măsuri de apărare în cazul încălcării regimului juridic al desfășurării activităților comerciale prin stabilirea de contravenții specifice în Codul contravențional, respectiv infracțiuni specifice în Codul penal. Totodată legiuitorul oferă posibilitatea reparării prejudiciului material și moral în condiții general conform Codului Civil.

- În cadrul cercetării, am determinat atribuțiile autorității publice locale în domeniul comerțului, iar una dintre acestea, este reglementarea prin regulamentul de comerț local desfășurarea comerțului în locuri publice, organizarea de târguri și iarmaroace.

Ca urmare a atribuției menționate, am analizat Decizia Consiliului Municipal Cahul din 06 aprilie 2023 prin care a fost aprobat noul Regulament de comerț local în municipiul Cahul. În rezultatul analizei am constatat că regulamentul aprobat, este unul complex fiind descrise expres drepturile și obligațiile comercianților, totodată sunt indicate locurile unde se permite și unde nu se permite desfășurarea comerțului. Regulamentul conține inclusiv informații despre condițiile specifice de comercializare a produselor alcoolice și cele din tutun.

La nivelul Municipiului Cahul, desfășurarea activității comerciale este foarte bine reglementată.

**METODICA CERCETĂRII INFRACTIUNILOR SĂVÂRȘITE DE PERSOANE
CU FUNCȚIE DE RĂSPUNDERE**

**METHODOLOGY FOR THE INVESTIGATION OF CRIMES COMMITTED
BY PERSONS WITH LIABILITY FUNCTION**

Sabina MIHĂEȘ

Conducător științific: **Vitalie JITARIUC**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul

Abstract: *Offences committed by persons responsible are the group of socially dangerous acts committed intentionally or recklessly, affecting - exclusively or mainly - social relations with regard to the proper conduct of business in the public sphere. In terms of content, corruption is a systemic phenomenon, being much worse than bribery, which is only one of the more common manifestations of corruption.*

Keywords: *persons with a liability function, influence peddling, corruption, forensic research*

Infraacțiunile săvârșite de persoane cu funcție de răspundere atentează la relațiile sociale cu privire la activitatea legală a organelor administrației publice, precum și a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor de stat și unul din genurile de infracțiuni este corupția - corupția pasivă, corupția activă și traficul de influență etc. Conținutul acestor infracțiuni presupune darea, primirea și mijlocirea așa-numitei „mite” sub formă de bani, hârtii de valoare, alte bunuri sau beneficii legate de bunuri materiale pentru acțiunile

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

(inacțiunile) săvârșite în favoarea dăătorului de mită, dacă asemenea acțiuni (inacțiuni) intră în obligațiunile de serviciu ale persoanei cu funcții de răspundere sau dacă această persoană, în virtutea funcției pe care o ocupă, poate contribui la astfel de acțiuni sau poate oferi protecție sau manifesta toleranță excesivă¹. Deci, datorită complexității acestui fenomen, cercetarea infracțiunilor de corupție, din punct de vedere criminalistic, are o importanță deosebită. Organele care se ocupă de combaterea acestui flagel trebuie să acționeze prompt, operativ și cu maximă prudență. Pentru a asigura reprimarea și investigarea corectă a infracțiunilor de corupție este necesar de atras o deosebită atenție asupra metodicii criminalistice de cercetare a actelor de corupție². Pentru că organele de drept, la moment, nu sunt în stare să se descurce în mod onorabil cu el cu fenomenul corupției ar trebui ca statul și societatea să acționeze de comun acord, iar în acest sens, lupta împotriva corupției necesită luarea unor măsuri radicale în reformarea organelor menite să asigure această direcție, apoi și o legislație mai severă referitoare la faptele de corupție, până și confiscarea averii corupționarilor etc. Necesitatea intensificării pe toate direcțiile a luptei cu corupția în Republica Moldova se impune mai ales din cauza impactului negativ foarte puternic pe care acest fenomen îl are asupra tuturor păturilor și categoriilor sociale³.

Pentru a asigura reprimarea și investigarea corectă a infracțiunilor comise de persoanele cu funcții de răspundere este necesar de atras o deosebită atenție asupra metodicii criminalistice de cercetare a acestor fapte. Specificul cercetării infracțiunilor examinate trebuie determinat în dependență de:a) complexitatea elucidării. Aceste fapte se atribuie la infracțiunile bilaterale, în care lipsește victima cointeresată de stabilirea adevărului și de pedepsirea vinovaților. Dimpotrivă, ambele părți sunt infractori, de aceea sunt interesate de tănuirea infracțiunii nu numai de către organele de drept, dar și de către martori;b) nivelul slab de luptă cu această infracțiune. Practica demonstrează că lupta împotriva lor este concentrată la nivelul de jos al ierarhiei societății noastre (despre acest lucru mărturisesc datele statutului social al celor condamnați pentru corupție);c) lipsa egalității reale dintre persoane în fața legii (majoritatea persoanelor cu funcții de răspundere au imunitate față de tragerea la răspundere penală);d) creșterea nivelului „profesionalismului infracțional” al persoanelor infractori;e) toleranța cetățenilor față de acest fenomen;f) stabilirea contactelor strânse dintre reprezentanții capitalului criminal și funcționarii de stat care ocupă funcții de răspundere;g) existența relațiilor de rudenie, cumătrism, precum și a intereselor de partid, de clan etc.,dintre diverși făptuitori și persoanele cu funcții de răspundere.

La cercetarea acestor infracțiuni deosebit de complicate și periculoase pentru societate, cunoașterea modelului criminalistic are un avantaj important. Cele mai periculoase infracțiuni comise de persoanele cu funcții de răspundere sunt cele de

¹Brînză S., Stati V. Op. cit., p. 848.

²Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Криминалистика. Учебник. Изд. ПРОСПЕКТ. М., 2007, с. 422.

³Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. ș.a. Drept penal. Partea specială. Vol. II. Ed. Cartier Juridic. Chișinău, 2005, p. 618.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

corupție. Ca elemente ale modelului criminalistic al infracțiunilor comise de persoane cu funcții de răspundere, pot fi nominalizate: 1) datele referitoare la subiecții actului infracțional; 2) datele cu privire la obiectul infracțiunii; 3) datele cu privire la modalitățile de săvârșire a infracțiunii; 4) datele despre urmele infracțiunilor comise de persoanele cu funcții de răspundere; 5) datele cu privire la locul și timpul săvârșirii infracțiunii; 6) datele cu privire la cauzele și condițiile săvârșirii faptelor infracționale de către persoanele cu funcții de răspundere.

Cauzele penale cu privire la infracțiunile comise de persoanele cu funcție de răspundere sunt pornite în dată după ce se ia cunoștință de datele ce conțin informații convingătoare despre faptul ilegal al unei persoane oficiale. Dacă, însă, nu se dispune de informația primară suficientă, pornirea acestor cauze va fi precedată de verificarea materialelor de care dispun organele de urmărire penală, verificare efectuată doar în scopul stabilirii temeiurilor legale pentru pornirea unei atare cauze penale. Verificarea trebuie făcută cu precauție și în secret, deoarece persoanele vinovate, auzind despre verificare, pot ascunde sau distruge obiectul ce interesează organele de drept, pot lichida materialele compromițătoare, se pot înțelege cu persoanele interesate în privința depunerii unor mărturii false etc. Pe parcursul verificării, vor fi obținute materialele de care mai este nevoie (vor fi solicitate date din evidențele criminalistice, vor fi studiate acte concrete, fapte care explică și care conțin date primare, vor fi obținute explicații de la persoane oficiale și de la unii cetățeni, se va face cunoștință cu activitatea de serviciu a unor funcționari sau subdiviziuni), în cazul în care datele obținute suplimentar vor confirma informația primară, ofițerul de urmărire penală poate porni cauza penală și începe cercetările. Complexul și succesiunea acțiunilor inițiale de urmărire penală sunt determinate de situațiile tipice ale acestei etape de cercetare a faptelor infracționale. În prima și a doua situație, cercetarea începe cu audierea denunțatorului. Această calitate o poate avea atât persoana de la care se estorcează anumite bunuri materiale, servicii sau care a înmănat mita deja, cât și persoana căreia i se propun acestea (se pretinde a o cumpăra). O astfel de faptă poate avea loc atât la direct, între două persoane (corupătorul și coruptul), cât și prin intermediul unui mijlocitor.

Din punct de vedere al caracterului determinat al informației pe aceste categorii de infracțiuni, la etapa inițială se poate vorbi despre trei situații tipice de urmărire penală: 1) a parvenit declarația unei persoane concrete cu privire la comiterea infracțiunii de către persoana cu funcții de răspundere; 2) există date argumentate despre comiterea infracțiunii de către persoana cu funcții de răspundere; 3) există informații referitor la comiterea infracțiunii de către persoana cu funcții de răspundere.

La etapa ulterioară de cercetare a infracțiunilor comise de persoanele cu funcții de răspundere se efectuează, de obicei, următoarele acțiuni de urmărire penală: a) audierea învinutului; b) verificarea declarațiilor la fața locului; c) efectuarea confruntărilor; d) efectuarea expertizelor; e) audierea martorilor din rândul rudelor, colegilor, vecinilor.

La etapa cercetărilor, versiunile de urmărire penală sunt elaborate, mai întâi de toate, pentru a stabili dacă într-adevăr au fost comise infracțiuni de către persoanele cu funcții de răspundere. În acest caz, cele mai frecvente sunt următoarele versiuni: 1)

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

persoana oficială într-adevăr a fost coruptă printr-o modalitate concretă în circumstanțele ce decurg din datele obținute;2) persoanei oficiale într-adevăr i-a fost transmis un anumit obiect, bani, alte bunuri, dar nu în calitate de mită, ci în legătură cu alte împrejurări și în mod absolut legal (întoarcerea unei datorii, cadou, plata unui onorariu etc.), însă declarația cu privire la primirea mitei era o eroare fără rea intenție sau o calomnie;3) declarantul (corupătorul) dorește să o compromită pe persoana cu funcții de răspundere (din răzbunare, din însărcinare sau pentru principialitate);4) mita se estorchează, se condiționează, se cere de persoana cu funcții de răspundere;5) persoana oficială își exercită atribuțiile legitime de serviciu în interesul unei persoane și nu a primit mită;6) persoana oficială nu a primit mită și nu a executat nici un fel de acțiuni în favoarea persoanei care ca și cum i-ar fi dat mită.

În afară de aceste versiuni, pe parcursul cercetării pot apărea și alte ipoteze, care, de obicei, nu sunt atât de semnificative și poartă doar un caracter particular, referitor la proveniența bunurilor înmânate în calitate de mită, existența unui grup stabil de persoane implicate în comiterea faptelor infracționale etc. Acele versiuni tipice explică, în fond, variantele posibile ale unor evenimente care urmează a fi verificate. În unele cazuri, versiunile elaborate trebuie nu numai să explice cele deja întâmplate, dar și să prognozeze rezultatele posibile ale viitoarelor acțiuni ale persoanelor care vor participa la cercetarea infracțiunilor comise de persoanele cu funcții de răspundere. Situațiile de urmărire penală la etapa ulterioară a cercetărilor se derulează, de regulă, în funcție de rezultatele de la etapa inițială, de gradul de derulare a verificării versiunilor elaborate, precum și de caracterul atitudinii persoanelor cu funcție de răspundere față de probele vinovăției lor. Tipul acestor situații este determinat, în mare măsură, de caracterul atitudinii învinutului față de incriminarea care i se impută, precum și de gradul de claritate al mecanismului actului infracțional. Noile versiuni de urmărire penală, dacă acestea apar la etapa dată, au, de cele mai multe ori, un caracter mai particular decât la începutul cercetărilor și sunt direcționate spre clarificare a unor elemente ale componenței infracțiunii și ale altor împrejurări particulare.

Expertiza judiciară în procesul investigării infracțiunilor comise de persoanele cu funcție de răspundere

În timpul cercetării infracțiunilor comise de persoane cu funcție de răspundere se efectuează diverse tipuri de expertize judiciare. Cele mai frecvente sunt:criminalistice, merceologice, judiciar-contabile, ale substanțelor și materialelor etc. De asemenea, se desfășoară și alte acțiuni de urmărire penală, cum ar fi experimentul de cercetare, verificarea declarațiilor la locul comiterii infracțiunii, prezentarea spre recunoaștere a persoanelor și obiectelor, cu respectarea corespunzătoare a cerințelor procedurale și utilizarea procedurilor tactice criminalistice. Or, dat fiind specificul acestor fapte, expertizele criminalistice cel mai frecvent dispuse sau încuviințate de organele judiciare sunt următoarele:1) expertizele grafoscopice; 2) expertiza tehnică a actelor; 3) expertiza

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

fotografică; 4) expertiza vocii și vorbirii; 5) expertiza monedelor și bancnotelor; 6) expertiza operelor de artă; 7) expertiza financiar-contabilă etc.¹

În consecință, obiectul expertizei, fiind legat nemijlocit de cel al probatoriului, îl constituie lămurirea unor împrejurări de fapt ale cauzei pentru care sunt necesare cunoștințe de specialitate. Deci, obiectul expertizei reclamă o anumite competență (științifică, tehnică sau de altă natură) în afară de cea juridică, care îi revine în exclusivitate organului de urmărire penală și instanței de judecată². Rezolvarea problemelor expertizei inter sau multidisciplinare poate fi realizată fie prin folosirea de către institutele, serviciile, laboratoarele de expertiză a unor consilieri de la alte instituții - fără ca aceștia să dobândească calitatea de experți, fie prin numirea de experți din mai multe domenii de activitate care să execute împreună lucrarea și să formuleze o concluzie unică, rezultat al tuturor cercetărilor științifice desfășurate.³

Concluzia generală pe care o pot extrage este că datorită complexității acestui fenomen, cercetarea infracțiunilor de corupție, din punct de vedere criminalistic, are o importanță deosebită. Organele care se ocupă de combaterea acestui flagel trebuie să acționeze prompt, operativ și cu maximă prudență. Pentru a asigura reprimarea și investigarea corectă a infracțiunilor de corupție este necesar de atras o deosebită atenție asupra metodicii criminalistice de cercetare a actelor de corupție.

**APLICAREA FORȚEI FIZICE, MIJLOACELOR SPECIALE ȘI
ARMEI DE FOC ÎN ISTITUȚIILE PENITENCIARE**

**APPLICATION OF PHYSICAL FORCE, SPECIAL MEANS AND
FIREARMS IN PENITENTIARY INSTITUTIONS**

Stela SIMCOV

Conducător științific: **Dumitru CALENDARI**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The purpose of the study is to identify the legal regulation issues regarding the use of physical force, special means, and firearms in institutions and bodies of criminal enforcement involving deprivation of liberty within the penitentiary system, and to develop legal measures for resolving them. The reasons for using physical force, special means, and firearms against convicted persons and individuals in detention are: Resistance from detention facility staff, willful disobedience to lawful requests from staff, revolting behavior, participation in mass riots. The use of force must be regulated through special procedures, specifying various types of force that can be employed, the situations*

¹Георгицэ М. Возможности судебных экспертиз: криминалистическое обеспечение. Научно-практическое пособие. Кишинэу, 2008, с. 73.

²Constantin R., Draghici P., Ioniță M. Expertizele – mijloc de probă în procesul penal. Ed. TEHNICĂ. București, 2000, p. 157.

³Ionescu L. Expertiza complexă. București, ALL BECK, 1998, p. 14.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

in which each type of force can be used, and the authorized personnel empowered to employ different types of force.

Keywords: *physical force, firearms, detention, penitentiary, etc*

Rezumat: *Scopul studiului este de a identifica problemele de reglementare juridică a utilizării forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor în instituțiile și organele de executare a pedepselor penale sub formă de privare de libertate în instituțiile sistemului executiv-penal și elaborarea măsurilor legale pentru rezolvarea lor. Motivele pentru utilizarea forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor împotriva persoanelor condamnate și a persoanelor aflate în detenție sunt: rezistența personalului din locurile de detenție, nesupunere rău intenționată la cererile legale ale personalului, comportament revoltător, participarea la revolte în masa. Recurgerea la forță trebuie să fie reglementată prin proceduri speciale, în care să se precizeze, inclusiv: diversele tipuri de recurgere la forță care pot fi folosite; situațiile în care se poate folosi fiecare tip de forță; membrii personalului împuterniciți să facă uz de diverse tipuri de forță.*

Cuvinte-cheie: *forță fizică, arme de foc, detenție, penitenciar, etc*

Analiza sistemului penitenciar evidențiază dificultățile existente în acest domeniu, care se datorează și lipsei cercetării științifice, atât a problemelor teoretice generale, cât și a celor aplicative în domeniul asigurării securității în instituțiile penitenciare și a utilizării unor măsuri coercitive specifice, cum ar fi forța fizică, mijloacele speciale și armele de foc.

În conformitate cu standardele internaționale în domeniul execuțional penal (pct.64 al Regulilor penitenciare europene), personalul din penitenciar nu va folosi forța împotriva deținuților decât în cazuri de legitimă apărare, tentativă de evadare, rezistență activă sau pasivă la un ordin și, în toate cazurile, ca ultim resort. Astfel, în cazul opunerii de către condamnați a rezistenței, nesupunerii cerințelor legale și întemeiate ale personalului sistemului penitenciar, participării la tulburări de masă, luării de ostacități, atacării altor persoane sau săvârșirii unor alte acțiuni social-periculoase, în cazul evadării sau reținerii evadaților din penitenciar, precum și în scopul prevenirii pricinuirii de către condamnați celor din jur sau și a unor daune, pot fi aplicate forța fizică, mijloace speciale și arma de foc (alin.(1) art.223 CE RM). Decizia privind regimul de plasare, securitate și supraveghere depinde de următoarele criterii:

- ✓ Protecție: Condamnatul solicită protecție pentru a-și asigura securitatea și existența;
- ✓ Dereglări psihice: Condamnatul a fost examinat de către un medic psihiatru specialist și a fost stabilit diagnosticul, el având dificultăți în relațiile cu alte persoane din cauza unor deprinderi de comunicare și comportament limitat.
- ✓ Pericol de evadare: Condamnatul a încercat să evadeze sau are antecedente documentate de evadare(ări) sau încercări de evadare(ări).
- ✓ Pericol serios de violență: Condamnatul are o istorie documentată de conduită violentă, precum omor, viol, atentat, intimidare cu uz de arme și/sau incendiere.
- ✓ Membru al unei grupări cunoscute: Condamnatul este cunoscut drept membru al unei grupări rasiste, politice, teroriste sau secte care prin violență își atinge scopurile sale în cadrul instituției penitenciare.
- ✓ Abuz de substanțe: Condamnatul a manifestat caracteristici de încetare a

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

utilizării drogurilor sau a fost sub influența alcoolului și/sau drogurilor la momentul admiterii, are o istorie înregistrată privind abuzul de substanțe sau are o istorie criminală care indică folosirea substanțelor.

În conformitate cu prevederile alin.(2) art.4 al Legii Republicii Moldova, nr.218 din 19.10.2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, precum și intensitatea aplicării se determină de către subiectul legii în dependență de următoarele împrejurări: circumstanțele situației concrete; tipul și gradul de pericol; caracteristicile individuale și identitatea persoanei împotriva căreia urmează, a fi aplicate; respectarea principiului proporționalității.

Astfel, în toate cazurile când aplicarea forței fizice, a mijloacelor speciale ori a armelor de foc nu poate fi evitată, subiecții legii sunt obligați:

- ✓ să avertizeze despre intenția de a recurge la ele, acordând timp suficient pentru îndeplinirea cerințelor lor legale, cu excepția cazurilor când tergiversarea aplicării forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc generează un pericol direct pentru viața și sănătatea subiecților legii și a altor oameni.
- ✓ să ia toate măsurile posibile, prevăzute de lege, în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al faptei, de identitatea delincventului care o săvârșește, de intensitatea rezistenței opuse, pentru ca dauna cauzată sănătății, onoarei, demnității și bunurilor oamenilor să fie cât mai mică;
- ✓ să acorde imediat primul ajutor victimelor și să ia măsuri pentru a înștiința în cel mai scurt timp rudele victimelor;
- ✓ să comunice imediat conducătorului lor direct despre toate cazurile de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale ori a armelor de foc;

Colaboratorii instituțiilor penitenciare trebuie să aibă o politică disciplinară față de deținuți. Această politică ar trebui să includă proceduri documentare și niveluri progresive de reexaminare și apel. Politica disciplinară ar trebui să definească clar drepturile și responsabilitățile deținuților.

Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Nomenclatorului mijloacelor speciale, al tipurilor de arme de foc și al munițiilor aferente, precum și a regulilor de aplicare a acestora, nr. 474 din 19.06.2014, reglementează, în pct.13, particularitățile aplicării unor mijloace speciale, după cum urmează:

- ✓ în cazul bastoanelor speciale de cauciuc și plastic se interzice aplicarea loviturilor în zona capului, gâtului și claviculelor, abdomenului și organelor genitale;
- ✓ în cazul cătușelor dispozitivul de închidere trebuie verificat periodic. La aplicarea cătușelor mâinile delincventului trebuie să se afle la spate. Cătușele se scot pe timpul servirii mesei, somnului, satisfacerii necesităților fiziologice, examinării medicale, îmbolnăvirii subite, în caz de apariție a pericolului pentru viața și sănătatea acestuia etc.,
- ✓ în cazul gazelor lacrimogene se interzice tragerea directă asupra infractorilor și aruncarea grenadelor în mulțime, precum și folosirea repetată a grenadelor în limitele zonei afectate în timpul acțiunii nemijlocite a gazelor. În cazul aplicării gazelor lacrimogene împotriva delincventului aflat într-o încăpere închisă în care se găsesc și persoane străine, a căror prezență era necunoscută sau care nu au

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

putut fi evacuate în prealabil, colaboratorii sunt obligați să comunice imediat șefilor;

- ✓ în cazul cartușelor cu gloanțe de cauciuc și plastic se interzice aplicarea lor în zona capului;
- ✓ în cazul grenadelor și dispozitivelor audiovizuale se folosesc pentru a influența persoanele care încalcă legea prin impulsuri luminescente și sonore puternice (la o distanță de cel puțin 2 metri), mai ales în timpul operațiunilor speciale;¹
- ✓ în cazul dispozitivelor explozive speciale pentru deschiderea încăperilor, neaplicabile împotriva oamenilor, pentru spargerea ușilor și a pereților, eliminarea altor obstacole, deschiderea vehiculelor se utilizează dispozitive de explozare de dimensiuni mici;

Depășirea de către subiecții legii a atribuțiilor privind aplicarea forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, atrage după caz, răspunderea disciplinară, civilă, contravențională sau penală (alin.(2) art.20 al Legii) privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, nr.218 din 19.10.2012. Deținuții au dreptul să formuleze cereri și reclamații, individual sau în grup, directorului penitenciarului sau oricărei alte autorități competente. Dacă problema poate fi rezolvată prin mediere, se va recurge în primul rând la aceasta. Dacă o cerere sau o reclamație este respinsă, motivele respingerii trebuie comunicate deținutului în cauză, iar acesta va avea dreptul de a introduce recurs în fața unei autorități independente.

Procedura de verificare a legalității aplicării forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc este demarată de procuratură sau de poliție în baza sesizării făcute de presupusa victimă sau de reprezentanții legali ai acesteia, în baza raportului depus de către subiectul legii. Colaboratorii poliției sunt datori să comunice șefului direct cazurile rănirii sau decesului cetățenilor ca urmare a aplicării forței fizice și a mijloacelor speciale. În cazul aplicării forței care a provocat decesul persoanei sau vătămarea integrității ei corporale, conducerea tuturor instituțiilor este obligată să înștiințeze procurorul.

Această lucrare examinează utilizarea forței fizice, mijloacelor speciale și armei de foc în cadrul instituțiilor penitenciare, evaluând motivele, protocoalele și consecințele acestor acțiuni. Pornind de la o analiză a literaturii de specialitate și a reglementărilor aplicabile, studiul explorează diverse aspecte ale utilizării forței în contextul penitenciar, inclusiv justificările legale și etice, riscurile asociate și impactul asupra deținuților și personalului.

Bibliografie:

1. POPOVICI, L., ROMAN, D., VACARCIUC, O. și al. Raport de studiu „Tortura și

¹POPOVICI, L., ROMAN, D., VACARCIUC, O. și al. Raport de studiu „Tortura și rele tratamente față de copiii minori în contextul justiției juvenile: răspândirea, impactul, prevenirea, identificarea cazurilor, oferirea suportului și raportare”. Chișinău: © UNICEF Moldova, 2012, p.11-14.

http://www.unicef.org/moldova/ro/Memoria_Raport_Tortura_RO_web.pdf (Accesat: 17.11.2023)

Legea Republicii Moldova privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, nr.218 din 19.10.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.254-262.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

rele tratamente față de copiii minori în contextul justiției juvenile: răspândirea, impactul, prevenirea, identificarea cazurilor, oferirea suportului și raportare”. Chișinău: © UNICEF Moldova, 2012, p.11-14.

2. http://www.unicef.org/moldova/ro/Memoria_Raport_Tortura_RO_web.pdf

(Accesat: 17.11.2023)

3. Legea Republicii Moldova privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, nr.218 din 19.10.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.254-262.

**DREPTURI ȘI OBLIGAȚII ÎN CADRUL RAPORTURILOR JURIDICE DE
MUNCĂ**

**RIGHTS AND OBLIGATIONS WITHIN LEGAL EMPLOYMENT
RELATIONS**

Anastasia ȘALGAN

Conducător științific: **Evlampie DONOS**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Legal employment relationships are the relationships that are regulated by law, which are formed between a natural person and a legal person, as a result of the performance of work by the natural person, for the benefit of the legal one, which in turn undertakes to remunerate it and to create the necessary conditions for the performance of work. The individual employment contract represents the main legal act under which natural persons exercise their right to work within legal employment relationships. This contract is concluded in written form and drawn up in two copies, being signed by both contracting parties. Each party is entitled to one copy of the signed individual employment contract.*

Keywords: *legal employment relationship, rights, obligations, individual employment contract*

Raporturile juridice de muncă sunt relațiile ce sunt reglementate prin lege, care se formează între o persoană fizică și o persoană juridică, drept urmare a prestării unei munci de către persoana fizică, în folosul celei juridice, care la rândul său se obligă să o remunereze și să îi creeze condiții necesare pentru prestarea muncii. În contextul alin.(1) art. 97 al Codului Muncii al Republicii Moldova, activitatea în condițiile timpului de muncă parțial nu prevede limitarea drepturilor salariatului cu privire la calcularea vechimii în muncă, a stagiului de cotizare (excepție fiind prevederile legale) referitoare la durata concediului de odihnă anual sau limitarea altor drepturi de muncă.

Trăsăturile raportului juridic de muncă :

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Raportul juridic de muncă este definit de mai multe caracteristici definitorii, printre acestea unele pot și regăsite, în nuanțe distinctive și altor raporturi juridice, dar altele sunt proprii acestuia.

- 1) este format ca urmare a semnării unui contract individual de muncă;
- 2) are un caracter bilateral, adică - un asemenea raport de muncă are loc între două persoane – salariat , angajator
- 3) referitor la subiecții săi, raportul juridic de muncă are o natură personală (intuitu personae);
- 4) salariatul este, după încheierea contractului individual de muncă, într-un raport de subordonare față de celălalt subiect în folosul căruia prestează munca;
- 5) realizarea muncii se face continuu, are un caracter succesiv, de durată;
- 6) lipsa la salariat a libertății proprii de opinie referitor la metodele și circumstanțele asociate în cursul executării muncii (absența libertății de decizie);
- 7) munca prestată obligatoriu e nevoie să fie salarizată;
- 8) protecția social-juridică a persoanei care prestează munca în calitate de salariat

Referitor la prima însușire, subliniem că faptul juridic de bază, ce duce la apariția raporturilor juridice de muncă, îl reprezintă contractul individual de muncă. Având în vedere sensul dispozițiilor art. 49 alin. (1) și ale art. 58 din CM al RM, legiuitorul le-a acordat celor două părți ale raportului juridic de muncă (salariat și angajator) atribuții importante ce țin de domeniul negocierii și încheierii contractului individual de muncă.

Raportul juridic de muncă se prezintă sub două forme:

- a) raportul juridic de muncă tipic;
- b) raportul juridic de muncă atipic.

Din prima categorie face parte raportul juridic bazat pe contractul individual de muncă și care cuprinde toate trăsăturile specifice unui raport juridic de muncă - prestarea muncii în mod regulat și cu program de lucru fix, pe o perioadă nedeterminată, cu normă întreagă și în subordonarea unui singur angajator.

Referitor la raporturile juridice de muncă atipice, susținem punctul de vedere exprimat de cercetătorul Nicolae Sadovei, conform căruia asemenea raporturi „ar putea fi considerate formal drept anomalii de la regula tipicului, promovată și susținută la nivel normativ (regulatoriu)”.

Așadar, în categoria raporturilor juridice de muncă atipice se regăsesc:

- a) raporturile juridice de telemuncă,
- b) raporturile juridice de serviciu.

Legea nr. 158/2018 reglementează raportul juridic de serviciu referitor la avocații și ucenicia acestora. Astfel, legea stabilește obligațiile și drepturile ambelor părți participante în acest raport. Doar oamenii sunt subiecte ale raportului juridic de muncă, fie într-un mod individual, drept persoane fizice, sau organizate în diferite grupuri, ca subiecte de drept colective.

Subiecții raportului juridic de muncă :

Angajatul-Persoana fizică care se obligă să realizeze o muncă în subordinea și supravegherea angajatorului

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Angajatorul-Persoana fizică sau juridică ce încheie un contract de muncă cu angajatul și care este în drept de a beneficia de munca prestată de acesta și de a îi verifica modul de efectuare a muncii.

Contractul individual de muncă-Actul juridic prin care angajatul se obligă să realizeze o muncă în schimbul unui onorariu, sub îndrumarea și verificarea de către angajator.

Autoritățile de control-Peprezintă instituțiile statului ce sunt responsabile de monitorizarea respectării legislației muncii.

Autoritățile date pot controla dacă sunt respectate drepturilor angajaților și pot penaliza angajatorii care contravin legii. Salariatul, în conformitate cu definiția legală, enunțată în art. 1 din Codul muncii al RM poate fi persoana fizică, atât bărbat cât și femeie, care realizează o muncă conform unei anumite specialități, calificări sau într-o anumită funcție, în schimbul unui onorariu numit salariu, în baza unui contract individual de muncă.

Pentru a exista un echilibru în cadrul raporturile de muncă, legislația în vigoare stabilește atât drepturile cât și obligațiile salariaților.

Drepturile angajatului:

- Dreptul la un mediu de muncă sigur și sănătos;
- Dreptul la salariu și compensații;
- Dreptul la concediu de odihnă;
- Dreptul la respectarea demnității și nediscriminare;
- Dreptul la informare și consultare;
- Dreptul la formare profesională;
- Dreptul la asigurare socială;
- Dreptul la protecție împotriva concedierii abuzive

Angajații nu pot să renunțe la drepturile ce le sunt stabilite prin prezentul cod. Orice înțelegere prin care se prevede renunțarea angajatului la drepturile sale de muncă sau reducerea acestora este nulă. Conform art. 46 alin.(6)din Codul Muncii al Republicii Moldova, angajatorul ce este persoana juridică ce poate să încheie contracte individuale de muncă doar din acel moment în care acesta își dobândește personalitatea juridică. Pentru determinarea aspectului dat, este nevoie de referire la prevederile art.60,63 din Codul Civil al Republicii Moldova. Conform prevederilor date, persoana juridică este considerată a fi constituită, în momentul înregistrării acesteia de stat.

Drepturile angajatorului :

- Dreptul de a stabili regulile interne;
- Dreptul de a dirija și controla activitatea angajaților;
- Dreptul de a acorda sau de a refuza avantaje suplimentare;
- Dreptul de a suspenda sau dreptul de a angaja și de a concedia;
- De a întrerupe activitatea;
- Dreptul de a desemna reprezentanți;
- Dreptul de a dispune de produsele muncii.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Obligațiile angajatului sunt stabilite în codul muncii. În conformitate cu normele legale, salariatul se obligă să își îndeplinească serios obligațiile de serviciu, stabilite în contractul individual de muncă, dar și de normele de muncă stabilite.

Obligațiile angajatului :

- Respectarea regulilor interne;
- Respectarea instrucțiunilor și a deciziilor angajatorului;
- Prestarea muncii în mod corespunzător;
- Respectarea programului de lucru;
- Confidențialitatea informațiilor;
- Utilizarea corectă a resurselor firmei;
- Respectarea regulilor de securitate și sănătate în muncă;
- Participarea la activități de formare profesională;

Angajatorul are și el o serie de obligații față de angajații lui, care sunt prevăzute de lege și stabilite prin contractul de muncă încheiat între cele două părți. Articolul. În articolul 40 din Codul Muncii sunt menționate cele mai importante obligații ale angajatorului.

Obligațiile angajatorului :

- Asigurarea unui mediu de muncă sigur și sănătos;
- Respectarea drepturilor salariaților;
- Încheierea și respectarea contractului individual de muncă;
- Asigurarea egalității de tratament;
- Asigurarea condițiilor de muncă corespunzătoare;
- Respectarea normelor de muncă;
- Consultarea și informarea salariaților;
- Asigurarea de măsuri de protecție a datelor personale.

Conținutul contractului individual de muncă încheiat cu lucrătorii din Uniunea Europeană trebuie să respecte prevederile legislației naționale și europene aplicabile în domeniul muncii. În general, un contract individual de muncă încheiat cu un lucrător din Uniunea Europeană ar trebui să cuprindă următoarele clauze:

- Identificarea părților implicate;
- Durata contractului;
- Programul de lucru;
- Clauze referitoare la drepturile și obligațiile părților;
- Modalitățile de reziliere a contractului etc.
- Descrierea postului de muncă;
- Salariul și alte beneficii;

Raporturile juridice de muncă sunt deosebit de importante într-o societate, deoarece reglementează relația dintre angajatori și angajați. Aceste raporturi sunt reglementate de lege și de contractele individuale de muncă și colective. Respectarea regulilor și a drepturilor prevăzute de lege în raporturile de muncă este esențială pentru bunăstarea angajaților și pentru buna funcționare a unei societăți. Prin încheierea unui contract individual de muncă ia naștere raportul juridic de muncă. Dar, încadrarea în

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

muncă se poate realiza – numai în cazurile prevăzute limitativ de lege. Raporturile juridice sunt acele relații sociale care au intrat sub incidența unor norme de drept primind forma și forța juridică prevăzute de acestea. Raportul juridic de muncă se stabilește între angajator și salariat, fiind reglementat de lege, de contractele colective de muncă și de contractele individuale de muncă. Salariații nu pot renunța la drepturile conferite de lege, iar orice acord în acest sens este nul. Cu toate acestea, părțile pot conveni prin negociere condiții superioare pentru salariați decât cele prevăzute de lege sau de contractele colective de muncă.

**POLITICA EUROPEANĂ PRIVIND COMBATAREA ȘI PREVENIREA
TRAFICULUI DE PERSOANE**

**EUROPEAN POLICY ON COMBATING AND PREVENTING TRAFFICKING
IN PERSONS**

Dan ȚEPORDEI

Conducător științific: **Vitalie JITARIUC**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Trafficking in human beings, also called "slavery of the 21st century", represents one of the criminal activities, which develops the fastest globally, which is why it attracts the concern of an increasing number of domestic and international institutions. In this context, it is necessary to formulate coherent policies to prevent and combat the trafficking of human beings, a process which, however, encounters a series of difficulties resulting, first of all, from the ignorance of the real dimensions of the phenomenon, due to the very high mobility, the extensive movement across borders of persons and goods, and secondly from the obscurity of the phenomenon, ensured by the maintenance of its manifestations, in the context of apparently legal activities. Trafficking in human beings is currently recognized as one of the worst forms of organized crime, with multiple factors that encourage it and with multiple negative effects at the level of the individual and society, being closely linked to the complex socio-economic situation of the countries of origin, but also the existence of a market (demand) in the destination countries.*

Keywords: *human trafficking, organized crime, factor, criminal activities*

Traficul de persoane reprezintă o formă de sclavie. Deși sclavia a fost abolită, în majoritatea statelor, de peste 160 de ani, ea persistă încă sub diferite forme. Sclavia actuală se manifestă prin: vânzarea și exploatarea copiilor, prostituția, pornografia infantilă și proxenetismul, mutilarea copiilor și folosirea lor pentru cerșetorie, precum și a persoanelor handicapate, căsătoriile timpurii etc. Traficul de persoane este un fenomen complex, cu multe fațete ce poate fi privit din mai multe perspective: perspectivă juridică, mai generală, care vizează drepturile omului, asociază fenomenul cu regimul sclaviei, al muncii forțate, dar și cu fenomene de violență, abuz de încredere, agresiune fizică și

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

psihică asupra persoanei. Traficul de persoane încalcă principiile fundamentale ale drepturilor omului cum sunt: demnitatea umană, libertatea persoanei, libertatea de mișcare, dreptul la viață privat; Dintr-o perspectivă economică, se poate vorbi de interese financiare oculte și piețe subterane de ființe umane, în cadrul căreia ființa umană este transformată în marfă; Din perspectivă sociologică, trebuie luați în calcul toți factorii asociați fenomenului migrației internaționale, ce capătă conotații noi în contextul globalizării și al unificării europene.

Traficul de persoane a fost definit în limbajul Națiunilor Unite prin expresia „forme contemporane de sclavie”, materializându-se sub forme mai rafinate, decât în societatea sclavagistă.

Factorii care îi împing pe indivizi să-și părăsească mediul de viață și țara pot fi împășiți în două categorii: Factorii negativi care constau în: sărăcie, șomaj, grad redus de educație școlară și profesională, discriminarea femeilor și violență;

Factori numiți „de atracție”: speranța unui loc de muncă și a unui salariu mai bun; în cazul prostituatelor speranța vieții occidentale ca un mediu opulent; cererea de forță de muncă ieftină etc.

Traficul de persoane nu implică numai victime de sex feminin și persoane sub 18 ani, folosite exclusiv în istoria sexului. Statisticile și analiza atentă a fenomenului au concluzionat că foarte multe persoane, inclusiv de sex masculin, devin victime ale traficului de persoane, fiind obligate să afectueze muncă forțată în diverse domenii ale industriei, construcții, agricultură, hoteluri, restaurante sau sunt folosite în vederea practicării cerșetoriei sau transplantului de organe. După ce sunt recrutate, transportate și conduse în locul de destinație, începe coșmarul persoanelor, ajunse să facă parte din circuitul celor traficați.

Tendința predominantă este ca victimele să fie traficate din țări de origine sărace spre țări de destinație mai bogate din emisfera vestică, în contextul traficului de persoane pentru exploatare sexuală, criteriul etnic joacă un rol din ce în ce mai mare în demografia infracțiunii, deoarece clienții cer femei din grupuri etnice diferite de ale lor.

Consecințele traficului de persoane: *Consecințe umane*. Traficul de ființe umane, în diferite scopuri exploatare, reprezintă un fenomen criminal organizat, internațional, ce are consecințe grave pentru siguranța, bunăstarea și drepturile fundamentale ale victimelor sale. *Consecințe strategice*. La nivel strategic, traficul cu ființe umane, o dată ce pătrunde într-un stat, el se va dezvolta rapid și va implica următoarele riscuri strategice pentru stabilitatea și viitorul aceluși stat:

- destabilizarea piețelor existente ale forțelor de muncă;
- creșterea și diversificarea activităților de crimă organizată;
- destabilizarea economică prin amploarea infracțiunii de spălare de bani

Modul de operare folosit de traficanți constă în transportarea victimelor dintr-o locație în alta, în scopul exploatării sexuale, în beneficiul grupurilor organizate de infractori. Metodologia utilizată variază însă, la nivel global, parcurgându-se următoarele etape generale:

Etapa recrutării. În această fază, traficanții forțază sau conving victimele să-și părăsească familiile și să călătorească cu ei în altă parte. Unele victime sunt pur și simplu răpite, ridicate cu forța, după ce, în prealabil, au fost drogate. Altele pleacă de bunăvoie, după ce au ajuns la o înțelegere cu persoana care recrutează sau contactează victima, prin

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

intermediul unui anunț în ziar, prin agențiile de recrutare a forței de muncă sau prin alte contacte personale;

Etapa transportării și traseele utilizate. Traseele și modalitățile de transport depind de circumstanțele geografice. Victimele sunt transportate cu avionul, trenul, vaporul, mașina sau pur și simplu pe jos, în cazul distanțelor mici. Traseul poate include o țară de tranzit sau poate fi direct către locația de destinație. Trecerea frontierei se face în mod deschis, legal sau în ascuns, ilegal. Adesea, traficanții confecționează documente false de călătorie și trecere a frontierei și însoțesc victimele, pentru a le asigura protecția.

Etapa exploatării. Exploatarea sexuală depinde de condițiile locale în cadrul industriei sexuale teritoriale și de nivelul supravegherii de către poliție. Serviciile de prostituție sunt oferite pe stradă, în zonele cu lumină roșie, în bordeluri, în cluburile de dansuri erotice, în baruri, prin agențiile de escort, în saloanele de saună și masaj, precum și în locuințele private. Victimelor li se cere să muncească în program prelungit și să presteze orice serviciu sexual cerut de clienți. Pentru a se asigura de acordul victimelor, traficanții folosesc diferite metode, cum sunt: abuzul fizic și/sau sexual imediat; detenția, folosirea de amenințări pentru a le determina să nu ceară sprijinul poliției.

Factorii generatorii și favorizanții ai traficului de ființe umane:

Factorii socio-economici. Nivelul de trai - ca factor economic - se prezintă atât sub o dimensiune obiectivă, raportându-se la nivelul mediu de trai dintr-o societate, cât și sub o dimensiune subiectivă, ce se referă la percepția individuală, evaluarea personală pe care individul o face statutului său economic. Lipsurile materiale reprezintă motivul principal al practicării prostituției (83%), fie perceput ca nivel de subzistență, fie raportat la un nivel de aspirații, dincolo de care persoana se consideră marginalizată de societate. Situația materială precară este motivul determinant cel mai des întâlnit combinată, deseori, cu lipsa de perspectivă în ameliorarea acestei stări de fapt.

Factorii socio-culturali. Familia. Marea majoritate a victimelor provine din familii lipsite de preocuparea de a asigura o socializare corectă a copiilor sau care, intenționat, asigură modele de socializare negative, implicându-i în activități infracționale, ceea ce creează o atitudine de ostilitate și indiferență față de familie și societate.

Factorii juridici. Legislația penală, încă lacunară și insuficient armonizată, abordarea din unghiuri diferite a fenomenului traficului, eficiența redusă a controlului în acest domeniu, contrabalansată de acțiunile tot mai bine organizate ale crimei transfrontaliere, ce exploatează rapid disfuncționalitățile existente sunt, de asemenea, cauze ale proliferării traficului de persoane. Lipsa de eficacitate a controlului în acest domeniu se reflectă și în gradul mare de escamotare, sub aparența legalității, dovadă proliferarea agențiilor de fotomodele, de impresariat artistic, oficiile matrimoniale, agenții de plasament al forței de muncă în străinătate.

Factorii politici. Situațiile de criză sau de conflict, fie că este vorba de război, fie de revoluție, creează o stare de non-egalitate (prăbușirea sau absența structurilor juridice tradiționale), care este deosebit de favorabilă dezvoltării tuturor tipurilor de trafic, inclusiv traficului de ființe umane în vederea exploatării sexuale.

Traficul de persoane, în special femei și copii, în scop de exploatare sexuală este un fenomen criminal organizat la scară internațională, cu consecințe grave pentru siguranța, bunăstarea și drepturile victimelor. Această activitate infracțională dă naștere de profituri enorme obținute cu riscuri mici pentru traficanți.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Motivele de plecare a femeilor în străinătate sînt diverse: căutarea de lucru, dorința de a asigura material familia proprie (părinți, copii), dorința de a se realiza profesional, tendința de a obține studii de prestigiu, dorința „de a vedea lumea”, de a-și împlini visele „de viață frumoasă”, de a se căsători reușit etc. Însă în spatele diverselor motive enumerate trebuie să întrezărim principalul - traficul de femei constituie o consecință atît a inegalității în drepturi a femeilor, cît și a lipsei de protecție împotriva exploatării.

Trecerea la economia de piața în Europa Centrală și de Est a dus la o pierdere imensă de locuri de muncă și la creșterea sărăciei. Acest lucru s-a răsfrînt, în special, asupra femeilor, fiindcă în majoritatea țărilor Europei Centrale și de Est șomajul printre femei este mai mare decît printre bărbați. În Federația Rusă, la începutul anului 1992, femeile alcătuiau 52 la sută din forța de muncă, iar 71 la sută dintre ele erau șomere. Multe greutăți cad pe umerii femeilor. În Rusia, raportul dintre femei și bărbați, printre șomeri și pensionari, este egal cu 2:1, iar 94 la sută dintre familiile incomplete sunt conduse de femei.

În acest context, nu este de mirare că multe femei tinere încearcă să găsească un loc de muncă în Vest și sosesc în țări care, ani în șir erau inaccesibile. Femeile din Europa de Est posedă un stimul economic foarte puternic pentru găsirea unui loc de muncă în Europa Centrală, unde standardele de trai sunt mai ridicate decît în propriile țări. Aproximativ jumătate dintre victimele Ungariei, care au apelat la ONG Payoke din Belgia, au sosit din Mișcolîța, un oraș al Ungariei, care a devenit ținta șomajului și sărăciei în creștere.

Sporirea alarmantă a șomajului alături de incertitudinea în dobîndirea mijloacelor de existență, deformările în relațiile umane, spirituale și morale duc la disperare pe unii oameni defavorizați și îi determină să migreze în străinătate, preponderent ilegal, în cîteva direcții de destinare:

- traficul ființelor umane în scopul practicării prostituției;
- traficul ființelor umane în scopul vînzării în sclavie sau în condiții similare sclaviei;
- traficul ființelor umane în scopul prelevării și transportării organelor și țesuturilor umane;
- traficul ființelor umane cu scopul folosirii în industria pornografică;
- traficul ființelor umane cu scopul folosirii în conflicte armate sau în activități criminale etc.

CONTRACTELE LA DISTANȚĂ

DISTANCE CONTRACTS

Valentina BRAGA

Conducător științific: **Veaceslav DANDEȘ**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *This article aims to analyze the conditions relating to distance contracts concluded by consumers. The given study addresses the most important aspects of this contract. At the same time, it defines the distance contract, the negotiation ones, along*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

with their characteristics and the contracts that are excluded from the category of distance contracts.

It also highlights the consumer's rights and obligations when concluding such a contract, such as the right to change certain points in the contract, or revoke the contract without giving any explanation or having any reason.

At the same time, this article emphasizes the rights and obligations of the professional.

Keywords: *distance contract, consumer, professional, services*

Conform Codului Civil al Republicii Moldova art. 1013, *contractul la distanță* este „orice contract negociat și încheiat între profesionist și consumator în cadrul unui sistem de vânzări sau de prestări de servicii la distanță organizat, fără prezența fizică simultană a profesionistului și a consumatorului, cu utilizarea exclusivă a unuia sau a mai multor mijloace de comunicare la distanță, până la și în momentul în care este încheiat contractul, inclusiv orice comandă făcută de consumator care produce efecte obligatorii asupra lui.”¹

Potrivit Legii nr. 157 din 18.04.2014 despre încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare de consum, *contractul la distanță* este „ un contract care se încheie între un furnizor și un consumator, de prestare a unor servicii financiare de consum la distanță în cadrul unei scheme organizate de vânzări sau de prestări de servicii la distanță, administrate de furnizor, care utilizează unul sau mai multe mijloace de comunicare la distanță pentru a reuși încheierea contractului.”²

Potrivit Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor (ISSNPC), *contractul negociat înafara spațiilor comerciale* este un contract care se încheie între un profesionist și un consumator. Desigur că acest gen de contract trebuie să îndeplinească anumite condiții. Acestea sunt:

- Se încheie în prezența fizică atât a profesionistului cât și a consumatorului, într – un loc care nu este în proprietatea profesionistului;
- Consumatorului i se propun oferte în aceleași circumstanțe despre care se zice mai sus;
- Se încheie în spațiile comerciale ale profesionistului, sau prin mijloacele de comunicare la distanță, îndată ce s-a discutat cu consumatorul într – un mod individual și personal, dar având ca excepție distribuirea unor informații despre promoțiile care se află în apropierea spațiilor comerciale ale profesionistului.

¹ Codul Civil: nr.1107 din 06.06.2002. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 66 – 75. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141503&lang=ro# [Citat: 30.03.2024].

² Legea despre încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare de consum: nr. 157 din 18.04.2014. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.249 – 255. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138264&lang=ro# [Citat: 30.03.2024].

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- Contractul se încheie prin intermediul unei deplasări care este organizată de profesionist, având scop urmărirea unei promovări și tot odată vinderea bunurilor sau serviciilor sale consumatorului.¹

Nu trebuie să uită de faptul că contractele la distanță au și ele anumite caracteristici care trebuie îndeplinite:

- Tehnica la distanță se utilizează înainte și la încheierea contractului;
- Comunicarea la distanță este reprezentată de orice mijloc care se poate utiliza la încheierea contractului între profesionist și consumator, și care nu să nu necesite prezența fizică a părților;
- Buna – credință a profesionistului este foarte importantă la încheierea și executarea acestui contract, deoarece consumatorul poate ști doar informațiile care îi sunt prezentate de profesionist;
- Înainte ca contractul la distanță să poată produce careva efecte care vor fi obligatorii pentru consumator, profesionistul trebuie să aducă la cunoștința consumatorului, într – un mod foarte clar, informațiile care se prevăd la articolul 1015 Cod Civil al Republicii Moldova, în care sunt specificate „Cerințe de conținut al informațiilor în cazul contractelor la distanță și celor negociate în afara spațiilor comerciale”;
- Contractele la distanță îi permit oricărui consumator să procure orice produs, sau să beneficieze de orice serviciu a profesionistului.²

Articolul 6 al Legii despre încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare de consum, ne vorbește despre „*Comunicarea termenelor, a condițiilor contractelor și a informațiilor prealabile. Momentul de încheiere a contractelor la distanță*”. Acestea sunt:

1. Furnizorul trebuie să comunice consumatorului termenele, condițiile contractului și informațiile conform art.4, alin (1) și (6), ori pe un suport de hârtie ori pe orice alt suport care este durabil și accesibil consumatorului, înainte ca acesta să semneze și să poarte careva obligații;
2. În cazul în care la cererea consumatorului, contractul la distanță a fost încheiat prin utilizarea mijloacelor de comunicare la distanță care nu permite comunicare termenelor, condițiilor contractului și a informațiilor în conformitate cu alin (1), furnizorul execută obligația prevăzută la alin.(1) imediat după încheierea contractului;
3. Consumatorul are ca drept să primească în orice moment, la cerere, informațiile privind termenele și condițiile contractului pe suport de hârtie. Totodată consumatorul are tot dreptul de a schimba dispozitivul de comunicare folosit la distanță, însă doar cu excepția în care acesta este incompatibil cu contractul încheiat sau cu natura serviciilor financiare prestate;
4. Consumatorului îi va fi transmisă orice modificare a conținutului clauzelor contractuale, cu minim 10 zile calendaristice înainte de aplicarea lor, printr – o

¹ ISSPNPC: Contractele la distanță și contractele negociate în afara spațiilor comerciale, din 07.10.2020. Disponibil la: <https://consumator.gov.md/rom/comunicate-de-presa/contractele-la-distanța-si-contractele-negociate-in-afara-spațiilor-comerciale> [Citat: 30.03,2024].

² GURĂU, I. Contractul la distanță: definiție și particularități, din 16.08.2021. Disponibil la: <https://incaso.md/?go=news&n=242>. [Citat: 30.03,2024].

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

notificare expediată acestuia, însă cu excepția situațiilor în care consumatorul cere modificări contractului dat în condițiile prevăzute de prezenta lege;

5. Orice modificare a condițiilor contractuale care este efectuată de către prestatorul serviciilor de plată este reglementată de legislația cu privire la serviciile de plată și moneda electronică;
6. Dacă părțile nu au convenit altfel, momentul de încheiere a contractului la distanță constituie momentul de primire a comenzii către furnizorul de servicii financiare de consum sau de către intermediarul implicat în comercializarea unui astfel de serviciu.¹

Consumatorul are la dispoziție 14 zile calendaristice pentru a revoca contractul la distanță, fără a avea careva penalități și fără a invoca vreun motiv. Termenul revocării începe să curgă:

- În cazul contractelor de prestare de servicii, din ziua care urmează datei încheierii contractului;
- În cazul contractelor de vânzare-cumpărare, din ziua în care consumatorul sau un terț, altul decât transportatorul și care este indicat de consumator, intră în posesia fizică a bunurilor sau obține controlul asupra bunurilor;
- În cazul în care consumatorul face comandă printr-o singură comandă mai multe bunuri ce vor fi livrate separat, din ziua în care consumatorul sau un terț, altul decât transportatorul și care este indicat de consumator, intră în posesia fizică a ultimului bun;
- În cazul livrării unui bun care constă din mai multe piese, din ziua în care consumatorul sau un terț, altul decât transportatorul și care este indicat de consumator, intră în posesia fizică a ultimei piese;
- În cazul contractelor de livrare periodică a bunurilor pe o perioadă determinată de timp, din ziua în care consumatorul sau un terț, altul decât transportatorul și care este indicat de consumator, intră în posesia fizică a primului bun;
- În cazul contractelor de furnizare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, al contractelor de furnizare a gazelor naturale și al contractelor de furnizare a energiei electrice, atunci când acestea nu prevăd vânzarea într-un volum limitat sau într-o cantitate prestabilă.²

În cazul contractelor la distanță care au ca obiect contractele de asigurare de viață individuale, precum și al contractelor referitoare la operațiunile privind pensiile facultative, termenul în care consumatorul își poate exercita dreptul de revocare este de 20 de zile calendaristice din data informării consumatorului despre semnarea contractului

¹ Legea despre încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare de consum: nr. 157 din 18.04.2014. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.249 – 255. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138264&lang=ro# [Citat: 30.03.2024].

² ISSPNPC: Dreptul de revocare a contractului la distanță sau a contractului negociat în afara spațiilor comerciale, din 03.07.2020. Disponibil la: <https://consumator.gov.md/rom/comunicate-de-presa/dreptul-de-revocare-a-contractului-la-distanța-sau-a-contractului-negociat-in-afara-spatiilor-comerciale> . [Citat: 30.03.2024].

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

de către asigurator. Aceste prevederi nu se aplică contractelor de asigurare de viață individuale cu o durată de până la 6 luni inclusiv.¹

Totuși pe lângă contractele efectuate la distanță, avem și contracte care sunt excluse din domeniul de aplicare al normelor privind contractele care sunt încheiate de consumatori la distanță. Din aceste contracte excluse face parte:

- Contracte care prestează servicii sociale, inclusiv cazarea socială. Acele de îngrijire a copiilor și susținere a familiilor și persoanelor ce au scop de depășire a unor situații dificile;
- Contractele ce au ca obiect servicii de sănătate care sunt orientate spre nevoile populației de ocrotire și recuperare a sănătății, care sunt efectuate prin aplicarea unor cunoștințe profesionale medicale și farmaceutice;
- Contracte ce au ca scop jocurile de noroc, loterii, jocuri de cazinou și tranzacții de tip pariu;
- Contracte care se referă la careva servicii financiare;
- Contracte ce au scop dobândirea sau transferul unor drepturi asupra unui bun imobil, dar ca excepție se pot încheia contracte care privesc serviciile agenților imobiliari și a celor ce privesc închirierea spațiilor ce au scop nerezidențial;
- Contracte ce au obiect contruirea unor clădiri noi, transformarea substanțială a unor clădiri existente sau închirierea de locuințe ce au scop rezidențial, însă au excepție cele care privesc construcția unor anexe la clădiri și cele ce au scop repararea sau renovarea clădirilor;
- Contractele ce privesc pachetele de servicii de călătorie;
- Contracte ce au scop cazare periodică. Contracte de intermediere a produselor de vacanță și de intermediere a unei participări la sistem de schimb;
- Contractele autentificate, fie conform legii, fie la cererea părților, de către un notar public care se asigură, furnizând informații juridice cuprinzătoare, că încheierea contractului va avea loc numai după ce consumatorul a analizat atent toate aspectele juridice și a luat cunoștință de sfera de aplicare juridică a acestuia.
- Contracte ce au drept scop furnizarea alimentelor, băuturilor sau a altor produse de consum casnic curent;
- Contracte de prestare a anumitor servicii de transport de pasageri, dar cu excepția art. 1017, alin. (2-4) Cod Civil;
- Contractele ce se încheie prin intermediul automatelor;
- Contractele ce sunt încheiate cu furnizori de servicii de comunicații electronice prin telefoane publice cu plată.²

Concluzie

În concluzie putem afirma că contractele la distanță sunt eficiente și folositoare pentru consumatorii care nu se află în țară sau nu au posibilitatea de deplasare în centrele profesionistului.

¹ Legea despre încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare de consum: nr. 157 din 18.04.2014. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.249 – 255. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138264&lang=ro# [Citat: 30.03.2024].

² CAZACU, V. Contractele la distanță încheiate de consumatori. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/354-365.pdf . [Citat: 30.03.2024].

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Tema abordată este foarte actuală din simplul motiv că cea mai mare parte a consumatorilor, efectuaiază diverse tipuri de consumatori, sau se folosesc de diverse servicii online, efectuând contracte la distanță fără a conștientiza lucrul dat, și fără a ști ce drepturi și obligații are în momentul semnării acestuia.

Bibliografie:

1. Codul Civil: nr.1107 din 06.06.2002. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 66–75. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141503&lang=ro#[Citat: 30.03.2024].
2. Legea despre încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare de consum: nr. 157 din 18.04.2014. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 249–255. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138264&lang=ro#[Citat: 30.03.2024].
3. CAZACU, V. Contractele la distanță încheiate de consumatori. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/354-365.pdf. [Citat: 30.03.2024].
4. GURĂU, I. Contractul la distanță: definiție și particularități, din 16.08.2021. Disponibil la: <https://incaso.md/?go=news&n=242>.
5. ISSNPC: Contractele la distanță și contractele negociate în afara spațiilor comerciale, din 07.10.2020. Disponibil la: <https://consumator.gov.md/rom/comunicate-de-presa/contractele-la-distanța-si-contractele-negociate-in-afara-spațiilor-comerciale> [Citat: 30.03,2024].

SISTEMUL ȘI PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE CRIMINALISTICII

THE SYSTEM AND FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF FORENSIC

Vasile CORONEI

Conducător științific: **Vitalie JITARIUC**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In such conditions, society and the state are forced to look for and carry out appropriate measures to control and counteract criminality, to protect the person, society and the state from crimes, to make increased demands on law enforcement bodies, including professional training within law faculties. One of these requirements is the acquisition and practical use of forensics knowledge, the formation of forensic thinking in future law enforcement and related workers. As is known, namely forensics, together with criminal law and procedural-criminal law, as a theoretical-applicative legal science, based on the theories and concepts used, through the methods, means and procedures developed, aims to make the activity of the investigative bodies more efficient criminal, special investigative bodies, judicial and judicial expertise.*

Keywords: *tehnology, tactics, investigation, forensic science, judicial expertise*

Rezumat: Perioada contemporană pe care o parcurge societatea noastră se caracterizează nu numai prin creșterea numărului de infracțiuni și, în special, a celor

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

grave, dar și prin diversitatea metodelor și complexitatea mijloacelor utilizate de infractori, fapt ce impune cercul academic la studierea aprofundată a fenomenelor infracționale, perfecționarea și imprimarea unui caracter modern luptei contra acestui flagel. Criminalitatea modernă se caracterizează printr-un grad înalt de organizare și dotare tehnică, având în serviciu și consultanți profesioniști din rândul foștilor lucrători ai organelor de drept, precum și relații de colaborare cu diferite formațiuni, inclusiv din alte state, fapt care, de obicei, agravează situația criminogenă în anumite regiuni ale țării. În astfel de condiții, societatea și statul sunt nevoite să caute și să înfăptuiască măsuri adecvate de control și contracarare a infracționalității, să protejeze persoana, societatea și statul de infracțiuni, să înainteze față de organele de drept cerințe sporite, inclusiv la formarea profesională în cadrul facultăților de drept. Una din aceste cerințe este însușirea și utilizarea în practică a cunoștințelor criminalistice, formarea unei gândiri criminalistice la viitorii lucrători ai organelor de drept și celor conexe. După cum este știut, anume criminalistica, alături de dreptul penal și dreptul procesual-penal, ca știință juridică teoretico-aplicativă, în baza teoriilor și conceptelor utilizate, prin metodele, mijloacele și procedeele elaborate, are menirea de a eficientiza activitatea organelor de urmărire penală, organelor speciale de investigații, de expertiză judiciară și judecătorești. Progresul științific în totdeauna contribuie la crearea unor mijloace tehnice noi, care penetrează impetuos toate domeniile vieții sociale. Criminalistica s-a folosit de performanțele științelor exacte și a aplicat cele mai modeme mijloace tehnice, utilizează și materiale la căutarea, fixarea și ridicarea urmelor infracțiunilor și infractorilor, la cercetarea, descoperirea și prevenirea actelor antisociale. Tehnica criminalistică (tehnica penală sau polițienească) a fost unul din primii termeni stabiliți în știința criminalistică, la apariția acesteia. Actualmente tehnica criminalistică reprezintă un compartiment al științei criminalistice, care întrunește în cadrul său un sistem de teze științifice și bazate pe ele, mijloace, procedee și metode tehnice destinate depistării, fixării, examinării și ridicării urmelor, obiectelor (probelor materiale) în cazurile penale sau civile.

Termenul „tehnica criminalistică” este privit în dublu sens:

- 1) ca compartiment al științei criminalistice;
- 2) ca totalitate, ansamblu de mijloace tehnice, procedee și metode tehnico-criminalistice.

Mijloacele tehnico-criminalistice sunt acele aparate, dispozitive, utilaje, instrumente, mecanisme, articole, accesorii și materiale, care sunt utilizate pentru depistarea, fixarea și examinarea probelor pe cauzele judiciare. Procedeele și metodele tehnicii criminalistice reprezintă anumite cunoștințe și dexterități tehnice și științifico-naturale, reguli de activitate aplicate la depistarea, fixarea, examinarea și ridicarea probelor materiale. În calitate de compartiment al științei tehnica criminalistică are destinația să asigure soluționarea sarcinilor criminalistice prin utilizarea diverselor mijloace tehnice, metode și procedee științifice, fiind constituită din două elemente, care formează sistemul propriu în care se includ (în mod clasic):

- 1) tezele generale (aspectele conceptuale) ale tehnicii criminalistice;
- 2) ramurile tehnicii criminalistice. La rândul lor, ramurile tehnicii criminalistice sunt:
 - a) fotografia și audio-, videoînregistrarea criminalistică;
 - b) traseologia criminalistică;
 - c) armologia criminalistică;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- d) documentologia criminalistică;
- e) gabisocopia criminalistică.

Pe lângă acestea, la tehnica criminalistică ca compartiment al științei criminalistice se pot atribui unele noi direcții de cercetare care pot fi incluse ca elemente componente (ramuri) ale acesteia (odorologia criminalistică, fonoscopia criminalistică, examinarea criminalistică a substanțelor și materialelor etc.). Legiuitorul, după cum se știe, a pus în sarcină organelor de drept nu numai curmarea, cercetarea și descoperirea actelor infracționale pe teritoriul țării, dar și prevenirea acestora - protejarea persoanei, societății și a statului de infracțiuni (art. I alin. (2) CPP). Măsura dată organelor de drept o pot realiza doar prin activitatea prodigioasă, sistematică și intolerantă față de persoanele care încalcă legea penală. Organele de drept și cele speciale deopotrivă cu activitatea de bază de depistare, cercetare și descoperire a infracțiunilor, analizând situația criminogenă din țară, rază, raion, oraș, întreprind anumite măsuri pentru prevenirea unor sau altor acte antisociale. Astfel de măsuri se bazează și pe practica utilizării tehnicii criminalistice în activitatea de cercetare, expertizare și descoperire a infracțiunilor. Mijloacele tehnice utilizate în scopul prevenirii infracțiunilor se împart în două categorii: de semnalizare și cu efect de cursă, cunoscute sub denumirea de capcane criminalistice. Mijloacele din prima categorie sunt predestinate să împiedice săvârșirea unor acțiuni (deplasarea într-o direcție interzisă sau în apropierea unui obiect protejat, forțarea mijloacelor de încuiere, spargerea unui obiectiv de construcție), semnalizând tentativa de a pătrunde la obiectul protejat⁴³. Aceste mijloace tehnice de semnalizare sunt folosite în scopuri preventive, cu preponderență pentru paza unor obiecte sau valori. Orice capcană criminalistică se poate instala în mod confidențial numai după începerea activității infracționale, într-un loc și într-o perioadă de timp cunoscute, cu un cerc de suspecți, de regulă, precis determinați, având drept scop identificarea și prinderea autorilor. Capcana nu se poate organiza dacă nu se comit infracțiuni, fiindcă nu are cine descoperi și prinde. În asemenea situații, când sunt bunuri de păzit, se instalează sisteme de alarmare ca o completare a sistemului de pază cu efective. În funcție de genul de infracțiune, de specificul locului faptei și de cercul de suspecți, știința criminalistică a elaborat următoarele tipuri de capcane: fizice, chimice, odorante, radioactive, optice și fonice. Capcanele fizice constau în folosirea anumitor substanțe pulverulente de natură să adereze la corpul, îmbrăcămintea sau obiectele utilizate de persoana care a pătruns în încăperea sau spațiul interzis. Substanțele pulverulente pot fi folosite direct prin acoperirea cu ele a obiectelor cu care făptuitorul neapărat urmează a veni în contact sau în formă de construcții (obiecte) cu efect explozibil⁴⁵. Substanțele folosite sunt destul de variate, toate însă trebuie să concorde cu două cerințe: să fie invizibile în condiții obișnuite și ușor de evidențiat prin mijloace tehnice accesibile organelor de urmărire penală și judiciară. Capcanele chimice constau în folosirea substanțelor apte, prin reacție, să provoace pe obiectul cu care au contactat (corpul uman, îmbrăcămintea, diverse obiecte), urme sub forme de pete invizibile în condiții obișnuite și identificabile prin proprietățile lor fluorescente. Ca și capcanele fizice, substanțele cu rol de capcane chimice sunt foarte diverse, fiind folosite prin depunerea lor pe suprafețele și obiectele de eventual contact, în cazul apariției unei persoane în zona obiectelor apărute de atentări infracționale. Capcana odorantă se organizează prin răspândirea la locul unde sunt presupuneri întemeiate că se va comite o infracțiune a unor substanțe care vor transmite un miros discret, specific persoanei făptuitorului, a cărui traseu va fi apoi urmărit cu câinele de urmărire. În cazul utilizării acestei

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

capcane, mirosul substanței se transmite cel mai adesea pe talpa încălțăminte și, de aceea, eficiența folosirii ei este foarte mare la sate sau orașele mici. Este recomandabil de a fi organizate asemenea capcane acolo unde nu se poate realiza un cerc precis determinat de suspecți, câinele fiind cel care va conduce, după urma de miros, la autorii infracțiunilor. Mirosul, în aceste situații, poate dura până la 5-6 zile. Capcana radioactivă constă în folosirea unui izotop radioactiv pentru crearea de bariere invizibile de radiații în drumul autorului spre locul faptei sau pentru marcarea diferitelor obiecte ale infracțiunii, care vor transmite radiațiile făptuitorului, acesta devenind un trasor ce va putea fi detectat de la distanță. Capcana optică se organizează prin instalarea unor mecanisme tehnice de fotografiere, filmare sau înregistrare video a făptuitorului, cu ajutorul radiațiilor optice vizibile ori invizibile. Această capcană s-a creat pornindu-se de la necesitatea de a găsi un procedeu care să permită descoperirea făptuitorului și în următoarele situații: nu este posibilă tratarea chimică sau radioactivă a locului ori a obiectelor vizate; nu se poate forma un cerc de persoane precis determinat și relativ de restrâns. Astfel, avându-se în vedere că autorul nu este în niciun fel marcat pentru a fi descoperit, se folosește fotografia lui pentru investigații, verificări în cartoteci, publicarea în presă ori se utilizează în alt mod de către organele de urmărire penală. Capcana fonică constă în instalarea unui dispozitiv de înregistrare fonică în locul unde se presupune că se va repeta fapta penală, cu scopul de a se înregistra unele sunete, cum sunt: vocile participanților, urmele sonore ale împuşcăturilor în caz de braconaj, zgomot specific făcut de pașii autorului etc. Utilizarea capcanelor totdeauna trebuie efectuată cu mare grijă pentru a nu pune în pericol viața și sănătatea persoanei vizate și pentru a obține proba respectivă. Tactica criminalistică pune la dispoziția organelor de urmărire penală un ansamblu de procedee criminalistice eficiente pentru stabilirea adevărului. Această disciplină mai cuprinde recomandările tactice de efectuare a diferitelor acțiuni de urmărire penală. Ea se constituie din decizii tactice, procedee tactice, operațiuni tactice și combinații tactice, care se bazează pe datele obținute în cadrul cercetării cauzei concrete. La soluționarea multor probleme ale cercetării (de exemplu, la asigurarea reținerii în flagrant delict a persoanei suspectate, la legalizarea datelor speciale de investigații pentru utilizarea lor în procesul urmăririi penale), procedeele tactice se folosesc într-un anumit complex. O asemenea utilizare a procedeelelor tactice a fost denumită operațiune tactică. Operațiunea tactică prezintă un sistem (complex) de procedee tactice și măsuri speciale de investigații, elaborate și efectuate în procesul cercetării unei cauze penale, realizate după un plan unic sub conducerea generală a ofițerului de urmărire penală, în vederea soluționării unor sarcini care nu pot fi elucidate prin efectuarea unei acțiuni separate. Operațiunea tactică se bazează pe o serie întregă de principii care rezultă din particularitățile acestui mijloc tactic special. Principiile operațiunii tactice trebuie să dea posibilitatea de a se orienta corect în informațiile acumulate, a stabili clar scopurile, momentul programării operațiunii, toate detaliile acesteia, consecutivitatea, caracterul complet al acțiunilor etc. Dintre acestea fac parte:

1) Legalitatea. Aceasta constituie baza metodologică a operațiunii tactice și trebuie să se respecte în mod obligatoriu. Respectarea cu strictețe a legalității tuturor normelor procesuale și a drepturilor constituționale ale cetățenilor este obligatorie în cadrul realizării oricărei operațiuni tactice.

2) Planificarea. Este un lucru esențial și obligatoriu al preconizatei operațiuni, prognozarea desfășurării și a rezultatelor acesteia, distribuirea direcțiilor și sarcinilor de

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

activitate în cadrul operațiunii, utilizării optime de diferiți specialiști, a asigurării interacțiunii cu diverse servicii, organele de stat, organizații obștești etc.

3) Activitatea. Reușita operațiunii tactice se obține numai în cazul în care ofițerul de urmărire penală are un scop bine determinat spre activitatea concretă, stabilește și realizează acțiunile și măsurile necesare.

4) Obligatorietatea analizei criminalistice a rezultatelor operațiunii. Aceasta presupune necesitatea evidenței și evaluării a ansamblului de date obținute pe parcursul operațiunii, a stabilirii semnificației acestora la diferite etape și la finele operațiunii tactice.

5) Utilizarea obligatorie a cerințelor și recomandărilor privind organizarea științifică a activității. El poartă un caracter bine chibzuit, organizat, orientat în anumite direcții, cu scopuri concrete și limite de activitate. Din acest principiu derivă și cerința de a organiza fiecare operațiune, în așa mod ca în cursul derulării acesteia să se rezolve cât mai multe sarcini procesuale și tactice ale cercetării cauzei concrete.

Combi-nația tactică este o îmbinare a procedeelor și operațiilor tactice în cadrul unei activități de urmărire penală, efectuată în scopul realizării obiectivelor concrete ale cauzei cercetate. Conținutul combinației tactice este determinat de genul activităților de urmărire penală, pe parcursul cărora ele se realizează, și de caracterul obiectivelor tactice. În raport cu conținutul combinațiilor tactice, pot fi menționate următoarele genuri ale acestora:

1) Combi-nația tactică de depistare și fixare a urmelor și împrejurărilor materiale. De regulă, asemenea combinații sunt caracteristice cercetării la fața locului. Procede-ele tactice ale acestei activități de urmărire penală, direcționate spre percepția împrejurărilor, depistarea obiectelor, urmelor, prevenirea distrugerii, nimicirii lor se aplică în legătură reciprocă, în mod complex. În asemenea complexitate intră și procedeele tehnico-criminalistice.

2) Combi-nația tactică legată de asigurarea împrejurărilor necesare pentru desfășurarea activității de urmărire penală. Aici pot fi evidențiate combinații tactice: - orientate spre aceea de a-i ajuta persoanei să-și amintească anumite circumstanțe. Ignorarea acestui aspect, în cazul efectuării activității de urmărire penală, poate să reducă în mod simțitor plenitudinea declarațiilor. Astfel, efectuarea recunoașterii fără complexitatea procedeelor tactice care permit persoanei ce înfăptuiește recunoașterea să perceapă mai bine exteriorul persoanelor prezente pentru recunoaștere, vocea, mersul lor pot duce la un rezultat negativ care, în cazul dat, se agravează prin caracterul irepetabil al acestei activități de urmărire penală;

3) Combi-nația tactică îndreptată spre înfrângerea opunerii de rezistență la stabilirea adevărului în cauza cercetată. În asemenea caz, pot fi desemnate următoarele combinații: - legate cu influența psihologică a procurorului asupra inculpatului (prezentarea probelor, explicarea normelor de drept, influența educativă etc.); - orientate spre formarea la persoană a unei reprezentări injuste în ce privește volumul informației probante de care dispune procurorul, precum și spre comiterea unor acțiuni din partea lui, de exemplu, a tentativei de a transmite o scrisorică din izolatorul de urmărire penală, de a ascunde în alt loc averea delapidată, valorile etc.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

STATUTUL JURIDIC AL RECIPISEI

THE LEGAL STATUS OF THE RECEIPT

Tatiana ZAHU

Conducător științific: **Veaceslav DANDEȘ**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *A receipt is a written document confirming the receipt of money or goods, acknowledging the existence of a debt. It serves as legal evidence that a transaction has occurred and can be used to demonstrate that money or goods have been transferred from one party to another. Receipts can be issued by both debtors and creditors, serving as official proof of receipt for items such as money, documents, telegrams, or packages. They are particularly useful when a formal contract is not feasible, providing a written record of the transaction's details. Properly executed receipts can serve as legal documents and evidence in court proceedings or before law enforcement authorities. Key elements of a receipt include the names and signatures of the parties involved, the date and location of the transaction, the amount or description of the goods received, and any terms or conditions agreed upon.*

Keywords: *receipt, legal evidence, transaction, debt*

O recipisă este un act juridic unilateral care atestă în scris primirea unui bun, cum ar fi bani sau valori materiale, de la o persoană fizică sau juridică. Este o dovadă scrisă a faptului că tranzacția a avut loc și poate fi folosită în scopuri legale pentru a demonstra că banii sau bunurile au fost transferate de la o parte la alta. Aceasta poate fi întocmită atât de debitor, cât și de către creditor la restituirea prestației (sumei împrumutate).

În mod obișnuit, recipisa este întocmită de către împrumutat/debitor (persoana care primește banii împrumutați), deoarece acesta este cel care primește suma de bani și se angajează să o restituie conform termenilor conveniți. Documentul se întocmește într-un singur exemplar. Acesta este păstrat de creditor până la returnarea fondurilor. Nu este necesară autentificarea notarială a recipisei, adică cel care transferă banii decide dacă este sau nu interesat de ea, cu toate acestea, faptul că documentul este autentificat la notar îi conferă o semnificație și o forță mai mare în cazul unei proceduri judiciare.

De obicei recipisele se întocmesc în cazul , cumpărării și vânzării de bunuri, împrumutul de bani (în plus față de un contract de împrumut), plata chiriei sau a serviciilor etc. Nu există reguli stricte la întocmirea unei recipise, aceasta se întocmește într-o formă scrisă simplă, pe o foaie de hârtie obișnuită, de mână (astfel încât, în cazul unor situații litigioase, să fie posibilă identificarea destinatarului cu ajutorul expertizei grafoscopice).

Recipisa poate fi folosită în special în situațiile în care nu este posibilă sau convenabilă încheierea unui contract formal, dar părțile doresc să aibă o dovadă scrisă a tranzacției. Este important ca recipisa să conțină informații clare și precise despre suma sau bunurile primite, datele implicate în tranzacție și semnătura celui care primește banii sau bunurile.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Recipisa poate rezulta dintr-o datorie care s-a format ca urmare a unor relații/raporturi sau în baza unui împrumut. Dacă vorbim despre o recipisă din conținutul căreia reiese că o parte se obligă să restituie o datorie, atunci recipisa dată va fi considerată un contract nenumit, care se va supune expres și implicit acordului de voință a părților, precum și dispozițiilor legale aplicabile contractelor și obligațiilor contractuale prevăzute în general de Codul Civil.

Dispozițiile generale cu privire la raportul obligațional vor permite creditorului să pretindă de la debitor suma datorată, iar debitorul este obligat s-o restituie. În caz de neexecutare, creditorul are dreptul de a obține plata silită a sumelor de bani datorate ajunse la scadență, inclusiv dobânda de întârziere.

Dacă în temeiul recipisei are loc transmiterea unei sume de bani și este prevăzut un termen pentru executarea obligației de plată, respectiv dobânda suplimentară la acea obligație, putem spune că a fost încheiat un contract de împrumut în formă scrisă între două sau mai multe persoane. De asemenea, părțile pot conveni ca suma datorată în temeiul recipisei să fie rambursată în condițiile unui contract de împrumut.

Obligația recipisei:

- Obligația recipisei este aceea de a servi drept dovadă a faptului că o anumită sumă de bani sau alte bunuri au fost primite de către o persoană de la alta.
- Recipisa confirmă tranzacția și detaliile acesteia, inclusiv suma sau bunurile primite, data și locul unde a avut loc tranzacția, precum și identitatea părților implicate.
- Prin semnarea unei recipise, beneficiarul confirmă că a primit suma sau bunurile menționate și că este conștient de obligația de a le returna sau de a le utiliza conform acordului între părți, dacă este cazul.
- Recipisa servește și ca mijloc de protecție pentru ambele părți implicate în tranzacție, oferind o înregistrare scrisă a acordului între ele și prevenind eventualele neînțelegeri sau dispute ulterioare.

Pentru a avea valoare juridică și forță probatorie, în caz că se ajunge în instanța de judecată pentru a vă apăra drepturile, recipisa de asemenea trebuie să conțină câteva elemente obligatorii:

1. În primul rând, recipisa trebuie scrisă de mână și anume de persoana care ia banii cu împrumut (împrumutatul/debitor). În situația în care împrumutatul/debitorul nu vă întoarce banii la data convenită/prestabilită sau nu recunoaște faptul că a împrumutat banii, veți putea numi o expertiză grafoscopică care va stabili dacă scrisul aparține împrumutatului/datornicului sau nu.
2. În al doilea rând o recipisă trebuie să conțină următoarea informație:
 - **Părțile** – atât persoana care oferă bani (împrumutătorul/creditorul) cât și persoana ce îi primește (împrumutatul/debitorul) trebuie să fie identificați : trebuie specificat numele, prenumele, să fie stipulate și datele din buletin pentru fiecare în parte, domiciliul părților.
 - **Data întocmirii prezentei recipise.**

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- **Data la care trebuie restituiți banii.**
- **Suma concretă a împrumutului**, trebuie scrisă cu cifre și litere. De specificat că suma respectivă este dată anume cu împrumut dar nu este o donație sau ceva de genul, astfel impunându-se obligația de restituire.
- Dacă nu ați stabilit o **dobândă** specificați că împrumutul e cu titlu gratuit.
- **Penalitatea.** Este recomandabilă stabilirea unei penalități pentru a stimula pe împrumutător să respecte termenul de restituire a împrumutului. Putem opta pentru o penalitate procentuală (de exemplu 0,2 % din suma restantă pentru fiecare zi de întârziere).
- **Semnăturile.**

Recipisele pot servi drept probe în instanțele de judecată ori în fața Organului de Urmărire Penală sau Procuratură. Eventual, întocmirea unui înscris (recipisă) scrisă facilitează părțile în instanța de judecată să demonstreze că a avut loc transferul de bani. În instanță, fiecare parte trebuie să demonstreze faptele pe care le invocă. O examinare a unui înscris olografic (scris de mână) sau a unei semnături poate demonstra cu certitudine că un document a fost întocmit sau semnat de o anumită persoană, ceea ce este o dovadă incontestabilă a transferului de bani de la o parte la alta ori despre valabilitatea unui împrumut.

Conform Codului Civil al R. Moldova, un act juridic este manifestarea de către persoanele fizice și juridice a voinței îndreptate spre nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice civile. Potrivit legii, părțile au obligația de a demonstra și a proba că a existat un act juridic.

Una din probe, care poate ajuta este recipisa sau un simplu înscris. Acest simplu înscris permite verificarea autorului și a semnatarului. În consecință, judecătorii pot stabili dacă a existat sau nu un act juridic, semnat între persoane.

O recipisă întocmită corect poate acționa ca un document oficial, legal și veridic, care confirmă existența unei datorii și faptul că banii au fost transferați. În cazul în care termenul de prescripție încă nu a expirat, în întregime sunt indicate datele ale creditorului și debitorului, precum este descrisă suma totală a datoriei și indicați termenii de rambursare, atunci cu siguranță vă puteți adresa în instanță. Cu o astfel de recipisă colectorii de creanțe vor putea confirma existența acestei datorii la nivel legislativ, vor putea obliga debitorul să restituie această datorie printr-o hotărâre judecătorească și, de asemenea, să-l oblige să ramburseze toate costurile pe care le-a suportat în proces.

Cât timp este valabilă o recipisă?

În cazul recipiselor se aplică termenul de prescripție obișnuit de trei ani. În cazul în care documentul specifică o dată de rambursare, termenul de prescripție începe din ziua următoare acestei date. În cazul în care nu există o dată de rambursare, termenul de prescripție începe din ziua următoare datei acordului. Documentul are valoare juridică din momentul în care împrumutatul îl semnează. Documentul își pierde forța doar în momentul în care creditorul își pune semnătura pe recipisă de primire a banilor.

Potrivit art. 316 alin. (1) Cod civil al RM, actul juridic poate fi încheiat verbal, în scris sau în formă autentică. Trebuie să fie încheiate în scris actele juridice dintre persoanele juridice, dintre persoanele juridice și persoanele fizice și dintre persoanele

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

fizice dacă valoarea obiectului actului juridic depășește 1000 de lei, iar în cazurile prevăzute de lege, indiferent de valoarea obiectului (art. 321 alin. (1) Cod civil).

Nerespectarea formei scrise a actului juridic face să decadă părțile din dreptul de a cere, în caz de litigiu, proba cu martori pentru dovedirea actului juridic. Nerespectarea formei scrise a actului juridic atrage nulitatea lui numai în cazul în care acest efect este expres prevăzut de lege sau prin acordul părților. În cazul în care intenționați să dați bani cu împrumut este bine de semnat un contract de împrumut, după care să luați o recipisă de la împrumutat drept dovadă că a primit banii conform contractului semnat. Reiterăm că recipisa se va întocmi și în cazul semnării unui contract. Aceasta va fi dovada primirii banilor, dar și va conține acel text scris personal de către împrumutat, despre care am vorbit mai sus.

Actele recipisei se referă la documentele care confirmă primirea unei sume de bani sau a altor bunuri de către o anumită persoană de la alta. **Actele recipisei** pot fi întocmite sub diferite forme și pot include:

- **Recipise scrise:** Acestea sunt documentele scrise care atestă primirea sumei sau bunurilor și sunt semnate de beneficiar. Ele pot fi întocmite manual sau în formă tipărită și pot include detaliile tranzacției, precum și semnătura beneficiarului.
- **Recipise electronice:** În era digitală, recipisele pot fi transmise și stocate în format electronic. Acestea pot fi semnate digital și pot conține informații detaliate despre tranzacție, precum și alte date relevante.
- **Recipise notariale sau autentificate:** În unele cazuri, este necesară autentificarea recipisei de către un notar public sau altă autoritate competentă pentru a-i conferi o valabilitate legală superioară.

O recipisă poate fi restaurată în cazul în care este pierdută. În cazul în care creditorul a pierdut documentul sau acesta a fost distrus, acesta poate fi restituit numai cu acordul împrumutatului. Aceeași recipisă este creată cu mențiunea "recipisă repetată, eliberată pentru a o înlocui pe cea pierdută". Dacă împrumutatul este împotriva și nu ați autentificat documentul anterior, va fi dificil să recuperați fondurile. Va fi necesar să se colecteze dovezi indirecte pentru instanță: extras de cont, certificat de funcționare, etc.

Concluzie

În concluzie pot spune din cele menționate mai sus că recipisa reprezintă un document esențial în tranzacțiile financiare și contractele de împrumut, confirmând primirea unei sume de bani sau a altor bunuri și stabilind detaliile tranzacției. Este important ca o recipisă să fie întocmită cu atenție, respectând cerințele legale și conținând informații precise și relevante.

Nerespectarea formei scrise a actului juridic poate afecta valabilitatea recipisei și drepturile părților în caz de litigiu, deoarece acestea pot fi lipsite de posibilitatea de a utiliza martori pentru a dovedi existența și conținutul documentului. Cu toate acestea, nerespectarea formei scrise nu atrage automat nulitatea recipisei, ci doar în cazuri expres prevăzute de lege sau prin acordul părților. Recipisa trebuie să cuprindă informații esențiale, precum numele și prenumele părților implicate, data și suma împrumutată, precum și alte detalii relevante, cum ar fi dobânda și penalitățile.

Este recomandabil ca recipisa să fie semnată de către împrumutat pentru a confirma primirea banilor și a asigura validitatea documentului. O recipisă întocmită corect și în conformitate cu cerințele legale reprezintă o dovadă solidă și legală a unei

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

tranzacții financiare sau a unui contract de împrumut, protejând drepturile și interesele părților implicate și prevenind posibile dispute sau neînțelegeri ulterioare.

Bibliografie:

1. Codul Civil al Republicii Moldova, Nr. 1107 din 06-06-2002. În Monitorul Oficial: 01-03-2019 în Monitorul Oficial Nr. 66-75 art. 132. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro [Citat: 05.04.2024].
2. Recipisa – dovada contractului de împrumut. <https://avocat-chisinau.md/recipisa-dovada-contractului-de-impurmut/> [Citat: 05.04.2024].
3. Жидкова Ольга. Расписки <https://www.banki.ru/wikibank/raspiski/> , [Citat: 05.04.2024].
4. Grosu Aneta. Recipisa <https://www.zdg.md/stiri/infoteca-drepturilor-ce-inseamna-o-recipisa/> , [Citat: 05.04.2024].

**PARTICULARITĂȚILE METODOLOGICE ALE CERCETĂRII
INFRAȚIUNII DE VIOL**

**THE METHODOLOGICAL PARTICULARS OF RESEARCHING THE CRIME
OF RAPE**

Ana-Maria BĂLȚATU

Conducător științific: **Vitalie JITARIUC**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Sex life is an important attribute of human personality. Coercion of persons of any sex to a sexual act, as well as its performance by coercion, is one of the most brutal crimes and a serious violation of human dignity. The investigation of sexual crimes must lead to the stability of the existence or non-existence of the fact complained of, considering the concrete content of these crimes. It is known that sexual intercourse could take place willingly between the parties, or it occurred through physical or mental coercion of the person, or taking advantage of the impossibility to defend themselves or express their will. The criminal investigation bodies also have the task of establishing whether a sexual relationship took place (sexual act of any nature, with a person of a different sex or of the same sex) and whether it occurred through coercion or taking advantage of the victim's inability . to defend himself or to express his will.*

Keywords: *rape, victim, intercourse, coercion, research*

În ultimele decenii ale secolului XX ponderea violenței sexuale a luat proporții considerabile. Fenomenul violenței contra femeii a devenit un fenomen caracteristic pentru multe medii sociale, prezentând astfel un pericol pentru întreaga societate. Astăzi femeile din majoritatea țărilor sunt supuse violenței, în special celei cu caracter sexual.

Traficul de femei și prostituția forțată reprezintă forme moderne de violare a drepturilor și libertăților persoanelor de sex feminin. Studiile asupra violenței sexuale

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

În privința femeilor sunt de dată recentă. Abia în secolul al XX-lea începe să se contureze conceptul și să fie analizate rădăcinile și formele violenței (inclusiv și a celei sexuale). Pentru civilizațiile anterioare, violența sexuală era considerată, în mare parte, ceva natural, ce nu ridica întrebări sau dubii. Dintre măsurile specifice privind combaterea violenței sexuale fac parte, în primul rând, cele privind asigurarea accesului victimelor la mecanismele justiției, la remedii legale și eficiente. Doar o societate foarte activă care aplică prin diverse forme de activitate mecanismul de condamnare și sancționare a actelor de violență sexuală poate reduce manifestările acestor acte.

Viața sexuală este un atribut important al personalității umane. Constrângerea persoanei de orice sex la un act sexual, precum și săvârșirea acestuia prin constrângere, reprezintă una din cele mai brutale infracțiuni și o gravă încălcare a demnității umane. Aplicarea violenței sau a oricăror mijloace de constrângere la un act sexual este de fapt o formă gravă de încălcare a libertății persoanei, implicit a libertății sexuale. Anume prin constrângere sau violență, persoanei respective i se anulează capacitatea de a lua decizii, de a dispune liber de propriul corp și de a proceda în conformitate cu propria voință. Un asemenea act de silnicie revoltă atât prin faptul în sine, cât și prin implicațiile lui ulterioare, care pot fi din cele mai tragice. Pericolul social pe care îl generează infracțiunile privind viața sexuală constă, în primul rând, în răul pe care îl provoacă direct persoanei victimei, femeie sau bărbat, considerată individual. Dar, în afară de răul provocat direct persoanei, ele pot avea consecințe profund dăunătoare pe care le antrenează pe plan social, contra desfășurării normale a vieții sexuale a oamenilor, ca bază a existenței societății. Încălcarea libertății sexuale crează o stare de nesiguranță socială, un dezechilibru deosebit de periculos pentru însăși existența societății. De aceea, reprimarea infracțiunilor menționate este o necesitate, societatea fiind interesată în crearea cadrului de desfășurare normală a raporturilor sexuale. Scopul cercetării se referă la descrierea particularităților metodologice de investigare a infracțiunilor de viol.

În vederea realizării scopului și obiectivelor trasate au fost utilizate o serie de metode de cercetare, printre care: metoda generală de cunoaștere a dialecticii științifice, în baza ei fiind puse în aplicare diverse metode științifice particulare: logico-juridică, istorică, de comparare, de analiză sistemică, istorică și sociologică. Cercetarea infracțiunilor sexuale trebuie să ducă la stabilirea existenței sau inexistenței faptei reclamate, având în vedere conținutul concret al acestor infracțiuni. Se știe că, raportul sexual putea avea loc benevol între părți, sau s-a produs prin constrângere fizică sau psihică a persoanei, sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința. Pornind de la modelul criminalistic al acestor infracțiuni și probatoriul penal, în scopul constatării circumstanțelor care au importanță pentru cauză, este necesar de stabilit: a) dacă a avut loc sau nu în realitate raportul sexual, sau este vorba de o înscenare, o calomnie; b) timpul și locul unde a fost săvârșită infracțiunea dată; c) împrejurimile în care a fost săvârșită infracțiunea; d) identitatea victimei (vârsta, starea sănătății, dezvoltarea fizică și intelectuală, modul de viață, comportamentul acesteia până în timpul și după actul sexual săvârșit); e) caracteristica personalității făptuitorului (vârsta, relațiile cu victima, starea sănătății, starea psihică, activitatea profesională, modul de viață, locul de trai, existența antecedentelor penale etc.).

În cazul săvârșirii infracțiunii de către un grup de infractori, se stabilește numărul lor, rolul fiecăruia în pregătirea și realizarea intenției criminale, scopul și motivul

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

săvârșirii actului sexual; f) în ce a constat constrângerea fizică sau psihică a victimei de către infractor sau ce a întreprins acesta pentru a o aduce în stare de imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința; g) ce consecințe pentru victimă au survenit în urma actului sexual produs; h) existența concursului de infracțiuni; i) existența sau lipsa cauzelor care înlătură caracterul penal al faptei; j) cauzele și condițiile care au înlesnit sau favorizat săvârșirea infracțiunii.

Organelor de urmărire penală le revine și sarcina de a stabili dacă a avut loc un raport sexual (act sexual de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de același sex) și dacă acesta s-a produs prin constrângere sau profitându-se de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-și exprima voința. Așadar, sub aspect judiciar, organul de urmărire penală sau de judecată trebuie să dovedească: a) constrângerea victimei; b) imposibilitatea de a se apăra; c) exprimarea liberă a dorinței. Expertiza medico-legală poate aduce probe care, coroborate, pot face dovada elementelor enunțate mai sus și considerate esențiale în probarea infracțiunii. Sub aspect metodologic se examinează victima, presupusul agresor și lenjeria intimă a acestora.

Prin examinarea victimei, medicul legist poate face dovadă: a) existenței raportului sexual; b) existența unor leziuni traumatice, care ar putea explica o constrângere fizică; depistarea unor afecțiuni patologice sau împrejurări care dovedesc imposibilitatea de apărare. Examenul psihiatric poate demonstra în ce măsură persoana în cauză are sau nu discernământul de a-și exprima liberă voință în a accepta sau nu un contact sexual. Referitor la constrângere trebuie să se stabilească natura acesteia: fizică sau morală.

Cu privire la constrângerea fizică este necesar să se stabilească cine și împotriva cui a exercitat-o, când, unde, metodele și mijloacele folosite în acest scop. Totodată, trebuie cunoscut dacă modul de acțiune, metodele și mijloacele folosite au fost de natură să înfrângă rezistența victimei pentru a accepta raportul sexual. De asemenea trebuie stabilite modul în care a reacționat victima față de situația în care a fost pusă și posibilitățile pe care le-a avut de a scăpa de făptuitor.

În afara traumatismelor se poate produce moartea la fetițele mici care au raporturi sexuale brutale, urmare de rupturi vaginale perineale. În toate cazurile trebuie să existe legătură de cauzalitate între fapta ce constituie elementul material și urmarea imediată. În cazul agravantelor trebuie să se constate că vătămările sau moartea victimei au intervenit ca rezultat imediat al actelor de violență sau amenințare, ori că o agravare a vătămărilor produse.

De asemenea, trebuie să se stabilească eventualele urmări care atrag răspunderea pentru săvârșirea și a altor infracțiuni, cum ar fi: furt, tâlhărie, distrugere, lipsire de libertate în mod ilegal ș.a., aflate în concurs cu cea de viol. Ori de câte ori se sesizează săvârșirea unei infracțiuni de viol, cu lămurirea acestei probleme ar trebui să înceapă activitatea de investigare în cauza respectivă. Problema comportă clarificare sub două aspecte, și anume: a) dacă victima și făptuitorul se cunoșteau înainte de săvârșirea faptei, apoi; b) care au fost relațiile dintre aceștia.

Lămurirea problemei se impune pentru a se înlătura sesizările nefondate privind infracțiuni, având în vedere că, de multe ori, organele de urmărire penală primesc plângeri din partea unor așa-zise victime, care doresc satisfacerea diferitelor interese, plângeri ce necesită pentru verificare cheltuieli de forțe și timp. Dacă verificarea nu se realizează în mod temeinic, se poate ajunge la apariția unor erori judiciare.

**DECLARAREA JUDECĂTOREASCĂ A DISPARIȚIEI ȘI DECESULUI
PERSONEI FIZICE**

**JUDICIAL DECLARATION OF THE DISAPPEARANCE AND DEATH OF
THE NATURAL PERSON**

Ștefan SAMOILĂ

Conducător științific: **Vladimir CHIRONACHI**, asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul

Abstract: *The judicial declaration of the disappearance and death of a natural person is a means of civil law that removes a state of uncertainty from the heart of a family regarding whether a family member is still alive or not. The conditions for declaring the disappearance and death of a person by court are presented in the Civil Code and the Civil Procedure Code of the Republic of Moldova. As a rule, the declaration of disappearance precedes the declaration of death. In order to declare the disappearance, it is necessary that at least one year has passed since the date of the last news from which it follows that the person was alive. The application for the declaration of disappearance by judicial means can be submitted by any interested person and is submitted to the court of the last domicile of the disappeared person.*

Keywords: *disappearance, long absence, death, legal effect*

Declararea judecătorească a dispariției și a decesului unei persoane fizice, este un mijloc de drept civil care curmă o stare de incertitudine din sânul unei familii privitoare la faptul dacă un membru de familie mai este sau nu în viață. Condițiile de declarare a dispariției și a morții unei persoane pe cale judecătorească sunt prezentate în Codul civil și Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Important este faptul că înainte de expirarea termenului de un an de la data primirii ultimelor știri nu numai că nu se poate pronunța hotărârea de declarare a dispariției, dar nu se poate înceta acțiunea pentru declararea judecătorească a dispariției.

Potrivit Codului Procesual Civil al Republicii Moldova (art.297 alin.(2) CC RM) "Cererea privind declararea persoanei dispărută ... depusă până la expirarea termenului stabilit la art.49 ... din Codul Civil se restituie petiționarului fără examinare". Termenul de un an la care ne referim apare, deci, ca o condiție a intentării acțiunii. Termenul de un an se calculează de la data primirii ultimelor știri despre locul aflării persoanei, din care rezultă că persoana era în viață. De aceea, stabilirea datei ultimelor știri are o importanță practică deosebită și trebuie făcută cu multă atenție. Dovada acestei date se poate face prin orice mijloc de probă, existând în acest sens două ipoteze.

Într-o primă ipoteză există probe (înscrisuri, martori) pe baza cărora se poate stabili cu certitudine care este ziua primirii ultimelor știri (o scrisoare datată, ștampila oficiului poștal, martorul afirmă cu siguranță când l-a întâlnit ultima dată pe cel dispărut etc.). În cea de-a doua ipoteză, nu există astfel de probe și, deci, nu se poate stabili cu exactitate ziua primirii ultimelor știri, ipoteză pentru care legiuitorul a stabilit unele reguli de determinare a datei primirii ultimelor știri.

Pentru declararea dispariției este necesar ca de la data ultimei știri din care rezultă că persoana era în viață să fi trecut cel puțin un an. Cererea pentru declararea dispariției

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

pe cale judecătorească poate fi depusă de orice persoană interesată și se înaintează instanței de judecată de la ultimul domiciliu al celui dispărut. Absența îndelungată a persoanei fizice de la locul de trai, dacă nu este cunoscut locul aflării ei, preocupă organizațiile și persoanele cu care s-a aflat în diferite raporturi juridice. De exemplu, dacă persoana fizică este debitor, creditorii ei sunt lipsiți de posibilitatea de a-i cere executarea obligației. Persoanele inapte pentru muncă întreținute de persoana dispărută nu mai primesc mijloace de întreținere și nici nu pot solicita pensie fiindcă se consideră că au întreținător. Pe de altă parte, în cazul absenței îndelungate a persoanei fizice se pot cauza daune bunurilor ei lăsate fără supraveghere. Pentru înlăturarea acestor instabilități juridice, legate de absența îndelungată a persoanei fizice, pentru înlăturarea consecințelor negative, indicate mai sus, legea prevede stabilirea unui statut special și anume declararea persoanei dispărute fără veste.

Procedura declarării judecătorești, permite să se efectueze ample cercetări cu privire la existența persoanei fizice în cauză, cu scopul ca atunci când se va trece la faza declarării persoanei decedată să existe suficiente elemente care să justifice și să fundamenteze această măsură. Pentru declararea persoanei dispărută fără veste este necesar survenirea faptului juridic complex: lipsa știrilor despre locul aflării; durata lipsei știrilor (nu mai puțin de un an); imposibilitatea stabilirii știrilor despre locul aflării persoanei pe toate căile posibile. În caz că nu se poate stabili cu exactitate ziua primirii ultimelor știri, legiuitorul a stabilit unele reguli de determinare a datei primirii ultimelor știri. Astfel, în art.49 alin.(2) Cod Civil se prevede: "în cazul imposibilității de a se determina ziua primirii ultimelor informații despre dispărut, termenul pentru declararea dispariției fără veste va începe să curgă din prima zi a lunii următoare celei în care au fost primite ultimele informații despre dispărut, iar în cazul imposibilității de a determina această lună, de la întâi ianuarie al anului următor". De regulă, declararea dispariției precedă declarării decesului.

Din cele analizate am ajuns la concluzia că, procedura de declarare judecătorească a dispariției și decesului unei persoane fizice conform Codului Civil al Republicii Moldova este un proces legal important și delicat, care necesită o abordare atentă și respectarea strictă a normelor și procedurilor legale.

Această procedură servește la asigurarea unei soluții legale și definitive în situații în care o persoană este considerată dispărută și este necesară declararea oficială a decesului său. Prin urmare, implică prezentarea de dovezi solide și verificabile privind dispariția persoanei și analiza atentă a acestor dovezi de către instanța de judecată.

Este esențial ca acest proces să fie tratat cu sensibilitate și respect față de toate părțile implicate, inclusiv familia și alți membri ai comunității afectate de dispariția persoanei. În plus, respectarea drepturilor individuale și procedurile legale sunt foarte importante pentru asigurarea unei soluții juste și corecte în aceste cazuri sensibile.

În final, prin respectarea procedurilor stabilite în Codul Procesual Civil și prin asigurarea unei analize atente a tuturor elementelor relevante, instanța poate emite o hotărâre corectă și legală de declarare a decesului, oferind astfel un cadru legal adecvat pentru gestionarea consecințelor juridice și sociale ale dispariției unei persoane fizice.

**OBLIGATIVITATEA EXERCITĂRII URMĂRIIRII PENALE DE CĂTRE
PROCUROR ÎN UNELE INFRAȚIUNI CU IMPACT SOCIAL SPORIT**

**MANDATORY PROSECUTION BY THE PROSECUTOR IN CERTAIN
OFFENCES WITH A HIGH SOCIAL IMPACT**

Ion STICI

absolvent al Institutului Național al Justiției

Abstract: *In order to provide a dignified and consistent response to the urgent demands for quality justice received from the European Union Institutions for the Republic of Moldova and to satisfy the expectations of the entire society that the act of justice be legal, objective and fair, it is necessary to pay increased attention by legislative and judicial authorities on complex and high-profile criminal cases.*

Keywords: *high-profile criminal cases, mandatory competence of the prosecutor, the obligation to exercise criminal prosecution*

Deși literatura de specialitate este săracă în definirea termenului-cheie la care fac trimitere în acest studiu, consider că pentru a avea o mai bună înțelegere a acestui material este necesară o definiție a termenului „cauză penală de rezonanță”. *Cauzele penale de rezonanță sunt procesele penale pornite cu privire la comiterea unor fapte penale sau în cadrul cărora apar anumite circumstanțe în legătură cu aceste fapte, care produc membrilor unei comunități sociale sentimente de îngrijorare și totodată interes sporit, față de legalitatea, corectitudinea și obiectivitatea acțiunilor organelor judiciare efectuate în raport cu acea faptă.* Chiar dacă, definiția este o abordare relativă care, de la caz la caz, poate suferi disproporții considerabile a interesului public față de faptele cu caracter penal, investigarea acestor fapte penale cu rezonanță socială au nevoie de o abordare profesionistă și creativă la nivelul exercitării urmăririi penale, pentru a reda încrederea societății în justiție și securitate membrilor comunității. De obicei, cauzele penale de rezonanță au ca obiect infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

În baza competenței personale, (in personam) conform art.270 alin. (1) din Codul de procedură penală al R. Moldova, procurorul exercită urmărirea penală în cazurile infracțiunilor săvârșite *de Președintele țării, deputați, membri ai Guvernului, judecători, procurori, directorul, directorul adjunct al Serviciului de Informații și Securitate și ofițerii de informații și securitate, ofițeri de urmărire penală, polițiști și ofițeri de investigații, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu excepția infracțiunilor de corupție și a celor conexe actelor de corupție; angajații Centrului Național Anticorupție, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu excepția celor prevăzute la art. 270¹; atentatele la viața polițiștilor, ofițerilor de urmărire penală, ofițerilor de informații și securitate, procurorilor, judecătorilor, dacă atentatul este legat de exercitarea atribuțiilor de serviciu, precum și la viața membrilor familiilor acestora.*

De asemenea, în baza competenței materiale procurorul exercită urmărirea penală în cazurile infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant, prevăzute la art. 166¹ din Codul penal al Republicii Moldova și a infracțiunilor din competența procuraturilor specializate.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Observăm că sub aspectul competenței obligatorii de exercitare a urmăririi penale, procurorului i- au fost statuate puține cauze penale. Or, o mulțime de infracțiuni de o importanță socială sporită, sunt în competența primară a ofițerului de urmărire penală. Deși procurorul are dreptul de a prelua orice cauză penală de la ofițerul de urmărire penală în vederea exercitării personale a urmăririi penale, practica judiciară relevă că procurorii nu se avîntă în acest sens. În anul 2023 procurorii au exercitat urmărirea penală doar în proporție de 8,15%¹ din totalul infracțiunilor înregistrate în Republica Moldova, în anul 2022 doar 10,27%² și în anul 2021 doar 12,43%³. Această situație dăunează grav calității actului de înfăptuire a justiției.

Consider că lista infracțiunilor pentru care procurorii exercită obligatoriu urmărirea penală, trebuie suplinită cu infracțiunile comise frecvent, care sunt susceptibile de a avea ecou social și care fac parte din categoriile grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

Consider că cele mai susceptibile de reverberații sociale sunt infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei prevăzute de art.145-151, art.158, contra libertății cinstei și demnității persoanei prevăzute de art.164, art.165, art.166, art.167, art.168, infracțiuni privind viața sexuală prevăzute de art. 171-172 și art.174, infracțiuni contra patrimoniului prevăzute de art.188-189, infracțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale prevăzute de art.217-217⁵ din Codul Penal al Republicii Moldova.

O prezentare a acestui subiect, fără o trecere în revistă a modalităților de abordare în sistemele de drept ale unelor state cu cultură juridică vastă, o consider incompletă. Cu atât mai mult în această perioadă, cînd legislația Republicii Moldova este amplu ajustată la cea a Uniunii Europene.

În Franța ancheta este efectuată de judecătorul de instrucție (care are rangul de magistrat, și se poate transfera în funcția de procuror, la libera alegere), căruia îi sunt înaintate obligatoriu dosarele ce privesc infracțiuni. Judecătorul de instrucție poate lua toate actele de informare pe care le consideră utile pentru manifestarea adevărului. Judecătorul de instrucție este anchetatorul care are cele mai multe puteri conform legii. Acesta interoghează suspectul, audiază martorii și partea civilă, efectuează confiscări și percheziții, desemnează experți și efectuează cercetări la locul crimei.⁴

În Italia procurorul se ocupă direct de investigații, sarcina sa fiind să acționeze în mod obiectiv, doar în interesul protejării legii și a justiției. El trebuie să adune dovezile necesare, indiferent dacă sunt probe în favoarea sau defavoarea acuzatului.⁵

Articolul 56 alin.(3) din Noul Cod de Procedură Penală al României prevede în mod expres cînd urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror, acestea fiind: - în cazul infracțiunilor pentru care competența de judecată în prima instanță aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție sau Curții de Apel; - în cazul infracțiunilor prevăzute în Codul penal, partea specială, de la articolul 188 - la articolul 191 (infracțiuni contra vieții), articolul 257 (ultraajul), articolul 276 (presiuni asupra justiției), articolul 277 (compromiterea întreselor justiției), articolul 279 (ultraajul judiciar), articolul 280

¹ Raportul privind activitatea procuraturii pentru anul 2023, Chișinău 2024, pag.19 și pag.69;

² Raportul privind activitatea procuraturii pentru anul 2022, Chișinău 2023, pag.30 și pag.35;

³ Raportul privind activitatea procuraturii pentru anul 2021, Chișinău 2022, pag.30 și pag.35;

⁴ Codul de procedură penală francez din 1959, art.81;

⁵ Codul de procedură penală al Republicii Italiene, art. 358;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

(cercetare abuzivă), articolul 281 (supunerea la rele tratamente), articolului 282 (tortură), articolul 283 (represiune nedreaptă) și articolele de la 289 la 294 (infracțiuni de corupție și de serviciu); - în cazul infracțiunilor praeterintenționate care au avută ca urmare moartea unei persoane; - în cazul infracțiunilor pentru care competența de a efectua urmărirea penală aparține Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau Direcției Naționale Anticorupție.

Aceste exemple de drept comparat atestă că în unele statele cu „legislații-model” și cu cultură juridică bogată, efectuarea urmăririi penale de către procuror, în cauzele de rezonanță socială și cele cu un grad ridicat de complexitate, este considerată o garanție suplimentară de legalitate și temeinicie.

Urmărirea penală este considerată sufletul procesului, ea constituind întiiul act al acestei activități procesuale.¹ De această etapă depinde covârșitor, judecarea cauzei și finalitatea întregului proces penal. Astfel în vederea cristalizării actului de justiție, este necesar ca exercitarea urmăririi penale a infracțiunilor complexe și de rezonanță socială, enumerate mai sus să fie exercitată de către procuror.

Dat fiind responsabilitatea deosebită a procurorului în legătură cu desfășurarea urmăririi penale, în literatura de specialitate sa subliniat, pe bună dreptate că acesta este „stăpînul” primei faze a procesului penal.²

Prin urmare, luînd în considerare pregătirea profesională specifică a procurorului și avînd în vedere complexitatea atribuțiilor cu care legiuitorul l-a investit, este rezonabil ca urmărirea penală în cauzele complexe și de importanță socială, să fie exercitată de către procuror, care reprezintă figura centrală în această etapă a procesului penal.

Exercitarea urmăririi penale de către procuror asigură operativitate în luarea deciziilor strategice în cauza penală complexă sau de rezonanță socială, fiindcă scurgerea timpului este un inamic pentru investigațiile eficiente. Totodată, asigură o doză mai mare de legalitate a acțiunilor de urmărire penală, absența căreia este reflectată și în deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva R. Moldova pe motivul încălcării art. 6 din Convenție, dreptul la un proces echitabil³ în dimensiunea condamnării în baza probelor obținute în urma torturii sau provocării. De asemenea, acest fapt asigură centralizarea brută a informației din cadrul anchetei și prelucrarea ei eficientă, fără intermediari și fără fragmentări.

În niciun caz nu subestimez valoarea și profesionalismul ofițerilor de urmărire penală, dar în vederea unei mai bune administrări a justiției se impune ca ancheta, în cauzele penale complexe și de rezonanță socială, să fie efectuată personal de către procuror. Realitățile Republicii Moldova ilustrează că din start, unor cauze penale, nu li se acordă atenția cuvenită, de aceea este indispensabil ca procurorii să exercite urmărirea

¹ Nicolae Volonciu - „Drept procesual penal”, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 8;

² Ion Tonoviceanu - „Curs de procedură penală română”, Atelierele „Grafice Socec & Co Societate anonimă”, București, 1913, p. 200;

³ În anii 1997-2020, cele mai multe violări constatate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului împotriva R. Moldova, sunt cele de încălcare a dreptului la un proces echitabil 32% (art.6 din Convenție) din totalul încălcărilor; *Notă analitică-Republica Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului - Vladislav Gribincea, Daniel Goinic, 2020, pag.4;*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

penală nu doar pentru că au o pregătire mai vastă și specifică, dar și pentru că astfel nu se pierde din consistența și continuitatea logică a acțiunilor din cadrul anchetei penale.

În acest tip de cauze, există un interes ridicat al societății ca autorii infracțiunilor să fie identificați și trași la răspundere penală, dar și o nevoie suplimentară de a garanta drepturile persoanei învinuite de comiterea unei asemenea infracțiuni. Legiuitorii din statele occidentale și nu numai au considerat că aceste exigențe, pot fi asigurate prin implicarea nemijlocită a procurorului în efectuarea activităților de urmărire penală, luând în considerare pregătirea specifică a acestuia și a poziției de independență raportat la celelalte puteri. Or ofițerii de urmărire penală fac parte din puterea executivă.

În situația în care cauzele sunt date exclusiv în competența procurorului, având în vedere că legea este imperativă, întreaga urmărire penală va trebui să fie efectuată personal de către acesta, ofițerul de urmărire penală având dreptul de a efectua unele acte de urmărire penală doar dacă procurorul l-a delegat prin ordonanță în acest sens sau doar dacă ofițerul de urmărire penală este obligat să efectueze actele de urmărire penală care nu suferă amânare (așa numitele cazuri urgente).

Concluzii

Includerea prin lege ferenda a infracțiunilor cu un grad ridicat de complexitate și a celor cu rezonanță socială, în competența obligatorie de exercitare a urmăririi penale a procurorului, v-a avea ca rezultat evitarea riscului mușamalizării unor circumstanțe ale cauzei penale dar și evitarea unei aparențe de impunitate care se poate forma treptat în societate privitor la o cauză penală sau alta. Implicarea nemijlocită a procurorului în ancheta penală va asigura o garanție suplimentară de legalitate și temeinicie a actului de înfăptuire a justiției.

Ca rezultat al exercitării urmăririi penale de către procuror, se va evita și minimaliza riscul efectuării de către procuror, a unui control superficial și de rutină asupra activității de urmărire penală în cauzele penale complexe și de rezonanță socială.

Exercitarea urmăririi penale de către procuror, v-a consolida încrederea publicului în respectarea de către autorități a supremației legii și a prevenirii oricărei aparențe de înțelegere secretă sau toleranță în legătură cu faptele penale.

Bibliografie:

1. Mihail Udrioiu - *Codul de procedură penală comentat, Editura C.H. Beck, ediția 3, revizuită și adăugită, anul 2020;*
2. Nicolae Volonciu - *Drept procesual penal, Editura Didactică și Pedagogică, București, anul 1972;*
3. Ion Tonoviceanu - *Curs de procedură penală română, ed. Atelierele „Grafice Socec & Co Societate anonimă”, București, anul 1913;*
4. Vladislav Gribincea, Daniel Goinic - *Notă analitică: Republica Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, anul 2020;*
5. Raportul privind activitatea procuraturii pentru anul 2021, *Chișinău, anul 2022;*
6. Raportul privind activitatea procuraturii pentru anul 2022, *Chișinău, anul 2023;*
7. Raportul privind activitatea procuraturii pentru anul 2023, *Chișinău, anul 2024;*
8. Codul de procedură penală italian, din 1988, (*art.50-54 și art.358-378*);
9. Codul de procedură penală francez, din 1959, (*art.80-100*);
10. <https://old.crjm.org/>;
11. <https://www.procuratura.md/>.

SECȚIUNEA VII: ECONOMIE, INGINERIE ȘI ȘTIINȚE APPLICATE

SURSE ENERGETICE ALTERNATIVE UTILIZATE ÎN INDUSTRIA AUTO

ALTERNATIVE ENERGY SOURCES USED IN THE AUTOMOTIVE INDUSTRY

Olivia CARANFIL

Conducător științific: **Nicolae BALCĂNUȚĂ**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In the context of growing concerns about climate change, energy security, and environmental sustainability, the adoption of alternative energy sources has become a global priority. Replacing fossil fuels with renewable and sustainable energy sources is a crucial step towards a cleaner and more sustainable future. This transition not only helps reduce greenhouse gas emissions and dependence on finite resources but also stimulates technological innovation, enhances energy security, and creates new economic opportunities.*

Electric vehicles (EVs) represent a cornerstone of efforts to reduce greenhouse gas emissions and promote sustainable mobility. They completely eliminate exhaust emissions, thus contributing to improving air quality and reducing environmental impact. In addition to the ecological benefits, EVs are more energy-efficient and cost-effective in the long run compared to internal combustion engine vehicles.

Hybrid vehicles serve as an intermediate solution between conventional and fully electric vehicles, offering increased efficiency and greater range than EVs. They are considered a transitional step towards fully electric vehicles, providing a clean and fuel-efficient alternative.

Hydrogen fuel cell engines present another important alternative within zero-emission vehicles. These vehicles utilize hydrogen as the primary source of energy, which reacts with oxygen in the air to produce electricity powering the vehicle's electric motors. The main emission resulting from this process is pure water, making them zero-emission vehicles during operation. The advantages of hydrogen fuel cell engines include high range and fast refueling times compared to electric vehicles, as well as the ability to produce hydrogen from renewable sources, contributing to diversifying energy sources and reducing dependence on fossil fuels.

Additionally, another energy source is represented by biofuels, which are obtained from biological or organic materials such as plants, energy crops, or animal and vegetable waste. The benefits of using biofuels include reducing dependence on fossil fuels, decreasing greenhouse gas emissions, and increasing energy security, representing an important option in efforts to develop more sustainable and environmentally friendly energy sources. Thus, the development of infrastructure for alternative energy sources in the automotive industry reflects a clear direction towards innovation and cleaner, more efficient mobility essential for a sustainable and resilient future.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Keywords: *sustainable future, electrical vehicles, hybrid vehycles, hydrogen fuel cell, biofuels*

Rezumat: În contextul preocupărilor crescânde legate de schimbările climatice, securitatea energetică și durabilitatea mediului, adoptarea surselor energetice alternative a devenit o prioritate globală. Înlocuirea combustibililor fosili cu surse de energie regenerabile și sustenabile reprezintă un pas crucial în direcția unui viitor mai curat și mai sustenabil. Această tranziție nu numai că contribuie la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și a dependenței de resursele finite, dar și stimulează inovația tehnologică, crește securitatea energetică și creează oportunități economice noi.

Automobilele electrice (EV-uri) reprezintă un pilon al eforturilor de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră și de promovare a mobilității durabile. Ele elimină complet emisiile de gaze de eșapament, contribuind la îmbunătățirea calității aerului și la reducerea impactului asupra mediului. În plus față de beneficiile ecologice, EV-urile sunt mai eficiente energetic și mai economice în utilizare pe termen lung decât vehiculele cu motoare cu ardere internă.

Automobilele hibride reprezintă o soluție intermediară între vehiculele convenționale și cele complet electrice, oferind eficiență crescută și o autonomie mai mare decât EV-urile. Ele sunt considerate o etapă de tranziție spre vehiculele complet electrice, oferind o alternativă curată și eficientă din punct de vedere al combustibilului.

Motoarele pe bază de hidrogen reprezintă o altă alternativă importantă în cadrul vehiculelor cu emisii zero. Aceste vehicule folosesc hidrogenul ca sursă principală de energie, care este combinat cu oxigenul din aer într-o reacție chimică pentru a produce electricitate, care alimentează apoi motoarele electrice ale mașinii. Principala emisie rezultată din acest proces este apa pură, făcându-le astfel vehicule cu emisii zero în timpul funcționării. Avantajele motoarelor pe bază de hidrogen includ autonomia ridicată și timpul scurt de alimentare, comparativ cu vehiculele electrice care necesită încărcare. De asemenea, hidrogenul poate fi produs din surse regenerabile și poate fi stocat eficient, ceea ce contribuie la diversificarea surselor de energie și la reducerea dependenței de combustibilii fosili.

De asemeni, o altă sursă de energie este reprezentată de biocombustibili, aceștia fiind obținuți din materiale biologice sau organice, cum ar fi plantele, culturile energetice sau deșeurile animale și vegetale. Avantajele utilizării acestora includ reducerea dependenței de combustibilii fosili, reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și creșterea securității energetice, reprezentând o opțiune importantă în eforturile de a dezvolta surse de energie mai sustenabile și mai ecologice. Astfel, dezvoltarea infrastructurii pentru sursele alternative de energie în industria auto reflectă o direcție clară către inovație și către o mobilitate mai curată, mai eficientă și esențială pentru un viitor durabil și rezilient.

Cuvinte-cheie: *viitor sustenabil, automobile electrice, automobile hibride, motoare pe bază de hidrogen, biocombustibili*

EVOLUȚIA WEB DESIGN-ULUI UI/UX

THE EVOLUTION OF UI/UX WEB DESIGN

Andrian MATCAȘ

Conducător științific: **Irina VÎȘCU**, drd., asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The evolution of UI/UX design reflects a continuous dance between technology and creativity, always bringing innovation and adaptation to technological changes and user needs. From the static designs of the 90s to the interactive and immersive interfaces of today, this domain has redefined the way we interact with the internet. Current trends focus on personalization, accessibility, and the integration of emerging technologies such as voice recognition and augmented reality. Artificial intelligence is playing an increasingly important role, in providing design suggestions and optimizing the user experience. The future direction of UI/UX design is one of continuous innovation and adaptation, remaining a key factor in creating engaging and effective digital experiences.*

Keywords: *UI/UX, user interface (UI), user experience (UX), mobile-first, emerging technologies, Artificial Intelligence in UI/UX*

Rezumat: Evoluția web design-ului UI/UX s-ar putea spune că este ca un dans al tehnologiei și creativității, în care fiecare mișcare și fiecare pas adaugă o nouă dimensiune experienței online. De-a lungul timpului, acest domeniu fascinant a cunoscut o transformare spectaculoasă, ducând la apariția unor practici și tendințe care au redefinit felul în care interacționăm cu internetul.

În primele etape ale dezvoltării web-ului, în anii '90, designul site-urilor era într-adevăr într-un stadiu primar. Majoritatea site-urilor erau statice și rudimentare, cu un aspect simplu și folosind tehnici precum tabelele și frame-urile pentru a organiza conținutul. La acea vreme, conceptele de Interfață Utilizator (UI) și Experiență Utilizator (UX) nu erau încă la fel de bine definite și rafinate precum sunt astăzi.

Site-urile erau în primul rând funcționale, concentrându-se pe furnizarea informațiilor către utilizatori într-un mod accesibil. Elementele de design erau mai mult orientate către utilitate decât estetică, iar interacțiunea cu site-urile era adesea limitată la navigarea între pagini și accesarea link-urilor.

Odată cu trecerea timpului, odată cu apariția dispozitivelor mobile și a diversificării tehnologiei, designul responsiv a devenit o necesitate. Acesta a dus la o schimbare semnificativă în abordarea dezvoltării web, cu o atenție sporită acordată experienței utilizatorului pe dispozitive mobile. Astfel, s-a născut și filosofia "Mobile-First", care a pus baza pentru multe dintre practicile moderne de design.

Cu intrarea în era tehnologiilor emergente precum recunoașterea vocală, realitatea virtuală și augmentată, designul UI/UX a evoluat din nou pentru a se adapta la aceste noi paradigme de interacțiune. Integrarea acestor tehnologii în web design a adus o nouă frontieră de explorat în crearea experiențelor online.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Pe măsură ce tehnologia continuă să avanseze și comportamentul utilizatorilor evoluează, evoluția web design-ului UI/UX va continua să fie un domeniu vibrant și în schimbare, în care creativitatea și inovația sunt întotdeauna la ordinea zilei.

Ce este un UI/UX?

User Interface (UI) - reprezintă proiectarea aspectului vizual care include elemente grafice, imagini, componente create de designer.

User Experience (UX) - se concentrează pe crearea unei experiențe plăcute, eficiente și satisfăcătoare pentru utilizatori în timpul interacțiunii cu un produs digital.

Ce face un UI/UX designer și care este scopul lui?

Un UI/UX designer are rolul de a crea interfețe și experiențe de utilizare intuitive, plăcute și eficiente pentru utilizatorii unei aplicații, unui site web sau a altui produs digital. Acesta trebuie să înțeleagă nevoile și comportamentul utilizatorilor și să proiecteze o interfață care să le faciliteze interacțiunea cu produsul într-un mod cât mai eficient și plăcut posibil. Scopul principal al unui UI/UX designer este să creeze o experiență de utilizare care să îndeplinească obiectivele business-ului și să satisfacă nevoile și așteptările utilizatorilor.

Etapele și responsabilitățile procesului de UI/UX designer sunt:

1. **Cercetare și analiza audienței ținte:** înainte de proiectare a orice produs sau serviciu un designer UI/UX trebuie să știe pentru cine noi creem în dependență de vârstă.

2. **Definirea obiectivelor proiectului:** care este scopul nostru și ce dorim să oferim.

3. **Wireframe(schiță site-ului):** designerul creează o schiță simplă și schematică a unei interfețe de utilizator sau a unei pagini web, fără detalii grafice sau estetice. Este o reprezentare structurală a layout-ului unei pagini sau a unei aplicații, concentrându-se pe organizarea elementelor și a conținutului și pe fluxul de navigare, fără a lua în considerare aspectul vizual final.

4. **Crearea designului vizual:** reprezintă procesul de adăugare a detaliilor grafice, estetice și stilistice la wireframe-ul sau scheletul unei interfețe de utilizator sau a unei pagini web. Acest proces transformă structura și organizarea funcțională a wireframe-ului într-o interfață de utilizator atractivă, plăcută și ușor de utilizat.

5. **Prototipare și testare:** designerul creează prototipuri ale interfeței și experienței utilizatorului pentru a le testa și a obține feedback de la utilizatori înainte de implementarea finală. Acest lucru permite identificarea și rezolvarea potențialelor probleme sau dificultăți înainte de lansarea oficială a produsului.

6. **Colaborare cu echipele tehnice și de dezvoltare:** designerul lucrează în strânsă colaborare cu echipele de dezvoltare și tehnice pentru a asigura implementarea corectă și eficientă a designului UI/UX în produs. Comunicarea și colaborarea eficientă sunt esențiale pentru a asigura că designul final îndeplinește standardele și obiectivele stabilite.

În lumea dinamică a web design-ului, Inteligența Artificială (IA) este un partener inovator și eficient, aducând un potențial nemaipomenit pentru îmbunătățirea experienței utilizatorului. Prin analizarea datelor și a comportamentului utilizatorilor, IA personalizează interfața și conținutul pentru fiecare vizitator, oferindu-le o experiență adaptată și captivantă.

Pe lângă personalizare, IA optimizează și navigarea, sugerând îmbunătățiri în structura și organizarea site-urilor pentru o experiență mai fluentă și eficientă. Algoritmi

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

avansați generează automat design-uri de interfață, accelerând procesul de creare a prototipurilor și permițând explorarea rapidă a diferitelor opțiuni de design.

În plus, IA detectează și corectează defectele de UX și UI înainte ca acestea să fie observate de utilizatori, asigurând un nivel înalt de calitate în fiecare aspect al interfeței. Aceasta optimizează performanța site-urilor web, reducând timpul de încărcare și crescând satisfacția utilizatorilor.

În procesul de creare și testare a prototipurilor, IA asistă designerii, oferind sugestii și feedback în timp real. Aceasta accelerează iterarea și permite explorarea mai multor variante de design într-un timp mai scurt, contribuind la dezvoltarea unor experiențe online mai intuitive și personalizate.

În ansamblu, integrarea Inteligenței Artificiale în crearea web design-urilor UI/UX promite să redefinească experiența utilizatorului online, aducând un nivel nou de adaptabilitate, eficiență și captivantă în fiecare interacțiune pe web.

Evoluția design-ului UI/UX este cu adevărat o călătorie fascinantă, marcată de inovație și adaptare la schimbările tehnologice și la nevoile în continuă schimbare ale utilizatorilor. De la primele zile ale web-ului până în prezent, design-ul UI/UX a devenit un pilon central al experienței digitale, transformând modul în care interacționăm și ne conectăm în lumea online.

De-a lungul acestei călătorii, am trecut de la designuri statice și rudimentare la interfețe interactive și immersive, concepute pentru a oferi experiențe memorabile și eficiente. Tendințele actuale în design-ul UI/UX reflectă o dorință continuă de a răspunde nevoilor și preferințelor utilizatorilor într-un mod personalizat și accesibil.

De la integrarea inteligenței artificiale și a analizei datelor, până la adoptarea tehnologiilor de recunoaștere vocală și de interacțiune naturală, design-ul UI/UX explorează mereu noi frontiere în încercarea de a oferi experiențe digitale mai bogate și mai satisfăcătoare. Cu realitatea augmentată și virtuală integrată tot mai adânc în design-ul UI/UX, utilizatorii sunt invitați să exploreze lumi noi și captivante, deschizând astfel noi orizonturi în design-ul digital.

În această călătorie continuă, direcția design-ului UI/UX rămâne una de inovație și adaptare la schimbările tehnologice și la nevoile în evoluție ale utilizatorilor. Design-ul UI/UX rămâne un factor esențial în crearea experiențelor digitale care să îmbogățească și să îmbunătățească viața utilizatorilor în moduri noi și captivante.

Cuvinte-cheie: *UI/UX, interfață utilizator (UI), experiență utilizator (UX), mobile-first, tehnologii emergente, Inteligența Artificială în UI/UX*

CONSECINȚELE COMPORTAMENTULUI NEETIC ÎN AFACERI

CONSEQUENCES OF UNETHICAL BUSINESS BEHAVIOR

Dumitru BLAȘCO

Conducător științific: Iulia VICOL, drd., asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Abstract: *Unfair business practices encompass a wide range of actions that violate moral norms and social responsibility principles. They can include lying, cheating, fraud, corruption, discrimination, and harassment. The consequences of unethical behavior can be severe, both for individuals and organizations. Individuals may face reputational damage, disciplinary action, legal liability, and even criminal charges. Organizations may experience damage to their reputation, loss of customers and partners, decreased productivity and employee morale, fines and penalties, and difficulties attracting new investors and talent. Promoting an ethical business culture is essential for long-term success. Companies should implement clear policies and procedures that define acceptable behavior and provide reporting mechanisms for violations. It is also important to educate employees about the importance of business ethics and the consequences of unethical behavior.*

Keywords: *ethics, consequences, behavior*

Rezumat: *Etica afacerilor, ca ramură relativ tânără a eticii, studiază principiile și regulile care trebuie să guverneze procesele manageriale și conduita corectă în afaceri. Unii autori mai definesc ca reguli sau standarde pentru comportament și acțiuni bune, corecte.*

Comportamentul neetic în afaceri este o gamă largă de acțiuni care încalcă normele morale și principiile de responsabilitate socială. Ele pot fi:

- *Minciuna și înșelăciunea:* furnizarea de informații false sau înșelătoare clienților, partenerilor sau angajaților. Exemple: cosmetizarea performanțelor financiare, produse cu ingrediente nedeclarete, publicitate înșelătoare.
- *Frauda:* furtul de bunuri sau fonduri prin mijloace nelegitime. Exemple: delapidarea fondurilor companiei, falsificarea documentelor contabile, utilizarea informațiilor confidențiale pentru profit personal.
- *Corupția:* plata de mită sau folosirea influenței necorespunzătoare pentru a obține un avantaj nejustificat. Exemple: mituirea oficialilor guvernamentali pentru a obține contracte, oferirea de cadouri scumpe pentru a influența deciziile de achiziție.
- *Discriminarea:* tratarea inechitabilă a indivizilor pe baza unor criterii precum rasa, sexul, religia sau orientarea sexuală. Exemple: plata inegală pentru munca egală, trecerea cu vederea pentru promovare din cauza unor motive discriminatorii, crearea unui mediu de lucru ostil.
- *Hărțuirea:* comportamente nepotrivite sau abuzive menite să intimideze sau să jignească o altă persoană. Exemple: hărțuirea sexuală, hărțuirea psihologică, bullying.

Consecințe care pot apărea în afaceri în urma comportamentului neetic:

La nivel individual:

- *Pierderea reputației și credibilității.* Un comportament neetic poate distruge reputația profesională a unui individ, făcând dificilă găsirea unui nou loc de muncă sau colaborarea cu alții.
- *Sancțiuni disciplinare sau chiar concediere.* Companiile au politici stricte împotriva comportamentului neetic și pot lua măsuri disciplinare, inclusiv concedierea, împotriva celor care încalcă aceste reguli.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- *Răspundere juridică și penală.* În unele cazuri, comportamentul neetic poate duce la răspundere juridică, cu amenzi sau chiar închisoare. De exemplu, mituirea oficialilor guvernamentali sau falsificarea documentelor contabile sunt infracțiuni penale.

La nivel organizațional:

- *Deteriorarea imaginii și reputației companiei.* Un scandal de etică poate păta reputația unei companii, ducând la pierderea clienților, a partenerilor și a investitorilor. Consumatorii evită, în general, să facă afaceri cu companii cu reputație proastă, iar partenerii de afaceri pot ezita să se asocieze cu o companie implicată în practici neloiale.
- *Scăderea productivității și moralului angajaților.* Un mediu de lucru toxic, creat de un comportament neetic, poate duce la demotivare, absenteism și o scădere a productivității angajaților. Angajații care se simt intimidăți, hărțuiți sau discriminați vor fi mai puțin motivați să dea tot ce au mai bun.
- *Amenzi și sancțiuni din partea autorităților.* Autoritățile de reglementare pot impune amenzi semnificative companiilor care se angajează în practici neloiale. De exemplu, companiile care încalcă legile privind protecția consumatorilor sau concurența loială pot primi amenzi usturătoare.
- *Dificultăți în atragerea de noi investitori și talente.* O companie cu o reputație proastă va avea dificultăți în atragerea de noi investitori și de talente. Investitorii sunt reticenți să își aloce fonduri către companii cu riscuri etice ridicate, iar angajații talentați vor prefera să plece.

Cuvinte-cheie: *etica afacerilor, consecințe, comportament neetic*

GUVERNANȚA BUGETAR-FISCALĂ ȘI EFICIENȚA SISTEMULUI FISCAL

BUDGETARY-FISCAL GOVERNANCE AND EFFICIENCY OF THE TAX SYSTEM

Sorina GOROPCEANU

Conducător științific: **Irina ȘCHIOPU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Fiscal-budgetary governance and the efficiency of the tax system remain topical issues essential for the responsible management of financial resources and the promotion of sustainable and equitable economic and social growth.*

Fiscal governance, according to the American Economist. Peter A. Diamond, is a concept used in the field of public administration and refers to the process of managing and monitoring public finances, including the development, implementation and evaluation of budget policies.

According to the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), fiscal governance refers to the process of managing and monitoring a state's fiscal policy, including the design, implementation and evaluation of fiscal policies.

Tax system, according to economist and tax policy expert Joseph A. Pechman,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

refers to the set of laws, regulations, and institutions that govern the collection, administration, and spending of tax revenues in a country or jurisdiction.

Keywords: *budgetary governance, fiscal governance, fiscal system*

Rezumat: Guvernanța bugetar-fiscală și eficiența sistemului fiscal rămân subiecte de actualitate esențiale pentru gestionarea responsabilă a resurselor financiare și pentru promovarea unei creșteri economice și sociale durabile și echitabile. Adaptarea la schimbările din mediul economic și social este crucială pentru asigurarea relevanței și eficacității politicii bugetare și fiscale într-o lume în continuă schimbare.

Scopul cercetării în domeniul guvernanței bugetar-fiscale și eficienței sistemului fiscal în Republica Moldova este de a identifica și analiza elementele care influențează gestionarea corectă a resurselor bugetare și colectarea eficientă a veniturilor fiscale, pentru îmbunătățirea transparenței, responsabilității și eficacității acestor procese în beneficiul dezvoltării economice și sociale a țării.

Guvernanța bugetară, conform economistului American . Peter A. Diamond, este un concept utilizat în domeniul administrației publice și se referă la procesul de gestionare și monitorizare a finanțelor publice, inclusiv elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor bugetare.

Conform Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), guvernanța fiscală se referă la procesul de gestionare și monitorizare a politicii fiscale a unui stat, inclusiv elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor fiscale.

Pentru buna funcționare a unei economii și pentru gestionarea eficientă a finanțelor publice este necesară interacțiunea dintre guvernanța bugetar-fiscală și sistemul fiscal.

Sistem fiscal, conform economistului și expertului în politici fiscale Joseph A. Pechman, se referă la ansamblul legilor, regulamentelor și instituțiilor care guvernează colectarea, administrarea și cheltuirea veniturilor fiscale într-o țară sau jurisdicție.

Cadrul legislativ de guvernanță fiscală în Moldova a fost îmbunătățit prin adoptarea Legii 181 privind finanțele publice și responsabilitatea fiscală în 2014, implementarea acesteia începând cu 1 ianuarie, 2015. Pe lângă regulile și procedurile generale, Legea 181/2014 conține câteva dispoziții legale noi și inovatoare conforme cu cerințele UE privind consolidarea sistemelor naționale de gestionare a finanțelor publice și luând în considerare bunele practici internaționale. [1]

O guvernanță bugetar-fiscală efectivă cuprinde:

1. *Reguli bugetar-fiscale naționale* – reprezintă limite numerice privind indicatorii bugetari principali, care impun o constrângere de lungă durată asupra politicii bugetar-fiscale și care previn apariția dezechilibrelor bugetare pe termen mediu și lung.
2. *Transparența bugetar-fiscală și existența unor instituții bugetar-fiscale independente* – se referă la disponibilitatea largă de informații cu privire la formularea și implementarea politicii bugetar-fiscale și existența unor instituții publice independente, care contribuie la elaborarea politicilor fiscale și monitorizează performanța fiscală prin furnizarea unor analize, evaluări și recomandări.
3. *Formularea și implementarea politicii bugetar-fiscale pe termen mediu în mod practic realizat prin cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM)*. CBTM se referă în general la setul de reguli și proceduri care stau la baza elaborării politicilor

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

bugetar-fiscale peste limitele anului bugetar. Acesta prevede adoptarea unui orizont de cel puțin 3 ani pentru a asigura o perspectivă de planificare bugetară multianuală.[2]

În concluzie, guvernanta bugetar-fiscală și eficiența sistemului fiscal sunt aspecte fundamentale pentru asigurarea unei gestionări eficiente a resurselor financiare publice și pentru promovarea unei creșteri economice durabile și incluzive. O abordare responsabilă și transparentă în stabilirea și implementarea politicilor fiscale și bugetare poate contribui la consolidarea încrederii cetățenilor în guvernare și la asigurarea unui mediu economic stabil și predictibil.

Eficiența sistemului de colectare a impozitelor în Republica Moldova depinde de o serie de factori, inclusiv de nivelul de conformitate fiscală al contribuabililor, transparența și claritatea legislației fiscale, administrarea fiscală eficientă, utilizarea tehnologiei și combaterea evaziunii fiscale. Îmbunătățirea acestor aspecte poate contribui la îmbunătățirea globală a eficienței sistemului de colectare a impozitelor și la creșterea veniturilor fiscale pentru stat.

Într-o economie funcțională, administrarea reușită a veniturilor fiscale este crucială pentru o guvernare eficientă. Prin promovarea respectării voluntare a normelor fiscale și prin implementarea unor procese transparente și eficiente de colectare a veniturilor, statul poate să-și îndeplinească responsabilitățile față de societate și să asigure o distribuție echitabilă a resurselor.

Cuvinte-cheie: *guvernanta bugetară, guvernanta fiscală, gistem fiscal*

Bibliografie:

1. LEGE Nr. 181 din 25-07-2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale”, disponibil pe <https://www.legis.md>
2. M. Finanțelor, „Guvernanta bugetar-fiscală”, disponibil pe <https://mf.gov.md>

**DEZVOLTAREA ȘI UTILIZAREA REALITĂȚII VIRTUALE ȘI
AUGUMENTATE**

**THE DEVELOPMENT AND USE OF VIRTUAL AND AUGMENTED
REALITY**

Ion DOBREA

Conducător științific: **Irina VÎȘCU**, drd., asist.univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Augmented reality (AR) is a technology that overlays digital information, such as images or sound, onto the real world in real-time. This is typically done through devices like smartphones, specialized glasses, or headsets, which allow users to see and interact with these additional elements within the context of their physical environment. Augmented reality is rapidly advancing, offering a wide range of possibilities in industries like education, medicine, and media. The introduction of*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Apple's "Apple Vision Pro" in 2024 has demonstrated the potential for AR to transform human experiences. This technology allows users to interact with virtual content in their physical environment, offering new ways to learn, work, and entertain. However, there are concerns about the overuse of AR, including eye strain, privacy issues, and environmental impact. To maximize the benefits of AR while minimizing its drawbacks, it's essential to develop clear ethical guidelines and ergonomic devices, ensure robust cybersecurity measures, and promote responsible use.

Keywords: *Augmented Reality (AR), progress, technology, VR glasses, devices*

Rezumat: Realitatea augmentată este o tehnologie care integrează elemente virtuale, cum ar fi imagini și informații, în mediul real, oferind utilizatorilor o experiență îmbunătățită a realității. Aceasta se realizează prin intermediul dispozitivelor tehnologice, precum smartphone-uri sau ochelari specializați, care afișează informațiile digitale în contextul fizic al utilizatorului. Realitatea augmentată cu timpul începe să domine oferind o gamă largă de posibilități în educație, medicină, mass-media. Este începutul unei noi epoci, care va aduce progrese mari în evoluția umană cu ajutorul: imaginilor, video-uri și sunetelor cât mai aproape de realitate, aceste funcții vor juca un rol crucial în această transformare. Cu ajutorul realității augmentate, vom putea experimenta evenimente de la distanță, ca și cum am fi prezenți fizic, vom putea participa la conferințe, concerte sau chiar călătorii virtuale în orice loc din lume, fără a fi nevoiți să părăsim confortul casei noastre.

Începând cu anul 2024, compania Apple a lansat noua lor invenție numită „Apple Vision Pro” care a luat o mare amploare pentru populație demonstrând că omenirea încă nu s-a oprit din procesul de evoluție, iar acesta este doar începutul. Această invenție este asemănătoare ochelarilor VR realizați pentru jocurile video, iar această companie a preluat totalitatea ideilor și au îmbunătățit-o adăugând o gamă largă de funcții cum ar fi: să interacționezi pe rețelele de socializare precum (Instagram, Facebook), să privești diverse TV show-uri, filme, live-uri, să petreci timpul în diverse jocuri online sau offline, iar aceste funcții sunt total uimitoare, fiindcă corpul și vederea omului cade într-o stare de trans simțind că ești cu adevărat în acel loc. Un avantaj mare este că acești ochelari virtuali îi poți folosi chiar și mergând pe stradă sau cu mijloacele publice. În special, realitatea augmentată are ca scop să aducă totul ce este ireal în viziunea omului, chiar în fața sa, cum ar fi ceva istoric, în medicină poate ajuta la adunarea experienței medicilor chirurghi pentru a nu da greși în timpul operațiilor și vor scădea considerabil numărul deceselor populației, în instituții elevii și studenții vor putea călători în diverse locuri turistice sau geografice ce le va oferi o închipuire totală a unui obiect, iar totul va deveni cu mult mai interactiv, pornind interesul de a studia mai mult. Un conducător auto poate folosi această invenție pentru a analiza comportamentul unei mașini înainte de a o procura, aflând totalitatea avantajelor și dezavantajelor în diferite condiții climatice. Această invenție poate avea un impact mare în design, deoarece un proprietar poate vedea propria sa încăpere, cum poate arăta totul de la începutul achiziției sau lucrărilor tehnice, înainte de a procura toate materialele casnice cum ar fi (mobilă, podea, tavan, culoarea pereților, etc.).

Cu toate acestea, noua tehnologie are și o serie de dezavantaje care trebuie luate în considerare cu atenție. Utilizarea prelungită a dispozitivelor AR (Realitatea Augmentată) poate duce la oboseală oculară, dureri de cap, amețeli și probleme de

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

somn. Expunerea la lumina albastră emisă de ecrane poate perturba ritmul circadian și poate afecta calitatea somnului. Potențialul de dependență, riscuri care pot afecta negativ conexiunile sociale, productivitatea profesională și starea generală de a fi. Informații personale, cum ar fi locația, imaginile și datele biometrice, pot fi strânse de dispozitive virtuale. Posibilitatea ca hackerii sau corporațiile să fure sau să utilizeze greșit aceste date riscă inerente. Realitatea augmentată poate fi utilizată și pentru a manipula opiniile și a răspândi dezinformarea. Producția și reciclarea dispozitivelor augmentate pot avea un impact negativ asupra mediului. Consumul de energie al dispozitivelor poate contribui la schimbările climatice. Utilizarea excesivă a tehnologiilor virtuale poate ridica probleme etice legate de realitatea simulată, manipularea percepției și identitatea digitală. Există riscuri ca să fie utilizate pentru a exploata sau a abuza de oameni. Este important să se dezvolte principii etice clare pentru a ghida dezvoltarea și utilizarea realității augmentate. Bine de menționat că există riscul de accidente și leziuni cauzate în timpul utilizării ochelarilor virtuali în timp ce merge pe jos sau conduce un automobil. Trebuie să ne asigurăm că această inovație este utilizată în mod responsabil și etic, în beneficiul întregii societăți. Câteva soluții pentru a adresa dezavantajele tehnologiilor virtual ar fi: dezvoltarea de dispozitive virtuale ergonomice care să reducă oboseala oculară și alte probleme de sănătate; implementarea de măsuri de securitate cibernetică robuste pentru a proteja datele personale colectate de dispozitive; subvenții și programe de asistență pentru a face dispozitivele augmentate mai accesibile pentru toți. Dezvoltarea de materiale AR educaționale care să promoveze un comportament responsabil și durabil; elaborarea de principii etice clare pentru a ghida dezvoltarea și utilizarea AR.

În concluzie, realitatea augmentată promite să revoluționeze interacțiunile umane cu lumea digitală și fizică, oferind oportunități incredibile în medicină, educație și industria divertismentului. Lansarea "Apple Vision Pro" arată că suntem doar la începutul unei noi ere tehnologice. Cu toate acestea, gestionarea responsabilă a acestor tehnologii este crucială pentru a evita riscurile și a maximiza beneficiile.

Cuvinte-cheie: *Realitatea augmentată (AR), progres, tehnologie, ochelari VR, dispozitive*

**CONSECINȚELE ECONOMICE ALE GRADULUI DE MORBIDITATE AL
BOLILOR PROFESIONALE**

**THE ECONOMIC CONSEQUENCES OF THE DEGREE OF
MORBIDITY OF OCCUPATIONAL DISEASES**

Mihai CUBREACOV

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie
„Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova,
Conducător științific: **Iulia VICOL**, drd., asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Based on different starting points, the International Labor Organization*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

(ILO) and the World Health Organization (WHO) have made estimates of occupational injuries and diseases or the burden of disease. IOM made global estimates from the point of view of occupational burden and WHO from the point of view of health. Both concluded that of all deaths in industrialized countries, approximately 5-7% are attributable to work-related diseases and occupational injuries. This study aimed to analyze and approximate the economic consequences of the various injuries attributed to the professional activities of people from different fields and to propose solutions to improve the impact of work accidents both on the workers' families, as well as on the companies and the state.

Keywords: *welfare, work-related lesions, professional illness*

Rezumat: Noxele profesionale sunt factori ai condițiilor de muncă ce influențează negativ starea de sănătate a persoanelor expuse, favorizând sau determinând starea de boală și/sau scăderea capacității de muncă. Noțiunea de noxă nu se adresează muncii ca atare, ci modului necorespunzător de organizare a muncii (factori ergonomici) și condițiilor improprii ale desfășurării acesteia. După criteriul apartenenței la factorii componenți ai organizării muncii și la condițiile de muncă, noxele profesionale se clasifică în aceleași categorii ca factorii de hazard.

Pe baza diferitelor puncte de plecare, Organizația Internațională a Muncii și Organizația Mondială a Sănătății au făcut estimări ale vătămarilor și bolilor profesionale sau ale poverii bolii. Organizația Internațională a Muncii a făcut estimări globale din punct de vedere al sarcinii profesionale și Organizația Mondială a Sănătății din punct de vedere al sănătății. Ambele au ajuns la concluzia că dintre toate decesele, din țările industriale, aproximativ 5-7% sunt atribuite bolilor legate de muncă și accidentărilor profesionale. Acest procent este oarecum mai mic în țările în curs de dezvoltare, unde problemele de sănătate non-profesionale au o pondere mai mare. În timp ce noi informații devin treptat disponibile din diverse surse și când procesele de muncă, mediul de lucru și populația de muncă se schimbă cantitativ și calitativ, actualizările de estimări devin importante. Sunt necesare dovezi mai bune pentru politici și practici în țări, regiuni și organizații.

Informația prezentată în acest comunicat se bazează pe datele obținute de la conferința Yant Award a Asociației Americane de Igienă Industrială (AIHA) la Congresul său din 2013.

Costurile companiei din cauza pierderii producției și a înlocuirii angajaților aflați în concediul medical au reprezentat 77% a costului pentru comunitate. Costurile de îngrijire medicală a pacienților internați s-au ridicat la un total de 18%, iar acestea au fost deosebit de grele în cazul leziunilor la domiciliu (39%). Costul îngrijirii spitalicești a fost marginal pentru accidente de muncă. Leziunile la domiciliu au reprezentat cea mai mare parte a costurilor (29%), în timp ce grupul „alte” vătămări a avut cea mai mică pondere (14%). Cheltuielile de asigurări de sănătate pentru indemnizația de boală plătită persoanelor aflate în concediul medical din cauza accidentării au fost distribuite destul de uniform între diferite grupe cu leziuni. Costuri în raport cu gradul de severitate a vătămării: Leziunile grave (AIS-3), care au reprezentat 16% din costul total pentru comunitate, dar a constituit doar 3% a tuturor leziunilor. Leziunile moderate (AIS-2) au

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

reprezentat 69% din cost și au reprezentat 48% din răni, în timp ce leziuni minore (AIS-1) au fost reprezentate 12% din cost și a constituit 49% din toate leziunile. Au existat 5% din răniile din trafic de gradul de severitate AIS-3 până la AIS-5, iar acestea au reprezentat nu mai puțin de 25% din costurile comunității pentru accidente rutiere.

Există puține cercetări cuprinzătoare și în curs de desfășurare privind calcularea costurilor leziunilor vătămăte. În mare măsură, aceasta este consecință a problemelor legate de stabilirea costului aspectelor care nu țin de piață. Multe activități din domeniul asistenței medicale și al reabilitării sunt supuse unor costuri subvenționate. De asemenea, multe costuri sunt imposibil de dezvoltat fără o cercetare considerabilă. Un exemplu în acest sens este costul producției pierdute pentru companii, care se reflectă doar în rezultatul final și nu poate fi determinat prin studii fără prezentarea informațiilor necesare de la companii. În cele din urmă, dezvoltarea economică și a metodelor de analiză socio-economică a condus la opinii diferite cu privire la ceea ce trebuie inclus și concis în analiză. În primul rând s-a discutat valoarea pierderilor de producție pentru societate. Cu toate acestea, până când nu va exista un consens privind detaliile metodelor general acceptate metodologic, sistemele de supraveghere a prejudiciilor, care ar trebui să includă posibilitatea de a estima costurile leziunilor. Practic, două abordări ar putea fi utilizate în investigarea costurilor pentru societate datorate leziunilor. Prima, metoda costului bolii, estimează costul total al leziunilor pentru societate. A doua metodă, cea a costului intervenției, care estimează costul marginal al intervenției pe termen scurt pentru societate. Această metodă este mai orientată spre decizie decât prima, deoarece poate fi utilizată pentru analiza diferitelor cursuri de acțiune. Metoda costului bolii, care este utilizată în majoritatea studiilor din acest domeniu, poate fi utilizată pentru aprecieri macroeconomice globale. În mod normal, costurile indirecte trebuie să fie tratate cu precauție. În cazul estimărilor în care o parte considerabilă a populației studiate este formată din vârstnici, gospodine, persoane cu retard mintal sau copii mici, costurile indirecte - măsurate ca pierderi de producție - nu reprezintă un indicator statistic bun. Ideea că pierderile de producție sunt un cost pentru societate înseamnă că un obiectiv al fiecărui individ este acela de a contribui la produsul național brut. Este discutabil dacă acesta este un punct de vedere relevant. Obiectivul final al unei societăți civilizate este mai degrabă acela de a sprijini cetățenii în „producția de calitate a vieții”. Această calitate ar putea fi produsă prin munca pe piață, prin efectuarea de treburi casnice (cu compensație financiară foarte mică) sau participând la activități culturale. Dacă nu ar fi necesare, îngrijirea persoanelor în vârstă, treburile casnice și activitățile culturale nu ar avea sprijinul masiv predominant din partea societății. Deci, obiectivul dominant al societății trebuie să fie acel de prevenire a leziunilor atât în rândul populației active, cât și a altora.

Cuvinte-cheie: *noxe profesionale, asigurare, consecințe economice, accidente la locul de muncă*

ROLUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN EDUCAȚIE

THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION

Daniel CUCEREANU

Conducător științific: **Irina VÎȘCU**, drd., asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *With the integration of Artificial Intelligence (AI) in education, personalized learning has become the cornerstone of modern pedagogy. AI algorithms analyze students' strengths, weaknesses, and learning patterns to tailor educational content and pace, ensuring optimal comprehension and retention. This personalized approach enhances student engagement and fosters a deeper understanding of concepts. Moreover, AI-driven teaching methods facilitate improved instructor-student interaction by providing educators with real-time insights into student progress and areas needing attention. As a result, the learning experience becomes more dynamic and adaptive, leading to better academic outcomes. In this era of AI-enhanced education, the synergy between advanced technology and pedagogy paves the way for a more effective and efficient learning environment.*

Keywords: *AI in education, machine learning algorithms, predictive analytics, personalized learning*

Rezumat: Odată cu integrarea inteligenței artificiale (AI) în educație, învățarea personalizată a devenit piatra de temelie a pedagogiei moderne. Algoritmii AI analizează punctele forte, punctele slabe și modelele de învățare individuală a studenților pentru a adapta conținutul și ritmul educațional, asigurând înțelegerea și reținerea optimă. Această abordare personalizată nu numai că îmbunătățește implicarea studenților, dar încurajează și o înțelegere mai profundă a conceptelor. În plus, metodele de predare bazate pe inteligență artificială facilitează o interacțiune îmbunătățită între cadru didactic și student, oferind profesorilor informații în timp real despre progresul studenților și domeniile care necesită atenție. Ca rezultat, procesului de învățare devine mai dinamică și mai adaptabilă, ceea ce duce la rezultate academice mai bune. În această eră a educației îmbunătățite de IA, sinergia dintre tehnologia avansată și pedagogie deschide calea către un mediu de învățare mai eficient.

În ultimii ani, inteligența artificială (AI) a devenit un element puternic care influențează o mulțime de domenii, inclusiv educația. Cu ajutorul AI, educația poate fi personalizată pentru fiecare student și poate fi adusă în clase într-un mod care să îmbunătățească felul de învățare al studenților. În acest articol explorăm provocările și beneficiile IA în educație, concentrându-ne pe învățarea personalizată, conținutul inteligent, predarea îmbunătățită și analiza predictivă.

Învățare personalizată este un concept educațional care se referă la abordarea educațională ce se concentrează pe nevoile și interesele individuale ale fiecărui student. În loc să fie tratat ca un grup uniform, fiecare student este abordat ca un individ cu propriile nevoi, interese și ritm de învățare.

Aceasta mai implică utilizarea unor metode de predare și evaluare care iau în considerare nivelul de cunoștințe, stilurile de învățare și preferințele studenților. Aceasta

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

poate include utilizarea tehnologiei educaționale, precum platforme de învățare online, programe de învățare adaptivă și alte instrumente digitale, care pot personaliza experiența de învățare pentru fiecare student în funcție de nivelul său de cunoștințe. În plus poate ajuta studenții să-și dezvolte încrederea și motivația în procesul de învățare, deoarece se simt sprijiniți și încurajați să-și dezvolte propriile abilități și talente. În plus, această metodă poate ajuta la abordarea nevoilor și provocărilor specifice ale fiecărui student, ceea ce poate contribui la îmbunătățirea performanțelor academice și la reducerea abandonului instituții.

Cu toate acestea, implementarea învățării personalizate poate fi o provocare, deoarece necesită o atenție individuală suplimentară și o adaptare continuă a strategiilor de predare și evaluare. În plus, este important să se asigure că toți studenții au acces la aceleași resurse și oportunități de învățare, indiferent de resursele financiare și de alte obstacole care pot afecta performanța lor.

Conținutul inteligent se referă la utilizarea inteligenței artificiale pentru a adapta materialele educaționale în funcție de nevoile individuale ale studenților. Acesta poate include, de exemplu, crearea de programe de învățare; adaptarea curriculumului în funcție de nivelul de cunoștințe al studenții sau crearea de teste adaptative. Poate fi creat utilizând algoritmi de învățare automată și analizând datele despre performanța studenților. Aceste date pot include informații despre notele la teste și teme de acasă, frecvența participării la cursuri, timpul petrecut pe diferite sarcini și alte informații relevante.

Pe baza acestor date, algoritmi de învățare automată pot crea modele de învățare personalizate pentru fiecare student. Aceste modele pot fi utilizate pentru a adapta conținutul educațional la nivelul de cunoștințe și nevoile fiecărui student. De exemplu, un program de învățare personalizat poate oferi studenților activități și exerciții care se potrivesc cu nivelul lor de cunoștințe și le oferă oportunități de a avansa treptat. De asemenea, acest program poate oferi feedback în timp real și informații despre cunoștințele studenților pentru a-i ajuta să-și îmbunătățească performanța. Conținutul inteligent poate fi, de asemenea, utilizat pentru a adapta curriculumul pentru fiecare student. De exemplu, algoritmi de învățare automată pot identifica care sunt punctele slabe ale studenților și pot oferi materiale didactice suplimentare pentru a ajuta studenții să-și îmbunătățească performanța în aceste domenii.

În general, conținutul inteligent poate ajuta la personalizarea experienței de învățare pentru fiecare student și la furnizarea de materiale didactice și feedback care să corespundă nevoilor și nivelului de cunoștințe al fiecărui student. Cu toate acestea, este important să se acorde atenție protecției datelor studenților și să se asigure că utilizarea conținutului inteligent respectă principiile de etică.

Predarea îmbunătățită este o altă modalitate prin care inteligența artificială poate fi utilizată în educație. Aceasta se referă la utilizarea algoritmilor de învățare automată pentru a îmbunătăți procesul de predare și învățare. În esență, predarea îmbunătățită utilizează datele despre performanța studenților și alte informații pentru a îmbunătăți eficacitatea procesului de predare.

Există o serie de modalități prin care predarea îmbunătățită poate fi utilizată în educație. Predarea îmbunătățită poate fi, de asemenea, utilizată pentru a oferi feedback în timp real studenților. Aceasta poate ajuta studenții să înțeleagă mai bine cum se descurcă și ce ar putea face pentru a-și îmbunătăți performanța. De exemplu, un algoritm de învățare automată poate identifica modalități de a adapta materialele didactice pentru

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

a se potrivi cu nevoile și nivelul de cunoștințe al fiecărui student.

Analiza predictivă este o ramură a inteligenței artificiale care utilizează modele matematice și statistice pentru a prezice comportamentul viitor sau evenimentele pe baza datelor istorice și a modelelor de tendințe. În contextul educației, analiza predictivă poate fi utilizată pentru a prezice performanța studenților și a oferi asistență timpurie pentru cei care ar putea avea nevoie de sprijin suplimentar. Ca exemplu, un sistem de analiză predictivă poate colecta date despre performanța studenților, cum ar fi notele la teste și teme de acasă, frecvența participării la cursuri, implicarea în activități extracurriculare și alți factori relevanți. Sistemul poate utiliza aceste date pentru a crea modele de tendințe care prezic performanța studenților în viitor.

Pe fundamentul acestor modele, profesorii și administratorii educaționali pot identifica studenții care ar putea avea nevoie de sprijin suplimentar și pot oferi asistență personalizată pentru ai ajuta în progres.

De exemplu, un profesor poate oferi sfaturi individuale de studiu sau poate recomanda resurse educaționale suplimentare pentru studenții care se confruntă cu dificultăți în anumite domenii.

Utilizarea analizei predictivă în educație poate ajuta la îmbunătățirea performanței studenților și poate oferi oportunități de învățare eficientă și continuă ce va spori gradul de posibilități în domeniu. Cu toate acestea, este important să se acorde atenție protecției datelor studenților și să se asigure că utilizarea analizei predictivă este etică și responsabilă.

Provocările AI în educație

În ciuda beneficiilor pe care le poate aduce AI în educație, există și provocări care trebuie abordate. Una dintre aceste provocări este legată de faptul că IA poate genera stereotipuri rasiale și de gen. Algoritmii folosiți de IA pot fi influențați de prejudecăți și poate perpetua stereotipuri. De asemenea, există preocupări legate de protecția datelor studenților și de modul în care aceste date sunt colectate, stocate și utilizate. Abordarea acestor provocări este esențială pentru a asigura că utilizarea AI în educație să fie eficientă, responsabilă și benefică pentru studenți și pentru societate în ansamblu.

În concluzie, integrarea inteligenței artificiale în educație ar putea aduce schimbări semnificative, concentrându-se pe îmbunătățirea experienței de învățare. Concepte precum învățarea personalizată, conținutul inteligent, predarea îmbunătățită și analiza predictivă redefinesc modul în care studenții interacționează cu informația. Deși aceste inovații aduc beneficii semnificative, trebuie să abordăm cu atenție provocările legate de stereotipurile algoritmice și securitatea datelor studenților. Implementarea responsabilă a inteligenței artificiale în educație poate crea un mediu în care fiecare student beneficiază de o învățare adaptată nevoilor și potențialului său. Cu eforturi constante de îmbunătățire și atenție la etică, AI poate contribui la transformarea pozitivă a sistemului educațional.

Cuvinte-cheie: *AI în educație, algoritmi de învățare automată, analiză predictivă, învățare personalizată*

FORMAREA PREȚURILOR LA MEDICAMENTE

THE FORMATION OF MEDICATION PRICES

Cristian CUBREACOV,

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie

„Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova,

Conducător științific: **Iulia VICOL**, drd., asist. univ.,

Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Medications are vital societal goods, strictly regulated by law due to their essential nature. Pricing factors include production costs, often high due to rare or costly raw materials. Extensive research and testing contribute significantly to pricing, with the need for skilled personnel and expensive equipment. International collaboration in testing increases costs. Importation adds a margin to wholesale prices, while retail adds further markup. Patenting allows price control, sometimes resulting in exorbitant costs, especially for vital drugs. State intervention varies globally, influencing pricing mechanisms. Despite efforts, rising medication consumption suggests a need for better medical education to prevent overuse.*

Keywords: *price, price formation, medicines*

Rezumat: Procesul de stabilire a prețurilor pe piața farmaceutică este destul de complex și depinde de rolul social-economic al medicamentelor. Dacă analizăm noțiunea de medicament, atunci putem menționa că, conform *Articolului 3 din Legea Cu privire la medicamente*, nr. 1409 din 17.12.1997, „*medicamentele sunt substanțe sau amestecuri de substanțe autorizate, în modul stabilit, spre fabricare, import, export și utilizare, pentru a trata, preveni, diagnostica o boală, o stare fizică sau psihică anormală ori simptomele lor la om sau animal, precum a restabili, corija și modifica funcțiile organice ale acestora*”. Deci, medicamentele sunt produse indispensabil pentru societate. Sunt produse de bază, iar comercializarea lor este strict reglementată de către lege. Fiind un produs de uz general, sunt destinate diferitor categorii sociale, de aceea este necesară stabilirea unui preț convenabil tuturor. Medicamentele sunt produse ce pot fi comercializate de companii private, de aceea se raportează la cerere și ofertă. La formarea prețurilor la medicamente un rol important joacă mai mulți factori, cum ar fi: cantitatea de muncă materializată în bunul dat, utilitatea și raritatea acestui bun, cererea și oferta, puterea de cumpărare a monedei, situația politică din lume și din țară, moda, etc.

Prețul de producător (Figura 1): medicamentele sunt produse specifice, producerea lor nu este un lucru ușor și deseori necesită materie primă destul de costisitoare și des deficitară. Multe substanțe biologice active sunt preluate din țesuturi animale sau vegetale. Plantele medicinale sunt cel mai simplu exemplu, și multe dintre ele sunt greu de cultivat și rar întâlnite sau complet dispărute din natură. Animalele de asemenea pot fi o sursă de substanțe biologice active, așa lucruri ca veninul de șarpe sau sângele unor crustacee sunt des folosite. Nu doar că aceste substanțe nu sunt prezente din abundență, dar și extragerea lor este costisitoare și greu de organizat. Căutarea alternativelor acestor substanțe sau a altor modalități de producere ca sinteza artificială sau obținerea unor culturi de microorganisme ce sintetizează substanța dată nu este tot timpul posibil. Apoi urmează

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

prelucrarea lor, dozarea în ambalaje speciale sub forma cea mai convenabilă de utilizare în așa fel ca aceasta să nu-și piardă proprietățile necesare. Asta nu e tot, pentru a produce un medicament și apoi a-l pune pe piață este necesară obținerea lui și testarea, lucru complicat și costisitor. O parte considerabilă din prețul medicamentului este prețul cercetărilor depuse pentru a-l obține. Nimeni nu știe sigur ce efect va avea o substanță sau alta asupra corpului uman sau a altor organisme, fiindcă există medicamente și pentru plante sau animale, iar observarea efectului, altfel numit testarea, poate dura luni sau ani. Marile companii farmaceutice pot testa zeci de variante ale unui singur produs timp de ani întregi înainte de a obține unul sigur, iar acela sigur va purta în prețul lui nu doar testarea sa, ci și a fraților săi defecti, fiindcă altfel compania nu poate finansa cercetările. Specialiștii care se ocupă cu obținerea și testarea medicamentelor, farmaciștii, sunt persoane înalt plătite în urma studiilor înalte necesare pentru lucrul responsabil pe care îl fac. Utilajele utilizate pentru cercetare sunt costisitoare, fiind de înaltă performanță.

Obținerea unui medicament poate fi lucrul unui singur centru de cercetare sau a mai multor. De obicei, pentru a obține și testa un medicament, mai întâi se testează pe animale iar apoi pe oameni, unde colaborează mai multe echipe internaționale. Lider definitiv la numărul de testări clinice este SUA, urmată de Uniunea Europeană. În Moldova există mai multe centre ce se ocupă cu crearea medicamentelor și testarea lor, precum Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Institutul de Biochimie și Biotehnologii al Universității Tehnice a Moldovei și altele, iar pentru a testa un medicament clinic, adică pe oameni, este nevoie de aprobarea Agenției Medicamentelor și a Comitetului de Etică. Toate acestea, împreună cu durata lungă în care are loc obținerea și testarea medicamentelor, duce la un preț ridicat al produsului comercializat, mai mare ca prețul brut de producere al preparatului propriu-zis.

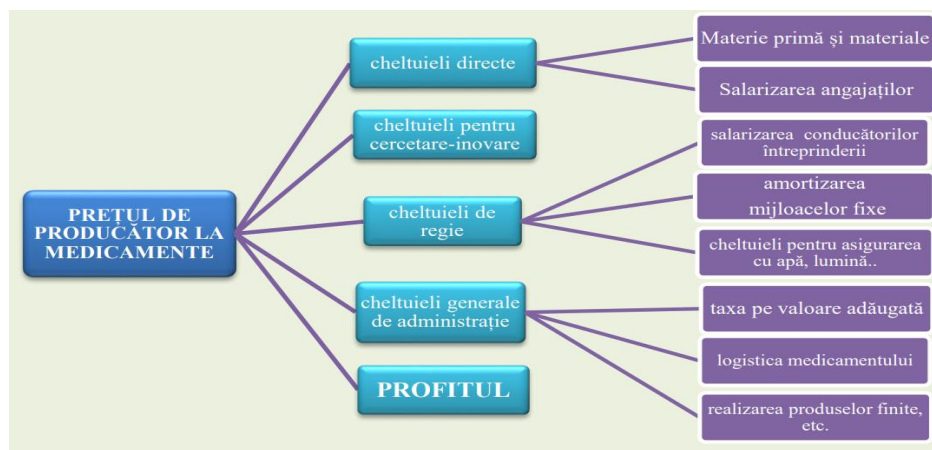

Figura 1. Structura prețului de producător la medicamente, stabilit de producător
Sursa: Victoria Ganea, Ana Țenti, Formarea prețurilor la medicamente pe piața farmaceutică

https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/323/Ganea_V_Tenti_A_%20co_nf_septembrie_2017_vol_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Marea majoritate a medicamentelor din Republica Moldova vin de peste hotare. Companiile ce se ocupă cu importul lor în țară au propriile reguli după care se ghidează.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Astfel ei au dreptul de a adăuga maxim 15% la prețul de cumpărare. Aceasta se numește preț cu ridicata – prețul care se aplică de către depozite la comercializarea angro a medicamentelor către farmacii și instituții medico-sanitare. Dacă medicamentele au fost luate cu rabat comercial (discount) – reducere din prețul producătorului/distribuitoareului, convenit anterior între părți, conform clauzelor prevăzute în contract, se ia prețul final.

Magazinele și farmaciile în care are loc comercializarea finală a medicamentelor au dreptul de a mai adăuga 25% la prețul final, numit preț cu amănuntul – prețul care se aplică de către farmacii la momentul comercializării medicamentelor cu amănuntul către consumatorul final.

Mai există factori ce influențează prețul. Medicamentele sunt produse ce pot fi patentate, și prețul pentru dreptul de a produce un anumit produs sau de a-l vinde este hotărât de persoana ce deține drepturile asupra produsului. Se cunosc cazuri în care un medicament necesar este vândut la un preț mult mai mare decât prețul brut din cauza persoanelor ce dețin dreptul asupra lui. Din cauza lipsei de alternativă, oamenii sunt obligați să se supună acestui fapt. Acesta este cazul insulinei din SUA unde din cauza lipsei concurenței, producătorii își pot impune propriile prețuri ce sunt cu mult mai mari decât ar trebui să fie. Nu toate medicamentele se supun regulii ”cererii și ofertei”, și se recurge la creșterea prețurilor.

Oricum, statul poate influența mult prețul la medicamente. În majoritatea țărilor, controlul direct sau indirect al statului asupra stabilirii prețurilor la medicamente este o practică obișnuită. În unele țări, cum ar fi Germania, Marea Britanie, SUA etc., prețurile, predominant, se stabilesc liber pe piață, fiind influențate în mare parte doar de cerere și ofertă. Autoritățile de stat ale acestor țări au o influență indirectă asupra nivelului prețurilor, efectuând controlul asupra veniturilor producătorilor de medicamente, stabilirii prețurilor de referință, implementării programelor de compensare a prețurilor la medicamente. În țările precum Italia, Franța, Japonia, India, China etc. nivelul prețurilor la medicamente este strict reglementat și controlat de stat.

În concluzie indiferent de preț, consumatorul de multe ori e obligat să se supună la rezultatul final și, în dorința sa de a se lecuși, procură medicamentele la prețul stabilit. În ultimul timp se observă o tendință de medicalizare a populației și mărirea consumului de medicamente, iar lipsa educației medicale în rândul populației face acest consum de multe ori irațional. Mărirea conștiinței medicale este un lucru necesar pentru a preveni supramedicamentarea și urmările ei, iar cea mai bună metodă de a trata o boală este de a preveni.

Cuvinte-cheie: *preț, formarea prețului, medicamente*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

**ROLUL ETICII ȘI CULTURII PROFESIONALE ÎN PROFESIA DE
CONTABIL**

**THE ROLE OF ETHICS AND PROFESSIONAL CULTURE IN THE
ACCOUNTING PROFESSION**

Ecaterina CHIRIACOV

Conducător științific: **Sofia DONEA**, drd., asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *An accountant, as a professional, bears responsibility towards the public, clients, colleagues, and consistently strives to exhibit appropriate behavior. The requirement for maintaining a high level of professional conduct in the accounting profession lies in the need to gain the public’s trust in the services provided. Clients, and external users, trust in the information provided through financial statements enhances accounts, ability to deliver efficient and accurate services. Financial statement users lack the accuracy of information presented by professional accountants. Public trust in accounting information and services is high when there are very high standards and strict codes of conduct to be adhered to in the practice of accounting. It is crucial for users of accounting information to perceive accountants as competent and unbiased professionals. The value of accounting services increases with users’ confidence in the accuracy of the information - all of which incentivize accounting professionals to behave at a very high level of professionalism.*

Keywords: *professional accountant, responsibility, trust, efficient services, codes of conduct.*

Rezumat: Un contabil, în calitate de profesionist poartă responsabilitate față de public, față de client, colegi și tinde în permanență să aibă un comportament adecvat. Cerința existenței unui nivel înalt de conduită profesională în profesia de contabil constă în nevoia de a obține încrederea publicului în serviciile prestate. Încrederea clienților și a utilizatorilor externi în informațiile oferite prin situații financiare, sporește capacitatea contabililor de a presta servicii eficiente și corecte. Utilizatorii de situații financiare nu au competențe necesare să evalueze corectitudinea informației expuse de contabili profesioniști. Încrederea publicului în informația și serviciile contabile este mare, atunci când există niște standarde foarte înalte și niște reguli de conduită foarte stricte de respectat în exercitarea profesiei de contabil. Este foarte important ca utilizatorii de informații contabile să considere profesioniștii contabili competenți și nepărtinitori. Valoarea serviciilor contabile crește odată cu creșterea convingerii utilizatorilor în corectitudinea informațiilor - toate acestea sporesc interesul profesioniștilor contabili de a se comporta la un nivel profesional foarte înalt.

Profesia de contabil reprezintă coloana vertebrală esențială a sistemului economic. Contabilii profesioniști nu sunt doar custozii cifrelor, dar și gardienii integrității financiare și etice a întreprinderilor. Globalizarea economiei, creșterea concurenței – toate au marcat schimbări rapide și provocări complexe, care au sporit necesitatea în norme etice și actualizarea culturii profesionale în contabilitate.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Profesia contabilă a evoluat considerabil de-a lungul timpului, adaptându-se la schimbările din mediul de afaceri și la cerințele tot mai complexe ale pieței. De la contabilii tradiționali, care se ocupau exclusiv de înregistrarea tranzacțiilor financiare, până la contabilii moderni, care sunt implicați în analiza și interpretarea datelor financiare și în furnizarea de sfaturi strategice pentru organizații, rolul contabilului s-a diversificat semnificativ.

În contextul contabilității, etica devine un pilon fundamental pentru menținerea integrității financiare și pentru asigurarea faptului, că informațiile financiare sunt prezentate în mod corect și transparent.

Etica poate fi definită dintr-o perspectivă largă ca fiind un set de principii sau valori morale precum legi și regulamente, coduri de etică și de conduită, etc.[3, pag88].

În Republica Moldova, normele de comportament pentru auditori și contabilii în exercitarea serviciilor acestora sunt expuse în Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor, elaborat în baza normelor internaționale, aprobat de Federația Internațională a Contabililor (IFAC). Acest Cod stabilește norme de conduită profesionale unice pentru a asigura performanțe înalte în activitatea desfășurată și menținerii încrederii publicului în profesia de auditor și contabil [1].

Contabilii au responsabilitatea de a respecta legile și regulamentele în vigoare și de a respecta standardele profesionale și etice în exercitarea funcțiilor lor.

Specialiștii în contabilitate trebuie să posede o gamă variată de cunoștințe și abilități, inclusiv :

- cunoștințe juridice
- financiare
- tehnice.

Rolul lor implică, de asemenea, comunicarea eficientă și colaborarea cu alte departamente și părți interesate pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor organizaționale și pentru a promova o cultură a transparenței și responsabilității. Obligațiile contabililor nu se limitează doar la necesitățile unui anumit client, dar sunt determinate de interesele publice precum:

- prezentarea informațiilor veridice în situațiile financiare;
- contribuția contabililor la utilizarea eficientă a resurselor financiare;
- asigurarea funcționării eficiente a sistemului de control intern;
- aplicarea eficientă și corectă a prevederilor legislației fiscale, etc. [1].

Utilizatorii sunt convinși în corectitudinea serviciilor oferite de contabilii numai dacă cunosc că profesia aceasta se execută de profesioniști, cu competențe actualizate impuse de legislație, diverse regulamente și desigur existența Codului de Etică.

Codul de conduită profesională prevede principiile fundamentale de respectat pentru ca contabilii să-și atingă scopurile profesionale:

- Onestitatea, care presupune sinceritate în prestarea serviciilor;
- Obiectivitatea, care impune corectitudine, imparțialitate, fără prejudecăți, conflicte de interese sau influențe externe;
- Competența profesională, care trebuie menținută și actualizată permanent pe baza ultimelor modificări din legislație, din practică, etc.
- Confidențialitatea, care impune nedivulgarea și neutilizarea informației dobândite în timpul prestării serviciilor profesionale, fără a avea o permisiune corespunzătoare.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- Comportament profesional din partea contabililor într-o manieră conformă profesiei, evitând orice comportament care-i discreditează profesia;
- Respectarea standardelor profesionale tehnice sunt obligatorii în exercitarea profesiei; [1].

Profesioniștii contabili, în timpul activității sunt obligați să cunoască și să aplice reguli impuse de legislație, aceasta poate implica apariția situațiilor conflictuale sub diverse forme – de la o dilemă simplă până la cazuri de fraudă. Deaceea contabilii trebuie să fie atenți la situațiile ce pot provoca conflicte, trebuie să examineze fiecare caz separat cu părțile implicate, să se conducă de legislație, de politicile interne ale entității, etc. Dacă conflictul n-a fost înlăturat, după toate încercările, codul recomandă ca contabilul să demisioneze. Momentul acesta este dur, dar evidențiază importanța conduitei profesioniștilor contabili, să nu discrediteze profesia sub nici o formă.

Modificările frecvente din domeniul contabilității și fiscalității, tendința de integrare economică a țării, impun menținerea și actualizarea permanentă a competențelor profesionale în acest domeniu, astfel încât contabilul să presteze servicii calitative actualizate. Totodată profesioniștii contabili asigură controlul intern în cadrul activității, deaceea aceștia trebuie să propună și să implementeze programe care să asigure controlul conform cerințelor.

Independența este un principiu esențial în activitatea contabililor profesioniști, care poate fi afectată în cazuri directe sau indirecte – prevăzute de cod. Independența este supusă riscului în permanență, prin deținerea unor funcții sau interese financiare în cadrul întreprinderii-client, acceptarea unor bunuri și servicii sau remunerați exagerate pentru serviciile prestate, relații de rudenie sau de prietenie cu clientul, deaceea profesioniștii contabili, trebuie să întreprindă măsuri permanente pentru a nu-și pierde independența în procesul exercitării obligațiilor [1].

Actualmente globalizarea economiei, concurența, reformarea sistemelor de gestiune și control – toate impun sporirea competențelor profesionale a unui contabil, ca acesta să devină un profesionist cu competențe internaționale. Contabilul devine astfel un profesionist cu o altă abordare profesională , dotat cu libertate de exprimare și acțiune , care se aliniază la practicile și reglementările internaționale promovate de IFAC.

Regulile de conduită profesională în contabilitate sunt importante. Efectele negative provocate de crize economice, evaziuni fiscale, cazuri de excrocherii – toate acestea afectează profesia de contabil și solicită ca contabilii să acționeze prompt prin acțiuni responsabile și eficiente, care să stopeze eșecurile în economie, sporind și restabilind încrederea în viitorul țării și în atractivitatea profesiei de contabil. Un profesionist contabil este un expert important în domeniul economiei, care are un rol esențial în operațiunile de gestiune, control și analiză , elaborând măsuri constructive și benefice oricărei activități. Pentru aceasta un contabil profesionist trebuie să cunoască toate cerințele, să le respecte, să aplice în practică standardele contabile actualizate, pentru a fi un profesionist competent în conformitate cu cerințele Codului etc.

Cuvinte-cheie: *contabil profesionist, responsabilitate, încredere, servicii eficiente, reguli de conduită*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Bibliografie:

1. M.O. nr.29-30 din 15.03.2001. Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor profesioniști din Republica Moldova, <http://www.law-moldova.com>
2. Lapițcaia L., Control și audit, ed. Cartier, 2006.
3. Loebbecke A. , Audit: o abordare integrată, ed. ARC, ediția a 8-a.

MANAGEMENTUL TIMPULUI ÎN AFACERI

TIME MANAGEMENT IN BUSINESS

Livia GANCEA

Conducător științific: **Liudmila ROȘCA-SADURSCHI**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In time management, goal setting, planning, and execution play an important role. Managers focused on performance know that time is measurable and continuous, and time management is a priority for the success of a business. Efficient decision makers in goal setting, planning, and execution start from the time they have available. For efficient time management, clearly defining goals and the deadline for their achievement is positioned at the forefront.*

Keywords: *time management, business, efficiency*

Timpul este cu adevărat singurul atu pe care îl are orice ființă umană și singurul lucru pe care nu-ți poți permite să-l pierzi. - Thomas Edison

Managementul eficient al timpului este considerat un pilon al succesului în domeniul managerial și cel al afacerilor. Această practică se bazează pe o disciplină distinctă, cu principii, reguli și metode proprii. A deveni un profesionist în gestionarea timpului implică asimilarea și dezvoltarea abilităților necesare, care necesită atât cunoștințe teoretice, cât și aplicarea practică a acestora.

Gestionarea eficientă a timpului reprezintă totalitatea activităților prin care etapele din proiect sunt finalizate conform graficului. Programul de gestionare eficientă a timpului are ca scop dezvoltarea și îmbunătățirea abilităților de management al timpului pentru fiecare membru al organizației. În managementul timpului, în general, și în creșterea eficienței acestuia, managerul este cel mai important personaj al organizației, indiferent de ipostazele în care se află: director general, director executiv, manager, șef secție etc. Managerul care își gestionează eficient timpul știe să se aplece împotriva **hoților de timp**, să gestioneze relația dintre importanța și urgența activităților.

În viața noastră, atingerea obiectivelor planificate este esențială, atât în domeniul profesional, cât și în cel personal. Timpul pe care îl investim în călătoria către aceste obiective este extrem de valoros. Astfel, o abilitate crucială este să gestionăm timpul eficient și rațional. Aceasta nu se aplică doar în contextul afacerilor, ci și în gestionarea propriei vieți.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Administrarea cu succes a companiei și a angajaților pune în fața managerilor cerințele pentru o gestionare eficientă a timpului. Sarcinile cresc pe zi ce trece, se primesc informații noi în mod constant, obligațiile se suprapun, așadar se întâmplă ca deseori timpul pentru alte activități să fie utilizat pentru a îndeplini sarcinile de afaceri. Acest lucru duce deseori la stresul care poate pune în pericol sănătatea fizică și psihică. Succesul în afaceri și calitatea vieții depind de modul în care se gestionează timpul disponibil. [1]

Etape, principii în gestionarea eficientă a timpului

Etapetele care trebuie să fie urmate în gestionarea eficientă a timpului sunt următoarele:

- Cunoașterea domeniului condus, a problemelor temporale cu care se confruntă organizația, prin diagnoză;
- Construirea unui proiect de evoluție a organizației pentru rezolvarea problemelor temporale, prin prognoză;
- Formularea și adoptarea deciziei referitoare la soluționarea problemei temporale;
- Organizarea activităților pentru punerea în practică a deciziei de management al timpului;
- Motivarea angajaților pentru a se obține acțiunea eficientă de gestionare a timpului;
- Controlul, prin care rezultatele sunt măsurate, sunt comparate și în caz de necesitate se stabilesc măsurile de corectare corespunzătoare unui nou ciclu de activitate.

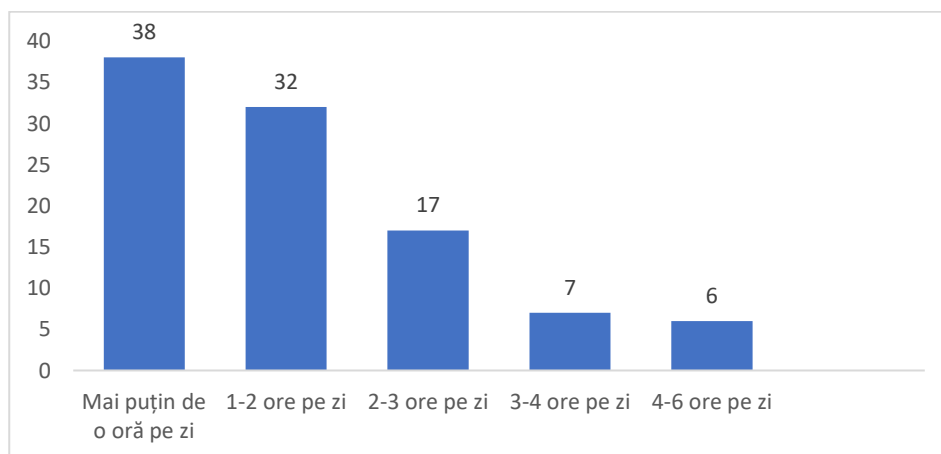
Gestionarea eficientă a timpului bazată pe principii se practică pe patru niveluri: (1) nivelul personal – relația managerului cu el însuși; (2) nivelul interpersonal – relația managerului cu ceilalți; (3) nivelul managerial – răspunderea de a duce un lucru la îndeplinire împreună cu ceilalți angajați; (4) nivelul organizațional – organizarea angajaților, construirea echipelor, rezolvarea problemelor. Pentru primele două niveluri, principiul de bază este încrederea, pe care se clădește succesul sub aspect temporal în relația între oameni. Pentru nivelul managerial, principiul de bază este delegarea autorității, iar pentru cel organizațional este alinierea. Acest ultim principiu înseamnă că ceea ce este important pentru un manager este să ofere angajaților săi toate condițiile pentru autocontrol și aplicarea deciziilor temporale la nivelul lor. În acest fel managerul va avea timp pentru a se ocupa de strategia generală. [2]

Analiza statistică

Conform cercetărilor realizate de Time Watch, pentru anul 2022, în urma chestionării a 300 de angajați, 53% bărbați și 47% femei, s-a demonstrat că 88% din angajați nu au un sistem de management al timpului. [3] Lucrătorul mediu petrece 51% din fiecare zi de lucru pe sarcini cu valoare scăzută sau fără valoare. Pentru persoanele care nu au sistemul de management al timpului, la întrebarea cât timp din ziua sa de lucru petrec pe lucruri neimportante s-au primit astfel de răspunsuri.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Diagrama 1. Rata de utilizare a timpului la locul de muncă pe lucruri neimportante

Potrivit unui studiu realizat de The Alternative Board: [4]

19% dintre proprietarii de afaceri mici lucrează 60+ ore pe săptămână

30% lucrează 50-59 de ore pe săptămână

33% lucrează între 40 și 49 de ore pe săptămână

14% lucrează între 30 și 39 de ore pe săptămână

5% lucrează mai puțin de 30 de ore

Managementul activității noastre zilnice acum poate afecta calitatea vieții noastre profesionale pe viitor. Investigațiile efectuate în învățământul superior ne permit să vedem un model orientativ cum ar trebuie repartizate 24h pentru un student. [5]

- 6 ore de activități didactice obligatorii, conform orarului (ciclul I, licență);
- 4-5 ore pentru lucrul individual (pregătirea activităților didactice, a temelor pentru acasă);
- 3-4 ore de odihnă activă (scurte plimbări, activități cultural – artistice, sportive etc.);

- 2-3 ore pentru rezolvarea problemelor de menaj (masa, deplasarea etc.)

- 7-8 ore de somn.

În realitate, studenții petrec în mediu 5 ore pe zi pe rețelele de socializare. Cercetările ample demonstrează în mod constant o corelație convingătoare între gestionarea eficientă a timpului și îmbunătățirea performanțelor academice în rândul studenților. Această legătură crucială subliniază rolul esențial pe care managementul timpului îl joacă în modelarea rezultatelor educaționale ale elevilor și a succesului lor general. [6]

O statistică notabilă de gestionare a timpului, care se concentrează în mod special pe studenți, evidențiază faptul că cei care practică în mod constant obiceiuri bune de gestionare a timpului au cu 53% mai multe șanse de a obține note mai mari și succes academic în comparație cu omologii lor cu abilități slabe de gestionare a timpului. [7]

Cultivarea abilităților de gestionare a timpului în timpul studenției este esențială pentru succesul în carieră. Elevii și studenții care își dezvoltă aceste competențe devin

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

mai eficienți în prioritizarea sarcinilor și respectarea termenelor limită. Gestionarea timpului îi învață să-și optimizeze sesiunile de studiu și să lucreze strategic către obiectivele lor. Aceste abilități se traduc într-o capacitate mai mare de a naviga prin provocările profesionale, de a rezolva probleme și de a lua decizii în mod rapid și eficient. Investiția în gestionarea timpului în timpul studenției este, de fapt, o investiție într-un viitor profesional de succes și într-o carieră plină de realizări.

Proporții „de aur” ale planificării timpului

Cu cât durata de planificare a timpului este mai îndelungată, cu atât posibilitatea de a greși este mai mare, de aceea se recomandă utilizarea unor proporții de planificare rațională a consumului de timp.

1. V. Pareto: 20% din timpul sever planificat trebuie să asigure 80% din scopurile realizate;

2. L. Ziavert: 60% din timpul planificat pentru îndeplinirea sarcinilor și funcțiilor principale, 20% pentru planificarea flexibilă și 20% pentru consumurile neplanificate;

3. Metoda ABC: 15% din timp pentru îndeplinirea planificată a priorităților esențiale, 20% pentru realizarea sarcinilor secundare, 65% pentru sarcinile ajutătoare.

Principiul lui Paerto sau regula 80/20, descrie faptul că în aproape orice problemă „puținul” (20%) reprezintă esențialul, iar „mulțimea” (80%) reprezintă partea mai puțin valoroasă. În cazul lui Paerto, 20% din populația țării sale dețineau 80% din bogăția acesteia. [8] Managerii trebuie să cunoască faptul că 20% din munca depusă (primele 10% și ultimele 10%) consumă 80% din timpul și resursele necesare, adică acele 20% produc 80% din rezultate. În știința de management al timpului, această proporție presupune că în condițiile planificării efective a 20% pentru scopuri consum de timp sever planificat, trebuie să asigure 80% din scopurile realizate.

Cea de a doua proporție a planificării timpului 60:20:20, propusă de clasicul în managementul timpului L. Zaivert, 60% din timpul de lucru se alocă pentru îndeplinirea planificată a sarcinilor și priorităților principale, 20% din timp pentru activități de creație și autoorganizare și încă 20% pentru consumuri neplanificate.

A treia proporție 15:20:65 este o metodă destul de răspândită numită și metoda ABC. În cadrul acestei metode de planificare, 15% este timpul sever planificat pentru îndeplinirea sarcinilor prioritare principale, 20% pentru îndeplinirea sarcinilor secundare, 65% pentru îndeplinirea sarcinilor ajutătoare.

În concluzie, orice planificare în contextul managementului timpului, ține de distribuirea optimă a timpului pentru rezolvarea diferitelor sarcini orientate spre realizarea scopului în limitele intervalului de timp avut la dispoziție,

Bibliografie:

1. Business Academy, „Gestionarea timpului,” 2022.
2. G. B. I. P. Gheorghe DUCA, MANAGEMENTUL TIMPULUI, VOL II, București: Expert, 2018
3. Time Watch, *New Time Management Statistics in 2022*
4. „TAB The Aalternative Broad,” 3 noiembrie 2013. [Interactiv]. Available: <https://www.thealternativeboard.com/blog/new-survey-shows-work-life-balance-is-possible-but-not-likely-for-entrepreneurs>.
5. ANSOR, „PROCESUL BOLOGNA GHID PENTRU STUDENȚI”

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

6. ATTO Time, 05 mai 2023. [Interactiv]. Available: <https://attotime.com/blog/time-management-statistics>.
7. J. Linder, „Gitnux,” 16 decembrie 2023. [Interactiv]. Available: <https://gitnux.org/college-student-time-management-statistics/>.
8. „Creștem afaceri,” 31 martie 2024. [Interactiv]. Available: <https://crestemafaceri.ro/principiul-pareto/>. [Accesat 19 aprilie 2024]

DETERMINAREA CANTITĂȚII DE FIER DIN PRODUSE ALIMENTARE

DETERMINATION OF THE AMOUNT OF IRON FROM FOOD PRODUCTS

Denise KERCI, Iurie HIORA

Conducător științific: **Alexandra CİCANCI**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Iron is an essential element that plays an important role in the functioning of cells in many systems of the organism. Consuming iron-fortified food products prevents nutritional deficiencies, especially in pregnant women and children. Therefore, knowing the foods that contain this microelement in order to constantly include them in the diet constitutes an extremely current task and is of research interest. The aim of the research was to determine the iron content in the extracts obtained from vegetable products (buckwheat, oat, wheat, apple, walnut). The objectives of the research were to study the problem of iron deficiency by synthesizing the data from the specialized literature and carrying out the survey; assessment of iron content in researched food products and subsequent comparison of iron concentration values to identify iron-rich products. As a result of the survey, it was found that 39% of the people who completed the questionnaire have a high probability of iron deficiency in the body; 28% of people have the possibility of being prone to iron deficiency in the body and 33% of people confirmed the fact of having sufficient amount of iron. Following the research carried out in the laboratory It was found that all analyzed products contain iron, but the richest are the buckwheat from the studied cereal products and the nuts from the selected vegetable products (2.8 and 1.14 mg/100g of product). Therefore, they should be regularly included in our diet.*

Keywords: *nutrition, food products, iron content*

Rezumat: Fierul este un element esențial care joacă un rol important în funcționarea celulelor din multe sisteme ale organismului. Consumul produselor alimentare fortificate cu fier previne deficiențele nutriționale, în special în cazul femeilor însărcinate și a copiilor. Prin urmare, cunoașterea alimentelor care conțin acest microelement pentru a le include constant în dieta constituie o sarcină extrem de actuală și prezintă interes de cercetare atât în plan teoretic, cât și practic. Scopul cercetării a fost stabilirea conținutului de fier în extractele obținute din produse vegetale (hrișcă, ovăz, grâu, măr, nucă). Obiective cercetării: studierea problemei deficitului de fier prin sinteza datelor din literatura de specialitate și realizarea sondajului; evaluarea conținutului de fier

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

în produse alimentare cercetate și compararea ulterioară a valorilor concentrațiilor de fier pentru a identifica produsele bogate în fier. Pentru determinarea conținutului de fier s-a folosit metoda fotocolorimetrică cu ajutorul fotocolorimetrului KFK-2. De asemenea, s-au folosit: reactivul analitic pentru Fe^{3+} – rodanură de amoniu NH_4SCN , soluția standard, soluțiile de lucru pentru construirea graficului de calibrare și extractele apoase ale produselor alese pentru analiza.

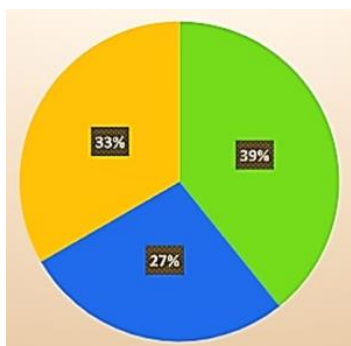

Fig.1. Rezultatele sondajului pentru determinarea probabilității de deficit de fier în organism uman

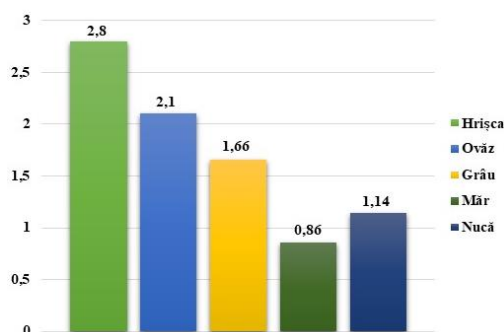

Fig.2. Concentrația Fe^{3+} în produse alimentare, mg/100 g de produs

Rezultatele sondajului sunt redată în fig.1. S-a constatat că la 39 % din persoane care au completat chestionarul există probabilitatea mare de deficit de fier în organism; 28 % din persoane au posibilitatea de a fi predispuși deficitului de fier în organism și 33 % din persoane au confirmat faptul de a avea cantității suficiente de fier. În urma cercetărilor realizate în laborator au fost obținute rezultate prezentate în fig. 2. S-a constatat că toate produsele analizate conțin fier, dar cele mai bogate sunt hrișca din produsele cerealiere studiate și nucile din produse vegetale alese (2,8 și 1,14 mg/100g de produs). Am analizat datele din literatură despre fierul ca microelement și am descoperit bolile asociate cu deficitul acestuia. Prin urmare, produse alimentare identificate ca surse bune de fier pentru organism ar trebui să fie incluse în alimentația noastră.

Cuvinte-cheie: nutriția, produse alimentare, conținut de fier

**SUBVENȚIONAREA ACTIVITĂȚII AGRICOLE – IMPORTANȚA
EVIDENȚEI ACESTUI COMPARTIMENT LA PRODUCĂTORII AGRICOLI**

**SUBSIDY OF AGRICULTURAL ACTIVITY - THE IMPORTANCE OF
RECORDING IT COMPARTMENT AT AGRICULTURAL PRODUCERS**

Maria MALAI

Conducător științific: **Sofia DONEA**, drd., asist. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Abstract: *Agriculture is a priority and important sector for the economy of the Republic of Moldova. The production process in the agricultural sector is currently exposed to vulnerabilities caused by climatic, economic, social, etc. crises. The permanent risks that accompany the activity in the sector increase the costs of agricultural production, thus making it uncompetitive on the market, and producers receive insufficient income for the continuation and expansion of the production process. The state leadership, through the promoted policies, aimed to support the agricultural sector by granting subsidies, which are an effective lever for agricultural development. The correct record of subsidies received by farmers is an important topic in the agricultural business environment, which increases internal control over the efficient use of these resources and increases farmers' interest in additional investments, highlighting possible reserves and new solutions in development strategies.*

Keywords: *priority sector, production cost; subsidies; correct record keeping; management; internal control, resources*

Rezumat: Agricultură reprezintă un sector prioritar și important pentru economia Republicii Moldova. Procesul de producție din sectorul agricol este expus în prezent vulnerabilităților provocate de crizele climatice, economice, sociale, etc. Riscurile permanente ce însoțesc activitatea din sector, sporesc costurile la producția agricolă, astfel aceasta devenind necompetitivă pe piața de desfacere, iar producătorii încasează venituri insuficiente pentru continuarea și lărgirea procesului de producție. Conducerea statului prin politicile promovate, și-a propus să susțină sectorul agricol prin acordarea de subvenții, care reprezintă o pârghie eficientă pentru dezvoltarea agriculturii. Evidența corectă a subvențiilor primite de fermieri, reprezintă un subiect important în mediul de afaceri din agricultură, care sporește controlul intern asupra utilizării eficiente a acestor resurse și crește interesul fermierilor în investiții adăugătoare, evidențiind rezervele posibile și noi soluții în strategiile de dezvoltare.

Condițiile climatice și calitatea solurilor din Republica Moldova sunt favorabile pentru dezvoltarea și promovarea procesului de producție prin agricultură. Activitatea agricolă este influențată de un șir de particularități, generate preponderent de condițiile climatice – necontrolate de om și de organismele vii (plante și animale), care sporesc nivelul de risc în acest sector. Sporirea eficienței agricole prin alocarea subvențiilor este primordială în politicile țării, atât pentru atragerea investițiilor în agricultură, cât și pentru dezvoltarea acestui sector [3].

Subvențiile reprezintă un ajutor financiar, acordat pentru cei implicați într-o activitate sustenabilă, contribuind la compensarea unor cheltuieli, pierderi, amânarea sau anularea unor datorii, compensarea unor costuri, facilități fiscale, etc

Dezechilibrul din sectorul agricol este creat și de riscurile climatice frecvente, care provoacă pierderi nerecuperabile. Deaceia statul și-a propus susținerea financiară a producătorilor agricoli prin subvenții, incluse în politicile guvernamentale. Subvențiile sunt acordate întreprinderilor agricole cu titlu gratuit, respectând condițiile prevăzute de legislație.

Fondurile de subvenționare a sectorului agricol în Republica Moldova este gestionat de către Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură – AIPA. În anul 2023, a fost adoptată o nouă politică de subvenționare prin intermediul Legii nr.71/2023 – cu

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

privire la subvenționarea în agricultură și mediului rural, care reglementează repartizarea Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural (FNDAMR), stabilind următoarele priorități:

1. creșterea competitivității și dezvoltarea durabilă a sectorului agroindustrial;
2. asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale;
3. dezvoltarea socioeconomică durabilă în mediul rural. [1]

Mijloacele financiare alocate FNDAMR în scop de susținere a producătorilor agricoli sunt constituite din mijloace bugetare și mijloace alocate de partenerii de dezvoltare prin măsurile de sprijin, care se aprobă anual prin Legea bugetului de stat. Conform raportului anual al AIPA, mijloacele alocate susținerii sectorului agricol pentru anul 2023 au constituit 1700 mil.lei.

Consecințele crizelor provocate de condițiile climaterice din ultimii ani, afectează starea financiară a producătorilor agricoli, crescând interesul acestora în informații utile, privind procedura de susținere financiară prin subvenționare. Ideia subvenționării producătorilor din sectorul agricol este pe larg utilizată și promovată în majoritatea țărilor.

Pentru a beneficia de subvenții, producătorul agricol – solicitant trebuie să depună la AIPA un dosar cu anexarea documentelor doveditoare, care argumentează necesitatea de sprijin financiar.

Dacă analizăm informația expusă în rapoartele anuale ale AIPA, pe parcursul ultimilor ani, se observă o tendință de creștere atât a numărului solicitanților, cât și a mijloacelor financiare alocate , însă trebuie de remarcat că apare necesitatea unei evidențe corecte a mijloacelor financiare în contabilitatea fermierilor agricoli - beneficiari de subvenții.

Conform SNC „, Capital propriu și datorii”, subvențiile includ subvenții aferente activelor și veniturilor:

- a) subvențiile aferente activelor, sub formă de active imobilizate sau mijloace bănești destinate pentru procurarea/dobândirea acestor active;
- b) subvențiile aferente veniturilor, destinate acoperirii costurilor/cheltuielilor sau acoperirea unor datorii.[2, pag.73] .

Recunoașterea subvențiilor se execută în contabilitate dacă se respectă regulile de subvenționare, pentru ca acestea să fie primite sigur, iar valoarea lor să fie evaluată în mod credibil. Evidența subvențiilor se contabilizează la contul de pasiv 342.1 „Subvenții”: în Credit 342.1 se reflectă mijloacele primite prin subvenții, în corespondență cu Debet 424.1„Venituri anticipate pe termen lung” subcontul „Subvenții”, sau 535.1„Venituri anticipate curente”, subcontul „Subvenții”. Operațiunile ce se înregistrează în Debet 342.1 „Subvenții”, se referă la suma subvențiilor spre restituire sau trecerea acestora la capitalul social prin Credit 311„Capital social”, 536 „Datorii față de proprietari”, 622 „Venituri financiare”, etc. Soldul contului 342 este creditor [2, pag.158] .

Cele mai frecvente înregistrări contabile privind subvențiile aferente activelor sunt:

I. Încasarea subvențiilor primite pentru înființarea activelor biologice imobilizate:
Debit 242 „, Conturi curente în monedă națională”,
Credit 425 „Finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung”.

Ulterior, după trecerea activelor biologice imobilizate în categoria pe rod, subvențiile primite se trec în componența altor elemente de capital propriu astfel:

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

**Debit 425 „Finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung”,
Credit 342.1 „Subvenții aferente activelor imobilizate”.**

Pe măsura calculării amortizării plantațiilor perene – întrate pe rod, subvențiile din componența capitalului se trec la venituri:

**Debit 342.1 „Subvenții aferente activelor imobilizate”,
Credit 622 „Venituri financiare”.**

II. În cazul asigurării subvenționate a riscurilor de producție în agricultură, calcularea primei de asigurare:

Debit 261 „Cheltuieli anticipate curente”,sau 171„Cheltuieli anticipate pe termen lung” ,

Credit 542 „Datorii privind asigurarea bunurilor și a persoanelor”,sau 428,, Alte datorii pe termen lung calculate” .

Stingerea datoriei curente față de compania de asigurări:

**Debit 542 „Datorii privind asigurarea bunurilor și a persoanelor”,
Credit 242 „Conturi curente în monedă națională”.**

Stingerea cotei – părți a primei de asigurări subvenționată din bugetul de stat:

**Debit 542 „Datorii privind asigurarea bunurilor și a persoanelor”,
Credit 425 „Finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung”.**

Prima plătită companiei de asigurări prin subvenționare, se constată ca venituri ale perioadei de gestiune și se reflectă:

**Debit 425 „Finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung”,
Credit 622 „Venituri financiare”.**

Analizând informația, privind resursele financiare acordate sectorului agricol ca subvenții în anul 2023, se observă că acestea au fost direcționate către:

a) subvenționarea investițiilor în dezvoltarea infrastructurii post-recoltare și procesare cu o pondere de 26,8% din valoarea subvențiilor acordate, ceia ce constituie – 303,0 mil.lei;

b) subvenționarea tehnicii și utilajului agricol – cu o pondere de 12,0% din valoarea subvențiilor autorizate și constituie 145,8 mil.lei;

c) subvenționarea sectorului zootehnic – cu o pondere de 10,8% din valoarea subvențiilor acordate, ceia ce constituie – 122,3 mil.lei;

d) subvenționarea investițiilor pentru înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor multianuale – cu o pondere 11,2% din valoarea totală a subvențiilor acordate, ceia ce constituie – 126,5 mil.lei. [3, pag.8].

Susținerea financiară a producătorilor agricoli din Republica Moldova este utilă și importantă, contribuind la atractivitatea antreprenorilor de a activa în acest sector.

Particularitățile sectorului agricol, condițiile climaterice și globalizarea economiei - impune revizuirea politicilor de stat privind subvenționarea, iar evidenței contabile îi revine un rol esențial de documentare, contabilizare și gestionare a acestor resurse de finanțare.

Cuvinte-cheie: *sector prioritar, cost de producție; subvenții; evidență corectă; gestiune; control intern, resurse*

Bibliografie:

1. Legii nr.71/2023 – cu privire la subvenționarea în agricultură și mediului rural;

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

2. SNC, aprobate prin Ordinul nr.1533 din 22/10-2013 a Ministerului Finanțelor. În Monitorul Oficial nr.233-237, din 22/10-2013, cu modificări ulterioare;
3. Raportul anual al AIPA , <https://aipa.gov.md/sites/default/files/Raport>
4. Frecăușan A, și alții, Evidența contabilă în unitățile agricole, Chișinău 2001, ISBN 9975-78-056-3;
5. Grigoroii L., și alții Contabilitatea întreprinderii, Editura Cartier, ASE, ISBN 978-9975-86-456-5

MANAGEMENTUL CARIEREI PENTRU AFACERE DE SUCCES

CAREER MANAGEMENT FOR SUCCESSFUL BUSINESS

Mihaela RAȘCENCO

Conducător științific: **Liudmila ROȘCA-SADURSCHI**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *We were taught to believe that we can touch the perfection in any field, as long as we work to achieve this thing. We were taught to believe about our career the same and obviously, everyone wants a successful career. Anyway, facing a career opportunities, Romanian young boys and girls are more and, varied, in many cases, the main criteria to take a choice is about material earning and about the myths which are known concerning this professional area. Career planning is not an activity that should be done once – in high school or college – and then left behind as we move forward in our jobs and careers. Career planning should be a rewarding and positive experience. Career planning should properly occur throughout an individual's working life, not solely at the beginning of the career, or at crisis points such as when a job is lost. She is not a hard activity, but we need to make a lot of effort.*

Keywords: *career management, business, successful*

"Cariera este un maraton, nu un sprint.
Construiește-ți cu încredere drumul pas cu pas."

Lumea zilelor noastre e marcată de schimbări profunde. Industria redefinește peisajul economic și educațional prin automatizare și digitalizare. Companiile și educația trebuie să se adapteze, concentrându-se pe inovație și colaborare. Tinerii trebuie să dezvolte abilități precum inteligența emoțională și adaptabilitatea pentru a se pregăti de joburi viitoare. Un mentor sau manager cu competențe în managementul carierei este crucial în acest proces.

Cariera reprezintă evoluția și progresul unei persoane în sfera profesională pe parcursul vieții. Cariera este o succesiune evolutivă de activități și poziții pe care le atinge o persoană, precum și atitudinile, cunoștințele și competențele asociate, care se dezvoltă de-a lungul timpului, pe parcursul întregii vieți: activități pre-vocaționale cum sunt cele de copii, elevi și studenți; activități profesionale specifice persoanelor angajate sau în căutarea unui loc de muncă; activități post-vocaționale specifice pensionarilor.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Managementul carierei este procesul de proiectare și implementare a scopurilor, strategiilor și planurilor care să permită organizației să-și satisfacă necesitățile privind resursele umane, iar indivizilor să-și îndeplinească scopurile carierei lor. Rolul esențial al acestui proces este să identifice nevoile și aspirațiile de carieră ale angajaților, bazându-se pe abilitățile lor transferabile și specific, astfel încât să susțină evoluția dezvoltării competențelor pe termen mediu și lung alături de organizație. El este așadar veriga necesară pentru a aduce în acord obiectivele de dezvoltare profesională ale angajatului cu nevoile organizației și totodată o componentă de bază a propunerii de valoare pe care angajatorul o prezintă candidaților din piața forței de muncă.[1]

Planificarea carierei implică 5 pași:

1. Auto-evaluarea - face referire la faptul că toată lumea trebuie să își determine valorile, interesele și abilitățile. Acest pas nu este unul ușor, deoarece intervine subiectivitatea și indulgența față de propria persoană. Trebuie să fii cât mai obiectiv și mai strict cu putință. Auto-evaluarea poate ajuta fiecare individ să își înțeleagă propriile puncte tari și puncte slabe și reprezintă o piatră de temelie pentru viitor.

2. Oportunități de explorare - face referire la evaluarea potențialelor oportunități, posibilități și riscuri legate de locul de muncă și din interiorul și exteriorul organizației. Scopul acestui pas este acela de a colecta informații legate de posibilitățile de angajare.

3. Luarea deciziei și definirea obiectivelor - face referire la stabilirea deciziilor de lungă și de scurtă durată legate de ce anume ai vrea să atingi pe viitor și în următorii câțiva ani. Una dintre întrebările recomandate pentru acest stadiu pe care managerii ar trebui să și le pună este - unde ne vedem în viitor?

4. Planificarea acțiunii - face referire la o serie de pași care trebuie făcuți pentru a atinge obiectivele și alte decizii luate. Implică definirea obligațiilor, responsabilităților, resurselor și luarea altor măsuri necesare pentru a atinge obiectivele.

5. Urmărește calea aleasă - se referă la aplicarea deciziilor luate. Chiar dacă uneori acest lucru poate fi dificil, este întotdeauna un lucru bun să ai o poziție fermă referitor la deciziile luate și la implementarea acțiunilor care reies de pe urma lor, deoarece este singura modalitate în care vei atinge obiectivul dorit.[3]

Putem defini stadiile carierei ca tipare generale ale progreselor, obligațiilor esențiale și schimbărilor din activitățile rolului profesional.

Aceste stadii succesive sunt:

Începutul carierei (adolescență - 20 de ani): În această etapă, indivizii își explorează opțiunile și încep să își contureze direcția profesională prin educație, stagii și primele locuri de muncă. Se concentrează pe dobândirea de cunoștințe și abilități.

Ascensiunea profesională (20 - 40 de ani): În această etapă, oamenii își construiesc cariera, avansând în roluri și responsabilități. Se concentrează pe dezvoltarea abilităților și pe construirea unei reputații solide în domeniul lor.

Menținere și maturizarea (40 - 60 de ani): În această etapă, indivizii ating un nivel de stabilitate și experiență în carieră. Se concentrează pe consolidarea realizărilor anterioare și pe mentoratul altor profesioniști mai tineri.

Finalul carierei (60+ ani): În această etapă, oamenii încep să se pregătească pentru pensionare, luând în considerare planificarea financiară, tranziția de la muncă la viața de pensionar și îndeplinirea unor ultime obiective profesionale.

Strategiile managementului carierei sunt:

- autocunoașterea – este important să efectuezi o analiză atentă a orientării carierei,

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

- cunoașterea mediului profesional – cunoscând mediul, problemele economice, companiile/ organizațiile/instituțiile competitori, poți anticipa atât evenimentele neplăcute cât și oportunitățile;

- păstrarea reputații profesionale – să îți evidențiezi abilitățile și realizările, tot ceea ce te individualizează, ce demonstrează calități speciale, posibilitatea de a investi și capacitatea de a finaliza proiecte;

- flexibilitatea, disponibilitatea, pregătirea continuă – urmărirea corespondenței între competențele personale și cele căutate pe piața forței de muncă, a celor ușor transferabile;

- documentarea reușitelor proprii – să poți oferi dovada a ceea ce ai realizat, rezultatele și realizările identificabile sunt mai valoroase pe piața forței de muncă;

- menținerea unui statut profesional și social confortabil – dacă te menții într-o bună formă financiară și psihică înseamnă să ai mereu asigurată o bază, un confort și un echilibru în plan profesional și social. [5]

Aceste strategii ne ajută să navigăm cu succes într-un mediu profesional din ce în ce mai complex și dinamic.

Mentionez faptul că un parcurs profesional bine planificat și implementat aduce beneficii atât angajatului, cât și organizației/angajatorului. Pentru angajat – cariera profesională capătă sens și un rol determinat în ansamblul vieții sale:

Oferă susținere pentru dezvoltarea sa personală și atingerea unor obiective individuale precum stabilitatea financiară, securizarea carierei, nevoile de evoluție personală (ex. întemeierea și susținerea unei familii, păstrarea unui echilibru între muncă și relaxare);

Creează oportunitatea de evoluție în acord cu aspirațiile sale pe parcursul vieții;

Oferă satisfacția reușitei profesionale, asociind performanța cu dezvoltarea personală și profesională;

Creează posibilitatea de autocunoaștere și autoevaluare a potențialului profesional.[4]

Pentru organizație/instituție acest proces devine un instrument de management al resurselor umane transversal:

Reduce costurile enorme implicate de procesele de recrutare și selecție;

Diminuează considerabil investițiile financiare și de timp pe care organizația le face în adaptarea la cultura organizațională și procesele interne;

Limitează riscurile promovării accelerate din interior sau ale nepotrivirii între competențele și abilitățile angajatului promovat și cele necesare noului rol („The Peter Principle”);

Flexibilizează opțiunile de integrare în aceeași organizație a mai multor generații simultan ale căror aspirații, motivații, obiective profesionale și individuale sunt diferite;

Susține angajamentul și implicarea angajaților în atingerea obiectivelor curente ale organizației și retenția de personal.

În urma analizei oportunităților de angajare prezente pe piața muncii am identificat care sunt cele mai mari companii din Republica Moldova, unde putem să realizăm cariera noastră.[2]

Moldovagaz SA (16 555 271 lei)

Lukoil-Moldova SRL (11 827 095 lei)

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Rompetrol-Moldova SA (10 025 756 lei)
Energocom SA (8 748 389 lei)
Floarea Soarelui SA (7 768 188 lei)
Premier Energy SRL (7 427 755 lei)
Loteria Națională a Moldovei SA (7 111 762)
Petrom-Moldova SRL (5 369 659 lei)

În concluzie managementul carierei joacă un rol vital în succesul unei afaceri. O strategie bine pusă la punct pentru dezvoltarea și îngrijirea resurselor umane poate să conducă la o forță de muncă motivată, implicată și bine pregătită, ceea ce este esențial pentru atingerea obiectivelor organizaționale și pentru creșterea afacerii pe termen lung.

**STUDIUL CONȚINUTULUI DE AZOTAȚI ÎN PRODUSE ALIMENTARE
VEGETALE SEZONIERE COMERCIALIZATE ÎN MUNICIPIUL CAHUL ÎN
PRIMELE LUNI ALE PRIMĂVERII**

**THE STUDY OF NITRATES CONTENT IN SEASONAL VEGETABLE FOOD
PRODUCTS MARKETED IN CAHUL MUNICIPALITY IN THE FIRST
MONTHS OF SPRING**

Daria STEPANOVA, Adrian ARNĂUTU

Conducător științific: **Iurie RUMEUS**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

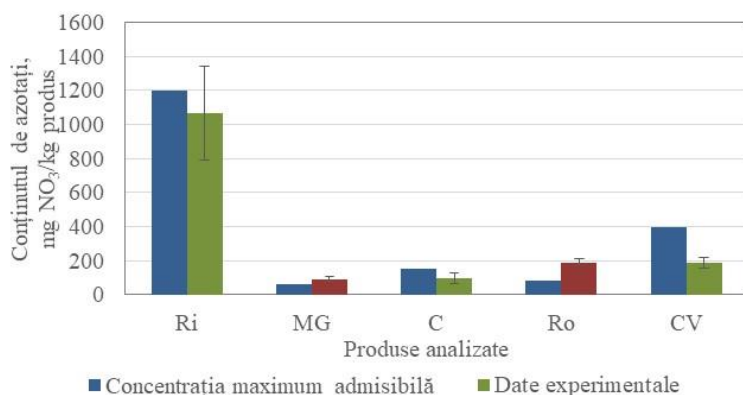
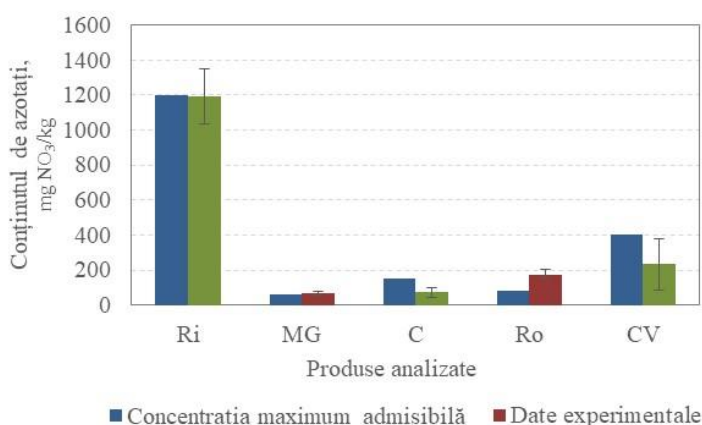
Abstract: *Food poisoning with nitrates can be the cause of serious disorders in the human organism. Effects of consuming foods with high content of nitrates include methemoglobinemia and nitrosamine formation. The World Health Organization recommends limiting the daily dose of nitrates to 5 mg/kg body weight. That is why monitoring of the nitrates content in vegetable products is very important for ensuring the health of the population. The purpose of the research was to determine the nitrates content of some vegetables and fruits, sold in the distribution network of the municipality of Cahul in April 2024. The Horiba LAQUAtwin tester was used in the conducted research. The measurement of nitrates content with the help of this device is carried out with the ion-selective electrode - the main element of this device. Experimental determinations included several main steps: preparation of samples, calibration of the tester, measurement of nitrates. Following the determinations, it was found that the nitrates content in some analyzed products, such as tomatoes, radishes and apples, exceeds the maximum permissible concentration.*

Keywords: *vegetable products, nitrates content, consumer safety*

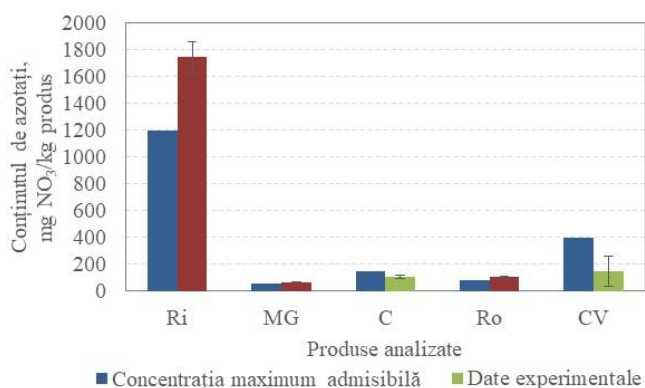
Rezumat: Intoxicația alimentară cu azotați poate fi cauza unor dereglări grave în organism. Printre efectele consumului de produse alimentare cu conținut ridicat de nitrați se numără methemoglobinemia și formarea nitrozaminelor. Methemoglobinemia se manifestă prin modificarea structurii hemoglobinei, care își pierde capacitate de legare și transport a oxigenului, ceea ce poate conduce la hipoxie tisulară. Nitrozaminele sunt

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

compuși cu toxicitate slabă sau medie, dar care au un potențial cancerigen ridicat. Organizația Mondială a Sănătății recomandă limitarea aportului zilnic de nitrați până la 5 mg / kg corp. De aceea monitorizarea conținutului de azotați în produse vegetale este foarte importantă pentru asigurarea sănătății populației. Scopul cercetării a fost determinarea conținutului de azotați din unele legume și fructe, comercializate în rețeaua de distribuție a municipiului Cahul în luna aprilie anului 2024. În cercetarea realizată s-a folosit testerul Horiba LAQUAtwin. Măsurarea conținutului de azotați cu ajutorul acestui dispozitiv se realizează cu electrodul ionselectiv – elementul principal a acestui dispozitiv. Determinări experimentale au inclus câteva etape principale. **Pregătirea probelor:** Se colectează mostre reprezentative de legume și fructe din rețeaua de distribuție a municipiului Cahul. Aceste probe sunt apoi pregătite pentru analiză, prin spălare, tăiere în bucăți mici și extragerea sucului prin presare pentru a asigura o distribuție uniformă a azotaților în soluție. **Calibrarea testerului:** Înainte de începerea măsurătorilor, testerul Horiba LAQUAtwin este calibrat folosind soluții standardizate de azotați pentru a asigura precizia măsurătorilor. **Măsurarea azotaților:** Se introduce în camera de lucru a dispozitivului o anumită cantitate de suc extras din probele pregătite, apoi se aplică comenzi conform instrucțiunilor pentru folosirea testerului pentru a măsura concentrația de azotați din soluția supusă analizei.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

*Fig.1. Rezultatele determinării conținutului de azotați în produse vegetale
I – recoltate de la piața centrală; II – recoltate de la supermarket; III – recoltate de la
magazin alimentar
Ri – ridiche; MG – mere golden; C – castraveți; Ro –roșii; CV – ceapa verde*

În urma determinărilor realizate, s-a constatat că conținutul de azotați în unele produsele analizate, precum roșii, ridiche și mere depășește concentrația maxim admisibilă.

Cuvinte-cheie: produse vegetale, conținutul de azotați, siguranța consumatorilor

CERCETAREA METODELOR DE ANALIZĂ CALITATIVE PENTRU IDENTIFICAREA FALSIFICĂRILOR LAPTELUI

RESEARCH OF QUALITATIVE ANALYSIS METHODS FOR THE IDENTIFICATION OF MILK FAULTS

Alexandra MOCANAȘ, Dana EREMIA

Conducător științific: **Alexandra CİCANCI**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Researches on milk adulteration detection methodologies is particularly topical in the contemporary food industry. This research aims to identify and develop accurate and reliable techniques to detect additives, dilution and other fraudulent practices, ensuring consumers have access to authentic and safe dairy products. The purpose of the research was to investigate and evaluate the quality parameters of milk samples from JLC, SANA and ALBA producers. As a result of the study, it was determined that the cow's milk of the brands selected for research correspond to GD No. 158/2019 "Quality requirements for milk and dairy products" and can be used as a food product that beneficially influences the health of consumers.*

Keywords: *milk, falsifications, identification, methods of analysis*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Rezumat: Cercetarea metodologiilor de detectare a falsificării laptelui este deosebit de actuală în industria alimentară contemporană. În fața provocărilor crescânde legate de autenticitatea și siguranța alimentară, detectarea și prevenirea falsificării laptelui devine crucială. Această cercetare vizează identificarea și dezvoltarea de tehnici precise și fiabile pentru detectarea aditivilor, a diluării și a altor practici frauduloase, asigurând consumatorilor acces la produse lactate autentice și sigure. Justificarea necesității acestei cercetări rezidă în protejarea sănătății publice, în întărirea încrederii consumatorilor și în menținerea integrității industriei laptelui, prin identificarea și dezvoltarea unor metode precise și eficiente pentru detectarea și prevenirea falsificării laptelui. Scopul cercetării a fost de a investiga și evalua parametrii calitativi ai eșantioanelor de lapte provenite de la producătorii JLC, SANA și ALBA. Prin analiza acestor eșantioane, se urmărește determinarea conformității acestora cu standardele legislative în vigoare, furnizând astfel informații esențiale despre calitatea și siguranța laptelui disponibil pe piață. Pentru determinarea acidității titrabilă s-a folosit metoda de titrare cu hidroxid de sodiu pentru a măsura cantitatea de acid prezent în lapte. Pentru detectarea amidonului s-a utilizat metoda colorimetrică bazată pe reacția acestuia cu iodul, care evidențiază prezența lui prin schimbarea culorii. Pentru identificarea neutralizanților în lapte, am realizat reacția cu soluția de alizarină, pentru a detecta substanțele alcaline sau acide din lapte, care ar putea afecta calitatea sau siguranța produsului. Pentru analiza proteinelor, s-au utilizat metode biuretice și xantoproteice, care permit evaluarea calitativă a proteinelor în lapte. În urma cercetărilor realizate s-a constatat că nivelurile de aciditate ale laptelui, determinate prin măsurarea cantității de alcali necesară neutralizării ionilor de hidrogen, au indicat integritatea produsului, nefiind observate variații semnificative. Absența amidonului sugerează autenticitatea laptelui și elimină suspiciunile de adulterare. Prezența neutralizanților, detectată prin reacția cu soluția de alizarină, poate indica prezența substanțelor alcaline sau acide, care pot influența gustul și stabilitatea laptelui. Identificarea proteinelor confirmă valoarea nutritivă a laptelui, susținând importanța acestuia în aportul dietetic. Aceste constatări indică un produs autentic și sigur, în conformitate cu standardele de calitate și siguranță alimentară. În urma studiului s-a stabilit că laptele de vaca de mărcile selectate pentru cercetare corespund HG Nr. 158/2019 ”Cerințele de calitate pentru lapte și produsele lactate” și poate fi utilizat ca produs alimentar care benefic influențează sănătatea consumatorilor.

Cuvinte-cheie: *lapte, falsificări, identificare, metode de analiză*

**MATERIA PRIMĂ VEGETALĂ CA SURSĂ DE OBȚINERE A PIGMENȚILOR
NATURALI**

**VEGETABLE RAW MATERIAL AS THE SOURCE OF OBTAINING
NATURAL PIGMENTS**

Daniel LUNGU, Daniel CUCERANU

Conducător științific: **Alexandra CİCANCİ**, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Abstract: *Plants provide a variety of natural pigments with vast potential in the food, cosmetic and textile industries. Exploring efficient extraction methods and new applications of these pigments is crucial to meet consumer needs and reduce environmental impact. The aim of the work was the isolation and identification of chlorophyll pigments from plant raw materials: dry dill, fresh dill and aloe vera with the help of thin layer chromatography (TLC). The extraction of the pigments was achieved by a simple extraction of the triturated plant material in the water bath, filtering and concentrating the resulting infusions. After processing the experimental data and comparing the results obtained with those in the literature, we determined that in the extract of dry dill, fresh dill (green concentrate) and aloe vera, chlorophyll compounds such as xanthophylls, chlorophyll a, chlorophyll b, beta-carotene and flavonoids are present. The obtained data prove that the researched raw materials can serve as the source of perspective for obtaining natural pigments with their further use in practice.*

Keywords: *plants, pigments, chromatography*

Rezumat: *Plantele oferă o varietate de pigmenți naturali cu potențial vast în industria alimentară, cosmetică și textilă. Cererea pentru produse naturale și sustenabile crește, iar pigmenții sintetici ridică uneori probleme de siguranță. Explorarea metodelor eficiente de extracție și aplicații noi ale acestor pigmenți este crucială pentru a satisface nevoile consumatorilor și a reduce impactul asupra mediului. Scopul lucrării a fost izolarea și identificarea pigmentelor clorofilieni din materii prime vegetale: mărar uscat, mărar proaspăt și aloe vera cu ajutorul cromatografiei în strat subțire (Thin Layer Chromatography - TLC). Extracția coloranților s-a realizat printr-o simplă extragere a materialului vegetal triturat la baia de apă, filtrarea și concentrarea infuziilor rezultate. Separarea și identificarea pigmentelor clorofilieni s-a realizat prin cromatografia în strat subțire (TLC). Această metodă presupune utilizarea unui sistem, în cazul cercetărilor realizate s-a utilizat sistemul ”benzen-eter de petrol-acetonă” în care este introdusă cromatogramă pe care sunt plasate spoturile cu extractul vegetal. În camera cromatografică saturată cu vaporii de sistem are loc dezvoltarea ascendentă a extractelor vegetale (fig.1).*

Fig.1. Cromatograma cu extractele dezvoltate în spoturi

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Tabel 1. Identificarea zonelor cromatografice pe cromatogramă

Nr. d/o compusului	Valorile factorilor de retenție Rf			Culoarea spoturilor în lumina vizibilă
	1	2	3	
1.	0.016	0.033	0.171	Albastru
2.	0.049	0.041	0.228	Albastru închis
3.	0.098	0.073	0.358	Verde deschis
4.	0.138	0.089	0.593	Verde închis
5.	0.171	0.122	0.715	Verde deschis
6.	0.228	0.146	0.805	Gri
7.	0.293	0.179	-	Galben
8.	0.358	0.285	-	
9.	0.439	0.358	-	Verde
10.	0.593	0.431	-	
11.	0.634	0.463	-	
12.	0.675	0.488	-	
13.	0.724	0.577	-	
14.	0.797	0.626	-	
15.	-	0.707	-	
16.	-	0.797	-	Gri
17.	-	0.935	-	Galben

Pe parcursul eluării cromatogramei s-a observat separarea coloranților vegetali în spoturi (fig.1). S-a realizat identificarea acestora prin măsurarea distanțelor de la linia de start până la mijlocul fiecărui spot și distanței totale a frontului și s-a calculat Rf (factorul de retenție) (Tab.1). În urma prelucrării datelor experimentale și comparării rezultatelor obținute cu cele existente în literatură am determinat că în extractul din mărar uscat, mărar proaspăt (concentratul verde) și aaloe vera sunt prezenți compușii clorofilieni ca xantofilele, clorofila a, clorofila b, beta-carotenul și flavonoide. În extractul din mărar proaspăt (concentratul oranj) nu observăm o dezvoltare în spoturi ce demonstrează absența de compuși clorofilieni. Putem presupune că în acest extract sunt prezente lipide. Datele obținute demonstrează că materiile prime cercetate pot servi drept sursa de perspectivă pentru obținerea pigmentilor naturali cu utilizarea lor ulterioară în practică.

Cuvinte-cheie: plante, pigmenți, cromatografia

**PROIECTAREA ȘI DEZVOLTAREA UNUI DISPOZITIV PROGRAMABIL ȘI
MODULAR PENTRU RECICLAREA PLASTICULUI PET ȘI PRODUCEREA
FILAMENTULUI PENTRU IMPRIMANTE 3D**

**DESIGN AND DEVELOPMENT OF A PROGRAMMABLE AND MODULAR
DEVICE FOR THE RECYCLING OF PET PLASTIC AND PRODUCTION OF
FILAMENT FOR 3D PRINTERS**

Vladimir VALIC

Conducător științific: **Nicolae BALCĂNUȚĂ**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *In an ever-evolving technological universe, the proposed project integrates modern innovations to address the issue of PET plastic recycling and 3D printer filament production. The combination of mechanical engineering, electronics and digital technology reflects a current and vital field of research, essential in the fight against pollution and promoting the circular economy. The aim of this research is to develop an innovative technological solution for the efficient recycling of PET plastic and the production of filament for 3D printers. As part of the research, the design and construction of a programmable and modular device, integrated on a 3D printer, for the processing and transformation of recyclable materials were carried out. This solution aims to address the issue of plastic waste management and provide a sustainable alternative to traditional materials. In this work, computer-aided design and digital manufacturing with 3D printers were used to make the device components. Programming and controlling the device is done using the Arduino platform. Practical tests were carried out to evaluate the operation of the device and adjust according to the results obtained. Conducted research confirms that the integrated device for recycling PET plastic and producing filament for 3D printers is a viable and efficient solution.*

Keywords: *plastic waste, recycling, 3D printer*

Rezumat: Într-un univers tehnologic în continuă evoluție, proiectul propus integrează inovații moderne pentru a aborda problema reciclării plasticului PET și a producției de filament pentru imprimante 3D. Combinația dintre inginerie mecanică, electronică și tehnologia digitală reflectă un domeniu de cercetare actual și vital, esențial în lupta împotriva poluării și promovarea economiei circulare. Prin dezvoltarea unui dispozitiv programabil și modular, proiectul își propune să ofere soluții eficiente și accesibile pentru gestionarea deșeurilor plastice, având potențialul de a influența pozitiv mediul înconjurător și de a stimula inovația în fabricația digitală și reciclare. Scopul acestei cercetări constă în dezvoltarea unei soluții tehnologice inovatoare pentru reciclarea eficientă a plasticului PET și producerea de filament pentru imprimante 3D. În cadrul cercetării s-a realizat proiectarea și construirea unui dispozitiv programabil și modular, integrat pe o imprimantă 3D, pentru procesarea și transformarea materialelor reciclabile (fig. 1). Această soluție își propune să abordeze problema gestionării deșeurilor plastice și să ofere o alternativă sustenabilă pentru materialele tradiționale. Prin utilizarea tehnologiilor moderne și a conceptelor economiei circulare, se urmărește să se contribuie la reducerea impactului asupra mediului și la promovarea unei fabricații

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

digitale mai responsabile. În lucrarea dată s-a utilizat proiectare asistată de calculator și fabricație digitală cu imprimante 3D pentru realizarea componentelor dispozitivului. Programarea și controlul dispozitivului se realizează cu ajutorul platformei Arduino. Materialele folosite includ plastic PET reciclat pentru procesul de reciclare și producția de filament, componente electronice pentru control și monitorizare, precum și materiale consumabile pentru fabricarea carcaselor și componentelor. Testele practice s-au efectuat pentru evaluarea funcționării dispozitivului și ajustarea în funcție de rezultatele obținute. Cercetare realizată confirmă că dispozitivul integrat pentru reciclarea plasticului PET și producerea filamentului pentru imprimante 3D este o soluție viabilă și eficientă.

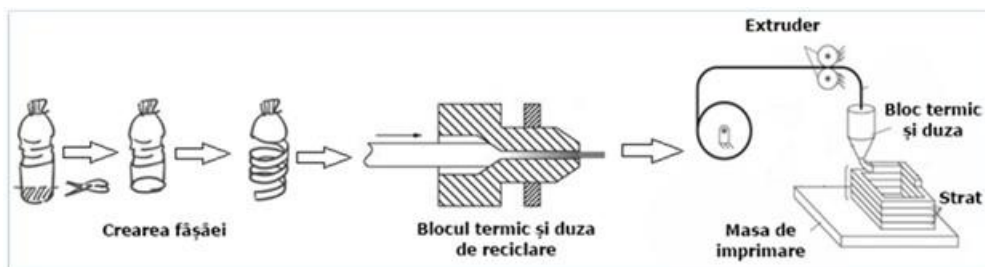

Fig.1. Schema reciclării buteliilor PET cu scopul producției de filament pentru imprimante 3D

Rezultatele cercetării subliniază potențialul dispozitivului de a oferi o soluție viabilă și sustenabilă pentru gestionarea deșeurilor plastice și promovarea economiei circulare în industria fabricației digitale. În concluzie, cercetarea oferă o perspectivă optimistă asupra viitorului fabricației digitale și a reciclării, *evidențiind beneficiile unei abordări integrate și inovatoare.*

Cuvinte-cheie: *deșeuri plastice, reciclare, imprimanta 3D*

CONECTAREA ȘI CONTROLUL MOTORULUI ELECTRIC ASINCRON TRIFAZAT UTILIZÂND UN CONVERTOR FAZIC: UN STUDIU DE LABORATOR ASUPRA PERFORMANȚEI ȘI EFICIENȚEI

CONNECTION AND CONTROL OF THREE-PHASE ASYNCHRONOUS ELECTRIC MOTOR USING A PHASE CONVERTER: A LABORATORY STUDY ON PERFORMANCE AND EFFICIENCY

Olivia CARANFIL

Conducător științific: **Nicolae BALCĂNUȚĂ**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Three-phase asynchronous electric motors and the use of the phase converter for connection and control were studied in the research. The research aims to optimize connection and control processes to maximize the efficiency and reliability of drive systems, contributing to the advancement of the electrical and automation industry.*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

The purpose of the work is to ensure the proper and efficient supply of three-phase asynchronous electric motors to ensure their optimal and sustainable operation. The methods used in this study involve connecting the three-phase asynchronous electric motor to the phase converter according to the manufacturer's specifications and monitoring the operating parameters using measuring equipment such as oscilloscope, multimeter and tachometer. After processing the experimental data, a linear dependence was found between the supply frequency and the speed of the three-phase asynchronous electric motor. The obtained results confirm the energy efficiency and adaptability of the drive system to the diverse requirements of industrial applications. This ability to adjust the motor speed according to the supply frequency significantly contributes to the optimization of system performance and efficiency, reaffirming the importance of phase converter technology in the electrical and automation industry.

Keywords: *three-phase electric asynchronous motor, speed, frequency, phase converter.*

Rezumat: În cadrul cercetării realizate au fost studiate motoarele electrice și sistemele de acționare, cu accent pe motoarele electrice asincrone trifazate (MEAT) și utilizarea convertorului fazic pentru conectare și control. Importanța cercetării rezidă în eficiența energetică și adaptarea la cerințele diverse ale aplicațiilor industriale. Cercetarea își propune să optimizeze procesele de conectare și control pentru a maximiza eficiența și fiabilitatea sistemelor de acționare, contribuind la progresul industriei electrice și a automatizării. Scopul lucrării - asigurarea alimentării corespunzătoare și eficiente a MEAT pentru a asigura funcționarea sa optimă și durabilă. Obiectivele: transformarea sursei de alimentare monofazată într-o sursă trifazată adecvată pentru MEAT; controlul precis al vitezei și direcției; studiul comportamentului motorului în funcție de diferitele setări și condiții de funcționare ale convertorului fazic; evaluarea performanței motorului în ceea ce privește viteza, cuplu și eficiența în raport cu parametrii convertorului fazic; compararea rezultatelor obținute cu valorile teoretice sau standardele industriale pentru a valida funcționarea corectă și optimizată a sistemului; identificarea și analizarea posibilelor probleme sau dificultăți întâmpinate în timpul lucrării și propunerea de soluții sau îmbunătățiri pentru optimizarea sistemului. Metodele utilizate în acest studiu implică conectarea motorului electric asincron trifazat (MEAT) la convertorul fazic conform specificațiilor producătorului și monitorizarea parametrilor de funcționare folosind echipamente de măsurare precum osciloscopul și multimetrul. Materialele esențiale pentru experiment includ motorul electric asincron trifazat, convertorul fazic, cablurile de conexiune, automatul și echipamentele de măsurare, precum multimetrul și tahometrul. Toate experimentele sunt efectuate într-un mediu de laborator, unde se respectă riguros standardele de siguranță și procedurile experimentale pentru a asigura acuratețea și fiabilitatea datelor obținute. În urma prelucrării datelor experimentale s-a constatat o dependență liniară între frecvența de alimentare și turația motorului electric asincron trifazat (Fig.1). De la 300 la 4900 rotații/minut, observăm o creștere constantă a turației odată cu creșterea frecvenței, reflectând controlul precis al vitezei oferit de convertorul fazic. Această relație direct proporțională între frecvență și turație demonstrează eficiența și fiabilitatea sistemului de control.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

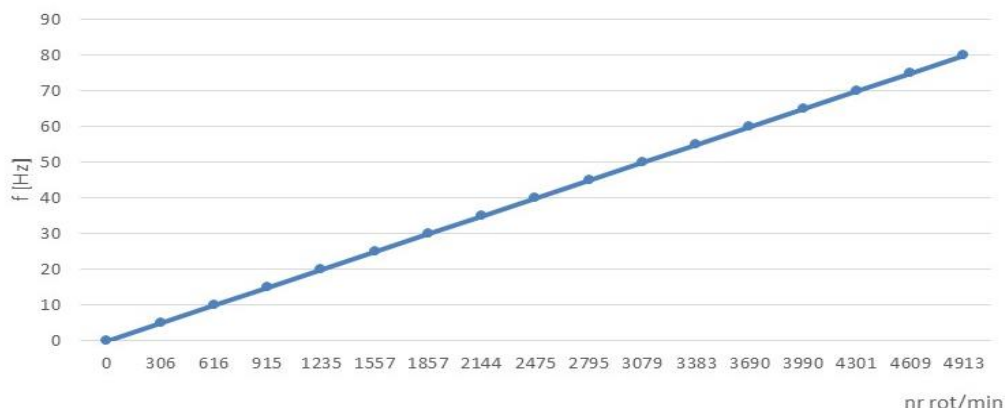

Fig.1. Dependența grafică a turațiilor MEAT de frecvență

Adaptabilitatea la o limită a frecvenței 5 ... 80 Hz, demonstrează versatilitatea sistemului în diverse aplicații industriale. În conformitate cu caracteristicile convertorului fazic, frecvența poate fi ridicată până la 100 Hz. Cu toate acestea, având în vedere specificațiile tehnice ale motorului experimentat, care indică o limită de 3000 turații, am decis să nu mărim frecvența maximă. Această decizie a fost luată pentru a asigura funcționarea optimă a motorului în parametrii săi specifici și pentru a evita suprasolicitarea sau deteriorarea acestuia. Rezultatele obținute confirmă eficiența energetică și adaptabilitatea sistemului de acționare la cerințele diverse ale aplicațiilor industriale. Această capacitate de a regla turația motorului în funcție de frecvența de alimentare contribuie semnificativ la optimizarea performanței și eficienței sistemului, reafirmând importanța tehnologiei convertorului fazic în industria electrică și a automatizării. În concluzie, aceste rezultate subliniază beneficiile utilizării convertorului fazic în conectarea și controlul motorului electric asincron trifazat, oferind o bază solidă pentru îmbunătățirea eficienței și fiabilității sistemelor de acționare în diverse aplicații industriale și comerciale. De asemenea, rezultatele acestei cercetări evidențiază că un convertor fazic nu doar optimizează performanța motorului electric asincron trifazat, ci și oferă capacități esențiale pentru controlul precis al acestuia. Capacitatea de a porni și opri motorul într-un interval de timp controlat este crucială în numeroase procese tehnologice, contribuind la eficiența și consistența acestora. De asemenea, reversarea direcției de rotație, facilitată de convertorul fazic, adaugă un nivel suplimentar de versatilitate și funcționalitate în aplicațiile industriale și comerciale, consolidând beneficiile utilizării acestei tehnologii în sistemele de acționare. Astfel, este evident că convertorul fazic nu numai că optimizează funcționarea motorului, ci și aduce îmbunătățiri semnificative în procesele tehnologice și în adaptabilitatea sistemelor de acționare la cerințele variate ale industriei.

Cuvinte-cheie: motor asincron electric trifazat, turația, frecvența, convertor fazic

**CONTRIBUȚII PRIVIND SPORIREA PRODUCTIVITĂȚII ÎN SECTORUL DE
ASAMBLARE FINALA ÎN ÎCS DRA DRAEXLMAIER-AUTOMOTIVE SRL**

**CONTRIBUTIONS TO INCREASE PRODUCTIVITY IN THE FINAL
ASSEMBLY SECTOR IN EFC DRA DRAEXLMAIER-AUTOMOTIVE SRL**

Victor BODNARI

Conducător științific: **Vitalie BEȘLIU**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *Productivity is an important and complex issue in contemporary industry. In the present paper, it is proposed to research this problem in the field of the automotive industry, namely in the case of the production of the finished wiring in the Porsche oMega line. Analyzing the current situation in the Porsche oMega line, a time-varying productivity with a small value was detected, which led to a complex analysis of the technological processes in the final assembly sector with the aim of increasing productivity. The method used in the research was the timing of the working period. In-line wiring assembly processes were analyzed and initial productivity was determined by timing. The results were entered and analyzed in the RefaShablone file. Based on the obtained data, the work at the workstations was balanced. As a result of the optimizations, the productivity in the Porsche oMega line increased by 6.96% for production shift D and 10.36% for production shift E compared to the initial productivity.*

Keywords: *industry, productivity, optimization*

Rezumat: Productivitatea reprezintă o problemă importantă și complexă în industria contemporană. În lucrarea de față se propune cercetarea acestei probleme în domeniul industriei auto și anume în cazul producerii cablajului finit în linia de Porsche oMega. Analizând situația actuală în linie Porsche oMega s-a depistat o productivitate variabilă în timp cu valoare mică, ceea ce a condus la o analiză complexă a proceselor tehnologice din sectorul de asamblare finală cu scopul sporirii productivității. Scopul cercetării este analiza productivității muncii în linie de Porsche oMega și eficientizarea proceselor de producție. Obiectivele cercetării: analiza situației actuale în linia Porsche Omega; cronometrarea posturilor de întinderea și matisarea a cablajului; luarea unor decizii pentru sporirea productivității liniei Porsche oMega. Metoda utilizată este cronometrarea timpului de munca în baza căruia au fost echilibrate munca la posturile de lucru. Au fost analizate procesele de asamblarea a cablajului în linie și determinată productivitatea inițială prin cronometrare, rezultatele fiind introduse și analizate în fișierul RefaShablone.

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

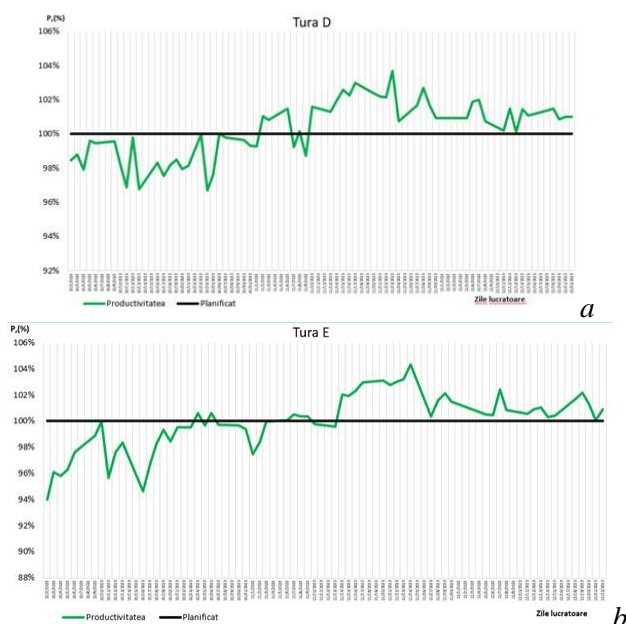

Fig.1. Productivitatea liniei Porsche oMega

Figura 1a reprezintă tura D pentru un schimb. Deci din partea stângă spre dreapta începând cu luna octombrie până la începutul lunii ianuarie putem urmări eficiența turei D. În graficul dat sunt demonstrate cele trei luni, astfel în luna noiembrie și decembrie după luarea tuturor măsurilor necesare eficiența acestei ture vizibil crește. Punctul minim al eficienței conform graficului constituie 96,71% , iar punctul maxim ar fi de 103,67% ceea ce ne arată ca eficiența s-a mărit. Figura 1b reprezintă tura E pentru un schimb. Deci din partea stângă spre dreapta începând cu luna octombrie până la începutul lunii ianuarie putem urmări eficiența turei E. În graficul dat sunt demonstrate cele trei luni, astfel în luna noiembrie și decembrie după luarea tuturor măsurilor necesare eficiența acestei ture vizibil crește. Punctul minim al eficienței conform graficului a eficienței constituie 93,97%, iar punctul maxim ar fi de 104,33% ceea ce ne arată ca eficiența o sporirea a productivității. În rezultatul realizării echilibrării muncii depuse la posturile de lucru productivitatea în linie Porsche oMega o crescut cu 6,96% pentru Tura D și 10,36% pentru Tura E față de productivitatea inițială.

Cuvinte-cheie: *industrie, productivitatea, optimizarea*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

**ABORDARI MODERNE INTELIGENTE
PENTRU SUSȚINEREA VIITORULUI OENOLOGIEI MOLDAVE**

**SMART MODERN APPROACHES
TO SUSTAINING THE FUTURE OF MOLDAVIAN OENOLOGY**

Gheorghe FILIMON, Ionela-Maria MIRON

Conducător științific: **Iurie SCUTARU**, dr., conf. univ.,
Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *The research refers to the field of the food industry of strategic importance for the Republic of Moldova - winemaking. The actuality of the research theme resides in the paradigm shift in world winemaking - the production of biological, ecological, high biological value wines, treatment and care with the application of ecological, renewable materials. The purpose of the research consisted in the instrumental evaluation of the winemaking potential of grapes from the rhizogenic varieties - Amethyst, Alexandrina, Augustina, Malena, Nistreana, developed by the scientists of the Institute of Genetics, Physiology and Plant Protection of the State University of Moldova - E. Alexandrov and V. Botnari, and determining the impact of experimental activated carbons of plant origin, obtained in the Laboratory of Ecology of the State University of Moldova from various wastes by scientists O. Petuhov and T. Lupașcu. To carry out the research, the microvinification method was applied for the production of wines and the determination of the quality indices of the obtained musts and wines: the content of phenolic substances and anthocyanins, the percentage of the chromatic components of the color and other. As a result of the conducted research, experimental wines were obtained from rhizogenic, local ecological varieties and the quality parameters were determined; their fermentation conditions were optimized; their potential in substances with important biological activity was evaluated; the high efficiency of experimental activated carbons from food waste in the treatment of wines was demonstrated; the possibility of producing ecological wines from rhizogenic varieties with ecological treatments was highlighted - an important niche on the world market.*

Cuvinte-cheie: winemaking, rhizogenic grape varieties, wines with high biological value

Rezumat: *Cercetarea se referă la domeniul industriei alimentare de importanță strategică pentru Republica Moldova - vinificația. Actualitatea temei de cercetare rezidă în schimbarea paradigmei în vinificația mondială - producerea vinurilor biologice, ecologice, cu mare valoare biologică, tratare și îngrijire cu aplicarea materialelor ecologice, regenerabile. În acest context această cercetarea s-a axat pe 2 piloni esențiali - soiuri de struguri noi, rizogene, cu rezistență sporită la secetă, boli și dăunători, și, prin urmare, necesitând un număr redus de tratamente fitosanitare, și utilizarea în tratamentele vinului a materialelor regenerabile, nealergene, de producție autohtonă, obținute din deșeuri ale industriei alimentare. Scopul cercetării a constat în evaluarea instrumentală a potențialului vinicol al strugurilor din soiurile rizogene - Ametist, Alexandrina, Augustina, Malena, Nistreana, elaborate de savanții Institutului de*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor al Universității de Stat din Moldova - E. Alexandrov și V. Botnari, și determinarea impactului cărbunilor activi experimentali de origine vegetală, obținuți în Laboratorul de Ecologie al Institutului de Chimie al Universității de Stat din Moldova din diverse deșeuri de către savanții O. Petuhov și T. Lupașcu. Metode, echipament și materiale: pentru realizarea cercetării au fost aplicate metoda de microvinificație pentru producerea vinurilor în condițiile Laboratorului de Microvinificație. În investigațiile instrumentale au fost aplicate metodele de fermentare în BioReactor, metodele potențiometrice (pH-metria și conductometria), spectrometria Ultraviolet-Vizibilă, densitometria hidrostatică, microscopia computerizată ș.a. Vinurile experimentale au fost obținute din struguri de Ametist (roșii), Alexandrina, Augustina, Milena, Nistreana (albi), fără adaos de sulfiți, cu utilizarea drojdiilor selecționate Zymaflore X5. Cărbunii activi experimentali, de origine vegetală AC-C+, AC-2, AC-MRF și, de referință, cărbunii industriali pentru oenologie Granucol FA, BI, GE (Germania). Reactivii utilizați au fost de producție Sigma-Aldrich (SUA). Pentru a cunoaște momentul optim de declanșare a fermentației alcoolice sunt necesare anumite teste prelabile (Tab.1). Se poate afirma că fermentația alcoolică tumultuoasă a avut loc în mod rapid și uniform în bioreactor, spre deosebire de condițiile-standard (Fig. 1). Absența fazei de inhibiție la Malena indică adaptarea eficientă a levurilor la mediul respectiv. Se observă importanța parametrilor fermentării-temperatura și agitarea. Conținutul de substanțe cu activitate biologică în vinurile din soiurile rizogene poate varia de peste 2 ori (Fig. 2). În vinurile albe, produse fără antioxidanți exogeni (SO₂), poate apărea fenomenul pinking, când se formează mici cantități de pigment roșu (Fig.3). La tratarea vinurilor cu diferite doze de adjuvanți pentru eliminarea pinkingului are loc și reducerea concentrației substanțelor polifenolice, inclusiv a antocianilor, diminuează (Fig.4,5). În cazul vinurilor deja oxidate concentrația de antociani este suficientă pentru modificarea aspectului vinului (Fig. 2, 3). Adaosurile de adjuvanți provoacă o diminuare a absorbantei în UV, cauzată de eliminarea diferitor grupe de substanțe fenolice (Fig.5). Eficiența lor este diversă, (Fig. 4). Cărbunii activi experimentali (AC-C+, AC-2, AC-MRF) s-a dovedit superioară celei a unor adjuvanți tradiționali (SO₂, PVPP). Tratamentele au modificat pozitiv caracteristicile tricromatice ale vinurilor (Fig.6). Complexul de procedee a permis să obținem vinuri sănătoase, ecologice, din soiuri noi.

Tab. 1. Principalii indici fizico-chimici
a musturilor din soiurile de struguri rizogene (anul recoltei 2023)

Nr. d/o	Denumirea	°Brix	Conductivitatea electrica, μS/cm	Densitatea,kg/ m ³	pH
1	Alexandrina (Ax)	22.33	1953	1090	3,35
2	Augustina (Ag)	23.44	1796	1095	3,53
3	Malena (Ml)	22.31	1743	1103	3,48
4	Nistreana (Ns)	22.84	1820	1095	3,53

**Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul**

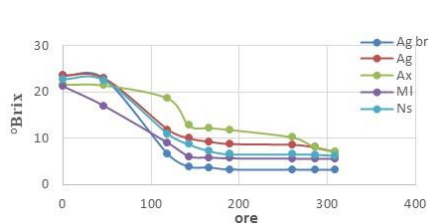

Fig.1. Graficul de fermentare fenolică și antocianilor

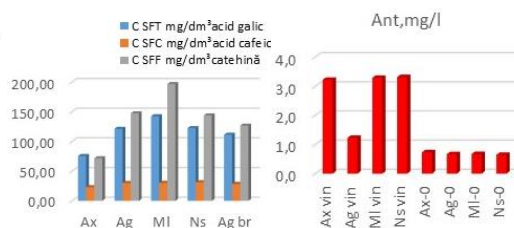
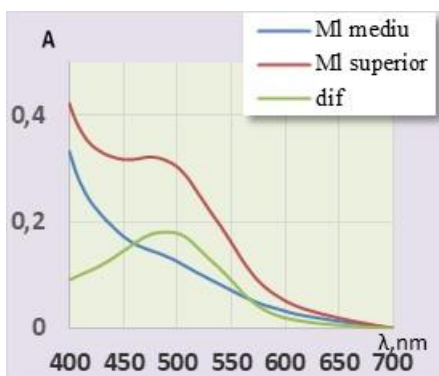
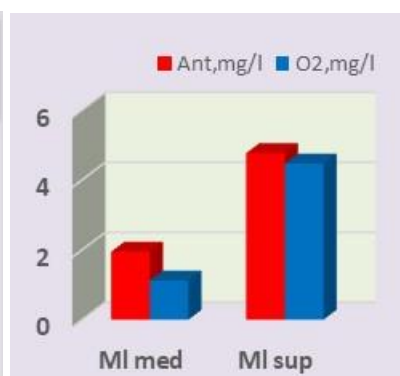

Fig.2. Conținutul substanțelor

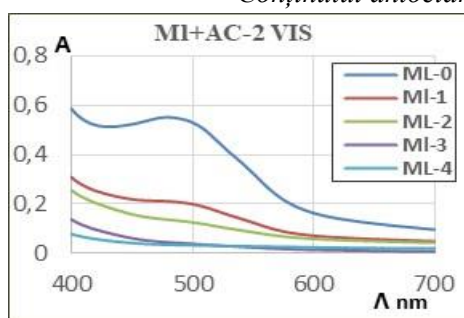

a

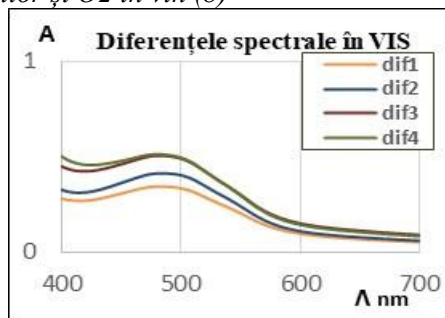

b

Fig.3. Spectrele de adsorbție în VIS a vinului MI(a),
Conținutul antocianilor și O₂ în vin (b)

a

b

Fig.4. Spectrele de absorbție în Vizibil a vinului Malena, tratat cu cărbunele activat AC-2 (a) și spectrele substanțelor eliminate de acesta (b)

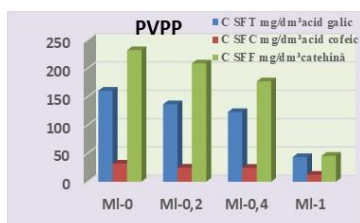

Fig.5 Concentrația substanțelor fenolice

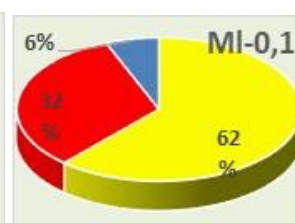
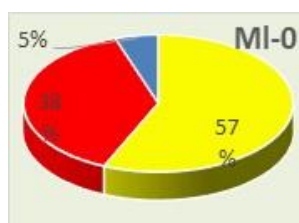

Fig.6 Procentul componentelor cromatice ale culorii

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

În urma cercetărilor realizate au fost obținute vinuri experimentale din soiuri ecologice rizogene, autohtone și determinați parametri de calitate; au fost optimizate condițiile de fermentare ale lor; s-a evaluat potențialul lor în substanțe cu activitate biologică importantă; a fost demonstrată eficiența înaltă a cărbunilor activi experimentali din deșeuri alimentare în tratarea vinurilor; a fost pusă în valoare posibilitatea producerii vinurilor ecologice din soiuri rizogene cu tratamente ecologice – o nișă importantă pe piața mondială.

Cuvinte-cheie: vinificație, soiurile de struguri rizogene, vinurilor cu mare valoare biologică

FORTIFICAREA IAURTULUI DE CAPRA CU PIUREU DE AFINE

FORTIFYING GOAT YOGURT WITH BLUEBERRY PUREE

Cristina LOPOTENCO (SADOVEI)

Conducători științifici: **Daniela PALADI**, dr., conf. univ.,

Tatiana CEȘKO, asist. univ.,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *Goat yogurt is a healthy alternative to regular yogurt due to high content in protein, calcium and probiotics. At the same time, the addition of blueberry puree to the preparation of yogurt contributes to an increase in the content of antioxidants, polyphenols, vitamin C and dietary fiber, which help to support the immune system in a major way. In this research, the possibility of obtaining a new dairy product, with a nutritional value enriched by the addition of blueberry puree, was studied. To prepare the yogurt, pasteurized goat's milk was used, then seeded with starter cultures, fortified with blueberry puree and stored in the refrigerator. The influence of the storage period on the parameters of goat yogurt fortified with blueberry puree was studied. The analysis of the physico-chemical parameters (pH, syneresis, moisture content, titratable acidity) was in accordance with the standards for analysis, and the organoleptic analysis was carried out by a team of tasters consisting of 5 people. Following the analysis of the yogurt during the storage period, it was found: organoleptic parameters remained without essential changes, marking only a more pronounced blueberry taste in samples with a higher concentration of puree. The supplementation of goat yogurt with blueberry puree marked a positive influence on the characteristics of the yogurt during the storage period resulting in the formation of a new food product with a high nutritional value.*

Cuvinte-cheie: yogurt, blueberry, product with high biological value

Rezumat: *Iaurtul de capră este o alternativă sănătoasă la iaurtul obișnuit, având un conținut înalt de proteine, calciu și probiotice. Totodată, adaosul de piure de afine la prepararea iaurtului contribuie la o creștere a conținutului de antioxidanți, polifenoli, vitaminei C și fibre alimentare, care ajută la o susținere majoră a sistemului imunitar. În această cercetare s-a studiat posibilitatea obținerii unui produs nou acido-lactic, cu o valoare nutrițională îmbogățită prin adaos de piure de afine. Iaurtul de capră, a fost*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

preparat în baza fișei tehnologice. Pentru prepararea iaurtului s-a folosit laptele de capră pasteurizat, apoi însămanțat cu culturi starter, fortificat cu piure de afine și depozitat la frigider. Depozitarea a fost la temperatura de 5 °C, pe o perioadă de 21 zile fiind analizat la interval de 7 zile. S-a studiat influența perioadei de depozitare asupra parametrilor iaurtului de capră fortificat cu piure de afine. Analiza parametrilor fizico-chimici (pH-ul, sinereza, substanța uscată, conținutul de umiditate, aciditatea titrabilă) a fost în conformitate cu standardele pentru analiză, iar analiza organoleptică s-a realizat de către o echipa de degustători formată din 5 persoane.

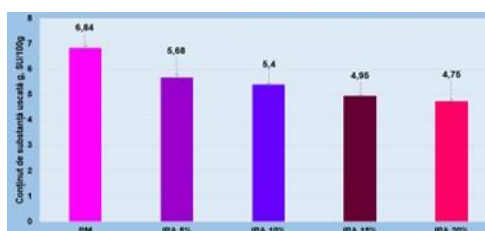

Fig.1. Conținutul de substanțe uscate în probe de iaurt

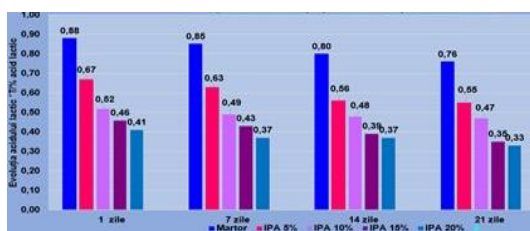

Fig.2. Evoluția conținutului de acid lactic pe perioada de depozitare a iaurtului

În urma analizei iaurtului pe perioada de depozitare s-a constatat: parametri organoleptici au rămas fără schimbări esențiale, marcând doar un gust mai pronunțat de afine la probe cu concentrație mai ridicată de piure; conținutul de grăsime a iaurtului s-a menționat stabil – 3,5%; conținutul de substanță uscată descreește în valori odată cu creșterea concentrației piureului de afine, având valori între 6,84-4,75g/100g; aciditatea titrabilă scade în baza măririi concentrației de acid lactic; sinereza scade în baza depozitării, demonstrând un conținut mai mic, deoarece fibrele alimentare din afine leagă zerul din iaurt. În baza analizei, sinereza a scăzut față de prima zi aproximativ cu 70%. Suplimentarea iaurtului de capră cu piure de afine a marcat o influență pozitivă asupra caracteristicilor iaurtului pe perioada de depozitare având ca rezultat formarea unui produs alimentar nou cu o valoare nutrițională înaltă.

Cuvinte-cheie: iaurt, afine, produs cu valoarea biologică ridicată

**ECO-INOVARIA ȘI METODE DE OPTIMIZARE SUSTENABILE A
PROCESELOR TEHNOLOGICE ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERII
ÎCS „DRAEXLMAIER-AUTOMOTIVE” SRL BĂLȚI**

**ECO-INNOVATION AND SUSTAINABLE OPTIMIZATION METHODS OF
TECHNOLOGICAL PROCESSES WITHIN THE ENTERPRISE
EFC "DRAEXLMAIER-AUTOMOTIVE" SRL BALTI**

David PORCESCU

Conducător științific: **Alexandru BALANICI**, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: The automotive industry is an important sector of the economy and has

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

a significant impact on the environment. Climate change and the need to reduce the negative impact of industry on the environment make eco-innovation an extremely important topic. Accordingly, the sustainable optimization of technological processes can contribute to the reduction of resource consumption, pollution and greenhouse gas emissions. Thus, the aim of this work was to find viable solutions in the production sector with a low impact on the environment. Objectives: analysis of the current situation of the production processes within the company EFC "Draexlmaier-Automotive" SRL Balti; formulating proposals, economic calculation and decision-making for the improvement of some processes, materials or other factors, while reducing their impact on the environment, as well as obtaining implementation approval from the company's administration. The wiring production line for the Audi car was monitored in order to identify the factors that pose risks to the environment. It was found that the polythene bags used to pack the modules (wiring sections) are oversized. Based on the analysis, two new types of small size bags were proposed, adapted to each product of Audi (AU), Lamborghini (LB), Volkswagen (VW) and Porsche (PO). This innovation has both ecological and economic benefits for the company.

Keywords: industry, productivity, optimization

Rezumat: *Industria auto reprezintă un sector important al economiei și are un impact semnificativ asupra mediului. Schimbările climatice și nevoia de a reduce impactul negativ al industriei asupra mediului fac din eco-inovare o temă extrem de importantă. Respectiv, optimizarea sustenabilă a proceselor tehnologice poate contribui la reducerea consumului de resurse, a poluării și a emisiilor de gaze cu efect de seră. Astfel, scopul acestei lucrări a fost depistarea unor soluții viabile în sectorul de producție cu un impact redus asupra mediului. Obiectivele: analiza situației actuale a proceselor de producere în cadrul companiei ÎCS „Draexlmaier-Automotive” SRL Bălți; formularea propunerilor, calculul economic și luarea de decizii pentru îmbunătățirea a unor procese, materiale sau a altor factori, reducând totodată impactul lor asupra mediului, precum și obținerea aprobării de implementare din partea administrației companiei. În cadrul cercetărilor realizate s-a monitorizat linia de producție a cablajului pentru automobilul Audi pentru a identifica factorii ce prezintă riscuri pentru mediu. S-au analizat materialele și procesele legate de producerea cablajelor. S-a constatat că pungile din polietilenă folosite pentru ambalarea modulelor (porțiunilor de cablaje) sunt supradimensionate. Pe baza analizei, s-au propus două tipuri de pungi noi cu dimensiuni reduse, adaptate fiecărui produs Audi (AU), Lamborghini (LB), Volkswagen (VW) și Porsche (PO).*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

Tabel 1. Calculul economic pentru optimizarea folosirii pungilor în sectorul de producție a cablajelor

Proiect	Buc/zi Bălți	Buc/zi Pitești	Pungi (buc)	Cost actual/zi, €	Cost actual/an, €	Cost planificat /zi, €	Cost planificat /an €	Econ., €
AU	240		1	20.83	4999.68	13.49	3,237.12	1762.56
LB	35		1	3.04	729.12	1.97	472.08	257.04
PO	360	75	3	113.27	27185.76	75.86	18207.36	8978.40
VW	120		1	10.42	2499.84	6.74	1,618.56	881.28
Total				147.56	35414.40	98.06	23535.12	11879.28

În urma analizei detaliate a acestei îmbunătățiri, s-au formulat următoarele concluzii: **beneficii ecologice:** reducerea semnificativă a cantității de materiale utilizate, contribuind la conservarea resurselor naturale și reducerea deșeurilor; diminuarea amprente de carbon asociate producției, transportului și depozitării pungilor;

beneficii economice: reducerea costurilor ulterioare cu 11879,28 € din costurile anuale de achiziție datorită dimensiunilor mai mici și a consumului diminuat de materiale; optimizarea spațiului de depozitare și transport, generând economii suplimentare.

Cuvinte-cheie: industrie, cablaje, ambalaj, optimizarea

**CERCETAREA PROCESULUI TEHNOLOGIC DE PREPARARE A BAUTURII
BRENDY ȘI A RACHIULUI DE CIDRU DE MERE “BALȚI” LA SA „BARZA
ALBA”**

**RESEARCH OF THE TECHNOLOGICAL PROCESS OF PREPARATION OF
BRANDY DRINK AND APPLE CIDER BRANDY "BALȚI" AT SA "BARZA
ALBA"**

Olesea RUSSU (MOSCALU), Livia SICICA (GURĂU)

Conducători științifici: **Serghei TALPĂ**, dr., lect. univ.,

Natalia PÎNZARU, dr., lect. univ.,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *The aim of the paper is to research the technological process of preparing the brandy drink and the apple cider brandy "Bălți" at S.A. "Barza Alba" with the further improvement of the quality of this drinks. During the research, the following were achieved: the study of the particularities of the technological process of manufacturing alcoholic beverages, achieved by documenting in the scientific and technical literature, patents, regulations, technological instructions, normative documents, etc., from the given field; the technical-technological argumentation of the need to improve the quality of the brandy drink and apple cider brandy; development of*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Editia a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

the technological scheme for the preparation of the brandy drink and apple cider brandy; the study of the properties and the determination of the quantitative-qualitative indices of the ingredients in the composition of the drinks; the development of innovative ingredient compositions (recipes) to improve the quality of the mentioned drinks. Experimental determinations were made in the testing laboratory of S.A. "Barza Alba" in accordance with standard methods and technological instructions. The results obtained in the research contribute to the control of the production processes and to ensure the conformity of the products with the normative requirements, which is important for guaranteeing the safety of consumers and maintaining the reputation of the manufacturer.

Keywords: *industry, brandy, brandy, innovation, quality control*

Rezumat: *Scopul lucrării constă în cercetarea procesului tehnologic de preparare a băuturii brandy și a rachiului de cidru de mere "Bălți" la S.A. „Barza Albă” cu îmbunătățirea ulterioară a calității băuturilor menționate. În cadrul cercetării s-au realizat: studiul particularităților procesului tehnologic de fabricare a băuturilor alcoolice, realizat prin documentarea în literatura științifico-tehnică, de brevete, regulamente, instrucțiuni tehnologice, documente normative etc., din domeniul dat; argumentarea tehnico-tehnologică a necesității îmbunătățirii calității băuturii brandy și a rachiului de cidru de mere; elaborarea schemei tehnologice de preparare a băuturii brandy și a rachiului de cidru de mere; studiul proprietăților și determinarea indicilor cantitativi-calitativi a ingredientelor din compoziția băuturilor; elaborarea compozițiilor de ingrediente (rețetelor) inovative pentru îmbunătățirea calității băuturilor menționate. Determinări experimentale s-au realizat în laboratorul de încercări a întreprinderii S.A. „Barza Albă” în conformitate cu metode standarde (GOST-13195-73, SM 186 : 2010; SM 311 : 2014 etc.) și instrucțiuni tehnologice. În calitate de obiecte pentru cercetare s-au utilizat băuturile brandy și rachiul de cidru de mere "Bălți" cu vârsta de 10 și 15 ani. Metoda colometrică a fost aplicată pentru determinarea conținutului de fier în probele de brandy "Kumir" și "Belii Aist". Analiza efectuată a arătat că ambele probe de brandy conțin o anumită cantitate de fier, iar concentrația acestui element poate varia între ele. Concentrația medie de fier în produsul "Belii Aist" a fost de 0,8 mg/dm³, în timp ce în produsul "Kumir" această concentrație a fost puțin mai mare, de 0,6 mg/dm³. Diferențele în conținutul de fier între mărcile de brandy pot fi determinate de diferențele în procesul de producție, ingredientele utilizate sau metodele de filtrare. De exemplu, sursele diferite de apă sau etapele diferite de filtrare pot influența conținutul final de fier din produs. Rezultatele obținute în cercetare contribuie la controlul proceselor de producție și la asigurarea conformității produselor cu cerințele normative, ceea ce este important pentru garantarea siguranței consumatorilor și menținerea reputației producătorului. Pentru evaluarea completă a caracteristicilor sale, este necesar să se ia în considerare și alte componente chimice, cum ar fi esterii, acizii și alcoolii, precum și factorii de producție și condițiile de depozitare.*

Cuvinte-cheie: *industrie, brandy, rachiul, inovația, controlul calității*

**STUDIUL GRADULUI DE CONTAMINARE MICROBIANĂ A AERULUI DIN
ÎNCĂPERILE BLOCULUI DE STUDII COLEGIULUI “IULIA HASDEU” DIN
CAHUL**

**THE STUDY OF THE DEGREE OF MICROBIAL CONTAMINATION OF
THE AIR IN THE ROOMS OF THE STUDY BLOCK OF THE “IULIA
HASDEU” COLLEGE OF CAHUL**

Cezara BULGARU¹, Sabrina MALAI¹

Conducător științific: **Iurie RUMEUS^{1,2}**, dr., conf. univ.,

¹ Colegiul „Iulia Hasdeu” din Cahul

² Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Abstract: *Air is the mixture of gases that make up the lower layers of the Earth's atmosphere. The main components of this mixture are nitrogen and oxygen. Clean air is indispensable for human life, because oxygen in the air, through the breathing process, participates in important metabolic reactions in the human body. At the same time, air is the way of transmission for a large number of pathogens. The composition and concentration of the microbiota in the air of closed rooms is greatly influenced by the density of the human population in these rooms. Airborne infectious diseases account for approximately 20% of all infectious diseases. Pathogenic agents, producers of these diseases, are bacteria, fungi and viruses, which are often the cause of serious illnesses, such as: tuberculosis, diphtheria, whooping cough, scarlet fever, aspergillosis, influenza, chicken pox, measles, poliomyelitis, Covid and others. Thus, knowing the degree of microbial contamination of the air is a very important criterion for assessing the state of hygiene in the rooms of the study blocks of educational institutions. Controlling the degree of air contamination allows to prevent the spread of infections and determines the need for preventive measures to be taken. The permissible number of microorganisms in the air of the rooms is up to 1000 u.f.c./m³. The aim of the research was to determine the degree of microbial contamination of the air in the rooms of the study block of the "Iulia Hasdeu" College of Cahul and to study the morphological characters of the colonies of molds and bacteria isolated from the air. It was found that in 3 rooms out of 5, where the microbiological analysis of the air was carried out, the total number of microorganisms slightly exceeds the maximum admissible level. The highest degree of microbial contamination was detected in the air of the gym with a value of 2.1×10^4 u.f.c./m³ (4.33 log). Exceeding the permissible number of microorganisms in the air of 3 rooms of the study block can be explained by the fact that the samples were taken immediately after the lesson (or after rest in the case of the hall), which demonstrates the influence of the human population density in these rooms on the degree of microbial contamination of the air and highlights the importance of frequent airing of the rooms in the study blocks of educational institutions.*

Keywords: *air, microorganisms, pollution, microbiological analysis*

Rezumat: *Aerul reprezintă amestecul de gaze care alcătuiesc straturile inferioare ale atmosferei Pământului. Componentii principali ai acestui amestec sunt azot și oxigen. Aerul curat este indispensabil pentru viața omului, deoarece oxigenul din aer, prin*

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

procesul de respirație, participă în reacții metabolice importante din organismul uman. Totodată, aerul este calea de transmitere pentru un număr mare de agenți patogeni. Compoziția și concentrația microbiotei din aerul încăperilor închise este influențată în mare măsură de densitatea populației umane din aceste încăperi. Bolile infecțioase, care se transmit pe calea aerului, constituie aproximativ 20% din totalul bolilor infecțioase. Agenți patogeni, producători ai acestor boli, sunt bacterii, fungi și virusuri, care adesea sunt cauza îmbolnăvirilor grave, precum: tuberculoza, difteria, tusea convulsivă, scarlatina, aspergiloza, gripa, varicela, rujeola, poliomielita, Covid și altele. În încăperi în care se află un număr mare de persoane există riscul sporit de transmitere de la om la om prin aer a agenților patogeni. Astfel, cunoașterea gradului de contaminare microbiană a aerului, constituie un criteriu foarte important pentru apreciere stării de igienă în încăperile blocurilor de studii ale instituțiilor de învățământ. Controlul gradului de contaminare a aerului permite de a preveni răspândirea infecțiilor și determină necesitatea măsurilor de profilaxie care trebuie luate. Numărul admisibil de microorganisme în aerul încăperilor este până la 1000 u.f.c./m³. Scopul cercetării a fost determinarea gradului de contaminare microbiană a aerului din încăperile blocului de studii Colegiului “Iulia Hasdeu” din Cahul și studiul caracterelor morfologice ale coloniilor de mucegaiuri și bacterii izolate din aer. În cadrul cercetării s-a realizat: studiul documentar a metodelor de analiză microbiologică a aerului și normelor igienico-sanitare pentru aerul din încăperile instituțiilor de învățământ; prelevarea probelor și stabilirea gradului de contaminare microbiană a aerului din încăperile blocului de studii; studiul caracterelor morfologice ale coloniilor și celulelor de microorganisme izolate din aer. Metodele utilizate în cercetare: metoda standard pentru determinarea gradului de contaminare al aerului prin sedimentarea microorganismelor din aer pe mediul nutritiv solidificat (Sabouraud); metoda obținerii preparatelor microscopice umede și studierii celulelor cu ajutorul microscopului optic XSP-104. Pentru obținerea datelor experimentale au fost parcurse următoarele etape: pregătirea mediului nutritiv și după sterilizare repartizarea acestuia în plăcile Petri; distribuirea plăcilor Petri cu mediul nutritiv în diferite puncte ale încăperilor alese pentru analiza microbiologică a aerului; înlăturarea capacelor plăcilor Petri și expunerea mediului nutritiv pentru sedimentarea microorganismelor din aer timp de 10 minute; termostatarea probelor timp de 5 zile la 25 °C și stabilirea numărului de colonii cultivate pe mediu nutritiv din fiecare placă Petri; calcularea numărului total de microorganisme din aer; studierea caracterelor morfologice ale coloniilor (aspectul, forma, dimensiune și culoare); pregătirea preparatelor microscopice umede și studierea caracterelor morfologice ale celulelor (dimensiunea și forma).

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

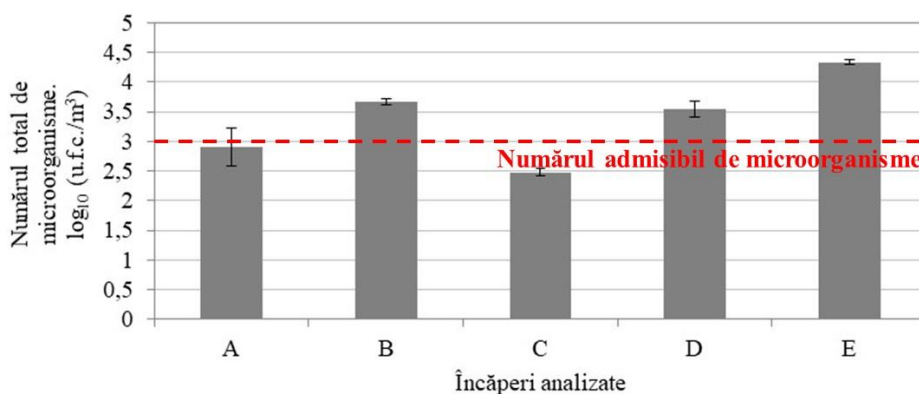

Fig 1. Gradul de contaminare microbiană al aerului din încăperile blocului de studii Colegiului “Iulia Hasdeu” din Cahul
A – Holul înainte de repaus; B - Holul după repaus; C - Anticamera; D - Biblioteca; E – Sala de sport

În urma cercetărilor realizate au fost obținute rezultate prezentate în figura 1. S-a constatat că în 3 încăperi din 5, la care s-a realizat analiza microbiologică a aerului, numărul total de microorganisme puțin depășește nivelul maxim admisibil. Gradul cel mai ridicat de contaminare microbiană s-a depistat în aerul sălii de sport având valoare $2,1 \times 10^4$ u.f.c./m³ (4,33 log). Depășirea numărului admisibil de microorganisme în aerul din 3 încăperi ale blocului de studii poate fi explicată prin aceea că probele au fost prelevate imediat după lecția (sau după repaus în cazul holului), ceea ce demonstrează influența densității populației umane din aceste încăperi asupra gradului de contaminare microbiană a aerului și evidențiază importanța aerisirii frecvente a încăperilor din blocurile de studii ale instituțiilor de învățământ. La studierea caracterelor morfologice ale coloniilor de microorganisme izolate din aer s-a constatat că predomină colonii caracteristice bacteriilor, decât ale mucegaiurilor. Contaminarea aerului cu microorganisme patogene din încăperile blocului de studii poate fi cauza unor boli infecțioase grave la persoane care permanent se află în incinta acestora. Pentru prevenirea bolilor infecțioase cauzate de către agenți patogeni din aer este foarte importantă respectarea regulilor de igienă în instituțiile de învățământ, precum: spălarea umedă a podelelor cu substanțe dezinfectante, aerisirea periodică a încăperilor, etc.

Cuvinte-cheie: aer, microorganisme, poluare, analiza microbiologică

Conferința științifică a studenților și masteranzilor:
„Oportunități de implicare a tinerilor în procesul de cercetare”
Ediția a IV-a, 25 aprilie 2024, Cahul

UNIVERSITATEA DE STAT
„BOGDAN PETRICEICU HASDEU” DIN CAHUL

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ
A STUDENȚILOR ȘI MASTERANZILOR
„OPORTUNITĂȚI DE IMPLICARE A TINERILOR
ÎN PROCESUL DE CERCETARE”

25 aprilie 2024

Ediția a IV-a

Str. Piața Independenței 1,
Cahul, MD – 3909
Republica Moldova

Tel.: 029922481
Bun de tipar: 04.07.2024
Format: 18,2 cm x 25,7 cm
Coli de tipar: 28,23
Tirajul: 100 ex.

Tipografia ”CentroGrafic” SRL, Cahul
Tel.: 029925949
2024